

136

Donse
Guerrero.

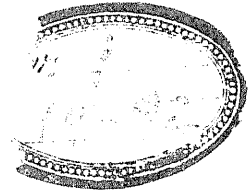
U. a. 7-17.

2 400 40

MADE IN SPAIN

111862744

del cōteg^o de la cōm^o de Jhs de granada

STATVTA ^{Ba}
R. 8460

ALMAE VRBIS

ROMAE

AVCTORITATE GREGORII
PAPAE XIII.

A SENATU POPULOQ. ROM.
Reformata, & Edita.

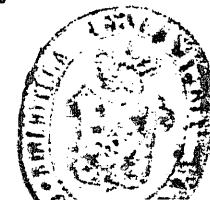
ACCESSIT IN HAC POSTREMA EDITIONE
Index locupletissimus materiarum, ordine Alphabetico in
vnoquoq. trium librorum separatim ad com-
modiorem vsu digestus.

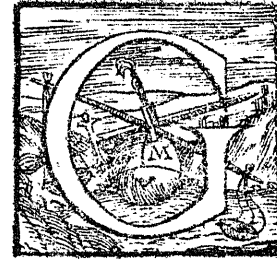
ROMÆ, IN ÆDIBVS POPVLI ROMANI.

APUD GEORGIUM FERRARIUM.

M. D. X C.

L I T T E R Æ
SANCTISS. DOMINI NOSTRI
D. GREGORII PAPAE XIII.
CONFIRMATIONIS STATUTORVM
Almæ Urbis nouissime editorum .

REGORIVS Episcopus , seruus seruorum
Dei , ad futuram rei memoriam . Urbem Ro-
mam , ex qua , veluti e capite , iuris ciuili prudentia defluxit , atque inde , in alias nationes ,
longe lateq. est diffusa , legibus semper , atque
optimis abundare oportet institutis , vt quæ tot
donis , prerogatiuisque excellit , se ipsam in pri-
mis optime regat , aliisq. deinde Urbibus , exem-
plo Reipublicæ recta ratione administrandæ , antecedit . Quod cum
nobis , pro eo , quo illam Principis Apostolorum , eius successorum ,
nostrique , & Christianæ religionis sedem , prosequimur , veræ dile-
ctionis affectu , debitoque nostræ seruitutis officio , maximæ semper
curæ fuerit ; plurimum in Domino lætati sumus , dilectos filios Popu-
lum Romanum , Iustitiæ colendæ studio , sollicitudini huic nostræ re-
spondisse . Illi enim , cum Urbis mores , consuetudines & pleraque om-
nia negotia , ita viderent esse confusa , vt ius sibi , cum ab antiquis ,
tum à iunioribus traditum , & denique ipsæmet canonicæ sanctiones ,
in controuersis , quæ quotidie in iudiciû vocantur , dirimendis , aliisq.
rebus explicandis , prout tempus , moresque postulant , non ita con-
ueniant ; ne quid ab eis in concessa sibi facultate , desiderari contingat ,
priuatas leges , siue Statuta , præsentibus temporibus , ac negotiis con-
gruentia , sibi condere , nostris auctoritate & præfidiis freti , institue-
runt . Id vero , dum serio agunt , nauiterque in iuris huiusmodi com-
positionem , nobis annuentibus incumbunt , Statuta Urbis , quæ sibi
à maioribus suis relicta habebant , satis perplexa & confusa inuene-
runt ; in quorum libris ob temporum vetustatem , Magistratuum for-
tasse negligentiam , multiplicesq. superiorum ætatum editas refor-
mationes , sæpe , quæ adhuc vigeant , constitutiones , vnà cum abro-
gatis & obsoletis , aliæq. aliis contrariæ , promiscue continebantur .
Cupientes itaque iidem Populus , vt ius proprium in certam formam

& quasi non dissentientium inter se Statutorum consonantiam redigeretur, ad presentiumque temporum mores, & negotia accommodaretur, provinciam hanc, dilecto filio Lucæ Pæto vtriusque iuris doctore, nonnullisque aliis civibus Romanis demandandam curarunt: eorum vero aliquibus vita functis, aliis diuersorum negotiorum occupatione districtis, idem Lucas Statuta prædicta in quinque libros prius distributa, superuacaneis amputatis, necnon inuicem pugnantibus, & iis quæ vel defuetudine antiquata, vel contraria lege abrogata erant, sublati, additisque nonnullis reformationibus, ad dilectorum filiorum Conseruatorum, Populi que Romani Officialium regimen, & directionem spectantibus, quæ nobis Populi eiusdem nomine obtulerant, in tres breues admodum libros, certo distinctoque ordine redegit, nobisque superioribus annis exhibuit. Qui intelligentes multa in Populum Romanum prædictum commoda, ex noua huiusmodi Statutorum compilatione esse profectura, Dilecto filio nostro Iulio Antonio Tituli Sancti Bartholomæi in Insula Presbytero Cardinali, Sanctæ Seuerinæ nuncupato, mandauimus, vt conuocatis dilectis filiis Conseruatoribus Cameræ Urbis, & Prioribus Capitum Regionum, qui pro tempore fuissent, necnon Hortensio Frangipano Urbis Cancellario, Antonio Vellio, Fabricio Lazaro, & qui eiusdem Populi Rom. aduocatus est, Horatio Burghesio, & Vincentio Parentio Aulæ nostræ Consistorij, necnon Bernardino Biscia, & Horatio de Arrigonibus in Romana Curia Aduocatis, Stephano Crescentio, Marcello Arberino Petropaulo Fabio, Hieronymo Alterio, Augustino Palonio, Valerio de Valle, Prospero Cafarello, & Riccardo Mazzatosta, Romanis civibus, à dicto Populo in suis consiliis, ad hanc rem diuersis, & successiuis temporibus, vnà cum prædicto Luca delectis, congregatis quoque dilectis filiis nostris, Alexandro Tituli Sanctæ Mariæ in Aracæli, Presbytero Cardinali, Riario nuncupato, tunc Cameræ Apostolicæ generali Auditore, deinde Magistro Hieronymo Matthæio, in eiusdem Alexandri Card. locū, ad munus Auditoris suffecto, necnon venerabili fratre Hieronymo ep̄o Maceratensi, locū vnus ex officiis Clericatus Cameræ Apost. ex indulto Apost. obtinente, ac dilectis itē filiis, Magistris Alexandro Frumento, & Pyrrho Tharo, Notariis nostris in utraq. Signatura nostra Referendariis, ac etiā Mario Gabriellio eiusdem Aulæ nostræ Consistorij Aduocato, à nobis ad hoc specialiter deputatis, Statuta huiusmodi per dictum Lucam compilata, diligenter excuterent, atque examinarent, & quæ eis viderentur, supplerent, corrigerent, delerent, & emendarent. Qui frequentissime per plures annos in vnum

congre-

congregati eisdemque Statutis diligenter visis, & singillatim examinatis, matureque discussis, alia emendauerunt, alia explanauerunt, nonnulla addiderunt, nonnullaque etiam sustulerunt. Denique Iulius Antonius, & Alexander, Cardinales, ac Hieronymus Episcopus, necnon Marius Gabriellus, & Lucas Pætus prædicti, eorumdem Statutorum relectione, & recognitione, omni studio & diligentia ab ipsis, de mandato nostro facta, postremam illis manum adhibuerunt. Nos volentes ea, quæ tanto labore, & maturitate ad Publicam vtilitatem digesta sunt, inuiolabiliter obseruari, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia & quæcumque antiqua Urbis Statuta, etiam reformati, & innouata, ac quibusuis approbationibus, & confirmationibus Apostolicis roborata, presentium auctoritate abrogamus, tollimus, & penitus abolemus, neminemque ad illa deinceps obligari volumus; nouissimè verò compilata Statuta prædicta, etiam certis in eis expressis casibus, iuramenti validitatem restringentia, sicuti prædictis tribus libris digesta sunt, approbamus, & confirmamus. Et vt approbatio huiusmodi amplius innotescat, has presentes, in principio omnium librorum eorumdem voluminum, quæ vel manu scribentur, vel imprimuntur, omnino describi volentes, statuimus, & Apostolica auctoritate decernimus; vt de cætero, post triginta dies à publicatione presentium, nulla alia Statuta, quàm hæc noua ad futurarum causarum decisionem, ac negotiorum expeditionem allegari possint, nec quisquam illa allegans, audiri debeat, sed tantum, secundum prædicta noua, à nobis confirmata, in Curia Capitolina, & apud eam in futuris omnibus causis, in ipsa Curia Capitolina videlicet, etiam quo ad causarum processum, & quo ad alia vbique in ipsa Vrbe, illiusque districtu, vbi particularia Statuta, de eisdem causis, & earum casibus disponentia, non habentur, quauis alia sinistra, dolosa, vel captiosa interpretatione sublata, in quacumque instantia, inuiolatè, ac perpetuò obseruentur; ac iuxta illa, lites & controuersia omnes in futurum iudicari, decidi, & diffiniri debeant; nec illis, nisi per Signaturam nostram, & pro tempore existentis Romani Pontificis manu factam, nequeat derogari. Sitque irritum, & inane quicquid secus, super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus, necnon priuilegiis, & indultis Apostolicis, sub quibuscūque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis irritantibusque, & aliis decretis, concessis, confirmatis & innouatis, quorumcumque tenorum existant, per quæ presentibus non expressa,

pressa, aut omnino non inserta, effectus earum impediri valeat, quomodolibet vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus, ad verbum habenda sit in nostris litteris, mentio specialis; ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut presentium exemplis etiam impressis, Notarij publici manu, & personae in dignitate ecclesiastica constitutae sigillo obfirmatis, ac etiam praedictis voluminibus descriptis, eandem prorsus fidem ubique in iudicio, & extra illud adhiberi; quae eisdem presentibus adhiberetur, si exhibitae essent, vel ostensae. Nulli ergo omnino, hominum liceat hanc paginam nostrae abrogationis, sublationis, abolitionis, approbationis, confirmationis, statuti, decreti, & voluntatis infringere, vel ei, ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicae, Millesimo, Quingentesimo, Octuagesimo, Octavo Kal. Iunij, Pontificatus nostri Anno Nonno.

M. Dat.

Ca. Glorierius.

A. de Alexijs.

Bulla plumbea appensa.

A tergo earumdem literarum
Registrata Apud Caesarem Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini Millesimo, Quingentesimo, Octuagesimo, Indictione octaua, die vero prima mensis Iulij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Gregorij Diuina Providentia Papa XIII. Anno Nonno, retro scripta littera Apostolica affixa, & publicata fuerunt ad valuas Ecclesiae Sancti Iohannis Lateranensis, Basilicae Principis Apostolorum de Urbis, Cancellariae Apostolicae, & in acie Campi Flora, necnon ad valuas Palatii Curiae Capitolij, & DD. Conservatorum Urbis, per nos Petrum Aloysium Gaytam, & Nicolaum Taglietum Cursores Apostolicos.

Petrus Guerra Magister Cursorum.

Illustrissimi Domini Camerae Almae Urbis Conservatores, Lelius Suricus, Alphonsus Auila, & Marius Vellius, ac prior Capitulum Regionum Prosper Buccapadulius, presentes Apostolicas litteras, confirmationis Statutorum Urbis, sub plumbo expeditas, regestandas, & in Archivio eorum Palatii asservandas, sibi Horatio Fusco, S. P. Q. R. Scribae, qui tum discussionibus, & resolutionibus sum etiam revisionibus, & recognitionibus eorumdem Statutorum in Congregationibus frequenter habitis coram Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Iulio Antonio Sanctorio Cardinali Sanctae Severinae, assidue interfui & diligenter adnotavi, & cui imprimendi, corrigendique cura commissae exciit, tradiderunt atque consignarunt hodie, Die XV. Mensis Iulij M D LXX X.

Horatius Fuscus qui supra ad fidem, &c.

INDEX RVBRICARVM

IVXTA SERIEM SCRIPTVRÆ

PRIMI LIBRI.

D E summa Trinitate & Fide Catholica. Cap. i.	pag. 1
De Hæreticis diffidatis declarandis. cap. ii.	3
De Senatore eligendo, & his qua ad eum pertinent. cap. iii.	3
De Electione primi Collateralis. cap. iii.	4
De Electione Capitanei appellationum. cap. v.	5
De Electione Secundi Collateralis. cap. vi.	5
De Iuramento Senatoris. cap. vii.	5
De Iuramento Collateralium & Iudicis appellationum, necnon & Iudicis maleficiorum. cap. viii.	6
De Officio Collateralium Iudicum. cap. ix.	7
De Officio Iudicis maleficiorum. cap. x.	7
De Absentia seu infirmitate alicuius ex iudicibus praefatis. cap. xi.	7
De Suspitione Collateralium. cap. xii.	7
De Syndicatu Senatoris & eius familia, ac Iudicum Collateralium, Iudicis maleficiorum, Capitanei appellationum, & electione Syndicorum. cap. xiii.	8
De Officio Syndicorum Senatoris, & Iudicum ac aliorum. cap. xiiii.	8
De Officio Conservatorum. cap. xv.	9
De Syndicis Conservatorum. cap. xvi.	10
De Vacatione officij Senatoris. cap. xvii.	10
De Officio Capitulum Regionum. cap. xviii.	11
De Officio Aduocati & Procuratoris Camerae. cap. xix.	11
De Protonotario & eius officio. cap. xx.	12
De Electione notariorum actuariorum Collateralium. cap. xxi.	12
De Officio notariorum actuariorum, & de eo per Substitutum non exercendo. cap. xxii.	13
De Habitu & moribus notariorum. cap. xxiii.	13
Quod Actuarij Iudicibus in tribunali assistant, patrocinium non praestent, & silentium seruent. cap. xxiiii.	13
De Libro Actorum & Iuribus productis conservandis. cap. xxv.	13
De Extractibus & copiis. cap. xxvi.	14
De Notariis morosis in testibus examinandis, & de eorum in examine officio. cap. xxvii.	14
De Copiis per notarios dandis, & ut nihil pro portandis, ostendendis que actis recipiant. cap. xxviii.	15
De Notariis remotis & suspectis. cap. xxix.	15
De Notario Capitanei appellationum. cap. xxx.	16
Quod notarij non matriculati, de instrumentis & testamentis rogari non possint.	cap.

cap. xxxi.	16
De Notariis matriculandis. cap. xxxii.	16
De Prothocollis instrumentorum conficiendis. cap. xxxiii.	17
De eorundem notariorum Officio. cap. xxxiiii.	17
De Prothocollis & scripturis notariorum defunctorum. cap. xxxv.	18
De Exemplatione instrumentorum notariorum defunctorum vel absentium. cap. xxxvi.	18
De Collegio notariorum, eorundemque officialium creatione & auctoritate. cap. xxxvii.	19
De Officio Proconsulum & Correctorum. cap. xxxviii.	19
De Officio Mandatariorum, eorumque iuramento & cautione. cap. xxxix.	19
De Officio Executorum. cap. xl.	20
De Foro competentis. cap. xli.	20
De Seruandis Statutis, & illis deficientibus Iure communi. cap. xlii.	21
De Causis Capitolinis Iudicibus commissis. cap. xliii.	21
De Sportulis. cap. xliiii.	22
De Moderatione sportularum. cap. xlv.	22
De Sportulis Capitanei & Iudicis appellationum. cap. xlvi.	22
Qui pro maioribus habeantur. cap. xlvii.	23
De Tutoribus & curatoribus, minoribus dandis. cap. xlviii.	23
De Tutore seu curatore ad lites minoribus & infantibus conueniendis, deputando. cap. xlix.	23
De Causis restitutionis in integrum, etiam maiorum, & quomodo in illis procedatur. cap. l.	24
De Citationibus, & quomodo qui Romæ habitant in ius vocentur. cap. li.	25
Quando & quibus casibus Procuratorem legitimum citasse sufficiat. cap. lii.	25
Quibus casibus Procurator & dominus citari debeant. cap. liii.	26
In quibus causis & casibus relationes Mandatariorum in scriptis fieri debeant. cap. liiiii.	26
De personaliter Romæ apprehenso, qui in ea domicilium non habet. cap. lv.	26
De absentibus edicto Senatus citandis. cap. lvi.	27
Qua hora ius reddi debeat. cap. lvii.	27
De Feriis. cap. lviii.	28
De Libelli siue petitionis oblatione, litis contestatione, & dilationibus præfigendis in causis ordinariis. cap. lix.	31
Si copia petitionis, iurium, vel articulorum petatur, quando recipienda sit. cap. lx.	31
De Exceptione declinationis fori. cap. lxi.	32
De Exceptionibus litis ingressum impediendis. cap. lxii.	32
De Excommunicationis aut diffidationis exceptione. cap. lxiii.	32
Excommunicationis seu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, & quando admittatur. cap. lxiiii.	32
De Terminis ad excipiendum contra commissiones, si quæ in causa præsententur. cap. lxv.	33
De Iuramento calumnie & illius forma. cap. lxvi.	33

De

De Reconuentione. cap. lxvii.	pag. 34
De Positionibus & confessis. cap. lxviii.	34
De Negantibus filiationem, & reliqua hic expressa. cap. lxix.	35
De articulis & aliis qua habentur pro admissis. cap. lxx.	35
De Iuramento testium. cap. lxxi.	35
De Testibus recipiendis vel non. cap. lxxii.	36
De Numero testium. cap. lxxiii.	36
De Interrogatoriis in testium examine dandis. cap. lxxiiii.	36
Stylus quomodo probetur. cap. lxxv.	36
De Remissionibus, rogationibus & compulsionibus pro testibus extra districtum examinandis, & iuribus extrahendis. cap. lxxvi.	36
De Producentibus iura in vltima dilatione. cap. lxxvii.	37
De Testium publicatione. cap. lxxviii.	37
De Assettamento illiusque voto. cap. lxxix.	37
Quod pro assettamenti, etiam in criminalibus nihil omnino soluatur. cap. lxxx.	38
De Instantiis & fatalibus. cap. lxxxii.	38
De Executione Instrumentorum. cap. lxxxiii.	38
De Executione Apocharum. cap. lxxxiiii.	39
De Recognitione instrumentorum & Apocharum. cap. lxxxv.	39
De Executione instrumentorum dotalium. cap. lxxxvi.	40
De Executione testamentorum, & quarumcumque vltimarum voluntatum. cap. lxxxvii.	40
De Executione sententiarum, arbitramentorum & landorum. cap. lxxxviii.	40
De Causis summaris. cap. lxxxviiii.	41
De Generali forma procedendi in summaris, vbi alia forma à Statutis tradita non est. cap. lxxxix.	41
Quod forma procedendi in summaris seruetur coram omnibus consulibus artium. cap. xc.	42
De Forma procedendi in causis interdictionum & possessoriis. cap. xci.	42
Si plures contendant se eandem rem possidere. cap. xcii.	43
De dubitantibus ad rem possessam accedere. cap. xciii.	43
Si fideiussor vel expromissor se eximi ab obligatione, vel sibi pro indemnitate caueri petat. cap. xciiii.	43
De Causis mercedum. cap. xcvi.	43
De Causis infra summam scutorum decem. cap. xcvi.	44
De Conuento pro re mobili non possidente immobilis. cap. xcvi.	44
De suspicionibus fugæ. cap. xcvi.	44
De Instrumentis & cautionibus vi vel metu factis. cap. xcix.	45
De Compromissis. cap. c.	45
De Rerum communium diuisione. cap. ci.	46
Quod diuisio facta sit valida. cap. cii.	46
De diuisione rerum emphyteoticarum. cap. ciii.	47
De seruitute prospectus. cap. ciui.	47
De Itinere atque priuatis, necnon & via publica. cap. cv.	47
De Stillicidio, siue canali. cap. cvi.	47
De Pariete communi. cap. cvii.	47

b

De

De Refectione rerum communium. cap. 108.	47
De Emptione & venditione. cap. 109.	48
De Venditionibus qua per consortes fiunt. cap. 110.	48
Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere cesset. cap. 111.	48
De Arrhis. cap. 112.	49
De Alienatione rerum pupillorum seu minorum. cap. 113.	49
De Venditionibus à decoctis factis. cap. 114.	49
De Venditionibus factis ab accusatis seu inquisitis. cap. 115.	49
Vt nullus bona Camerae emere cogatur. cap. 116.	49
Vt emens bona Camerae defendatur ab ea. cap. 117.	50
De Redemptoribus litium alienarum, & de pacto quota litis. cap. 118.	50
Quod venditor cogatur facere vt emptor libere possideat. cap. 119.	50
De euictionibus. cap. 120.	50
De Locatione & emphytheosi. cap. 121.	50
Quod res ad longum tempus & in emphytheosim conducta pro dote obligari possint. cap. 122.	51
Quod colonus partiarius vinea requirat in vindemiis locatorem. cap. 123.	51
Quod emphytheosis finita relocetur successoribus. cap. 124.	51
De Feudis. cap. 125.	51
Si de feudo fuerit controuersia. cap. 126.	52
De Feudis pro dote obligandis. cap. 127.	52
De Pignoribus & hypothecis, ac priuilegiis creditorum in personali. cap. 128.	52
De Iure dotis, & quemadmodum constante matrimonio repetatur. cap. 129.	52
De Dote à fratribus profecta. cap. 130.	52
De Lucro dotis seu donatione propter nuptias. cap. 131.	53
Quando donationi propter nuptias locus sit. cap. 132.	53
Soluto matrimonio, intra quantum tempus dos & donatio propter nuptias solui & restitui debeat. cap. 133.	53
De qua parte dotis mulier decedens testari possit. cap. 134.	54
De Reliquis donationibus inter virum & uxorem. cap. 135.	54
De Vestimentis lugubribus, & funeris impensa. cap. 136.	54
De Fructu dotis pro alimentis. cap. 137.	54
Si per viduam alimenta petantur. cap. 138.	55
Si alimenta per uxorem à viro petantur. cap. 139.	55
De Alimentis à patre liberis, & ex contrario, & per quemcumque praestandis. cap. 140.	56
Quod filia femina vel neptes, paterno & auito testamento acquiescant. cap. 141.	56
De Filiis in conditione positis. cap. 142.	56
Filiis illegitimis quantum relinqui possit legitimis non obstantibus. cap. 143.	56
Filij legitimati quantum ex testamento vel ab intestato capere possint stantibus legitimis. cap. 144.	57
De successione ab intestato. cap. 145.	57
De Successione fratrum. cap. 146.	57
Vt possessio bonorum defuncti, in suos haeredes continuata censeatur. cap. 147.	58

De

De Noui operis nunciatione. cap. 148.	58
De donationibus inter viuos & causa mortis. cap. 149.	58
De donationibus insinuandis. cap. 150.	58
De Contractibus sine certa solemnitate non valituris. cap. 151.	59
De Contractibus prohibitis cum filiis familias. cap. 152.	59
De Contractibus illicitis & cianantiis nuncupatis. cap. 153.	59
De Iafione. cap. 154.	60
De Fideiussoribus. cap. 155.	60
Vt simul contra fideiussorem & principalem procedi possit. cap. 156.	60
Vt fideiussor petere possit se à fideiussione eximi. cap. 157.	60
De Praescriptionibus. cap. 158.	61
De Praescriptione pensionum, canonum & censuum. cap. 159.	61
De Praescriptione spolij. cap. 160.	62
De Cessione bonorum, & Induciis quinquennialibus. cap. 161.	62
De Pactis cum altero ex debitoribus insolidum. cap. 162.	62
De Penis conuenionalibus non exigendis. cap. 163.	63
De Obligationibus ad factum. cap. 164.	63
De Potentioribus molestantibus ciues in eorum possessionibus. cap. 165.	63
De Iurisdictione iudicis seu Capitanei appellationum & nullitatum Vrbs, & de illius notario. cap. 166.	64
De Officio eiusdem Capitanei appellationum. cap. 167.	64
Intra quantum tempus appelletur. cap. 168.	65
De Tempore redeundi pro Apostolis. cap. 169.	65
De Representatione appellationis. cap. 170.	65
De Appellationibus non recipiendis, & deposito faciendo. cap. 171.	66
De Deposito in causis nullitatum. cap. 172.	66
De Appellationibus ab interlocutoriis recipiendis vel non. cap. 173.	66
Quod appellationes ante diffinitiuam scribantur per notarium causa. cap. 174.	67
De Appellatione ab expensarum taxatione. cap. 175.	67
De Appellatione à desertione vel reiectione appellationis. cap. 176.	67
Vt à sententiis syndicorum non appelletur. cap. 177.	68
De Appellatione & reductione à sententiis Arbitrorum & Arbitratorum. cap. 178.	68
De appellatione à confessione debiti. cap. 179.	68
Ne in vna eademque causa secundo liceat prouocare. cap. 180.	68
De Appellatione à sententia Capitanei. cap. 181.	69
De Appellatione à sententia Senatoris de appellatione cognoscentis. cap. 182.	69
De Temporibus ad appellandum, & appellationes representandum in tercia instantia. cap. 183.	69
De Prosecutione causa appellationis. cap. 184.	69
De Testibus & iuribus de nouo repertiis, in causa appellationis producendis. cap. 185.	70
De Suspitione Capitanei appellationum. cap. 186.	70
De Consultore eligendo. cap. 187.	70
De Officio Consultoris, & sportulis illius. cap. 188.	71
Vacante officio Capitanei appellationis, Conservatores inhi-beant. cap. 189.	71

b 2

De

De Appellationibus subditorum castrorum & terrarum Ro. Populi. cap. 190. pag. 71	71
De Causis nullitatum. cap. 191.	71
De Appellantibus, & insimul de nullitate dicentibus. cap. 192.	72
De Eleccione executionis rei iudicatae. cap. 193.	72
De Forma seruanda in pignore pratorio, vel etiam conuentionali mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum. cap. 194.	72
De Executione facienda, iuris ordine seruato. cap. 195.	73
De Expensis litis. cap. 196.	74
De Verborum & rerum significatione. cap. 197.	74

LIBRI SECVNDI.

QUI ad accusandum admittantur. Cap. i.	75
De Forma accusationis, & modo procedendi, ac custodia reorum. cap. ii.	75
De Cautione ab accusare volentibus prestanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. cap. iii.	76
De Abolitionibus. cap. iiiii.	77
In quibus casibus per inquisitionem procedi possit. cap. v.	77
De Modo procedendi per inquisitionem. cap. vi.	78
Si mulier de delicto accusetur, aut contra eam inquiratur. cap. vii.	78
Quando procurator admittatur, & de securitate reis danda pro aliis excessibus. cap. viii.	79
Quod testes ex officio super innocentia recipiantur, & eorum dicta integre describantur. cap. ix.	79
De Terminis reis dando. cap. 10.	80
De Minoribus. cap. 11.	80
De Positionibus in causis criminalibus non faciendis. cap. 12.	80
De Quaestionibus & tormentis. cap. 13.	80
De Terminis dando capto capitaliter diffidato. cap. 14.	81
De Libro diffidatorum & inuestigatorum, & eorum nominibus publicandis. cap. 15.	81
Quod diffidati impune offendi possint, & quando in iudicio esse permittantur. cap. 16.	82
De Homicidiis. cap. 17.	82
Si homicidium ab aliqua Ciuitate, vel Castro de Vrbs districtu committatur. cap. 18.	82
De Pace, & quibus non suffragetur. cap. 19.	83
De Beneficio pacis. cap. 20.	83
De Beneficio confessionis. cap. 21.	83
Vt semel gratiose à carceribus liberati, amplius non liberentur. cap. 22.	83
De Pace per metum extorta, & quod securitas non habeat vim pacis. cap. 23.	84
De occidentibus & percutientibus per pecuniã, vulgo Assassinis vocatis. c. xxiiij. pag.	84
De pace fracta. cap. xxv.	84
De frangentibus securitatem vel treugam. cap. xxvj.	85
Quomodo pacis securitas fracta intelligatur. cap. xxvij.	85
De frangentibus reconciliationem osculo oris, aut aliter factam. c. xxviiij.	85

Qui

Qui & quibus casibus petere possint securitatē & fideiussores de nõ offendēdo. c. xxix. 86	86
Si securitas per ciuem ab aliquo de districtu petatur. cap. xxx.	87
De inferentibus & nunciantibus minas. cap. xxxj.	87
De iniuriis inferentibus nunciis. cap. xxxij.	88
De sumentibus vindictam contra innocuos. cap. xxxiij.	88
De tumultuosis armatorum collectis. cap. xxxiiij.	89
Qua dicantur illicita collecta. cap. xxxv.	89
De incendiariis. cap. xxxvj.	90
De receptatoribus delinquentium. cap. xxxvij.	90
De brigosis, & qui se domi pro briga includere possit, & quos secũ retinere. c. xxxviiij. 91	91
De brigosis non permittentibus executores eorum domos perquirere. cap. xxxviiij. 92	92
De visitatione brigosorum permissa. cap. xl.	92
De offendentibus Magistratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut executionem impredientibus. cap. xli.	92
De blasphemia. cap. xliij.	93
De crimine læsæ maiestatis. cap. xliij.	93
De falsa moneta. cap. xliiij.	94
De vendentibus, aut erogantibus falsas monetas, & detondentibus, & minuentibus monetam. cap. xlv.	95
De testibus falsum deponentibus. cap. xlvj.	95
De testibus contraria deponentibus. cap. xlvij.	97
De fabricantibus & fabricare facientibus falsa instrumenta & priuatas scripturas. cap. xlviiij.	96
De sodomitarum pœna. cap. xlix.	96
De adulterio & incœstu. cap. l.	96
De stupris & violentiis. cap. li.	97
De raptu meretricum, & vi eis illata. cap. liij.	97
Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accusare. cap. liij.	98
De concubinis. cap. liiij.	98
De Plagiariis. cap. lv.	98
De priuato carcere. cap. lvj.	98
De proditoribus. cap. lvij.	98
De latronibus etiam nocturnis & Pyratibus. cap. lviiij.	99
De furibus. cap. lix.	99
De sordibus & corruptela Iudicum. cap. lx.	99
De termino moto. cap. lxi.	99
De aggressoribus, & aggressione nocturna ac diurna. cap. lxij.	100
De vallis seu repagulis & sbarris non faciendis. cap. lxiiij.	100
De aggressoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione vel debilitatione. cap. lxiiij.	100
De percussoribus cum sanguine vel sine. cap. lxvj.	101
De percutientibus ad ignominiam. cap. lxvj.	101
De percutientibus pugno vel alapa. cap. lxviij.	102
De proicientibus stercora aut cornua ad fenestras vel ostia aliena, deque famosis libellis. cap. lxviiij.	102
De ponentibus manu ad arma, & terrorem alteri inferentibus. cap. lxviiij.	102

De aliis

De aliis iniuriis in personam factis. cap. 70.	102
De verbis iniuriosis. cap. 71.	103
De incidentibus vineas vel pergulas. cap. 72.	103
De corruptentibus arma vel picturas alienas. cap. 73.	103
De estimatione iniuriarum. cap. 74.	104
De prohibita delatione armorum. cap. 75.	104
De ferentibus aut iacentibus plumbatam. cap. 76.	104
De vi & vi armata. cap. 77.	105
Vt filij in parentes delinquentes. parentum arbitrio puniantur. cap. 78.	105
De pœnis minorum delinquentium. cap. 79.	105
De patre non grauando pro filio. cap. 80.	106
De duplicatione pœnarum ratione loci & temporis. cap. 81.	106
De arbitrio Senatoris in pœnis augendis. cap. 82.	106
De portione pœnarum, & quod rei non soluentes luant in corpus. cap. 83.	107
Vt Iudices inquisitiones & accusationes cœptas prosequantur. cap. 84.	107
De officio Pacerorum. cap. 85.	107
De corrigentibus familiam suam. cap. 86.	108
De corrigenda ignauia inertis iuuentutis. cap. 87.	108
De congregatione officialium faciendâ pro obseruantia constitutionum. cap. 88.	109
Vt de similibus ad similia procedatur. cap. 89.	109

LIBRI TERTII.

D e studiis liberalibus Vrbs. cap. 1.	110
De secreto consilio. cap. 2.	110
De publico consilio. cap. 3.	112
De aliis constitutionibus officium Conseruatorum concernentibus. cap. 4.	114
De Farnariorum delictis. cap. 5.	118
De Macellariorum delictis. cap. 6.	118
De Salsamentariorum seu Pizgicacolorum delictis. cap. 7.	119
De aliis constitutionibus officium capitum regionum concernentibus. cap. 8.	120
De officio Scribarum Senatus. cap. 9.	121
De aliis ad officium Procuratoris Camera concernentibus. cap. 10.	122
De officio gabellarij maioris & illius Notarij, & de suis extraordinariis. cap. 11.	123
De officio Camerarij Camera Vrbs. cap. 12.	124
De officio quattuor defensorum decretorum. cap. 13.	125
De officio Secretarij Conseruatorum. cap. 14.	125
De officio Scriptoris Conseruatorum. cap. 15.	126
De officio Depositarij Populi Romani. cap. 16.	127
De officio Depositarij Palatij Conseruatorum. cap. 17.	127
De officio Remisoris Palatij Conseruatorum. cap. 18.	128
De officio Extrordinariorum maiorum & minorum. cap. 19.	129
De officio Notarij Conseruatorum. cap. 20.	130
De officio Ratiocinatoris, siue Computista, necnon & generalis Antygraphhei. cap. 21.	131
De officio Notarij Camera. cap. 22.	131
De officio Scriptoris Camera. cap. 23.	132

De officio

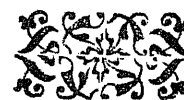
De officio Magistri Massarij. cap. 24.	133
De officio Executoris Palatij Conseruatorum. cap. 25.	133
De Praconibus siue Banditoribus. cap. 26.	134
De modo creandi electores officialium Romani Populi. cap. 27.	134
De modo creandi Electorum siue Imbuffulatorum. cap. 28.	135
Qui Officiales in solemnitatibus Magistratum comitari tenentur. cap. 29.	137
De applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorum. cap. 30.	137
De forma in venditionibus reddituum Romani Populi seruanda. c. 31.	138
Ne quis pluribus fungatur officiis. c. 32.	138
De officiis per substitutos non exercendis. c. 33.	139
De officialibus incidentibus in brigam. c. 34.	139
Vt officia Terrarum Romani Populi ciuibus committantur. c. 35.	139
Vt officiales Ferrarum Romani Populi caueant de stando syndicatui. c. 36.	139
De clericis ad officia Capitolina non admittendis. cap. 37.	140
De electis ad officia, recusantibus acceptare. cap. 38.	140
De officio Magistrorum Viarum. c. 39.	140
De officio Magistrorum Iustitiariorum. c. 40.	143
De arte Bobacteriorum. cap. 41.	145
De Consulibus Artium. cap. 42.	145
De Statuis Artificum Senatori & Conseruatoribus exhibendis. cap. 43.	145
Vt officiales artium sint annales. cap. 44.	147
Vbi ius dicant consules artium. cap. 45.	147
De Ponderibus. cap. 46.	147
De Mensuris. cap. 47.	148
De vendentibus rem pro re. cap. 48.	149
De nundinis & ordine in eis seruando. cap. 49.	150
De non emendo in locis prohibitis. cap. 50.	151
De frumento & ordeo in Platea Campi Floræ vendendo. cap. 51.	151
Quod riparum merces ante triduum per negotiatores non emantur. cap. 52.	151
De monopolis. cap. 53.	151
Quod annonâ ad Urbem libere deferri possit. cap. 54.	152
Vt nullus in districtu vectigal aut pedagium exigat. cap. 55.	152
De ciuium Romanorum immunitate. cap. 56.	163
Quando aduenæ Ciuium Romanorum priuilegio vii possint. cap. 57.	154
Vt Romani Ciues etiam delinquentes in districtu ad Senatorem remittantur. cap. 58.	154
De iuramento per Barones præstando. cap. 59.	154
De Viis publicis districtus reaprandis, & a latronibus custodiendis. cap. 60.	155
De Venalitiariis seu Recatteriis. cap. 61.	156
De Molendinariis. cap. 62.	156
De Sarcinibus. cap. 63.	156
De Aromathariis siue Pharmacopolis. cap. 64.	157
De diebus festis obseruandis. cap. 65.	157
Quod in mari vel flumine piscari liceat. cap. 66.	157
De capitibus piscium Conseruatoribus dandis. cap. 67.	157
Vt pisces, syluestra animalia, & alia vbique in Urbe vendi possint. cap. 68.	158

De occi-

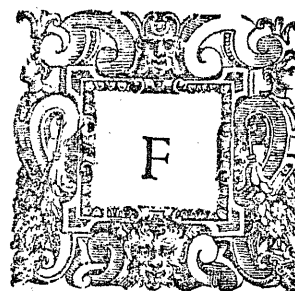
De occidentibus animalia aliena. cap. 69.	158
De interficientibus lupum. cap. 70.	158
Ne animalia & pelles emantur à pastoribus vel ignotis. cap. 71.	158
Ne porci per urbem discurrere permittantur. cap. 72.	159
De equis mortuis in seruitio Romani Populi. cap. 73.	159
De ludis prohibitis. cap. 74.	159
De immunditiis in locis publicis & riuus aquarum non proiiciendis. cap. 75.	159
De famulis cogendis ad seruitij tempus implendum. cap. 76.	160
Quòd Iudæi non sint exempti à collectis Agonis & Testaciæ. cap. 77.	160
Ne Iudæi alibi quàm in campis assignatis sepellantur. cap. 78.	160
De vineis custodiendis. cap. 79.	160
Quòd vassalli Romani Po. Baronibus vassallagium non iurent. cap. 80.	161
De antiquis ædificiis non diruendis. cap. 81.	161
De Aqua circi & aliis aquis non deriuandis. cap. 82.	161
De Aquæ Mariana alueo purgando. cap. 83.	161
De fonte Triuij, siue Aqua Virgine. cap. 84.	162
De Naufragiis. cap. 85.	162
De custodia carcerum. cap. 86.	163
De pecuniis erogandis in ludis Agonis & Testaciæ. cap. 87.	163
De Annulis & brauiis ludi Agonis & Testaciæ. cap. 88.	164
De Curribus Campi Testaciæ. cap. 89.	165
De campo Testaciæ à nemine occupando. cap. 90.	165
De viaticis Iudicum & salario Assessorum. cap. 91.	165
De salariis Aduocatorum & Procuratorum. cap. 92.	166
De mercede notariorum pro instrumentis publicis.	166
De mercede Notariorum pro sententiis. cap. 94.	168
De mercede Notariorum pro iudiciali actibus. cap. 95.	168
De mercede Prothonotarij. cap. 96.	171
De mercede Notarij Magistrorum viarum. cap. 97.	171
De mercede Notarij Maleficiorum, & relaxatione Carceratorum. cap. 98.	173
De mercede Custodis Carcerum. cap. 99.	175
De mercede Capitanei, siue executorum Curia Capitolij. cap. 100.	176
De mercede Scribarum Senatus. cap. 101.	178
De mercede Notarij Conseruatorum. cap. 102.	178
De mercede Secretarij Conseruatorum. cap. 103.	179
De mercede Scriptoris Conseruatorum. cap. 104.	179
De mercede Notarij Camera. cap. 105.	180
De mercede Scriptoris Camera. cap. 106.	180
De mercede Notarij Cabellarij Maioris. cap. 107.	180
De mercede Marefcalli, seu Executoris Palatii Conseruatorum. cap. 108.	180
De mercede Præconum, seu Bannitorum. cap. 109.	181
De Taxa seruanda per Custodes Portarum & Pontium. cap. 110.	181
Vt in casibus mercedum non expressis, similes attendantur. cap. 111.	183
Vt Notarij, officiales & custodes sint contenti mercede eis constituta. cap. 112.	183
Vt omnes officiales publice habeant taxas mercedum affixas. cap. 113.	183
Forma de Bandi de Mæstri Giustitieri.	184

STATV-

STATVTVRVM
ALMAE VRBIS ROMAE
AVCTORITATE SANCTISS.
DOMINI NOSTRI
D. GREGORII XIII. P. O. M.
A SENATV POPVLOQ. ROMANO
EDITORVM
Liber Primus.

DE SUMMA TRINITATE
& Fide Catholica. Caput I.

FIRMITER credimus sanctam Fidem Catholicam cum omnibus suis articulis, quàm Beati Petrus & Paulus Apostolorum principes, per quos sanctum Domini nostri Iesu Christi Euangelium Romæ resplenduit: quique vno die pro merito, vno loco pro gloria, sub vno persecutore pro virtute, Urbem ipsam glorioso cruore martyrij Christo Domino consecrarunt; eorumdemque Apostolorum sancti successores, ac sacra Concilia, & præsertim Tridentinum, tradiderunt.

FIRMA quoque fide credimus & profitemur omnia & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum, ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est de Spiritu

A sancto

sancto ex Maria Virgine : & homo factus est . Crucifixus etiam pro nobis : sub Pontio Pilato passus , & sepultus est . Et resurrexit tertia die , secundum scripturas . Et ascendit in cælum : sedetque ad dexteram patris . Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos : cuius regni non erit finis . Et in Spiritum sanctum Dominum , & viuificantem : qui ex patre filioque procedit . Qui cum patre & filio simul adoratur , & conglorificatur : qui locutus est per Prophetas . Et vnā sanctam catholicam & apostolicam Ecclesiam . Confitemur vnum baptisma , in remissionem peccatorum . Et expectamus resurrectionem mortuorum . Et vitam venturi sæculi . Amen . Apostolicas & ecclesiasticas traditiones , reliquasque huius Ecclesie obseruationes & constitutiones firmissime admittimus , & amplectimur . Item sacram scripturam , iuxta eum sensum quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia , cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione sacrarum scripturarum , admittimus : nec eam vnquam nisi iuxta vnanimem consensum patrum , accipimus , & interpretamur . Profitemur quoque septem esse vere & proprie sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta , atque ad salutem humani generis (licet non omnia singulis necessaria) scilicet Baptismum , Confirmationem , Eucharistiam , Pœnitentiam , Extremam vnctionem , Ordinem & Matrimonium : illaque gratiam conferre , & ex his baptismum , confirmationem & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse . Receptos quoque & approbatos Ecclesie catholice ritus , in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipimus , & admittimus . Omnia & singula que de peccato originali , & de iustificatione , in sacrosancta Tridentina synodo definita & declarata fuerunt , amplectimur & recipimus . Profitemur pariter in Missa offerri Deo verum , proprium & propitiatorium sacrificium pro viuis & defunctis , atque in sanctissimo Eucharistie sacramento esse vere , realiter & substantialiter corpus & sanguinem , vnâ cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi , fierique conuersionem totius substantie panis in corpus , & totius substantie vini in sanguinem : quam conuersionem catholica Ecclesia transubstantiationem appellat . Fateamur etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum , verumque sacramentum sumi . Constantiter tenemus Purgatorium esse , animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuari . Similiter & sanctos vnâ cum Christo regnantes , venerandos atque inuocandos esse : eosque orationes Deo pro nobis offerre , atque eorum reliquias esse venerandas . Firmiter asserimus Imagines Christi , ac Deiparæ semper Virginis , necnon aliorum Sanctorum habendas & retinendas esse , atque eis debitum honorem & venerationem impertiendam . Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse , illarumque vsum Christiano populo maxime salutarem esse affirmamus . Sanctam Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnoscimus : Romanoque Pontifici , beati Petri Apostolorum principis successori , ac Iesu Christi Vicario , veram obedientiam spondemus , ac iuramus . Cetera item omnia à sacris canonibus & Oecumenicis Conciliis , ac præcipue à sacrosancta Tridentina Synodo tradita , definita & declarata , indubitanter recipimus , atque profitemur ; simulque contraria omnia , atque

que hæreses quascumque ab Ecclesia damnatas & reiectas & anathematizadas , nos pariter damnamus , reiicimus & anathematizamus . Hanc veram catholicam fidem , extra quam nemo saluus esse potest , quam in præsentis sponte profitemur , & veraciter tenemus , eandem integram & immaculatam , vsque ad extremum vite spiritum constantissime (Deo adiuuante) retinere & confiteri ; atque à nostris subditis , seu illis , quorum cura ad nos in munere nostro spectabit , teneri , doceri & prædicari , quantum in nobis erit curaturos .

De hæreticis diffidatis declarandis . Cap. II.

Constitutionem quoque antiquam in hoc imitantes ; statuimus , quod Hæretici , eorumque credentes , fautores , defensores & receptatores , sint perpetuo diffidati , eorumque bona publicata , & quilibet Senator in principio sui officij publice eos diffidatos , & eorum bona publicata declaret : sint etiam hostes publici , & tamquam hostes publici legalibus pœnis feriantur .

De Senatore eligendo & his quæ ad eum pertinent . Cap. III.

IN Alma Vrbe , & ad eius regimen , sit & esse debeat vnus Senator Iuris Doctor , exterus , & ex loco qui distet ab Vrbe saltem per milliaria quadraginta ; cuius quidem Senatoris officium duret per annum : quod tempus prorogari non debeat , nec ad dictum officium denuo eligi aut assumi ante lapsum integri biennij , à fine sui officij computandi . nullus autem eligi debeat ad prædictum Senatoris officium , qui alicui de Magnatibus Urbis aut ciuibus , etiam ex priuilegio in ipsa Vrbe domicilium habentibus , vsque ad tertium gradum consanguinitatis vel affinitatis , secundum Ius canonicum inclusiuè computandum , quoquo modo attineat . Habeat autem pro salario à Camera Urbis , annis singulis tria millia florenorum , qui constituunt nostri temporis Scuta duo millia ducenta ; cuius salarij prima sexta pars sibi in principio dicti sui officij soluat : secunda in principio tertij mensis : tertia in principio sexti mensis : quarta in principio noni mensis : & duæ postremæ partes in Camera retineantur , nec sibi soluantur , donec per Syndicos de administratis & gestis per eum in dicto suo officio fuerit realiter & cum effectu absolutus . Et quamuis per statutum antiquum teneretur Senator secum amplissimam & nobilem familiam habere : quia tamen per alia statuta & nouas reformationes aliter circa Iudices , & nonnulla alia prouisum fuit : præsentis Statuto decernimus , vt Senator ipse (sicut hætenus seruatum est) Primo & Secundo Collaterali , & Iudici maleficiorum (qui in Assettamento secum interueniunt) & tribus eorundem equis victus expensas , & salarium Iudicibus ipsis solui solitum , & quatuor eorum famulis cibaria , atque etiam Tubicinibus salarium & vestimenta solita præstare teneatur . neque vnquam in publicum prodire debeat , nec ad Tribunal sedere , nisi indutus paludamento ex serico auro intexto , quod Broccatum auri appellant , vel ex serico villosa purpurei coloris , quod etiam vulgo Vellutum cremesinum dicunt , nisi malit æstiuo tempore se-

rico Ermifino eiusdem coloris vti. Dumque ita paludatus ad Tribunal fedet, aut per Urbem incedet, Sceptrum eburneum in manibus tenere, & ante se puerum pannis, infradicendorum colorum indutum portantem enses & pileum, & insuper quattuor famulos ad minus, indutos colore rubro, cum fasciis fului seu aurei coloris, iuxta insignia Ro. Po. habere debeat. Qui cum hastis seu baculis eodem colore depictis, quas Mazzas appellant, ipsum Senatorem dum per Urbem & loca publica incedit, antecedant, præcedente puero prædicto equestri deferente enses & pileum, si Senator equitabit: alioqui pedestri, & duobus familiaribus ad minus ultra Iudices præfatos, subsequenter; & non aliter, nec alio modo per Urbem incedat, aut in publicum prodeat: alioqui pœnam viginti quinque scutorum, vice qualibet de suo salario retinendam, incurrat, & Conseruatores pro tempore, semel saltem in mense, prædicta inquirere, & diligenter animaduertere & adnotari facere debeant: alioqui de suo proprio tantumdem refundere teneantur; & ulterius curare, vt in reparationem Palatij suæ residentiar, de Conseruatorum consensu, scuta sexaginta vnoquoque anno de suo salario, iuxta solitum, impendat.

De electione primi Collateralis. Cap. IIII.

Quoniam in Iudiciis eligendis maxima causæ cognitio versari debet; statuimus & ordinamus, quod in publico consilio eligantur quattuor probi viri, quorum vnus sit doctor Romanus, alter procurator Capitolinus, & duo reliqui sint nobiles ciues Romani, per quos fiat & fieri debeat exactissima inquisitio grauissimorum & sapientum Iuris vtriusque peritorum in Italia, qui ante per nouennium fuerint in publico collegio doctorati, & aliquod iudicandi munus & officium exercuerint, & recte administrauerint: & ab Vrbe origine per quinquaginta milliaria distent: & quotquot haberi à quolibet ipsorum poterint, ac ad eorum notitiam ex relatu fide dignorum peruenerint, sub sacramenti religione, in eorum congregatione proponant; nominaque eorum, qui fuerint ab omnibus præfatis electoribus concorditer nemine discrepante approbati, singulariter in singulis chartulis describantur, singulaque nomina in singulis cereis pilis includantur, quæ signo seu sigillo cuiuslibet ipsorum electorum signentur, sicque in crumenam, quam Bussulam appellant, ipsaque crumena in scrinio includatur: cuius scrinij tres sint claues, quarum vna retineatur per Conseruatores, alia per Priorem Capitum regionum, alia per Proconsules collegij Capitolinæ curiæ: quod scrinium in sacrario Sanctæ Mariæ de Aracæli reponatur, vsque ad tempus debitum. Sexto autem mense ante finem officij Iudicis exercitium exercentis, conuocato consilio publico in Palatio Conseruatorum, scrinium præfatū publice cum clangore tubarum associatum ab electoribus præfatis, necnon Proconsulibus Collegij, & Correctoribus, & alijs per Conseruatores deputandis, in consilium deferatur: exindeque publice tres pilæ sorte extrahantur; factaque signorum, & sigillorum recognitione, de quibus rogetur Scriba Senatus, nomina extracta publice legantur & incontinenti, per Conseruatores, Priorem Ca-

pitum.

pitum Regionum, Cancellarios & electores, saltem duos, ad Sanctissimum Dominum nostrum Papam deferantur; & qui ex illis tribus à Sanctissimo Domino nostro approbatus fuerit, intelligatur & sit primus Collateralis curiæ Capitolij, & Locumtenens Senatoris, ad vnum annum integrum: qui terminus prorogari non debeat. Reliqua duo nomina, quæ remanserint, iterum pilis inclusa reponantur in crumena & scrinio, vt supra: & aliter facta electio & deputatio non valeat. Qua eiusdem Sanctissimi Domini nostri approbatione secuta, statim notificetur illi sic electo & approbato, vbicunque in Italia fuerit, cum conditionibus officij, salariis & emolumentis, ad finem vt possit deliberare, an velit acceptare, & tempus habeat ad componendas sarcinulas; qui, si non acceptauerit, similiter alius extrahatur, & præsentetur vt supra, & tot successiue extrahantur, donec vnus acceptet.

De electione Capitanei Appellationum. Cap. V.

Similis electio & inclusio in sacculo alio, eodemque in scrinio, modis & formis, vt in proximo præcedenti capitulo est expressum, pro appellationum Capitaneo fiat; & ex eo, vt præmittitur, Capitaneus extrahatur. qui tamen Capitaneus per duodecim annos antea fuerit in publico collegio doctoratus, & alia officia, & iudicandi munera exercuerit: origine ab Vrbe per milliaria sexaginta distet; nec ex eadem Ciuitate vel districtu, ex qua Senator, nec illi, nec Iudicibus, nec etiam alicui Ciui consanguinitate aut affinitate vsque in tertium gradum, de iure canonico inclusiue computandum, coniunctus sit.

De electione Secundi Collateralis. Cap. VI.

Similibus modis, & formis, & temporibus, vt de Primo Collaterali dictum est, fiat separatim alia descriptio, depuratio, inclusio, extractio, electio & presentatio Secundi Collateralis: qui etiam habeat easdem qualitates.

De iuramento Senatoris. Cap. VII.

Senator statim cum Capitolium ascenderit ad officium exercendum, iures in manibus Conseruatorum ad sancta Dei Euangelia, officium sibi commissum per se, suosque officiales legaliter, & bona fide, cum omni diligentia & sollicitudine exercere; Inquisitoribus hæreticæ prauitatis contra Hæreticos, quandocunque fuerit requisitus, fauorem & auxilium præstare; Urbem & eius ciues, comitatum & districtum in pace & tranquillitate manutenere, regere & gubernare; malis hominibus Romanis, eiusque districtum purgare; viasque publicas districtus tutas & securas ab incurfione latronum & bannitorum, pro viribus conseruare; Iura, bona, iurisdictiones, & dignitates Urbis illiusque Fideli seu Camera conseruare, & tueri; occupataque & amissa, pro posse, recuperare; Hospitalia, religiosaque & pia loca tueri, & in causis eorum necnon Viduarum, Pupillarum, Pauperum & miserabilium personarum dotiumque mulierum procedere, & procedi facere, iuxta formam Statutorum, omni mora postposita;

posita; Locationes factas & faciendas ciuibus Romanis & distriktualibus in perpetuum, vel ad certum genus, seu ad tempus breuius, tueri; ipsosque in eorum possessione defendere, & expulsos in possessionem reducere; Statuta facta & facienda, vt iacent, absque alia mala seu sophistica interpretatione; & in casibus, in quibus statuta aliquid non disponunt, Iura Ciuilia, & in eorum defectum, Iura Canonica obseruare, & obseruari facere; manus puras & mundas habere, & ab omnibus illicitis abstinere; familiam, & equos suos, & non suppositos, prout à Statutis requiritur, habere; constitutaque salaria tribuere, nec aliquas lucratiuas conuentiones, præsertim cum iudicibus & Marescallis, siue Executoribus & Maleficiorum notariis facere, aut tractare; quòdque vt Executores eorumque birruarij in competenti numero armati, vt decet, die noctuque incedant, curabit; & quòd sibi liberum arbitrium concedatur, seu quòd non syndicetur, seu quòd ante, vel infra tempus sui officij syndicari debeat, non petet: nullamque deliberationem facere vel procurare, quæ sit vel esse possit ordinationibus factis & faciendis per Conseruatores præsentis & futuros contraria vel aduersa: quòdque ipsis Conseruatoribus, & eorum Camera, siue Fisci iuribus assistet; fauoremque & auxilium pro posse præstabit. Pauperes, minores, impotentes & personas ecclesiasticas tenentes & possidentes terras in dominio, vel intra dominium alicuius Potentis tuebitur, & eisdem auxilium & fauorem, quoties fuerit requisitus, pro posse præstabit.

De iuramento Collateralium, & Iudicis Appellationum, necnon & Iudicis Maleficiorum. Cap. VIII.

Quilibet ex Collateralibus Capitoline curiæ, & Iudex appellationum, & Iudex maleficiorum antequam ad officium admittatur, iuret in manibus Conseruatorum, officium sibi commissum bona fide legaliter, summaque diligentia, remotis amore, timore, odio, prece, pretio, & omni munere exercere; nihilque ultra suum salarium, & præsentibus Statutis præmissa, etiam à sponte dantibus, recipere: Hospitalia, religiosaque & pia loca tueri, & in causis eorum, necnon Viduarum, Pauperum & miserabilium personarum, dotiumque mulierum, omni mora postposita, procedere; causas omnes, quæ coram ipsis ventilabuntur, infra terminum à statutis præfixum pro posse diffinire; singulisque diebus iuridicis, & horis debitis ad Tribunal sedere, Statuta obseruare, & iustitiã unicuique petenti administrare: & insuper iidem Collaterales, & Iudex maleficiorum votum in Assettamentis ex animi sinceritate, & absque pretio, aut mercede aliqua, quoties fuerint requisiti, dare. Ipseque maleficiorum Iudex, ultra prædicta, de delictis veram & integram informationem cum omnibus & singulis qualitatibus, omni dolo & fraude cessantibus recipere; nullasque qualitates, vel delicta augentes, vel reum excusantes, ommittere, nec quicquam ultra veritatem apponere.

De officio

De officio Collateralium Iudicum. Cap. IX.

Ad officium Collateralium spectat de causis quibuscunq. ciuilibus cognoscere, instrumenta dotalia, apochas, & alia publica instrumenta, testamenta, codicillos & alias vltimas voluntates executioni demandare, & causas ipsas celeriter infra tempora à statutis præfixa expedire; pupillis & minoribus Tutores & curatores dare; de restitutione in integrum cognoscere, omnibusque de quacunque re ciuilitè querelantibus tam in possessorio, quàm in petitorio iustitiam ministrare; omniaque alia facere, quæ ordinarij iudices facere possunt, & quæ in proximo præcedenti Capite, & in his Statutis continentur.

De officio Iudicis Maleficiorum. Cap. X.

Iudicis Maleficiorum officium est, cognoscere de causis quibuscunque criminalibus, ipsasque diligenter audire, & summa integritate decidere; & cauere, ne inter auctorem & accusatum collusio fiat, deque violentiis expulsiuis & turbatiuis, ac damnis datis, de quibus criminaliter agi continget, ac de quibuscunque excessibus & maleficiis, de quibus per Statuta præsentia permittitur diligenter inquirere; Assettamentis interesse; votum suum sincere præstare, eiusque officium incorrupte exercere, & omnia alia facere, quæ in Capite de iuramento ipsius continentur.

De absentia seu infirmitate alicuius ex Iudicibus præfatis. Cap. XI.

Si quando ex aliqua causa, præuia tamen Conseruatorum licentia, aliquis ex Collateralibus, seu etiam maleficiorum Iudex, abesse contigerit, vel agrotare, ita quod ad Tribunal sedere non valeat; possit & debeat alius ex Iudicibus in locum impediti ad Tribunal sedere, & decreta omnia interlocutoria, à quibus ex forma Statutorum, appellatio non datur, citra causæ conclusionem interponere: quæ perinde valeant, & roboris obtineant firmitatem, ac si à suo Iudice interposita fuissent. Quòd si absentia, vel infirmitas ultra spatium dierum decem durauerit, tunc de conseruatorum consensu, Senator vel de alio prouideat, vel in illius locum alterum ex Iudicibus, vsque quo cesserit impedimentum vel alius eligatur, surrogare debeat; qui in omnibus in illius locum succedat.

De Suspensione Collateralium. Cap. XII.

Si ante litem contestatam, vel pro contestata habitam, aliquis ex Collateralibus cum iuramento suspectus recusetur; Senator illi adiunctum, vel eorum remoto, alium ex reliquis suis Iudicibus, vel etiam extra Capitolium, dare & deputare debeat. Quòd si post litem contestatam, vel pro contestata habitam, suspectus allegetur; tunc causa suspicionis exprimat in actis; & Senator arbitrio

bitrio suo, omni & quacunq̄ appellatione remota, suspicionem reiicere, vel primo remoto, alium non suspectum (vt præmittitur) dare & deputare possit & debeat, qui in locum ordinarij in omnibus & per omnia succedat, & ab eo ad Capitaneum appellationum appelletur.

De Syndicatu Senatoris, & eius familiae, ac Iudicum Collateralium, Iudicis Maleficiorum, Capitanei Appellationum, & electione Syndicorum. Cap. XIII.

Senator, ac quilibet ex Collateralibus, Iudex Maleficiorum & Capitaneus Appellationum, illorumq̄. officiales & familiares per se ipsos finito eorum officio, stare ad Syndicatum per dies decem teneantur, & personaliter coram Syndicis deputandis querelantibus respondere, coram quibus Syndicis de gestis, administratis & factis per eos, & eorum quemlibet, rationem reddere debeant, & vnique querelanti respondere de iure, & omnibus satisfacere, quibus de iure tenentur; & de suo salario (quod retinebitur per Cameram in ultimo termino) & alijs de suo, integre soluere: quod si non sufficiat, personaliter detineantur, quousque soluerint & satisfecerint cui condemnabuntur. Syndici autem præfatorum, & cuiusque ipsorum, imbussulentur, & non extrahantur de Bullula donec eorum, & cuiusque ipsorum, officium vacauerit. & si ante vacationem, eorum deputatio facta fuerit, non valeat: & alij deputari debeant pro syndicatu præfato; nec per sententiam Syndicorum ante vacationem electorum, Senator & alij prædicti censeantur. quorum quidem Syndicorum alter sit vtriusque Iuris Doctor, & omnes gratis eorum officium præstare teneantur.

De officio Syndicorum Senatoris, & Iudicum, ac aliorum. Cap. XIII.

Iudices ad syndicandum electi, gesta per Senatorem & alios quoscunq̄ supradictos diligenter examinent; querelas querelantium audiant; condemnandos condemnent; absoluendos absoluant; de male & negligenter gestis (odio, amore, timore, prece, pretio, & omni munere remotis) debitas pœnas inferant. Forma autem procedendi in syndicatu hæc erit; mittantur præconia tria in Palatio, & per loca Urbis solita, primum prima die decendij, secundum tertia die, tertium quarta die, in quibus moneantur omnes, vt infra biduum suas querelas proponant: lapsa autem decendio, his tribus præcedentibus edictis, Iudices querelas & causas pro iustitia terminent. Et prædicta Iudices syndicatores ipsi, in sui officij ingressu, in manibus Conseruatorum iurent obseruare.

De officio

De officio Conseruatorum. Cap. XV.

Ad officium Conseruatorum ante omnia spectat vigilem ac præcipuam curam pro statu Sanctissimi D. N. Papæ, ac S. R. Ecclesiæ, & pro Urbis tutela, & ciuium quiete, ac sanitate conseruanda semper habere, & quacunq̄ ædificia, & opera publica, præsertim antiqua, inuiolata & illæsa custodire; Contra quoscunq̄ interceptores aut violatores eorum acerrime insurgere & inquirere, ac animaduertere: necnon vt in omnes Templorum & Ecclesiarum ornamenta aut lapides surripientes, aut corruptentes diligenter inquiratur & animaduertatur per eos ad quos pertinet insistere & curare, & vt Sacraria & Reliquias Sanctorum diligenter in Vrbe custodiantur inuigilare: Claues tabernaculi, vbi inclusa sunt capita beatorum Apostolorum Petri & Pauli in basilica Sancti Ioannis Lateranensis, per eos custodiri solitas, apud se vel alios deputatos retinere: & vt Statuta, decreta, constitutiones omnes approbatæ perpetuo custodiantur, & per omnes ius dicentes seruentur, & iuramentum solemne à Senatore in ingressu sui officij, & à suis Iudicibus, & à Capitaneo appellationum Romani Populi, super eorum officij obseruatione recipere, & præstari facere; & ne Monopolia per Artifices, & ipsorum Vniuersitates, vel quasuis alias personas, aut per easdē Vniuersitates aliquæ constitutiones fiant, quæ generalibus Urbis Statutis aduersentur, prohibere: quorum etiam Artificum & Vniuersitatum constitutiones corrigendi, refutandi vel admittendi, vt infra de statutis Artificum traditur lib. iij. auctoritatem & potestatem habent, & de quibuscunq̄ iniustitijs & sententijs per Consules & officiales artium, à quibus appellari prohibitum est, per approbata ipsorum Statuta quibuscunq̄. personis illatis, per viam querelæ cognoscere, & summam terminare, nisi aliter per eadem Statuta sit prouisum, quod possit videri de iniustitia per eos facta; & super omnes Artes & Consulatus Curie Capitolij subiectas, iurisdictionem exercere; & similiter etiam sententias Capitum Regionum Urbis per viam querelæ reuidere, & terminare: & de omnibus causis extraordinarijs ad Cameram Urbis pertinentibus cognoscere; Extraordinarios minores instituere, eisdemque ac etiam maiores punire & coercere; & si iusta subit causa, priuare: Mandatarios etiam publicos pro singulis regionibus constituere, ac mutare & priuare possint; Sex etiam Caballarios Cameræ prædictæ, ac Suprastantes sive curatores vel reuisores murorum & ædificiorum publicorum, Custodes carcerum curie Capitolinæ, Numeratoresque pecudum pariter instituere, ac deputare; officia præterea Palatii Capitolini, & tubicinas renouare, & confirmare, & cum vacauerint de nouo concedere; Potestates & officiales Terrarum inclyto Populo Romano subditarum, ex præscripto publici Consilij iuxta modum, & formam per nouas reformationes traditâ creare ac deputare, & deputatos, si rationabilis causa subsistat, priuare, & punire; Priuilegia Romanorum, ciuium & ciuilitatē possidentibus bona stabilia, & habitantibus pro maiori parte temporis in Vrbe conuocatis in concionem Capitibus regionum cum tresdecim & viginti sex consiliarijs, & præuia relatione à quattuor deputatis Nobilibus, seu eorum maiori parte, & non aliter, dare, nisi honoris gratia Illustribus vel claris Viris postulantis, & cum assensu omnium vel maioris partis ipsorum; reliquis,

B publico

publico Consilio adhibito, & assentiente concedere; Quoscuq. introitus & exitus & computa Camerariorum vniuersitatum artium, siue in solemnibus diebus festiuitatis Assumptionis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, siue in Ludis publicis, qui in Agone & Campo Testaceo cælebrantur, diligentissime reuiderè & taxare; & omnibus rationibus dictæ Cameræ præesse; & si iusta & rationabilis causa existat, pœnas extraordinarias & banna mitigare, & gratias denunciatis facere, vel cum eis componere; In vendentes ad victum necessaria animaduertere; Generali Gymnasio Vrbis assistere; ac etiam Collegium per bo.me. Cardinalem Firmanum institutum, visitare, & vt Statuta eiusdem seruentur, operam dare; Reficiendorum Murorum, Pontium, Aquæductuum, & omnium adificiorum publicorum sollicitam curam diligentiamque habere; eaque frequenter visitare, & ne vitiètur curare; Præconia inspicere, & vtilia registrari facere; Portarum, & Pontium stationarios & custodes indebite exigentes plectere & carcerare, & ad seruandum tabulas mercedum compellere; De causis quarumcumque appellationum à sententiis latis in Terris Romani Populi, si ad eos recursus fuerit, seu de nullitate dictum, & de omnibus aliis causis dictarum Terrarum summam cognoscere; Marecallis & executoribus omnibus, quæcunque eis visa fuerint, præcipere & mandare, & ad parendum cogere; Pœnas quas arbitrati fuerint, imponere, & irrogare, & commissas exigere; & si contra subditos Romano Populo irrogantur, fabricæ eorum Palatij in totam vel in partem applicare; Terras Romano Populo subiectas, iuxta ordinem præscriptum visitare, & facinorosis hominibus purgare, & quoscumque malefactores pro ipsorum arbitrio punire: Ita tamen, quòd pro huiusmodi visitationibus nihil præter victum pro personis & equis accipiant, & ab omni munere abstineant: & quicquid præter victum receperint, in quadruplum tempore syndicatas restituant; & omnia alia facere, exercere & exequi, quæ ex Bullis indultisque Apostolicis concessa apparent, & quæ in aliis capitulis præsentium Statutorum continentur: Quæ capitula in suo robore, quatenus præsentis capitulo & contentis in eò non aduerfentur, remaneant, atque perdurent.

De Syndicis Conseruatorum. Cap. XV I.

Conseruatores pro gestis & administratis per eos in eorum officio, de furto, barattaria, & omni pecuniarum & munerum illicita perceptione, & non de aliis, syndicari possint.

De vacatione officij Senatoris. Cap. XV II.

Si Senatoris officium quoquo modo vacare contigerit, Conseruatores pro tempore possint & debeant dictum Senatoris officium, vt præmittitur, vacans, cum mero & mixto imperio, iisdem tamen Iudicibus & Notariis remanentibus exercere, & in ipsis Conseruatoribus officium Senatoris duret vsque quòd nouus Senator ad ipsum officium electus Capitolium ad officium inchoandum ascenderit; habeantq. eo tempore vltra emolumenta, quæ habent ratione officij Conseruatoratus, die qualibet à Camera Vrbis, quantum consequitur Senator, & subeant.

subeant eadem onera, quæ idem Senator subire tenetur, & vltra nihil petere possint: & eodem officio finito, syndicentur, & syndicari debeant de omnibus per eos in officio gestis & administratis, sicut Senator syndicari potest, & debet: & si contigerit aliquam legationem venire à loco extra districtum Vrbis, dicto tempore, dicti Conseruatores possint, si eis videbitur & placebit, in honore faciendi dictæ legationi, expendere in confectionibus, vel conuiuiis, vel similibus, vsque ad quinque florenos auti de pecuniis Cameræ Vrbis, pro qualibet legatione.

De officio Capitum Regionum. Cap. XV III.

Ad curam Capitum Regionum spectat de causis eis concessis, quæ olim per officium Antepositorum cognoscebantur, in eorum domibus cognoscere; Regionem pro posse custodire, ne quid violentiæ fiat; arma ab illicite deferentibus in eorum regionibus auferre; Homines tam mares quàm fæminas ad matrimonium habiles, & contrahere volentes, si opus sit, consilio & factis iuuare; quæstiones & differentias tollere; Male, & vltra modum facultatum, aut sine exercitio viuentes, hortari & monere vt ad exercitium aliquod animum & operam applicent, aliàs Superioribus deferre; inhoneste viuentes ab honestis vicinis suæ Regionis expellere; edificare volentibus in eorum Regione fauere, impediens reprimere; aduenis otiosis in eorum regionibus commorantibus, & nihil agentibus, com meatum dare, aut Superioribus deferre; violentias comprimere, & Conseruatoribus pro tempore existentibus nunciare; ciues regionis conuocare ad singulas ciuitatis necessitates, & eos iuxta superiorum iussum conducere; Conseruatoribus dietim assistere; saltem per eorum Priorem; & omnes, si requisiti fuerint, ad consilium vnà cum aliis deputatis vocatis venire; recte & fideliter consulere; ante consilij finem de consilio non recedere, & assistere fauoribus opportunis, vt Statuta & ordines ciuitatis seruentur; tresque consiliarios singuli, qui tresdecim & vigintifex nuncupantur, pridie suæ assumptionis, cum quibus in consiliis interueniant, omnino eligere debeant.

De officio Aduocati & Procuratoris Camera. Cap. XV IX.

Aduocatus & Procurator Camera Vrbis, circa defensiones, executiones, & prosecutiones causarum Camera, sint intenti, & cum diligentia perquirant, libros censuales & tributarios, numquid in tributis & censibus Camera sit fraudata, & an sit de eis executio facta perfecte, & apud Senatorem & Conseruatores maneat assidue pro eorum iuribus manutenendis, conseruandis, recuperandis, & ab impugnare volentibus defendendis. circa alia vigilanter & sagaciter explorent quid agant Iudices super criminalibus & civilibus deputati, & an infra tempus debitum lites & causæ, quæ coram eis agitantur, fuerint terminate, vt de omnibus tempore syndicatus Senatoris & Iudicum possint ad plenum rationem reddere, & Syndicos ac eorum Iudicem informare; & sic iurent facere & obseruare. Caueant autem patrocini in curia Capitolij, aut Con-

seruatorum pro aliqua particulari persona suscipere: Qui contrafecerit, pœnam aureorum viginti vice qualibet incurrat.

De Protonotario & eius officio. Cap. XX.

AD Protonotariatus officium, per Conseruatores eligatur & assumatur vnus Notarius Romanus, bonæ famæ, & integræ opinionis, modestus & discretus, qui sedere debeat ante tribunal Senatoris, & scribere, & adnotare acta omnia, quæ coram ipso Senatore fieri contigerit: mandataque de relaxando carceratos tam ex causa ciuili, quàm criminali (de quorumcumque Iudicum Capitolinorum mandato capti sint) conscribat: vota quæcumque Affectamenti in causis vertentibus coram ipso Senatore, vel etiam Iudice malefactorum, conscribat: & adnotet fideiussiones quascumque de non offendendo, seu de pace seruanda, & à carceratis præstandas recipiat; de mane & de fero in loco & camera, sibi in Capitolina curia assignata, resideat; scripturas summa vigilantia custodiat, & alia faciat, quæ ad dictum eius officium pertinere noscuntur. Possit etiam ad tribunal secum vnum vel plures coadiutores habere, qui & ipsi morigerati sint, dummodo & ipse (nisi infirmitate, aut necessaria absentia per Senatorem approbata impeditus) præsens assistat. eius vero officio finito, omnia instrumenta, protocolla, scripturas, extractus & regeſta quæcumque ad dictum officium pertinentia, Successori per repertorium siue inuentarium assignet, quæ perpetuo in loco præfato conferuentur: nihil autem ultra taxatam mercedem petat: Quoties autem contrafecerit, pœnam decem aureorum ipso iure & irremissibiliter incurrat.

*De electione Notariorum Actuariorum Collateralium.
Caput XXI.*

AD acta scribenda coram Primo & Secundo Cellaterali, deputari non possit aliquis, nisi is sit Romanus ciuis, aut domicilium habens in Vrbe, pro ciue Romano, iuxta formam Statutorum habitus & reputatus; & nisi sit in matricula notariorum Romanorum (quæ penes Secretarium Conseruatorum conseruatur) descriptus; & nisi præuia diligenti inquisitione de vita & moribus, de qua notarius Proconsulum rogatus fidem faciat, ac etiam præuio riguroso examine per Senatorem, Proconsules & Correctores, seu duos eorum (aliis ita mandantibus) super sufficientia & idoneitate; & eo sufficienti & idoneo reperto, & mandato à præfatis Senatore, Proconsulibus & Correctoribus inscriptis habito: aliàs vero contra prædictam formam electus & deputatus amoueatur. et si officium exercuerit, tam ipse quàm qui eum elegerint pœna quinquaginta aureorum pro quolibet mulctentur: & acta nihilominus per ipsum interim scripta valeant.

De

De officio Notariorum Actuariorum, & de eo per substitutum non exercendo. Cap. XXII.

NOtarij Actuarij omnes, coram quocumque Iudice, scribant per se ipsos; & quæ ad eorum officium incumbunt, & infra dicentur, explicent & exercent: nulloque modo (etiam extra tribunal iuris) eorum officium per substitutum exercere possint. Qui contrafecerit, pœnam viginti quinque aureorum vice qualibet incurrat: acta fidem non faciant, & vltius parti ad interesse teneatur, & Substitutus eadem pœna puniatur; & ad officium Actuarij perpetuo inhabilis existat, exceptis Protonotario & Notario appellationum, vt supra dictum est.

De habitu & moribus Notariorum. Cap. XXIII.

NOtarij omnes, etiam qui Actuarij non sunt, habitum gerant decentem & honestum, à vestibus versicoloribus abſtineant, frappis aut plumis omnino non vtantur; ludis illicitis & inhonestis non ludant; cauponas ad comedendum & bibendum non ingrediantur; nec ensem deferant. Contrafacientes, vice qualibet, pœnam aureorum decem incurrant.

Quòd actuarij Iudicibus in Tribunali assistant, patrociniū non præsentent & silentium seruent. Cap. XXIIII.

Sedente Iudice pro Tribunali, Actuarij omnes assistant, à Tribunali quam sdiu Iudex federit, non discedant; patrociniū alicui in curia Capitolij non præbeant; in taciturnitate & silentio maneant; scribendis actis diligenter incumbant; Iudicem nisi interrogati non alloquantur, nisi forte parte altera absente, quo casu absentiam supplere possint, Iudicem de his quæ in actis sunt, informando. Qui secus fecerit, aureorum decem pœna multetur.

*De Libro actorum & liris productis conseruandis.
Caput XXV.*

Senatoris Protonotarios & quilibet Notarius ad scribendum acta deputatus, vnoquoque anno seu semestri librum, quem Manualem Actorum appellant, bene compactum & ligatum conficere teneatur & debeat; in cuius initio nomen ipsius Notarij & Iudicis coram quo scribit, anni Domini, Nomen summi Romani Pontificis, & numerus chartarum exprimat: & in eo omnia acta quæ quotidie fiunt, antequam à Tribunali recedat, saltem substantialiter describat; iura quæ producuntur, fideliter & diligenter conseruet, illaque neutri partium credere aut commodare nec restituere atudeat, nisi parte citata, & Iudicis præcedente mandato; & tunc copia collationata retenta. Contrafacien-

trafacientes, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant; & nihilominus si originalia amiserint, parti ad totale interesse teneantur.

De Extractibus & Copijs. Cap. XXVI.

IN qualibet causa summam vigintiquinque ducatorum auri excedente, teneatur Notarius, si id ab altera partium petatur, de actis, iuribus & scripturis omnibus, quæ in causis ipsis fient, & producentur, solemnem & ordinatum Extractum conficere, in quo omnia acta de verbo ad verbum, & vt in Manuali sunt descripta, nihil addito vel extenso adnotare debeat. Scribatur autem Extractus littera Italica legibili, & ita vt in qualibet facie cuiuslibet paginæ, sint lineæ seu versus viginti, & qualibet linea contineat in se ad minus dictiones octo, seu litteras triginta duas; & habeat pro quolibet folio bolenenos tres & non ultra: quem Extractum, non audeat partibus colligantibus quoquo modo concredere, sed solum causæ Procuratori, ad tres vel quattuor dies, & non ultra visendum accommodare; quibus elapsis, debeat ipse Notarius illum à Procuratore recuperare, & si contingat aliqua acta pro dicta recuperatione fieri, illa nullatenus in Extractu principalis causæ inferat. Hunc autem Extractum, cum causa erit instructa, cum copiis Testium, altera partium petente, Iudici tradere debet, quem perficere teneatur Notarius infra octo dies à die habitæ Arrhæ numerandos, si numerus ducentarum chartarum non excefserit: aliàs arbitrio Iudicis & Correctorum. Quod si aliter quàm supra expressum est, Extractus fiet, partes non teneantur pro illo aliquid soluere, deponensque pro Aduersario, non nisi debitam, vt dictum est, mercedem deponat: si aliter deposuerit, ab Aduersario repetere non possit. quod etiam depositum ante factam chartarum numerationem fieri non possit; & nihilominus Notarius, quoties contrafecerit, decem aureorum pœna mulctetur. Eadem littera, iisdemque versuum & dictionum numeris, copiarum omnes petitæ describantur, pœna eadem contrafacientibus imminente.

De Notarijs morosis in Testibus examinandis, & de eorum in examine officio. Cap. XXVII.

NOtarij in Testibus examinandis, omnem omnino diligentiam adhibeant, & si requisiti (oblata vel deposita debita mercede) ultra duos dies cessabunt, nisi ex legitima causa à Iudice approbata, excusentur, ipso iure intelligantur ab illa causa remoti; & nihilominus parti ad omne interesse teneantur. quod si Testes vere absuturi sint, aut in vitæ discrimine constituti, & notarius legitime impediatur; Iudex alium Notarium ad eorum tantum examen recipiendum suo arbitrio deputet: & si ob Notarij suspicionem, vel ex alia legitima causa, alius fuerit Notario in examine adiunctus, si is venire statutis à Iudice hora & loco cesset, possit Notarius causæ absque eo ad examen deuenire. Debeat autem Notarius, quocumque casu, super datis articulis, & interrogatoriis Testes diligenter examinare, eorumque dicta prout à Teste proferuntur explicite, interreg,

regre, & per extensum describere: & nullo modo scribere; talis dixit vt talis: aut, sub compendio; dixit articulum verum: aut, contenta in interrogatorio vera: nisi Testis ipse ita deponat. & tunc Notarius illum monere debeat, vt explicite & per extensum factum explicet. quod si nihil aliud dicere velit, nisi articulum aut interrogatorium verum, tunc depositio eiusdem Testis nihil omnino probet: & si aliter scripserit, puniatur vice qualibet in ducatis auri decem; & nihilominus parti ad interesse teneatur. Notarius quoque debeat omni casu, etiam vbi Interrogatoria data non fuerint à parte, omnino Testes super quolibet dicto ipsius Testis, de causa scientiæ, loco, tempore, & quibus presentibus, ipsum interrogare, sub pœnis prædictis damnorem, interesse & pecuniaria. Et si Notarius datis à parte interrogatoriis, Testes super illis examinare omiserit, possit a tota causâ remoueri; & nihilominus parti ad interesse teneatur.

De copijs per Notarios dandis, & ut nihil pro portandis ostendendisque actis recipiant. Cap. XXVIII.

PEtitas copias Notarij ad primam dare teneantur, & si nimis magnæ fuerint, infra duos aut tres dies, & non ultra; aliàs (si iusta causa, & à Iudice approbata, impediti non fuerint) à causa ipso iure remoti intelligantur, sub qua etiam pœna, diem datæ vel oblatæ copiarum, in actis adnotare teneantur: Debeantque quoties legitime fuerint requisiti, Iudici & partibus acta ostendere, nulla recepta mercede; nihilque omnino pro ostendendis actis, scripturis & iuribus productis, neque pro portandis ipsis actis, iuribus, scripturis, vel extractu Iudici, à partibus etiam sponte dantibus, recipiant; sub pœna priuationis officij, ipso iure incurrenda, cum debeant sua mercede esse contenti.

De Notariis remotis, & suspectis. Cap. XXIX.

QVicumque Notarius vel à Iudice, vel ex presentibus constitutionibus, fuerit remotus à causis, in quibus scribebat, ipso iure intelligatur esse priuatus officio Actuarij, nec ad illud aut aliud Capitolij Tribunal vterius admitti possit: & si de facto admitteretur, aut se intruderet, pœna falsi puniri possit: & hæc exceptio, & accusatio popularis sit. Notarij quoque exemplo Iudicum, ante litem contestatam, seu pro contestata habitam, si alicui partium suspecti sint, sola suspicionis allegatione à scribendo in causis ipsis remoueri possint. post litem vero contestatam, seu pro contestata habitam, non nisi causa expressa, per Iudicem approbanda, recusari possint: à cuius arbitrio, etiam per processum ad vteriora declarato, nullatenus appellari aut reclamari possit. Remoto autem primo Notario (eo casu quo remouendus veniret) si partes ad primam diem de alio non concordauerint, Iudex vnum ex Bussula omnium Notariorum sui Tribunalis extrahat: & huic omnia Iura illucisque producta, per primum Notarium absque mercede tradantur. De actis vero de quibus Notarius recusatus, rogatus fuerit, ipse idem recusatus Extractum facere teneatur: pro quo sibi satisfiat de competenti mercede. quem extractum
Notario

Notario deputato consignare teneatur infra triduum ; aliàs pœnam aureorum decem incurrat , & parti ad interesse teneatur. si vero in examine suspectus fuerit allegatus , detur ei adiunctus , vt fieri consuevit. Hæc autem remotio seu suspicio etiam pluries reiterata Notario pro nota infamiæ , aut in pœnam non imputetur .

De Notario Capitanei Appellationum. Cap. XXX.

Notarius Capitanei appellationum ea omnia seruare teneatur , quæ per alios Notarios seruari mandauimus , sub eisdem pœnis illis comminatis. Possit tamen vnum , aut plures coadiutores habere , sicut & Protonotario est permissum ,

Quod Notarij non matriculati de instrumentis & testamentis rogari non possint. Cap. XXXI.

Nvllus Notarius creatus à quocunque , quavis facultate fungente , possit officium Tabellionatus seu Notariatus in Vrbe exercere , aut de quibusvis contractibus , distractibus , testamentis , aut quibusvis vltimis voluntatibus se rogare , aut quouis modo instrumenta conficere , nisi fuerit in matricula Notariorum Urbis , quæ penes Secretarium Conseruatorum retinetur , descriptus , & adnotatus : & qui contrafecerit , ipso iure falsi pœnam incurrat , & tãquam falsarius puniatur ; & nihilominus gestis per eum , nulla omnino nec in iudicio , nec extra , fides adhibeatur : exceptis his qui in matricula Archiuij Romanæ Curia fuerint descripti , & Notariis aliorum Tribunalium Urbis .

De Notariis matriculandis. Cap. XXXII.

In matricula Notariorum , nullus describatur Notarius , nisi is fuerit Romanus ciuis vel habitans in Vrbe , & pro ciue secundũ formam Statutorum habitus , & reputatus ; & sit ætatis annorum ad minus viginti ; bonis moribus imbutus , honestisque parentibus natus , & saltem per quadriennium antea à mechanicis artibus se abstinerit : ac prius diligenter à Proconsulibus & Correctoribus examinatus , in Grammatica , & in arte Notariatus , & super Urbis Statutis , saltem officium Tabellionatus concernentibus , sufficiens & idoneus repertus fuerit ; de cuius examine , & idoneitate , ac approbatione , constet Secretario Conseruatorum per mandatum dictorum Proconsulum & Correctorum : & Secretarius , qui sine dicto mandato aliquem in Matricula descripserit , & ille , qui descriptus fuerit pœnam falsi incurrat ; & nihilominus taliter descriptus de matricula deleatur : gesta tamen per ipsum nihilominus valeant . Ipse autem matriculandus , in ipsa matricula sua manu se subscribat , & signum quod sibi elegerit , apponat ; ita vt faceret , si aliquod instrumentum publicaret , ad hoc vt inde , si contigerit , litterarum comparatio sumi possit .

De Protocolis instrumentorum conficiendis. Cap. XXXIII.

Singuli Notarij , annis singulis , suum conficiant Protocollum , quod consistat sex chartis numeratis , bene compactis , & ligatis , quotquot ipse Notarius voluerit , in quo instrumenta , de quibus rogatus fuerit , saltem substantialiter in mundum infra mensem à die rogatus omnino redigat , & describat . Quod Protocollum in sui initio contineat Annum , Indictionem , Pontificatum , nomen & signum ipsius Notarij , illudque infra octauam festiuitatis Natalis Domini Proconsulibus præsentare teneatur ; qui in eo , nulla recepta mercede , signa Collegij imprimant : ita demum si ipse Notarius Protocollum instrumentorum præteriti anni completum ostenderit . Et qui aliter in prædictis versatus fuerit , nisi rationabili causa fuerit impeditus , pœnam quinquaginta aureorum vice qualibet incurrat : & quia publice interest , vt instrumenta recte conseruentur , publica sit accusatio .

De eorundem Notariorum officio. Cap. XXXIIII.

Quilibet Notarius , quoties fuerit requisitus , si iusta causa impeditus non fuerit , vnicuique roganti suum impartiat officium , & scripturam de rogatis conficiat , etiam si sibi merces non fuerit soluta , nisi incontinenti fuerit roganti protestatus , se non scripturum , si sibi de mercede satisfactum non fuerit ; quo casu à scribendo possit abstinere . Cum vero de aliquo actu rogatur , antequam ex loco & à partium præsentia recedat , actus ipsius substantiam , testium nomina , & locum specificè describat ; & si duo fuerint Notarij de vno instrumento aut testamento rogati , si non insolidum , (quod in dubio præsumatur) quilibet notulæ alterius incontinenti , & antequam ex loco recedat , se subscribat ; quod & in protocolis & instrumentorum ipsorum publicatione facere omnino teneantur : & si in breuiatura fuerint partium aut testium subscriptiones , eam diligenter conseruent , eoque casu in protocolis de subscriptione , ita vt est in matrice , faciant mentionem , & clausulas in matrice ceteratas , secundum suum stylum , in protocollo & publico instrumento extendere possint . Petentibus instrumenta publice , infra octo dies (oblata mercede competenti) dare omnino teneantur . Instrumenta etiam de partium consensu cancellata (de quo omnino in margine cum testium adnotatione constare debeat) nullo modo ex protocolis aboleant ; immo ea sic cancellata , prout in protocollo iacent , petentibus & interesse habentibus , in publicam formam dare teneantur , de cancellatione prædicta mentionem faciendo . Qui autem in præmissorum aliquo defecerit (si iustam & à Iudice & Proconsulibus approbatam causam se habuisse non docuerit) ipso iure pœnam aureorum vigintiquinque incurrat , & omni casu parti læsæ ad interesse teneatur .

De Protocolis & Scripturis Notariorum Defunctorum.
Cap. XXXV.

Protocolia imbreuiaturæ, & originales omnes scripturæ defunctorum Notariorum, in matricula Capitolina descriptorum, peractis exequiis, statim post triduum, si is decedens filium aut ex filio nepotem Notarium matriculatum, & actu Romæ officium Notariatus exercentem, vel habilem & exercere volentem, hæredem non habuerit, per Proconsulem & Primum Correctorem ac Archiuistam alterum, in vna capsâ, aut alio loco tuto (retentâ per vnum ex eis clauē) diligenter includantur; deinde infra mensem per Archiuij scriptorem Repertorium omnium protocollorum cum numero chartarum; & si fuerint imbreuiaturæ aut scripturæ in foliis non ligatæ, singulariter singulæ cum adnotatione diei, & anni, & nominum contrahentium similiter describantur; & relicto penes hæredem Repertorio, Archiuistæ consignentur conseruandæ, vt in Archiuij Statutis continetur. Emolumentorum autem, quæ ex publicatione dictarum scripturarum percipientur, duæ partes sint hæredum, tertia autem diuidatur inter Iudicem auctoritatem & decretum interponentem, & subscribentem, cui assignamus bolenenos quindecim; & Notarium Correctorium, cui applicamus bolenenos septem cum dimidio; & Archiuistam seu scribentem transumptum, cui applicamus bolenenos quindecim; & residuum sit Collegij, quod penes Correctores more solito conseruetur pro collegij emolumentis, & expensis, iuxta dicti collegij statuta. Vbi vero dicto defuncto filius aut nepos ex filio Notarius vt supra successerit, fiat Inuentarium vt supra, quod in Archiuio conseruetur: Scripturæ tamen penes ipsum Notariū hæredem relinquuntur, qui illa conseruare teneatur; aliàs partibus ad omne interesse teneatur.

De exemplatione Instrumentorum Notariorum Defunctorum, vel Absentium.
Cap. XXXVI.

Reperta notula imbreuiaturæ siue protocollo, is qui transumptionem desiderat, partem de cuius interesse principaliter tractatur, si ea in Vrbe sit, more solito; sin autem citandus præsens non sit, vel non sit certus contradictor, per edictum coram altero ex Collateralibus Curia Capitolij, & Correctoribus citari faciet, ibidemque notula aut protocollo per eum ad quem pertinet exhibita, facta per testes idoneos recognitione manus & litteræ, aut subscriptionis eius, qui de tali instrumento rogatus dicetur; aut per comparationem litterarum, per præfatos Iudicem & Correctores transumptari manderur, cui transumpto & Iudex, & Correctores eorum propria manu se subscribant, huicque transumpto taliter transumptato, eadem fides adhibeatur, quæ originali scripturæ rite & recte recognitæ adhiberetur. Et si in notula originali cassaturæ, cancellaturæ, aut interlineaturæ fuerint, ea omnia, prout iacent in originali, in ipso transumpto per Notarium transumptantem notentur, facta de eis in sua subscriptione mentione speciali; actusque recognitionis & transumptæ

sumptionis per Notarium Correctorem in suo Manuali actorum describantur, & forma prædicta in transumptione non seruata, ipsi transumpto nulla fides adhibeatur, sublatis quibuscumque priuilegiis transumptandi & exemplandi hætenus quibusuis personis concessis. Merces autem erit eadem, quæ pro instrumentis Notariis viuentibus & publicantibus instrumenta debetur: quæ merces distribuetur prout in supra proximo Capite est dispositum.

De Collegio Notariorum, eorumque officialium Creatione, & Auctoritate.
Cap. XXXVII.

In die celebrationis festiuitatis Beati Lucæ Euangelistæ, conuocato Senatore, Conseruatoribus, Iudicibus Palatii Capitolij, Doctoribus Vrbe, omnibusque procuratoribus, & Notariis Vrbe matriculatis, in loco Capituli, qui est in claustro Monasterij B. Mariæ de Araceli, Missa ad laudem omnipotentis Dei, & Beati Lucæ Euangelistæ celebretur, cum distributione cereorum singulis prædictis assistentibus, more solito, expensis Collegij & vniuersitatis officij Tabellionatus; qua celebrata per Imbussulatores de quadriennio in quadriennium creari solitos, Proconsules, Correctores, eorumque Notarij, necnon & Syndici eligantur, qui Proconsules locum & Tribunal in Curia Capitolij habere possint, cum potestate mulctandi inobedientes vsque ad ducatos auri vigintiquinque: possitque etiam Collegium præfatum sua condere Statuta, post Conseruatorum approbationem, & Senatoris confirmationem valitura.

De Officio Proconsulum & Correctorum.
Cap. XXXVIII.

Omnis controuersia, quæ oriri continget tam inter se ipsos Notarios quam cum aliis de rebus ad officiam & exercitium Notarij pertinentibus, quæ per præsentia Statuta determinata non fuerint, terminentur per Proconsules & Correctores, cum Senatoris, aut alterius ex Collateralibus interuentu, à quibus, seu ab eo quod ab eorum maiori parte seu etiam duobus eorum decisum fuerit, appellari nullatenus possit.

De Officio Mandatariorum, eorumque iuramento, & cautione.
Cap. XXXIX.

Mandatarij antequam ad officij exercitium admittantur, animaduerratur, vt bene legere & scribere littera intelligibili sciant, ac iurent in manibus Conseruatorum, se eorū officium exercituros bene, legaliter, & bona fide, remotis odio, amore, prece, pretio, & timore. Quod iuramentum in libris Camera describatur; & nihilominus teneantur fideiussoriâ cautionem penes acta Senatoris præstare vsque ad summâ Ducatorum auri centum, & aliter officij exercere nõ possint. Qui quidē Mandatarij, datas sibi citationes, intimationes & monitoria

celeriter fideliter, & vna die pro alia per se ipsos, exequantur, faciendo diligendam fidem, an personaliter, vel domi, dimissa copia citauerint: & quoties personam citandam non repererint, copiam in manibus domesticorum, & illis non repertis, vno saltē adhibito Teste, in ostio domus affixam relinquunt; in qua explicite & littera intelligibili ad minus contineatur, coram quo Iudice, in qua causa quis citetur, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius instantiam; & de forma executionis per ipsum facte, fidem explicite faciat in subscriptione; nihilque omnino à citato pro copia recipiant; teneantur quoque ad citati instantiam semper & quodcumque is petierit, de citatione & forma illius fidem facere, oblataeque sibi citationes cū mercede nullatenus recipere recusent. Qui in aliquo ex prædictis defecerit, poenam aureorum quinque vice qualibet incurrat: sed si dolus interuenerit, poena falsi puniri possit & debeat, & officio priuetur.

De Officio Executorum. Cap. XL.

EXecutores Capitoline Curiae, caueant in initio sui officij pro se & eorum familia Senatoris arbitrio (ita tamen vt per huiusmodi cautionem Senator à Syndicatu pro illis non eximatur) de officio suo fideliter exequendo. Ipsique executiones mandatorum, eisdem per Senatorem, illiusque Iudices Ciuiles & Maleficiorum iniunctorum & commissorum celeriter & diligenter exequantur, & impleant; infra triduum ciuilia mandata exequi negligentes, poena aureorum decem mulctentur: nullamque personam sine Iudicis mandato in scriptis & sigillato grauent, aut capiant, nisi in flagranti crimine repertum; taxam mercedum eorum obseruent, eadem poena imminente. Itidem per Urbem & extra die noctuque discurrant, portantes arma diligenter perquirant, latrones, diffidatos, homicidas, & alias personas infames quarant, persequantur, & apprehendant; dumque Ius in Curia Capitolij redditur, & Iudices pro Tribunali sedent, armati, vt decet, cum eorum familia assistant. Quoties vero in præmissis, seu eorum aliquo contrauerint, poenam aureorum decem incurrant: Peregrinis tamen, & præsertim Ultramontanis, tempore Indulgentiarum & Quadragesime, arma non auferant. Si secus fecerint, supra scriptam poenam incurrant, & nihilominus Syndicatu stare teneantur.

De foro competenti. Cap. XLI.

Romani Ciues vel Incolæ laici, non alibi quàm in Curia Capitolij conueniri possint: & si alibi conueniantur, & eorum declinatoria non admittatur: possint causam in vim presentium Statutorum coram Senatore, vel aliquo ex Collateralibus reassumi facere, & inhibitionem etiam sub poena obtinere: Nisi coram aliquo Iudice conuenti, in Iudicem consenserint, aut litem contestati fuerint; vel alium actum fecerint, qui pro liti contestatione habetur: quibus casibus poenitere non possit; sed is cognoscat, in quem est consensus, vel lis contestata, aut pro contestata (vt dictum est) habetur: Exceptis Campsioribus, necnon quibuscunque Mercatoribus & Officialibus Romanam Curiam sequentibus; Oratoribus quoque Principum, & quarumuis Communitatum, eorumque fami-

familiaribus: Præterea Sanctissimi Domini Nostri Papæ, Illustrissimorum, ac Reuerendissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium; & Prælatorum familiaribus, continuis commensalibus, atque aliis Curialibus Romanam Curiam sequentibus, & eorum similiter familiaribus: Exceptis quoque causis Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium & aliorum Piorum locorum, & vbi de rebus eorum agitur: Necnon causis quæ summam decem ducatorum auri non excedunt; Item Ciuilibus Fiscalibus seu Cameralibus, vel quæ in Camera tractari debent, aut solent, & Ripalibus: necnon causis obligationum in forma Cameræ, & aliarum obligationum executiuarum, in quibus inter Auditorem Cameræ, & Curiam Capitolinam, inter Ciues & Incolas, iuxta formam Motus proprii fe. re. Pij Papæ Quarti, præuentioni ab Actore faciendæ locus sit: Causis quoque mercedum exceptis, in quibus inter omnia Urbis Tribunalia præuentioni locus existat, in his omnibus vtique casibus & personis exceptis, reassumptiones & inhibitiones fieri non possint: & factæ nullius sint roboris, vel momenti. Ipsi quoque Romani Ciues vel Incolæ, si aliquem alium Ciuem vel Incolam (causis tamen & personis suprascriptis exceptis) alibi quàm in Curia Capitolina conuenire ausi fuerint, poenam aureorum quinquaginta irremissibiliter exigendam, incurrant; & acta, quo ad eorum fauorem attinet, nullam fidem faciant, sed irrita sint, & nulla. Insuper præter causas & personas supra exceptas, Conuentus ratione rei Romæ existentis, aut Contractus Romæ initi, aut delicti inibi perpetrati, forum declinare non possit: quauis alia exemptione vel priuilegio non obstante.

De seruandis Statutis, & illis deficientibus, Iure communi. Cap. XLII.

Inter ciues incolas & districtuales vbique seruentur Urbis Statuta; nisi in loco Districtus, in casu contingenti, aliter per particularia Statuta fuerit prouisum; & vbi Statuta non disponunt, seruetur ius Ciuile; (nec immerito, quando in hac Vrbe Iura ciuilia orta auctaque sunt, & ad alios Populos defluerunt, & adhuc suscepta benigne seruantur) & vbi deficit Ius ciuile, tunc ad Sacros Canones recurratur.

De causis Capitoline Iudicibus commissis. Cap. XLIII.

Si quando Senatori, Collateralibus, Capitaneo appellationum, & aliis Capitoline Iudicibus, per specialia rescripta Apostolica aliquæ causæ committantur, quæ aliàs ad forum Capitolinum spectarent, si in illis certa & specialis forma procedendi non detur: Statuimus, quod tam in procedendo, quàm in terminando Statuta & stylus fori, & consuetudo seruetur, & intra instantiam statutariam decidi & terminari debeant: qua elapsa, deserta remaneat, & ad Capitaneum vel à Capitaneo ad Senatorem, prout statuta præcipiunt, appellentur. & si contingat Senatorem, cui committitur, Iuris peritum non esse, Locum tenens ipse, qui primus Collateralis est, de ea cognoscat; nec possit alium Senator

nator deputare, nisi is Locumtenens suspectus, iuxta formam supra traditam, allegetur: quo casu seruetur quod ibi statutum est.

De Sportulis. Cap. XLIIII.

Sportulæ per Iudices ordinarios nullatenus recipiantur, etiam in causis, in quibus per Apostolica rescripta eorum iurisdictio excitaretur, etiam si in illis summarius processus daretur, vel quoquo modo iurisdictio augetur, vel minueretur; exceptis causis ab initio mere commissariis, inter personas, quæ, seu earum aliqua Capitolino foro subiectæ non essent: & tunc moderate, ut in sequenti capite dicitur, ac palam ab utraque parte, vel saltem parte altera citata, & recusante, de illis in iudicio, & penes acta Notarij depositum fiat. & quicquid etiam modicum ultra inferius præfinitum modum datum, promissum, vel receptum fuerit, in corruptelam seu Barattariam imputetur, & in quadruplum in syndicato Iudex puniatur; & interim possit ab officio arbitrio Conservatorum remoueri, & si fuerit Senator, facto verbo cum Sanctissimo, & nihilominus sententia sit ipso iure nulla, respectu dantis, vel promittentis tantum, tamquam per corruptelam data; & plus dantes sint infames.

De moderatione Sportularum. Cap. XLV.

In causis à viginti quinque ducatis de carlenis infra, carleni quinque pro parte qualibet; à ducatis viginti quinque vsque ad quinquaginta inclusiuè carleni septem; à quinquaginta vsque in centum carleni quatuordecim; à centum vsque ad quamcumque summam, non excedantur ducati duo auri pro qualibet parte: in decretis & viaticis seruetur taxa infra tradenda.

De Sportulis Capitanei, & Iudicis Appellationum. Cap. XLVI.

Et quia Capitanei, & Iudicis appellationum salarium est tenue, statuimus quod ultra salarium à Camera recipere consuetum, pro qualibet sententia diffinitiva habeat in causa, à decem ducatis infra, carlenos duos à qualibet parte; à decem ducatis vsque ad viginti quinque, carlenos quatuor; à viginti quinque vsque in quinquaginta, carlenos quinque; à quinquaginta vsque in centum habeat ducatum vnum de carlenis; à centum vsque ad quadringentos, iulios decem; à quadringentis vsque in infinitum, ducatos duos auri à qualibet parte: & hoc siue causa sit ordinaria, siue commissaria. Quod si maiores sportulas receperit, facto vel promissione, incidat in pœnam viginti quinque ducatorum, & in delictum corruptelæ seu Barattariæ imputetur, & de eo in syndicato puniatur; possitque interim ab officio arbitrio Conservatorum remoueri: & nihilominus sententia sit ipso iure nulla, ut supra dictum est, tamquam per corruptelam data; & dantes plus, sint infames, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. Excipimus tamen à solutione sportularum causas mercedum, & miserabilium personarum, in quibus nihil exigi volumus sub pœnis prædictis, præterquam quo ad nullitatem sententiæ. In causis autem, in quibus

bus de voto Consultoris Capitaneus pronuntiabit, tantumdem pro consultore, & non ultra, deponi possit quantum Capitaneo debetur; aliàs sit locus pœnis supradictis.

Qui pro maioribus habeantur. Cap. XLVII.

Maiores viginti annis in quolibet contractu, actu & negotio, & tam iudiciali, quam extraiudiciali in omnibus & per omnia pro maioribus habeantur, omnesque dispositiones & iura de maioribus annorum viginti quinque locquentia, in eis seruentur, & sibi locum vendicent.

De Tutoribus & Curatoribus, Minoribus dandis. Cap. XLVIII.

Quilibet Capitolinus Iudex teneatur omnibus Tutores & Curatores dare, iuris forma seruata. Possit tamè Iudex, si super hoc aditus fuerit, aliquem Notarium ad personas infirmas & absentes ab Vrbe, vel in aliquo alio necessitatis casu, & maxime ad Viduas volentes tutelam, seu curam filiorum vel nepotum ex filio, seu filia suscipere, aut actorem ad lites deputare, destinare & delegare: cuius delegati decreto & auctoritate prædicta fieri possunt; & facta, prætextu defectus iurisditionis, impugnari non possint. De qua infirmitate vel absentia, seu alia necessaria causa sufficiat fieri fidem Iudici per sacramentum prædicta petentis: de petitione autem, delegatione & iuramento prædictis, rogetur alius Notarius insolidum cum Notario delegando. Possit etiam Iudex siue propter difficultatem inueniendi Tutorem seu Curatorem, qui onus acceptet, vel quando Minor seu Pupillus Pauper esset, vel in paruis causis, illi prouidere de persona Procuratoris specialiter ad causam, cum quo Iudicium agitur & valeat.

De Tutore seu Curatore ad lites Minoribus & Infantibus conuenientis deputando. Cap. XLIX.

Minores utriusque sexus puberes in iudicio conuenienti, si Curatorem non habeant, ter citentur ad legitime comparandum in illa causa, quam Actor contra eos mouere intendit; illisque contumacibus existentibus, Iudex Curatorem præsentem, siue etiam absentem, ad illam tantum litem eisdem etiam non petentibus absentibus & inuitis (ut præmittitur) deputet: qui caueat & impleat quæ de iure implere tenetur. Vel si Actor malit, illis ter citatis ad comparandum legitime ut supra, aliàs videndum contra eos decerni grauamen; & legitime comparere cessantibus, Iudex contra eos grauamen decernat: & exinde ad pignorum capturam, eorumque subhastationem & deliberationem procedat; & eò vsque grauamen prosequatur & alteret, donec ratio affecti legitime comparuerint; & per electionem vnus viæ alteri non præiudicetur. Si vero conueniendi sint Impuberes aut Infantes, & tutorem aut Curatorem ad lites aut etiam Actorem legitime deputatum non habeant, Iudex per duos aut tres

tres Testes, qui eos & eorum patrem nouerint, summarie, & extraiudicialiter examinandos de Cognatis, Affinibus, Vicinis aut aliis, qui credantur defensionem Pupilli non omiffuros, se diligenter informet: & citatis duobus ex nominatis per testes libero Iudicis arbitrio (etiam si deinde compertum fuerit electos per Iudicem illis Pupillis aut infantibus, non fuisse Proximiores, aut magis ad defendendum aptos) necnon & illo in cuius domo infans aut Pupillus educatur; ad suscipiendum Pupilli siue Infantis defensionem, aliàs videndum dictis Infantibus & Pupillis de Tutore aut Curatore ad eam litem prouideri. Et iis omnibus contumacibus existentibus, aut curam non suscipientibus, Iudex vnum quem elegerit, etiam ex non citatis, Tutorem vel Curatorem, etiam absentem, ad illam tantum litem, qui solemnia implere, & satisfacere teneatur, illis deputer: vel si ille ex legitima causa, infra triduum probanda, se excusauerit, alium deputer vt supra. Si vero legitimam excusationem, arbitrio Iudicis, non habuerit, captis pignoribus, Tutelam siue Curam suscipere, & solemnia, vt præfertur, implere cogatur, omni & quacumque appellatione & recursum remotis. Vel si Actor magis elegerit ad decretum & relaxationem grauamini, pignorum subhastationem & deliberationem, contra illos duos citatos, & vt præmittitur per Iudicem electos, vt supra de Adultis dictum est, procedat & deueniat: nec per electionem vnus vix alteri præiudicetur vt supra. Si vero aliquis ex supradictis citatis, vel quiuis alius pro Pupillis & Infantibus prædictis comparuerit, & aliquos ipsorum Proximiores Agnatos nominauerit, teneatur Iudex illos sic nominatos (si legitimam excusationem, vt præmittitur, non habuerint) ad curam & defensionem ipsorum Pupillorum, in illa causa suscipiendam, etiam captis distractisque pignoribus cogere: qui similiter solemnia vt supra implere teneantur. Et processus cum Tutoribus seu Curatoribus, sic vt dictum est, deputatis, factus & agitatus valeat & teneat, nec etiam à Minoribus & Infantibus ipsis in posterum defectu legitimitatis personarum quoquo modo impugnari possit: Et Iudex qui in præmissis negligens fuerit, poenam aureorum decem vice qualibet incurrat. In citationibus autem contra præfatos Minores eorumque Tutores & Curatores in prosecutionibus causarum exequendis, illa seruentur, quæ infra de citationibus Maiorum tradita sunt: dummodo persona Tutoris & Curatoris numquam omittatur. Possit etiam Iudex in paruis causis, secundum qualitatem personarum, vel quando Minor siue Pupillus pauper esset, illi prouidere de persona Procuratoris specialiter ad illam causam, cum quo iudicium agitur & valeat.

De causis restitutionis in integrum, etiam Maiorum, & quo modo in illis procedatur. Cap. L.

SI in integrum restitutio (à quacumque persona, etiam priuilegiata) principaliter in iudicio petatur, procedatur prout in ordinariis procedi debere mandauimus; & si in uim illius aduersus duas conformes executione iam cœpta, seu etiam petita, inhiberi petatur, si executio irretractabilis non sit, sine præiudicio duarum conformium & rei iudicatæ inhibeatur, & inhibendum esse cen.

cenfeatur. Si vero incidenter petatur, (quo casu summarie procedi volumus) tunc is qui petit suam intentionem iustificare teneatur intra dies vtilis decem, & interim in executione, seu processu ex aduerso supersedeatur: quibus decem diebus elapsis, Iudex ad instantiam eius, contra quem restitutio petita est, si nihil probatum, aut non releuanter probatum viderit, ad vltiora procedat: sed si sibi supersedendum videbitur, possit ad alios dies quinque vtilis, & non vltra, ne quid noui fiat, inhibere; quibus elapsis, & nihil releuanter probato, omnino ad vltiora in negotio principali procedatur, perinde ac si talis in integrum restitutio petita non fuisset.

De citationibus, & quomodo qui Romæ habitant, in ius vocentur. Cap. LI.

Citationes, quæ in quibuscumque causis tam ciuilibus, quàm criminalibus & mixtis in curia Capitolij quomodocumque vertentibus fieri debent, per Mandatarios Curia factæ sufficiant, exceptis causis ab initio per rescripta Apostolica commissis, quæ per Cursores suæ Beatitudinis fieri debent. Quilibet autem ciuis Romanus, vel quiuis alius Romæ habitans, cum sua familia citetur personaliter, vel ad domum suæ solite habitationis; & si ad domum citatio fiat, siue in ciuilibus, siue criminalibus, siue mixtis, talis citatio non afficiat citatos, personaliter non inuentos, nisi dimissa saltem breui schedula in manibus cohabitantium; vel si nemo inuentus sit, qui illam recipiat, in ostio affixa, vno saltem teste præsentante, vt supra dictum est, per quam declaretur quis citetur, coram quo Iudice, ad quem actum, pro qua die, & ad cuius instantiam; & citationes prædictæ vna die pro alia fieri debeant, & aliàs non valeant, nisi aliàs in specie per præsentia statuta mandetur, vel mora sit damnum irreparabile allatura, de quo stetur arbitrio Iudicis. Præcepta etiam, siue monitoria quæcumque, quæ in causis ciuilibus fiunt, domi copia dimissa fecisse sufficiat. Præsentem vero in iudicio, si vna die pro alia per iudicem moniti sunt, pro citatis solemniter habeantur: sic & citatio per iudicem in sequentem diem iuridicam diffundi possit.

Quando, & quibus casibus Procuratorem legitimum citasse sufficiat. Cap. LII.

IN causa ciuili, in qua Procurator habens legitimum mandatum semel comparuerit, non sit vltius necesse dominum citare, sed ipsum Procuratorem in singulis iudiciorum actibus citasse sufficiat, nisi in casibus in infra scripto capite expressis; non tamen processu uitietur, si dominus ipse etiam solus super intermediis citetur; & si principalis, siue actor siue reus extra districtum domicilium habeat, neque illud in Vrbe habeat, neque etiam irrequisitus elegerit, citatio contra Procuratorem tantum, etiam ad sententiam audiendam, executæ sufficiat. imputet enim sibi, qui in Vrbe litigat, & domicilium non eligit, & extra Urbis iurisdictionem degit.

D Quibus

*Quibus casibus Procurator & Dominus citari debeant.**Cap. LIII.*

IN omnibus causis ordinariis & possessoriis recuperandæ, adipiscendæ & retinendæ possessionis, ad sententiam audiendam, & in causis executiuis ad videndum pronuntiarum instrumentum, apocham, sententiam, seu testamentum fore exequendum: necnon ad videndum pronuntiarum articulos haberi pro confessatis in omnibus causis prædictis; citatio contra principalē & procuratorem fieri debeat. In reliquis autem causis & casibus, sufficiat procuratorem vel dominum citasse. Sed & si plures procuratores in causa comparuerint, aut fuerint constituti, vnum citasse sufficiat, dummodo is onus acceptauerit, vltimo loco comparuerit, & penes acta reuocatus non fuerit: Et, si dominus lite pendente cum sua familia ab Vrbe abesse cœperit, sufficiat citationis contra dominum exequendæ, copiam dimisisse affixam in ostio domus solitæ habitationis, vno saltem teste præsentate vt supra: & sufficiat relatio nuntij asserentis cum iuramento audiuisse à vicinis illum ab Vrbe recessisse.

In quibus causis & casibus relationes Mandatariorum in scriptis fieri debeant. Cap. LIIII.

IN omnibus causis, & iudiciorum actibus sufficiat verbalis Mandatarij relatio in actis facta, exceptis infrascriptis, in quibus relatio debeat fieri in scriptis, videlicet, in productione petitionis, seu libelli, in causis ordinariis; ad videndum pronuntiarum quem pro confesso in omnibus causis, & ad sententiam audiendam in ordinariis; ad videndum pronuntiarum instrumenta etiam dotalia, apochas, sententias, seu testamenta fore exequenda; & in causis interdictorum retinendæ, adipiscendæ & recuperandæ; pariter in actu ad sententiam: in aliis vero causis & actibus relatio in scriptis necessaria non fit, dummodo seruetur forma supra tradita in capitibus de citationibus.

De personaliter Romæ apprehenso, qui in ea domicilium non habet. Cap. LV.

SI quis aliquem aduenam, aut in districtu habitantem, Romæ domicilium non habentem, qui in ea tamen forum aliquo modo de iure aut ex forma Statutorum fortiatur, ad certam causam coram certo Iudice, & ad procuratorem reperibilem & acceptantem constituendum, & domicilium vbi citari velit eligendum, aliàs videndum decerni processum per affixionem ad valuas Curie, etiam vsque ad sententiam inclusivè, personaliter citari fecerit: si is contumax fuerit, sufficiat reliquum processum, siue ordinaria sit causa, siue summaria, siue executiva, etiam vsque ad sententiam inclusivè per affixionem ad valuas Curie impleuisse; & talis processus, defectu citationis impugnari non possit; & si

procu-

procuratorē cōstituerit, aut domicilium elegerit, nisi vtrumq. fecerit, adhuc in casibus, in quibus principalem & procuratorem citari debere supra statuimus, procurator ipse, principalis autem per affixionem cedulæ citari debeat: in reliquis vero actibus iudiciariis contra procuratorem citatio fiat.

De absentibus edicto Senatus citandis. Cap. LVI.

Cives, qui extra Urbem, & in districtu cum sua familia habitant, ac illi qui de districtu vt præmittitur sunt Romæ conueniendi, citentur edicto Senatus, iuxta formam consuetam, cum expressione causæ ad quam citantur, siue casus sit ordinaria, siue summaria, siue executiva; & cum comminatione, quod in eorum contumaciam procedetur contra eos per affixionem citationis ad valuas Curie; & in causa vltius non citabuntur, præterquam ad sententiam audiendam, in ordinariis, & executiuis, & interdictorum. Quam citationem Nuntius Capitolinæ Curie siue Notarius aliquis siue Cursor personaliter, si reum personaliter apprehendere poterit, exequatur: sin autem, Citationem alta & intelligibili voce legat, & illius copiam in manibus domesticorum, vel in ostio domus solitæ habitationis saltem vno teste præsentate vt supra affixam; & quatenus domum habitationis non reperiat, in manibus inibi iustitiam ministrantium relinquat, & Nuntij seu Notarij seu Cursoris relationi in præmissis credatur. In intermediis autem in vnoquoque actu, si citati contumaces fuerint, per affixionem cedulæ ad valuas Curie citari debeant & talis processus valeat, & teneat. Ad sententiam autem audiendam in ordinariis & tribus interdictis adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ, & in executiuis ad videndum pronuntiarum instrumenta, apochas, sententias, arbitria, lauda & testamenta fore exequenda, iterum modo & forma præmissis citentur. In reliquis vero iudiciorum actibus, aliisque casibus, citationes etiam ad diffinitiuam, seu vim diffinitivæ habentem, ad valuas Curie affixæ sufficiant, dummodo hoc in primo edicto illis fuerit comminatum.

Qua hora ius reddi debeat. Cap. LVII.

Singulis non feriatis diebus de mane in foro Capitolij Ius reddatur, circiter tertiam diei horam, & aliàs secundum temporum mutationem, Conservatorum arbitrio; & simul Campana audientie consueta pulsari incipiat. Et ne quis ignorantiam prætere possit, per quartam partem vnius horæ pulsatur. Sedere autem debeant Iudices per horas duas continuas, computato tempore, quo sedet Locumtenens ad Tribunal Senatoris. Reliquis autem diei horis, partibus & Notariis informare volentibus, benignas aures præbeant; & die quæ Affectamentum præcedit, nullatenus à curia Capitolij recedant: alioqui, si instantam executionem non habuerint, pœna aureorum decem vice qualibet incurrant.

Diebus in honorem omnipotentis Dei & Sanctorum eius dicatis, nullatenus in curia Capitolus redditur, sunt autem qui sequuntur.
Dies omnes Dominici.

DE MENSE IANVARII.

A Circumcisione Domini vsque ad Epiphaniam inclusive.

- 17 S. Antonij Abbatis.
- 18 Cathedræ Romanæ S. Petri Apostoli.
- 20 SS. Fabiani & Sebastiani.
- 21 S. Agnetis Virginis & Martyris.
- 25 Conuersionis S. Pauli Apostoli.
- 29 Indulgentiæ ad Aquam Saluam.

DE MENSE FEBRVARII.

- 2 Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.
- 3 S. Blasij Episcopi & Martyris.
- 5 S. Agathæ Virginis & Martyris.
- 22 Cathedræ Antiochenæ S. Petri Apostoli.
- 25, vel 24 S. Matthiæ Apostoli.

DE MENSE MARTII.

- 7 S. Thomæ de Aquino Confessoris.
 - 9 Beatæ Franciscæ Romanæ nondum Canonizatæ.
 - 12 S. Gregorij Pape.
 - 19 S. Ioseph sponsi beatissimæ semper Virginis Mariæ.
 - 10 Dedicacionis Capellæ sanctæ Crucis in Hierusalem.
 - 25 Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis.
- Omnes feriæ sextæ, seu dies Veneris huius mensis.

DE MENSE APRILIS.

- 23 S. Georgij Martyris.
- 25 S. Marci Euangelistæ.

DE MENSE MAII.

- 1 SS. Philippi & Iacobi Apostolorum.
- 3 Inuentionis S. Crucis.
- 6 S. Ioannis Apostoli ante Portam Latinam.
- 8 Apparitionis S. Michaelis Archangeli.
- 20 S. Bernardini Confessoris.

DE

DE MENSE IVNII.

- 11 S. Barnabæ Apostoli.
- 13 S. Antonij de Padua.
- 24 Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ.
- 29 SS. Petri & Pauli Apostolorum.
- 30 Commemorationis S. Pauli Apostoli.

DE MENSE IVLII.

- 2 Visitationis Beatæ Mariæ Virginis.
- 17 S. Alexij Confessoris.
- 22 S. Mariæ Magdalenæ.
- 25 S. Iacobi Apostoli.
- 26 S. Annæ Matris S. Mariæ Virginis.

DE MENSE AVGVSTI.

- 1 S. Petri ad Vincula.
 - 5 S. Dominici Confessoris.
 - 6 Dedicacionis Beatæ Mariæ ad Niues.
 - 11 S. Laurentij Martyris.
- A Vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis vsque & per totam octauam inclusive.
- 25 S. Bartholomæi Apostoli.
 - 28 S. Augustini Episcopi.
 - 29 Decollationis S. Ioannis Baptistæ.

DE MENSE SEPTEMBRIS.

- 1 S. Egidij Abbatis.
 - 8 Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis.
 - 14 Exaltationis sanctæ Crucis.
 - 21 S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ.
 - 27 S. Cosmi & Damiani Martyrum.
- Dedicacionis S. Michaelis Archangeli.
- 30 S. Hieronymi Presbyteri & Confessoris.

DE MENSE OCTOBRIS.

- 4 S. Francisci Confessoris.
- 18 S. Lucæ Euangelistæ.
- 28 SS. Simonis & Iudæ Apostolorum.

DE MENSE NOVEMBRIS.

- 1 Omnium Sanctorum.

Comme-

- 2 Commemorationis defunctorum .
 6 S. Leonardi Confessoris .
 9 Dedicationis Basilicæ Saluatoris .
 11 S. Martini Episcopi & Confessoris .
 18 Dedicationis Basilicæ SS. Petri & Pauli Apostolorum .
 21 Præsentationis Beatæ Mariæ semper Virginis .
 22 S. Cecilie Virginis & Martyris .
 23 S. Clementis Papæ & Martyris .
 24 S. Chryfogoni Martyris .
 25 S. Catharinæ Virginis & Martyris .
 30 S. Andree Apostoli .

DE MENSE DECEMBRIS.

- 6 S. Nicolai Episcopi & Confessoris .
 7 S. Ambrosij Episcopi & Confessoris .
 8 Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis .
 13 S. Lucie Virginis & Martyris .
 21 S. Thomæ Apostoli .
 A Vigilia Natiuitatis Domini vsque ad Epiphaniam inclusive .
 Dies Cinerum .
 Dies Stationis ad S. Marcum .
 Septem dies præcedentes diem Dominicum Resurrectionis Domini, & nouem sequentes .
 Duo dies post Pentecostem .
 Dies Ascensionis Domini cum tribus diebus præcedentibus, quibus Rogationes fiunt .
 Dies festiuitatis sacratissimi Corporis Domini Nostri Iesu Christi .
 Dies Processionis eiusdem in ecclesia Beatæ Mariæ supra Mineruam .
 Dies octaua eiusdem, quo die S. me. Paulus Secundus instituit singulis Annis per Cameram Urbis dari vnum Calicem & torcias duas ecclesie Sancti Marci, & Candelas Magistratui & officialibus Ro. Po. associantibus ob reuerentiam illius diei, & indulgentias concessit .

Propter hominum quoque tum publicam cum privatam utilitatem & lætitiâ, sequentes etiam dies feriat sunt videlicet :

- Dies decem, diem Cinerum præcedentes .
 Dies Anniuersarius Creationis Pontificis viuentis .
 Dies Anniuersarius Coronationis eiusdem .
 Dies in quo Officiales Ro. Po. Magistratum ineunt, & in quo Consilium publicum fit .
 Dies ingressus Senatoris cum duobus sequentibus .
 Dies Natalitius Urbis, qui est vigesimus primus Mensis Aprilis : in his autem, exceptis causis criminalibus, Ius non redditur .

Post

Post octauam quoque diem Mensis Iulij vsque ad vigiliam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis propter messes & æstiuos calores feriæ inducæ sunt & Vindemiarum tempore, si alter ex litigatoribus, se vel procuratorem suum in Vindemiis impeditum iureiurando asserat, induciæ Iudicis arbitrio moderandæ, personarum qualitate pensata tribuendæ sunt . Ab his tamen Messium & Vindemiarum feriis excipiuntur causæ tam summarie, quam executiue cuiuscunque generis; & causæ omnes appellationum, & nullitatum, & restitutionis in integrum: nec non causæ criminales & aliæ à presentibus Statutis exceptæ; in quibus, non obstantibus feriis prædictis Messium & Vindemiarum, Ius petentibus redditur .

De libelli, sine petitionis oblatione, Litis contestatione, & Dilationibus præfigendis in causis ordinarijs. Cap. LX.

IN causis in quibus de maiori summâ viginti quinque ducatorum auri, vel re valore prædictum excedente, tractatur (si causæ à iure communi, vel ex forma præsentium Statutorum priuilegiata non sint) forma infra tradita procedatur. In primis actor citare faciat reum, iuxta formam supra traditam, ad videndum productionem petitionis, & respondendum illi, quam actor facto teneatur exhibere in scriptis, & altera die vel aliâ ad libitum actoris, ante tamen productionem articulorum, & testium examen, reo citato ad contestandum litem; aliâ videndum pronuntiari litem haberi pro contestata, & ad præstandû præstarique videndum iuramentum calumnie; eo non comparente vel comparente, & litem huiusmodi non contestante, in eius contumaciam litem habeatur pro contestata, & actor iuramentum calumnie, vt infra dicitur, præstet. Quibus præactis, producantur positiones vel articuli, inducantur testes, aliaque fiant hinc inde in causa; que pro verificatione, seu impugnatione dicte petitionis respectiue necessaria fuerint, aut opportuna. Teneatur tamen Iudex, si altera pars petierit, dare in causis prædictis tres dilationes partibus ad probandum de eorum iure competentes, iuxta causarum importantiam, & difficultatem illarum, videlicet, duas ad probandum, & tertiam ad probatum habendum, per omne genus probationis & perfecti examinis. Quibus dilationibus lapsis, Iudex causam expediat; nec requiratur alia tela, seu ordo iudiciarius: & aliâ prædictis non seruatis, sententia ferenda sit ipso iure nulla. Non possit tamen actor aliquid addere vel detrahere dicte petitioni, post huiusmodi litem contestationem, seu habitam pro contestata, absque refectione expensarum; & Iudex teneatur totam causam petitionis expedire, absolueno vel condemnando prout iustum fuerit: alioqui pœnam viginti quinque ducatorum auri incurrat.

Si copia petitionis iurium vel articulorum petatur, quando recipienda sit. Cap. LX.

COPIAM petitionis articulorum iurium, aut aliam quamuis petens, ab hac lege monitus censeatur ad illam recipendam ad eam diem, quam Notario ad eam

ad eam sibi tradendam supra statuimus: & si non receperit, sibi imputetur, & pro contumace habeatur, & contra illum tamquam contra contumacem in eo actu procedatur: nec sit opus aliqua alia citatione ad illam recipiendam, nisi per eum non steterit, & de hoc protestatus fuerit. Tempora autem dandarum & recipiendarum copiarum in dilationibus pendentibus non computentur.

De exceptione declinationis fori. Cap. LXI.

PRiuilegiati, & qui ius habent declinandi forum, de quorum exemptione notorie non constaret, si citati non comparuerint, & contumaces fuerint, non remittantur nisi relictis expensis contumaciæ; & si consenserint in iurisdictionem, & iurisdictione sit prorogabilis, non possint se in eadem causa postmodum ad Iudicem in quem consenserunt, eximere, vsque ad determinationem effectualemque executionem: & semper in omnibus causis tam civilibus quam criminalibus ab eo qui prius cognoscere cœperit, & iurisdictionem legitime præoccupauerit, prosecutio fiat; & intimatione legitime & authentice facta, ab altero desistatur: & si quid attentetur, irritum & nullum existat.

De exceptionibus litis ingressum impediens. Cap. LXII.

SI ante litis contestationem opponatur à reo exceptio Iudicis incompetentis, litis alibi pendentis, Rei iudicatæ, Iuramenti litis decisiui deferendi, Transactionis, Litis finitæ, petiti compromissi, Preposterati ordinis substantialis, Causæ præiudicialis, Pendentis terminiad perficiendum inuentarium, secundum l. fin. C. de iure deliberandi. Pacti de non petendo, Excommunicationis maioris, Inhabilitatis vel etiam illegitimitatis personæ, aut alia per quam præsentia Statuta audientia prohibeatur, vel actio agenti denegetur, super illis discutatur, & parti opponenti Iudex quinque dierum utilium terminum præfigat, infra quem, si exceptionem non probauerit, per Iudicem ad vltiora in causa procedatur: & exceptiones quæ merita concernere possunt, censeantur ad merita referuatæ.

De excommunicationis aut diffidationis exceptione. Cap. LXIII.

EXcommunicati excommunicatione maiori, vel ciuilitè diffidati, cum confiterentur, non audiantur agendo, nisi satisfecerint: vel legitime absoluti vel reafidati demonstrantur:

Excommunicationis, seu diffidationis exceptionem, & alias hic enumeratas opponens, quid implere teneatur, & quando admittatur. Cap. LXIIII.

EXceptionem excommunicationis, aut diffidationis, siue in personam aduersarij, siue Iudicis quæ probatione indigeat, opponens, post lapsum secundæ dilatio-

dilationis statuariæ, nullatenus audiatur, nisi factò deponat ducatos auri quinque penes acta Notarij illico parti aduersæ assignandos; nisi de ea infra tres dies vtilis legitime docuerit: post lapsum vero dilationum, seu conclusum in causa, dictæ exceptiones præsumantur malitiosè oppositæ, & nullatenus sententiæ prolationem impediunt. Si vero post lapsum trium dilationum, aut ad impediendam executionem rei iudicatæ, vel aliam quamcumque executionem exceptiones noui pacti, seu conuentionis, liberationis, aut satisfactionis, pendentisque alibi litis opponatur, non audiatur opponens, nisi rem aut summam iudicatam, seu pro qua executio petitur, deponat cum effectu, illico victori consignandam, nisi infra tres vtilis dies de dicta exceptione legitime docuerit. Instrumenta autem scripta à Notario diffidato, vel excommunicato, aut si testes in instrumento adhibiti ciuilitè diffidati aut excommunicati dicantur & sint, non vitentur; similiter nec vitietur sententia, aut laudum latum à Iudice vel arbitro diffidato, vel excommunicato, nisi publice ab omnibus tempore latæ sententiæ vel laudi vt excommunicatus vitabatur.

De termino ad excipiendum contra commissiones, si quæ in causa præsententur. Cap. LXV.

Citato ad dicendum contra commissionem, siue Apostolicum rescriptum, si petierit terminum ad opponendum, is ad primam diem post habitam copiam assignetur: quod si opponatur aliquid, quod probatione dignum videatur, hac lege vtrique parti terminus duorum dierum utilium ad iustificandum & impugnandum, probandum, probatumque habendum, absque alio Iudicis ministerio datus esse intelligatur, post cuius lapsum ad reliquos incumbentes actus in causa procedatur.

De iuramento calumniæ, & illius forma. Cap. LXVI.

PRincipales personæ, si præsentis sint, per se ipsos iuramentum calumniæ præstent: si vero ab Vrbe ultra viginti milliaria absint, de qua absentia per iuramentum procuratoris constet, tunc procurator eorum legitimus speciale mandatum ad iurandum de calumnia habens, ad iurandum admittatur, & si altera pars etiam à procuratore aduersario iuramentum calumniæ ex sua persona exigat, ipse quoque procurator, etiam in animam suam illud præstare teneatur; & si actor à reo illiusque procuratore iuramentum exigat prædictum, non ante reus, vel illius procurator ad excipiendum vel defendendum admittatur, quam & ipsi, vt supra, iuramentum calumniæ præstent: & nihilominus actor contra ipsos procedere possit. In iuramento autem calumniæ præstendo, hæc nominatim & specificè à iurantibus asserantur. Primum, quod non calumniandi animo agit vel defendit, sed quia lis pro parte sua sibi videtur iusta: Secundum, quod probationem non exiget, nisi quam pro veritate sibi necessariam putabit: Tertium, quod nihil dedit aut promisit, dabit vel promittet Iudicibus, vel Notario aut testibus, vel mediatoribus, aut alicui alteri personæ, vt sententia de-

E tur:

cur: Quartum, quòd calumniandi animo aliquam dilationem non petet: Quintum, quòd pactum de quota litis non fecit. Quæ capitula principalibus personis, per Actuarium declarari mandamus: possitque Iudex pro huiusmodi iuramento recipiendo, ad egregias personas vel impeditas, nec non & honestas mulieres Notarium in Vrbe & extra per viginti milliaria, eorum sumptibus, destinare. Notarij, qui in prædictis negligentes fuerint, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant, nec vltius ad scribendum in illa causa admittantur.

De reconuentione. Cap. LXVII.

SI Reus actorem ante litis contestationem, seu habitam pro contestata tam in ordinariis, quàm summarijs (vbi de iure reconuentionio fieri potest) reconuenerit, in vtraque causa pari passu procedatur; & dilationes datæ in vna, currant in alia: & vtraque vna eademque sententia, prout iustû fuerit, terminetur.

De positionibus & confessis. Cap. LXVIII.

Actor quocumque ante lapsum tertie dilationis à Reo responsum habere voluerit, suas positiones, seu articulos, dispositiue, & ponendo conceptas, suo iuramento parte ad id citata exhibeat, quas notarius parti, contra quam producuntur, nullatenus ante factam responsonem, ostendat; alioqui de falso puniri possit. Quibus productis, moneatur reus personaliter, vel domicilia dimissa, vt supra, vt infra triduum, illis per verbum, credit, vel, non credit, simpliciter, & explicite, ac singulariter singulis, medio iuramento debeat respondisse; cum comminatione quòd eo respondere cessante habebitur pro confesso, super omnibus, quibus de iure respondere tenetur, prout sibi deterius fuerit. Quo contumace existente, dicto triduo elapso, & eo iterum citato, Iudex eas positiones, quibus reus de iure respondere tenetur pro confessatis, & reum in illis pro confesso haberi, prout sibi deterius erit, pronuntiet: & si eadem die reus compareat, respondendo simpliciter & explicite, vt dictum est, & expensas reficiat, eo ipso contumaciam purgasse censeatur: eo autem die elapso, vltius ad moræ purgationem admitti non debeat; & idem fiat, si reus responsum ab actore habere velit. quo casu, si actor in respondendo rei positionibus, moram fecerit; ipse donec sua contumacia durauerit, non audiatur, & tempora dilationum & termini ad ipsius præiudicium currant; & nihilominus si reus maluerit eum pro confesso, vt supra dictum est, haberi, ad ipsius quoque instantiam contra actorem, vt dictum est, procedatur, & vnus vix electio alteri non præiudicet. Responso autem credulitatis habeatur pro confessione, & non credulitatis pro negatione: nec confessio ex partis alterius absentia impugnari possit, sed perinde teneat, ac si parte præsentem & acceptante facta fuisset. Si vero pars, à qua responsum desideratur, tempore cœptæ litis, vel post moram litem sine fraude à iudicio abesse cœperit, si per quadraginta milliaria, & vltra absens sit, nec illius reditus de proximo speretur, de qua absentia procurator suo iuramento fidem faciat: Tunc procurator, si plene se instructum iurauerit, & mandatum ad respondendum positionibus saltem in genere habeat

beat, ad respondendum admittatur. Si autem per calumniam, aut intra quadraginta milliaria absens fuerit, & aduersarius dominum vti legaliore, & eius omnino responsum desideret; possit Iudex Notarium sumptibus absentis ad responsum recipiendum destinare; qui si respondere cessauerit, aut aliter respondiderit quàm de iure, & ex præsentium Statutorum forma respondere tenetur, pro confesso, siue actor siue reus sit, vt supra dictum est, habeatur. Illa autem responso, credit, si de iure probetur, nullatenus admittatur; & qui taliter respondiderit, pro non respondente habeatur, sicut & is, qui ignorare aut nescire responderit.

De negantibus filiationem, & reliqua hic expressa. Cap. LXIX.

Quicumque positionibus, siue articulis respondendo filiationem, fraternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem, vel vitam alicuius negauerit; & contrarium postea fuerit probatum, puniatur in ducatis auri quinque pro vnaquaque positione, ex præmissis. Si vero solutionem, aut satisfactionem debiti sibi factam negauerit, in ducatis auri decem applicandis vtroque casu pro medietate Camerae Urbis, & pro medietate parti; mulctetur. In quibus per Iudicem in sententiæ prolatione condemnari debeat: aliàs ipse de suo teneatur, & nihilominus pœna prædicta per partem læsam, tam in syndicato à Iudice, quàm ab aduersario, qui negauerit, quocumque peti possit.

De Articulis & alijs quæ habentur pro admissis. Cap. LXX.

Articuli, instrumenta, exceptiones, replicationes, testes, & iura quæcumque à quacumque legitima persona in iudicio, parte legitime citata producuntur, ipso iure per hanc legem censeantur, si & in quantum saluis exceptionibus, & iuribus hinc inde in fine causæ discutiendis, admissa: & si admitti non debebant, habeantur pro non productis, neque admissis, & nullam fidem faciât, neque adminiculum ad mouendum animum Iudicis, & Iudex diffinitiuè pronuntians, censeatur omnia obstantia tacite reiecit; & si articuli medio iuramento dati fuerint, alia materiarum specificatio non requiratur.

De Iuramento Testium. Cap. LXXI.

Testes, parte citata inducti commissione Iuramenti per Iudicem facta, saltem tempore examinis iuramentum in manibus Notarij præsentent: Notarius vero, qui illud recipere cessauerit, in ducatis auri quinque pro vnoquoque teste puniatur; & damnum parti læsæ refarciat, & nihilominus dictum Testis non probet.

De Testibus recipiendis, vel non. Cap. LXXII.

Nullus in causa sui Collegij in testem recipiatur, & recepto, fides non adhibeatur, nisi sit persona grauis & fide digna, & nullum in ea causa priuatum interesse prætendat. Diffidata autem Communitate, singulares personæ à testimonio non repellantur.

De numero Testium. Cap. LXXIII.

In qualibet causa, vltra septem testes non recipiantur super quolibet articulo seu capitulo.

De Interrogatoriis in Testium examine dandis. Cap. LXXIIII.

Citatus ad dandum interrogatoria ad primam & sequentem dies, si post habitam copiam articuloꝝ, vel alterius actus, super quo testes examinari petitur, vel lapsum terminum ad illam recipiendam, per illam & sequentem dies interrogatoria non dederit; sibi imputetur, & testes sine interrogatoriis, sub religione tamen Notarij, & iuxta supra traditam formam de Notariis morosis, diligenter examinentur; nec sit opus alia pronuncia super interrogatoriis dandis: & terminus prædictus intelligatur per hanc legem datus sine iudicantis ministerio. Quocumque autem tempore (examine nondum perfecto) interrogatoria producantur, testes qui nondum examinati fuerint super illis interrogentur, nec admittatur ad testium repetitionem, qui in dandis interrogatoriis contumax fuerit, etiam si illos suis sumptibus repeti perat: interrogatoria autem, si excessiua aut impertinentia sint, iudicis arbitrio reſcentur.

Stylus quomodo probetur. Cap. LXXV.

Si stylus allegetur, & de eo dubitetur, is nullatenus per folium subscribentium, etiam quantæcumque dignitatis subscribentes sint, probetur; neque talis probatio quomodocumque valeat, nec adminiculum faciat: sed probetur per testes iuratos, ac rite & recte examinatos super articulis & interrogatoriis partium, si dare voluerint; sin autem, sub religione examinantis, vt dictum est.

De Remissionibus rogationibus & compulsionibus pro testibus extra districtum examinandis, & iuribus extrahendis. Cap. LXXVI.

Si pars aliqua testes vltra districtum se habere proponat, ad quorum examen se perat admitti, vel etiam iura ad causam necessaria habere asserat, & proinde dilationem sibi concedi, seu datam prorogari perat: volumus quòd in primis teneatur nominare testes vel iura, & loca, ac exprimere & designare probatio-

nes,

nes, quas habere intendit. Quo facto, ante quam sibi dilatio detur, deponat penes Notarium causæ pignora valoris ducatorum auri viginti quinque assignanda Cameræ pro medietate, & pro alia parti contra quam dilatio petitur, si apparuerit eum dilationem calumniose petiisse: & ex tunc sibi iuxta distantiam loci dilatio assignetur, vel data prorogetur. & intelligatur dilatio calumniose petita, si infra terminum sibi per iudicem assignatum, nominatos testes examinare non fecerit, vel examinati nihil de causa probarent; aut iura asserta non produxerit, seu si producta, non id quod assererat, contineant. Deposita autem prædicta, necessarium non sit, si notorie appareret dilationem calumniose non peti, & iudex hæc sua interlocutoria declarauerit.

De producentibus iura in vltima dilatione. Cap. LXXVII.

Si quis, instrumenta aut priuatas scripturas seu documenta quæcumque in vltima dilatione, quæ ad probandum & probatum habendum datur, produxerit, ne parti, contra quam producantur, defensio tollatur, volumus quòd illi noua dilatio, si petierit, detur; vel data iudicis arbitrio prorogetur.

De testium publicatione. Cap. LXXVIII.

In quacumque causa, siue ea ordinaria sit, siue etiam executiua, & in quacumque instantia, si testium in causa examinatorum publicatio petatur, per iudicem concedatur, & per Notarium infra tempora superius præscripta, petita copia detur, & à die habitæ copię, vel à die quo eam Notarius et tradere tenetur, is qui eam petierit, terminum dierum quinque vtilium ad opponendum contra personas & eorum dicta, & opposita probandum habeat: qui terminus censeatur & sit per hanc legem absque iudicis ministerio datus: quo lapso in causa ad incumbentia procedatur: In summariis vero terminum prædictum iudex arbitrio suo moderetur.

De Affettamento illiusque voto. Cap. LXXVIII.

Item statuimus, quòd in omnibus sententiis & articulis, & in his in quibus per presentia Statuta appellare permittitur, & quando quis à possessorio ad suspensum petitorium parte opponente transire vellet, de consilio & voto totius Affettamenti, si id ab altera partium petitorum fuerit, pronuntietur, & iudicetur; & de tali Affettamento & voto causæ Notarius rogari debeat: aliàs prædictis non seruatis, sententia ipso iure non valeat, & omnes iudices teneantur sine aliqua mercede seu sportulis votare, pœna viginti quinque aureorum ipso facto incurrenda, imminente: & si quid datum, vel receptum fuerit, aut promissum pro tali Affettamento & voto, vni vel pluribus iudicibus, sententia sit ipso iure nulla, respectu tantum committentis cuiusmodi corruptelam, & iudicibus imputetur in corruptelam, & pro corruptelæ delicto irremissibiliter in syndicato puniatur, & possit is iudex ab officio remoueri arbitrio Conservatorum. Senator autem iudices pro Affettamenti faciendis, saltim ter in hebdomada.

mada de mane congregare teneatur. Volumus etiam quod in causis in quibus à partibus vorum Assettamenti non fuerit petatum, si Iudex aliquod consilium super aliquo ab aliis Iudicibus petat, teneatur illud gratis tradere, vt supra; quo casu Notarij scriptura necessaria non sit, nec tale votum in scriptis redigatur.

Quod pro Assettamenti etiam in criminalibus, nihil omnino solvatur. Cap. LXXX.

Idem in Assettamenti pro causis criminalibus faciendis volumus obseruari, ne quis Iudex aliufque officialis aliquid pro votis in Assettamenti, neque pro ipso Assettamento recipiat, promissione vel facto, sub pœna in proximo precedenti capite contenta: & nihilominus ipsa Assettamenti deliberatio sit nulla; ita quod de nouo contra illum pro quo fuit votatum, possit inquiri & procedi ac cognosci de eodem delicto.

De instantiis & fatalibus. Cap. LXXXI.

Cvpientes quantum possumus finem litibus imponere, statuimus vt causæ omnes ciuiles, etiam executiæ & summariæ, coram quibuscumque Iudicibus & Magistratibus & ius dicentibus Capitolinæ curiæ, infra Biennium à die litis contestationis, seu pro contestata habitæ computandum, terminentur; quo biennio elapso, instantia pereat, & actor condemnetur in expensis, & iudex pœnam viginti quinque aureorum incurrat: & nihilominus post lapsum instantiæ, teneatur Iudex ad instantiam rei causam expedire. Volumus etiã, quod instantia perempta, omnia acta præsertim ordinatoria in dicta instantia facta, fidem faciant in quocumque iudicio; & hæc in prima. In secunda autem instantia, fatalia sint mensium sex, à die appellationis interpositæ. In tertia vero, vbi esse contigerit, sint mensium quattuor à die appellationis, vt supra; quibus fatalibus elapsis appellatio de ferta remaneat: & nihilominus si appellatus petierit, causa appellationis per Iudicem terminari possit & debeat.

De executione instrumentorum. Cap. LXXXII.

Contra publica instrumenta, per creditorem executioni demandari petita, nulla possit opponi exceptio, nisi dumtaxat falsitatis, simulationis, vsurarum, solutionis siue satisfactionis, pacti de non petendo perpetuo vel ad tempus; rei iudicatæ, præscriptionis & litis pendentiæ: Quas exceptiones, seu earum alteram, possit debitor opponere, & oppositas probare debeat, infra decem dies vtilis, computandos à die pro qua debitor citatus fuerit, ad videndum productionem instrumenti præfati, seu à die datæ copiæ, seu ad illam recipiendum præfixa, si reus copiam petierit: qui terminus sit legalis, datus ab hac lege sine ministerio iudicantis, non solum ad probandum, sed etiam ad probatum habendum per omne genus probationis; & non sufficiat Testes in termino iurasse, nisi realiter & cum effectu in termino prædicto deposuerint. quo etiam

etiam termino durante Actor suam intentionem liquidare teneatur. Et si dicta Testium publicari contingat, seruetur quod supra de Testium publicatione traditum est. Quibus diebus elapsis, ad petitionem creditoris seu habentis ius cessum ab eo, si exceptio aliqua de prædictis non fuerit opposita, seu opposita & non probata, Iudex realiter & cum effectu vnica citatione præcedente, dictum instrumentum executioni demandet, vel ipsum non mereri executionem pronuntiet, & sufficiat vel pronuntiasse instrumentum fore exequendum, vel relaxare mandatum executiuum. Fiat autem executio realis & personalis, prout actor elegerit, & per electionem vnus viæ alteri non præiudicetur; & prædicta locum habeant, & seruentur etiam ad instantiam hæredum creditoris, & contra hæredes debitoris, præterquam quo ad personalem, quo ad illos hæredes, qui beneficio legis & inuentarij tuti sunt.

De executione Apocharum. Cap. LXXXIII.

Idem modus & forma per omnia seruetur in executione Chirographorum, seu Apocharum scriptarum seu subscriptarum, manu alicuius priuatæ personæ: & contra scribentem seu subscribentem, illiusque hæredes, sicut publica instrumenta executioni demandentur; etiã quod Apochæ prædictæ careant tempore, loco, causa, & partis præsentia; & si is qui eam scripserit, neget eam sua manu scriptam, & contrarium probetur; negans, si summa sit infra ducentos centum, pœnam ducatorum decem; si supra centum, ad rationem decem ducatorum pro quolibet centenarij pro medietate parti, & pro alia Camera Urbis applicandam, incurrat: in quibus, executionis tempore per Iudicem condemnetur, aliàs ipse de suo teneatur.

De recognitione Instrumentorum, & Apocharum. Cap. LXXXIIII.

Publica Instrumenta, seu scripturæ publica manu scriptæ aut subscriptæ per duos testes, qui manum & scripturam scribentis recognouerint, etiam si non fuerint præsentis confessioni talis scripturæ, intelligantur plene recognita; etiam quo ad illorum executionem petendam. Apochæ vero seu aliæ priuatæ scripturæ recognite per tres Testes, deponentes vt supra, pro plene recognitionis habeantur, etiam quo ad illarum executionem petendam: & nihilominus possit fieri, tam instrumentorum, quàm Apocharum recognitio, per comparitionem litterarum, prout iura disponunt. Possit quoque Reus multa indicta, & captis pignoribus ad recognoscendum suam manum compelli: vel in contumaciam non recognoscentis, ipso & eius procuratore legitime, & vt supra de habendo aliquem pro confessio dictum est, citatis, pro recognita haberi.

De executione Instrumentorum dotalium. Cap. LXXXV.

Instrumenta dotalia donationis propter nuptias, alimentorum, & quæcumque alia documenta, ex quibus aliquid debeatur sub nomine, & occasione dotis, citatis personis, quæ ex hoc principaliter lædi creduntur, statim vt exhibita fuerint, per Iudicem executioni mandentur contra debitores & eorum hæredes, & quoscunque possessores bonorum tacite vel expresse obligatorum, etiam si tertij possessores sint, & ab obligante causam non habeant; dummodo bona prædicta per obligantem tempore obligationis, aut post possessa fuisse probentur: necnon & contra depositarium dotis, & bona eius; nullaque contra dicta instrumenta exceptio, nisi fallitatis solutionis, siue satisfactionis dumtaxat, opponi possit; quas, siue earum aliquam opponens, infra decem dies vtilis computandos, vt supra de executione Instrumentorum dictum est, deducere & probare, vt ibidem statutum est, teneatur. Quibus decem diebus elapsis, dicta instrumenta executioni mandentur realiter, ac etiam personaliter, quo ad obligatos, eorumque hæredes in omnibus & per omnia, prout in dicto capite est expressum: & per vnus viæ electionem alteri nullatenus præiudicetur.

De executione testamentorum, & quarumcumque vltimarum voluntatum. Cap. LXXXVI.

Testamenta, Codicilli, Fideicommissa & quæcumque aliæ vltimæ voluntates, ad instantiam illius cuius interest, citatis iis quorum principaliter interest, si aliqua per eos legitima exceptio infra decem dies vtilis opposita, aut opposita, probata non fuerit, vt supra de executione Instrumentorum dictum est, per Senatorem & Collaterales simpliciter & de plano sine strepitu & figura Iudicij, & omni iuris solemnitate omiffa, executioni mandentur, in bonis, quæ per defunctum tempore obitus possidebantur pro omnibus in eisdem vltimis voluntatibus contentis, & præsertim relictis ad pias causas; nec alia pronuntia opus sit, quàm declarare testamentum aut aliam vltimam voluntatem esse executioni demandandam, vel mandatum executiuum relaxare: fiat quoque contra hæredem realis, & si non adiuit cum beneficio legis & inuentarij, etiam personalis executio, prout actor elegerit: & vnus viæ electio alteri non præiudicet.

De executione Sententiarum, Arbitramentorum & Laudorum. Cap. LXXXVII.

Omnis sententia, arbitrium, arbitramentum & laudum, à quo, vel à quibus appellatum, seu contradictum non est, seu quæ in rem transierint iudicatam, siue per expressam confirmationem, siue tacitam, ex temporis lapsu

resul-

resultantem, per Senatorem & Collaterales ad partis victricis instantiam executioni demandentur: & ex arbitriis, arbitramentis & laudis descendantibus ex compromissis, cum pœna vel sine, oriatur actio & exceptio, sicut ex sententia Iudicis ordinarij, quæ transierit in rem iudicatam: & si reus monitus, vt dictæ sententiæ arbitrio, arbitramento, & laudo parere debeat, infra octo dies non paruerit, aut de causa rationabili legibus approbata, quod parere non debeat minime docuerit, relaxetur contra eum citatum, mandatum executiuum realiter & personaliter exequendum; & per vnus viæ electionem, alteri non præiudicetur. Si vero sententia, arbitrium, arbitramentum, seu laudum, per Iudicem ad quem, fuerint expresse confirmata, ipse etiam confirmans suam sententiam exequi possit, vt infra tradetur.

De causis Summariis. Cap. LXXXVIII.

Summariæ causæ sunt omnes, in quibus de summa infra ducatorum auri viginti quinque, vel de re valore prædictum non excedente, agitur. Item & causæ Camerae Urbis, & Fisci Romani Populi, necnon possessoriæ omnes, & interdictorum, & alimentorum. Item & omnes causæ, quæ iure communi summarie sunt, vel ex forma præsentium statutorum disponitur, vt in illis summarie procedatur: necnon causæ Aduenarum & Clericorum, qui forum rei sequi coguntur virtute reassumptionis, aut inhibitionis, illis alibi agentibus, factæ. Item causæ locationum quarumcumque, in quibus quæstio dominij, vel possessionis de iure referri non potest: necnon & causæ pensionum, domorum, prædiorum, casalium, prætij herbarum, responsionum etiam vinearum & locorum quorumcumque, censuum & canonum, cuiuscumque summe & quantitatis existant: & omnes causæ, quæ de iure celeritatem desiderant: in quibus causis volumus, quod sine libello, litis contestatione, aut aliis solemnitatibus seu ordinibus iudiciorum, etiam substantialibus, summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, omni iuris solemnitate omiffa (seruata in probationibus æqualitate) procedatur. Item & causæ Ecclesiarum, Hospitalium, miserabilium personarum, & mercedis, in quibus non solum modo præmissis, sed etiam, si iusta subsit causa, extra iudicialiter omnibus diebus, etiam festis, præterquam in honorem Dei indictis, & omnibus horis Iudicis arbitrio procedatur.

De generali forma procedendi in Summariis, vbi alia forma à Statutis tradita non est. Cap. LXXXIX.

Actor citato reo, suam verbalem petitionem, qualem qualem per Notarium in actis describi & redigi faciat, & si iterum & tertio reus citatus contumax fuerit, pro re vel summa petita, contra eum tamquam contumacem, mandatum executiuum relaxetur, & executio fiat, iuris ordine seruato: & si reus adhuc in contumacia persistit, procedatur ad subhastationem & deliberationem pignorum, vsque ad integram satisfactionem summæ petitiæ, vt infra

F de

de executione Iuris ordine seruato traditur. Si vero reus comparuerit, & expensas contumacię refecerit, audiatur: executio tamen (si facta fuerit) non reuocetur, sed stet vsque ad finem litis, vel vsque quo reus idoneum depositarium dederit: & si reus actoris intentionem confiteatur, detur ei si petierit terminus ad soluendum dierum decem. Si vero actoris intentionem negauerit, & actor illi iuramentum litis decisiuum deferre voluerit, cogatur reus aut iurare, aut referre; & si iurare cessauerit, Iudex referat actori, & reum ad soluendum per mandati executiui relaxationem cogat: & si actor ex delatione iuramenti à reo facienda iurare noluerit, absoluat reus; & si neutra partium sacramentum deferre petierit, Iudex det partibus (si altera petierit) terminum dierum quinque vtilium ad probandum: quo termino elapso, causam expediat, vel reum absoluendo, vel contra eum mandatum executiuum relaxando, prout iustum fuerit. Possit etiam in predictis via Monitorij procedi, & tunc articuli, si dabuntur; sin autem monitorium ipsum loco petitionis, & pro petitione attendantur. Iuramentum quoque calumnię, si petatur, præstari debeat, vt supra in ordinariis est expressum; & si attestacionum publicatio petita fuerit, seruentur ea quę supra de publicatione in ordinariis traduntur.

*Quod forma procedendi in Summariis seruetur coram omnibus
Consulibus artium. Cap. XC.*

Predictam in Summariis causis procedendi formulam seruari mandamus coram omnibus Consulibus artium in quibuscumque causis coram ipsis quomodocumque & qualitercumque, etiam in vim rescriptorum Apostolicorum, si in eis alia forma tradita non sit, vertentibus. Cassantes, irritantes & annullantes quascumque alias formulas per eorum particularia Statuta traditas, vt iudiciaria formula ad vnam consonantiam, quantum fieri poterit, reducatur; exceptis Statutis nobilis artis Agriculturę Urbis, quę tam in procedendo, quàm in decidendo, in eorum foro seruari mandamus.

De forma procedendi in causis Interdictorum & Possessorii. Cap. XCI.

IN causis Possessorii & Interdictorum, actor citato reo, suam petitionem exhibeat in scriptis; qua exhibita, siue reus litem contestetur, siue non, actor sibi incumbentia probet, & productio articulorum, seu materialium specificatio, vel etiam iurium productio, pro contestatione habeatur: in reliquis procedatur, prout supra de generali forma procedendi in summariis traditum est.

Si plu-

*Si plures contendant se eandem rem possidere.
Cap. XCII.*

Si plures de eadem possessione contendant, & nullus eorum velit agere, sed altercantes inter se quisque asserat se possessorem, & in possessione esse, & velle insistere, nec de alicuius possessione constet; ad tollendas rixas, quę inde verisimiliter exoriri possent, Senator, vel eius Iudices, ex suo officio, sequestrata vel ad se auocata possessione, terminum vtrique parti quinque dierum vtilium ad docendum de eorum possessione statuatur; & illum qui melius aptiusque de actuali possessione, & eius iure docuerit, in possessione manuteneat atque defendat, etiam manu militari, si opus fuerit, & succumbentem ad cauendum cogat de non turbando nec molestando vterius via facti: necnon eidem ad agendum, siue super possessorio ad recuperandam possessionem amissam, siue alio remedio, vel interdicto à iure, vel Statuto prodito, terminum duorum mensium statuatur: quo elapso ad partis petentis instantiam, si agi coeptum non fuerit, quo ad possessorium, perpetuum imponat silentium, dictamque causam retinendę possessionis omnino quacumque appellatione reiecta, infra viginti dies vtilis terminet: aliàs poenam viginti quinque aureorum, tempore syndicatus de suo salario retinendorum incurrat.

De dubitantibus ad rem possessam accedere. Cap. XCIII.

Teneantur Senator, & eius Iudices, cuilibet dubitanti accedere ad rem immobilem, quam possidet, dare Mandatarium, vel Marescallum, qui eum associet ad requisitionem petitoris, nisi aliud de iure obstaret.

Si fideiussor, vel expromissor se eximi ab obligatione, vel sibi pro indemnitate cauere petat. Cap. XCIII.

Fideiussores, aut expromissores, qui se obligauerint pro aliquo, si iuxta formam infra suo loco traditam, sibi succurri velint, Iudicem adeant; qui citatis illo pro quo se obligauerint, & aliis quorum interest, si ij cessauerint eum à fideiussione eximere, aut fideiussorem de releuando indemnem præstare, vnica citatione præcedente, contra eum pro quo facta est fideiussio, vel expromissio, mandatum executiuum realiter & personaliter exequendum relaxet; & per vnus vię electionem alteri non præiudicetur.

De causis Mercedum. Cap. XCIV.

IN causis mercedum vbi de summa scutorum decem non excedente agitur, non audiatur reus, nisi a actuali deposito facto, aut in pecunia, aut mobilibus plus valentibus: à summa vero decem vsque ad quamcumque summam, similiter non audiatur, nisi dato fideiussore de iudicatum soluendo.

De causis infra summam scutorum decem. Cap. XCVI.

CAUSA, quæ infra summam scutorum decem coram Senatore, & illius Colateralibus tantum, & præsertim inter pauperes & miserabiles personas, vertuntur, omni prorsus appellatione remota, terminentur, & celeri executioni demandentur.

De conuento pro re mobili non possidente immobilia. Cap. XCVII.

SIS, qui conuenitur pro re mobili in specie, non possideat immobilia in Vrbe, nec in illius districtu valoris rei petite, satisfacet de iudicio fisci, & de re non permutanda, seu barattada, & quoddam rem exhibebit ante litem, & post litem, ad omne Iudicis mandatum; quam satisfactionem si cessauerit præstare infra terminum Iudicis arbitrio, personarum & rei qualitate pensata, præfigendum, res petita Iudicis arbitrio sequestretur; & in hoc articulo, nullus alius processus, aut iudicialia tela requiratur, nisi tantum præstatio iuramenti calumniæ, si petatur: in reliquo autem processu secundum causæ naturam procedatur.

De suspitione fugæ. Cap. XCVIII.

ASFERENTI aliquem suum debitorem fugam parare, seu illum sibi de fuga suspectum esse, mandatum de capiendo non concedatur, nisi extraiudicialiter de credito suo Iudicis arbitrio docuerit, ac suo iuramento debitorem bona immobilia in Vrbe, vel eius districtu non habere affirmauerit; & si obligationis dies non venerit, de deterioratione conditionis docuerit; & tunc mandatum de capiendo debitorem, & eum ad præsentiam Iudicis adducendo, relaxetur: qui iudex, ut sibi videbitur, creditori provideat. Mandati vero & executionis impensa per creditorem sine spe repetitionis fiat: sed si reum citari fecerit ad cauendum, & in illius contumaciam ipsum de fuga suspectum iurauerit, quod hoc casu sufficiat; tunc nisi is debitor docuerit se possidere in Vrbe, vel districtu immobilia vel mobilia, quæ de facili amoveri non possint, æquivalentia tamen; vel dato idoneo fideiussore de stando iuri, & se presentando, caverit; mandatum contra eum relaxetur, & ipse reus propter ipsius contumaciam, ad expensas omnes teneatur. Quandocumque autem reus ipse de stando iuri & se representando caverit, illico relaxetur, & causa inter eos pro illius qualitate pertractetur.

Dein.

De Instrumentis & cautionibus vi vel metu factis. Cap. XCIX.

SI quis in priuatis Carceribus, aut aliàs à non habente Iurisdictionem detentus, seu aliter vi, vel metu coactus, obligationem aliquam, aut aliquod Instrumentum, cuiuscumque generis contractus, seu etiam quietationis & liberationis, in fauorem carcerantis, detinentis, aut vim vel metum inferentis, seu filiorum, vxoris, aut consanguineorum, seu familiarium illius, fecerit, celebrauerit vel emisserit: seu alium pro se obligari, vel fideiubere fecerit; & de his vel aliquo prædictorum querelam coram Senatore vel suis Iudicibus exposuerit, & per quinque viros idoneos Testes de publica fama deponentes dictam carcerationem, detentionem, vim, metum probauerit, Senator & Iudices prædicti summarie, simpliciter & de plano, sola facti veritate inspecta obligationes, contractus, liberationes & instrumenta huiusmodi aboleri & cassari mandent: ita & taliter ut prædicti obligati seu contrahentes plenissimam, perpetuamque liberationem, & in pristinum statum restitutionem consequantur: & nihilominus prædicti carcerantes, detinentes, vim vel metum inferentes pœnis statutariis, & Iuris communis plectantur.

De compromissis. Cap. C.

IN causis, in quibus via executiua non proceditur, inter consanguineos vtriusque sexus, vsque ad tertium gradum, de iure Canonico computandum inclusiue; & inter socerum & generum, socrum & nurum, prinignum & nouercam, & inter alios affines primi gradus, affinitate durante, ad instantiam alterius partis petentis, compromissum (si ante litem contestationem vel pro contestata habitam petatur) fieri mandetur; arbitrique hincinde eligantur, qui eius conditionis sint, ut per Senatorem & eius Iudices ad iudicandum postquam acceptauerint, cogi possint; & qui alias personas elegerit, ut sunt Clerici, necnon Vagabundi, Brigosi, & similes, calumniose eligere præsumatur: & si sit is qui compromissum fieri petiit, beneficio compromissi priuetur, & Iudex in causa ad vltiora procedat. Si vero sit is, contra quem de compromisso faciendo obiicitur, Senator, seu Iudex coram quo causa ventilatur, in eiusdem cessantis locum, & pro eo vnum suo arbitrio eligat. In arbitris autem eligendis, id quoque Iudex animaduertat, ut personæ idoneæ secundum negotij qualitatem eligantur de peritis illius artis, & sic de cæteris. Et quoniam contingere poterit, ut arbitri discordent, volumus ut discordia non expectata, tertius eligatur, in cuius electione seruetur forma infra de electione consultoris Capitanei appellationum tradita; iuxta cuius consilium arbitri discordes pronuntiare teneantur. Volumus etiam ut arbitri, in manibus Iudicis coram quo eliguntur, seu Notarij iurent, se ex bona fide, veritate, & iustitia, aut partium consensu, sententiam omnino dicturos. Coram arbitris prædictis quæque pars, infra quindecim dies, quos ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis præsententi lege præfixos esse decernimus, suam intentionem iustificet, & infra alios quinque immediate sequentes, si quid reprobandum duxerint, reprobent. Infra reliquos autem dies decem, causa per Arbitros terminetur, quæ si terminata non

non

non fuerit, in negotio principali, perinde ac si compromissum petitum nec factum fuisset, per Iudicem causæ, ad vltiora (causam in statu, in quo ante petitum compromissum erat, reassumendo) procedatur. Possit autem iterum & tertio, & non vltra, compromissum peti; Testibus quoque coram arbitris prædictis, ac quibuscumque aliis etiam arbitratoribus, parte citata examinatis, & iuribus hinc inde productis, fides adhibeatur, perinde ac si coram ordinario examinati & respectiue producta fuissent. Testes vero si sine interrogatoriis partis examinati sint, repeti possint expensis petentis, dummodo durante termino probatorio petatur.

De rerum communium diuisione. Cap. CI.

Quilibet asserens se cum aliquo rem vnam vel plures, hæreditatem aut societatem habere communem, possit illius, seu illarum diuisionem petere, & pro parte eum contingente sibi pro diuiso adiudicari, & super hoc summarie procedatur, & confitito Iudici de communione, etiam si aduersarius se possidere neget, interloquendo pronunciet diuisioni locum esse, vel eiusdem pronunciatæ loco mandet eligi peritos agrimensores & æstimatores secundum rei cuius diuisio petitur naturam, & in locum cessantis eligere, & pro eo, ipse Iudex eligat peritum, qui sic electi, habita adiacentiæ bonorum & commoditatis partium consideratione, vt melius potuerint, portiones facere debeant, etiam mandando vni aut alteri vt pecuniam reficiat, aut vnam portionem grauando ad tradendum alteri certam summam, si aliter diuisio commode fieri non posset, & aliàs prout eis pro iustitia visum fuerit expedire: & si plura bona essent communia, & vnus diuisionem vnus rei, alter omnium diuisionem peteret, omnia diuidi debeant, vt supra; & exinde Iudex, peritorum relatione habita, si partes aliàs concordēs non sint, sorte immissa, portiones ipsas, prout cuique fors tulerit, pro diuisis adiudicet, ipsasque partes ad diuisionem obseruandam, etiam per præstationem fideiussorum de non molestando alterutram partem in portione assignata, iuris & facti remediis opportunis cogat & compellat, & dictam diuisionem omnino faciat obseruari: quam diuisionem volumus etiam per minores & pupillos, & eorum nomine à legitimis personis, peti posse & fieri debere, eis portionibus adiudicatis, prout melius & vtilius visum fuerit.

Quod diuisio facta sit valida. Cap. CII.

Si ostendatur diuisionem aliquam factam esse inter fratres aliquos, seu consortes, de aliquo castro, terris, casalibus, vineis, possessionibus, domibus, aut aliis locis tam intra quàm extra Urbem, siue ea sit communi consensu facta, siue de Iudicis mandato, non possit irritari, retractari; seu in dubium reuocari; immò Iudex ad petitionem alterius partis, cogat molestantem, etiam per præstationem cautionis, omnibus iuris & facti remediis, summarie, vt de causis summarie dicitur, ad illius obseruationem, vt in præcedenti capite dictum est: & Iudex, qui in prædictis negligens fuerit, puniatur in ducatis auri quinquaginta, de suo salario & tempore syndicatus retinendis.

De

De diuisione rerum Emphyteoticarum. Cap. CIII.

Habentes domum, solum, ortum, vineam, agrum vel rem aliquam communem, sub proprietate alicuius personæ vel loci, in emphyteusim concessa, possint talem rem inter se diuidere, sine consensu domini proprietarij: iure tamen ipsius proprietarij integro remanente; nec propterea res locata incidat in commissum.

De seruitute prospectus. Cap. CIIII.

Nullus contra antiquam debitam seruitutem, seu contra conuentiones & pacta in aliqua domo, casaleno, siue loco, ædificium ex quauis materia construat aut apponat, per quod vicini impediatur aspectus: Qui contrafecerit, non solum diruere cogatur, sed pœnam vigintiquinque ducatorum auri fisco applicandam, incurrat: aliis vero libere suum tollere ædificium & ædificare permittitur.

De itinere actuque priuatis, necnon & Via publica. Cap. CV.

Nullus ædificet, construat, aut quicquam aliud quoquo modo faciat aut apponat in aliqua via publica vel communi, seu vicinali; aut in ponte publico vel priuato, per quod vsus ipsius loci impediatur: Et qui contrafecerit, viam & locum ipsum suis sumptibus liberare, & in pristinum restituere teneatur, & pœnæ nomine, fisco aureos quinquaginta persoluat: Viæ autem vicinales in rusticis prædiis debeant esse palmorum decem ad mensuram Senatus, nisi aliud sit expressum.

De Stillicidio seu Canali. Cap. CVI.

Nulli liceat habere stillicidium, siue canale per quod collectæ pluuiæ aquæ prope ianuam alicuius casitent, nisi constet eam impositam fuisse seruitutem à vero domino.

De pariete communi. Cap. CVII.

Si aliquis paries sit inter aliquos communis; liceat vnicuique in eo trabem seu lignum immittere, & ex eo vtilitatem capere; & etiam si vicini luminibus officiat, altius tollere.

De refectione rerum communium. Cap. CVIII.

Quilibet habens molendinum, furnum, carbonarium, pontem, puteum, parietem, aut quid simile cum alio communem, possit confortem cogere (si res reparatione aut refectione indigeat) ad contribuendum pro rata, & ad prædicta summarie,

summarie, prout de causis summariis dictum est, per aditum Iudicem procedatur; & iuris & facti remediis cessans compellatur.

De Emptione & venditione. Cap. CIX.

SI vna eademque res duobus vendita fuerit, illa venditio, per quam in emptorem vere vel fide possessio prius translata fuerit, firma sit & valida: & de hoc summarie, vt de causis summariis dictum est, cognoscatur, & possessor in possessione omnibus modis manuteneatur. Reliquæ vero venditiones irritæ sint & nullæ; & Senator illiusque Iudices cogant summarie venditorem, illiusque hæredes ad restituendum pretium secundo emptori, vel primo, quatenus secundus in possessione vere vel fide primum præuenisset: & de hoc cognoscatur summarie, vt supra; & nihilominus talis venditor pœnam quinquaginta aureorum incurrat; & si capi poterit, carceretur, inde non relaxandus, donec cum effectu & parti satisfecerit, & pœnam soluerit; & executio realis & personalis fiat prout Actor, vel Fiscus elegerit.

De Venditionibus qua per Consortes fiunt. Cap. CX.

SI quis rem aliquam cum altero communem habeat, etiam cum pacto de non diuidendo, & partem suam vendere voluerit, teneatur consortem requirere, si velit suam partem emere pro pretio cum alio vere, & non fide conuento (de quo etiam si consors requisitus voluerit per vtriusque iuramentum, emptoris scilicet & venditoris, constare debeat) vel pro iusto pretio, vbi de eo cum alio non conuenerit: & si requisitus cessauerit per dies quinque à die interpellationis numerandos, declarare, & se obligare de implenda conuentione, vel soluendo pretio; & intra alios sequentes viginti dies non impleuerit, vel non soluerit: tunc possit ipse requirens portionem suam cuiuscumque alteri libere vendere.

Si venditor rem venditam tradere, aut emptor recipere cesset. Cap. CXI.

Quicumque vendiderit rem alicui, & cesset, aut nolit tradere, si emptor pretium soluerit, vel cum effectu soluere paratus fuerit, condemnetur, & præcisè cogatur venditor ad rem tradendam, si rei tradendæ facultatem habeat: alioqui quanti emptor sua in teresse, Iudicis taxatione præcedente, iurauerit, condemnetur: quod tamem interesse duplum pretij constituti excedere non possit: Et idem seruetur contra emptorem, si post rem traditam aut tradi oblatam, pretium conuentum soluere cesset. Atque in istis summarie, vt dictum est, procedatur, non obstante alio Statuto de pœnis conuentionalibus non exigendis.

De

De Arrhis. Cap. CXII.

Datio Arrhæ in quolibet contractu perficiat emptionem, & contractum; nec liberetur emptor, volens arrham amittere, nec venditor, volens eam reddere duplicatam; & in vino quod degustatum fuerit, arrhæ traditio faciat omne periculum ad emptorem transire. Macellarij quoque siue arrham dede- rint, siue animalia signauerint, emisse intelligantur, & pretium soluere summarie cogantur.

De alienatione rerum Pupillorum seu Minorum. Cap. CXIII.

SI aliquam alienationem bonorum immobilium, seu iurium Pupillorum seu Minorum, per eos cum auctoritate Tutorum vel Curatorum ipsorum, seu ab eisdem Tutoribus vel Curatoribus fieri contingat; fiat cum Iudicis Decreto, & interuentu duorum coniunctorum Proximiorum, iuramento approbantium, non esse in præiudicium ipsorum Pupillorum seu Minorum, & illis deficientibus, alterius legitimi curatoris ad hunc effectum specialiter deputandi; causa in scriptis ipsi Iudici expressa, & insinuata ac plene cognita: & ita facta valeat, & teneat, dummodo constet eam cessisse in euidentem vtilitatem ipsorum Pupillorum seu Minorum: alioquin nulla & inualida censeatur.

De Venditionibus à decoctis factis. Cap. CXIII.

Venditio, vel donatio, seu cuiuscumque alterius generis alienatio, facta ab aliquo, qui dictus fuerit decoctus, seu fallitus, vel ab vxore, nuru, vel alio habente causam ab eo, de bonis & rebus ipsius decocti, simulata præsumatur; & præsertim si alienans, vel decoctus post alienationem, illa possederit, vel alienatio in consanguineum facta fuerit, & vt simulata summarie, vt dictum est, ad cuiuscumque interesse habentis instantiam reuocetur. Idque locum habeat siue alienatio huiusmodi facta fuerit ante, siue post decoctionem dummodo eo tempore facta sit, quo pro decocto communiter habebatur, licet adhuc non latitaret; quod probari sufficiat per publicam tantum famam, & communem opinionem.

De Venditionibus factis ab Accusatis seu Inquisitis. Cap. CXV.

Venditio, vel alienatio quæcumque, facta ab Accusato, vel Inquisito de crimine capitali, seu publico, non valeat in præiudicium Fisci, & partis; & instrumentum desuper confectum, in fraudem factum, & simulatū esse censeatur.

Ut nullus bona Camera emere cogatur. Cap. CXVI.

Nullus in Vrbe sal, vel animalia; aut alia bona Camera, inuitus emere cogatur.

G

Vt

Ut emens bona Camera, defendatur ab ea. Cap. CXVII.

EMens bona mobilia, vel immobilia Camera Urbis, defendatur per Camera, & Camerarium, & in possessione manuteneatur; & in euentum eui-
ctiois, pretium illi per Camera restituitur; super quo summarie proceda-
tur, vt supra dictum est.

*De Redemptoribus Litem alienarum, & de pacto quota litem.
Caput CXVIII.*

Litem alienæ redemptor, qui post litem motam quocumque colore & titulo,
res, seu actiones in iudicium deductas, in se & suæ potestati subiectos, vel
de sua familia transferrî publice, vel occulte fecerit; & qui de litem quota pactû
fecerit, perpetuo infamis fit, & omne lucrum & commodum, quod exinde pro-
uenerit, turpe & illicitum censeatur, & ab eo auferatur, & illud ac tantundem
de suo, Camera Urbis applicetur, & desuper Senator ad cuiusque etiam secre-
tam denunciationem inquirere teneatur: & ad hoc probandum sufficiat publi-
ca fama, per tres idoneos testes probata, aequali iudicio præcedente.

*Quòd Venditor cogatur facere, vt emptor libere possideat.
Caput CXVIII.*

IS qui rem vendidit, & eius hæredes, modis omnibus cogantur facere, vt em-
ptor rem pacifice, & quiete possideat, & omnes molestias tollat, onera libe-
ret, & molestantes faciat consentire, & Iudex aditus super præmissis, vendi-
torem, illiusque hæredes ad prædicta summarie, vt dictum est, procedendo, iu-
ris & facti remediis opportunis etiam lite pendente cogat, etiam ad pretij (si
emptor voluerit) restitutionem, ac damnorum & interesse, iuramento partis.
Iudicis tamen taxatione præcedente, liquidandorum satisfactioem: quæ dan-
na quantitatem pretij non excedant, nisi tunc conuentus denuo cum idoneo fi-
diciussore caueat de conseruando indemnem ipsum emptorem.

De euictionibus. Cap. CXX.

IN promissionibus de Euictione, possit apponi pœna dupli, secundum anti-
quam & obseruatam Urbis consuetudinem; & illa in euentum contrauen-
tionis exigi possit; non obstante quòd pœnæ conuentionales, nisi quatenus in-
terfit, exigi non possunt, vt infra dicitur.

De locatione & Emphyteosi. Cap. CXXI.

Non liceat conductori vel emphyteotæ, qui pluribus annis pro re condu-
cta seu in emphyteosim accepta, pensionem domino soluerit, referre suo
locatori,

locatori, vel eius hæredi, aut ab eo causam habenti, dominij quæstionem, etiam
si per aliquot annos in solutione cessando, quasi possessionem interuerterit: sed
cogatur per Senatorem, & eius Iudices summarie, vt dictum est, actorem in
quasi possessione reintegrare, & de pensione seu fructuum parte, domino præ-
dicto, seu eius hæredibus, & ab eo causam habentibus respondere.

*Quòd res ad longum tempus & in Emphyteosim conductæ, pro dote
obligari possint. Cap. CXXII.*

Res ad longum tempus, seu in emphyteosim conductæ, pro dote & donatio-
ne propter nuptias, absque domini consensu obligari possint, pacto non
obstante: iure tamen directi domini integro permanente, nec propter hanc
obligationem res ad dominum reuertatur: si tamen ex causis legitimis locatio
dissoluitur, domino ius illæsum remaneat.

*Quòd colonus partiarius vineæ, requirat in vindemiis locatorum.
Cap. CXXIII.*

Vineæ Colonus partiarius, non vindemiet, nec mustum exprimat, nec
amoueat, nisi prius locatori, aut, eo absente, illius procuratori per duos
dies antea, vindemiam denuntiauerit, & mustum cum eo diuiserit: alioqui do-
mino teneatur ad duplum, iuxta æstimationem per peritos faciendam, & in
hoc summarie procedatur.

*Quòd Emphyteosis finita relocetur successoribus.
Cap. CXXIII.*

Locationes ad certam generationem, contractus Emphyteotici & Liella-
rij, si tempore aut ex defectu generationis finiantur, iisdem pactis, condi-
tionibus & tenoribus relocentur, & concedantur successoribus, de eadem ge-
nealogia & sanguine, extraneis hæredibus & singularibus successoribus exclu-
sis; & ad id directus dominus omnino compellatur.

De Feudis. Cap. CXXV.

IN feudis seu officiis, quæ concessa sunt alicui ratione alicuius officij, exer-
citiij vel professionis, non succedant hæredes extranei: filij autem, ita demum
si sunt eiusdem exercitiij & professionis, & si tempore delatæ successiois, filij
eiusdem exercitiij & professionis non fuerint, & aliquo tempore de exercitiis
& professione efficiantur, feudum ab eo tempore, quo habiles fuerint, ad
eos pertineat. Alia vero feuda quæ non ratione officij seu professionis conce-
duntur, ad filios tam masculos quàm feminas, & ad extraneos quoque hæredes
transeant,

transeant, & durent, nulla etiam inuestitura præstita, aut petita; teneantur tamē hæredes ad ea præstanda, ad quæ defunctus tenebatur.

Si de feudo fuerit controuersia. Cap. CXXVI.

SI quæstio fuerit inter Dominum & Romanum ciuem habentem feudum, de ipso feudo, causa in curia Capitolina cognoscatur, & terminetur; sin autem inter feudatarios lis sit, quæstio in curia Domini ventiletur. Quod si Vassalli in Dominum conspirauerint, teneatur Senator Domino, iuris & facti remediis opportunis, etiam contra singulos se à iurisdictione, vel vassallagio eximere volentes, iustitia mediante subuenire.

De feudis pro dote obligandis. Cap. CXXVII.

IN quacumque re feudali fuerit facta Dotalis obligatio, defendatur mulier non obstante quod de feudo non reperiat facta concessio, siue infeudatio, dummodo obligans spatio xxx. annorum feudum ipsum possederit.

De Pignoribus & hypothecis ac priuilegiis creditorum in personali. Cap. CXXVIII.

SI plures creditores hypothecarij sint vnus debitoris, quilibet ex eis in bonis eiusdem inuestiri possit, & in possessionem immitti: in adiudicatione tamen, & in datione in solutum, ille præferatur, qui priora & potiora iura reperitur habere. In bonis autem personaliter obligati, ille præferatur, qui causam habet priuilegiatam.

De lure dotis, & quemadmodum constante matrimonio repetatur. Cap. CXXVIII.

SI mulier constante matrimonio dotem repetat, in casibus à iure permissis, procedatur in causa, iuxta formam supra de causis ordinariis traditam; & si vir dicatur ad inopiam vergere, etiam quod vir & vxor hoc fateantur, non credatur, nisi per testes, & alias probationes legitimas de viri inopia probetur.

De Dote à fratribus profecta. Cap. CXXX.

DOS data à fratribus sorori, de bonis propriis fratrum, & non paternis, soluto matrimonio per obitum sororis sine liberis, reuertatur ad dictos fratres dotantes, illorumque hæredes, & sic stipulari debeat; lucro dotali marito (si aliter conuentum non sit) referuato.

De.

De lucro dotis seu donatione propter nuptias. Cap. CXXXI.

SI vxor post consummatum matrimonium, marito superstite, liberis extantibus, decedat, maritus totam dotem lucretur: quam tamen secundum iuris dispositionem liberis, communis matrimonij, referuare teneatur. Liberis autem non extantibus, maritus quartam partem dotis ad vsumfructum & proprietatem lucretur. Si vero maritus, vxore superstite, cum liberis decedat, vxor quantum est quarta pars dotis, pro donatione propter nuptias, ad vsumfructum tantum, de bonis mariti lucretur; pro qua cauere teneatur, quod vsumfructu finito, illam restituet, quibus de iure restitui debet. Liberis vero non extantibus, dictam donationem tam quo ad vsumfructum quàm quo ad proprietatem lucretur. Huius autem donationis propter nuptias seu dotalis lucri pactum, semper in instrumentis dotalibus censeatur appositum & stipulatum, nisi expresse de partium contrahentium voluntate fuerit remissum, aut aliter conuentum.

Quando donationi propter nuptias seu lucro Dotali locus sit. Cap. CXXXII.

DOTEM seu partem dotis & donationem propter nuptias, vir & vxor, post consummatum matrimonium, vt prædictum est, lucretur siue dos fuerit in pecunia numerata soluta, siue pignore tradito, vel fundo dotali constituto, vel aliter fuerit de ea marito satisfactum. Et si dos simpliciter per mulierem vel alium per ea promissa fuerit, & promissori ad soluendum dilatio data: si ea dilatione pendente, huiusmodi matrimonium, per obitum viri vel vxoris soluat; lucrum prædictum superstiti acquiratur.

Soluto matrimonio, intra quantum tempus Dos & donatio propter nuptias solui & restitui debeat. Cap. CXXXIII.

MULIER, matrimonio soluto, donationem propter nuptias ante sex menses elapsos, à die obitus mariti petere non possit; quod & in repetenda dote, si ea in pecunia consistat, seruari volumus: interim tamen mulierem in domo mariti, si ibi commode & honeste morari poterit, ali mandamus: vel si ibi commode aut honeste morari non poterit, alimenta (si petierit) extra domum mariti, iuxta infra taxandam summam, exhiberi: sed si dos in immobilibus aut æquipollentibus, vel etiam mobilibus, & se mouentibus consistat, quatenus extent, statim per vxorem peti possit, & ad eam reuertatur.

De in.

De qua parte dotis mulier decedens testari possit.
 Cap. CXXXIIII.

Vicumque morte mulieris Maritus dotem lucratur, existentibus filiis, vxor pro anima, de ipsa dote in vltima voluntate possit decimam partem tantum relinquere: alia vero bona sua distribuatur sicut sibi permittitur.

De reliquis donationibus inter virum, & vxorem.
 Cap. CXXXV.

Donatio inter virum & vxorem, sponsum & sponsam non valeat, nec præsumatur, nisi in casibus à iure permisis; sed quo ad annulum subarrhationis, qui debeat esse sine lapide, donatio præsumatur & valeat; & si iuramentum in his prohibitis donationibus interueniat, præsumatur dolo & metu extortum, & nihil omnino operetur.

De vestimentis lugubribus, & funeris impensa.
 Cap. CXXXVI.

Mortuo marito, cum liberis vel sine, vxore superstite, si vxori vestimenta lugubria non reliquerit, vxor de bonis viri habeat vestem vnam, & lineos pannos, quos appellant pannum listatum, superiectum, linteamen, pectorale & cingulum, necnon & caligas & crepidas, iuxta personarum & dotis qualitatem. Maritus autem mortua vxore, vltra lucrum dotale supra expressum, habeat pallium & sagum, siue togam vnam, & capitium siue biretum, similiter iuxta dotis qualitatem, & personæ conditionem: & lucrum prædictum dotale semper intelligatur deducta funeris impensa.

De fructu dotis pro alimentis. Cap. CXXXVII.

Dotis fructus, secundum antiquam consuetudinem, redacti sunt ad rationem septem cum dimidio pro quolibet centenariis, & anno, & sic taxentur post moram non solutæ dotis marito promissæ, & post iudicalem interpellationem per viduam factam pro illius restitutione: necnon & pro alimentis ipsius viduæ etiam habentis pignus dotale, ex quo possit percipere fructus loco alimentorum, & non computentur in sortem: & similiter maritus soluto matrimonio cum liberis percipiens ex pignore dotali non computet fructus in sortem, sed sint ipsius pro alendis communibus filiis, donec dos à quocumque debita restituta sit, si in pecunia debeatur.

Si per

Si per Viduam alimenta petantur. Cap. CXXXVIII.

Si per Viduam alimenta petantur, Iudex exhibitio instrumento dotali, siue iudicium super dotis repetitione fuerit intentatum, siue non, omni mora postposita, citatis his quorum interest, mandet hæredibus mariti vel foceri, aut aliis pro dote obligatis, ac quibuscumque possessoribus bonorum tacite vel expresse pro dote hypothecatorum, quæ per maritum tempore obligationis possidebantur, vt alimenta, iuxta præsertim Statutorum formam vno quoque mense infra triduum persoluant; quod nisi fecerint, vnica citatione præcedente, contra eos mandatum executiuum, realiter & personaliter exequendum, relaxet; nisi hæredes beneficio legis & inuentarij sint tuti, (quo casu realis tantum fiat executio) tam super mobilibus, quàm immobilibus bonis, iuribus & actionibus, ad mulieris electionem: & si infra triduum aliqua exceptio opponatur, tunc præstita per mulierem idonea cautione, de restituendis alimentis in casum succumbentiæ, Iudex mandatum executiuum contra prædictos decernat & exequatur, vt supra; non obstante quòd forsan infra tempus ad conficiendum inuentarium, aut etiam pendente causa discussionis, per Viduam peterentur, cum satis per dictam cautionem soluenti consultum sit.

Si alimenta per vxorem à viro petantur. Cap. CXXXVIII.

Si mulier, se à viro ex domo eiecctam esse, vel debita sibi alimenta non præstari, aut inciuiles illius mores sufferre non posse conqueratur; Iudex super hoc aditus, exhibitio coram eo instrumento dotali, mandet marito, vt alterum de tribus faciat & impleat; vel scilicet vxorem suam recipiat, præstita cautione, quòd eam maritali affectione pertractabit, & quòd vltra quàm deceat, non offendet; vel dotem in instrumento dotali descriptam, in loco tuto collocet, vt ex illius fructibus mulier se, suosque alat; aut ipsi mulieri tribuat competentia alimenta, iuxta supra taxatam formam, de semestri in semestri, in principio: & pro prædictis, vnica citatione præcedente, mandatum executiuum realiter & personaliter exequendum, relaxet; quod mandatum astringat etiam Socerum citatum, & bona illius. Possint tamen contra mulierem legitimæ exceptiones opponi & probari infra quinque dies vtilis; quibus elapsis, si oppositæ non fuerint, exequatur vt supra: si vero fuerint oppositæ, non tamen plene probatæ, fiat executio, cautione de restituendo præstita, vt in proximo præcedenti capite est prouisum: & si interim maritus vxorem recepisset, & iterum diffidium intercederet, vires mandati semel relaxati, in suo robore permaneant. Præsumatur tamen mulier alimenta, toto tempore quo in domo mariti & foceri permanferit, de bonis mariti vel foceri habuisse, nisi ipsa contrarium probet.

De

De alimentis à Patre Liberis, & ex contrario, & per quemcumque præstandis. Cap. CXL.

SI per filium alimenta à Patre petantur, vel per Patrem à liberis, causa summarie per aditum Iudicem cognoscatur, & si illis decernendis locum esse viderit, illa decernat & de semestri in semestri solui mandet. Cæteris autem quibus aliquo iure alimenta debentur, vbi Iudici constiterit illis alimenta deberi, Iudex menstrua decernat, nullumque opponentem exceptionem contra semel decreta alimenta audiat, nisi actuali deposito facto: alioqui poenam viginti quinque ducatorum incurrat, & in his omnibus summarie procedatur.

Quòd filia femina, vel neptes paterno & auito testamento acquiescant. Cap. CXXI.

Filia femina, vel neptes natæ ex filiis seu filiabus præmortuis, dotatæ à patre vel auo, sint contentæ dotibus, quas pater vel auus earum, in testamento vel alia vltima voluntate, seu inter viuos dederit, vel reliquerit, nec occasione Falcidiæ, seu supplementi debiti iure naturæ, possint aliquid petere ab hæredibus patris vel aui de Agnatione etiam transfuersali, vltra id quod pater vel auus earum reliquit, seu dedit in vita; sed semper testamentum & vltima voluntas patris & aui robur habeat, nec possit per ipsas filias & neptes seu ipsarum hæredes, per quamcumque viam seu alio modo impugnari; non obstante iure Canonico, Ciuili, & Constitutionibus in contrarium facientibus; salua tamen filiali successione ab intestato, secundum formam infra traditam.

De filiis in conditione positis. Cap. CXXII.

Filij positi in conditione fideicommissi, censeantur ad fideicommissum tacite vocati.

Filiis illegitimis quantum relinqui possit, legitimis non extantibus. Cap. CXXIII.

Liceat ciui Romano non habenti filios legitimos & naturales, seu nepotes, seu pronepotes, ex eis per rectam lineam descendentes, filiis suis naturalibus, spuris seu quomodolibet illegitimis, pro sustentatione eorum, medietatem bonorum suorum inter viuos donare, & in vltima voluntate relinquere.

Filij

Filij legitimi quantum ex testamento, vel ab intestato capere possint, stantibus legitimis. Cap. CXXIV.

Cui Romano habenti filios legitimos & naturales, seu nepotes vel pronepotes, per rectam masculinam lineam descendentes, & filios spurios, seu quomodolibet illegitimos, per habentem potestatem legitimandi legitimatos, non liceat in testamento vel quavis vltima voluntate, eisdem illegitimis relinquere plus quam vni ex legitimis, cui minus relinquet. Si vero dicto testatori filia legitima & naturalis superesset, seu frater carnalis coniunctus ex utroque parente, vel ex patre tantum, seu nepotes ex fratre prædicto, tunc non possit idem testator eisdem legitimatis, nisi medietatem suorum bonorum relinquere, & non vltra. Ab intestato vero si dicti legitimi plenissimam legitimationem habuerint, non plus quam supra dictum est in casibus prædictis capere possint.

De successione ab intestato. Cap. CXXV.

SI quis decefferit intestatus, relictis filiis masculis, seu filio vel nepote ex filio masculino sibi præmortuo, & superstitionibus filiabus feminis, vna vel pluribus, maritatis & dotatis; ipsæ filia femina nuptæ in aliquo non succedant patri, sed sint contentæ dotibus pro eis datis. Si vero dictæ filia femina peruenierint ad viduitatem; tunc reuertantur cum dote & fructibus dotis ad domum paternam, si voluerint, & habeant de bonis paternis in eadem domo congrua alimenta secundum facultatem & potentiam domus: fructus tamen dotis, dum alimentantur in domo paterna, debeant esse fratrum, seu hæredum patris: & quod dictum est de filiabus, intelligatur de neptibus natis ex filiis seu filiabus maritatis & dotatis: Et idem iuris esse volumus in filiabus & neptibus non maritatis, nec dotatis, quibus non est constituta dos per patrem vel auum in sua vltima voluntate; dummodo frater germanus, siue patruus, sit paratus cum effectu dotare sororem, seu neptem ipsam de paragio, secundum conditionem illorum de domo sua, & facultatem patrimonij: alioqui succedant dictæ mulieres cum masculis, prout iura disponunt. Quæ filia vel neptes ab vna ex prædictis personis dotatæ, vel si vna ex prædictis personis sit parata eas dotare, in casibus supradictis nec matri nec aui ab intestato succedant.

De successione fratrum. Cap. CXXVI.

Defuncto fratri sine filiis ab intestato, germani fratres, tam vtrinque coniuncti, quam ex patre tantum, illorumque filij masculi in stirpes simul succedant, exclusa matre; præterquam à legitima: & ij siue omnes succedant, siue ipsorum aliquis, excludant etiam sorores & amitas, etiam vtrinque coniunctas respectiue, dummodo dictæ sorores, & amitæ congrue dotatæ existant, vel eas fratres & nepotes similiter congrue dotare parati sint. In illius autem bonis maternis succedant, prout ius commune disponit.

H

Vt

*Ut possessio bonorum defuncti, in suos hæredes, continuata
censeatur. Cap. CXLVII.*

Possessio quorumcumque bonorum testatorum, vel ab intestato defunctorum, in hæredes suos tantum, præsentium Statutorum auctoritate continuata censeatur: Senatorque, & Iudices eisdem hæredes, in possessione manutene, & reducere iuris & facti remediis opportunis, omnino teneantur.

De novi operis nunciatione. Cap. CXLVIII.

Si alicui fuerit nouum opus nunciatum, vel opus in aliquo loco facere prohibitum, etiam si is, qui prohibitus est, satisfactionem offerat de opere destruendo, in euentum, in quem constiterit eum iniuste ædificasse, vel aliud opus fecisse; sit in potestate nunciantis, vtrum velit dictam satisfactionem recipere, vel infra sex dies utiles, de suo iure probare, infra quos possit etiam is qui ædificare, vel opus facere prohibitus est, de suo iure docere, & suum opus iustificare. Quod si actor infra dictum terminum aliquid non probauerit, vel plene non probauerit, reus ad cautionem prædictam admittatur, & in causa ad vltiora procedatur.

De donationibus inter viuos, & causa mortis. Cap. CXLVIII.

Cum Reipublice intersit, fraudibus, quæ in donationibus frequenter, & facile committuntur, obuiare: Statuimus, vt donationes, quæ inter viuos etiam inter virum & vxorẽ tenocabiliter, siue irreuocabiliter, seu mortis causa fiunt, nisi donans in ipsa prima scriptura (quam etiam matricẽ siue imbreuiaturã appellat) corã Notario & Testibus, manu propria illico, & incontinẽti, in ipsius actus celebratione se subscripserit; vel si scribere nesciat, aut nequeat, alium loco sui ad scribendum adhibuerit; & nisi saltẽ duo testes ex quinque, qui in donatione causa mortis adhibẽtur, & similiter duo in donatione inter viuos in ipsa prima scriptura eodẽ tempore quo donans ipse se subscribãt, irritæ sint & nullæ, & nullũ ius donatariis ex eis acquiratur: nullaq. ex eis oriatur, nec exerceri actio valeat; & si iuramentum appositum reperiatur, fraudulentè appositũ censeatur: instrumentaq. aliter celebrata, nullam prorsus fidem faciant in iudicio vel extra, nec aliqua alia etiam extrinsecus probatione inuari, vel adminiculari possint. Quam tamen primam scripturam liceat Notariis extendere, cum clausulis & cautelis consuetis, non mutata substantia.

De donationibus insinuandis. Cap. CL.

Vicumque donatio, quæ de iure insinuationem requirit, excedit summam, seu valorem ducentorum ducatorum, insinuari debeat infra sex menses à die donationis factæ per acta alterius Notarij actuarij; aliàs vltra dictã summã ducatorũ sit nulla, nec renunciari possit solẽnitati insinuationis legitime faciendæ: & iuramentũ tam in ipsa donatione, quàm in renũciatione ipsius insinuationis censeatur fraudulentè appositum, nec cõtrarium probari, vel adminiculari possit.

possit. Ad validitatem autem actus insinuationis, seu instrumenti de dicto actu insinuationis celebrati, sufficiant duo Testes, etiam quod se non subscribant.

De contractibus sine certa solemnitate non valituris. Cap. CLI.

Volentes etiam fraudibus obuiare, ne mulieres ex earum simplicitate, & puberes etiam masculi, qui adhuc imperfectæ ætatis existunt, defraudentur: Statuimus, vt pacta de nõ petendo, Refutationes, Quictationes, & Donationes à quibuscumque mulieribus, vel minoribus viginti annis masculis, siue sub patria potestate, siue sui iuris existentibus fient, nullius sint roboris, vel momenti, nisi duobus coniunctis proximioribus adhibitis, quorũ non interfit, etiã medio iuramento approbantibus, non esse in præiudicium earumdem mulierum, vel minorum: & si sub patria potestate existant, vocentur ex linea materna & nihilominus præsentia patris interueniat: & si aliqui coniuncti non existerent, cum curatoris legitimi auctoritate, ac semper cum Iudicis competentis decreto, causa in scriptis illi expressa & insinuata, ac plene cognita, contrahere debeant: & iuramentum aliàs præstitum, censeatur dolo & metu extortũ, & nihil operetur.

De contractibus prohibitis cum filiis familias. Cap. CLII.

Auctoritate Sanctiss. D.N. Papæ, in hac parte à nobis specialiter attributa, statuimus, vt filii familias Romani Ciues, vel incolæ, etiam clerici ex nullo contractu possint se, aut sua bona quoquo modo obligare, etiam si cum alio filio familias contrahant, & liquido constet, bona & pecunias pro quibus se obligauerunt, ad eos cum effectu peruenisse. Sed contractus & obligationes ab eisdem & eorum fideiussoribus, etiam principaliter obligatis, factæ, nullius sint roboris vel momenti, etiam si contractus prædicti, quouis iuramento, quod dolo & metu extortum esse censeatur, & nihil operetur, obligatione camerale, censurarum aut mandati executiui, siue termini susceptione, vel quocumq. alio arctiori vinculo fuerint roborati. Nec si ipsi filii familias quandocumq. sui iuris effecti fuerint, huiusmodi contractus vnquam robur aliquod accipiant, aut conualescant. Excipimus autem si iidem filii familias de consensu & voluntate, aut mandato Patris vel Aui, in cuius potestate sunt, contraxerint, vel si acceptam pecuniam, in rem Patris, vel Aui, seu in id quod oneribus Patris, vel Aui incumbit, verterint; aut si mercatores, negociis præpositi, institoresve sint, aut à Patre seorsum habitent, & publice pro Patribus familias habeantur; & reliquos casus quibus filii familias, ex causa mutui de iure communi sine iuramento, non obstante senatus consulto Macedoniano, obligantur.

De contractibus illicitis & cianantiis nuncupatis. Cap. CLIII.

Omnes contractus, qui vulgo Ciananza, Rõpicollo, seu Stocco, nuncupantur, quocumq. velamine, arte, vel malitia excogitari possint, palliatos prohibemus & annullamus: ita vt ex illis nulla actio, siue contra principalem, siue contra fideiussores, etiam si vt principales se debitores constituerint, oriatur, nec intentari possit: Iuramentumque desuper præstitum, dolo & metu præstitum

præsumatur, & nihil operetur. Declaramus autem quod ubicumq. res mobiles, seu se mouentes ad tempus vendantur ultra tertiam partem iusti pretij, aut si in toto vel in parte penes venditorem, aut interpositam personam remaneant, aut ab eo, vel per interpositam personam redimantur, vel si cum bonis pecuniæ sint admixtæ, præsumantur contractus, ciuantix, & stocchi, & contra eos possit, & debeat quilibet Iudex ordinarius, in suæ iurisdictionis subiectos inquirere, & culpabiles repositos punire, tã in amissione datorum, quæ commo accipientis cedant, quàm in pœna ducentorum scutorû auri, vice qualibet condemnare: quorum tertia pars denuntianti, reliquum Fisco illius curiæ, per quam inquiritur, applicetur. Proxeneræ autem siue Mediatores, quorum in his culpa maxima versatur; prima vice pœna simili puniantur, quã si intra mensem nõ soluerint, publice fustigentur, secunda vero ad triremes per trienniũ dānentur.

De læsione. Cap. CLIIII.

IN omnibus contractibus & negociis, vbi quis masculus, seu femina reperitur læsus, ultra tertiam partem eius quod agitur, procedi possit ad rescissionem: & iuramentum similiter censeatur dolose extortum, & nihil operetur.

De fideiussoribus. Cap. CLV.

Qui pro alio fideiusserit, etiam si beneficio Authen. Præsent. C. de Fideiuss. tacite vel expresse non renunciauerit; possit (antequam principalis debitor excutiat) conueniri, & cogi implere promissa.

Ut simul contra fideiussorem, & Principalem procedi possit. Cap. CLVI.

Liceat creditori, habenti debitorem & fideiussorem, ex eadem re vel causa in specie vel quantitate obligatos, contra quem voluerit, procedere: & iudicio contra vnum cœpto, & pendente, contra alium experiri; & utrosque simul, donec sibi de suo credito integre fuerit satisfactum, conuenire.

Ut fideiussor petere possit se à fideiussione eximi. Cap. CLVII.

Fideiussores, aut expromissores, qui se obligauerint pro aliquo, possint compellere principales, aut eorum hæredes, vt eos extrahant de fideiussionibus, vel expromissionibus pro eis factis, vel dent eis fideiussores idoneos, de conferuando eos indemnes; & hæc fieri possint, etiam antequam fideiussor vel expromissor sit condemnatus: vel si diu non steterit in obligatione, vel etiam si principalis non dilapidet bona sua: Et contra dictos principales, & hæredes Senator, & eius Iudices procedant ad petitionem fideiussorum vel expromissorum, summarie, vt superius de causis summarijs dictũ est. Et si soluerit fideiussor, nõ obstante tẽporis longinquitate, similiter principales, & eorum hæredes cogere teneantur

teneantur, vt conseruent soluentem indemnem: & per eundem Iudicem, per quem ad instantiam creditoris proceditur contra fideiussorem, vel expromissorem, eodem modo & forma procedatur, ad fideiussoris instantiam contra illũ pro quo intercessit, si fideiussor voluerit. Possit quoq. & debeat Senator, & illius Iudices mandare Dominis locorum & Communitatibus, in quibus dicti debitores degunt: vt eos, ad eundem fideiussorem releuandum indemnem, seu ad illum extrahendum vt supra, sub pœna debiti cogant & compellant: quibus cessantibus, contra ipsos Barones, & Communitates exequi debeat pro debito prædicto.

De præscriptionibus. Cap. CLVIII.

Si creditor ex causa mutui, depositi, vel cuiuscumque generis contractus, per annos sexdecim negligens fuerit in petendo debitum, etiam si creditor ipse habeat hypothecam generalem, vel specialem, tacitam vel expressam, si corporalem, actualemque creditor ipse pignoris, & hypothecæ possessionem adeptus non fuerit: vel nisi in quolibet casuum prædictorum de iudiciali vel extraiudiciali interpellatione creditor legitime docuerit; præsumatur iuris præsumptione facta solutio, nisi contrarium per creditorem legitime probetur, vel nisi contraria præsumptio præponderans, ac præualens adducatur: & durante præsumptione prædicta, instrumenta quacumque, tam publica quàm priuata, & codices quarumcumque rationum, quibus de iure, vel ex quocumque priuilegio fides adhibetur, necnon scripturæ, & cautiones quacumque, etiam uiuentibus debitoribus, post cursum sexdecim annorum, nullam omnino faciant fidem, nullumque sortiri possint iuris aut executionis effectum: exceptis dotibus, donationibus propter nuptias, tributis, & censibus Cameræ Urbis debitæ, ac censibus quibusuis aliis personis super bonis stabilibus, vel illis æquipollentibus, venditis vel constitutis, & eo quod supra de fideiussoribus dictum est: in quibus quidem casibus præsumptio prædicta non obstat. Creditor autem in vim chirographi, aut schedulæ siue apochæ priuatæ, si per decennium post mortem debitoris in petendo debitum in dicta apocha contentum, negligens, vt supra dictum est, fuerit: etiam si anni sexdecim à die confectiois apochæ, lapsi non sint, similiter solutio facta præsumatur: nec vigore huiusmodi apochæ, post dicti temporis lapsum, & moram, quicquam amplius ab hæredibus debitoris petere possit.

De Præscriptione pensionum, Canonum, & Censuum. Cap. CLVIII.

Dominus rei ad modicum vel longum tempus locatæ, vel proprietarius rei, in emphyteosim, vel ad censum concessæ, & census empti vel quomodolibet constituti, non possit petere pensiones, canones, aut census, nisi pro decem proximè præteritis annis tantum; & pro reliquis ultra decem annos sibi satisfactum præsumatur, nisi de interpellatione iudiciali, aut præscriptionis interruptione

ruptione legitime doceat. Sed & si conductor, aut censuum vel canonum debitor, per continuum triennium præteritum pensionem, canonem, vel censum soluisse demonstrauerit, præsumatur pro toto præterito tempore satisfacisse, & molestari non possit.

De Præscriptione Spolij. Cap. CLX.

Actio spolij ultra annos triginta non detur, nisi de spolio cum violentia doceatur.

De cessione bonorum, & Inducijs Quinquennialibus. Cap. CLXI.

Ad cessionem bonorum, vel ad quinquennales inducias, non admittantur, nisi qui se fatalia damna, calamitates & fortuitos casus, vel alia aduersa, post contracta debita incurrisse docuerint; & tunc de consensu maioris partis creditorum. Lusores autem, dilapidatores, fraudatores omnes, & qui scientes se soluendo non esse, multiplicia debita contraxerunt, omnino excludantur: in electione vero alterius ex beneficiis prædictis, illi præferantur, qui se veros creditores esse, delato calumniæ iuramento, legitimis documentis, vel per idoneos Testes docuerint. Chirographarios autem creditores, nisi scripturæ tempus contineant, & sint trino, vel saltem bino Teste notata, numerum facere non sumus; omnibus collusionibus, fictionibus, & fraudibus quas debitores, & creditores ex mutua intelligentia machinari solent, penitus exclusis. Deprehensi autem in aliqua fraude, fictione, vel mendacio, indigni omnino habeantur. Quicumque verò petierint se admitti, interim dum petunt, etiam si in vim Apostolici rescripti id petant, non audiantur, nisi publice, & palam biretum viride ita discoopertum, quòd ab omnibus videri possit, in capite deferant: nec Iudex aliter, nec in vim commissionis, nec litis pendentis, possit inhibere; & facta inhibitiō non teneat: & tam is, qui ad cessionem, quàm is, qui ad quinquennales inducias fuerit admissus, dictum biretum portare debeat; alioqui ipso iure priuilegio priuatus censeatur, & mandata etiam aliàs contra eos relaxata, sine nouo decreto & citatione, contra eosdem, si sine bireto viridi reperti fuerint, executores quicumque exequi possint. Is vero qui ad quinquennales inducias admissus fuerit, si idonee cauerit de soluendo, in fine dilationis, seu termini huiusmodi, ad dicti bireti delationem non teneatur.

De Pactis cum altero ex debitoribus insolidum. Cap. CLXII.

Si creditor plures debitores habens, ex eadem causa insolidum obligatos cū vno ex eis, pro certa debiti parte consequenda paciscatur, illud idem pactū in reliquorum fauorem fecisse censeatur, & obseruare teneatur.

De

De Pœnis conuenionalibus non exigendis. Cap. CLXIII.

Vicumque debitor, siue promissor fuerit in mora vel culpa adimplendi promissa, eo vsque pœnæ conuentionales peti possint, quantum actor iurauerit sua interesse, taxatione Iudicis præcedente; & si fuerit in obligatione interesse taxatum, & iuramentum vel assertorium, vel promissorium in obligatione & instrumento appositum, dictum iuramentum (quantum ad interesse conuentum & taxatum) censeatur metu & dolo extortum. In reliquis vero, & quo ad dictum interesse per Iudicem taxandum, iuramentum in suo robore permaneat; exceptis pœnis in compromissis, pace, securitate, aut treuga apposis, quæ omnino exigi possint à non obseruante.

De Obligatis ad factum. Cap. CLXIII.

In obligationibus facti, vbi quis potest factum promissum adimplere, possit præcise ad factum cogi, de quo stetur Iudicis arbitrio: aliàs teneatur ad interesse, iuxta iuramentum principalis, Iudicis taxatione præcedente, vt in proximo capite dictum est; his, quæ de venditoribus morosis supra tradidimus, semper saluis.

De Potentioribus molestantibus Cives in eorum possessionibus. Cap. CLXV.

Ad obuiandum insolentis quorundam, præsertim verò Baronum, qui ad eò publicè vel occultè plerumque molestant habentes possessiones in eorum terris, Castris, & territoriis, vel illis contiguas, aut vicinas, vt earum domini nec eas quietè possidere, nec ex eis fructus liberè colligere possint: Statuimus, vt Senator, constituto ei per depositionem trium Testium, etiam extraiudicialiter, ex eius officio examinandorum, ac famam hominum ibidem conuersantium, vicinorum, seu custodum, de quibusuis perturbationibus, seu inquietationibus, illico mandet eisdem Baronibus, aut Vniuersitati, seu personæ molestanti, sub aliqua graui pœnariaria pœna, vt ab huiusmodi perturbationibus, seu inquietationibus & molestiis desistant, cautionemque idoneam de desistendo præstent; & casu quo non desistant, ita vt dominus rei, vltèrius non conqueratur, seu dictam cautionem non dederint, Idem Senator per omnia iuris & facti remedia, cogat ad desistendum; & huiusmodi pœnam impositam exigat, sub pœna quinquaginta ducatorum auri per eum, quoties requisitus fuerit, & cessauerit, incurrenda, & eius syndicatu retinenda. Et si bona prædicta per annū iusto pretio non locari, aut nec libere coli potuisse, per supradictos modos probatum fuerit, præsumatur factò & culpa eorūdem supranominatorū factum fuisse; & Senator procedere debeat vt supra. Quòd si ex causa harum perturbationū seu molestiarū dicti Barones aliquē Ciuem, ad vendendum eius bona, in eorū districtu existētia, sibi aut filijs, aut vxoribus, vel familiaribus, seu feruitoribus ipsorū, coegerint, vel induxerint, & veditor querela, pposita, per quattuor viros idoneos Testes de publica fama, deponētes, id pbauerit, Senator & illius Indices, pretio emptori

emptori restituto, sūmarie, simpliciter & de plano, sola facti veritate inspecta, reducant venditorem in possessionem bonorum prædictorum, ac ipsos Barones in futurum ad cauendum vt supra, de vterius non molestando, compellant.

De Iurisdictione Iudicis, seu Capitanei Appellationum, & Nullitatum Urbis, & de illius Notario. Cap. CLXVI.

IN hac alma Vrbe, sit vnus tantum Iudex Appellationum, qui eligi debeat, vt supra de illius electione dictum est; & cognoscat de omnibus appellationibus causarum tam ciuiliū quā criminalium, & mixtarum, à sententiis, & grauaminibus per Senatorem, & illius Iudices, & quoscumque alios Iudices, & officiales Capitolini ferendis, & inferendis; & de causis nullitatum quaruncumque sententiarum, laudorum, arbitratorum, & eorundem reductione, & de aliis omnibus, de quibus virtute præsentium Statutorum cognoscere potest, & iurisdicōtio illi tribuitur. Ad cuius Tribunal, scribere debeat vnus Notarius, prout hactenus fieri consuetum est, & ius de mane reddat, sedendo in Palatio Conseruatorum, per horas duas, tempore aliis Iudicibus ad sedendum, & ius dicendum deputato: ceteris vero diei horis partibus informare volentibus, se exhibeat; & studeat causas quanto citius expedire: qui & in sui officij ingressu iurabit, vt supra de eius iuramento dictum est.

De Officio eiusdem Capitanei Appellationum. Cap. CLXVII.

AD officium Iudicis Appellationum spectat, de causis appellationum, nullitatum, & iniquitatum; quaruncumque sententiarum, Iudicum in præcedenti capite dictorum, arbitratorum siue arbitramentorum, cognoscere; & querelas & appellationes, quæ representantur coram eo, & an sint recipiendæ, accurate perspicere; & si ab interlocutoria & in Vrbe, parte citata, aliàs statim, significare & inhibere Iudici, à cuius sententia, siue grauamine appellatum, querelatumue fuerit, ne contra appellantem & eius bona aliquid innouet, vel attentet, ad pœnam eius arbitrio moderandam; & inde acta & processum primæ causæ recipiat, & inspiciat, vtrum debito tempore fuerit appellatum, & querelatum: & si viderit quòd infra tempus à Statuto præfixum, non fuerit appellatum, seu querelatum, seu appellatio & querela præsentata, interlocuendo pronunciet appellationem vel querelam non esse recipiendam, vel esse desertam. Si vero facta fuerit debito tempore appellationis representatio, querelatio & prosecutio, actis transportatis, & partibus auditis, pronunciet, bene vel male iudicatum, appellatum, seu querelatum, prout ex actis viderit conuenire. Vbi vero cognouerit primam sententiam condemnatoriam infirmendam, pronuntiet bene appellatum, & male iudicatum, & partem appellantem absoluat; & si viderit primam sententiam absolutoriam infirmari debere, pronuntiet bene appellatum, & male iudicatum; & partem, quæ fuit absoluta, condemnet. Possit etiam & debeat, si opus fuerit, in parte infirmare, & in parte confirmare, sicut in diuersis capitulis sententiæ viderit expedire. Possit quoque primam sententiam

sententiam addendo, corrigendo, minuendo vel modificando, reformare. Possit præterea, si viderit primam sententiam fuisse nullam, pronunciare superuacuo appellatum, & causam adiicere, quia sententia est nulla; & si de eius nullitate appareat euidenter, tunc ipsemet Iudex appellationum, ea nulla declarata, iterato pronunciet super appellatione prædicta; & intelligatur rotam causam appellationis & nullitatis esse deuolutam ad eundem Iudicem, ita vt rotam causam possit & debeat reassumere, vigore appellationis interpositæ, & eam terminare, intra tempus à Statuto præfixum: quam, si non terminauerit, pœnam vigintiquinque aureorum incurrat, de eius salario sui syndicatus tempore retinendam.

Intra quantum tempus appelletur. Cap. CLXVI.

IN omnibus casibus, in quibus appellare permittitur, debeat appellans intra octo dies, à die latæ sententiæ computandos, suam appellationem interponere; aliàs censeatur suæ appellationi renunciaſſe, & prima sententia firma remaneat: nec ignorantia allegari possit, si citatio ad sententiam audiendam iuxta formam supra traditam præcesserit, & sententia in loco publico fuerit promulgata.

De tempore redeundi pro Apostolis. Cap. CLXVII.

QVando legitime ab appellantis apostoli petiti sunt, & Iudex a quo monuerit ad terminum iuris: Statuimus quòd terminus iuris intelligatur esse se dierum quinque à die interpositæ appellationis; quòdque non liceat Iudici ad longiorem terminum appellantem monere. in quo die quinto, & qualibet illius diei parte, sufficiat pro apostolis redire, etiam si Iudex illos non dederit, aut non respondiderit. & Iudice non reperto, sufficiat coram Notario protestari. Et dicto termino apostolorum durante, nihil omnino neque per Iudicem, neque per partem possit innouari, & innouatum tamquam attentatum reuocetur.

De Repraesentatione Appellationis. Cap. CLXVIII.

IN quacumque causa fuerit appellatum, appellans intra quinque dies, à die interpositæ appellationis numerandus, suam appellationem coram Capitaneo appellationum in actis Notarij eiusdem repræsentare teneatur, etiam si ipse ad terminum iuris per Iudicem à quo monitus fuerit; cum iam sit prouisum, vt sufficiat in quacumque diei quinti parte, apostolos petiisse, seu pro eis rediisse. Qui vero intra dictum terminum suam appellationem non repræsentauerit, censeatur suæ appellationi renunciaſſe, & prima sententia firma maneat.

De Appellationibus non recipiendis, & Deposito faciendis.
Cap. CLXIX.

AB executionibus facti, etiam personalibus, nulla recipiatur appellatio: à sententiis vero, per quas instrumenta etiam dotalia, apochas, testamenta & ultimas voluntates, sententias, arbitria, arbitramenta & lauda, iuxta formam supra traditam, exequi mandantur, vel pro illis exequendis mandatum relaxatur, nulla recipiatur appellatio, aut petitio reductionis, ad arbitrium boni viri: nisi appellans, aut reductionem petens, intra triduum à die repræsentationis appellationis computandum, deponat apud aliquem idoneum campso-rem, vel aliam personam fide & facultatibus idoneam, summam iudicatam, aut pignora æquivalentia, etiam si appellatus depositum non requisierit, assignanda appellato, si pro eo fuerit in causa iudicatum, vel nisi se personaliter in carceribus constituat, detinendus vsque ad finalem & integram executionem: & si esset summa notabilis, supra centum ducatos de carlenis, & reus persona, quæ tot pignora verisimiliter non habeat, possit deponere res stabiles plusvalentes, ad electionem partis aduersæ, etiam infra aliud triduum, si appellatus rem aliã, quàm illam quam reus deposuerit, elegerit; computato dicto triduo à die intimationis eiusdem electionis. Et in obligationibus facti, ipse appellans teneatur deponere, quantum appellatus iurauerit sua interesse (iudicis taxatione præcedente) pariter infra triduum, post factam declarationem: Et si de re mobili vel immobili actum sit, teneatur appellans pariter dictam rem mobilem deponere, & immobilẽ sequestrare, penes personam per Iudicem, parte citata, eligendam, infra triduum, vt supra: aliàs in quolibet casuum prædictorum appellatio sit deserta, & prima sententia firma remaneat.

De Deposito in causis Nullitatum. *Cap. CLXX.*

Nullus ad principaliter dicendum de nullitate sententiæ latæ super executionibus, de quibus in proxime præcedenti capite dictum est, admittatur, nisi & ipse infra triduum deposuerit, vt supra: & si de facto fuerit admissus; admissio, dicto triduo elapso, cum omnibus inde secutis, etiam si Iudex inhibuerit, nullum præstet iuris effectum, nec executionem, aut ulteriorem processum quoquo modo valeat impedire.

De Appellationibus ab Interlocutoriis recipiendis, vel non.
Cap. CLXXI.

AB interlocutoriis, etiam vim diffinitivæ habentibus, quæ aliàs per diffinitivam, seu in ipsa diffinitiva reparari possent, nulla recipiatur appellatio; sed omnia gravamina, & eorum cognitio, disputatio, & diffinitio, ipso iure intelligantur per hanc legem, sine ministerio iudicantis in fine causæ reservata. Et quia sunt nonnulli casus impediens litis ingressum (de quibus

quibus supra sub rubrica de exceptionibus, litis ingressum impediens) Statuimus, vt in illis omnibus, grauato liceat appellare. Volumus tamen quòd appellans nullo modo audiatur per Iudicem ad quem, nisi deponat penes personam, fide & facultatibus idoneam, per appellatum, si voluerit eligendam, ac de deposito constet in actis infra triduum, infra scriptas summas in pecunia, vel pignoribus duplum valentibus, assignandis statim appellato, in casu, quo contra appellantem pronuncietur: quo triduo elapso, & deposito non facto, seu de eo in actis non docto, censeatur suæ appellationi renunciaſſe, & in negotio principali ad vltiora procedatur. Summæ deponendæ sunt hæ: In causa decem ducatorum, ducatus vnus; in causa ducatorum viginti & infra, ducati duo; infra quinquaginta, ducati quinque; à quinquaginta ad centum, ducati decem; à centum vsque in quamcumque summam, ducati quindecim: & nihilominus appellans ad expensarum refectionem teneatur, si in appellatione succumbat.

Quod Appellationes ante diffinitivam scribantur per Notarium causæ. *Cap. CLXXII.*

Appellationes omnes ante diffinitivam interponendæ, scribantur per Notarium causæ, nisi is fuerit legitime impeditus; & tunc ea appellatio cum nomine Notarij, per cuius acta fuerit interposita, appellato denunciatur: aliàs appellatio non teneat, & nullum iuris fortiatum effectum.

De Appellatione ab expensarum taxatione. *Cap. CLXXIII.*

A Taxatione expensarum appellans non audiatur, nisi summam iudicatam, aut pignora plus valentia penes personam fide & facultatibus idoneam, infra triduum: etiam si appellatus non requisierit, realiter & cum effectu deposuerit, & de eodem deposito constet in actis: alioqui suæ appellationi renunciaſſe censeatur, & prima taxatio firma maneat.

De Appellatione à Desertione vel reiectione Appellationis.
Cap. CLXXIIII.

Si per Iudicem ad quem, appellationem desertam, aut reiiciendam esse pronuncietur, & ab ea pronuncia siue declaratione appelletur: si appellatio sic deserta, aut reiicta declarata, interposita fuerit, ab interlocutoria, à qua per præsentia Statuta appellare permiffum est, Volumus quòd liceat appellato, in negotio principali, coram primo Iudice à quo, appellatione huiusmodi à desertione vel reiectione non obstante, ad vltiora procedere: & nihilominus de dicta appellatione à desertione, vel reiectione, coram Iudice ad quẽ cognosci possit. Et si aut non desertam: aut non reiiciendam fuisse per duas cõformes iudicetur, omnia post appellationem prædictam secuta, in pristinum reducantur, & victus victori

expensas reficiat. Si vero appellatio sicut præmittitur deserta aut reiecta, declarata; à diffinitiuâ sententiâ interposita fuerit: tunc huiusmodi appellatione (à desertione vel reiectione non obstante) ad vltiorem executionem (si executio retractabilis sit) in negotio principali, per Iudicem à quo, procedi posse statuimus: data tamen prius per petentem executionem, idonea cautione de restituendo Reo, seu appellanti, omnia in executionem capta, cum expensis, in euentum in quem, appellationem non fuisse desertam, vel non fuisse reiciendam, per duas conformes iudicetur.

Ut à sententiis syndicatorum non appelletur. Cap. CLXXU.

A Sententiis latis per Iudices electos ad syndicandum Senatorem & Iudices, eiusque officiales, Conservatores, & alios Officiales quoscumque, nulla recipiatur appellatio; sed vnica sententiâ rem faciat iudicatam.

De Appellatione & reductione à sententijs Arbitrorum & Arbitratorum. Cap. CLXXUI.

A Sententiis Arbitrorum intra decem dies appellare, & de nullitate dicere liceat: & similiter à laudis Arbitratorum intra eisdem decem dies liceat de nullitate dicere & petere reductionem ad arbitrium boni viri. Quæ omnes causæ intra tres menses terminentur: quibus elapsis prima sententiâ, arbitrium siue laudum firmum remaneat.

De Appellatione à confessione debiti. Cap. CLXXVII.

A Confessione debiti, seu mandati relaxatione, in vim obligationis in forma Camera, appellare non liceat ad effectum impediendi executionem; sed tantum ad effectum deuoluendi cognitionem ad Iudicem Appellationum: qua deuolutione non obstante, ad executionem dictæ confessionis procedatur; & nihilominus de dicta appellatione per Iudicem præfatum intra legitima supra præstituta tempora cognoscatur.

Ne in vna eademque causa secundo liceat prouocare. Cap. CLXXVIII.

A Sententiâ lata per Iudicem de appellatione, seu de reductione ad arbitrium boni viri cognoscentem, nullus audiatur appellans, nisi quatenus ea sententiâ esset infirmatoria primæ sententiæ diffinitiuæ, seu vim diffinitiuæ habentis. quo casu, & ab ea parte infirmationis tantum, appellari possit ad Senatorem, qui si non ipse, aut illius officiales fuerint, qui primam sententiâ tulerint, de causa sicut Iudex appellationum cognoscat. Si vero idem Senator, aut illius.

illius Iudices de causa cognouissent, Consultor, vt infra dicitur, eligatur, cuius consilio causa terminetur. Declarantes quod omnino in nulla causa, seu casu, secundo liceat prouocare; sed duæ conformes sententiæ habeant vim trium, & rem faciant iudicatam: Quod statutum in omnibus Curijs inter Ciues incolas & districtuales Urbis seruari volumus; & alias processus contra præsentem constitutionem factus, sit ipso iure & perpetuo nullus.

De appellatione à sententiâ Capitanei. Cap. CLXXVIII.

Non solum vt in præcedenti capite, à sententiâ Capitanei, quando cum prima non est conformis, ad Senatorem appellari volumus; sed etiam quando Capitanei sententiâ, siue diffinitiuâ, siue vim diffinitiuæ habens, esset vnica vel prima; dummodo appelletur in casibus à iure & per præsentia statuta permissis: & tunc sequentur omnia coram Senatore, quæ coram Capitaneo appellationum seruari debere dictum est, & infra dicitur: & Senator eo casu vt Iudex appellationum in omnibus & per omnia procedat.

De appellatione à sententiâ Senatoris de appellatione cognoscentis. Cap. CLXXX.

A Sententiâ Senatoris cognoscentis de appellatione, à sententiâ per Capitaneum lata, quæ cum prima conformis non fuerit, liceat ab ea tantum parte, quæ cum prima conformis non est, ad eundem Capitaneum appellare: qui si fuerit ille idem, qui prius in ea iudicauerit; Consultor, vt infra dicitur, eligatur cuius consilio causa terminetur.

De temporibus ad appellandum, & appellationes representandum in tertia instantia. Cap. CLXXXI.

VT res, quantum fieri potest, ad vnâ consonantiam reducantur; volumus vt eadem tempora appellandi, redeundi pro apostolis, appellationis representandæ, depositi & sequestrationis (vbi illis locus erit) faciendæ: & reliqua omnia, quæ in secunda instantia fieri debere præcepimus, in quacumque instantia obseruentur; præterquam quo ad fatalia, quæ in tertia instantia quatuor menses (vt supra in capite de instantiis dictum est) esse volumus: & ita sub pœnis desertionum, & aliis quoquo loco comminatis seruetur.

De prosecutione causæ appellationis. Cap. CLXXXII.

Causâ appellationis, per actorum in prima instantia factorum transportationem, & illorum repetitionem instructa censeatur: & ideo in ea non sit opus libellum offerre, litē contestari, aut iuramentum caluniæ, vel veritatis præstare;

stare: sed instrumentum appellationis cum actis superscriptis, pro libello & intentione appellantis sufficiat.

*De testibus & iuribus de nouo repertis in causa Appellationis
producendis. Cap. CLXXXIII.*

IN causis appellationum, possint induci testes de nouo reperti, & examinari tam super articulis in prima instantia datis, quàm super aliis de nouo datis: similiter instrumenta publica & priuata scripturæ produci possint, dummodo pars quo ad Testes, iuret de nouo reperisse.

De suspitione Capitanei. Cap. CLXXXIIII.

SI in principio litis, aut ex rationabili causa in illius prosecutione pars aliqua Capitaneum appellationum vt suspectum recuset, Consultor eligatur, cuius consilio causa terminetur, & aliter sententia non valeat ipso iure.

De Consultore eligendo. Cap. CLXXXV.

IN causis, in quibus Capitaneus vt suspectus recusatus est, & in his, in quibus Consultor ipsi Capitaneo, vel etiam Senatori per præsentia statuta dari præcipitur, hæc in eligendo forma seruetur: Ter pars citetur ad dandum listam, seu schedulam suspectorum, & eorum de quibus confidunt, quam cum iuramento partes dare debeant, in qua nominatim suspecti sint descripti (quonia allegatione suspectorum in genere, veluti omnes Auditores, omnes Romani nullatenus admitti, nec attendi volumus) quibus schedulis per iudicem sequenti die visis, & parte ad videndum extrahi consultore vocata; si partes in aliquem consenserint, is Consultor pronuncietur. Si vero non consenserint, Iudex datis, vel non datis schedulis suspectorum, semotis partibus, de bonis, & doctis viris à neutra partium nominatis, decem eligat, eorumque nomina in Vrna, seu Bussulâ coniiciat, ex qua publice pro Tribunali sedendo, vnū extrahat, qui Consultor sit. Aliæ vero chartule, ubi descripta sunt nomina aliorum qui remanserunt in Vrna, ibi statim publice inuoluantur (non lectæ) in aliqua crumena vel sacco, sigillis partium, si voluerint, vel aliorum loco partium, signato: retinenda penes Iudicem vel Notarium causæ, donec electus acceptauerit: qui, si non acceptauerit, statim facta notificatione per appellantem, extrahatur alter, & deinde alius, donec vnus acceptauerit; qua acceptatione secuta, ad instantiam petentis partis, aliorum nomina, quæ in sacco remanserunt, publice legantur, & Notarius causæ sub poena falsi, describat omnia nomina, tam illorum decem, quàm aliorum à partibus nominatorum in eius actis. Tempora autem prædicta, id est à die petitionis Consultoris, vsq. ad diem acceptationis, in fatalibus omnino non computentur.

DE

De officio Consultoris, & Sportulis illius. Cap. CLXXXVI.

Consultor electus, consilium tradere teneatur infra decem dies, à die suæ acceptationis numerandos, intra quos visis actis, & informationibus partium (si informare voluerint) auditis, consilium suum in scriptis, clausum, suoque etiam sigillo signatum, Notario causæ tradat; iuxta cuius consilium, Iudex pronunciat: quod, si infra dictum decennium facere neglexerit, decimatorum auri de Camera centum poenam incurrat, & damnum læsæ parti refarciat; nec ulterius in ea causa eligi possit. post traditum autem consilium Notario, illud nec reuocare, nec corrigere, neque mutare, aut illi quicquam addere possit. Sportulæ pro Consultore sint tantumdem quantum pro Iudice, cui Consultor datus est, supra in capite de Sportulis Capitanei taxatum reperitur: ultra quas nihil omnino ipsi Consultori percipere liceat; alioqui poenam eandem, quæ in dicto capite de Sportulis expressa est, & dans & recipiens ipso iure incurrant.

*Vacante officio Capitanei Conservatores inhibeant.
Cap. CLXXXVII.*

Officio Iudicis appellationis vacante, vsque quo alius possessionem adeptus fuerit, appellationes & quærelæ omnes coram Conservatoribus represententur, qui per acta Notarij appellationum illas recipiant, & inhibere possint. In reliquis vero supersedeatur vsque ad aduentum noui Capitanei, & interim nulla tempora, neque termini currant.

De appellationibus subditorum castrorum & terrarum Romani Populi. Cap. CLXXXVIII.

Appellationes per subditos officio Conservatorum, ab eorum Iudicibus, aut superioribus officialibus interponendæ, ad ipsos Conservatores interponi debeant, ad quos appellationes prædictæ, vnà cum toto negotio desoluantur. qui de illis, omni iuris solemnitate omiffa, per se aut Assessorem eligendum, ac sola veritate inspecta, cognoscant, & secundum iustitiam terminent, & decident.

De causis nullitatum. Cap. CLXXXVIIII.

Causa Nullitatis principaliter in iudicio deducta, litis contestationem non postulat; sed ea intentata, actor statim infra decem dies utiles, à die super ea petitionis oblata numerandos, per processum, & acta primæ causæ, seu aliter prout potuerit, suam intentionem iustificet. quibus elapsis, ulterius ad illius iustificationem non admittatur, & lis ipsa, ac ius dicendi de nulli-

nullitate pereat, & Iudex causam infra primam communem instantiam decidat. Volumus autem, quod interim executio legitima non impediatur; & si Iudex inhibuerit, censeatur cum clausula, sine præiudicio legitimæ executionis inhibuisse, nisi executio facienda esset irrettractabilis: quo casu, & cum hac expressione, attento quod executio est irrettractabilis, volumus per iudicem inhiberi posse. De nullitate autem sententiæ non possit agi nec replicari post annum, à die sententiæ numerandum: neque de nullitate vnius & eiusdem sententiæ, nisi semel principaliter agi possit, etiam si ex diuersis capitibus nullitas prætendatur.

De appellantiibus, & simul de Nullitate dicentibus.

Cap. CXC.

S ille, contra quem est lata sententia duxerit appellandum, & in sua appellatione, nullitatem & iniquitatem deduxerit, & in causa appellationis, contra eum fuerit lata sententia; non audiatur vterius super nullitate primæ sententiæ, à qua fuerat appellatum.

De electione executionis rei iudicata. Cap. CXCI.

I S in cuius fauorem mandatum executiuum realiter & personaliter exequendum, per præsentia statuta relaxatum est, possit, si velit, debitorem personaliter capi facere, & ad carceres deduci, inde non relaxandum donec soluerit, vel satisfecerit ipsi creditori. Possit quoque in possessionem bonorum immobilium se immitti facere; bona quoque mobilia capere, & super nominibus debitorum & iuribus aliis omnibus exequi: & si vnam viam elegerit, alteri non præiudicasse censeatur, sed de vna ad aliam sibi liceat transire.

De forma seruanda in pignore prætorio, vel etiam conuentionali, mobili vel immobili vendendo, & de nominibus debitorum. Cap. CXCI.

I S qui in possessionem immobilium missus est, seu is cui mobilia cum facultate capiendi possessionem & vendendi data est, à die qua in possessionem missus est, qui in prætorio; qui vero in conuentionali, à die qua denunciauerit, debitori se velle rem hypothecatam vendere, sileat per dies triginta continuos; quibus elapsis, citatis aduersariis, Iudex ea mobilia adiudicet auctori, pro quantitate in mandato executiuo, & vere debita respectiue, contenta. Altera autem die ad auctoris libitum, citata parte, eligantur æstimatores, quorum alterum, in contumaciam non eligentis, Iudex eligat: qui dicta bona infra quindecim dies continuos, citata parte pro certa die & hora, ad interessendum, habita ratione rei & eius qualitatibus, fructuum ac loci & temporis, & eius quod communiter vendi potest & solet, æstimet: die

qua æstimatione facta, & vno præconio, seu banno præcedente, si aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per Iudicem plus offerenti, nisi infra mensem debitor soluerit: Vel ipse Iudex tantum de dictis bonis insolutum ipsi creditori concedat, quæ ascendant ad quantitatem sibi debitam, & tertiam partem vltra; per quam dationem insolutum efficiatur Dominus, & defendatur per Senatorem & Iudices, & ipse vendat cui voluerit. Possit tamen illa bona debitor, illiusque hæredes recuperare, si infra sex menses à die dationis insolutum computandos, cum effectu soluerint creditori, seu eius hæredibus vel habentibus causam ab eo, quantitatem veram pro qua fuit facta missio & executio supradicta. Debitorem autem, & eius hæredes, cuius bona venduntur, aut insolutum dantur, teneri volumus ad euictionem, & defensionem dictorum bonorum emptori, seu creditori, cui in solutum data fuerint, vel per iudicem addicta; perinde ac si ipsi dicta bona vendidissent, aut in solutum tradidissent, & perinde ac si expresse de euictione & defensione emptori & creditori præsentis & stipulanti promisissent; & ad hæc iuris & facti remediis opportunis cogi possint. Si vero mobilia sint, super quibus executio facta est, seu quæ creditori in pignus data sunt: tunc illis mandatario præuia citatione, & Iudicis decreto subhastanda, consignatis; mandatarius, ter saltem, bona ipsa in publicum eo modo quo fieri potest, producat, & exhibeat; & si non essent portabilia, saltem per schedulam, ad valuas curiæ affigendam, publice denunciaret: quæ bona ut volentes, offerre valeant, per ipsum subhastentur. Ut autem omnis fraus cesset, oblationes, quæ pro re subhastanda fient, per Notarium causæ describi & adnotari curabit: quo termino elapso, & citato reo, dentur & vendantur plus offerenti, nisi infra decem dies debitor soluen do quantitatem, pro qua facta fuit executio, pignora illa reluerit. Sin autem super nominibus debitorum executio fieri contingat, citabitur nomen ad declarandum, si sit debitor debitoris, & contra eum ad grauamen vsque quo declarabit, procedatur; si confitebitur, fiat præceptum de soluendo infra dies octo, quibus elapsis, contra eum citatum, mandatum contra reum relaxatum exequatur. Si vero negabit, citetur reus principalis ad cedendum iura contra illum suum debitorem: quo contumace existente, Iudex illa debitoris loco cedat; sicq. contra illum debitorem debitoris, creditor eo iure cesso, iuxta causarum naturam procedat: Cessio autem prædicta eatenus liberet primum suum debitorem, quatenus creditor exigere poterit; nec interim sit creditori præiudicatum, quo minus executionem & realem & personalem contra suum debitorem facere possit, dummodo vnicâ solutione contentus sit. Non liceat etiam debitori debitoris, postquam sibi cessio prædicta denunciata fuit, aut in iudicio fuerit per primum creditorem interpellatus, suo creditori soluere: alioqui iterato ad solutionem vrgeri possit.

De executione facienda iuris ordine seruato. Cap. CXCI.

I N causis, in quibus executio, iuris ordine seruato, fieri debet, ut sunt summatæ & aliæ, in quibus exprimitur, primo pignori capiantur mobilia, quæ si per executorem non reperiantur, facta per ipsum fide, cui stetur, ita ut contrarium probari non possit, Iudex parte aliter non vocata, mobilia, si summa pa
K tiatur,

tiatur, & debitoris qualitas ita requirat; prout sibi videbitur capi mandet. Si vero non erunt immobilia, vel summa, vt dictum est, non patiat, personalis executio committatur, & demum ad nomina debitorum, vt supra in præcedenti capite dictum est, deueniatur.

De expensis litis. Cap. CXCIIII.

IN qualibet causa, victus victori expensas reficiat, non obstante quòd de calumnia sit iuratum, & in sententia sit condènatio omiſſa; nisi aliter per aliquod statutum in aliqua causa disponatur, in quarum repetitione, nullus ordo, nec solemnitas iuris requiratur: sed folio vbi fuerint adnotata producta, & illarum examine Notario causæ vnica citatione præuia commisso, per Notarium examinentur: quo facto, per Iudicem taxentur, actorq. iureiurando affirmet, tantum erogasse; iterumque reo citato, ad soluendum expensas taxatas, còtra eum mandatum executiuum, iuris ordine seruato, exequendum, relaxetur: & prædicta coram quibuscumque Capitolinis Iudicibus, fieri debeant. Si vero in sententia condènatio facta fuerit, coram Iudice sententiam exequente, prædicta taxatio & executio fiat.

De verborum & rerum significatione. Cap. CXCXV.

Districtus Urbis passibus quadraginta millibus circumquaque finitur. Dierum vtilium appellatio, illi dies continentur, quibus ius in Capitolio redditur: vbi autem dierum sine adiectione, vtilium, sit mentio, de currentibus diebus intelligitur.

Menses triginta dierum singuli computantur.

Ducatus auri Iuliorum vndecim computatur. quòd, si simpliciter ducati nomen proferatur, vel cum adiectione, de carlenis, carlenorum decem pro singulis interpretatur.

Scutum, si aliud non adiciatur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni nomen simpliciter prolatum, quadraginta septem solidos prouisorum interpretatur, qui constituunt præsentis temporis Sanctissimi D. N. D. Gregorij Papæ Decimitertij, & huius anni M. D. LXXIX. bolonenos triginta quinque, & quartam partem alterius boloneni.

Libra prouisorum consistit ex solidis prouisorum, viginti, bolonenis autem quindecim.

Iulius est bolonenorum decem.

Carolenus bolonenorum septem eum dimidio.

Bolonenus quaternorum quatuor.

Prouisum denique solidorum, interpretatur esse trium quaternorum.

LIBER SECVNDVS.

Qui ad accusandum admittantur. Cap. I.

Nullus ad accusandum vel denunciandum aliquem de criminibus, excessibus vel delictis admittatur, nisi suam vel suorum, vsq. ad tertium gradum inclusiue, de iure Canonico computandum, iniuriã prosequatur; exceptis casibus infrascriptis, videlicet, de crimine læsæ Maiestatis, homicidio, incèdio, falsitate, latrocinio, aggressione nocturna, & battalia generali, in quibus & aliis per præsentia statuta expressis casibus cuiuslibet accusare permittatur.

De forma accusationis, & modo procedendi, ac custodia Reorum. Cap. II.

Qui aliquem de aliquo maleficio, crimine, seu delicto coram Senatore, seu illius Iudice maleficiorum, accusare vult; teneatur suam accusationem dare in scriptis, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti còtineatur; & absque eo quod se in accusatione subscribat, iuret coram Iudice, se credere accusationem esse veram, & non calumniosam: & in ipsa accusatione nomina Testium, quos putat de delicto informatos, non plus numero quàm decem, describat, vltra quos, alios Testes producere non possit: Iudex tamen ex suo officio, ne delicta remaneant impunita, aut per collusionem occultentur, possit etiam post publicationem Testium, alios, & quotquot sibi videbitur super accusatione prædicta, & contentis in ea, recipere: qua porrecta, reum citari, aut moneri faciat super dicta accusatione seu querela, cum comminatione, quòd si non com paruerit, de & super eo delicto, pro confesso reputabitur, & condènabitur: eoque ter citato, siue personaliter, siue domi copia dimissa, & contumace existente, iterum eodem modo & in scriptis ad audiendam sententiam citetur, & illius contumacia accusata, ad sententiæ diffinitiuæ prolationem & diffidationem iuxta delicti qualitatem, procedatur; & hæc de ciuibus & habitantibus in Vrbe, & circa eam per milliaria tria intelligantur. Qui vero extra Urbem in Urbis districtu, & vltra dicta tria milliaria ab Vrbe, forū in Vrbe vel ratione delicti, vel territorij, aut personæ sortiuntur, citentur edicto Senatus cū inserto tenore accusationis seu querelæ, quatenus infra terminum dierum viginti vel alium iudicis arbitrio pro peremptorio assignandum (habita distantia locorum, personarum & delicti ratione) debeat coram ipso iudice comparuisse, & accusationi seu querelæ

respondisse cum comminatione, quod eo termino elapso, pro confesso habebitur, & tamquam confessus contra ad sententiam & diffidationem procedatur. & hæc executio citationis fiat, vt in ciuilibus causis de citandis edicto Senatus dictum est: quo contumace existente, iterum per affixionem schedulæ ad valuas curiæ affixæ, ad sententiam ad primam diem citetur, illoq. contumace existente, ad sententiam & diffidationem, vt supra, procedatur. Vagi autem & domicilium non habentes, citentur ad valuas Palatij, affixa copia citatorij edicti, vt dictum est, & ibi etiam copia dimissa, vt facilius ad eorum notitiam possit citatio deuenire. Quod si reus prædictus ante sententiam comparuerit, Iudex faciat eum per se ipsum accusationi, seu querelæ respondere; qua responsione habita, si reus de eo delicto accusetur, pro quo de iure, vel ex forma Statutorum pœna pecuniaria imponenda venit, Iudex eum, præstitis idoneis fideiussoribus, vsque ad summam per eum taxandam relaxet: Quod si in defectum solutionis pecuniariæ pœnæ, corporalis veniat imponenda, vel etiam corporalis pro pecunia redimi possit; tunc nisi reus idonea pignora, aut pecuniam in Camera deposuerit, quæ pro pœna & interesse partis sufficiat, carceribus mancipetur, in quibus diligenter custodiatur vsque ad totalem & finalem causæ expeditionem. Vbi vero pœna corporis afflictiua, siue ea sit à Statutis aut à lege præcise taxata, siue Iudicis arbitrio relicta, veniat imponenda; tunc nullatenus reus pignoribus aut cautionibus committatur, sed omnino in carceribus custodiatur, vsque ad finalem causæ decisionem. Prædicta autem confessione aut negatione secuta, & prædictis impletis, ad iustificationem & impugnationem dictæ accusationis, seu querelæ partibus aliquo competenti termino ad probandum præfixo procedatur. Iudex autem qui in prædictis & eorum quolibet negligens, aut remissus fuerit, pœna quinquaginta aureorum in syndicato puniatur, & interesse parti læsæ resarciat.

De cautione ab accusare volentibus præstanda, & pœna eorum, qui delicta non probauerint. Cap. III.

SI quis accusauerit aliquem de delicto, pro quo pœna capitalis ad mortem imponenda veniret; non ante audiatur, quam per idoneos fideiussores cauerit se quingentos aureos Camere soluturum, & de stando tot diebus in carceribus, quot reus steterit, si in accusatione succubuerit. Si vero aliqua alia corporalis pœna quam mortis; tunc cautio prædicta de soluendo ducatos auri centum, & de stando in carceribus, vt dictum est, præstare debeat: ad quas pœnas eo ipso condemnatus intelligatur, quod reus fuerit absolutus; & nihilominus parti ad interesse teneatur, & statim pro dictis pœnis contra ipsum & fideiussorem executio fieri possit. Si vero accusare voluerit de excessibus pro quibus pecuniaria pœna, siue principaliter, siue in subsidium imponenda esset; tunc nec etiam audiatur, nisi dederit idoneos fideiussores de soluendo medietatem pœnæ, in qua accusatus condemnandus veniret, absque aliquo beneficio pacis aut confessionis; ad quam pœnam censetur eo ipso condemnatus, quod aduersarius fuerit absolutus, & statim contra ipsum & illius fideiussorem executio fieri

fieri possint: & nihilominus parti ad interesse teneatur, & Iudex aliter eum ad accusandum admittens, de suo teneatur in syndicato.

De Abolitionibus. Cap. IIII.

NVLLUS accusationem à se institutam, destituere neque eam aboleri petere possit, sed ad illius effectuale prosecutionem procedere teneatur: alioqui pœnam iuris incurrat; exceptis casibus infra scriptis, videlicet, de verbis iniuriosis, de damno dato, de contemptu mandati, de turbata possessione, de uestimento fracto, & ubi vxor de adulterio à viro accusata fuisset, quod ad vxorem tantum, non quod ad adulterum.

In quibus casibus per inquisitionem procedi possit. Cap. V.

NVLLA inquisitio per Senatorem vel Iudicem maleficiorum formari possit, nisi in casibus infra scriptis; videlicet, in crimine læsæ Maiestatis, Homicidio, etiam per Communitatem commisso, & de Abortu fœtus iam viuificato, Assassinio, Incendio, Falsitate quorumcumque instrumentorum, instrumenti late sumpto vocabulo: De falsariis quarumcumque monetarum, etiam quod ad illas tendentes, seu minuentes: Necnon de receptatoribus consciis & consentientibus eorundem, & de erogantibus eandem falsam monetam, De furto, Latrocinio etiam à Pyratibus factis, Violentiæ mulieribus etiam libidinis causa illata: & de Lenonibus mulierum, etiam si meretrices sint: De his qui pueros libidinis causa verberant, abducunt aut seducunt, Sodomia, Aggressionem nocturna, Battalia generali, Pace vel securitate fracta: De præstantibus auxilium consilium & fauorem ex proposito ad commitendum homicidium in principio, aut medio, vel in fine homicidij: De percussoribus cum sanguinis effusione, vel fractura cranei, quod ad percussorem tantum: De inferentibus vel nunciantibus minas, vt infra suo loco: De sperantibus mandata Senatoris in assecrando, & contra iniuriam Nunciis inferentes: De sumentibus vindictam contra innocuos, Et de receptatoribus delinquentium, Et de offendentibus Magistratum, vel officiales, Aduocatos, Procuratores, & Notarios ratione officij: De Blasphemis: De Incestu: De Plagiariis: De Proditoribus, De proiicientibus stercore, Et de famosis libellis: De iacentibus plumbatam: De prohibentibus Annonam siue grasciam ad Urbem adferri: De portantibus vel habentibus arma prohibita, vel venenata: Contra diruentes antiqua ædificia: Contra priuatum carcereim exercentes: Contra incisores Vinearum & vitium in Vrbe & extra: De congregatione, conspiratione siue coniuratione, contra bonum & pacificum Ciuitatis statum; Et de seditiosis: Contra ementes victualia vescibilia & esculenta in Portis & Pontibus Urbis, & extra Plateas designatas: De excessibus commissis in Curia Capitolij, & platea tam Capitolij, quam sanctæ Mariæ de Araceli: De excessibus commissis in ludo Testaciæ & Agonis, & rixis & percussoribus ibi factis: Si Senator, Conseruatores, & Marescalli aut Capitaneus Curie Capitolinæ, seu eorum alter irent per Urbem, & in eorum vel alterius ipsorum præsentia vel conspectu excessus fuerit commissus: Si excessus dicatur commissus in exercitu

in exercitu Romano, aut intra ecclesias Urbis. & de aliis casibus, de quibus per præsentia Statuta, inquiri posse vel debere permittitur, & mandatur. In quibus omnibus casibus, volumus etiam per denunciationem procedi posse.

De Modo procedendi per Inquisitionem. Cap. VI.

ANtequam formetur particularis inquisitio, debeat per Iudicem, inquisitionem formare volentem, recipi sufficiens informatio de delicto vel maleficio per testium receptionem, de qua apparere debeat in actis Notarij maleficiorum; quæ testium depositiones per extensum in libro describi & adnotari debeant: quibus receptis, Iudex causam in Assettamento proponat, in quo si per Iudices, aut eorum maiorem partem fuerit resolutum inquiri posse, ad inquisitionem procedatur. Debeat tamen de dicta deliberatione per acta Protonotarij, & illius fidem, quam gratis dare teneatur, constare: qua demum deliberatione facta, Iudex inquisitionem formet, in qua omnes & singulas qualitates delictorum, quæ ad eius notitiam peruenerint, vel publica fuerint, apponere debeat: aliàs ipse Iudex, etiam si omiserit qualitatem corporalem, pœnam requirentem, pœnam similem incurrat. qua formata, si talis sit causa, in qua pœna corporis afflictiva imponenda venit, & reus haberi non possit; tunc moneatur reus per afflictionem schedulæ ad domum suæ solitæ habitationis, & ad valuas Curie Capitolij, si in Vrbe aut circa eam per miliaria tria inhabitet: aliàs edicto Senatûs, vt de accusatione dictum est, quatenus intra triduum, aut alium terminum competentem, loci & personæ habita ratione, sub pœna confessi criminis debeat personaliter comparuisse ad se excusandum super delicto; per eum in illud casum, tali die & loco, commissio; cum comminatione, quod eo non comparente, pro confesso habebitur, & ad diffinitiuam sententiam & diffidationem contra eum procedatur: eoque peremptorie ad docendum se paruissse citato, & contumace existente, rursus iuxta traditam supra de accusationibus formam, ad sententiam audiendam citetur; eoque in contumacia persistente, diffinitiuam sententiam promulgetur, & demum ad pœnarum executionem procedatur, iuxta iuris & Statutorum formam. Quod si inquisitus comparuerit, aut captus fuerit, & in posse Curie deuenierit; tunc formata contra eam inquisitioni respondere cogatur; qua responsione facta, vel in carceribus detineatur, vel fideiussoribus aut datis pignoribus committatur, iuxta delictorum qualitatem, & prout supra de accusationibus est expressum: vel etiam si Iudici videbitur opportunum, reum custodiat, vsque quo delictum fuerit probatum, vel euacuatum; aliter autem formata inquisitio (si de illius nullitate ante sententiam obiiciatur) non teneat, & per prædicta non censeatur sublata facultas Iudici incipiendi etiam à captura inculpati, iuxta dispositionem iuris communis. Iudex autem in præmissis negligens, aut contraueniens, pœnam viginti quinque aureorum incurrat.

Si mulier de delicto accusetur, aut contra eam inquiratur. Cap. VII.

Mulier honesta accusata vel inquisita de leuibus criminibus, aut vadat personaliter ad respondendum ante Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Aracali;

aut

aut si noluerit, Notarius maleficiorum ad eius domum accedat ad responsionem recipiendam, pro quo viatico recipiat bolonenos quinque, & non vltra. Pro grauioribus delictis, vbi tamen pœna corporis afflictiva non inferitur, ad dictam Ecclesiam ire teneatur, & ante dictam Ecclesiam accusationi aut inquisitioni respondere cogatur: in vtraque tamen causa per idoneos fideiussores cauere teneatur & debeat de condemnatione soluenda. Si autem capitalis aut corporalis pœna imponenda veniret; tunc in carceribus pro mulieribus factis, & faciendis, seorsum à viris; aut si nobilis persona fuerit, vel de magnatibus, in aliquo tuto loco, sub idoneis fideiussoribus de tuto carcere custodiat: & in omnibus & per omnia contra eam procedatur, prout de viris dictum est, & dicitur.

Quando Procurator admittatur, & de securitate reis danda pro aliis excessibus. Cap. VIII.

SI ex delicto, pro quo reus accusatus est vel inquisitus pœna corporis afflictiva, siue principaliter, siue in defectum pecuniariæ, & siue ea arbitraria, siue à Statuto taxata sit, imponenda venit; reus se ipsum præsentare, & querelæ vel inquisitioni respondere confitendo vel negando delictum, de quo inquiritur aut accusatur, omnino teneatur. In aliis vero iudicij actibus admittatur procurator ad omnia, quæ pro defensione reorum fuerint opportuna. Si vero ex crimine veniat pœna pecuniaria imponenda, & reus idonee cauerit, dato fideiussore de pœna soluenda, admittatur procurator ad respondendum, habens speciale mandatum ad sic respondendum: quod si reus accusatus, vel inquisitus timeat ad respondendum accedere, eo quod de aliis excessibus diffamatus dicatur, detur ei securitas de aliis similibus excessibus, præterquam de iis de quibus inquiritur, vel accusatur.

Quod Testes ex Officio super innocentia recipiantur, & eorum dicta integre describantur. Cap. IX.

Senator, & Iudex, sicut ex eorum officio diligenter pro delictis reorum & noſcentium indagandis & inuestigandis inquirunt, & testes examinant: ita & pariformiter ex eorum officio, æqualitate seruata, pro innocentia inuestigare & indagare, & testes de veritate facti informatos, per quoscumque ad eorum notitiam deducantur, interrogare & examinare, & in actis annotare & describi facere teneantur, & debeant; & non præterire testem & testium dicta, pro innocentia deponentes: aliàs tam Iudex veritatem facti pro innocentia quærere, quàm Notarij dicta testium scribere & annotare, & in actis ponere, per malitiam, aut per manifestam desidiam cessantes, in syndicatu ad interesse teneantur, & pœna falsi puniantur.

De

De termino reis dando. Cap. X.

SI reus accusationi aut inquisitioni respondendo, delictum de quo accusatur vel inquiritur, negauerit, & accusator vel Fiscus suam intentionem iustificasse prætendat, antequam ad rigorosum examen deueniatur, Romano & Romæ habitanti, terminum sex dierum; aduenæ vero & de districtu, duodecim dierum ad se defendendum, etiam si pars non petierit, præfigatur: in quo termino copia indiciorum contra eum laborantium, si eam habere voluerit, & facultas suos procuratores alloquendi, dari debeat.

De Minoribus. Cap. XI.

MInores annis decem & septem, absque curatoris legitimi interuentu in iudicio criminali stare non possint; & aliter eorum confessiones, & gesta cum eis non valeant.

De Positionibus in causis criminalibus non faciendis. Cap. XII.

IN causa criminali non recipiantur positiones pro responsione ab alterutra parte habenda, nisi quando mixte pro violentia expulsiua vel turbatiua intentaretur simul ciuile & criminale iudicium: possint tamen fieri & produci capitula ad offensam & defensam, de quibus parti copia, si voluerit, dari debeat.

De Quæstionibus & Tormentis. Cap. XIII.

Publici latrones & vjarum violatores, homicidæ, falsarij monetarum, maiestatis rei, incendiarij, violatores molierum, sodomitæ, status Romani Populi turbatores, & proditores; ac de prædictis, seu aliquo prædictorum infamati vel descripti, & nominati in infra scriptis libris infamatorum pro prædictis, si fama publica præcedente per tres saltem idoneos testes probata, ad manus Curia deuerint, ne tanta scelera impunita remaneant, pro veritate eruenda, prout dictauerit discretio Senatoris, & suorum Iudicum, ad tormenta contra eos procedatur. Accusati autem & inquisiti de aliis quibuscumque excessibus, maleficiis & delictis nullatenus torqueantur, nisi præcedentibus legitimis iudiciis, vel depositione vnus testis de visu, cum aliquo indicio, vel saltem quatuor testium examine, de publica fama deponentium cum aliquo indicio, vt dictum est. Prius tamen interrogetur reus super delicto; & si confiteri voluerit, torqueri non possit: aliàs vero antequam ad torturam deueniatur, terminus ad defendendum, prout supra de termino reis dando dictum est, etiam si reus non petierit, præfigatur. & eo elapso votum omnium Iudicum de Affectamento, seu maioris partis eorum accedat, de qua deliberatione & voto Protonotarius rogare se debeat, & per illius fidem in actis Notarij criminalis confet, & aliter ad torturam deueniri non possit: & si aliter fiat, confessio extorta confidenti non noceat, & Iudex in syndicatu pœna centum aureorum puniatur, & interesse, si æstimabile fuerit, parti refarciat.

De

De Terminando capto capitaliter diffidato. Cap. XIII.

Diffidato, seu condémnato capitaliter ad mortem, si infra annum sponte se constituerit; terminus competens statuatur, ad suam innocentiam (si poterit) probandam, non obstante quòd à sententia diffidationis de contumace & confesso per eum, vel eius procuratorem non fuerit appellatum: infra quem terminum, etiam super nullitate sententiæ audiatur.

De Libro diffidatorum & investigatorum, & eorum nominibus publicandis. Cap. XV.

Senator Urbis retineat apud se vnum librum cum chartis numeratis, & signo Camera Urbis impressis; in quo per Alphabetum nomina omnium diffidatorum describi faciat, illumque diligenter custodire, & finito officio, in manibus syndicatorum successori tradendum, consignare teneatur; aliàs ad omne interesse, & ultra, ad pœnam centum ducatorum Camera obligetur, & de suo salario in syndicatu retineatur. Similiter etiam retineat, sicut hætenus consuetum est, librum alium (quem vacchettam appellant) in quo Notarij maleficiorum, sua manu, nomina delinquentium, qui ad eorum notitiam peruenerint, cum annotatione temporis, & diei, & qualitatis delicti, summatim annotare debeant, & aliter ad capturas investigatorum (nisi in grauioribus delictis) deueniri non possit: quæ capturæ semper sigillo Senatoris fieri debeant, & aliter non valeant, & dictus liber conferuetur & restituatur vt supra, sub dicta pœna. Omnes autem & singuli diffidati pro crimine, in dicto libro descripti, describantur in charta membrana capaci, per nomina, & cognomina, & Regionès cum expressione pœnæ: Et singulis hebdomadis prima die iuridica, exhibeantur in publico, & in valuis Palatii eadem charta appendatur, vt ab omnibus inspicere & legi possint; & ibi saltem per vnam horam, dum ius redditur, retineatur. & fiat dicta annotatio similiter per alphabetum, & ab vna parte describantur ciues, & incolæ domicilium in Vrbe habentes; ab alia forenses, & extra Urbem habitantes: Vel fiant duæ chartæ distinctæ, vt facilius inueniantur, & maiori infamia notentur, & omnibus magis innotescant: Et detur fides huiusmodi scripturis, ad effectum procedendi ad capturam diffidatorum, & offendendi ipsos, in casibus permissis; ac etiam excipiendi contra eos, vt ab agendo, & ab officiis publicis, ac dignitatibus repellantur. Si vero contingat aliquos ex his reaffidari, vel eorum diffidationes cassari; pariformiter Scriba Senatus Urbis, aut Protonotarius Curia Capitoli, nomina eorum ex dictis chartis, de mandato Senatoris & Iudicum, & ad cuiusque petentis instantiam, delere, & cancellare teneantur, ita vt legi non possint; & nullus alius, sub pœna falsi, manus apponere possit, aut corrumperè præsumat dictas patentes scripturas. Et si Senator, vel eius Iudex maleficiorum, vel Scriba Senatus, aut Protonotarius in his exequendis cessauerit; is qui cessauerit, aut neglexerit, decem aureorum, toties quoties omiserit, pœnam incurrat. Item Senator habere, & retinere debeat vnum alium codicem, similiter cum numero chartarum signatarum, & impressarum;

L
farum;

farum; in quo omnes infamati de homicidiis, de furtis, vel aliis huiusmodi facinoribus, diligenter annotentur, & describantur ad hoc, vt contra eos procedi possit vt supra.

Quod diffidati impune offendi possint, & quando in iudicio esse permittantur. Cap. XVI.

Diffidati de crimine capitali ad mortem, impune offendi possint, & per Senatorem contra illos occidentes vel tradentes in manibus Curie præmium de pecunia Camere soluendum constitui possit; diffidatus autem citra pœnam mortis, non possit nec etiam leuiter offendi; immo eum offendens, ita puniatur ac si non diffidatum offendisset. Qui vero diffidatum etiam capitaliter ad mortem, postquam in manibus & posse Curie, vel sue familie deuenit, offenderit; perinde puniatur, ac si non diffidatum offendisset. Ciuilitè autem siue citra mortem diffidati, si ab alio ciuilitè conueniantur, possint se per procuratorem legitimum defendere, diffidatione non obstante. In causis tamen criminalibus audiantur agendo & excipiendo, si suam vel suorum iniuriam prosequantur. Diffidati autem siue pro causa ciuili siue pro criminali nullatenus ad aliquod officium intra vel extra Urbem eligi possint, & electio non teneat.

De Homicidis. Cap. XVII.

Homicida, capite naturali puniatur, si capi poterit, seruata forma de qua supra: alioqui diffidetur, & condemnetur de homicidio, & bona eius publicentur, & Camere Urbis applicentur: deducta legitima filiorum & nepotum. Domus autem occisoris, pro Urbis decore nullatenus diruatur; de quibus bonis medietas sit Camere Urbis, & alia medietas hæredum legitimorum proximorum in gradu, qui ab intestato venirent ad hæreditatem interfecti: siue interfectus testamentum fecerit, siue non. & illis deficientibus, sit hæredum in testamento descriptorum. deducta tamen semper ex omnibus dictis bonis legitima filiorum & nepotum interficientis, quæ eisdem applicetur: & Senator in possessione dictæ medietatis bonorum hæredes supradictos inmittat, & immisos manuteneat, & partem pro diuiso, si voluerint, assignet.

Si Homicidium ab aliqua Ciuitate vel Castro de Urbis districtu committatur. Cap. XVIII.

Si contigerit Communitatem alicuius Terræ de districtu Urbis, committere homicidium, condemnetur, si fuerit Ciuitas, in mille ducatis auri; & si fuerit Castrum, in quingentis Camere Urbis, & tantumdem hæredibus interfecti, & plus quolibet casu arbitrio Senatoris, & diffidetur: & non possit reaffidari, nisi primo hæredibus occisi, & Camere Urbis dictam soluerit quantitatem: & nihilominus auctores & homicidæ pœna iuris, & præsentium Statutorum, puniantur.

antur. Diffidati autem seu condemnati Communitate alicuius Castri vel Terræ pro pœna prædicta; singuli de Castro vel Terra censeantur diffidati seu condemnati pro eadem pœna, Clericis, Religiosis, Pupillisque & Mulieribus dumtaxat exceptis.

De Pace, & quibus non suffragetur. Cap. XIX.

Si quis instigante diabolo, homicidium commiserit, nullatenus reaffidari possit, nisi pacem ab hæredibus legitimis proximioribus in gradu interfecti (si extant, siue defunctus testamentum fecerit, siue non: vel si non extent legitimi, ab hæredibus testamentariis) habuerit. Statuimus autem, quod si is homicida, secundum homicidium, seu plura homicidia commiserit, & pacem habuerit à legitimis hæredibus interfecti, vel etiam testamentariis, pax ipsa pro secundo, seu pluribus homicidiis reddita, nihil illi proficiat, nec opituletur: quinimmo contra eum ad pœnam legis & Statutorum Urbis, cum rigore iustitiæ procedatur, pace huiusmodi non obstante. Similiter & pacem suffragari nolumus his, qui dolose occiderint patrem, matrem, filium filiam, fratrem carnalem, vel nepotem carnalem, patruum, auunculum, & materteram, sororem carnalem seu uxorem: sed pace non obstante, contra tales facinorosos ad pœnam legis & Statutorum rigorose procedi mandamus: nisi mulier interfecta in regione vel vicinia esset manifesta meretrix, quo casu pacis beneficium vt cæteris suffragari possit.

De Beneficio Pacis. Cap. XX.

Si de aliquo delicto, aut maleficio, pro quo pœna pecuniaria veniat imponenda, pax infra decem dies à die delicti computandos, ab offenso habeatur, hoc casu pœnæ medietas remittatur.

De Beneficio confessionis. Cap. XXI.

Cuilibet accusato vel inquisito de delicto, de quo similiter pœna pecuniaria imponenda venit, sponte & in prima responsione confitenti maleficia, vnum, vel plura, de quibus proceditur contra eum, remittatur quarta pars pœnæ pecuniariæ, quæ in huiusmodi maleficiis, vno vel pluribus confessatis, secundum Statuta imponi deberet.

Ut semel gratiose à carceribus liberati, amplius non liberentur. Caput XXII.

Qui semel extractus fuerit, seu liberatus de Carceribus, in honorem Assumptionis Beatæ Mariæ semper Virginis, vel aliis solemnitatibus, ex benignitate Sanctissimi Domini nostri Papæ, non possit vltèrius similem gratiam obtinere.

*De Pace per metum extorta, & quod Securitas non habeat vim
Pacis. Cap. XXIII.*

SI quis terrore vel minis præcedentibus, aliquem ad pacem præstandam ad-
duxerit, omni pacis commodo, & beneficio (quo ad diminutionem penæ) sit
exclusus, & omni beneficio cuiuscumque rescripti, seu gratiæ, omnino priua-
tus: nec pax minis præcedentibus secuta, profit illis, qui sic illam fuerint conse-
cuti, quoad dictos effectus: sed eo beneficio indigni reddantur, & habeantur; &
pax sic præcedentibus minis, vel aliis violentis facta, violenta, & coacta præ-
sumatur; & quo ad effectum remissionis penæ, vel consequendæ gratiæ, ex rescri-
pto Principis, aut Superiorum; nulla, nulliusque roboris vel momenti existat.
Quo autem ad effectum securitatis præstitæ de se mutuo non offendendo, valida
fit, & perpetuo inuolabiliter obseruetur, ac salua, & firma remaneat, & vim
perpetuæ securitatis obtineat. Perpetua autem securitas, nullatenus intelligatur
vim pacis habere ad dictos effectus gratiæ, vel remissionis partis penæ ex bene-
ficio Statuti vel rescripti.

*De occidentibus & percipientibus per pecuniam, vulgo Assassinis
vocatis. Cap. XXIIII.*

Qicumque pretio vel pecunia aliquem quomodocumque occiderit, aut oc-
cidere tentauerit, vel occidi fecerit, aut mandauerit. dummodo ad actum
proximum deuentum fuerit, per Terram trahatur, & in furcis laqueo suspenda-
tur, ita vt moriatur, & bona eius confiscentur; applicanda prout supra de Ho-
miciidiis dictum est. Si quis autem pretio vel pecunia aliquem, citra tamen
animum occidendi, percusserit; seu percuti fecerit; tam ipsi percipienti,
quàm percuti facienti amputetur manus ita vt à brachio separetur, & in qua-
druplum eius in quo teneretur, si pecunia non interuenisset, puniatur: & tam
huiusmodi occisores vel percussores, quàm mandantes nullo pacis aut confes-
sionis beneficio gaudeant. quod & locum habere volumus. etiam si occasione
vindiçtæ talia perpetrentur.

De Pace fracta. Cap. XXV.

Qicumque pacem cum aduersario suo factam studiose fregerit, per se vel
per aliū, si capi poterit, capite puniatur ad mortem; si autem capi non potue-
rit, capitaliter diffidetur ad mortem; bonis eius publicatis: & si pœna
fuerit in instrumento apposita, illa etiã à datis fideiussoribus exigatur, & cum
offenso diuidatur, secundum formam instrumenti pactorum; & non possit ali-
quo tempore reaffidari, nec liberationem à Senatore imperrare; & si impetra-
uerit ipso iure, nulla sit. Domus autem eius ne Ciuitas ruinis deformetur, nul-
latenus diruatur, sed publicata pro medietate Camera Urbis, & pro alia me-
diate parti offensæ applicetur: referuatis semper iuribus dotium mulierum, &
quorum.

quorumcumque creditorum. Et si aliquis de Baronibus aut Magnatibus Urbis
dictum pacis fractorem receptauerit, post diffidationem, vel condemnationem
de prædictis, puniatur in ducatis auri mille, & amplius arbitrio Senatoris: &
sententia, seu diffidatio lata contra delinquentem, ipso iure noceat fideiussori;
& hoc locum habeat, si de pace constet per publicum instrumentum.

De frangentibus Securitatem vel Treugam. Cap. XXVI.

Similiter etiam contra frangentem securitatem perpetuam, vel ad tempus,
vltra pœnas conuentionales, eadem pœna capitis ad mortem, sicut contra
frangentes pacem, imponatur: & prædicta locum habeant, si de securitate vel
treuga constet per publicum instrumentum.

Quomodo Pacis securitas fracta intelligatur. Cap. XXVII.

Pacis securitas, siue fideiussio fracta intelligatur, si quis enim, cum quo pa-
cem & securitatem habet, studiose per se, vel alium percusserit, bona aut mu-
nitiones inuaserit, vel violenter abstulerit: Item per quamcumque violentam
inuationem, ad domum iniurioso animo factam: Item per solam violentam &
iniuriosam aggressionem: Item per solam euagationem gladii, & per admi-
nationem, cum quocumque genere armorum, licet persona non tangatur: Item
per solam infugationem cum armis, vel sine armis: Item si per passum iniurio-
se apprehenderit, vel si equitantem per frænum ceperit, & retinuerit. Pro ver-
bis tamen iniuriosis, vel contumeliosis, non intelligatur pacis securitas fracta;
sed agi possit ciuilitè, & criminaliter æstimatoria iniuriarum: Et si crimina-
liter agatur, imponatur pro quolibet verbo iniurioso vel contumelioso pœna
decem ducatorum, vel arbitrio Senatoris, puniatur etiam pœna corporali pro
personarum, verborum, & locorum qualitate; si autem ciuilitè agatur, æsti-
mentur arbitrio iudicis. Quæ autem dicta sunt de pœna verborum iniuriosorum,
locum habeant etiam inter quos nulla est pacis securitas: mitigetur tamen pœ-
na eius, qui prouocatus, verba iniuriosa responderit; & si modum & mensu-
ram non excesserit, impunitus euadat.

*De frangentibus reconciliationem osculo oris, aut aliter fa-
ctam. Cap. XXVIII.*

SI quis autem fregerit pacem, securitatem, vel treugam, de qua non est
factum instrumentum, sed solum pacis osculum, seu potus, vel alius re-
conciliationis modus interuenierit, puniatur in quadruplum eius penæ,
quæ pro admissio delicto imponenda veniret, si pax aut reconciliatio facta
non esset.

Qui,

Qui, & quibus casibus petere possint securitatem, & fideiussores de non offendendo. Cap. XXIX.

Qicumque vulnerauerit aliquem cum armis & sanguinis effusione, aut fractura ossis, aut sic offendenti auxiliatus fuerit, non possit petere securitatem ab offenso, seu consanguineis, & affinibus illius, nisi prius contra eum ad effectuale executionem pœnæ per Curiam processum, vel per ipsum sponte dicta pœna soluta, aut deposita fuerit; & utroque casu facto compromisso in Pacerios, aut alios duos nobiles viros, & præstita per ipsum cautione idonea de satisfaciendo parti læsæ, iuxta declarationem per dictos Pacerios, seu arbitros faciendam, ac etiam præstita idonea fideiussione de non offendendo aduersarium sub pœna per Senatorem iuxta personarum qualitatem arbitrandam. Si vero offensus sine sanguine facta fuerit, securitas per ipsum offensorem & socios ab offenso peti possit, facta satisfactione iniuriæ arbitrio Paceriorum, & cautione, ut dictum est, præstita, & pœna soluta. Consanguinei tamen, & affines utriusque partis vsque ad tertium gradum inclusiue, de iure Canonico computandum, incontinenti inuicem securitatem cum idoneis fideiussoribus petere possint, & ad id per Senatorem, omni mora postposita, per iuris & facti remedia compellantur: & si ipsi id non petierint, Senator, & Iudex etiam ex officio ipsos consanguineos & affines sine mora inter se securitatem & fideiussores præstare compellat, & cogat; & idem inter omnes facere possit, & debeat, inter quos de futura rixa dubitetur, in quibus liberam habeat arbitrium: & si minæ præcesserint, non solum pro se ipsis, sed pro attinentibus illius, qui minas intulit vsque ad tertium gradum inclusiue, de iure Canonico similiter computandum, minans securitatem præstare teneatur: Ipsi tamen vulnerato & offenso liceat quandocumque ab offensore & consanguineis & affinibus eiusdem securitatem petere, præstita tamen per ipsum fideiussione de non offendendo illum, à quo securitatem petit. Et prædicta, & quæ in sequentibus dicuntur, locum habeant etiam si contra bonos mores, & quietum Populi statum inuicem etiam cum iuramento conuentum fuisset, & promissum de securitate inuicem non petenda, nec præstanda. Possit etiam quilibet à quacumque persona ex quacumque causa & suspicione securitatem petere, in qua cum idoneis fideiussoribus partes inuicem cauere debeant, sub pœna arbitrio Senatoris iuxta personarum qualitatem moderanda, pro medietate Cameræ Urbis, & pro alia offenso applicanda: quod in omnibus casibus prædictis locum habere volumus. Et si pars conuenta, & cui per petentem securitas est promissa, & fideiussio de non offendendo est præstita, similem cautionem præstare cessauerit; cogatur illico & incontinenti, vnica tamen citatione præcedente, per Senatorem iuris & facti remediis opportunis, etiam per diffidationem & capturam personalem, ad dictam securitatem & fideiussionem præstandam; nec antea reaffidetur, aut captus à carceribus liberetur, quam securitatem cum idoneis fideiussoribus præstiterit, & quinque pro centenario ex summa pro qua cautio præstari mandatum fuerit, Cameræ Urbis pro pœna persoluerit. Senator autem & Iudices, qui in præmissis negligentés fuerint, pœnam ducentorum ducatorum auri incurrant, & partibus

ad

ad interesse teneantur. Debeat etiam illi, cuius aduersarius ob non præstitam securitatem vel fideiussionem fuerit diffidatus, pro tuitione sui corporis deferri sibi arma deferendi licentia, si petierit, concedi.

Si Securitas per Ciuem ab aliquo de districtu petatur. Cap. XXX.

SI Ciuis, vel Incola Urbis, securitatem ab aliquo in districtu habitante petierit, & ille edicto Senatus citatus, cautionem præstare recusauerit, aut contumax fuerit, superscriptam pœnam ciuibus comminatum incurrat, & insuper requiratur Ciuitas, Castrum vel dominus loci ubi habitat, ut dictam securitatem, & fideiussionem præstari faciat: quod si non fecerit, Communitas ipsa, si Ciuitas sit, in ducatis auri ducentis; si Castrum, aut Villa, aut Baro illius dominus, in centum condemnentur; & executio contra quemlibet illius ciuem, aut oppidanum, etiam Romæ apprehensum, fieri possit.

De inferentibus & nunciandibus minas. Cap. XXXI.

SI quis per se, vel per Nuncium, vel per litteras, seu quocumque alio modo, quibuscumque consanguineis, vel amicis, vel institutoribus, vel sociis, vel factoribus, seu famulis, seu mercenariis, vel quibuscumque aliis propter causam brigæ, vel ad nocendum suis inimicis, minas intulerit, seu minas inferendo, aliquem domi se includere, & custodire fecerit, vel quocumque alio modo ad brigam prouocauerit: Si plebeius, vel filiusfamilias, vel iuuenis, aut adultus sit, de facto capiatur, & arbitrio Senatoris torqueatur, & ad semestre in carceribus & compedibus detineatur. Similique pœna Nuncius, qui scienter litteras reddiderit, vel tales minas, alicuius mandato denunciauerit, puniatur, nec prædicti de carceribus liberentur, nisi soluta prius pœna centum aureorum, pro singulis, ac præstita fideiussoria cautione (si petatur) pro se ipsis, & pro omnibus eorum attinentibus vsque ad tertium gradum de iure canonico computandum, de non offendendo perpetuo in persona, vel in bonis, nec offendi faciendo. Sed si capi non possint, ad querelam cuiuscumque, vel ex mero officio inquiretur contra eos, & procedatur ad diffidationem per contumaciam, & pro confessione habeantur, & ad capitalem pœnam mortis condemnentur. & in omni casu contumaciæ, seu latitationis, aut fugæ, liceat eos post diffidationem impune offendere. Possint etiam per eos, quorum interest, capi, & tradi in manibus curiæ: & si in Vrbe capti fuerint, non possint detineri ultra spatium quinq. horarum: si extra Urbem, seruetur dispositio iuris, secundum locorum distantiam, ita ut quam primum possit, iudici illæsi præsententur, nec possint post capturam impune quouis modo offendi, vel si tuto præsentari non possint, denunciatur curiæ ut familiam mittat. Contrafacientes vero, puniantur de violentia arbitrio Senatoris. Possit etiam suo arbitrio Senator, si sibi videbitur, constituere præmiū capiētibus, vel occidētibus prædictos in contumacia perseverantes, & illud de introitibus cameræ solui facere. Et idē seruetur contra quoscumque contēptores

mandato.

mandatorum, & inobedientes, & contumaces cauere vel affecurare recusantes, vel cessantes; & in omnibus grauius, & atrocibus criminibus, & contra quoscumque facinorosos ac rebelles diffidatos aut condemnatos, quos liceat impune offendere; & pramium, eos capientibus constituatur arbitrio Senatoris vt supra. Si vero huiusmodi minas inferentes, aut inferri facientes, vel ad brigam prouocantes, patres familias existant, pœnam ducatorum ducatorum incurrant, & ad cuiusque suspicionem habentis, instantiam, vel etiam ex officio, si ad notitiam Curia quomodocumque peruenerit, illico & sine mora præcipiatur eisdem, vt sub pœna quingentorum aureorum (quæ tamen pœna augeri possit ad quancumque summam, arbitrio Iudicum, secundum personarum conditionem, & qualitatem) cum idoneis fideiussoribus aduersarium securum facere debeant, secundum modum suprascriptum: & si neutra partium talem securitatem præstari petierit, aut petere voluerit, Senator, & Iudices ex eorum officio, vbi, & quoties cognouerint, inter ciues Romanos dissensionem aliquam, aut iram exoriri posse (de quo extraiudicialiter, & ex sola probatione famæ, inuestigare, & se informare sufficiat) vtrique parti mandent mutuas securitates præstari, & ad præstandum cogant, per diffidationes, condemnationes, carcerationes, & per alia iuris & facti remedia: & contra inobedientes, & contumaces, si in contumacia perseverarint, seruetur modus supra traditus, cum omni seueritatis rigore. Præsumatur autem is, qui imputatur de huiusmodi minis, illas fecisse, vel fieri fecisse; si illum, contra quem minæ illatæ dicuntur, recuset; vel semel monitus, distulerit affecurare.

De iniuriam inferentibus Nuncijs. Cap. XXXII.

CONtra offendentes aut inferentes iniuriam Nuncijs, ad deferendum mandata, citationes, & edicta, per Magistratus destinatis, ex causa dicti officij (quod semper præsumatur, nisi contrarium probetur) qui ius gentium violare, & Principis maiestatem offendere videntur, seuerissime inquiratur, & Communitates, & Domini Castrorum, diffidentur ad pœnam quingentorum ducatorum: sed contra ipsos iniuriam inferentes, si capi possint, si iniuria fuerit personalis & atrox, ad Capitalem pœnam procedatur, & ultimo supplicio afficiantur: si vero personalis fuerit minus atrox, ad Triemes per triennium mittantur: vel alia pœna corporali, citra mortem, Iudicis arbitrio, plectantur. Si vero iniuria fuerit tantum verbalis; tunc arbitrio Iudicis, quod extendi possit vsque ad relegationem, puniri debeant: Et credatur iuramento ipsorum Nunciorum cum vno Teste idoneo de visu; & non sit opus eos, qui moneri vel citari debebant, vterius in illa causa citare, nisi in valuis Capitolij per affixionem schedularum.

De Sumentibus vindictam contra Innocuos Cap. XXXIII.

QUicumque ab aliquo offensus, consanguineos, affines, aut amicos vel domesticos offendentes, qui ipsi offensores non fuerunt, vindictam sumendo vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter vel personaliter offendere

offendere ausus fuerit; pœnam capitis ad mortem & publicationis bonorum, ac perpetuæ infamiæ, iuxta saluberrimas Pauli Papæ Secundi, & aliorum summorum Ro. Pontificum Constitutiones, quæ in hac parte in omnibus, præterquam quo ad demolitionem domorum (vt eisdem placuit) ne Ciuitas ruinis deformatur, seruanda sunt, incurrant. Sed si reus in potestate habeatur, & decapitatus fuerit, seu mortis supplicio affectus, publicationis bonorum pœna locum non habeat, nisi in vindictam sumendo, homicidium sit commissum. Si vero homicidium interuenerit, vltra pœnam capitis etiam si decapitatus, seu aliàs ultimo supplicio affectus fuerit, bona publicentur, & in omni casu pro dimidia applicetur parti offensæ, vel suis heredibus; quam si habere noluerint, tota applicetur Camera Urbis, vt supra. Ad demolitionem autem domorum, non aliter deueniendum esse statuimus, nisi quando aliter in personam, vel in aliis bonis excedentibus summam quingentorum ducatorum auri puniri non possit: & si domus esset communis cum aliis, vel nexu hypothecæ alicui obligata, si socius partem delinquentis emere, vel creditor hypothecam habens in solutum recipere, & pretium quod superesset, æstimatione illico facta refundere voluerit; præferatur, & pretium applicetur vt supra: aliàs, facta sine mora diuisione, pars tota, quæ fisco & parti læsæ obuenerit, diruatur; vel si diuisionem non recipiat, tota parti offensæ, vel suis heredibus vt supra adjudicetur, & pleno iure transferatur, qui vera debita satisfacere teneantur.

De tumultuosis armatorum Collectis. Cap. XXXIII.

SImili modo, vt de sumentibus vindictam contra innocuos dictum est, aduersus omnes, qui tumultuosas armatorum collectas, non solum ad vindictam sumendam, sed etiam ad iniuriam inferendam, & ad quoscumque actus illicitos, siue aliàs sine legitima causa, de die, vel de nocte, facere ausi fuerint, in omnibus & per omnia procedendum esse; eosque in easdem pœnas incidere, & pariformiter puniri debere, statuimus.

Quæ dicantur illicitæ Collectæ. Cap. XXXV.

TUmultuosæ autem collectæ, factæ intelligantur, si numerum decem armatorum excedant: quo casu principales ductores tantum, ad pœnam in præcedenti capite contentam obligentur. Sequaces vero, vltra alias pœnas delictorum perpetratorum, singuli aureorum centum pœna, sine diminutione aliqua, nec non & quatuor ictuum funis mulctentur. Si vero minor numerus fuerit, sed sint supra quatuor; principales arbitraria pœna plectantur, quam vsque ad sanguinem, & mutilationem membrorum inclusue, pro personarum qualitate, arbitrari Senator possit. Sequaces vero, pœna quinquaginta ducatorum auri, singuli sine diminutione, & trium ictuum funis mulctentur & plectantur: & nihilominus pro delictis commissis puniantur. Si vero sint quatuor, vel infra, omnes tam principales, quàm auxiliares pari pœna puniantur, pro delictorum, & facti, & personarum qualitate: quæ pœnæ aduersus eos, qui tumultuosas collectas fecerint, locum habeant in omni tumultu illicito, & in omni collecta

armatorum prohibita, & non in casibus à iure permissis: in quibus casibus locum non habeat capitalis, seu publicationis bonorum pœna: sed si aliqua delicta commiserint, vel si aliquam illicitam violentiam intulerint, vel exercuerint; extra ordinem, vel secundum Statuta puniantur.

De Incendiariis. Cap. XXXVI.

SI quis data opera, ignem immiserit, & ex eo incensum fuerit Castrum, Villa, Casale, aut aliqua domus, in toto vel in parte; igne comburatur, ita ut moriatur. si vero Area cum frumento, vel acerui seu postæ lignorum, furca suspendatur. Qui vero ad officia meretricum ignem immittunt, si inde domus incendium non sequatur, si capi poterint, tribus istibus funis torqueantur: et insuper si viles personæ fuerint, sustigentur per Urbem, & in perpetuum exilium vel ad Turremes arbitrio Senatoris damnentur: & si personæ nobiles aut bonæ æstimationis aliàs fuerint, ultra torturam ut supra, per triennium relegentur, vel per annum arbitrio Senatoris in carceribus detineantur. & præterea in quadruplum damni illati, damnum passo condemnentur. & si capi non possint, pro dicta pœna diffidentur.

De receptatoribus delinquentium. Cap. XXXVII.

Iuxta Sacras Constitutiones fœlicis recordationis Innocentij Octavi, & aliorum summorum Romanorum Pontificum, contra receptatores, & minas inferentes, vbi receptas; Statuimus, ut si quis, etiam non brigofus, diffidatos de crimine vel condemnatos, siue de enormibus delictis infamatos, vel alios quoscumque mandatorum à Magistratibus factorum, contemptores, vel inobedientes, & contumaces, seu mandatis de asscurando, parere recusantes, aut cessantes, scienter receptauerit; pœnam trecentorum ducatorum, vel alias iuxta formam dictarum Constitutionum patiat. Presumatur autem scientia, si diffidati vel per sententiam condemnati appareant. Et si Ciuitas, vel Communitas, vel ipsarum Domini immediate, vel Vicarij sint, apud quos illicita prædictorum fieret receptatio; contra Dominos & officiales, & ipsas vniuersitates ex officio inquiratur, & diffidentur, aut condemnentur ad pœnam quingentorum ducatorum, vel aliàs iuxta formam earundem Constitutionum; & ad effectuale executionem, per pignorum captiones, personarumque, & animalium arrestationes, & per generales represalias, procedatur; & non reafidentur, nec à represaliis desistatur, donec fuerit integra pœna soluta, & à tali receptatione destitisse, per legitimas probationes docuerint. Sed & si de diffidatione, vel condemnatione eorum, qui sic fuerint receptati, non appareat, postquam per litteras Senatoris ipsi Barones & officiales ipsarum Communitatum, & vniuersitatum moniti, aut aliter legitime certiores facti fuerint, ut ab huiusmodi receptatione abstineant, vel desistant, eandem pœnam nisi paruerint, iurant. Senator autem, & Iudices, quomodocumque ad aures, & notitiam eorum peruenerit, quo in loco tales personæ receptentur, statim monere debeant receptantes, ut eos capiant, vel expellant; alioquin contra eos procedant,

cedant, & exequantur, ut supra est dictum: & si negligens in his fuerit Senator, viginti quinque aureorum pœnam in syndicato patiat; & Camerarius Camera Urbis ad omnem requisitionem Senatoris teneatur solvere mercedem Nunciorum, aut Curforum ad prædicta deputandorum: & ad id, officio eiusdem, si opus fuerit, compellatur: saluis nihilominus remanentibus aliis pœnis contra prædictos receptatores, per easdem Constitutiones Apostolicas inflictis.

De Brigosis, & qui se domi pro Briga includere possit, & quos secum retinere. Cap. XXXVIII.

Liceat offenso, vel iniustis minis præcedentibus, ad brigam prouocato, vel aliam iustam suspicionis causam habenti, pro securitate suæ personæ, vel suorum, qui sint eiusdem familiæ, vel ei qui domi se includendi, & in briga continentendi iustam & rationabilem causam habuerit, impune id facere: habitam tamen prius licentia à Senatore & Paceriis: & si fuerit de offensibus, iustam causam habere etiam intelligatur, postquam soluta pœna delicti, offensor ipse Magistratibus parere, & obediens esse paratus sit; & de parendo mandatis eorum idoneas cautiones dederit, & aduersarius inobediens fuerit, & Superiorum mandatis parere recusauerit, vel distulerit, seu latitando se subtraxerit, ut capi non possit: Et dum modo ultra eos, qui sunt de eadem familia, absque Senatoris, vel Paceriorum expressa licentia (de qua in scriptis apparere debeat) aliquos armatos non retineat: ita tamen, quod si licentiam retinendi aliquos armatos obtinuerit, nec diffidatos pro crimine, nec brigofos, nec aliquos, qui minas alicui intulerint, nec inobedientes Magistratibus, nec asscurare recusantes eos, qui securitatem ab eis peccerint, nec aliquos criminosos de grauibus delictis infamatos, receptare; nec condemnatos pro ciuili debito, apud se stare permittat: alioquin eandem pœnam incurrat (si pecuniaria sit pœna) ad quam diffidati, vel condemnati obligantur: & si debitum sit ciuile, ad tantumdem obligetur. Sed si receptati capitaliter, vel ad pœnam sanguinis diffidati sint, receptantes brigosi in pœnam in proxime præcedenti capite contra receptantes impositam, incurrant. Sed nec homicidas, nec raptores, nec falsificantes monetas, nec alios latitantes, & à manibus Curia se eximere quærentes, etiam si non fuerint diffidati vel condemnati, quouis modo audeant receptare: & si prædictos, aut alios delinquentes scienter receptauerint, ad ducentorum ducatorum auri pœnam obligentur; à qua pœna eximantur, si illi qui receptantur, de iuris permissione receptari possunt, non tamen diffidati, vel condemnati de crimine. Si autem prædicti brigosi, plures, quàm de dicta licentia permissum fuerit, receptauerint armatos, aut apud se in domo stare permiserint, incidant in pœnam centum ducatorum, quoties contrafecerint; salua semper prohibitione, & pœna illicitæ collectæ, de qua supra, si ultra decem armatos receptauerint, & hoc ultra pœnam in licentia & mandato prohibitionis impositam, si qua per Magistratum apposita fuerit: nullamque post huiusmodi prohibitionem, ignorantiam prætere posse. Senator vero & Iudices

ces ex eorum officio, teneantur in omnibus dictis casibus diligenter inuestigare, inquirere, & perquirere, seu perquiri facere singulis mensibus, in domibus brigolorum, & ad executionem dictarum pœnarum procedere; aliàs ipsi, qui talia impune transire permiserint, ad eandem pœnam obligentur.

De Brigosis non permittentibus executores eorum domos perquirere.
Caput XXXIX.

SI aliquis brigosus, vel inimicitias habens, non permiserit Magistratus, vel officiales, & executores cum mandatis Iudicum, intrare in eorum domos, & receptacula, etiam perquiri, si contra constitutiones, armati, & diffidati apud eos existant, in pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat. Quam pœnam pecuniariam, si soluere nequeat, luat in corpus arbitrio Senatoris, & Iudicum. Sed si maiores Magistratus non admiserit, capitaliter puniatur ad mortem, & contra sic delinquentes Senator ex officio inquirere teneatur. saluis tamen Constitutionibus scelicis recordationis Pi Papæ Quarti, & Sanctissimi Domini Nostri Gregorij Papæ Decimi tertij contra prætenfas franchifias editis.

De Uisitatione Brigosorum permiffa. Cap. XL.

Visitantes Brigosos, si sint amicitia vel beneuolentia coniuncti, consanguinei vel affines, vel vicini, quando & quoties (vt fieri solet) humanitatis causa, & ex charitate, hoc faciant, aliqua pœna non puniantur: & præsumantur charitatis causa facere, si armati cum armis sibi prohibitis non incedant; vel si continuam residentiam in illorum domibus non faciant, vel si per Magistratus non fuerint prohibiti: quibus casibus, si secus fecerint, incidant in pœnas supra contra armatos impositas. Deferentes autem arma ad domos eorumdem brigosorum, & propter causam brigæ, sine Senatoris licentia, armati ibi commorantes, in pœna quinquaginta ducatorum singuli mulctentur, & contra hos inquirere Senator debeat.

De Offendentibus Magistratus, Aduocatos, vel Procuratores, aut Executionem impediens. Cap. XLI.

Offendentes Magistratus, ius coercionis habentes, in officio vel propter officium, etiam pendente syndicatu, capitaliter ad mortem plectantur. Sed si iniuriosa, aut contumeliosa verba protulerint, capiuntur, & carcerentur, vel torqueantur, vel aliis etiam grauioribus arbitrariis pœnis, arbitrio Senatoris, & Iudicum, verborum & personarum qualitate pensata puniantur. Idemque obseruetur contra verberantes, aut iniuriam inferentes Aduocatis, Procuratoribus, & Notariis ratione officij; & præsumatur offensio facta ratione officij, nisi contrarium probetur. Resistentes vero Marefcallis, vel execu-

executionem impediens, si cum armis resisterint, carcerentur, & in carceribus ad mensem detineantur, & torqueantur, vel aliis pœnis corporis afflictiuus, secundum personarum, & facti qualitatem, afficiantur; & non liberentur, nisi prius integraliter omne interesse parti, & pœnâ Fisco persoluerint; si pecuniarium sit interesse, vel pœna; sed si pœna esset capitalis, vel sanguinis, ad quam exemptus tenebatur, similem pœnam is qui exemit, patiatur. Si vero sine armis resisterit, resistens in causa ciuili, pœnam quinquaginta aureorum incurrat, & damnum parti refarciat: in criminalibus vero in pœnam aureorum quingentorum condemnetur. Pro offensionibus autem in personam executorum illatis, duplicentur pœnæ pro delictorum qualitate limitata, & prædicta locum habeant etiam contra Communitates, & Barones executionem fieri impediens, aut executores expellentes: & si Communitas cum armis, pœnam quingentorum aureorum; si sine armis, pœnam aureorum trecentorum incurrat, & damnum vt supra refarciat. De expulsionem vero credatur Executori vel Mandatario cum vno teste idoneo, medio iuramento deponenti. Et præmissa intelligantur saluis prædictis Constitutionibus eorumdem Pi Papæ Quarti, & Sanctissimi Domini Nostri Domini Gregorij Papæ xij. quæ in suis casibus seruandæ sunt.

De Blasphemia. Cap. XLII.

Qicumque Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, vel Gloriosam Virginem Mariam eius Gentricem expresse blasphemauerit, si Nobilis aut soluendo sit pro prima vice pœnam viginti quinque ducatorum auri incurrat, pro secunda pœna duplicetur: pro tertia autem centum ducatos auri soluat, & ignominia notatus exilio mulctetur. Qui vero Plebeius fuerit, & pœnam prædictam infra decem dies non soluerit, aut soluendo non sit, pro prima vice, manibus post terga ligatis, & capite discooperto in Platea Capitolij in loco infamie, seu ad Berlinam, per diem integrum constitutur: pro secunda suffigetur per Urbem: pro tertia lingua eius perforetur, aut ad Tiresmes mittatur. Qui reliquos Sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemie, atque personæ, arbitrio Iudicis puniatur. Executoribus autem siue Birrariis pœnæ prædictæ aggrauentur, Senatoris & Iudicis arbitrio: Et de prædictis quilibet possit accusare, & Curia teneatur inquirere; & quilibet qui audierit denunciare teneatur.

De Crimine læsæ Maiestatis. Cap. XLIII.

Qicumque contra statum Sanctissimi Domini Nostri Papæ, & eius successorum, aut Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel contra illius Reuerendis. Cardinales, Romanum Populum vel Senatorem, vel Senatus officium gerentes, seu Rempublicam, ab aliquo receperit stipendium, seu aliter machinatus fuerit; capitaliter ad mortem puniatur, & eius bona publicentur. Qui vero rebellionem commiserit, per terram trahatur per Urbem, & furcis laqueo suspendatur, & eius bona Cameræ applicentur: & alienationes per eum à tempore maleficij perpetrati

perpetrati factæ, ipso iure non valeant; & locus vnde esset rebellionem committens, vel stipendium recipiens, si de consensu vel voluntate dictæ Terræ prædictæ commiserit; si fuerit Ciuitas, in ducatis auri mille; si terra vel Castrum, in quingentis; si Villa, in trecentis Cameræ condemnentur. Scientes autem & non reuelantes, pœna Iuris communis puniantur.

De Falsa moneta. Cap. XLIIII.

SI quis falsam Monetam non solum auream, argenteam; sed etiam æream, vel etiam ex quacumque alia materia, ex qua monetæ expendibiles fieri consueuerint, siue sit materia simplex, siue mixta percusserit, cuserit, signauerit, vel impresserit, aut fuderit, aut quocumque modo fabricauerit, & quocumque stigmate vel signo non solum Pontificis, siue Imperatoris, sed etiam Regum, Ducum, & Ciuitatum ius cudendi monetam habentium, falsificauerit; vltimi supplicij pœna puniatur: & diligentissime non solum contra prædictos, sed etiam contra mandantes, & fabricari facientes, necnon contra permittentes, & scientes, receptantes, & contra quoscumque conscios, qui lucri participes fuerint, inquiri volumus & mandamus; & si fuerint Domini alicuius Terræ, Castri, vel Villæ, ipsi Domini, si in potestate haberi possint, capitaliter ad mortem puniantur: sed si haberi non potuerint, diffidentur ad capitalem pœnam, & publicentur bona omnia: & contra subditos, & vassallos, & contra communitates, & vniuersitates eorum ad diffidationes, & represalias procedatur; & quodcumque capi possint, ad executionem dictæ capitalis pœnæ procedatur. Communitates vero etiam ipsæ, si sciuerint, & non prohibuerint, vel si prohibendi facultatem non habeant, si quam primum potuerint, non denunciauerint Principi, vel aliis Superioribus, incidant in pœnam mille ducatorum, & ad dictam pœnam diffidentur, & ad represalias contra omnes munitates, & eorum bona deueniatur. Contra alias vero priuatas personas scientes, qui lucri participes non fuerint, neque consilium, auxilium, vel fauorem, ante vel post factum dederint, arbitraria sit pœna, quam Senator, & Iudices arbitrari possint, ad pœnam sanguinis, mutilationis membrorum, sustigationis, carcerum, tormentorum, exilij, personarum qualitate & conditione consideratis. In omnibus autem dictis casibus, ex sola infamia, per tres saltem veridicos, & fide dignos testes probata, cum aliquo indicio, Senator inquirere teneatur; & si accusator, vel denunciator, palam, vel secreta, nominatis testibus interuenerit, quartam partem pœnæ, si pecuniaria sit, lucretur. Si vero capitalis, vel corporis afflictiva, constituatur sibi præmium arbitrio Senatoris, & Conseruatorum Cameræ Urbis. Quam partem pœnæ, siue præmium, de manibus Camerarij, cum solita schedula Senatoris, & Conseruatorum, & non aliter, recipiat.

De

De Vendentibus aut erogantibus falsas Monetas; & de rondenibus, & minuentibus Monetam. Cap. XLV.

SCIENTER vendentes Monetas falsas, seu reprobas, & scienter ementes, mercandi seu lucrandi causa; si summam viginti quinque ducatorum excefferint, capitaliter, vt supra puniantur; & si minor sit summa, amputetur eis manus dextera, dummodo vltra quam semel talia non perpetraverint. Verum si bis, vel vltra, vendere vel emere scienter falsas, vel reprobas Monetas, quis comperitus fuerit, capitaliter ad mortem, vt supra puniatur. Et idem in omnibus & per omnia seruetur, contra incisores aut imminutores monetarum etiam Argentearum; videlicet, si semel, vsque ad summam viginti quinque ducatorum incidierint, capitaliter ad mortem; si vero infra eandem summam viginti quinque dummodo vltra summam decem ducatorum, pœna manus; si vero pluries id commiserint, etiam pœna mortis plectantur. Expendentes vero aut cambiantes scienter falsam monetam, si non sint de complicibus fabricantium, de quibus dictum est capite præcedenti, pœnam ducatorum auri viginti quinque vice qualibet incurrant: Sed & contra hos omnes inquiratur, & accusatores quartam partem etiam lucretur, vt supra.

De Testibus falsum deponentibus. Cap. XLVI.

TESTIS qui in causa Ciuili falsum Testimonium tulerit, sustigetur per Urbem, & in exilium per triennium mittatur: qui autem ipsum scienter produxerit, litem & causam amittat, & pœnam aureorum centum, Cameræ Urbis applicandam, si Plebeius sit, incurrat; & per Urbem sustigetur: si vero Nobilis sit, pœna pecuniaria duplicetur, & in exilium per septennium mittatur: si Barro, aut de Magnatibus, siue illorum Bastardus, eadem pœna pecuniaria quadruplicetur, & in exilium per decennium mittatur; & nihilominus tam testis, quam producens, parti ad expensas teneatur.

De Testibus contraria deponentibus. Cap. XLVII.

IN quacumque causa ciuili, vel criminali, Testes iudicialiter, vel coram arbitris, vel arbitratoribus, citata tamen parte, examinati, contraria in facto deponere reperiantur, si ad concordiam eorum dicta reduci non possint, anteprolationem sententiæ, facto capiantur, & carcerentur, vel denunciarentur per arbitros, seu arbitratores Senatori: qui, visis & consideratis attestationibus, contrarietate reperta, eo ipso ad capturam procedat, & vt sibi videbitur, per quæstiones, & tormenta, veritatem eliciat. Incipiat autem, tam quo ad capturam, quam quo ad tormenta, ab iis qui magis suspecti videbuntur, personarum qualitate, & aliis circumstantiis consideratis, & illis demum fides adhibeatur, qui habita quæstione, in suo dicto perseuerauerint: Iudex autem, vel arbiter, siue arbitrator, qui in denunciando negligens fuerit, in pœnam viginti quinque ducatorum incidat. Possit etiam, & debeat Senator ad cuiuscumque querelam,

querelam, seu denunciationem, de iis inquirere, & inquiri facere, in quibus, si negligens fuerit, eandem pœnam viginti quinque ducatorum incurrat, de suo salario retinendam.

De fabricantibus & fabricare facientibus falsa Instrumenta, & priuatas Scripturas. Cap. XLVIII.

NOtarius qui fecerit falsum Instrumentum, & qui fieri fecerit, & ipsorum quilibet insolidum puniatur in ducatis auri ducentis, & vltorius Notario amputetur manus dextera, & fieri faciens si Plebeius sit, fustigatus per Vrbeam ad Tiresmes per triennium mittatur. Si vero Nobilis aut de genere nobilium, in ducatis auri quadringentis condemnatur: & per quinquennium relegatur, & quilibet ex prædictis, qui ex hoc fuerit in Iudicio condemnatus parti læsæ damnum resarciat. Quos ducentos & quadringentos ducatos si Plebeius aut Nobilis prædicti infra decem dies à die latæ sententiæ, vel postquam in fortiam Curia deuenerint, non soluerint, amputetur eis manus dextera. Notarius vero prædictus postquam de falso diffidatus aut condemnatus fuerit, non possit amplius in perpetuum Tabellionatus officium exercere; & Instrumentis post diffidationem seu condemnationem per eum factis, & rogatis, nulla fides adhibeatur: Et qui scienter produxerit falsum Instrumentum, aut eo usus fuerit, si Plebeius fuerit, in ducatis auri ducentis; si Nobilis, aut de genere nobilium, in quadringentis, si Baro in mille similibus ducatis condemnatur. Quicumque vero priuatas falsas scripturas fabricauerit, aut fieri mandauerit, si Plebeius pœnam ducentorum ducatorum auri incurrat, & postquam in loco infamię in scalis Capitolij per totam audientiam steterit, per triennium in exilium mittatur; si Nobilis quadringentos ducatos auri soluat, & per triennium relegatur. Quam pecuniariam pœnam si tam Plebeius quam Nobilis infra decem dies vt supra soluere cessauerint, amputetur eis manus dextera, & nihilominus in exilium Plebeius mittatur; & Nobilis relegatur vt supra. Quicumque vero scienter falsam priuatam scripturam in iudicio produxerit, aut ea usus fuerit, medietatem pœnæ, quã incurret producens publicam, vt supra dictum est, Fisco persoluat.

De Sodomitarum pœna. Cap. XLVIII.

SI quis nefandum sodomie scelus commiserit, igne comburatur, ita & taliter quod moriatur; & de prædictis, Curia ex officio inquirere, & procedere teneatur.

De Adulterio & Incestu. Cap. L.

QUicumque adulterium cum incestu cum muliere seu attinente vsque ad quartum gradum de iure Canonico inclusiue computandum, commiserit, ad mortem, & mulier cum qua adulterium cum incestu commissum est, pari pœna plectatur; nec in hoc casu pax quoquomodo proficit. Si autem incestum

sine

sine adulterio commiserit, cum aliqua attinente vsque ad secundum gradum de iure Canonico computandum inclusiue, similiter tam ipse quam mulier capite puniantur ad mortem: & de hoc Senator inquirere debeat. Committens autem simpliciter adulterium cum muliere honesta; si Plebeius, aut vilis conditionis sit, pœnam ducentorum aureorum incurrat; & in exilium per triennium mittatur; si Nobilis, duplum, & per sexennium; si Baro aut de genere Baronum, triplum & per nouennium in exilium huiusmodi mittatur, & mulier tonsa in loco malè nuptis deputato, vel alio sibi pro carcere deputando, detrudatur. Si vero mulier cum qua adulterium commiserit, sit vilis conditionis & inhonesta, non tamen publica meretrix; tunc medietatem pœnæ prædictæ respectiue incurrat: mulier autem inhonesta esse intelligatur, si communiter, præsertim in vicinia in qua inhabitat, pro inhonesta fuerit reputata: Et in casibus de simplici adulterio prædictis, si adulter pacem habuerit à marito, pœna pecuniaria ad medietatem reducatur; nullatenus tamen reassidari possit, nisi Camera dictam medietatem pœnæ integre persoluerit. In eisdem vero casibus procedi non possit, nisi per accusationem ab eis factam, quibus accusare permittitur, videlicet a viro, patre, filio, & germano fratre mulieris.

De Stupris & violentiis. Cap. LI.

SI quis stuprandi causa honestæ mulieri vel puero vim intulerit, vel inuitis parentibus puellas aut pueros abduxerit, aut aliàs honestas mulieres & pueros rapuerit, aut rapi fecerit, etiam si stuprum non sequatur, furca suspendatur, ita vt moriatur. sed si stuprum in masculum fuerit securum, seruetur Statutum supra de sodomitarum pœna: & si capi non poterit, diffidetur, & condemnatur pro dicta pœna, & perpetuo reassidari non possit. Si vero quis ex eadem libidinis causa honestam mulierem aut pueros verberauerit, vel chlamydem, vel insulam, vel quod aliud vestimentum, vel tegmen ex ea causa rapuerit, amputetur ei manus dextera, ita quod à brachio separetur; & si capi non poterit, pro dicta pœna diffidetur. Si vero quis ex eadem libidinis causa cum vociferatione & conuitio turpia verba contra honestas mulieres vel pueros protulerit, capiatur, & acriter torqueatur; & si viles sint personæ, virgis cedantur, & per mensem in carceribus detineantur; quo elapso, non liberentur nisi præstita idonea cautione de non offendendo perpetuo, & de se repræsentando per integrum annum, toties quoties fuerint requisiti.

De rapto meretricum, & vi eis illata Cap. LII.

SI quis meretricem per vim rapuerit, inuitamque retinuerit, amputetur sibi manus dextera, quam redimere possit soluendo infra decem dies post condemnationem immediate ducatos auri ducentos, vel secundum conditionem personæ, & facti qualitatem carceretur, torqueatur, fustibus cædatur, vel in exilium mittatur, arbitrio Senatoris & Iudicum. Similibus vero penis puniantur principales Trentunum meretricibus facientes: sequaces vero singuli quatuor funis ictibus torqueantur, & in carceribus ad mensem detineantur: sed si cum

N armis

armis numero decem personarum armatarum id fecerint, capite puniantur, sicut de illicitis armatorum collectis dictum est.

Intra quantum tempus de violentia mulieri illata liceat accusare.

Caput LIII.

SI aliqua mulier innupta dixerit se ab aliquo vim passam, & infra duos menses de vi prædicta conquesta non fuerit; ipsa ulterius super hoc non audiat: si vero mulieri nuptæ vim illatam fuisse dicatur, possit maritus, pater, filius, & germanus frater mulieris, etiam post duos menses, usque ad tempus à iure præfinitum, accusare.

De Concubinis. Cap. LIIII.

Mariti qui concubinas retinent, per Senatorem & Iudices à concubinis separari possint, & cogi per idoneos fideiussores cauere, de infimul non conuersando, nec cohabitando, sub pœna per Senatorem & Iudices imponenda, & super his Senator ad cuiusque honestæ personæ denunciationem, procedere debeat; & cessans, in syndicatu pœna aureorum quinquaginta puniatur.

De Plagiariis. Cap. LV.

SI quis rapuerit, abduxerit, aut occultauerit, aut rapi, abduci, occultariue mandauerit, vel ad effectum vendendi, vel ad effectum redimi faciendi puellam aut puerum, in furcis laqueo suspendatur, ita ut moriatur: & si capi non poterit, capitaliter diffidetur ad mortem, & perpetuo reasidari non possit.

De priuato carcere. Cap. LVI.

Qicumque ceperit aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate priuauerit, animo carcerandi, vel in eum priuatum carcerem committendi; si per aliquod temporis breue spatium retinuerit, pœnam ducatorum centum; si vero per vnâ horam, pœnam ducatorum ducentorum; si vero per duas, vel plures horas, non tamen ultra vigintiquatuor, pœnam ducatorum quingentorum incurrat: dicta vero pecuniaria pœna, in Nobilibus duplicetur, in Magnatibus & eorum Bastardis quadruplicetur: quas pœnas, si singuli prædicti in his casibus non soluerint infra decem dies, à die latæ sententiæ, capite puniantur ad mortem, & de prædictis debeat per Senatorem inquiri.

De Proditoribus. Cap. LVII.

Proditor, qui contra aliquem proditionem commiserit, vel aliquem seduxerit vel conduxerit ad aliquem locum ut offendatur à suo inimico, vel ab alio; si proditus & conductus offensus fuerit, sine sanguinis effusione, is proditor

ditor pœnam scutorum centum incurrat, Cameræ Urbis applicandam: & in exilium per quinquennium mittatur. Si vero ex offensione sequatur sanguinis effusio, vtraque pœna duplicetur; & nihilominus in eam etiam pœnam incidat, quam principalis percussor incurrit: Si vero mors inde sequatur de homicidio puniatur.

De Latronibus etiam nocturnis & Piratis. Cap. LVIII.

Infidiatores viarum, & itinerum frequentatorum & piratas impune occidere vnicuique permittitur; pro primo autem latrocinio, in loco vbi reperti sunt (si in fraganti crimine deprehendantur) furca suspendantur, ita ut moriantur: sed si in fraganti crimine deprehensi non sint, & in potestate habeantur, causa cognita, similiter pro primo latrocinio furca suspendantur ad mortem. Et idem feruetur contra raptos nocturnos, qui cum violentia in Vrbe spoliant transeuntes, si vulnera intulerint; si vero vulnera non intulerint, sed aliter verberauerint, vel amputata eis manus dextera, in perpetuum exilium mittantur; vel fustigati ad Triremes per decennium transmittantur. Illi vero qui bis rapinas huiusmodi facere inuenti sunt, vltimo furcarum supplicio damnentur.

De Furibus. Cap. LVIIII.

FVres, qui occulte furantur, pro primo furto puniantur in simpli parti, & duplum Cameræ soluant. quod si non fecerint intra mensem à die latæ sententiæ, vel postquam diffidati de eo delicto in fortiam Curie peruenerint, fustigentur audientia publica existente; pro secundo vero furto, mittantur ad Triremes per Triennium; pro tertio furca suspendi possint, ita ut moriantur, & omni casu damnus parti læsæ refarciant.

De Sordibus & corruptela Iudicium. Cap. LX.

Qui officialibus Curie Capitoli pecuniam, aut aliquid illicitum dederit, seu eos corruerit in causa aliqua, nisi prædicta denunciauerit syndicatori ipsorum officialium, tempore syndicatus, in triplum puniatur; & qui acceperint, in quadruplum puniantur, & ab officio deponantur, si durante officio de huiusmodi crimine conuicti fuerint: Et idem locum habere volumus in Consulibus artium, & eorum Assessore & Notario, & quibuscumque aliis officialibus Urbis, ius dicendi facultatem habentibus.

De termino moto. Cap. LXI.

Qui terminos, seu Fines alicuius possessionis amouere, auellere, aut quocumque modo corrumpere vel mutare ausus fuerit; si Plebeius sit, pœnam ducatorum auri centum incurrat, quam si soluere non poterit, amputetur ei manus dextera, ita ut à brachio separetur: si vero Nobilis, pœna duplicetur, &

pariter si eam non soluerit infra mensem, manus dextera amputetur, vt supra: si vero fuerit Communitas, aut Baro, penam ducatorum mille incurrat; & in omnem euentum parti ad interesse teneantur.

De Aggressoribus & aggressionem nocturna ac diurna.

Caput LXII.

Contra Aggressores, & eos qui primi offensores fuerint, pena statutaria, quæ ob delicta inde secuta imponendæ essent, aggraentur, & Senatoris arbitrio in carceribus vel compedibus ad tempus, quod sibi videbitur, detineantur, & torqueantur; vel aliter puniantur. Sed si quis armatus aliquem ad domum suam, solus vel associatus, de die vel de nocte aggressus fuerit, ipse aggressor puniatur ad mortem. Associates vero (si homicidium ex alterutra parte sequatur) pariter ad mortem puniantur: si vero homicidium non sequatur, per decennium ad Triremes transmittantur. Aggresso vero, quilibet impune cum armis vel sine, auxilium & fauorem præstare possit: dictique aggressores impune ab ipso aggresso, & à præstantibus illi auxilium, opem & fauorem durante dicta aggressionem, vel conflictu, offendi possint. Verum si quis cum armis & solus, vel associatus, aliquem extra domum de die aggressus fuerit, si nullum aliud delictum sequatur, ex aggressionem, pena ducatorum auri centum puniatur: Si autem sine armis aggressio fiat, penam ducatorum auri quinquaginta incurrat; associates vero viginti quinque pro quolibet: quæ pena in aggressionem de nocte duplicetur.

De Vallis, seu repagulis, & Sbarris non faciendis.

Caput LXIII.

Nvillus in Vrbe vallos, aut repagula, vulgo sbarras, aut in cassellationes nūcupatas, ex quibus prælium inferri, aut sustineri vel pacificus Status Urbis turbari possit, construere, aut construi facere audeat, seu præsumat: & qui contra fecerit, penam mille aureorum incurrat. Artifices & eorum famuli seu manuales, qui ea construxerint, pena ducatorum centum singuli puniantur, quam si infra quindecim dies non soluerint, eis manus dextera amputetur, ita vt à brachio separetur.

De Aggressoribus vulnerantibus in facie cum cicatrice, aut cum membri mutilatione, vel debilitatione. Cap. LXIIII.

Si quis aliquem aggrediens ex proposito faciem aggressi vulneraverit, aut vituperabili signo deturpanerit, vel cum simplici cicatrice dehonestauerit, amputetur ei manus dextera; faciem autem à summitate frontis, ad extremitatem menti, seu barbæ, & ab aure ad aurem inclusivè hoc casu intelligi volumus: sed

sed si nasum in parte absciderit, nasus ei abscidatur, & similiter oculus pro oculo effodiatur; & pro auribus aures amputentur; & nihilominus amputetur manus dextera vltra penas prædictas. Sed si membrum aliquod, aut articulum mutilauerit, membrum similiter pro membro ei secetur: si vero non mutilatum sit membrum, sed debilitatum aliquod ex principalibus membris, & perpetua debilitatio futura sit; similiter dextera manus amputetur, vel puniatur in eodem membro arbitrio Senatoris: si autem vnus aut duo digiti debilitentur, & non tota manus, aggraentur pena vulnerum infra dicenda per tormenta, & carceres arbitrio Senatoris. Sed si taliter delinquentes capi non possint, & propterea ad effectualem executionem amputationis manus, & penarum talionis procedi nequeat, condemnentur, & diffidentur in ducatis auri quingentis, & fiat executio in bonis eorum pro integra pena; & nihilominus quando-cumque in manus & potestatem Curia deuenierint; ad executionem dictarum penarum sanguinis procedatur. Quæ penæ locum non habeant in rixis subitaneis, & quæ ex improviso & incontinenti ex contentione verborum, vel altercatione de rebus, aut aliter non præmeditato consilio fuerint exortæ.

De Percussionibus cum sanguine, vel sine. Cap. LXV.

Quis quis cum aliquo armorum genere, latissime armorum sumpto vocabulo, aliquem vulneraverit ita vt ex vulnere sanguis exiuerit; soluatur pro pena, ducatos auri centum, & in exilium Senatoris arbitrio mittatur: si vero in rixa, pena quinquaginta aureorum mulctetur, attributa potestate Senatori aggraandi & minuendi penam secundum facti, & personarum qualitatem: & hoc in aliis casibus, quàm in proxime præcedenti capite enumeratis. Si vero sine sanguinis effusione aliquem percusserit, puniatur arbitrio Senatoris, personarum & facti qualitate pensata.

De percutientibus ad ignominiam. Cap. LXVI.

Si quis ad ignominiam & appensate, ad maiorem iniuriam inferendam, aliquem lato gladio, aut cum fuste, baculo, seu bastone, vel etiam arundine percusserit; si capi possit, acriter campana pulsata, publice torqueatur, & in carceribus per sex menses detineatur; & non liberetur donec soluerit ducatos auri centum pro pena, quam si soluere non potuerit, recipiat tot verbera cum simili instrumento quot dedit, vel luat in corpus arbitrio Senatoris, personarum conditione & qualitate considerata: & præsumatur dicta percussio ad ignominiam illata, nisi contrarium probetur. Quæ quidē pena locum non habeat, si alicui vili & abiectæ personæ causa leuius offendēdi, huiusmodi iniuria inferatur; vel si ex tempore, & ex improviso in aliqua rixa cum baculo seu bastone ad manus occurrente offenderetur: in quibus casibus leuius & pecuniariter, iuxta personarum & facti qualitatem, arbitrio Senatoris, & Iudicum delinquentes puniantur.

De percussoribus pugno, vel alapa. Cap. LXVII.

SI quis similiter ex proposito, & iniuriandi animo alapa, vel pugno in facie aliquem percusserit; si Plebeius sit, recipiat similem alapam in scalis Capitolij, & ultra carceretur, & torqueatur arbitrio Senatoris. Alij vero maioris estimationis similiter carcerentur, & iuxta personarum qualitatem, si similem alapam sustinere noluerint, torqueantur arbitrio Senatoris, & pœnam præterea viginti quinque ducatorum auri soluere compellantur: si autem in alia parte corporis, quàm in facie percusserint, medietatem pœnæ prædictæ pecuniariæ soluere cogantur: Hæ vero pœnæ locum non habeant in rixis subitaneis, ut supra proximo capite dictum est, in quibus arbitrio Senatoris minui debeant, personarum & facti qualitate perpenſa.

De proiicientibus stercora, aut cornua ad fenestras, vel ostia aliena, deque Famosis Libellis. Cap. LXVIII.

Qui stercora, vel cornua, & his similia, ad limina & ostia domorum, & qui saxa, seu lapides, ad illarum ianuas, fenestras, specularia, & tecta ad iniuriam inferendam proiciunt, aut parietes fœdant; si ad domos meretricum, capti si Viles fuerint, acriter torqueantur, & insuper fustigentur, atque in perpetuum exilium damnentur; si Nobiles vel bonæ estimationis fuerint, similiter torqueantur; & ad annum in carceribus detineantur, vel in exilium arbitrio Senatoris mittantur. Sed si quid eorum fiat ad ignominiam honestarum personarum, vel si quis famosas litteras, carmina, scripturas, vel picturas affixerit, capitaliter pro personarum delinquentium, & in quas deliquerint, qualitate Senatoris arbitrio puniantur.

De ponentibus manum ad arma, & terrorem alicui inferentibus. Caput LXVIII.

Quis quis posuerit manum ad arma contra aliquem malo animo, vel etiam aliquem in fugam verti fecerit cum armis, ultra pœnam delationis armorum, aliam viginti quinque ducatorum auri incurrat.

De aliis iniuriis in personam factis. Cap. LXX.

Qicumque alicui stercus, vel phialam cum stercore, aut alia materia in faciem proiecerit; si ex percussione cicatrix remanserit, seruetur Statutum supra de vulnerantibus in facie cum cicatrice. Si vero cicatrix non remanserit, torqueatur, & ad Triemes per triennium mittatur. Si vero lutum in faciem iniecerit, aut fecerit aliquem cadere in terram, vel de aliquo animali, si inde aliud delictum non euenerit puniatur in ducatis auri viginti quinque. Quod si quis aliquem per capillos, aut barbam apprehensum traxerit per terram,

ram, soluat pœnam ducatorum centum, plus, vel minus arbitrio Senatoris, pro personarum qualitate: sed si aliter quàm per capillos, aut barbam traxerit, soluat medietatem pœnæ prædictæ: si vero quis ceperit aliquem per barbam, aut capillos, & non traxerit, soluat ducatos auri triginta: si autem pannos de dorso iniuriose sciderit, seu dilaniauerit soluat ducatos similes viginti quinque ultra damni emendationem. Si quis vero alicui signum, quod sicum appellant, vel simile alicui iniuriose fecerit, soluat pro pœna ducatos quinque plus minusue arbitrio Senatoris, personarum qualitate considerata: Sed si mulieri capillos, siue trecias de capite præciderit; simulieri inhonestæ & meretrici, pœnam ducatorum quinquaginta auri incurrat; si honestæ, & nuptæ, aut virgini, vel viduæ, capitaliter ad mortem, Senatoris arbitrio puniatur: si vero pannos supra genu incidit meretrici, pœnam centum ducatorum incurrat: aliis vero honestis supradictis, capitaliter puniatur ut supra.

De verbis iniuriosis Cap. LXXI.

SI quis alicui verba iniuriosa animo eius honorem fugillandi dixerit, aut protulerit, pro quolibet verbo iniurioso, pœnam decem ducatorum auri incurrat, vel arbitrio Senatoris corporali pœna plectatur, personarum & verborum qualitate perpenſa: mitigeretur tamen pœna eorum, qui prouocati verba iniuriosa responderint; vel si modum, & mensuram non exceſſerint, impuniti dimittantur.

De incidibus vineas, vel pergulas. Cap. LXXII.

Qui dolose vineam, aut vineæ partem alicuius, seu pergulas, incidit, vel aliter corruperit in toto vel in parte, pœnam centum ducatorum incurrat, & damnum parti læsæ refarciat; ad cuius incisionis, aut corruptionis probationem sufficiant quatuor testes idonei omni exceptione maiores, de fama publica deponentes, aliquibus præsumptionibus concurrentibus: quam pœnam si non soluerit infra decem dies, à tempore quo in posse Curia peruenit, amputetur ei manus; & de hoc ex officio possit inquiri.

De corrupentibus arma, vel picturas alienas. Cap. LXXIII.

Qicumque arma, seu insignia vel picturas in alienis domibus, vineis, vel aliis locis existentia, data opera, abraferit, incidit, aut quoquomodo corruperit, pœnam centum aureorum incurrat, & parti ad interesse & iniuriarum teneatur.

De estimatione iniuriarum. Cap. LXXIII.

Pro quibuscumque iniuriis grauibusque contumeliis & conuitiis, de quibus etiam criminaliter processum fuerit ad condemnationem, vel dissidationem, & pro quibus pars offensa nullam pœnæ partem receperit, aut recipere velit;

velit; possit ciuilitate agi ad astimationem iniuriarum; & Senator & Iudices dictas iniurias quo ad priuatum interesse, secundum qualitatem & conditionem personarum & iniuriarum (delato prius parti iniuriam passæ iuramento) adhibita moderatione, eorum arbitrio taxent, seu ad debitum modum reducant: Similique modo pro sumptibus & expensis factis in curandis vulneribus, & pro damnis passis in operibus, quibus offensus caruerint, aut sint carituri, ultra criminalem pœnam, ciuilitate agi possit contra offensores; & super his sumptibus, & damnis, & interesse summarie, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta, ad celerem executionem, iustitia mediante procedatur.

De prohibita delatione armorum. Cap. LXXV.

Nullus per Urbem arma offensiva vel defensiva ferre possit exceptis officialibus Romani Populi, & officialibus ac ministris Palatii Senatoris & Conseruatorum; ac his etiam exceptis, qui veniunt in Urbem, vel de ea exeunt, quibus ligata arma vel aliter signata ferre, in ipso itinere liceat: qui contrafaciens inuentus fuerit, arma amittat, pœnam trium ictuum funis, & ducatorum auri viginti, incurrat. quæ pœnæ de nocte duplicentur. Nulli vero archibus ad rotam infra mensuram duorum palmorum deferre vel retinere liceat: & qui contrafecerit crimen læsæ Maiestatis, & pœnas pro eos inflictas, incurrat. Sed si quis pugionem, aut cultellum cum cuspide, aut puntarolum supra mensuram palmi Senatus deferre repertus fuerit, damnetur ad Triremes ad tempus arbitrio Senatoris. Qui occultum enssem, quem Bordoncellum nominant, tulerit, eadem pœnâ quâ ferentes pugiones plectatur. Qui vero cum armis venenatis, aut medicatis repertus fuerit, statim torqueatur, & per acerrima tormenta ab eo veritas eliciatur, & causa ad quid dicta arma venenata deferat, & de veneficio etiam puniatur, ultra pœnas delationis armorum.

De ferentibus aut iacentibus Plumbatam. Caput LXXVI.

Deferentes plumbatam, seu pilam plumbeam, aut ferream, statim deprehensi, tribus funis ictibus torqueantur, & carcerentur non relaxandi, nisi pœnam viginti quinque ducatorum auri soluerint: Si quis vero plumbatam in alium iecerit animo percutiendi licet non percusserit, similiter torqueatur, & insuper in pœnam quinquaginta ducatorum similium incurrat: sed si percusserit, quomodocumque læserit, similiter torqueatur, & in pœnam centum ducatorum ex illo iactu, ultra maleficij pœnam, incurrat. Sed si ex proposito & consilio occidendi cum ea aliquem aggrediatur, & percusserit, amputetur ei manus dextera; & nihilominus de delicto, quod inde sequetur, puniatur.

De

De vi & vi armata Cap. LXXVII.

Qicumque cum armis, violenter aliquem expulerit de possessione cuiusque rei immobilis, ultra pœnas legales, in pœnam ducentorum aureorum Fisco applicandam incurrat: si vero sine armis, pœna centum similium ducatorum mulctetur. Idemque seruari volumus in his, qui turbant, inquietant, seu molestant aliquem in sua rei immobilis possessione. Qui autem cum armis, vel sine armis orphanos, viduas, & miserabiles personas, Ecclesias, Monasteria, Hospitalia seu pia loca, vi de possessione immobilium eiecerit; ultra pœnas legales, duplum valoris rei, à cuius possessione prædictos eiecerit, Fisco perfoluat. Si vero Domicellus, aut Baro Romanus, vel Castrum, Communitas, aut Ciuitas vim prædictam armatam vel sine armis contra Ciues Romanos habentes bona immobilia in eorum Castris, aut territoriis commiserit; pœnæ prædictæ duplicentur, sufficiatque hoc casu de violentia per quinque idoneos testes de publica fama deponentes, constare. Iisdemque pœnis locum esse volumus, si prædicti Barones, Castra, Communitates, vel Ciuitates per minas, aut prohibitiones, aut aliàs, etiam indirecte fecerint, ne quis Ciuis Romanus ex suis bonis immobilibus fructus percipere, aut sua bona locare possit, de quo credatur ut supra. Hæc autem pœna toties committatur, quoties fuerit contrauentum. Possit etiam quilibet expulsus aut inquietatus, querelam criminalem uis prædictæ tam expulsiuæ quàm turbatiuæ, & tam cum armis quàm sine, coram Senatore, seu eius in criminalibus Locumtenente, etiam ciuilitate, si ciuilibus cum criminali simul deducatur, intentare & prosequi: quo casu vna eademque sententia tam ciuilibus quàm criminalis causa terminari debeat.

Ut filij, in parentes delinquentes, parentum arbitrio puniantur. Cap. LXXVIII.

Si filius in patrem, aut matrem, citra sanguinis effusionem, deliquerit; patris vel matris arbitrio puniatur, & Senator iniunctam à patre vel matre pœnam executioni debitæ demandet. pœna aureorum quinquaginta de suo salario retinendorum, si contrafecerit, imminente.

De pœnis minorum delinquentium. Cap. LXXIX.

Si minor annis decem cum dimidio aliquod maleficium commiserit, ad pœnam aliquam non teneatur, & omnis processus contra eum factus, & condemnatio inde forsitan secuta, sit ipso iure nulla: si vero à dicta ætate usque ad decimum quartum annum inclusiuè deliquerit, medieta. e pœnæ, quam alij incurrerent, ipse plectatur. Sed si ex delicto capitalis pœna infligenda veniret, pecuniariter usque ad summam trecentorum aureorum puniatur: si vero associatus homicidium ex proposito commiserit, puniatur arbitrio Senatoris, facti & personæ qualitate pensata.

O

De

De Patre non grauando pro filio. Cap. LXXX.

SI quis filius etiam emancipatus commiserit aliquod maleficium, siue delictum, non propterea pater ad aliquid de bonis suis teneatur.

De publicatione pœnarum ratione loci, & temporis.

Cap. LXXXI.

Pœnæ delictorum in præfenti volumine comminatæ & impositæ duplicentur contra illos qui deliquerint in Ecclesiis, vel in vigilia & festo Assumptionis beatæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, in vigilia & die Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, in die Dominico Palmarum vsque ad Dominicam Resurrectionis Domini inclusiue, in die Ascensionis Domini & in die Pentecostes, in festo sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, vel in Palatiis Senatoris & Conseruatorum, in platea Capitolij & cliuo Capitolino, vsque quo se porrigunt scalæ Ecclesiæ Aracali, à parte Septentrionis: & parte meridiei vsque ad arcum Septimij Seueri: Item in consiliis secretis & publicis Romani Populi, in nuptiis, in exequiis, in ludis Testaciæ & Agonis, & omnibus temporibus de nocte.

De arbitrio Senatoris in pœnis augendis.

Cap. LXXXII.

Delicta omnia aggrauentur, si perspicuis indiciis, appareat aliquem occidendi animu habuisse, quod ex armorum genere, & ex qualitate vulnerum, maxime argui potest; quo casu vltra alias pœnas statutarias, amputetur manus dextera. Item similiter aggrauentur ad eandem pœnam amputationis manus, si à iuvene in senem, qui annum sexagesimum impleuerit, à Plebeio in Nobilem; & si contra graues, & honoratos viros, vel contra Doctores vel contra Procuratores, vel in quacumque dignitate constitutos grauis iniuria inferatur; quibus, & aliis similibus casibus, eadem pœna inferatur. In aliis vero offensionibus leuioribus, contra tales personas, & à talibus commissis, liceat excedere, & aggraquare pœnas à Statutis limitatas, & illas pro modo, & qualitate facti, & personarum exacerbare, arbitrio Senatoris, & Iudicum omnium, vel maioris partis, simul conuenientium, facto Affectamento. Quod quidem arbitrium, non modo ad pecuniariam pœnam, verum etiam ad carceres, & tormenta, & ad Triremes ad tempus, & ad exilium, & fustigationes contra viles homines, vel qui infames, aut criminosi sint, vel consueti delinquere extendatur.

De

De portione pœnarum, & quòd rei non soluentes luant in corpus. Cap. LXXXIII.

IN omnibus casibus, in quibus pecuniariæ pœnæ debentur, vel damnatorum bona publicantur, semper dimidia pars applicetur parti offensæ, vel eius hæredibus, si habere voluerint; alioqui Fisco integra remaneat. Præterea in omnibus delictis quarta pars fit Accusatoris, vel Denunciatoris, quorum diligentia & sollicitudine delicta elucescunt: quibus etiam Senatoris & Conseruatorum arbitrio, præmium constitui possit. In omni autem casu, quo reus non vult, vel non potest pecuniariam pœnam persolvere luat in corpus, arbitrio Senatoris & Iudicum; & si quando expediens fuerit, pro bono pacis, Pacerij adhibeantur.

Ut Indices inquisitiones & accusationes captas prosecutionamur. Cap. LXXXIII.

Senator & iudices ex actis maleficiorum tempore suorum antecessorum inchoatis & pendentibus, Accusationes, Inquisitiones, & Denunciationes quascumque terminare omnino teneantur, condemnando vel absoluendo; pœna eis si contrafecerint, viginti quinque aureorum de eorum salario retinendorum imminente.

De officio Paceriorum. Cap. LXXXV.

Pacerij duo ad annum iuxta morem eligantur, quibus potestas data est, ac datur ex eorum officio per bannimenta, seu præcepta pœnalia, & alia iuris & facti remedia, omnes brigofos & inter se odia & inimicitias habentes tam Romanos, quàm forenses, (accedente tamen Domini Gubernatoris almæ Urbis auctoritate) etiam si securitas perpetua, vel ad tempus, data sit ad compromittendum, & compromissum in eos de iure & de facto cum idoneis fideiussoribus faciendum cogere, & cogi facere: Inobedientesque, seu contumaces carcerare, mulctare, & ad quascumque grauissimas pœnas condemnare, vel diffidare: seruata tamen constitutione de non cogendis offensis, ante solutionem per offensorem pœnam, de qua supra, cap. Qui, & quibus casibus petere possint securitatem. Condemnationes etiam vel diffidationes, quas ipsi fecerint, secuta pace, vel perpetua securitate, ad quamcumque voluerint, etiam paruam summam reducere, vel in totum remittere: & ad dictam compulsionem faciendi compromissum, vbi securitas præstita est, non nisi ad partis cuius interest postulationem deueniatur: alioquin ex officio, etiam nullo petente, contra omnes alios ad prædicta procedant; dummodo pars offensa partem pœnæ, ad quam offensor condemnatus, vel diffidatus fuerit sponte prius non receperit. Quibus Paceriis parere teneantur omnes Executores, & in eorum declarationibus, arbitrariisq. sententiis assistere: & si recusauerint, incidant

incidant in penam, quam ipsi Pacerij declarauerint; in quorum arbitrio & potestate sit, quascumque emendas, vel satisfactiones, etiam in pecuniis (si partem penæ sibi tangentis offensus sponte non recepisset) præstari facere. Sed si partem penæ offensus habuerit, alia emenda quo ad vindictam sibi non præstetur: sed si qua damna passus est, vel si expensas in medicando fecerit; ad ea resarcienda, ultra partem penæ solutæ, offensorem condemnare possint. Ab huiusmodi autem sententiis Paceriorum non liceat appellare, nec reclamare, nec per viam querelæ, nec recursus, nec supplicationis contrauenire: neque possint ipsi Pacerij quo uis modo recusari; sed si ex aliqua iusta & legitima causa, aliquis ex eis suspectus esset, semper Dominus Gubernator Urbis, seu Vice-merarius, qui tunc erit, in dicto casu suspicionis, vel si Pacerij inter se discordes sint, tertius sit inter eos, & cum altero non suspecto procedat, & cognoscat, & Pacerij potestate fungatur.

De corrigentibus familiam suam. Cap. LXXXVI.

Quilibet familiam suam corrigere, & verberare possit, scilicet, pater filium, & ex filio nepotem, frater fratrem, patruus vel auunculus nepotem, & alios familiares, quos retinuerit ad suas expensas; dummodo temperate & modeste, nec super his recipiatur per Senatorem, aut illius Iudices querela.

De corrigenda ignauia inertis iuuentutis. Cap. LXXXVII.

Quoniam vero plerumque multa facinora committuntur ab iis, qui sine industria, nullamque artem exercentes, cum ignauia vitam ducunt, quique ut plurimum in aleis, & illicitis ludis ac barattariis, & nonnumquam etiam in commestationibus, & crapulis, aut in meretricationibus, & lenociniis, desidem & infamem vitam agentes, nihilque communi hominum societati utilitatis conferentes, quotidie versantur: ad obuiandum huiusmodi occasionibus delictorum, Senator Urbis, vnà cum Conseruatoribus, & Paceriis, vel ipsi Pacerij tantum, per singulos tres menses, dum renouantur, & creantur noui Magistratus Populi Romani, in ingressu eorum officij admonere debeant. Capita Regionum Urbis, ut quisque singula capita hominum tam Romanorum, quam forensium, in sua regione habitantium recensere debeat, diligenterque explorare, de vita, moribus, artibus & facultatibus, vnde vestes sericeas, vel laneas mutent, vnde annulos & alia preciosa bona comparent, vnde immoderatos sumptus effundant: & hæc, & alia diligenter inuestigent, & exquirant; & si postquam tales inertesprehendantur, & ter moniti, ad meliorem vitæ frugem se non redegerint, & ad aliquod laudabile exercitium se non accommodauerint, carcere, exiliis, & aliis mulctis & penis etiam ad Triremes, ipsorum Senatoris, Conseruatorum, & Paceriorum arbitrio plestantur, atque damnentur in perpetuum, vel ad tempus, & prout eis magis visum fuerit expedire.

De

De congregatione officialium facienda pro obseruantia Constitutionum. Cap. LXXXVIII.

Pro obseruatione præsentium, & aliarum bonarum, & laudabilium Constitutionum, & pro aliis rebus necessariis ad bonum statum Urbis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & ipsius Urbis & Ciuium tutelam, singulis mensibus, ad minus, fiat semel congregatio per Conseruatores: in qua interueniant omnes qui in Concilijs secretis interuenire solent. Cessantes vero conuenire, mulctentur in vno ducato auri vice qualibet; nisi iustam habuerint excusationem, & miserint excusatorem: pro qua pena statim executio fiat, & si Conseruatores eam exigere neglexerint ipsi teneantur in syndicatu ad duplum, toties quoties exigere negligentes fuerint. Si autem Conseruatores dictam congregationem singulis mensibus facere cessauerint, incidant in penam decem ducatorum auri vice qualibet, quæ in syndicatu de eorum salario retineatur.

Ut de similibus ad similia procedatur. Cap. LXXXIX.

In omnibus etiam casibus, in quibus per præsentis Constitutiones non esset expressa aut limitata pena, procedatur de similibus ad similia, & sufficiat in genere similitudinem accipere. Sed vbi omnino casus assimilari non poterint, arbitrio Senatoris & Iudicum penæ declarentur, vel alterentur, adhibitis Paceriis, si quando expediens fuerit, ad effectum pacis, & concordie partium, & ad dissensionem Ciuium sedandas. Hoc autem arbitrium extendatur ad relegationem & damnationem ad Triremes necnon & ad sanguinem, carcerationes, tormenta, fustigationes, vel ad exilium perpetuum, vel ad tempus, secundum facti & delictorum, & personarum qualitatem.

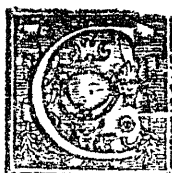
LIBER

LIBER TERTIVS.

De Studiis liberalibus Urbis. Cap. 1.

Um in hac Alma Vrbe, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, & honorem Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, Gymnasium cum Prælectoribus & Magistris, non solum pro ipsius, & circumstantium locorum filiis; verum etiam pro aliis ab omnibus Mundi partibus ad eam confluentibus edocendis; vt omni Diuina humanaque sapientia erudirentur & illustrarentur antiquitus summa prouidentia fuerit institutum, & per fel. rec. Bonifacium Papam Octauum Magistri in eo profitentes & Scholastici variis priuilegiis exornati; illaque ob succedentium temporum calamitates & bella fere essent extincta, per sanctæ memoriæ Eugenium Papam Quartum non modo restituta fuerint, sed etiam vini forensis Vectigali adaucto, ipsum Vectigal Romano Pop. postulante, pro Magistrorum inibi profitentium salariis condonatum, ac in Domibus in Regione S. Eustachij, ex pecunia dicti Vectigalis, emptis, idem Gymnasium fundatum; & ad extremum à Summis Pontificibus Iulio Secundo, Leone Decimo, Pio Quarto, Pio Quinto, & Sanctissimo Domino nostro, Domino Gregorio Decimotertio amplioribus priuilegiis atque Aedificiis & Magistrorum numero auctum, ornatum, amplificatumque fuerit: & in eodem omnium liberalium Artium, aliarumque humanarum & Diuinarum scientiarum, & linguarum peritissimi electi Magistri, singulis pene diei horis profiteantur: Summo opere curandum est, omni studio, & sollicitudine inuigilandum, vt ea omnia in suo vigore & robore conseruentur. Quamobrem pro ipsius Gymnasij professorumque & Scholasticorum conseruatione & incremento mandamus, vt Conseruatores pro tempore existentes, necnon dicti Gymnasij seu studij Reformatores, & alij ad quos pertinet, eadem & alia quæ in prædictorum, aliorumque summorum Pontificum litteris & priuilegiis continentur, diligenter obseruent, & debitæ executioni demandent: alioqui penam viginti quinque aureorum, singuli quoties contrafecerint, incurrant.

De Secretis Consilio. Cap. 11.

Cum optimæ quæque Ciuitates Consiliis selectorum Virorum gubernentur, & augeantur, ea propter in rebus dubiis (quarum dispositio ad Romanum Populum pertinet) mature consulendis, infrascriptas Constitutiones seruari mandamus.

In secreto Consilio celebrando interuenire debent Conseruatores, Prior Capitum Regionum, Capita Regionum, Cancellarij, Viarum Magistri, Tredecim, & viginti sex Consiliarij à Capitibus Regionum electi, Aduocatus & Procurator Cameræ; necnon & quadraginta Consiliarij additi, ac etiam qui Conseruatores & Capita Regionum in proximo præcedenti Trimestri extiterunt, Custodes portarum Consilij, Defensores Decretorum, & omnes Deputati ad quascumque deputationes saltem in numero infra dicendo.

Conseruatores & Prior pridie quam Consilium congregetur, singulis prænomminatis per Mandatarios in scriptis dimissa breui scheda, saltem in manibus Domesticorum, consilium secretum pro sequenti die & certa hora intimari, & denunciari faciant: quarum denunciationum, Mandatarij ipsi, sub pena priuationis relationem in scriptis Scribis Senatus facere teneantur, horaque denunciata elapsa, & relatione eorundem Mandatariorum in scriptis per Scribas Senatus recepta, & iussu Conseruatorum Consilio clauso, nullus deinceps admittatur: & id quod resolutum fuerit in hoc Consilio (dummodo à sufficienti numero, vt infra dicitur) ad Consilium publicum, & nihil aliud, nec aliter deferatur.

Propositiones per Conseruatores in hoc Consilio faciendæ, describantur per alterum ex Scribis Senatus, in libro Consiliorum, quem debeant in Archiuo Palatij Conseruatorum cum aliis scripturis ad Populum pertinentibus retinere.

Resolutiones in prædicto Consilio faciendæ post dictas propositiones, similiter in eodem libro per Scribam Senatus describantur, & in Consilio publico Conseruatorum nomine legantur.

Factis propositionibus, omnes silentium seruent: nec è Consilio discedant, nisi à Conseruatoribus Consilio dimisso, vel de eorum licentia: quod si quis aliter discefferit, ab omni officio & emolumentis Po. Romani per Biennium illico priuatus censeatur.

Nullus propositis quæstionibus respondere audeat nisi ad suggestum, vel alium deputandum locum accesserit, exceptis his qui in Magistratu sunt, quibus ex suis subsellis respondere permittitur: nullusque omnino nouam rem dicere aut proponere possit, sed propositæ tantum quæstioni respondere, & suum iudicium semel tantum proferre, & non amplius: nisi forsan dictum suum corroborare vellet; quo casu iterum & non vltra ei liceat replicare.

Scribæ Senatus nomina & numerum Consiliariorum in eodem libro scribere, & annotare teneantur, & cum decretis siue resolutionibus propositarum quæstionum, numerum simul votorum, per fabas vel pilulas colligendum, annotare, clare quot fabæ pro parte affirmatiua, & quot pro parte negatiua in Vrnâ repertæ fuerint exprimendo, vt inde dignosci possit, si fabarum numerus cum numero Consiliariorum conueniat; & si non conueniat, vota iterum recipiantur, vt error omnis excutiat: & quod à maiori parte Consiliariorum, in numero infradicendo, conclusum fuerit, pro valida secreti Consilij resolutione habeatur, exceptis casibus infra reseruat.

Decreta omnia, siue resolutiones per fabas vel pilulas in Vrnâ secreto coniciendas recipi debeant, & nullatenus viua voce, & aliter recepta vota & de-

creta nullius sint roboris vel momenti, nec Scriba Senatus ea annotare debeat.

Consilium nullatenus validum esse intelligatur, nec in eo decreta aliquam roboris firmitatem obtineant, nisi in eo interuenerint saltem Triginta ex consiliariis prænominatis, inter quos omnino esse debeant duo ex Conseruatoribus, & septem ex Capitibus Regionum: & quod à maiori parte præsentium conclusum fuerit, pro valida secreti consilij sententia habeatur, & ad Consilium publicum deferri possit. Quòd si Consilium vocatum prima vice, ex defectu numeri Capitum Regionum fieri non possit, vocetur pro secunda vice, cum expressione causæ, quòd ex quo prima vice congregatum non fuit, vocatur pro secunda, in quo secundo Consilio, sufficiat interuenisse Priorem, & saltem Tres ex Capitibus Regionum cum aliis Consiliariis, vsque ad numerum Triginta supra definitum. Sed si tractari contingat de Donationibus, Pignorationibus, Hypothecis, aut Alienationibus aliis bonorum Romani Populi tam mobilium quàm immobilium, iurium, & actionum, constitutione prouisionum, aut oneribus, vel aliis quibuscumque grauioribus negotiis: tunc & quolibet casuum prædictorum non intelligatur Consilium validum, nec decreta in eo facta quoquo modo viribus subsistant, aut robur habeant, nisi ad minus in eo Consilio Quadraginta Consiliarij, computatis duobus Conseruatoribus, & septem Capitibus Regionum interuenerint; & duæ tertiæ partes ipsorum Quadraginta in eodem voto concurrant.

Qui se excusare volent ante clausum Consilium, excusatorem mittere teneantur, nec ex alia quàm rationabili causa, excusatio admittatur.

In secreto Consilio negotia omnia Romani Populi terminari possint, exceptis iis, quæ ad publicum Consilium deferri debent, ac referuatis supra expressis de Alienationibus & reliquis, quibus certa alia forma præscripta est.

Secretum autem Consilium singulis diebus Martis, non feriatibus, primæ, & tertiæ hebdomadæ cuiuslibet Mensis haberi debeat.

Consiliarij huius secreti Consilij, in eorum officij initio in manibus Conseruatorum iurent ad Consilium venire, votumque eorum dare bona fide, & iuxta animi sui iudicium, remotis amore, odio, prece, & pretio, prout honori, & commodo Romani Populi crediderint expedire: vocati per Nuncium aut per Campanam ad Consilium accedere, & de Consilio non nisi dimissi discedere.

De publico consilio. Cap. III.

Publicum Consilium saltem semel in initio cuiuslibet Mensis congregetur, necnon & quoties secretum Consilium decerneret, aut aliter necessarium fuerit, vel opportunum, in quo Senator & omnes Romani ciues tam origine quàm ex Priuilegio, maiores tamen annis Viginti, valeant interuenire, & suum suffragium, seu votum afferre, in eoque factis sine lectis nomine Conseruatorum propositionibus, mature quæstiones rerum ad Populum Romanum pertinentium examinentur, & discutiantur: præsertim vero vbi de Do-

natio-

nationibus, Pignorationibus, seu Hypothecis, & aliis in præcedenti capite de secreto consilio expressis, tractaretur, & de omnibus aliis negociis, quæ ad publicum Consilium à secreto fuerint remissa, seu aliàs ex forma præsentium Statutorum vel aliorum Decretorum in publico Consilio terminanda venient.

Pridie quam Consilium celebretur, vocentur ex ordine Magistratus, per Mandatarios pro certa hora Senator & ciues prædicti, & alij qui interuenire possunt; cuius deinde vocationis relatio per Mandatarios Scribis Senatus dari debeat, campanaque per horam, ante præfixam Consilij horam pulsetur.

In primo publico Consilio congregando post creationem cuiusque noui Magistratus, Camera Urbis Procurator ex officio teneatur denunciare adesse tempus syndicatus, & deinde coram Syndicis, querelas etiam de ommissis à Magistratu proxime functis dare, & illas ac ab aliis porrectas, vsque ad sententiam inclusivè prosequi: quòd si Procurator ipse in hoc defecerit, Defensores Decretorum & ipsorum quilibet teneatur Camera Procuratorem accusare, & curare vt ipse infimul cum delinquentibus Magistratu functis, puniatur.

Qui priuati querelam contra Magistratu functos, in publico Consilio proponere volent, Querelas in scriptis sua propria manu subscriptas, vel saltem tunc per Scribam Senatus scriptas, & sua manu subscriptas dare in manibus Scribæ Senatus teneantur, & non aliàs, nec aliter ad accusandum admittantur, aut accusantes audiantur: Scituri quòd si contenta in accusatione non probauerint, ipsi eadem pœna plectentur, qua accusatus puniri deberet, si obiecti criminis reus deprehensus esset.

Cum in publicis Consiliis, Conseruatoribus Consilium plenum esse visum fuerit, per Scribam Senatus silentium indicant, quo indicto propositiones & resolutiones in secreto Consilio factæ per eos, seu ipsorum nomine per Scribam Senatus legantur, quibus ex ordine per astantes respondeatur.

Nullus quæstioni propositæ respondere possit, nisi accedat ad suggestum, vel locum alium deputandum, exceptis in Magistratu constitutis, quibus ex propriis subfelliis liceat respondere.

Non liceat alicui in publicis Consiliis, nouum quid proponere, aut afferre, aut quicquam aliud loqui quàm propositæ quæstioni respondere, & semel tantum pro qualibet propositione, nisi forte sententiam suam rationibus comprobare vellet; quo casu liceat ei iterum tantum, & non amplius replicare. Si quis autem putet habere aliquid auribus Populi dignum, id Conseruatoribus significet, à quibus si non auditur, ad secretum Consilium deferat, vt inde si videbitur, ad publicum deferri possit.

Liceat tamen cuiilibet in fine Consilij (propositionibus iam factis & conclusis) Magistratum delinquentem, seruata forma suprascripta denunciare, deque rebus ad Annonam spectantibus Populo referre, & Conseruatores ei spatium proponendi in dicto Consilio concedant.

Omnium Conclusionum & Decretorum, quæ in dicto Consilio fiunt, alter ex Scribis Senatus rogari debeat, & illa in libro Consiliorum in Archiuo retinendo,

P

do,

do, cum numeri votorum annotatione describat, vt supra de Secrèto dictum est.

Sententiæ & vota nullatenus viua voce, sed per fabas, seu pilulas in urnam secreto coniectas, recipiantur & dentur: & si qua viua voce fient nullius sint roboris vel momenti; liceatque cuilibet de Populo illis contraire & se opponere, & in omnem euentum Scriba Senatus Conclusiones & Decreta huiusmodi annotare non debeat.

Quattuor viri nobiles quotannis per publicum Consilium eligantur, qui Defensores Decretorum appellentur, & esse debeant; quorum etiam erit officium cum publicum Consilium indictum fuerit, foribus aulae Consilij assistere, diligenterque animaduertere, ne alij quàm qui consilio interesse possunt, aulam ingrediantur, atque vt cum primum Consilium coeptum erit, portæ per eos claudantur, vt etiam nullus ex consilio exire valeat nisi consilio à Conseruatoribus dimisso.

Nulli cuiuscumque præminentia aut dignitatis, etiam in quouis Magistratu & gradu constituto, arma ad offendendum apta, liceat in consiliis tam secretis quàm publicis deferre: qui secus fecerit, arma amittat, & per Triennium continuum voto in consiliis careat, & ad obtinenda officia Romani Populi inhabilis existat.

Vt in eisdem publicis consiliis non alij quàm prædicti suffragia præbeant, singuli ex Capitibus Regionum in anni initio, adhibitis quatuor Nobilibus illius Regionis, ab ipsa Regione eligendis, Regionis suæ ciues tam origine quàm priuilegio, qui annis viginti maiores sint, in notam sumat, quorum nomina describi debeant per Scribas Senatus in libro vno, in archiuo Palatii Conseruatorum seruando, qui liber diebus publici consilij, Custodibus Decretorum & Portæ tradatur, vt eos tantum intromittant, qui in eodem libro descripti erunt: Qui cum primum intromissi fuerint, Scribam Senatus adire debeant, & illi nomen suum describendum edere, ad hoc vt consulentium notitia haberi possit. Descriptiones autem prædictæ annis singulis renouari debeant per Capita Regionum, qui in anni initio creantur.

Si quando in publicis consiliis tractari contingat de Alienationibus & similibus supra in capite de secreto consilio contentis, in dandis votis per fabas, vt dictum est, nominatim singuli, qui nomen suum Scribas Senatus in ingressu ediderunt, eo ordine, quo descripti sunt, vocari debeant; nec alij quàm descripti ad votum perhibendum admittantur. Et idem seruetur in omnibus aliis resolutionibus in eisdem publicis consiliis recipiendis, quæ similiter per Buffulam & fabas vocatis singulariter singulis fieri debeant.

De aliis constitutionibus officium Conseruatorum concernentibus.

Capit IIII.

Conseruatores vltra ea quæ ad officium eorum spectare dictum est supra libro primo capite decimoquinto in mulctandis puniendisq; Artificum delictis (quæ Inuentiones appellantur) Edicta seu Bandimenta emanata diligenter

genter custodire teneantur, nec aliter pœnas in prædictis Edictis contentas, quàm in publica Audientia, & duobus saltem subscribentibus, moderari possint. Qui contrafecerint, de suo tantumdem Camerae Urbis solvere teneantur, & inuentori delicti, quem Extraordinarium vocant, de sua portione satisfacere, & pœnam ducatorum auri quinquaginta vice qualibet incurrant, saluis infradicendis.

Terras & oppida Romano Populo subiectas visitare non possint, nisi id ex necessaria & vrgenti causa, expresse per secretum, & successiue per publicum consilium illis demandatum sit: & tunc cum interuentu duorum, ex Capitibus Regionum, & duorum aliorum Nobilium in dicto publico consilio eligendorum, cum quorum interuentu, voto, & subscriptione, seu maioris partis eorum, & non aliàs, omnia occurrentia negotia illius oppidi siue terræ in qua moram trahent, tunc expedire possint, & à muneribus quibuscumque etiam à sponte dantibus omnino abstineant, & à Communitatibus oppidorum eorumdem, victus expensas vltra triduum recipere non possint.

Teneantur quoque secum ducere Camerae Urbis Procuratorem, & Secretarium Conseruatorum, loco Notarij, qui & ipsi seruare debeant quæ in Constitutionibus eorum officium concernentibus infra dicentur. Quod si contenta in his proximis Capitulis non seruauerint, vel in eorum aliquo contrauerint, teneantur ipsi Conseruatores Communitatibus Terrarum & Oppidorum præfatorum omnes expensas omniaque damna per eas causa dictæ visitationis factas & passa, & Populo omnes pecunias quæ ex causa huiusmodi Officialibus prædictis solutæ & erogatæ fuerint, restituere, & resarcire; & pœnam aureorum quinquaginta incurrant.

Patentes litteras Officij, Rectoribus siue Potestatibus Terrarum, & oppidorum Romani Populi, pro tempore eligendis, dare aut concedere non debeant, nisi illi prius cum fideiussoribus penes acta Notarij Conseruatorum, idonee cauerint de stando, & parendo Syndicatui, iuxta formam iuris, & Statutorum: quod si contrafecerint, Conseruatores ipsi ad totum illud, ad quod Rectores seu Potestates prædicti in eorum Syndicatu fuerint condemnati, de suo proprio teneantur, & vterius pœnam quinquaginta aureorum incurrant.

Non possint pro eorum proprio & particulari vsu de quavis pecuniarum quantitate ad Romanum Populum, vel ad Palatium Capitolij spectante, quomodo disponere: qui contrafecerit, duplum pro pœna soluere, & accepta restituere cogatur. Nec possint debitoribus Populi ad soluendum aliquam dilationem concedere: Neque etiam aliquibus conductoribus officiorum eiusdem Populi aliquas remissiones, seu aliquam defalcationem concedere sine expresso secreti & publici Consilij voto & ordine: alioqui de suo, Populo teneantur.

Teneantur saltem per vnum ex eis assidue à mane ad vesperam, in eorum Palatio residere: & si secus fecerint augmentum salarij eis super gabella Studij assignatarum, amittant; & qui resederit, sigilla retinere debeat etiam si suus Mensis non esset.

Non liceat eis publice per Ciuitatem ad aliquem locum, nisi omnes insimul

ire, & præcedentibus eorum familiaribus siue Fidelibus cum baculis seu mazziis, nisi forte vnus ad domum alterius, vel ad Palatium Capitolij accederet: quibus casibus soli, non tamē absq; Fidelibus cū baculis seu mazziis præcedentibus incedere possint. Quod si contingat aliquē ex Cōseruatoribus esse Aduocatum, vel caufarum Patronum, siue Medicum, debeat officio durante à suo exercitio publice abstinere. Si quis autem ex eis dum insimul ire debent, aliqua legitima causa fuerit impeditus, Fideles suos ad associandos alios mittere teneatur: Qui in aliquo prædictorum casuum defecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Vbi Cōseruatorum assensus, aut beneplacitum requiritur, vel reseruatur, non possint ipsi Cōseruatores assensum seu consensum præstare absque expressa voluntate secreti, & successiue publici consilij: aliàs pœnam aureorum quinquaginta incurrant, & nihilominus consensus per eos præstitus nullius sit roboris vel momenti; & huic Constitutioni per aliquod aliud decretum derogari non possit.

Debeant ad Procuratoris Camerae, seu quatuor Defensorum decretorum, seu alterius eorum, vel etiam cuiuslibet alterius personæ denunciationem, omnes transgressores decretorum & mandatorum Populi, iuxta formam ipsorum mandatorum & decretorum, si eis de transgressione constiterit, multare, & multas exigere; & si cessauerint, easdem de suo etiam in syndicatu solvere teneantur.

Consiliis tam publicis quàm secretis indefinenter intersint, & si absque rationabili causa, ac etiam ante clausum consilium venire cessauerint, pœnam aureorum quinque singuli vice qualibet incurrant.

Proponant, seu per Scribam Senatus proponi faciant in publicis consiliis totum illud quod in secretis consiliis, aut Congregationibus proponendum esse decretum fuerit: alioqui pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Caueant autem ne describi mandent per Scribam Senatus aliquod Decretum Populo contrarium, neue aliquas litteras missiuas vel Patentes, aut alias scripturas per Secretarium ipsorum scriptas, aut subscriptas Decretis aut Statutis contrarias, subscribant: aut expediri permittant. nec etiam per Scriptorem ipsorum Cōseruatorum aliquod mandatum de soluendo, vel quid aliud faciendo contra Decreta & constitutiones factum, approbent: aut Populi Romani Sigillo imprimant. neque Depositariis mandent, vt pecunias in alium quàm in destinatum vsum & secundum formam Decretorum persoluant: alioqui in quolibet casuum prædictorum pœnam aureorum centum incurrant, & de suo, damnum Populo emendent, & de his in syndicatu condemnari debeant.

Computa Depositarij Palatij ipsorum Cōseruatorum, teneantur omnino intra octo dies ad summum, à die adepti officij, & deinde quorumcumque Depositariorum semel in eorum Trimestri, adhibitis etiam ad computa Deputatis, reuidere & solidare: alioquin pœnam prædictam incurrant.

Inuentarium omnium & singulorum bonorum mobilium Palatij intra dies viginti ad summum à die adepti Magistratus fieri facere, & bona ipsa recētere, collato

collato etiā veteri cum nouo inuentario teneantur, & curare vt vetera resarciantur, & quæ deficiunt, restituantur, aut de eorum pretio satisfiat, ab his quorum culpa amissa, vel male consumpta fuerint: alioquin ad restitutionem, & emendationem de suo proprio teneantur, & in quolibet contrauentionis casu, pœna aureorum decem singuli multentur.

Pro Statutorum obseruatione singulis mensibus Officiales conuocare faciant & curent, vt in secundo libro dictum est; alioqui sciāt se pœnam ibi descriptam incurfuros.

Si ex eorum aut alicuius ipsorum ordine aut mandato, bona aliqua mobilia Palatij, alicui commodata, amissa, aut deteriorata sint, is qui mandauit ad rei pretium & damni emendationem absque exceptione teneatur.

Librum seu libros rerum pertinentium ad Populum, qui in Archiuo Palatij cōseruari debeant, nemo ex eis extra Palatium ferre, aut habere possit; sed si quid eis videre contigerit, aut placuerit, id in Palatio liceat: qui contrafecerit pœnam viginti quinque aureorum vice qualibet incurrat, & omne damnum quod exinde contigerit, emendare teneatur.

Mandata de soluendo quascumque pecuniarum quantitates quibusuis Depositariis directa, non ante subscribant, aut in eis Sigillum apponi permittant, quàm illa à generali Antigrapho (quem Rincontrum appellant) subscripta fuerint: alioqui de suo, Populo solutum restituere teneantur, & pœnam aureorum decem, vice qualibet incurrant.

Schedulas, siue Mandata gratiæ, vel licentiæ extrahendi ab Vrbe, non aliter concedere, aut subscribere possint; quàm si fuerint ab eorum Notario subscripta, & in omnem euentum gratis. Idemque de licentiis extrahendi pilosa Coria, quando pro vsu Ciuitatis necessaria non fuerint, dictum intelligatur, vt gratis omnino concedantur: alioqui pœnam aureorum decem, vice qualibet in singulis casibus prædictis incurrant.

In solemnitatibus quando Magistratus ad Ecclesias statutis diebus, cum solitis oblationibus accedit, omnes interesse teneantur; & cessans sine rationabili causa, emolumenta amittat, & pœnam aureorum duorum, vice qualibet incurrat.

Teneantur quoque eo die, quo Successores in Officij possessionem inducunt, præsentia, & sequentia Capitula, & aliud quod est in libro primo præsentium Statutorum eorum officia concernentia, per alterum ex Scribis Senatus legi facere: alioqui pœnam aureorum decem incurrant.

Per hæc autem, & sequentia Capitula, iurisdictioni, & auctoritati Cōseruatorum, & Capitum Regionum, de quibus dicitur, tam in conferendis Officiis, quàm in ijs, quæ in primo libro de eorum iurisdictione continentur, & in quacumque facultate sibi ab alijs Statutis, vel Priuilegijs tradita sunt, nullatenus derogatum esse censeatur.

In puniendis autem Artificum, & negociatorum delictis, hæc quæ sequuntur diligenter attendant.

De Furnariorum delictis. Cap. V.

Furnariis, siue Pistoribus, si panem minoris ponderis confecerint, quàm per edicta, vel constitutiones fuerit præfinitum, si deerit vncia dimidia in singulis bolonenis, & hic panis sit supra quantitatem bolonenorum viginti, ipsi Conseruatores pœnam scuti vnus; si supra bol. quinquaginta, scutor. duorum; si in tota vnus furni coctura, scutorum quinque; plus minus in quolibet casuum prædictorum eorum arbitrio, facti & personarum qualitate pensata, irrogare teneantur. Si deerit vncia vna in singulis bolonenis vsque ad summam bol. viginti, panem amissum declarent, & pœnam irrogent scutorum decem, reseruato ipsorum arbitrio, si forte diceretur panem vehementia ignis nimis coctum, aut exsiccatum esse. Si vero ultra vnciam in singulis bolonenis vsque ad numerum viginti, defecerit, panem pariter amissum declarent, & ad soluenda scuta viginti quinque, irremissibiliter eos condemnent, vel per Urbem virgis cædi, vel tribus funis icibus, eorum arbitrio, plecti mandent.

De Macellariorum delictis. Cap. VI.

Macellariis, siue Laniis carnes morticinas in eorum ordinariis macellis vendentibus, iidem Conseruatores pœnam viginti quinque aureorum, vice qualibet, irrogent; aut eos tribus funis icibus publice plecti, vel per Urbem fustigari mandent ad eorum electionem; alteram tamen istarum pœnarum condonare non possint. Idemq. per omnia feruetur, si carnes agnorum, vel ouium pro veruecinis, vendere comperti fuerint. Quod si carnes campestrium vitularum, pro carnibus vitularum tectarum, quas Munganas appellant, vendidisse constiterit, eosdem pœna aureorum decem, plus minus ipsorum arbitrio, vice qualibet, mulctare debeant.

Si supra vel ultra præfinitum pretium carnes vendiderint, in pœnam aureorum decem, plus minus, eorum arbitrio, condemnent.

Si in pondere vnus, aut duarum librarum, deerit vncia vna, vel si in pondere trium, aut quatuor librarum, deerunt vnciæ duæ; aut si in pondere quinque aut sex librarum, deerunt vnciæ tres; vel si in pondere septem, octo, nouem, aut decem librarum, deerunt vnciæ quatuor; soluant vice qualibet, in quolibet casuum prædictorum, scuta quinque. Si vero in quolibet ex ponderibus prædictis deerit minus vnciis supra definitis, id omnino impune nõ sit; sed Conseruatorum arbitrio mulctentur.

Sed si, in quocumque pondere maiore librarum decem, plus dictis vnciis quatuor deerit; soluant ultra scuta quinque; scuta duo pro qualibet vncia, quæ ultra dictas quatuor, deesse reperietur.

Si ultra vnciam vnã, in singulis libris, in quouis pondere defecerit; in pœnam aureorum viginti quinque irremissibiliter, vice qualibet, condemnent; vel tribus funis icibus plecti faciant, vel virgis per Urbem cædi eorum

eorum arbitrio mandent; dum tamen vna ex his pœnis, omnino plectantur.

Si animalium capita, tibiae à genu infra, cor, iecur, pulmonem, aut splenem ad pondus vendiderint, in pœnam aureorum decem, vice qualibet, plus minus ipsorum arbitrio, eos incidisse declarent.

Si carnes in frustra concisas, in quocumque membro & parte emptor elegerit etiam si peteret emptor ex integra quarta parte animalis nouum fructum secari (dummodo hoc casu non minorem quantitatem, quàm librarum quindecim ex maioribus animalibus postulet) vendere vel incidere recuset, pœnam aureorum decem, vice qualibet, ab eis solui mandent.

Si in Lucanicis cõfarcendis, cum carnibus porcinis alias carnes immiscuerint, pœna aureorum viginti quinque eos mulctent, vel vt tribus funis icibus torqueantur, aut per Urbem fustigentur eorum arbitrio mandent.

Si carnes vnã ab alia, euidentissimis asserulis inuicem separatas, cum tabellis, in quibus carniũ nomina inscripta Maiusculis litteris appareant, supra quamlibet carniũ speciem, non retinuerint, pœnam aureorum decem vice qualibet irremissibiliter eos incurrisse declarent.

Si die Iouis, (excepta illa maioris hebdomadæ) Animalia ante meridiem vel horam eis per eorum Consules assignandam, & absque ipsorum licentia in foro solito emerint, vel sine rationabili causa carnes diebus ordinariis in eorum macellis non habuerint, pœnam arbitrio eorum imponenda taxent, & exigi mandent.

*De Salsamentariorum seu Pizzicarolorum delictis.**Cap. VII.*

Salsamentariis (quos Pizzicarolos appellant) non liceat ante festum Natalis Domini, Porcinas carnes salire; & si contrafecerit, carnes (etiam si de licentia Conseruatorum, aut alterius eorum id eos fecisse constiterit) irremissibiliter amittant, & pœnam aureorum viginti quinque vice qualibet, incurrant. Eo excepto quod possint Conseruatores (si quando glandium esset penuria) per decem aut quindecim dies, ad summum, & non ultra, ante tempus supra præfinitum, licentiam salituræ concedere.

Si in ponderibus rerum ab eis veditarum vncia vna aut minus in singulis libris deerit, pœna taxata supra de Macellariorum delictis in omnibus prout iacet imponatur: si ultra vnciam vnã in singulis libris, in quouis pondere defecerit, pœna aureorum viginti quinque ab eis irremissibiliter exigatur, aut publice tribus funis icibus torqueantur, aut per Urbem fustigentur, Conseruatorum arbitrio.

Sed si ultra taxatum pretium, aut rem pro re mentiando vendiderint, pœnam aureorum decem incurrant, plus minus Conseruatorum arbitrio, facti & personarum qualitate pensatis.

Et in omnibus aliis casibus in huiusmodi edictis contentis, etiam hic non expressis, alterandi & minuendi pœnas, facti & personarum qualitate pensatis,

fatis, liberum habeant arbitrium circa Furnarios, Macellarios & Salsamentarios supradictos.

De aliis constitutionibus officium Capitum Regionum concernentibus. Cap. VIII.

Capita Regionum vltra eis in primo libro capite xviii. iniunctum officium, in omnibus consiliis tam secretis quàm publicis, vestibus Magistratum decentibus induti, omnino interuenire teneantur, & silentium, quod ceteris consiliariis est indictum, seruare; cessantes autem venire nisi ex rationabili causa excusentur, excusatore etiam ante clausum consilium misso, pœnam aurei vnus vice qualibet incurrant, qui aureus venientibus & presentibus accrescat, & sic per Priorem tempore solutionis salarii retineri & distribui debeat, aliàs ipse de suo teneatur.

Initio cuiusque anni, qui Capita Regionum tunc fuerint, Nomina omnium ciuium, qui publicis consiliis interesse possint, vt supra hoc ipso libro cap. iij. de publico consilio constitutum est, intra quindecim dies adnotare, & Scribis Senatus tradere sub pœna aurei vnus pro singulis diebus, quibus id facere cessauerint, teneantur.

Habeant omnino præfinitum Comitum stabiliū, siue Comestabiliū numerum, videlicet Capita Regionis Montium, Columnæ, Pontis & Transiberim, triginta singuli, reliquarum vero Regionum viginti pro qualibet Regione, qui in totum sint trecenti: qui contrafecerint pœnam aurei vnus pro singulis Comestabilibus, qui defecerint incurrant.

Comestabiles præfati singulis annis, & in principio anni à suis Capitibus Regionum creentur, aut confirmantur, qui anno durante à sequentibus in officio Capitibus Regionum, (nisi demeruerint) mutari aut priuari non possint. Eligantur autem illi qui sunt habitatores eiusdem Regionis, & non alij: & si sunt artifices, debeant esse patres familias, id est capita apothecarum, & non famuli, aut operarij, inter quos etiam illius Regionis Mandatarius esse possit. Qui quidem Comestabiles per Mandatarios vocati, in obsequiis debitis & consuetis præsto sint, & suis Capitibus Regionum assistant; alioqui & emolumentis careant, & priuari possint: quod si Mandatarij requisiti à Capitibus Regionum, eos conuocare cessauerint, ad Conseruatores deferatur, qui eos impune abire non sinant.

Comestabiliū Capita (Capitauri appellati) hoc modo eligantur, singularum Regionum Comestabiles, postquā creati aut confirmati anni initio fuerint, in vnum singuli in sua Regione collecti, tres ipsorum idoneos eligant, quos suo Capiti Regionis præsentent, qui vnum ex tribus eligat, & ille eo anno ipsorum caput existat.

Prior Capitum Regionum salaria Comestabiliū singulis Capitauris cum mandato seu schedula sui Capitum Regionis, & non aliàs persoluat; aliàs de suo iterum soluere debeat.

Emolumenta ceræ & piperis, quæ Comestabilibus pro associatione Magistratus

tus in solitis festiuitatibus dari consueuerunt, in Palatio Conseruatorum, & in Magistratus redditu, & non ante, Capitauris presentibus & pro interessentibus, & qui magistratum associauerint, & non pro aliis distribuuntur: portio autem deficientium, illico Camerario Comestabiliū assignetur pro maritandis puellis iuxta formam capitulorum ac ordinationum ipsorum Comestabiliū per Populum Romanum confirmatorum.

Nomina Comestabiliū anni initio, & intra dies quatuor ad summum, singuli ex Capitibus Regionum in scriptis Scribis Senatus edere debeant, qui nomina eorum omnium in libro vno in Archiuo Palatii Conseruatorum seruando, describere teneantur: quod si Capita Regionū id facere neglexerint, pœnam etiam aurei vnus, die qualibet, qua eorum quilibet cessauerit, incurrant. Similiter & alij Capita regionum in cuiuslibet sequentis Trimestris initio eorumdem Comestabiliū nomina prædictis Scribis Senatus tradere debeant sub pœna prædicta.

Prior Capitum Regionum hac seruata forma creari debeat: Qua die Magistratum adipiscuntur, Missa in Ecclesia beatæ Mariæ de Ara Cæli celebrata, singuli Regionum Capita in manibus Sacerdotis iurent in electione Prioris votum suum dare purum & liberum iuxta cuiusque conscientiam, & iudicium pro honore & vtilitate publica; omni amore, odio, prece, pretio, timore, vel persuasione cuiusvis personæ remotis, & omnino cessantibus.

Electo autem Priore; capitula hæc officium Capitum Regionum concernentia ante quam ex loco discedat, ipsis Capitibus Regionum per Scribam Senatus legantur, vt de eorum officio plenius informentur.

De officio Scribarum Senatus. Cap. IX.

Ad officium Scribarum Senatus spectat quascumque diffidationes & reafidationes, quæ tam pro causis ciuilibus quàm criminalibus fiunt, publice legere, Priuilegia eorum qui ciues Romani à Magistratu vel Populo creantur, & in ciues assumuntur notare & publicare. De quibuscumque negotiis quæ in secretis, vel publicis consiliis decernuntur se rogare, & expedire, & cum opus fuerit, illa publicare, & alia facere, quæ in dictis consiliis ad eorum officium pertinent, & in sequentibus quoque capitulis continentur.

Nullus ad exercendum officium Scribæ Senatus in futurum admittatur, qui ciuis originarius non sit, & in Vrbe natus, ex patre ciue originario, vel qui antea per annos quinquaginta fuerit in ciuem ascitus, & nihilominus sit persona legalis & idonea, & omnino dictum officium per se ipsum & nullatenus per substitutum exercent. Vnusque ex eis, qui duo sunt, omnino in consiliis secretis, & publicis interuenire debeat, & si defecerit (nisi iusta causa fuerit impeditus, & excusatorem miserit) pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrat. Qui vero ex eis in eisdem Consilio interuenierit, curare teneatur vt Decreta in illis facta à Conseruatoribus subscribantur.

Singulis diebus vnus ex eis si à Magistratu requisitus fuerit, coram Conseruatore

toribus se in eorum Palatio præsentet, nec nisi licentiatus recedat: alioqui pœna dimidij aurei mulctetur.

Decreta omnia quæ pro tempore in consiliis tam secretis quam publicis fient, in libro vno magno bene compacto, & apte composito describere, & adnotare teneantur, quem librum in Archiuio Palatij Conseruatorum insimul cum aliis libris, & scripturis ad dictum officium pertinentibus retinere debeant: aliàs quoties contrafecerint, pœnam aurei vnius incurrant.

Alium quoq. librum in dicto Archiuio habere debeant, in quo sint per eos descripta nomina Comestabililium & Capitaurorum singularum Regionum, quæ sibi à Capitibus Regionum tradentur, vt supra dictum est; aliàs vice qua libet, vnius aurei pœna mulctentur.

Item & alium similem librum, in quo nomina omnium tam origine quàm priuilegio ciuium describant, qui in consiliis interuenire possint, quæ à Capitibus Regionum scribis Senatus supra edenda præcepimus; aliàs puniantur vt supra.

Non debeant, nec possint dictos libros à dicto Archiuio amouere aut asportare, neque illos Conseruatoribus, aut cuius Magistratui extra Palatium commodare, nisi forte ex vrgenti aliqua necessitate: & tunc mediante schedula ipsorum Conseruatorum, quam pariter in dicto Archiuio vsq. ad restitutionem conseruare debeant; si contrafecerint, pœna aureorum decem vice qualibet mulctentur.

De aliis ad officium Procurationis Camera pertinentibus. Cap. X.

Cameræ Urbis, & Romani Populi Procurator, præter ea quæ illi iniuncta sunt libro primo cap. xviiiij. singulis diebus iuridicis, nisi ratione sui officij fuerit impeditus, se coram Conseruatoribus præsentare teneatur, & inde non nisi licentiatus recedat; si contrafecerit, pœnam aurei vnius vice qualibet incurrat.

Teneatur etiam, debita cum instantia à Conseruatoribus, & præsertim in publicis consiliis petere, vt ipsi mandent à transgressoribus statutorum & decretorum Populi pœnas incurfas exigere; contra quos & ipse iudicialiter vsque ad exactiorem procedere debeat. Quod si sua culpa defecerit, eandem pœnas de suo persoluar.

In primo publico consilio, quod fieri debere initio cuiusque Magistratus supra decretum est, denuntiare teneatur adesse tempus syndicus, & deinde coram Syndicis querelas, etiam de omisis à Magistratu proximè functis dare, & illas, ac ab aliis porrectas vsq. ad sententiam inclusiuè prosequi; & curare, vt postquam de delicto constiterit, pœnæ, quas illi incurrerint, intra decem dies, ab eis exigantur: si vero cessauerit, pœnam aureorum decem incurrat.

Debeat, & summo perè curare, vt debitores Populi debitam summam persoluant; & nomina debitorum à Ratiocinatore, siue Computista perquirere, &

non

non soluentes debitores, ad soluendum vrgere; & de sua diligentia in publico consilio protestari; ac etiam curare, vt condemnentur, & contra eos mandata executiua relaxentur, & debitæ executioni mandentur: quod si defecerit, pœnam prædictam incurrat, & damnum Populo resarciat.

Si Conseruatores, intra illis præfinitum tempus, Depositarii computa reuiderent, & solidare cessauerint, aut in reuisione & confectione Inuentarij bonorum mobilium Palatij, defecerint, contra Conseruatores, & officiales protestari teneantur; & post reuisionem inuentarij, curet vt bona, quæ in inuentario defecerint, emendentur; aliàs puniatur, vt supra.

Pro subscriptione quorumcumque Mandatorum, de relaxando quoscumque carceratos, nihil omnino accipiat: si quid acceperit; vice qualibet, aureorum decem pœna mulctetur, & parti duplum restituere teneatur.

De Officio Gabellarij maioris, & illius Notarij, & de eius Extraordinarijs. Cap. XI.

Gabellarius maior omnia, quæ ex instituto ad eius officium spectant, diligenter custodire, ac iustè & inuolabiliter exequi & obseruare debeat; & insuper hæc quoque facere teneatur.

Omnia, quæ à Perquisitoribus fraudum, qui Extraordinarij appellantur, ab eo Deputatis, vt fraudata, seu vt quæ inciderint in commissum, capta fuerint, si constiterit non esse talia, gratis & absque aliqua solutione liberè & illico, Domino rerum ipsarum restitui faciat; alioqui ad damna & interesse teneatur.

Compositiones pœnarum & illarum exactiões, quæ inter ipsum Gabellarium & eius Extraordinarios, pro rata eos tangente, diuidi debent, non aliter per ipsum Gabellarium fiant, quàm palàm, & bona fide, ac in eorum tribunali, & Notario officij assistente; cui Notario, pecuniæ ex ipsa compositione, vel exactiõne prouenientes, illico consignentur, & eas Notarius ipse eodem instanti, in libro ad id aptè composito adnotare teneatur; & in fine cuiuslibet mensis, ratam suam vnicuique participantis consignet, & de solutis quietantiam in ipso libro describendam, recipiat. Qui contrafecerit, pœnam infra dicendam incurrat.

Omnia, & singula quantumuis minima, quæ in fraudem vectigalis, siue Gabellæ, in commissum incidisse deprehensa fuerint, ad Dohanas, quibus illius rei vectigal soluendum erat, quàm primum deferantur, & postquam declaratum fuerit, illa in commissum incidisse, nisi reuisionem siue recursus pendeat, ibidem diuidi debeant. Qui ex prædictis contrafecerit, pœnam infra dicendam incurrat.

Extraordinarij, siue Perquisitores fraudum, sint, & esse debeant personæ honestæ conditionis, & fame, & nullatenus iuris, vel facti infamia notati.

Ipsi verò Extraordinarij librum singuli habere debeant, à Notario etiam per chartarum numerum authenticatum, in quo seriatim omnes fraudes, quas inuenerint, statim, & incõtinenti adnotare teneantur: & vt omnis fraudis occasio cesset,

Q 2

cesset,

cesset, in fine cuiuslibet mensis, ipse Gabellarius, simul cum Depositario libri ipsius notas, cum denunciationibus in actis Notarij factis, conferre debeat. Qui vero in præmissis, vel eorum aliquo defecerit, penam aureorum viginti quinque, vice qualibet, incurrat, quorum pars tertia Accusatorij, etiam si esset idem Notarius, vel Extraordinarius; reliquæ duæ Palatio Conseruatorum applicentur. Et si Extraordinarij penam soluere non potuerint, aut intra quindecim dies non soluerint, publicè per Urbem, causa inscripta, virgis cadantur.

Gabellarius ipse, in fine eius officij, per Syndicos Romani Populi, sicut alij Magistratus syndicetur.

De Officio Camerarij Camera Urbis. Cap. XII.

Camerarius Camera Urbis, officium suum, legaliter, & bona fide exercere debeat, necnon, & omnia facere, & curare, quæ ad Camera vtilitatem pertinere cognoscet; dictæ Camera Introitus etiam penarum tam per Conseruatores taxandarum, ratione delictorum Artificum, quàm per Senatorem, ratione quorumcumque delictorum Artificum quàm per Senatorem, ratione quorumcumque delictorum, & ex quacumque alia causa ad Camera prouenientes, ac exitus feriatim, & dilucidè describere, & adnotare.

Teneatur autem, singulis tribus mensibus, dati & accepti huiusmodi rationes, Conseruatoribus cum interuentu duorum Nobilium ad computa deputatorum inspiciendas & calculandas exhibere, sub pena aureorū quinquaginta vice qualibet incurreda. Conseruatores verò & Nobiles prædicti illas diligèter videre & discutere, & quæ eis non videbuntur admittenda adnotare, dictoque calculo se subscribere debeant. Quæ quidem computa postmodum per eundem Camerarium in Camera Apostolica suis loco & tempore de more reddenda & solidanda sunt.

Pecunias Camera Urbis non aliter quàm de mandato Conseruatorum, & duobus saltem ex ipsis subscribentibus, soluat; alioqui de suo soluisse censeatur, & Camera illèsa remaneat.

Consiliis omnibus tam secretis, quam publicis interueniat; si sine causa cessaerit, duorum aureorum pena vice qualibet mulctetur.

Emolumenta Ceræ & Piperis, quæ statutis festiuitatibus & diebus Officialibus Romani Populi dare tenetur, infra triduum à die statuta, vel de mane in Capitolio, vel domi suæ habitationis. petentibus dare teneatur: illa vero quæ in festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi dare tenetur, per triduum ante vigiliam petentibus consignare debeat; alioqui penam prædictam incurrat.

In vigilia eiusdem Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, qua die Populo ientaculum datur, Bellaria dulcia, & reliqua dari solita, iuxta frequentiam & numerum personarum, singulis Regionibus ornate, copiose & apposite, ac iuxta morem solitum & consuetudinem antiquam distribuat, assistentibus duobus à Populo deputatis.

Ea

Ea quæ dat emolumenta, nempe faces, & facula ceræ, Piper, Confessiones ex Saccaro, & Mellite Auellana (Nuclata nuncupata) sint bonæ beneque & absque fraude compositæ, & iusti ponderis, necnon & Chirothecæ similiter sint bonæ iuxta antiquum morem & tabulam antiquam: alioqui penam viginti quinque scutorum incurrat.

In actionibus publicis, nullatenus per Substitutum, sed omnino per se ipsum (nisi legitima causa fuerit impeditus) interuenire teneatur: si secus fecerit, pena aureorum decem vice qualibet mulctetur.

De officio quattuor Defensorum Decretorum. Cap. XIII.

Ad officium quattuor Defensorum spectat præcipuam curam habere, ut omnia & singula Decreta & Constitutiones Populi tam ab Officialibus etiam ad vitam, quàm ab omnibus ciuibus & aliis Statutis subiectis, inuolubiliter obseruentur, & ut contrauenientes per Conseruatores condemnentur ad pœnas, in quas propter inobseruantiam inciderint; summoque etiam studio curare, ut Populus in rebus & iuribus suis, necnon in pœnis à transgressoribus incurtis, & in omnibus aliis, quæ Palatio applicantur, non defraudetur: & quod pecuniæ Populo debita tam ex causa venditionum siue locationum, quàm ex pœnis transgredientium, ad Depositarium Populi & Palatij, prout ad eorum quemlibet pertinet, cum effectu perueniant: Necnon ut de bonis mobilibus Palatij, per eos ad quos pertinet, Inuentarium conscribatur, & quod bona quæ defecerint, restituantur, aut illarum pretium soluatur, & in his casibus apud Procuratorem Camera diligenter instare: per hoc tamen Camera Procuratorem, aut quemuis alium, cui prædicta, vel eorum aliqua iniuncta sunt, ab eius officij debito circa præmissa, vel à pœnis in euentum contrauentionis comminatis, nullatenus liberamus.

Teneantur quoque ipsi Defensores singulis Consiliis tam secretis, quàm publicis interesse.

Duret autem eorum officium per annum integrum hoc modo, ut singulis sex mensibus duo alij eligantur: Qui vero annum expleuerint, vacationem recipiant, nec nisi elapso triennio reelegi possint.

De Officio Secretarij Conseruatorum. Cap. XIII.

Secretarius Conseruatorum qualibet die in Palatio Conseruatoribus se præsentare teneatur, indeque non nisi licentiatus recedere; si contrafecerit, pena aurei vnus vice qualibet mulctetur.

Litteras tam missiuas quàm patentes, & alias omnes scripturas, quas sub Conseruatorum nomine conficiet, in primis ipsis Conseruatoribus legendas exhibere, & illis per ipsos Conseruatores approbatis, in vno libro apte composito, & bene compacto de verbo ad verbum regestare teneatur, pariterque omnes litteras missiuas, quæ ipsis Conseruatoribus transmissæ, & præsentatæ fuerint, diligenter & certo ordine conseruare debeat, diem præsentationis in eis adnotando: quoties autem in singulis prædictis defecerit, penam aureorum

aureorum decem incurrat.

Officium prædictum per se ipsum, & non per Substitutum exerceat: possit tamen in litteris scribendis aliquem à Magistratu approbatum, adhibere, dum modo ipse se sua manu subscribat sub eadem pœna.

Caueat insuper, ne ultra sibi præfinitam & assignatam mercedem quidquam à Communitatibus, vel à particularibus personis recipiat: quoties autem contrafecerit, simili aureorum decem pœna mulctetur, & accepta restituat.

De officio Scriptoris Conseruatorum. Cap. XV.

AD Scriptoris Conseruatorum officium spectat in libro magno bene composito, regestare & adnotare omnes & singulas litteras Apostolicas, Priuilegia, Rescripta, Statuta, Ordinationes, Reformationes, & demum scripturas quascumque ad Ciuitatem Populumque Romanum & Cameram Urbis pertinentes: Necnon Edicta omnia per Urbem de mandato Conseruatorum, & Camera emittenda & publicanda scribere & subscribere, & tam omnes originales scripturas, quàm regestum prædictum, & edicta reportata, & à Preconibus subscripta, diligenter in Archiuio dicti Palatij custodire: & illa quæ in futurum fient & præsentabuntur infra octo dies ad summum, omnino in dicto libro describere; pariterque omnes solutiones, quæ fient à debitoribus Camera Urbis, in libro ad hoc parato fideliter adnotare, necnon mandata quacumque de soluendo describere, ingressusque Senatorum cum suis equis & pompis: præterea Conseruatorum reuisiones, de præmissis faciendas, & demum omnia quæ videbuntur Conseruatoribus publicum interesse concernere & describi debere, pariter regestare & describere: quæ omnia in Archiuio prædicto clauē altera penes ipsum existente, diligenter custodiat, nec exinde aliquid amoueāt, sine omnium Conseruatorum licentia, in scriptis habita: quoties autem in aliquo præmissorum defecerit, pœnam aureorum quinque, incurrat & Salarium sibi constitutum amittat.

Librum quoque alium habere debet, Rincontrum appellatum, in quo omnia bona mobilia & supellectilia Palatij Conseruatorum, seriatim descripta sint; teneaturque singulis tribus mensibus, in simul cum Conseruatoribus & Camera Procureto, in recognitione, & noua dictorum bonorum descriptione siue inuentario, interuenire, & bona de nouo parata adnotare: si secus fecerit, ad emendationem omnium & singulorum bonorum quæ defecerint, de suo teneatur.

Non audeat scribere aut conficere aliqua mandata de soluendo quascumque pecuniarum summas, cuius personæ, quibusuis Depositariis directa, nisi cum insertione causæ propter quam solui mandatur, & in quem usum, & illi tantum Depositario directa, ad quem negotium illud spectat, & non alteri: quæ etiam mandata regestare teneatur in libro ad hoc apte composito; distinctis negotiis & partitis: alioqui pœnam prædictam incurrat, & Populo de suo, tantumdem quantum in mandato continetur, soluere teneatur.

Rursum & aliū librū magnū & bene cōpactū habere teneatur, in quo omnes Introitus Romani Populi adnotentur: alioqui pœna aureorum xxv. mulctetur.

Singu-

Singulis diebus in Palatio Conseruatoribus se præsentet, nec inde nisi dimissus recedat; si secus fecerit pœnam aurei vnius vice qualibet incurrat.

Officium suum per semetipsum, & non per Substitutum exerceat; nisi forte scribendo ipse satis non sit; quo casu per alium ei scribere liceat, dummodo ipse se omnino subscribat: alioqui pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

De Officio Depositarij Populi Romani. Cap. XVI.

Depositarius pecuniarum Romani Populi librum bene compactum & Mercatorum modo diligenter ordinatum habere debeat, in quo omnes introitus eiusdem Populi adnotare debeat distinctis etiam partitis quando Pecunia ad certos particulares vsus destinatur, & deponuntur.

Librum etiam alium seu libros habere debeat, in quo seu quibus separatim & distincte exitum pecuniarum describat, cum aperta distinctione & separatione causarum & negotiorum in quibus solutio facta fuerit: ita & taliter vt in continenti cuiusque negotij introitus & exitus calculari possit. Caueatque ne pecunias ad vnū vsum depositas vel destinatas, in aliam causam vel vsum soluat. alioqui pœnam aureorum decem in quolibet casuum prædictorum incurrat, & de suo soluisse censeatur.

Non possit aliquam pecuniarum quantitatem vigore cuiusuis mandati alicui personæ persoluere, nisi in mandato causa per quam solui mandatur, persona cui, & quantitas, explicite & expresse sit descripta; & nisi mandata ipsa per duos saltem Conseruatores, vel per vnum ex eis, & per Priorem Capitulum Regionum, & per Computistam Populi, & generalem Antigrapheum, quem Rincontrum appellant, subscripta fuerint, & Populi Romani sigillo signata: quod si aliter soluerit, de suo soluisse censeatur.

Teneatur quoque singulis tribus Mensibus computa dati & accepti Conseruatoribus & duobus Nobilibus ad computa deputatis solidanda assignare: quorum copiam præfatis Conseruatoribus & Deputatis per dies quattuor ad minus ante solidationem, consideranda dare debeat, & demum illa vera esse, & non habere alia diuersa cum iuramento affirmare, quibus secutis computa legitime solidata per dictos Conseruatores & Deputatos subscribantur, & aliter solidata computa non teneant.

De Officio Depositarij Palatij Conseruatorum. Cap. XVII.

AD officium Depositarij Palatij Conseruatorum spectat omnes pecunias, quæ proueniunt ex introitibus & pœnis Terrarum Romani Populi. Item illas quæ proueniunt ex licentia excoriandi porcos, de quibus debet etiam computum tenere Conseruatorum Notarius. Item & pœnas quæ proueniunt à fraudantibus Gabellam Gymnasij siue Studij, de quibus fit condemnatio per Gabellarium maiorem. Item & scuta centum, quæ proueniunt ex Gabella dicti Studij, & scuta viginti, quæ proueniunt ex Castro Viterulani, & omnes alias pecunias, quæ ad eius manus solent quoquo modo ratione dicti officij

officij p̄uenire, fideliter custodire & conseruare, Illasque omnes adnotare teneatur in libro bene compacto, & secundum vsu Mercatorum tento, distincte, & de die in diem, prout ad eius manus peruenerint: quem librum in Archiuo Palatij Conseruatorum continuo retinere debeat: in quibus seu eorum aliquo, quoties defecerit, p̄nam aureorum quattuor incurrat; quam etiam p̄nam eo ipso incurrisse censeatur, si eodem die pecunias non adnotauerit, quo ad eius manus peruenerint.

Pecunias autem p̄dictas non aliter soluat, quam de mandato Conseruatorum, & saltem manu duorum ipsorum, aut vnus, & Prioris Capitem Regionum, & per Computistam & generalem Antigraphum subscripto, & semper cum Populi sigillo, in quo clare, & nominatim exprimentur causæ, & partitæ ex quibus solui mandatur, & quibus personis: si secus fecerit, p̄nam aureorum decem incurrat.

Singulis tribus Mensibus intra octo dies post noui Magistratus ingressum, curet vt sua computa per Conseruatores solidentur, & illis cessantibus protestetur in actis Notarij, Conseruatoribus p̄sentibus. In quorum redditione & solidatione seruentur quæ supra proxime per Depositarium Ro. Populi seruari mandantur, & nihilominus quoties fuerit requisitus, sua computa exhibere debeat: si in aliquo ex p̄missis defecerit, p̄na duorum aureorum vice qualibet mulctetur.

Teneatur quoque semel in hebdomada, & quoties requisitus fuerit se coram Conseruatoribus in Palatio p̄sentare: nec inde nisi dimissus recedat: quoties contrafecerit, p̄nam vnus aurei incurrat.

De Officio Reuisoris Palatij Conseruatorum. Cap. XV III.

Reuisor bonorum mobilium Palatij Conseruatorum librum bene compactum habere debeat, in quo ipse describere teneatur Inuentarium mobilium & supellectilium Palatij p̄dicti, dictumque librum pariter in Archiuo Palatij conseruare debeat: si secus fecerit, p̄na aureorum quattuor vice qualibet mulctetur.

Singulis tribus mensibus, initio noui Magistratus, in p̄sentia Conseruatorum assistente Procuratore Camerae Urbis, & Scriptore Conseruatorum, mobilia & supellectilia p̄dicta recenseat, & consumpta, aut amissa, vel quæ non apparent, diligenter adnotet: & quæ reparatione indigent, instet vt resarciantur, & reparentur, & quæ denuo empta & parata fuerint, inuentario addat; si secus fecerit, p̄nam aureorum quattuor vice qualibet incurrat, & duplum pretij non descriptorum bonorum persoluat.

Si qua bona ex adnotatis deficient, culpa vel negligentia Magistrati domus, vel cuiusuis personæ, teneatur instare apud Conseruatores, vt Procurator Camerae contra eos, quorum culpa bona ipsa defecerint, vel deteriora effecta fuerint, ad emendationem damni procedat: si secus fecerit, p̄nam dupli valoris rei quæ defecerit, incurrat.

De

*De Officio Extraordinariorum Maiorum & Minorum.
Caput XIX.*

Extraordinarij Maiores antequam ad officij exercitium admittantur, idoneum fideiussorem de bene, fideliter & personaliter suum officium exercendo & administrando; & finito officio de stando & parendo syndicatui p̄stare teneantur: illi vero qui non steterint, aut sponte non paruerint syndicatui, ultra quoddam parere cogantur, de cetero ad officium p̄dictum eligi non possint. Qui vero per substitutum exercuerit, ipso iure officio priuatus existat, & inuentiones à substituto factæ irritæ sint & nullæ.

Minorum Extraordinariorum nomina describi debeant in albo seu libro à Notario Camerae, singulisque tribus mensibus recenseri debeant, si sint iidem, & ex qua causa fuerint mutati.

Maiores etiam Extraordinarij habere debeant minores, qui sint bonæ famæ & conditionis, & qui fustigati aut ad verecundiam expositi, seu condemnati de aliquo delicto infamiam irrogante, non fuerint; & semel priuati nullatenus ad officium de cetero admittantur.

Inuentiones quas ipsi Dinores inuenerint, debeant verificari per modum quem Tornellum appellant cum refectione debiti, id est cum suppletionem eius quod minus datum est emptori, aut cum restitutione pretij quod plus est receptum à venditore: illæ autem inuentiones, quæ fuerint per dictos minores sine Tornello & debiti refectione repertæ ad minus per vnum testem fide dignum verificentur, si ipse maior cum eis non interuenerit: aliàs non teneant.

Non possint aliquo modo capere bona tamquam in fraudem edictorum contractata, neque in nundinis neque alibi, inuenta, nisi ad effectum illa deferendi in palatio Conseruatorum, & nisi fuerint in manibus emptorum & in facto reperta, quæ bona statim consignare debeant Tagistro domus Conseruatorum, quietantia ab eo recepta, distribuenda locis piis iuxta formam p̄sentium statutorum nec ad diuisionem ante triduum deueniri possit, nisi res esset tempore peritura.

Liceat tandem vniciq. Extraordinario per totam Urbem perquirere, etiam si alius & is cui Quarterium perquirendum in sortem venisset, in perquirendo p̄uenierit, & perquisuerit: & hoc vt omnis fraudis suspicio cesset, & delicta non remaneant impunita.

Non possint ipsi maiores, partem p̄narum, quæ applicatur minoribus quoquo modo exigere: sed pars ipsorum minorum debeat penes Cameraarium conseruari, qui teneatur in fine cuiuslibet mensis, ratam suam dictis minoribus (recepta ab eis quietantia) numerare: Nec etiam ipsi maiores ratam suam p̄narum recipere possint, nisi post solidationem computi à Notario Camerae factam, quæ singulis mensibus fieri debeat. Si maiores contrauerint p̄nam aureorum decem incurrant, & duplum ipsis minoribus persoluant.

Cum minoris ponderis panem deprehenderit, vt veritas elucescat, teneantur

R tur

tur atramento, & non gypso aut carbone, nec re simili in ipso pane in singulis, quas cacchiatas appellant, quanti sint ponderis adnotare, exprimendo numerum cacchiatarum repertarum in singulis cacchiatis.

Quilibet Maior Extraordinarius teneatur Inuentiones omnes, quæ tam ab eo quàm à suis Extraordinariis minoribus factæ fuerint, sequenti die iuridica in vno folio descriptas, Conseruatoribus offerre, à quibus illud incontinenti subscribi debeat: in ipso vero folio Inuentiones factæ ab ipso maiore ab illis quæ factæ fuerunt a minoribus distincte contineantur, & ab vno quoque eorum qui illas inuenerit separatim subscriptæ sint, & nullatenus maior pro minoribus nec è conuerso, minores pro maiore se subscribere possint; alioqui in quolibet casu præmissorum irritæ sint & nullæ: quæ folia inuentionum ita per Conseruatores subscripta statim in manibus Scriptoris Camerae consignentur ad effectum, vt exequatur quantum ei infra cap. 23. de officio Scriptoris Camerae est iniunctum.

Ipsi quoque Maiores nullam nec realem nec personalem exequutionem facere possint, absque mandato Conseruatorum a duobus saltem ex eis subscripto.

De Officio Notarij Conseruatorum. Cap. XX.

AD officium Notarij Conseruatorum spectat Tribunali ipsorum dum ius dicunt assistere, & omnia acta iudicialia diligenter conscribere, de omnibus Instrumentis tam venditionum & locationum, quàm etiam rerum quarumcumque quæ inter Conseruatores Romani Populi nomine, & alios quoscumque celebrantur, (exceptis his quæ ex Consiliis proueniunt, quorum rogatio spectat ad Scribas Senatus) se rogare, & illa omnia de quibus rogatus fuerit, intra triduum à die rogatus, in libro magno bene compacto, & chartis numeratis, describere, quem retinere & conseruare teneatur in Archiuio, vbi aliæ Romani Populi scripturæ conseruantur: & nihilominus statim quòd de aliquo Instrumento præmissa concernente rogatus fuerit, notam ipsius Computistæ & generali Antigraphæo consignare: alioqui quoties contrafecerit, vnius aurei pœna mulctetur.

Sed & curare debeat, vt quæ pertinent ad officium suum in Dohanis Pecudum, diligenter exequatur. Schedulas quascumque facultatum extrahendi ab Vrbe bona, quæ per Conseruatores conceduntur, subscribere, & alia facere & exercere, quæ ad suum officium spectant, & quæ hactenus facere & exercere consuevit. Et demum finito officio scripturas omnes ad dictum officium pertinentes successoribus per inuentarium consignare, vel in loco per Conseruatores deputando dimittere.

Teneatur quoque in dicto Actorum libro licentias, quæ excoriandi Porcos à Conseruatoribus Macellariis conceduntur, per singulos dies adnotare, vt inde cum Depositario Palatii collatio fieri, & ratio iniri possit.

Caueat ne subscribat aliquod mandatum, nisi in eo sint nuncupatim descriptæ & expressæ omnes partite & causæ, ex quibus & pro quibus solui mandatur: si secus fecerit, de suo tantumdem pro pœna soluere cogatur.

De

De Officio ratiocinatoris siue Computistæ, necnon & generalis Antigraphæi. Cap. XXI.

AD Computistæ siue Ratiocinatoris officium pertinet, omnes & singulos redditus & introitus, exitus, & expensas tam ordinarias quàm extraordinarias, & tam Populi, quam Palatii Conseruatorum, Gymnasij & aliorum reddituum Romani Populi, diligenter & distincte adnotare, & ea de causa plures libros magnos apte compositos, ac bene & mercantili modo tentos habere, in quibus prædicta omnia de die in diem diligenter describat & adnotet; quos libros continuo in Archiuio retinere debeat. Quòd si in aliquo ex prædictis defecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Debeat etiam duos aut plures libros magnos habere, vnum videlicet contra librum Depositarij Populi Romani, alium contra librum Depositarij Palatii, & alium contra Depositarium Gymnasij, & alios depositarios bonorum & reddituum Populi, qui pro tempore extiterint; & eos pariter in eodem Archiuio conseruare sub pœna prædicta.

Teneatur quoque de mense in mensem Cameræ Urbis Procuratori notam siue listam debitorum exhibere, vt soluere cessantes cogi possint: alioqui pœnam ducatorum auri viginti quinque incurrat.

Quoties Computa pro Populo cum aliquibus Depositariis prædictis inire & solidare contigerit, ipsi cum suis rationum libris interueniat, & calculo inito, describat & adnotet, in qua quantitate remaneant vel illi vel Populus debitores; quos libros similiter vt supra conseruare teneatur: si secus fecerit, pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat.

Visis quoque rationibus omnibus, si quid animaduersione dignum putauerit, Conseruatoribus & Deputatis denuntiare debeat; alioqui de dolo puniatur.

Præterea qui pro tempore fuerit generalis Antigraphæus, teneatur libros suos bene aptatos & compositos contra libros Computistæ prædicti, Introitus scilicet & exitus reddituum Populi Romani recte conficere, & feriatim ordinare, & alia quæ sibi ex suo officio incumbunt, peragere & adimplere.

Idem si vocatus aut intimatus fuerit legitimo impedimento cessante, & tunc excusatore misso in omnibus & singulis venditionibus officiorum Montium, & bonorum quorumcumque Populi Romani interuenire, necnon, secretis & publicis Consiliis adesse, sub pœna viginti quinque aureorum si defecerit in quolibet casuum prædictorum incurrenda.

De Officio Notarij Camerae. Cap. XXII.

NOtarius Cameræ initio officij iuret officium suum se bona fide exercere, fideliter scribere, & suo salario contentum esse: & teneatur omnes introitus Cameræ in vno libro & expensas in alio adnotare: si sciuerit aut cognouerit fraudem committi, Conseruatoribus denuntiare, & finito tempore libros omnes in Camera dimittere, siue officij rationem reddere, & syndicarui

R 2

dicarui

dicatui parere: Omnibus diebus in Palatio Conseruatoribus assistere, vsque ad Audientia finem, officiumque suum per se ipsum, non autem per substitutum exercere: alioqui pœnam aureorum decem singulis casibus vice qualibet incurrat:

Audientia expleta, diebus singulis cum Camerario mandata inuentionum conferat (quod Reincontrare appellant) sub pœna prædicta.

Similiter die qualibet Audientia finita, ex Mandatis de grauando Artifices denunciatos, Executoribus pridie aut antea datis eorum qui concordauerint, aut pœnam soluerint nomina delet: alioqui pœnam prædictam incurrat.

Postquam ex Mandatis de grauando, nomina Artificum, siue Negotiatorum, qui soluerint aut concordauerint, vt dictum est, deleuerit, seu cancellauerit, pariter eadem nomina, ex libro Scriptoris delet. In margine tamen accusationum, siue inuentionum, causam per quam & de quorum mandato & absolute vel composita pœna, vel an gratis inuentiones ipsæ deletæ fuerint, sua manu conscribat, sub pœna prædicta.

Et ad obuiandum fraudibus, ne forte aliqua inuentio sine mandato, aut aliter quam in mandato habetur cancelletur: Singulis mensibus, inuentionum siue accusationum delatarum, & abolarum, Camerario, aut Camerae Procuratori, vel cuius alteri, de mandato tamen Conseruatorum, rationem reddat: & quoties contrafecerit, pœnam prædictam incurrat.

Sigilla a Pistoribus, siue Furnariis, singulis sex mensibus requirat & recipiat, contentus solita mercede, ipsaque sigilla cum nominum singulorum Furnariorum inscriptione, distincte & separatim custodiat, ad effectum, vt si dubitetur cuius sit panis delatus, cognosci possit: & quoties contrafecerit, puniatur vt supra.

Alium quoque librum habere debeat, in quo dietim scribat & adnotet pecunias, quæ ex pœnis prædictis Camerario soluuntur, & in cuiuslibet partitæ margine nomen Extraordinarij, cuius opera pœnæ prædictæ soluuntur, apponat, vt cum dictis Extraordinariis computa iniri solidarique possint: quoties autem defecerit, pœnam prædictam incurrat.

De Officio Scriptoris Camerae. Cap. XXIII.

Scriptor Camerae, cum primum nomina delinquentium Artificum siue Negotiatorum (quas Inuentiones appellant) subscripta tamen ab Extraordinariis maioribus, seu minoribus, & ab vno ex Conseruatoribus, vt supra cap. xix. De offi. extraordinariorum maiorum, receperit: illa incontinenti in suo libro regestare teneatur, & Artifices denunciatos in exhibitis sibi foliis descriptos, pro sequenti die iuridica citari facere, ad cõparendum coram Cõseruatoribus, & concordandũ, prout hactenus fieri cõsuevit; qua die adueniente, & illis aut eorũ aliquibus cõparere cessantibus, non cõparentium, & cõcordare cessantium nomina, in alio folio (quod listam siue grauatoriã appellant) describat, illudque manu Conseruatorũ subscriptũ, Executori consignet, qui illius vigore Artifices grauet in certa cõsueta pecunia, vt grauaminis tedio affecti, cõpareant responsuri. Et sequenti die iterũ non cõparentes cum eadem lista

grauari

gruari faciat, demptis ex lista iis, qui comparuerint, & concordauerint: Quod si Artifices in eorum contumacia persistant, Scriptor ipse, copiam inuentionum singulorum (quas extractus appellant) camerae Procuratori consignet, qui extractus prædictos Conseruatoribus afferat, vt ipsi pœnam vel declarent vel arbitrentur. Sed si ipsi artifices intra terminum sibi ad concordandum vel soluendum præfixum, extractum à Scriptori receperint, & illius taxationem, aut pœnæ declarationem à Conseruatoribus fieri non curauerint: ipse Camerae Procurator alium similem extractum ad taxandam seu declarandam pœnam Conseruatoribus afferat, qua declaratione secuta, illico Camerae procurator in vno libro ibidem ad Tribunal retinendo per ipsum seriatim nomina delinquentium, & summas taxatas describat, in quo libro & in qualibet ipsius chartarum facie ipsi Conseruatores taxæ præpositæ se subscribant, exprimendo ad quam summam taxatæ quantitates in totum ascendant per extensum. Quibus taxationibus aut declarationibus per Conseruatores factis (hæc autem omnia intra terminum dierum vtilium quinque fieri debeant) præfatus Camerae procurator sequenti die listam condemnatorum, qui non satisfecerint, manu Conseruatorum subscriptam Executoribus tradat, vt à delinquentibus taxatam pœnam, vel æquivalentia pignora reportet, & prædictis omnibus libris listis & extractibus collatis & concordatis in fine cuiuslibet mensis inter Camerarium, Camerae Procuratorem, Scriptorem, Notarium & Extraordinarios calculari, & rationes solidari debeant.

Non possit Scriptor dare Extractum, siue inuentionis copiam accusato Artifici, postquam Conseruatores à Tribunali recesserunt.

Singulis quoque diebus iuridicis coram Conseruatoribus in Palatio esse, quamdiu Audientia durabit, nec ante sine licentia recedere, Officiumque suum per se ipsum & non per Substitutum exercere debeat; alioqui in singulis casibus prædictis, & vice qualibet pœnam aureorum decem incurrat.

De officio Magistri Massarij. Cap. XXIIII.

Ad officium Magistri Massarij spectat rerum omnium existentium in Palatio Senatoris & Iudicum curam gerere, & illarum inuentarium adhibitis Camerae procuratore & Notario Conseruatorum conficere, & cum Senator discedens illas dimittit, & cum eodem successori in officio consignatur, atque curare, vt quæ culpa ventionum amissa sunt, restituantur: alioqui ipse de suo amissa reficere debeat.

De officio Executoris Palatij Conseruatorum. Cap. XXV.

Executor mandatorum Palatij Conseruatorum, cum primum sibi nomina delinquentium Artificum, (quæ listas appellant) manu tamen Conseruatorum

uatorum

uatorum subscripta, vt præfertur, tradita fuerint, eodem die personas in listis descriptas grauari teneatur, & similiter eadem die, qua sibi mandata, seu listæ condemnatorum assignabuntur, eas exequi: pignora vel summam in condemnatione contentam auferendo. Teneatur quoque sequenti die iuridica pecuniam Camerario consignare, vel capta pignora subhastanda deponere, aut causam quare in executione cessauerit, reddere: alioqui pœnam aureorum decem, quoties contrafecerit, incurrat.

Singulis quoque iuridicis diebus à Notario Cameræ nomina eorum Artificum, qui soluerint, composuerint, concordauerintve, perquirere; & in suis listis adnotari facere, teneatur, vt sciat à quibus debeat abstinere: alioqui incidat in eandem pœnam, & damnum parti læsæ resarciat.

Si defecerit singulis sequentibus iuridicis diebus, post listas & mandata sibi tradita grauationum, & executionum computum reddere, & executioni debite demandasse causa legitima cessante, prædicta mandata & nomina grauantorum alteri executori dari possint; & ipse nihilominus pœnam prædictam incurrat.

De Praconibus, siue Banditoribus. Cap. XXVI.

Pracones edicta & banna ad Cameram pertinentia, eadem die qua sibi traduntur, vel omnino sequenti in Quadruiuis, Plateis & locis solitis præconizare & publicare teneantur, & sequenti die suæ executionis relationem, illis ad quos spectat, in calce ipsius edicti facere, & restituere; vnusque saltem eorum qualibet die iuridica, se in Capitolij Palatio præsentare; & à Notario, Scriptoribus, Camerario & Procuratore Cameræ perquirere, an aliquid sit pro camera exequendum: alioqui vice qualibet, & in quolibet casuum prædictorum pœnam aurei vnus incurrat. Quæ vero ad priuatorum instantiam, aut vtilitatem illis committuntur, aut ab eis fieri petuntur, statim vel illa, aut omnino sequenti die iuxta rei exigentiam exequi teneantur, suaque infra taxanda mercede contenti sint: alioqui accepta vltra præfinitam mercedem restituant, & pœnam quinque aureorum vice qualibet incurrant.

De modo creandi Electores Officialium Romani Populi. Cap. XXVII.

Ad electionem eorum, qui officialium Romani Populi Electores futuri sunt, quos Imbussulatores appellant, hoc modo deueniendum esse statuimus.

Omnes ciues cuiusque Regionis, descripti in libro Scribarum Senatus, qui in publicis consiliis interuenire possunt, de mandato capitis Regionis, per suum mandatarium dimissa schedula, qua significetur ad quid, quo in loco, & pro qua hora vocentur: Et vt nulli alij admittantur, quilibet caput Regionis habere debet notam huiusmodi descriptorum per suum Notarium

rium ex dicto libro desumptam, & manu alterius Scribarum Senatus gratis subscriptam.

Ea autem hora adueniente & elapsa, facta per caput Regionis propositione, eligatur vnus ciuis per maiorem numerum votorum, natus annis ad minus triginta quinque, qui sit Imbussulator pro buffula sequenti.

Is vero electus, post eius electionem, infra octo dies ad summum, describat, & adnotet in folio, manu sua subscripto, nomina omnium ciuium illius Regionis, qui idonei fuerint ad officia, & de quorum electione tractari posse sibi dignum visum fuerit.

De officio Electorum, siue Imbussulatorum.

Cap. XXVIII.

Congregatis in vnum Electoribus, antequam de Electione tractare incipiãt, debeant eis infra scripta Capitula, eorum officium concernentia, per Cameræ Procuratorem perlegi: deinde iurent singuli in manibus Reuerendissimi Domini S.R.E. Camerarij, vel Vicecamerarij contenta in dictis Capitulis seruare, eosque eligere, & illis in electione suum votum dare, quos & quibus secundum eorum iudicium & Conscientiam, remoto omni amore, odio, prece, pretio & timore ad officia, ad quæ nominabuntur, dignos esse cognouerint. Et quod nihil ex his quæ in Congregatione tractata aut conclusa fuerint, cuius personæ reuelabunt.

Quilibet votum suum per fabam aut pilulam tacite & secrete præbeat, ita vt ab astantibus reliquis non dignoscatur in quam partem sua voluntas inclinat.

Non possint eligi nisi Ciues aut origine aut ex priuilegio, ita tamen vt Ciues ex priuilegio ad officium Conseruatoris, aut Capitis Regionis nisi post lapsum Quinquennium à die priuilegij nominari nec eligi possint.

Nullus nominari aut eligi ad idem officium possit, nisi biennium à fine illius officij lapsum fuerit.

Non possint nominari aut eligi in Conseruatores, qui trigessimum quintum annum non expleuerint, nec pro Capitibus Regionum, qui vigesimum quintum annum non excesserint, neque pro Marecallis, qui sint minores annis tredecim, neque pro Magistris Viarum, Syndicis officialium, aut Magistris Iustitiariis, qui annum trigessimum quintum similiter non expleuerint.

Homicida aut de publico delicto capitaliter damnatus, ad aliquod officium, neque nominari neque eligi possit; nisi forte ex auctoritate Sanctissimi Domini nostri Papæ ad honorem, famam & bona restitutus fuerit.

Qui bonis cesserit, aut ad beneficium quinquennale admissus fuerit, nec eligi, nec nominari possit.

Brigosi vel qui inimicitiam aut brigam cum aliquo ciue aut Vrbe, vel districtus habitatore, habeat; nisi data pace & perpetua securitate de non offendendo nec nominari nec eligi possint.

Officiales ad vitam domus & Palatij Conseruatorum, vt pote Cancellarij, Ad-

uocatus

uocatus & Scribæ Senatus non possint pro Conseruatoribus, neque pro Magistris Viarum neque pro Magistris Iustitiariis imbusulari. Reliqui vero, id est Procurator Fisci, Secretarius, Scriptor Notarius & Computista Conseruatorum, Generalis Computista siue Antygrapheus, Notarius prouisorum, Scriptor Camerae Notarius Camerae: Reuisor Palatii Conseruatorum, & Depositarius eiusdem Palatii nec pro Conseruatoribus, nec Capitibus Regionum, nec pro Magistris viarum, nec pro Magistris Iustitiariis, nec pro Syndicis officialium Romani Populi, nec pro eorum Notario nominari aut eligi possint.

Hi qui ex legitimo Matrimonio nati non sunt (nisi forsan à Sanctissimo Domino nostro Papa legitimati fuerint) nec nominari, nec eligi possint.

Qui etiam ad aliena seruitia permanent, Ciues origine vel priuilegio, & qui domum propriam vel conductam cum sua familia non habitant, nullatenus ad aliquod officium nominari aut eligi possint.

Sed & qui debitores Populi, aut Camerae Urbis, tam ex delictis, quàm ex contractibus declarati fuerint, nisi vel soluerint, vel de soluendo datis idoneis fideiussoribus cauerint similiter nec eligi, neque nominari possint.

Qui mechanicam artem exercent vel vile exercitium faciunt, pariter neq. nominentur neque eligantur.

Vedtigalium aut Gabellarum quarumcumque participes, tam occulte, quàm publice, aut in illis quouis modo interesse habentes, neque pro officialibus Bussulæ, neque etiam pro consiliariis secreti consilij eligi, aut nominari possint.

Verum neque ipsi Electores ad aliquod officium illius Bussulæ eligi aut nominari debeant.

Conseruatores quoque & Prior, qui in Bussula interueniunt, nequaquã etiam pro Conseruatoribus, aut pro Capitibus Regionum, aut pro Magistris viarum illius Bussulæ nominari aut eligi possint.

Ex pluribus nominatis ad vnum & idem officium, illi remaneant electi, & in Bussula censeantur inclusi, qui plura vota habuerint: & in concursu duorum, iterum vota Electorum pro eis exquirantur, & nihilominus in nota votorum per cameram procuratorem scribenda (quã Rotulum appellant) singuli prout nominantur in Rotulo describantur, & cuique numerus fauorabiliu votorum pure & sine fraude adnotetur, & deinum officialium electione finita, & publicata, Rotuluus si neota prædicta debeat omnino lacerari.

Cum primum nominatio & electio Conseruatorum, Capitum Regionum, & Magistrorum viarum expleta fuerit, quilibet ex prædictis Electoribus, notam seu listam omnium aliorum officialium, in quibus examen & concursus votorum non requiritur, quos ipse pro sua Regione elegerit, sua manu subscriptam Camerae procuratori consignare teneatur: quæ nota ibidem coram prædicto Reuerendissimo Domino Camerario, & aliis officialibus memoratis, legi, & publicari debeat. Quod si ipsi Electores defecerint, aut ipsorum alter defecerit, Conseruatores astantes, possint ex cessantis Regione eligere, & nominare eos officiales, quos cessans nominare potuisset.

Huius

Huius electionis Congregationi nullus alius interesse possit, præter votum habentes, nisi Camerae Urbis Procurator, & Conseruatorum Scriptor, qui & ipsi iurare teneantur de non reuelando quæ inibi tractata fuerint.

Diebus, quibus hæc electio durat, Camerae procurator Capitula hæc semper secum afferre debeat, & ea vt dictum est, in congregationis initio perlegere, diligenterque animaduertere, vt obseruentur, summoque studio inuigilare, vt qui nominantur, habiles sint ad officia, ad quæ nominantur, iuxta formam præsentium Capitulorum, & si qui inhabiles nominentur, se opponere & obicere: alioqui ipse pœnam centum aureorum incurrat.

Qui officiales in solemnitatibus, Magistratum comitari tenentur. Cap. XXVIII.

IN omnibus Solemnitatibus, quibus Populi Magistratus interuenire solent, vt sunt dies festiuitatum sancti Antonij Abbatis, decima septima Ianuarij, sancti Blasij Episcopi & Martyris, tertia Februarij; Beatæ Franciscæ Romanæ, nona Martij; Sancti Georgij Martyris vigesima tertia Aprilis; Apparitionis sancti Michaelis Archang. octaua Maij; Octauæ solemnitatis Corporis Christi, qua die itur ad ecclesiam sancti Marci, Sancti Alexij Confessoris decima septima Iulij; Assumptionis Gloriosissimæ semper virginis Dei Genitricis Mariæ decima quinta Augusti; Natiuitatis eiusdem, octaua Septemb. Conceptionis eiusdem, octaua Decembris, & si quæ aliæ fuerint, interesse teneantur Senator, Conseruatores, Capita Regionum, Cancellarij, Scribæ Senatus, Aduocatus & Procurator Camerae, Camerarius, Secretarius, Scriptor Conseruatorum, Depositarius Palatii, Reuisor Palatii Conseruatorum, & Computista, Tredecim & viginti sex Consiliarij & Comestabiles Regionum. Qui vero defecerint, ipso iure amittant emolumenta quæ eis pro illa associatione dari consueuerunt, illico locis Piiis applicanda, & mox eadem Conseruatores, ad ipsa Pia loca eorum arbitrio per eorundem Magistrum domus, qui de consignatione schedulam recipere & ostendere debeat, deferri & erogari faciant, exceptis tamen deficientium Comestabilium emolumentis, quæ eorum Collegio pro maritandis puellis superius de offic. Capitum Regionum cap. viij. applicata sunt.

De applicatione pœnarum delinquentium officialium prædictorum. Cap. XXX.

POENÆ omnes pecuniariæ, quæ ex quacumque contrauentione præsentium constitutionum, à quouis Magistratu, Officiali, aut persona ex iis, qui hæc in hoc tertio libro descripti sunt, debentur, quæ alteri loco aut personæ, non sunt applicatæ, ipso iure debeantur, & applicata censeantur, ornamentis, & rebus necessariis Palatii Conseruatorum, & ea de causa perueniant in manus Depositarij eiusdem Palatii erogandæ de mandato Conser-

S

uatorum

uatorum & Prioris eorum, vel duorum saltem ex eis manu subscripto, & Populi sigillo signato, ex quibus nulla retentio per Depositarium fieri possit; & si pro ornamentis necessariæ non fuerint, fabricæ Palatii prædicti applicatæ intelligantur.

*De forma in venditionibus Redditi Romani Populi
seruanda. Cap. XXXI.*

Officia Romani Populi, quæ ad certum tempus vendi consueverunt, officiis Executorum Conseruatorum & Ripæ, quæ nec vendantur, nec sub aliqua responsione concedantur, exceptis, non aliter vendi possint, quàm si Conseruatores, Prior Capitum Regionum, duo Capita Regionum ad id electi, Aduocatus & Procurator Camerae & tres Custodes officiorum de more etiam electi, interueniant. Quibus vocatis & congrè gatis (præuiis solitis Præconiis) subhastentur, & plus offerenti, accensa candela, vt moris est, & non aliàs deliberentur, nullusque qui cedulam banchariam, aut alterius idoneæ personæ de soluendo pretium licitandum infra triduum iuxta formam Capitulorum desuper faciendorum, non habeat, ad licitandum admittatur: & aliàs vel alio modo subhastatio & deliberatio facta non valeat. In venditionibus autem officiorum huiusmodi, & aliorum quorumcumque introituum Romani Populi, non liceat Conseruatoribus, aut Priori, aut aliis quibuslibet Capitibus Regionum, aut Custodibus officiorum ad id vt præfertur deputatis, ad venditionem prædictam offerre, nec ipsi, nec quiuis alij Romani Populi officiales, qui in prædictis quoquo modo interueniunt, aut quorum opera in his Romanus Populus vitur, publice vel clam cum oblatore quomodocumque aut quandocumque participare, sub pœna mille aureorum eo ipso incurrenda: nec non annullationis contractus & refectionis damnorum & interesse, quæ propterea Populus ipse sustinere possit: ea tamen moderatione & declaratione adiecta, quod si quis ex supradictis, cuius opera vel officio Populus Romanus in eisdem venditionibus, locationibus siue appaltis vitur, qui tamen ius disponendi non habeat: voluerit ad vtilitatem Romani Populi ad licitandum admitti, & ita velle in actis declarauerit, & eam declarationem Conseruatoribus & aliis supradictis insinuauerit, deposita in eo actu penitus & omnino administratione & opera, quam in prædictis exhibebat, & nihil omnino sui officij & auctoritatis in eo actu impendendo: sed tamquam priuatus & vt ceteri ad licitandum & offerendum admitti possit & debeat.

Ne quis pluribus fungatur officiis. Cap. XXXII.

Nullus ad aliquam administrationem bonorum Romani Populi deputatus, eligi aut deputari possit ad aliam similem administrationem prima

ma durante; nullique cui liceat, plura officia, quæ propter personale exercitium incompatibilia reputantur, retinere; & qui habet vno retento, aliud, vel alia infra sex menses, resignare aut vendere iuxta officij naturam teneatur.

*De officiis Per substitutos non exercendis.
Cap. XXXIII.*

Officia omnia, omnesque dignitates Curia Capitolij, & Romani Populi, quæ in Vrbe administrantur, quocumque nomine nuncupentur, per illas easdemmet personas impleantur, quibus collatio prouisio, siue quouis concessio facta fuerit, & nullatenus per Substitutum aliquem, quantumuis idoneum, exerceantur. Qui contrafecerit si sit officialis ad vitam, salarium, emolumenta que officij per integrum annum amittat, & ipse ab officio sit suspensus, excepto Camerae Procuratore, qui vna cum eius substitutis vrgentibus negotiis suum officium valeat exercere. Si vero officialis ad tempus, ipso iure officio, salario, & emolumentis, etiam si illud ex causa haberet onerosa, priuatus existat. Qui vero pro substituto prædictorum se gesserit, aut inseruire ausus fuerit, pœnam aureorum quinquaginta quoties contrafecerit incurrat. Aduenæ autem, quibus aliqua Populi Romani officia, vel exercitia conceduntur, siue locantur, si ipsi per se non exercent, causa infirmitatis dumtaxat excepta, pariter salarium, emolumenta, & officium, etiam si illud soluta pecunia acquisierint, amittant; & Substituti pro eis exercentes pœna supra præscripta puniantur.

*De officialibus incidentibus in Brigam.
Cap. XXXIII.*

Si quis officialis etiam ad vitam sua arrogantia vel culpa in inimicitiam vel brigam incurrerit, salario careat, & emolumentis, & ab officio suspensus maneat inimicitia vel brigam durante.

Ut officia Terrarum Romani Populi, ciuibus committantur. Cap. XXXV.

Officia omnia terrarum & oppidorum Romani Populi Romanis ciuibus & non aliis committantur, & gratis: minores tamen annis triginta quinque ad ea eligi, & deputari non possint.

*Ut officiales Ferrarum Romani Populi caueant de stando
Syndicatu. Cap. XXXVI.*

Q Vicumque ad aliquod officium exercendum in terris, & oppidis Romano Populo subiectis electus, seu deputatus fuerit, cauere omnino teneatur penes acta Notarij Conseruatorum, cum fideiussoribus idoneis de stando & parēdo syndicatui; & si ad Urbem finito officio redierit sine litteris attestantibus ipsum recte administrasse, & sententiæ Syndicorum paruiffe, vltra quod redire ad locum, & sententiæ parere teneatur, tantundem pœnæ nomine Fisco persoluat, quācum pro salario, dicto officio durante perceperit, ad quod etiam fideiussor cogi possit.

*De Clericis ad officia Capitolina non admittendis.
Cap. XXXVII.*

Cum Sacri Canones clericos à secularibus negotiis arceant, nullus clericus beneficia obtinens Ecclesiastica, vel in Sacris ordinibus constitutus, officium aliquod seculare in curia Capitolij, vel in Palatio Conseruatorum habere, aut exercere possit; quod si de facto, aut per ignorantiam electus fuerit, omnibus salariis & emolumentis careat; & si qua acceperit, restituere teneatur.

*De electis ad officia recusantibus acceptare.
Cap. XXXVIII.*

Quilibet Romanus Ciuis, qui ad aliquam dignitatem, officium, aut administrationem ex pertinentibus ad Populum Romanum electus, aut deputatus extiterit, munus sibi iniunctum cum alacritate, fide & sinceritate suscipiat, & exerceat. Qui vero cessante legitima causa recusauerit, pœnam quinquaginta aureorum incurrat; de causa autem legitima Conseruatores adhibitis Priore, ac Tredecim & Viginti sex consiliariis cognoscant, & iudicent.

De officio Magistrorum Viarum. Cap. XXXVIII.

Magistri Viarum de his cognoscant & iudicent, quæ in statutis eorum officio præscriptis, & in eorum privilegiis continentur, necnon & de his, de quibus simul cum Reuerendissimo Domino S.R. E. Camerario per privilegia & litteras Apostolicas cognoscere possunt, in quibus quidem ad Reuerendam Cameram Apostolicam reclamari seu appellari debeat. In ordinariis autem liceat vel ad eādem Cameram appellare, seu recursum habere: vel ad Capitaneum appellationum prout appellans elegerit appellare.

Expleto

Expleto officio tam ipsi, quàm eorum Assessor, Sub magistri & Notarius per syndicos Senatoris & Iudicum ex bussula pro tempore extrahendos syndicentur. Ipsorumque Magistrorum Assessor, & Notarius taxas mercedum & sportularum iuxta præfinitum modum, siue Tabulam infra cap. 91. de Viaticis Iudicum & salario Assessorum, & cap. 97. de mercede notarij Magistrorum Viarum obseruare teneantur: & si vltra quid acceperint, eandem pœnam incurrant, quam alij Iudices, Assesores & Notarij Capitolini incurrunr.

Si pro viis dirigendis, aut plateis ampliandis vel construendis, aliquas solutionum impositiones, quas taxas appellant, fieri contingat, formam in litteris Summorum Pontificum, & præcipue fe. re. Iulij III. Pij III. & Pij V. & S.D.N. Domini Gregorij XIII. in fauorem Po. Romani contentam, respectiue seruare teneantur.

Si opus aliquod ad reparationem, siue substructionem viarum, aut Pontium vel similium, tam intra quàm extra Urbem faciendum sit: pro quo ab adiacentium prædiorum Dominis contribui debeat, hanc formam omnino seruari teneantur.

Opus ipsum faciendum in primis diligenter à Ro. Populi Architectore inspicatur, de quo ipse ichnographiam siue plantam sumere debeat, & per ipsum impensa necessaria diligenter calculetur, quo facto de istum Magistrorum, & duorum Nobilium ad id à Populo quotannis deputari solitorum, mandato, omnes & quicumque interesse habentes, per publicum edictum, etiam in loco reparando publicandum & inibi affigendum, & qui certi erunt, etiam per Mandatarium & in scriptis dimissa cuique ipsorum, saltem in manibus domesticorum, vel vbi non fuerint, in ostio domus affixa breui scheda, pro certa die & hora, & cum causæ expressione, conuocentur in Palatio Conseruatorum, vel alio commodiori loco. Illisque coadunatis, cum interuentu Domini Clerici Reuerendæ Cameræ Apostolicæ Viarum pro tempore Præsidentis, ac Capituli illius Regionis vbi opus est faciendum (si intra Urbem sit) necessitas exponatur, operis formula demonstratur, & impensa necessaria declaretur. Quo facto ipsi Conuocati, quattuor aut sex ex eis eligant, qui in taxatione faciendâ debeant interuenire: Quod si prædicti ad taxam deputati vocati pro certa die & loco ad taxam faciendam, venire cessauerint, aut alter cessauerit, possint Magistri cum duobus illis à Populo electis, habita in scriptis Mandatarij relatione, cum solis venientibus, ad taxam deuenire, quæ per eundem Clericum Præsidentem Viarum, subscribi debeat, vltra Magistrorum Deputatorum & Electorum subscriptionem. In prima autem Congregatione, Depositarius vnus de interesse habentibus, vel alius Congregationi beneuolus, eligatur; penes quem pecuniæ exigendæ deponantur, quæ non aliter per ipsum Depositarium soluantur, quàm de mandato Magistrorum, subscripto ab eodem Clerico Præsidente Viarum, & ab vno alio ex Deputatis ab interesse habentibus, qui notam, seu rincōtrum retinere teneatur. Depositarius vero aliter soluens, de suo soluisse intelligatur. Antetamen quàm opus faciendum locetur, capitula ab ipso Architectore fiant, confirmata à dictis duobus Deputatis à Populo, & à duobus aliis electis ab interesse

interesse habentibus, in quibus contineatur qualitas & quantitas operis, forma, & ex qua materia opus faciendum sit. Quo facto ponantur edicta in scriptis, affixa in viis, plateis, & compitis capitula prædicta continentia, ad hoc vt Redemptores operum concurrere possint, qui oblationes per schedulas clausas & sigillatas, Notario exhibeant: quibus diligenter visis, prædicti Magistri, Deputati, & Electi, illi opus faciendum locent, qui meliorem conditionem obtulerit, dumtamen idonee caueat se opus prædictum iuxta Capitulorum formam perfecturum.

Caueant autem Depositarij, quicumque erunt, necnon Magistri, Deputati, & Electi, ne pecunias ad vnum opus paratas, in aliud etiam simile verant, aut solui mandent; scientes si contrafecerint, se de suo in solidum restitutos.

Si qua loca ex directionibus Viarum, aut aliàs vacua remanebunt, quæ vicinis aut aliis concedi possint, aut si qua cœmenta, lapides, ligna, tegulæ, lateres, marmora, columnæ, aut similia, necnon & ferramenta omnia ex ruinis factis, supererunt: Ea omnino bona fide plus offerenti vendantur, & pretium in opere faciendo, ad exonerationem interesse habentium conuertatur: ita vt de pretio extrahendo prius Dominis olim loci diruti (si ipsi maluerint) satisfiat, & nullatenus commodo Magistrorum cedat. Architectoris vero merces ex pecuniis conferendis soluantur.

In venditione autem locorum prædictorum, Vicini omnino ceteris præferantur. Sed etsi loca aliqua antea publica, ex viarum directionibus aut constructionibus vacua remaneant, quæ per se vel ad ædificandum, aut ad colendum vtilia sint: illa plus offerenti vendantur. Vicinus tamen ceteris pro eodem pretio præferatur. Vbi vero ita angusta sunt, vel ex quauis alia causa, aliis quàm Vicinis inutilia: tunc vt decori publico consulatur, cogantur Vicini pro modo Regionum illa emere, pretio per duos Peritos extimando: quod conuerti debeat vt supra.

Pecuniæ omnes quæ tam à Plaustrariis siue Carreteriis, quàm ex Apothecis Artificum siue negotiatorum ab ipsis Magistris viarum exiguntur, in aliam causam quàm in viarum purgationem nullatenus conuerti possint: excepta tertia parte pecuniarum, quæ à Carreteriis exiguntur, quam in partem emolumentorum officij sibi retinere possint.

Insuper quoties vias lapidibus aut lateribus siue filicibus aut similibus sterni contigerit, teneantur Magistri per octo dies ad minus antequam opus aggrediantur, Dominis domorum, aut illis qui pensiones illarum exigunt, necnon & Inquilinis per mandatarium Curia cum dimissione schedulæ in scriptis, iuxta formam supra traditam denunciare quid in illa via facere intendant, vt veniant, & causam (siquam habent) rationabilem allegent, cur id fieri non debeat: Et si ipsi per se opus designatum facere voluerint, illud intra tempus competens per magistrum assignandum facere debeant: quo elapso, illis non implentibus, magistri ipsi opus huiusmodi facere & proficere possint.

Curent autem magistri vt Fabri murarij in viis sternendis, neque de nocte operentur, neque veteres lateres & diminutos, nouis immisceant, sed summo opere studeant

re studeant, vt opus lateritium nouis lateribus bene coctis: & tam ipsum lateritium, quàm filicium, & cuiuscumque alterius generis, optima calce & arena bene commixta atque subacta conficiatur: alioqui eosdem ad opus de integro suis sumptibus faciendum cogant, & in pœnam aureorum Decem, in quolibet casuum præmissorum condemnent: cuius pœnæ pars tertia accusatori, seu secreto denunciatori (etiam si operis particeps esset) reliquum locis piis applicetur.

Præterea nullo modo permittant letamina aut immunditias in vias, Plateas aut loca quæcumque intra mœnia Urbis proici, aut proiectas à quoquam retineri, aut vias publicas siue vicinales à quoquam claudi aut occupari, sed clausas, aut occupatas illico aperiri mandent: sed & illud prohibeant ne per vias & Plateas Urbis (præsertim vero tempore æstiuo) aliqui ignes maxime rerum maleolentium fiant: alioqui contrauenientes in quolibet casuum prædictorum, ad pœnam aureorum Decem plus, minus eorum arbitrio, iuxta facti & personarum qualitatem, applicandam vt supra, condemnent, & ad eam soluendam cogant. In quibus omnibus casibus, si in condemnando & exequendo negligentes fuerint, de suo soluere in syndacatu teneantur.

Postremo magistri viarum & submagistri omnino caueant ne à Fabris murariis, quibus ex quacumque materia, & in quacumque forma, vias siue Plateas, intra vel extra Urbem sternendas, locant, seu sternendi facultatem concedunt, aliquid villo modo sub quouis pretextu aut colore, per se ipsos aut interpositas personas, etiam si esculenta & poculenta sint, accipiant; ipsique Fabrimurarij ne dent aut promittant: alioqui tam ipse dans & promittens, quàm ipsi magistri & submagistri pœnam aureorum centum vice qualibet incurrant. Et insuper iidem magistri & submagistri de hoc ipso etiam in syndacatu condemnari debeant. Ad accusandum autem tam dantes & promittentes quàm recipientes, ipsi etiam Fabrimurarij qui dederunt vel promiserunt admitti possint: & si plures sint huius criminis socij, qui ex eis accusando seu deferendo præuenerit, & probauerit, impunitatem consequatur; & nihilominus tertiam partem pœnæ lucretur. Qui vero ex Fabris murariis condemnati, pœnam intra mensem non soluerint, fustibus per Urbem cæsi, in exilium mittantur. De præmissis quoque, durante etiam magistrorum officio, ab Illustrissimo & Reuerendissimo S. R. E. Camerario, siue Reuerendo Clerico Camera Apostolicæ Viarum Præsidente, cognosci possit.

De Officio Magistrorum Iustitiariorum. Cap. XL.

Magistrorum Iustitiariorum iurisdictionio, sit & esse intelligatur circa lites, quæstiones, & differentias, quæ inter vicinos oriuntur de sepibus, foueis, siue fossatis, limitibus, viis vicinalibus, seruitutibus actus, itineris, vel viarum, vinearum & arundinetorum existentium intra vel extra Urbem cum annexis, & dependentibus à prædictis, & de furtis & damnis datis in vineis, & arundinetis prædictis, vel illis annexis, & non aliàs; nec de rebus aliis. In his autem

autem casibus summarie, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta, procedere & cognoscere possint, & debeant; & ab eis ad Capitaneum appellationum appelletur, ipsorumque Assessor, & Notarius taxam mercedum infra describendam, vt alij Capitolini, seruare teneantur.

Statuta eis tradita, siue edicta per eos emittenda, & in fine huius voluminis descripta, inuiolabiliter obseruare teneantur: quoties contrauerint, pœnam viginti quinque aureorum incurrant, pro tertia Accusatori, & pro reliquis partibus Palatio Conseruatorum, applicandam. Et eorum officio finito, tam ipsi quàm eorum Assessor, & Notarius per Syndicos Senatoris & Iudicum ex bustula pro tempore extrahendos syndicentur.

Licentiam vendendi per Urbem, aut in apothecis, vel plateis vuas escarias vt Apianum, siue muscatellum, Gattolacium, Dactilitem siue Corneam, aut Corinthiam, siue Passarinam, neque aliam vuarum speciem ad comedendum sine expresso voto Conseruatorum alicui concedere non valeant: vt iuxta qualitatem annorum, & temporum, saluti corporum, & vini vbertati consulatur.

Pro damnis datis in Vineis, Arundinetis Sepibusque earundem, & Terrulis illis annexis, quos Sodos vocant, sepibus tamen seu fossatis vel muris circum datis, & à Dominis custoditis tam pro interesse Dominorum dictorum locorum, quàm pro pœna in eorum edictis comminata, non nisi ad querelam Dominorum dictorum locorum procedere possint. exceptis furtis factis in Vineis, & Cannetis à Dominis custoditis: in quibus furtis etiam ex eorum officio procedere possint: in aliis vero locis non custoditis nullatenus procedant: si contrafecerint, processus per eos formandus irritus sit, pœnamque aureorum Quinquaginta incurrant, partique ad restitutionem damnorum & interesse teneantur.

Pro licentiis in scriptis, iuxta memoratorum edictorum formam, ab eis dandis & concedendis Pomariis seu Fructarolis, aut quibuscumque aliis vendendi fructus & poma quęcumque aut vuas cuiuscumque generis maturas, vel acerbas (quas Agrestam dicimus) & pro portandis ad vendendum in publicis Plateis seu certis emptoribus Arbores fructiferas vel insitas, vel etiam pro licentiis eundi & redeundi ad pascendum Caprariis dandis, nihil omnino recipere possint: sed illas, quo ad fructus poma, vuas & Arbores prædictas, omnibus habentibus licentiam à Dominis prædiorum vnde illas afferunt, vel à Reſtoribus locorum vnde illas extrahunt, si Aduenę sint, gratis & sine aliqua solutione omni mora postposita dare teneantur. quod si aliquid receperint, aut præmissis quouis modo contrauerint, ad restitutionem dupli teneantur, & pœnam viginti quinque aureorum, toties quoties contrafecerint, incurrant, & de his etiam in syndicato rationem reddere & syndicari debeant per Syndicatores prædictos.

In pœnis per eos in eorum edictis contra transgressores imponendas & comminandas, non possint metam viginti quinque ducatorum de carlenis excedere: quarum tertia pars accusatori vel denunciatori, tertia eorum officio, & reliqua fabricę Palatij Conseruatorum applicetur. Quicquid fecus fecerint, irritum sit & inane.

Notarius

Notarius ipsorum Magistrorum (vt omnis fraudis suspicio cesset) denunciations, accusationes siue querelas omnes in vno libro apte, composito & paginis numeratis, statim cum deferuntur, describere debeat, & in cuiusque margine cassationes siue abolitiones vel condemnationes cum Die & causa adnotare.

Item in alio libro similiter composito Testium dicta & depositiones, separatim tamen quę ad Ciuilia, ab his quę ad Criminalia negotia pertinent, describere & adnotare debeat, & nullatenus in foliis seu chartis dissolutis, aliis in quolibet casuum prædictorum pœna Ducatorum auti Decem incurrat, & partibus ad interesse teneatur.

Scripturas omnes successor in officio per inuentarium consignare teneatur: ipse vero successor inuentarij huiusmodi copiam authenticam in Archivio Romani Populi reponere debeat: qui contrafecerit, pœnam supra dictam incurrat, & partibus ad interesse pro deficientibus vel deperditis scripturis vt supra teneatur.

De Arte Bobatteriorum. Cap. XLI.

Antiqua & nobilis Ars Agricultura, seu Bobatteriorum in suo robore maneat, liceatque hominibus de dicta arte condere Statuta, prout hæcenus consueuerunt, & prout illa nunc habent etiam à summis Pontificibus confirmata, quę & obseruare teneantur, ac Senator in exequendis edictis, mandatis, & sententiis ab eis latis, auxilium & fauorem præstare teneatur.

De Consulibus artium. Cap. XLII.

Quodlibet Mercatorum Artificum & Negotiatorum licitum collegium duos Consules, vnum Camerarium, & vnum Notarium habere debeat: qui Consules & Camerarius de ipso collegio esse debeant, & sint Apothecarum domini, vel socij in capite: Ipsique Consules plenam habeant potestatem cognoscendi & terminandi omnes quęstiones causarum ciuilium, vertentes tantummodo inter ipsos homines de arte, & de rebus spectantibus ad ipsam artem, super quibus ad eos recursus fuerit: & nullum qui de dicta arte non sit, & de re quę non sit de eadem arte, ad litigandum coram ipsis, cogere possint; illę autem hoc casu intelligantur artes, quę fuerint artium capita, membra autem sub capitibus contineantur.

De Statutis Artificum Senatori & Conseruatoribus exhibendis. Caput XLIII.

Consules Mercatorum & aliarum omnium Artium, statuta eorum cum primum ea fecerint, & deinceps in fine cuiuslibet quinquennij Senatori, & Conseruatoribus approbanda exhibere teneantur; & illis ante eorum approbationem minime vti possint. Quę autem ab eisdem Senatore & Conseruatoribus

T appro-

approbata fuerint, pro approbatis habeantur. Dum tamen sint licita & honesta, & non sint in detrimentum reipublicæ, seu contra præsentia Urbis statuta, & Monopolium non contineant: quod in ipsa approbatione exprimi debeat. Iis vero casibus, etiam si expresse approbata essent, nolimus aliquo modo valere, nec eis uti posse.

Cassamus autem & abolemus, & pro cassis & abolitis haberi volumus omnia & quæcumque statuta suprascriptorum omnium Artificum, tam facta quàm facienda, in quibus quoquo modo Consules seu Camerarius earumdem artium, ex quacumque causa facultatem imponendi aut exigendi collectam, aut quamuis aliam solutionem, ab hominibus & famulis dictæ artis, habebant vel habent.

Quod si forte aliquando vrgens necessitas collectas aut taxas huiusmodi imponendi imminet, non alio quàm sequenti ordine imponi aut exigi posse mandamus. In primis vocentur omnes & singuli de vniuersitate seu arte, quibus huiusmodi impositio facienda est, per Mandatarium in scriptis, pro certa die & hora & loco, expressa etiam causa, pro qua vocantur personaliter, si reperiri poterint: sin autem dimissa schedula in manibus domesticorum, quibus conuocatis, assistente Deputato à Conseruatoribus, causa necessitatis exprimat, & si duæ tertiæ partes venientium, id opportunum aut necessarium fore censuerint: tunc ad Conseruatores eatur, vt statim dicatur: consensus autem per vota secreta, nempe per pillulas vel fabas, per Notarium dictæ artis, assistentibus tribus aut quattuor ab ipsa vniuersitate eligendis, vt fraudi locus non relinquatur, colligi debeat, quo facto negotium ad Conseruatores deferatur: Qui de causa, an legitima sit, conuocatis Capitibus Regionum & secreto Consilio, cognoscant, & si à dicto Consilio approbata fuerit, deputetur ab ipsa Vniuersitate Depositarius, qui dictas pecunias recipiat, & de exactis & expensis rationem reddat, tam ipsi Vniuersitati, quàm Conseruatoribus, siue vni Nobili ab eis deputando, nec in aliam causam expensum admittatur, quàm in eam, quæ ab initio fuerat proposita & approbata. Qui in præmissis aut eorum aliquo contrauerit, pœnam quinquaginta aureorum, fabricæ Palatij Conseruatorum applicandam incurrat, & duplum parti restituat.

Item prohibemus dictis Consulibus & Vniuersitatibus, ne pro matriculandis aut approbandis magistris, seu pro danda facultate exercendi artem quamcumque, audeant vel præsumant quicquam, publice vel occulte ab examinando vel approbando recipere, aut exigere: sed habiles statim cum eos habiles repererint (vbi Ars peritiam requirit) admittant: si contrafecerint pœnam viginti quinque aureorum vt supra applicandam incurrant, duplumque læso restituant. Notario tamen licere volumus pro fide & matricula, vsque ad duos Iulios & non vltra à quolibet recipere, sub pœna prædicta.

Cassamus item & irritamus quæcumque statuta prædicta, per quæ pœnæ, aut pœnarum pars Consulibus, Camerario aut Notario applicantur: sed eas omnes locis piis, & ad pium vsum applicari volumus. Qui contrafecerit, pœnam prædictam, vt supra applicandam, incurrat.

Cassamus pariter & annullamus omnia eorum statuta, quæ prohibent opus ce-

prum.

ptum ab vno magistro, alium prosequi aut explere posse, primo inuito, aut antequam primo sit satisfactum. Qui contrafacere ausus fuerit, eandem pœnam vt supra applicandam incurrat.

Item & omnia statuta, quæ prohibent nouam apothecam aperiri prope aliam, nisi distet ab ea certo cannarum numero vel spatio, similiter cassamus & improbamus. Qui contra tentare ausus fuerit, pœnam prædictam, vt supra applicandam incurrat.

Ut Officiales Artium sint Annales. Cap. XLIIII.

Consules & Camerarij artium, metam anni in eorum officiis excedere non possint, nullusque ad dicta officia eligi debeat, nisi eam artem per annum ad minus publice exercuerit; nec vllus elapso anno confirmari, aut de nouo ad dicta officia, nisi biennium intercesse rit, eligi possit.

Ubi ius dicant Consules Artium. Cap. XLV.

Consules Artium, ius dicant in Porticu Palatij Conseruatorum, & in locis sibi assignatis, vel assignandis: nullique eorum liceat in propriis domibus sibi dicere, nec alibi quàm in proprio Tribunali, Notarius vlllo modo illis assistat; alioqui acta sint irrita, & tam ipsi quàm Notarius pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

De Ponderibus. Cap. XLVI.

Omnes Mercatores, Artifices, & negotiatores Urbis, & quouis alij, qui ad pondus vendunt, aut permutant, ad appendendum omnia quæ ad vsum humanum necessaria fuerint, aut quomodolibet opportuna, vna eademque libra (nempe vnciarum duodecim) uti debeant: quæ libra siue lancibus appendatur, Singula pondera, siue Statera ipsum marcum solito signo Dohanerorum signata sint; dictumque signum bis in anno renouetur: si idem autem ponderibus, quibus in Vrbe Ciuitates omnes oppida & Castra, de districtu uti debeant, licet illorum signa renouare non teneantur in Dohana.

Lanij, Pistores, Salsamentarij, Piscarij, Pomarij, & reliqui omnes Artifices, & Negotiatores, & demum omnes qui ad pondus vendunt, dum in eorum domibus, apothecis siue apothecarum scamnis, seu mensis aut in lapidibus vendunt; pensiles stateras cum sustinente annulo habere debeant: & omnes qui volunt ad maiora pondera vendere, maiores stateras habere debeant; stateræ autem maiores ad huiusmodi maiora pondera appendenda quattuor libras pro centenariò librarum emptori plus tribuant. Qui in aliquo ex præmissis contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum viginti quinque incurrat.

Extraordinarij maiores etiam de prædictis inquirere possint, & quoscumque etiam quouis priuilegio se exemptos esse prætendentes, visitare, & si pondera non æqua aut imminuta, vel non signata, aut aliàs vitium, vel fraudem

siue in ponderibus, siue lancibus, siue in stateris deprehenderit maiori Gabellario siue aliis, ad quos de huiusmodi re inuenta pertinet, deferant, & pœnæ tertiam partem lucrentur.

Muliones, cæteri que vectores fœni, dum nouum fœnum ad Urbem portant, salmas minoris ponderis librarum trecentarum, demptis retibus, & funiculis, ferre non possint: alioqui fœnum & animalia illud uehementia amittant, si sua sint; sin minus, tribus funis ictibus pœna plectantur: Nec eis liceat aliquam fœni vel paleæ portionem, sibi facere vel assumere, sed totum sit Domini: alioqui pœnam aureorum duorum vice qualibet, & pro vnaquaque salma incurrant.

De Mensuris. Cap. XLVII.

Rvblitella (quæ Rubli dimidia pars est) frumenti, hordei, leguminum, & similibus, qua in Vrbe utimur, & cuius marmorea mensura in Capitolio conseruatur, omnes Ciuitates, Castra, & loca de districtu Urbis etiam forte exempta, in vendendo, & emendo uti debeant: qui contrafecerit; si Ciuitas, ducentorum; si Castrum vel Terra, centum; si particularis persona, quinquaginta aureorum pœnam incurrat.

Calcis quoque & salis Rublittelæ iustæ esse debeant, secundum marmoreas formulas, quæ in Capitolio seruantur; quæ quidem Rublittelæ omnes tam frumenti & aliarum rerum, quàm etiam calcis sigillo Dohanæ; salis vero Cameræ Apostolicæ & Populi Romani sigillis signatæ esse debeant: alioqui illis in vendendo utens, pœnâ viginti quinque aureorū incurrat, & damnū parti læsæ refarciat: Calcis autē mēsuratores per Conseruatores debeant approbari.

Congitellæ, quæ Congij dimidia pars est, tam vini quàm olei, sint exactæ mensuræ cum illis marmoreis, quæ in Capitolio seruantur, & debeant esse ut supra per Dohanerios signatæ, sub pœna prædicta. Quibus congitellis tam Ciues & Incolæ Urbis, quàm Ciuitates, Terræ, & Castra prædicta, in vendendo & emendo uti debeant: qui contrafecerint, pœnam de qua supra in Rublittelâ diximus incurrant.

Salma vini, est congitellarum viginti quatuor, & cum quælibet congitella consistat ex petittis siue buccalibus quatuor, erit salma cadorum seu barrilium trium: vnumquodque vero barrile est buccalium triginta duorum; salma autem musti est congitellarum viginti sex.

Nullus qui vinum aut oleum, frumentum, hordeum, aut quæuis alia vendit ad mensuram, alia mensura uti possit, quàm sigillata sigillo Dohanæ, quod debeat singulis sex mensibus renouari: qui contrafecerit, pœnam de qua in capitulis Gabellarij maioris, incurrat.

Barrilarij omnes Phalangarij, seu Fachini & alij quicumque, qui barrilibus vtuntur, ac etiam illi, qui in vindemiis mustum deferunt, barrilia iustæ mensuræ habere debeant, & sigillata sigillo Dohanæ; alioqui pœnam aureorum viginti quinque quoties contrauenerint, incurrant. Liceat tamen Mulionibus, & aliis qui vinum à conuicinis ciuitatibus, terris & locis ad Urbem ad vsum particularium personarum, & non pro mercimoniis siue Magazzenis adue-

hunt,

hunt pro vecturæ utilitate, barrilibus maioris mensuræ uti; non tamen minoris, quibus maioribus sigillum prædictum adhibere non oportet.

Tabernarij, cæteri que omnes, qui vinum minutatim vendunt, has mensuras in eorum tabernis sigillatas sigillo Dohanæ habere debeant. Videlicet Petittum siue Buccale, Medium, quod est, Buccalis dimidia pars, Foliettam, quæ est Buccalis pars quarta, & semifoliettam; quarum mensurarum vascula sint angusto ore & modicum rostrata, iuxta eorum formas æneas, signo Populi Romani impressas, Dohaneris tradendas, alioqui pœnam incurrant in Constitutionibus maioris Gabellarij expressam: qui vero semifolietta caruerit, aut cum ea vendere recusauerit, pœnam aureorum quinque vice qualibet incurrat.

Olearij, qui oleum minutim vendendum per urbem deferunt, teneantur secum non solum Medium, sed Foliettam quoque oleariam, solito signo signatam, perferre, & cum ea petentibus vendere; alioqui aureorum quinque vice qualibet pœna mulctentur.

Aquarij, qui aquam per Urbem vendendam afferunt, habere debeant cupas siue cupellas mensuræ ad minus quartæ partis barrilis, ita ut sint singulæ buccalium octo, quæ debeant esse signatæ signo Magistris, qui eas confecerit; alioqui ipsi Aquarij cupas perdant, & duorum aureorum pœna mulctentur: quod si signatæ signo Magistrorum, minoris mensuræ repertæ fuerint, pœna Magistro duplicetur, & nihilominus Aquarius puniatur, ut supra.

Puteolanarij, siue Arenarij puteolanam in bigontis deferentes, habeant bigontios signatos sigillo Romani Populi, gratis per Conseruatores imprimēdos, ut sint iustæ mensuræ: Deferentes autem eam in faccis, debeant habere faccos iustæ mensuræ, nempe longitudinis palmorum sex, & latitudinis palmorum duorum: qui facci debeant esse signo domini ipsorum signati; alioqui faccos & bigontios amittant, & pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Cuparij, siue Fabrilignarij, qui barrilia cupas aquarias, & bigontios arenarios faciunt; ea iustæ mensuræ, aut maioris fabricare teneantur, minoris autem nullo modo conficiant. Cum primum vero huiusmodi uasa perfecerint eorum proprio sigillo, quod sibi quisque elegerit ignitō in tympanis vel lateribus signare teneantur. Formam autem sigilli prædicti cum eo uti voluerint, singuli Notario Cameræ Urbis, qui illam custodiendam gratis recipiet, deferre debeat: Qui cōtrafecerit, amittat omnia vasa, quæ in eius apotheca non signata, aut minoris mensuræ reperientur, & pœnam aureorum quinque vice qualibet incurrat.

De vendentibus rem pro re. Cap. XLVIII.

Mercatores & Artifices & Negoriatores omnes, cuiuscumque conditionis existant, teneantur omnia eorum mercimonia, res & bona tam simplicia, quàm composita, ad vsum humanum quoquo modo pertinentia, pro his quæ vere sunt, & non unam pro alia vendere: Exprimendo poscentibus præsertim ipsarum rerum existentiam, qualitatem, & loca vnde sint: si secus fecerint,

fecerint, bona vendita amittant, & pretium emptori restituant, & falsi pœnam incurrant, & per eos ad quos spectat puniantur, & pœnæ tertia pars accusatori applicetur.

De Nundinis & ordine in eis seruando.

Cap. XLIX.

CVm singulis diebus Mercurij, si dies ipsa feriata non sit; alioqui die præcedenti Nundinæ in Platea Agonis fiant, & in ea Artificibus & negotiatoribus pro omnium commoditate certa loca assignata fuerint: Nihilominus quia crescente hominum cupiditate Artifices & Negotiatores, qui Annonam tractant inter aduenas, qui ad Urbem pro die nundinarum annonam afferunt, se immiscentes, & discurrentes in emendis pullis, auibus, ouis, pomis, malis, pyris, nucibus, vuis, ficibus, castaneis, alliis, cepis, leguminibus & aliis fructibus & frugibus similibusque rebus ad annonam spectantibus, multas fraudes, in Ciuium emere volentium damnnum adhibere comperti sunt: Hac præsentis constitutione cauetur, vt habitatores Urbis, qui in his vendendis versantur, Pullarij seu Pullaroli, Pomarij seu Fructaroli, & Salfamentarij siue Pizzicaroli, quique in dicta nundinarum die, & alia illam præcedente ab aduenis emere prohibiti sunt, habeant & habere debeant in dicto Agonis foro, locum vnum ab aduenis qui prædicta ad vendendum in foro afferunt, omnino separatum: Ita vt inter aduenas prædictos, & istos vrbicos pullarios, pomarios, & salfamentarios omnino intermedij existant calceolarij, sarctores, siue pelamantellarij, aut merciarij, aliique Urbis artifices minime annonam tractantes: Nullusque ex aduenis prædictis annonam afferentibus, possit inter eosdem vrbicos annonarios nec vrbici annonarij inter illos, dicta die nundinarum durante, discurrere vel manere. Qui contrafecerint, amittant bona quæ emerint, & pœnam decem aureorum incurrant, minuendam, & augendam Conseruatorum arbitrio, pro rerum & personarum qualitate.

Nec etiam liceat iis negotiatoribus, qui linum aut canabim in vrbe vendunt, dicta die nundinarum, & eam præcedente, emere in Vrbe linum aut canabim ab his qui linum, aut canabim pro nundinis vendendum afferunt: debeantque & ipsi eodem die nundinarum permanere in loco omnino separato ab aduenis linum vendentibus, & inter eos non conuersari, vt de pullariis, & aliis proxime dictum est; alioqui bona, quæ emerint, amittant, & pœnam prædictam incurrant.

Nullus hospes aut tabernarius, qui habeat prope suum hospitium seu tabernam, domos aut apothecas pullariorum, distantes minori spatio cannarum quinquaginta, possit die martis vel die lunæ, hospitari & recipere muliones, aut alios aduehentes ad Urbem pullos, aut oua; alioqui pœna aureorum decem vice qualibet, & pro qualibet salma puniatur.

De

De non emendo in locis prohibitis. Cap. L.

NVlli liceat in Urbis districtu linum emere ad effectum illud minutatim vendendi in Vrbe, nullique macellario, pollario, pomario, pizzicarolo aut cuius negotiatori, seu venalitiario liceat quæ ad annonam pertinent emere, nisi in locis deputatis, & publicis plateis ac diebus permissis, nec quoquo modo intra vel extra Urbem obuiam ire iis, qui ad Urbem afferunt annonam, nulli quoque cui liceat extra vel intra Urbis mœnia obuiam ire afferentibus frumentum, hordeum, auenam, aut similia, etiam si pro vsu proprio illa emere voluerit. Qui secus fecerit, bona quæ emerint, amittat, & pœnam aureorum decem quoties contrafecerit, incurrat; quam si infra dies octo non soluerit per Urbem sustigetur, aut aliis Conseruatorum arbitrio personæ & facti qualitate pensata puniatur.

De frumento & hordeo in Platea Campi Floræ vendendo. Cap. LI.

NVllus furnarius, neque ientacularius, siue ciambellarius, nec etiam vermicecellarius, audeat vel præsumat per se vel alium frumentum in platea Campi Floræ quoquo modo emere: qui contrafecerit frumentum amittat, & pœnam aureorum viginti quinque persoluat.

Phalangariis, nullo modo liceat inter frumenti, hordei & aliorum similibus, aut leguminum venditores & saccos discurrere; neque se in paciscendo inter venditorem & emptorem quoquo modo intromittere, nec saccis, aut venditoribus propius accedere, nisi forte ad mensurandum, vel portandum vocentur: alioqui pœnam aureorum quinque eorum quisque incurrat, quam si non soluerit intra octo dies, sustigetur per eandem Plateam causa inscripta.

Qui in platea prædicta annonæ curam gerunt, Commissarij appellati, nec non & Phalangarij, si ipsi pro aliis de frumentis, ordeis, aut his similibus cum venditoribus paciscuntur, pœna viginti quinque aureorum per eos ad quos spectat, mulctentur.

Vendentes hordeum, auenam, fabas & alia similia, qui in eadem platea domos, vel apothecas habent, omnino caueant, ne aduenæ frumentum, hordeum, aut similia in eorum domibus vel apothecis reponant: alioqui si illa receperint pœnam aureorum decem vice qualibet incurrant.

Quod Riparum merces ante triduum per negotiatores non emantur. Cap. LII.

ANtiquum Riparum morem renouantes, statuimus, vt non liceat venalitiariis seu reuenditoribus & negotiatoribus quibusuis, & iis omnibus, qui ad effectum

effectum minutatim reuendendi emunt, ante triduum postquā merces quæcumque in portibus seu Ripis superioribus & inferioribus applicuerint, emere aut de illis quoquo modo pacisci, vt ciues illis indigentes ab ipsis Mercatoribus interim emere possint: qui contrafecerit, bona quæ emerit, amittat, & penam aureorum viginti quinque incurrat, cuius pars tertia accusatori applicetur.

De Monopoliis.

Cap. LIII.

Monopolia omnia, tam in Vrbe quàm extra Urbem, rerum ad Urbem afferendarum per quadraginta milliaria prohibita sint; & qui ea fecerint, seuerissime etiam per Conseruatores puniri possint.

Quòd Annona ad Urbem libere deferri possit.

Cap. LIIII.

Nulla Ciuitas, Oppidum aut castrum districtus Urbis, nullusque Baro, Domicellus, Oppidorum, Castrorumve Dominus: nullique Rectores aut Gubernatores locorum prædictorum, quouis prætextu, aut quæsito colore, vel priuilegio, audeant, vel præsumant etiam suos Ciues oppidanos, & vassallos, volentes ferre ad Urbem annonam, quouis modo publice vel occulte, tacite vel expresse, directe vel indirecte, dicto, vel facto prohibere, inhibere, aut impedire: qui contrafecerit; si Ciuitas sit, aureorum quingentorum; si oppidum, Castrum, Communitas, aut Baro, trecentorum; si particularis persona, centum aureorum penam incurrat: & de prædictis Senator inquirere teneatur, & credatur dicto accusantis, vel denunciantis cum tribus testibus de fama publica deponentibus.

Ut nullus in districtu Veltigal aut Pedagium exigat.

Cap. LV.

Nulla persona, nullusque Romanus Ciuis, aut eius vassallus audeat, vel præsumat in vrbe districtu, Mercatores cum mercibus & animalibus ad annonam, seu grasciā spectantibus ad Urbem venientes, siue per terram, siue per aquam quouis quæsito colore, aut prætextu impedire, nec ab eis aliquam aliam gabellam, pedagium, aut veltigal extorquere, vel piscium, animalium aut aliarum rerum partem petere; sed sint liberi & immunes, dummodo dohanam in Vrbe solui solitam persoluant: per hoc tamen nolumus fieri præiudicium Romanis Ciuibus, qui ab antiquo consueuerunt pisces, & aues habere, de quibusdam piscibus, & auibus, quæ ad Urbem afferuntur.

De Ciuium Romanorum immunitate. Cap. LVI.

Ciuēs Romani habentes possessiones, terras, domos, seu casalia in Territoriis seu tenementis alicuius Ciuitatis, Oppidi, vel Castri de Urbis districtu: & etiam illi qui habent possessiones in Ciuitate Tyburtina, & eius tenimento, liberi sint & immunes ab omni data, collecta & impositione, quæ fierent per dictas ciuitates & loca, nec ad contribuendum directe aut indirecte cogi possint; præterquam pro collecta mille florenorum auri: quæ Ciuitas Tiburtina soluit, & si statuerent contra bona ipsorum Ciuium, vt forte possessiones eorum non laborarentur, vel quid tale, ad emendationem damnorum teneantur, & penam ducentorum aureorum incurrant.

Liceatque Romanis omnibus habentibus terras, & possessiones, in Ciuitatibus, Oppidis & Castris districtus Urbis, vinum, frumentum, hordeum, legumina, oleum, linum, canabim, & omnes alias fruges & fructus, quos collegerint in eorum possessionibus, quæ in dictis locis habent, vel habuerint, ad Urbem portare libere, & sine aliqua solutione vel Gabella, & possint & debeant in libertate manere; quod etiam procedere volumus in illis qui habent laboreria in locis & terris prædictis, vt liceat eis sine aliqua solutione & molestia fructus per eos relictos libere extrahere, & ad Urbem portare; & quòd Domini dictorum locorum, seu quæcumque aliæ Communitates, non impediant Ciues Romanos prædictos, quo minus prædicta libere faciant: qui contrafecerit, penam quingentorum aureorum incurrat, de quo per Senatorem inquiri debeat, & credatur accusatori, vel denunciatori cum dicto vnus testis.

Possint quoque Romani ciues in toto Urbis districtu, & à Monte alto & Terracina atque locis interiacentibus libere quascumque merces extrahere, vt ad Urbem afferant, & pro præmissis nullum ab eis extra Urbem pedagium, aut quid aliud exigatur: qui contrafecerit, si Ciuitas, Oppidum aut Castrum vel Baro fuerit, penam quingentorum aureorum; si priuatus; ducentorum incurrat, & damnum parti læsæ refarciat, de quo stetur iuramento damnum passi, cum vnus idonei testis probatione.

Nulla pariter Ciuitas, Oppidum, Castrum, Baro Domicellus, Communitas aut quouis alius de districtu Urbis, vel Romanus ciuis, audeat vel præsumat, Romanos ciues siue eorum famulos & agentes, per eorum Ciuitates, Oppida, Castra & loca, cum mercimoniis, animalibus, annona seu grascia siue aliis quibusuis bonis ipsius Romani ciuis transeuntes, impedire, aut ab eis aliquod passagium, pedagium, vel portaragium, vel aliquod aliud quouis nomine, aut modo petere vel exigere, aut peti vel exigere facere; sed ipsos & eorum nuntios cum mercimoniis, animalibus, grascia, & aliis eorum bonis libere transire permittant: Qui contrafecerint, penam incidant in proximo præcedente Statuto impositam, & damnum parti læsæ refarciant, de quibus Senator inquirere teneatur, & credatur de damno, & contrauentione, iuramento damnum passi, vel accusantis, aut denunciantis cum vnus testis probatione.

Quando aduenæ Ciuum Romanorum Priuilegio vii possint.

Cap. LVII.

N Vllus Aduena siue forensis habens priuilegium ciuilitatis, habeatur, vel reputetur pro ciue, ad hoc vt ciuium Romanorum priuilegio quo a d Gabelam Dohanæ Pecudum vti frui possit, nisi habeat domum in Vrbe, & vineam prope Romam infra quinque milliaria, & habitet per tres partes anni in Vrbe cum sua familia.

Illi Mercatores, Aduenæ siue forenses intelligantur ciues Romani, qui habuerint in Vrbe maiorem partem rerum mobilium & immobilium, domum & habitationem continuo in ea, cum eorum familia (quando eam habent) & tunc excusentur vt Mercatores, & Ciues Romani, de propriis rebus & mercimoniis, & non de alienis: Priuilegio autem ciuilitatis, quo gaudere debet Ciuis, non possit excusari socius, vel aliqua alia persona, quæ esset extra familiam ipsius Ciuis: Familiæ vero nomine intelligantur commensales, & omnes qui sunt in eadem domo ad omnes expensas ipsius Ciuis, siue Patris familias.

Vt Romani Ciues, etiam delinquentes in districtu ad Senatorem remittantur. Cap. LVIII.

N Vllus Ciuis Romanus ratione possessionis aliquorum bonorum, etiam mobilium, vel se mouentium, quæ habeat in aliqua Ciuitate, Oppido, vel Castro, de districtu, possit in dictis Ciuitate, Oppido, vel Castro aliquo modo cogi, aut conueniri: sed si quis ab eo aliquid præcedit, etiam dictorum bonorum occasione, debeat eum coram Urbis Senatore conuenire. Qui contrafecerit, penam quingentorum ducatorum Cameræ Urbis applicandam ipso iure incurrat. Nullaque Ciuitas, Oppidum, vel Castrum siue Baro, & Domicellus Romanus de Urbis districtu, etiam si merum & mixtum imperium habeat, & gladij potestatem, audeat vel præsumat in aliquem Romanum ciuem etiam ratione cuiusuis delicti, in eorum tenimētis commissi animaduertere, vel ipsum quoquo modo punire: sed tantum possint, & debeant ipsum delinquentem capere, & captum Senatori transmittere, qui in eum pro facti qualitate animaduertat.

De Iuramento per Barones præstando. Cap. LIX.

Q Vonia in antiquis Urbis Statutis sub Rubrica prædicta ita cautum erat: Videlicet, Omnes de vtraque domo Vrsinorum, & Columnensium, & omnes de domo Annibaldorum, & omnes de domo Domini Odonis de sancto Eustachio, & omnes de domo domini Petri de Genazzano, & omnes de domo Albertinorum, & domini Petri Romani, & omnes de domo Sabellensium, & de domo de Comite, & omnes de domo Capocino-

cinorum, & dominus Petrus Gaieranus, & eius filij, & alij secundum quod in Camera inueniuntur, teneantur iurare in consilio generali coram Senatore non receptare aliquos diffidatos, homicidas, fallitos, falsarios, exules, aut infames personas, in domibus, & fortellitiseorum, & curare, & facere, quod dictæ personæ sic criminosa non inueniantur seu appareant in dictis domibus, & fortellitiseorum, & nihilominus satisfacere in Camera Urbis teneantur ad penam mille marcarum argenti; saluo quod Senator possit ipsam penam moderari, secundum qualitatem personarum, quod non facient contra prædicta: & si contra prædicta, vel aliquod prædictorum factum fuerit, ante vel post Sacramentum, puniatur contrafaciens in pœna prædicta, & Senator de prædictis, singulis tribus mensibus debeat facere generalem inquisitionem: quod si non fecerit, soluat de suo salario vice qualibet scuta ducenta: possint tamen prædicta adimplere per procuratores per eos specialiter constitutos. Ideo & Nos per omnes Barones Roman. ita seruari debere inno-uamus.

De Viis publicis Districtus reaptandis, & à latronibus custodiendis. Cap. LX.

C Ommunitates & homines Ciuitatum, Oppidorum, Castrorum & Villarum districtus Urbis, & illorum Domini, teneantur vias publicas, quæ per eorum territoria, siue senimenta pertranseunt, ita & taliter aptare, & sternere vt per illas euntes, & transeuntes non solum sine periculo, sed etiam commode ire, agere & transire possint; & si cessauerint, penam aureorum ducentorum incurrant, & nihilominus eas sternere, & aptate cogantur: Sed & illas à latronibus omni tempore custodire debeant, ita vt euntibus, & redeuntibus per eas tutus sit semper accessus: alioqui penam aureorum quingentorum vice qualibet incurrant. Quod si contigerit in eorum tenimentis prædictis alicui transeunti aliquod damnum à latronibus inferri, id totum restituere teneantur, & de latrocinio per tres idoneos testes de fama publica deponentes, probasse sufficiat. De quantitate autem rei ablatæ stetur Sacramento damnum passi, seu illius heredis Senatoris taxatione præcedente, personæ qualitate pensata. Si vero Communitates vel Domini locorum prædictorum, vbi latrocinium factum fuerit, delinquentem in manibus Senatoris dederint, à damni emendatione liberentur; penam tamen ob non adhibitam custodiam omnino soluere teneantur: Et si homicidium secutum fuerit, condemnentur in ducatis auri quingentis, hæredibus occisi: si vero percussio cum sanguine facta fuerit, ipsi percusso ducatos auri ducentos soluere cogantur, & nihilominus ad alias pœnas prædictas, & damnorum emendationem teneantur.

De Venalitiariis siue Recatteriis. Cap. LXI.

NVllus ueterum pannorum negotiator, venalitiarius, siue recatterius, ab aliqua incognita persona emat pannos lineos, vel laneos, sericos, bombicinos vel mistos, veteres, aut qui in hominum usu fuerunt, seu ad humanum usum sunt facti, etiam si sint aratia, tapeta, aut lances, caldaria, seu quæuis alia supellestilia, vel ferramenta ad hominum vel ædificiorum usum pertinentia, sine præsentia duorum testium fidedignorum, qui de illo exercitio non sint, & qui venditorem cognoscant: qui contrafecerit, si res empta furtiua sit, duplum valoris rei, Camera Urbis pro pœna perfoluere, & rem domino restituere debeat: ad quam quidem rei furtiuae restitutionem etiam si testes adhibuerit, & venditorem cognouerit, omnino teneatur: sed eo casu à pœna liberetur.

De Molendinariis. Cap. LXII.

Molendinarij postquam frumentum ad eorum molendina portauerint, illud intra dies quattuor, legitimo impedimento cessante, diligenter & bona fide molere teneantur; & si ad pondus eis consignatum fuerit, frumentum ad pondus restituere: si vero ad mensuram pro singulis sex scortis frumenti, scortios sex pollinis, seu floris farinæ, & tritelli scortium vnum, & surfurum scortios duos restituere teneantur; si cessauerint damnum quod dominus frumenti patietur, illius iuramento, præuia Iudicis taxatione, con sideratis præmissis, liquidandum emendent, & aureos duos vice qualibet pro pœna perfoluant: quod si frumentum pro frumento supposuerint, etiam de falso puniri possint, & dominus in omnibus casibus prædictis pro famulo teneatur. Sed hæc actio ultra tres menses non duret.

Caueant autem tam ipsi molendinarij, quàm molarum domini, & fabricatores, ne lapides molares, aliter quàm in trahis, quas Traliones appellant, per urbem & supra pontes conducant; alioquin lapides amittant, & pœnam aureorum viginti vice qualibet incurrant.

Pariterque caueant à molendo in diebus Dominicis, & festiuis à Sancta Matre Ecclesia prohibitis: alioqui pœnam aurei vnius vice qualibet perfoluant.

De Sartoribus. Cap. LXIII.

NVllus Sartor, siue alius quispiam, qui ut proxeneta siue mediator, in venditione pannorum, siue drapporum etiam sericorum ex auro intextorum, aut aratiorum vel etiam Pelliciarum, ut mediator interuenerit, aliquid à venditore vel emptore, pro proxenetico petere possit, nec etiam à sponte dantibus recipere: alioqui pœnam aureorum decem tam ipse Sartor quàm dans, vel promittens incurrat.

De

De Aromatariis siue Pharmacopolis. Cap. LXIIII.

NVllus Aromatarius siue Pharmacopola, pharmaca composita siue medelas tractare, vendere, aut simplicia componere possit; nisi per medicorum Collegium, seu deputandos ab eo, præuio examine, legitime fuerit approbatus: qui contrafecerit, pœnam aureorum centum vice qualibet incurrat. Nullusque, qui Cerariam artem tractat, audeat in cereis, faculis & candelis, aliud quàm purum bombicem seu bombacem, & puram ceram adhibere; & si in eis ceram nouam supra ceram veterem inducet, ita inducat, ut pars ceræ veteris remaneat aperta, ita ut distincte à noua cognosci possit: qui contrafecerit, in pœnam incidat, de qua hoc libro supra dictum est, de vendentibus rem pro re.

De diebus festis obseruandis. Cap. LXV.

NVllus Mercator, Negotiator, Venalitiarius, vel Artifex, diebus in honorem Dei altissimi & Sanctorum eius dicatis, quibus à Sancta Matre Ecclesia, seruilia opera fieri prohibentur, audeat bona vel mercimonia ipsorum, quæcumque sint, in eorum apothecis vendere, aut quoquomodo distrahere, nec etiam apothecas apertas tenere, nisi eas inhabitent; quo casu tantum, quantum ad introitum & lumen sufficiat, & non ultra apertas habere liceat: qui contrafecerit, pœnam luliorum quinque vice qualibet incurrat, & de prædictis, Extraordinarij more solito inquirant, & denuntient.

Quòd in mari & flumine piscari liceat. Cap. LXVI.

Cvilibet Romano ciui & habitatori Urbis & districtus libere liceat in cursu tam Tyberis quàm Anienis, & Mari, quatenus fluminum ripæ, & maris litus se extendunt, quocumque tempore, & quocumque artificio piscari; nullique prohibendi aut ab eis aliquid auferendi ius sit; dum tamen à prædiis, ædificiis & piscariis, quæ proprios dominos habent, se abstineant, & pariter à ripis Regionis Arenulæ, videlicet Sanctæ Seueriæ, & Pauli, in quibus sine licentia Syndici piscari non licet. Per riuos autem nemo audeat inhoneste piscari, nec cum instrumentis ferreis vel ligneis, quibus illorum ripæ corrum puntur, aut cursus aquarum impeditur, aut domini in suis possessionibus perturbantur, discurrere. Qui autem piscantes in locis permisis prohibuerit, quiue in locis vetitis piscari ausus fuerit, in pœnam aureorum decem vice qualibet incurrat, & damnum parti læsæ refarciat.

De Capitibus Piscium Conseruatoribus dandis. Caput LXVII.

Omnia piscium, qui sunt longioris mensuræ marmoreo schemate, quod in Palatio Conseruatorum affixum est, capita, vsque ad primas pinnas inclusue,

clusiue, per Piscarios, ad quos in foro piscium; vel alios, ad quos quomodo-
cumque peruenerint, Conseruatoribus in eorum Palatio assignentur, nec
alij liceat dicta capita petere vel habere: Qui in his Conseruatores fraudasse
compertus fuerit, pœnam aureorum decem se nouerit incurrisse.

*Ut Pisces, Syluestria animalia, & alia ubique in Urbe vendi
possint. Cap. LXVIII.*

Quilibet Negotiator, siue Venalitiarius, aut quiuis alius pisces, animalia
syluestria, aues, & demum quęcumque ad annonam pertinentia, sine ali-
qua solutione, vel exactione, libere per Urbem, & in quauis parte Urbis ven-
dere possit & valeat: Qui vero eos prohibuerit, aut aliquid ab eis exegerit,
quadruplum restituat, & Fisco pœnam aureorum viginti quinque inferre
cogatur.

De Occidentibus Animalia aliena. Cap. LXIX.

Si quis data opera bouem, taurum, bubalum, vaccam, equum aut asinum, vel
alia maiora animalia alterius occiderit, soluat pro pœna pro quolibet ani-
mali scuta viginti quinque; si vero animal fuerit minutum, vt ouis, aries, por-
cus, aut similia, soluat pro pœna ducatos auri decem, & in omnem casum du-
plum damni parri læsæ resarciat.

Et si in tenimento vel territorio alicuius Ciuitatis, Oppidi seu Castri, de distri-
ctu, aliquod animal per homines illius loci interfectum aut exoriatum fue-
rit, quod probasse sufficiat per publicam famam, & sacramentum domini, &
pastoris, siue custodis animalis mortui, Communitas ipsa vel locus vel do-
minus loci damnum emendet, per sacramentum domini animalis, præuia lu-
dicis taxatione declarandum: sed si aliquis porcus alicuius personę de distri-
ctu damnum dederit in syluis, vineis, spicis, aut herbis alicuius Romani ci-
uis, existentibus in dictis Ciuitatibus, Castris, & locis de districtu, liceat Ro-
mano ciui porcum occidere, & habere; & nihilominus damni emendationē,
à porci domino petere possit.

De Interficiendis Lupum. Cap. LXX.

Lupum si quis quocumque modo interfecerit, intra Urbem, habeat à
Camera iulios decem; si extra Urbem circum milliaria decem, iulios
quinque.

*Ne Animalia & Pelles emantur à Pastoribus, vel ignotis.
Cap. LXXI.*

Nvillus emat animalia, boues, equos, aut similia, nec pelles ipsorum ani-
malium à pastoribus vel aliis ignotis personis, aut ad id non præposi-
tis,

tis, sine domini præsentia, aut mandato: qui contrafecerit, animal si extet, re-
stituere; sin autem, illius valorem domino soluere teneatur, & Fisco aureos
decem, nisi in publico foro emerit, pro pœna persoluat: Sed si pastor, aut
alius quiuis cum pellibus prædictorum animalium illas vendere quærens,
deprehensus fuerit, capiatur, & diligenter ab eo cuius sit, & vnde eas habue-
rit, inquiratur, nec relaxetur, donec de veritate constiterit, & si culpabilis
reperitus fuerit pro facti qualitate puniatur.

*Ne Porci per urbem discurrere permittantur.
Cap. LXXII.*

Qui porcos in Vrbe nutriunt, nullatenus sinant eos per Urbem discurrere
aut vagari; alioqui porcos amittant, & pœnæ nomine duos aureos pro
quolibet porco Cameræ soluant.

De Equis mortuis in seruitio Ro. Po. Cap. LXXIII.

Si in pralio à iure permissio, aut in subiugandis, & puniendis Rebellibus &
inobedientibus, vel aliis in seruitio Romani Populi, equi aliqui moriantur
aut pereant, pretium Domino per Cameram Urbis soluatur.

De Ludis prohibitis. Cap. LXXIIII.

Nvillus vnquam nec in aliqua Urbis parte, ad aliquos ludos prohibitos pe-
cuniam, aut æquipollens, ludere; nullusque in quauis Urbis parte licen-
tiam ludendi, aut locum pro ludis prædictis dare, permittere vel commoda-
re audeat vel præsumat. Qui vero ludere repertus fuerit, pecuniam omnem
amittat, & pœnam viginti quinque ducatorum auri persoluat, quam si non
soluerit, luat in corpore: Qui vero huiusmodi locum aut licentiam dare præ-
sumpserit, cuiuscumque status & conditionis fuerit, pœnam ducentorum au-
reorum incurrat, & ludentes nihilominus pœna prædicta mulentur.

*De Immunditiis in locis publicis & Riuis Aquarum non
proiciendis. Cap. LXXV.*

Nvillus audeat in aliqua via, vel platea publica Urbis, aliquam immunditiam
cuiuscumque qualitatis sit proicere, vel proiectam habere: qui contrafe-
cerit pœnam decem aureorum vice qualibet incurrat, & nihilominus eam
suis sumptibus tollere, & locum omnino purgare teneatur; & de hoc quilibet
& coram quocumque Iudice accusare vel denuntiare possit. Nullusque in ri-
uis seu decursibus aquarum, aliquam immunditiam, aut quid aliud, per
quod cursus aquarum impediatur, proicere aut immittere audeat: qui con-
trafecerit, & tollere cogatur, & pœnam prædictam incurrat.

De

*De Famulis cogendis ad seruitij tempus implendum.**Caput LXXVI.*

Famuli, & Famulæ etiam artificum & omnium aliorum Romæ degentium, si promiserint pro certo tempore alicui inseruire, teneantur conuentum tempus complere, dummodo Dominus illis mercedem conuentam soluat; & non aliter quàm conuentum est eorum opera vtatur, & condecencia præbeat alimenta: & ad hoc famuli & famulæ prædictæ per Iudices iuris & facti remediis compellantur: quod si omnino recusauerint, tertiam partem decursæ mercedis amittant, & ad damna, & interesse Senatoris arbitrio, factorum & personarum qualitate pensata, teneantur.

*Quod Iudæi non sint exempti à Collectis Agonis & Testacie.**Caput LXXVII.*

Nullus Iudæus à solitis collectis vniuersitati Iudæorum impositis, immunis sit, aut exemptus, non obstante quacumque immunitate, eis aut alicui ipsorum à quauis persona concessa, nisi ab ipsa sua communitate Hebræorū, aliquis fuerit exemptus: quæ exemptio Cameræ Urbis nullatenus præiudicet, sed reliqui qui ipsum immunem fecerint, pro eo omnino teneantur. Consules autem artium neque pro Solemnitate festiuitatis Assumptionis Beatissimæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, neque pro aliis impositionibus quoquo modo ab eis imponendis ipsos molestare audeant. Ipsi quoque Iudæi coram Consulibus artium aliquo modo, vel ex quacumque causa minime comparere, aut respondere cogi possint.

*Ne Iudæi alibi quam in Campis assignatis sepeliantur.**Caput LXXVIII.*

Iudæi alibi sepeliri non possint, nisi in Campis eis pro sepulturis in Regione Transiberim assignatis.

De Vineis custodiendis. Cap. LXXIX.

Nullus in alienis Vineis damnum dare præsumat; & si quis in eis damnum dederit, ad damni emendationem, & ad penam aureorum quinque, vice qualibet teneatur. Qui vero in vuis aut pomis damnum dederit, soluat pro quolibet vuarum racemo, bolonenos tres, & pro quolibet pomo cuiusuis generis bolonenum vnum, & penam prædictam incurrat; & nihilominus Magistri Iustitiarij sua iurisdictione vti possint. Si quis vero per alienas vineas discurrere aut transire præsumpserit, inscio domino, penam aurei vnus soluat: si vero inuito Domino, de vi turbatiua puniatur. Qui autem venari aut aucupari

aucupari cum canibus vel sine per alienas vineas præsumpserit, in ducatis auri quinque vice qualibet mulctetur: Sed si quis palos tam nouos quàm veteres, vel de vinea vel de arundineto vel oculos arundinum furatus fuerit, ad damni emendationem, & ad solutionem aureorum decem pro pena condemnatur, quam si infra octo dies non soluerit, fustigetur per Urbem.

*Quod Vassalli Romani Populi, Baronibus Vassallagium non iurent.**Caput LXXX.*

Nullus Vassallus Pop. Romani qui in Oppidis vel Castris eiusdem Populi inhabitat, audeat vel præsumat Vassallagium alicui Baroni, seu de Magnatibus Urbis iurare, vel promittere, aut ipsorum Magnatum seu Baronum insignia vel Arma in parietibus eorum domorum in dictis Oppidis vel Castris positurum pingere, vel picta habere. Qui contrafecerit, si monitus infra dies quindecim promissionem non reuocauerit, & arma huiusmodi non expunxerit, seu deleuerit, bona omnia quæ in dictis Oppidis vel Castris habet, amittat; & illa Populo Romano applicentur. Ipse vero ab eisdem locis in perpetuum exulet.

De Antiquis ædificiis non diruendis. Cap. LXXXI.

Ne ruinis Ciuitas deformetur, & vt antiqua ædificia decorem Urbis perpetuo repræsentent; nullus cuiusuis status aut conditionis quacumque antiqua Urbis ædificia tam ea quæ intra, quàm quæ extra Urbem sunt, etiam si intra propria prædia vel possessiones existant, quouis quæ sito colore diruere aut diminuere, aut dirui vel diminui facere audeat, vel præsumat: Qui contrafecerit, poenam quingentorum aureorum incurrat, & Senator de hoc inquirere debeat.

De Aqua Circi, & aliis Aquis non deriuandis. Cap. LXXXII.

Nemo audeat, aquam quæ venit in Urbem ad Circum, & illius aliosque hortos & molas, vel quascumque alias aquas, quæ certum cursum habuerunt, ab antiquo cursu in totum vel in partem deriuare: Qui contrafecerit, soluat pro poena aureos quinquaginta, & nihilominus aquam ad suum cursum restituere teneatur; & de hoc quilibet accusare, & denunciare possit.

De Aqua Mariana Alueo purgando. Cap. LXXXIII.

Si aquæ Mariana, quæ vadit ad aquam bullicantem vsque ad portam ruptam, & ad pedem turris Sancti Ioannis, & turrim Quatrari, cursus, & alueus corrumpatur, ab adiacentium prædiorum dominis, & eorum expensis purgari, & adaptari debeat, ita vt alueus latus sit mensura palmorum octo, & profundus palmorum quattuor, & omnes sepes, quæ iuxta eum sunt, ab eisdem dominis

dominis tollantur, nec huiusmodi purgationis, aut instaurationis occasione, alicui alteri quam dominis prædictis, onus aliquod imponi possit: Et nihilominus omnibus in aquis prædictis, ius aliquod vel priuilegium habentibus, ius & priuilegium saluum sit: Teneantur autem Senator, & Conseruatores, singulis primis mensibus eorum officiorum, inspici facere cursum prædictum, & curare cum effectu vt prædicta impleantur.

De Fonte Truij, siue aqua Virgine. Cap. LXXXIIII.

ET si Aquæductus Fontis Virginis, qui ad Triuij fistulas terminabatur, his temporibus ita feliciter sit restitutus, vt ex fistulis, quæ ab adiacentium prædiorum Dominis imponi possent, facile lædi nequeat: quia tamen quod publicum est, publice custodiri debet: Statuimus, vt nullus in toto dicti fontis Aquæductu, tam intra quàm extra Urbem, fistulam habere possit, nisi titulum ab habente facultatem concedendi demonstret, & vt de hoc Conseruatores, qui pro tempore erunt, semel in mense diligenter inquirere, & transgressores seuerissime punire debeant.

Non liceat alicui iuxta Aquæductum prædictum, tam intra quàm extra Urbem, spatio palmorum Senatus quindecim, habere viuam sepem, aut arborem, aut latrinam, vel seclarium; neque in eo quicquam proicere, aut immittere; Qui contrafecerit, factum tollat, & pœnam quinquaginta aureorum persoluat.

Quicumque in eorum vineis, agris & domibus puteos habent in dictum Aquæductum descendentes, teneantur ora puteorum per quattuor palmos ad minus à solo extollere, ita vt nec aqua pluuia, nec quid aliud immundum in eundem Aquæductum descendere possit: Qui contrafecerit, pœnam aureorum viginti quinque incurrat, & prædicta adimplere cogatur.

In locis fontium ad potum equorum deputatis & erectis, nemo audeat pannos, aut quid simile, vel immundum lauare, aut infundere: Qui contrafecerit, pœna aureorum decem mulctetur.

Custodes dictorum fontium, qui quattuor sunt, apud Conseruatores, vt præmissa obseruentur, diligenter instent, & contrauenientes denuntient: alioqui salariis & emolumentis priuentur.

Liceat unicuique executori contrafacientes denuntiare, & pœnæ medietas ei applicata censeatur.

De Naufragiis. Cap. LXXXV.

Si qui bona per Christianos nautas, aut mercatores leuandæ nauis causa in mari iacta, vel per quodcumque naufragium submersa, & ad littus maris iacentia & existentia, etiam si tota nauis cuiuscumque generis sit, in portu aut littore fracta, aut euoluta, quomodocumque rapere, auferre, occultare, vel de loco ad locum, sine Domini & Nautarum voluntate portare ausi fuerint; in actu comprehensi, tamquam latrones, & viarum crassatores illico capitaliter puniri debeant: qui autem non in ipso actu comprehensi fuerint, tamquam

tamquam fures & pro furibus furca suspendantur ad mortem, nisi ipsi auxiliares Nautis in manifesto naufragij & submersionis periculo constitutis, & eorum opem & auxilium implorantibus & poscentibus (non absque vitæ discrimine) in personarum & rerum conseruatione auxilio fuerint, vel aliàs ab imminentibus & præsentaneis naufragij periculis, ipsorum labore personas saluas reddiderint, & omnia liberauerint, aut bona iam deperdita recuperauerint, & aliàs iuxta dispositionem Litterarum Iulij Secundi, Pauli Tertij, & Pij Quiuti summorum Pontificum.

De Custodia Carcerum. Cap. LXXXVI.

IN prouisione, & deputatione Custodis siue Commentariensis carcerum, Curia Capitolij, quæ ad Conseruatores pro tempore spectat, Senator nullatenus se intromittere possit: Commentariensis autem siue Carcerarius, qui omnino Romanus ciuis esse debet, diligenter captiuos custodire, & antequàm ad exercitium admittatur, sub pœna mille ducatorum auri, & de bene & fideliter ac sollicitè dictos carceres, & carceratos in eis positos & immisos custodiendo, idonee cauere teneatur; & si aliquis ex dictis carceribus effugerit, & Camera vel pars aliquod damnum patiat, de suo proprio ad damna, & interesse teneatur; & in fine cuiuslibet anni per Syndicos Populi, syndicari debeat. Caueant autem ipsi carcerarij ne carceratis catenas aut compedes vel manicas ferreas immittant, nisi si pro eo delicto detinerentur, pro quo pœna vltimi supplicij imponenda veniret: quo casu de Iudicis licentiâ vel mandato, id facere possint: nec vltra præfinitam mercedem quicquam ab aliquo audeant extorquere, nec etiam à sponte dantibus recipere; alioqui pœnam decem aureorum vice qualibet Camera Urbis applicandam incurrant, & ad receptorum duplum parti restituendum condemnentur. Caueant quoque ne quemquam carceratum de mandato Senatoris & Iudicum Capitolinorum quorumcumque, non tamen Conseruatorum, relaxent, nisi mandatum per Protonotarium subscriptum fuerit: de mandato autem Conseruatorum captum non nisi per mandatum siue schedulam à duobus ex eis subscriptam relaxent: alioqui pœna viginti quinque aureorum mulctentur.

De Pecuniis erogandis in ludis Agonis & Testaciæ. Caput LXXXVII.

Ivdæorum in Vrbe existens communitas siue vniuersitas annuatim soluere tenetur Camera Urbis pro ludis Agonis, & Testaciæ florenos Mille Centum Triginta, ad rationem quadraginta septem solidorum pro quolibet floreno, qui Triginta in memoriam pretij, quo Saluator noster Dominus Iesus Christus Iudæis venditus fuit, persoluantur. Ex his autem mille & centum deponi debent annis singulis penes Camerarios nobilis artis Bobatteriorum, & artis Mercatorum Urbis, erogandi, vt statim dicetur. Reliqui triginta deponi debent

penes Camerarium Urbis pro eleemosyna Sacerdoti per Conseruatores deputando, qui Missam diebus Dominicis & festiuis, ac Visitationis carceratorum carceratis celebrare teneatur, singulis mensibus pro rata eroganda. Dicti autem mille & centum floreni hoc modo per Camerarios prædictos erogari debent.

Pro Phaleris, siue indumentis equi Senatoris sericeis auro coopertis, soluant scuta quadraginta septem de Iuliis decem pro quolibet.

Pro indumentis sericeis Cancellariorum, qui personaliter in dicto ludo apud Senatorem interesse debent, scuta viginti tria similia, & bol. quinquaginta; que pecuniæ Senatoris & Cancellariorum, quando ludi celebrantur, nullatenus ipsis Senatori & Cancellariis numerentur, sed omnino erogari debeant per præfatos Camerarios in rebus prædictis: quod si ipsi Cancellarij interesse cessauerint, & vestes reddant, & duplum Camerae soluant.

Ipsis Camerariis pro eorum salariis scuta nouem & bol. septuaginta quatuor, videlicet pro medietate Camerario Bobatteriorum, & pro alia Camerario Mercatorum, qui quando fit festum Assumptionis, eos referuare teneantur pro Cereis siue Dupleriis in ea solemnitate in thalamis adhiberi consuetis.

Lusoribus Romanis, i. Iuuenibus ad ludendum hastis, à Consilio Romani Populi, deputatis, qui sunt numero septuaginta duo florenos pro quolibet: qui si ludere cessauerint, legitimo impedimento cessante, & duplum Camere reddant, & pœnam ducatorum auri decem incurrant: sed si electus electione improbauerit, si infirmitatis, inimicitie capitalis, aut ætatis, nempe annorum quadraginta, excusationem non habuerit, per quinquennium ad aliquod officium Romani Populi eligi non possit.

Tubatoribus, Præconibus, Tibicinibus Tubetæ, pulsatori Campanæ, Custodi equorum & porcorum, & Barbitonfori, qui in dictis ludis Senatorem antea teneantur pro vno tabarro & phaleris equi singulis.

Syndicis Romani Populi, qui duo sunt, scuta nouem & bol. quinquaginta, vt solitis induti vestibus Senatorem in dictis ludis associant.

Conseruatoribus pro indumentis in dicta festiuitate sibi de nouo faciendis, scuta septuaginta octo, & bol. septuaginta quinque.

Scribis Senatus scuta triginta quinque, & bol. sexaginta quatuor.

Reliquis vero officialibus prout hætenus fieri consuevit.

Residuum autem dictarum pecuniarum, Camere Urbis applicetur, & Camerarij prædicti, quibus huiusmodi pecuniarum erogatio, & distributio est commissæ, bonum & fidele computum Conseruatoribus dare teneantur, & syndicari nihilominus debeant.

De Annulis & Brauiis ludi Agonis & Testaciæ.

Cap. LXXXVIII.

IN ludorum Agonis & Testaciæ celebratione, in primis deferantur Annuli argentei deaurati quatuor duo in Agone, & duo in campo Testaceo, ad quorum

quorum vnum ciues, ad reliquum Scutiferi hastiludere teneantur. Item in Campo Testaciæ, tria Brauia aurea, & sericea deferantur, ad quorum vnum currant equi barbari, ad secundum equi generosi, ad tertium equæ more solito. Quibus quidem brauiis ex gratia felicitatis recordationis Pauli Papæ secundi, alia sex addita sunt, ex Camera pecunia soluenda, vnum pro Iudæis currentibus die Lunæ, Dominicam Carnis priuij præcedente: Aliud pro Pueris Christianis die Martis: Aliud pro Iuuenibus die Mercurij sequenti: Aliud pro sexagenariis: Aliud pro Alinis die Lunæ Carnis priuij: Aliud pro Bubalis die Martis Carnis priuij.

De curribus Campi Testaciæ. Cap. LXXXIX.

SEx Currus, Carrotiæ nuncupati, computatis duabus Carrotiis, quæ à moleninariis fieri consueuerunt, in Testaceo monte vehuntur, & duo Porci supra quamlibet Carrotiam imponuntur, & ipsæ Carrotiæ panno rubeo cooperiuntur, & ex monte præcipitantur, & hæc omnia expensis Camerae Urbis.

De Campo Testaciæ à nemine occupando. Cap. XC.

Testaciæ Campus pro quo à Populo Romano annuatim soluitur census scutorum duorum & bol. octuaginta duorum Ecclesiæ & Priori Sanctæ Mariæ montis Auentini, publico usui destinatus à nemine occupetur; sed liceat vnicuique in eo Animalia depascere, & tenere sine aliqua pœna.

De Viaticis Iudicum, & salario Assessorum.

Cap. XCI.

Collaterales, & Capitanus appellationum pro loci visione intra Urbem, habeant iulios quinque à parte qualibet: extra Urbem iulios decem.

Magistrorum Viarum, Assessor, & Submagistri, pro visione loci intra mœnia Urbis habeant in totum à partibus iulios sex, & non ultra, diuidendos inter eos.

Notarius vero intra Urbem bol. quindecim, extra Urbem bol. triginta, prout infra de mercede Notarij Magistrorum Viarum.

Submagistri autem pro filo dando carlenos quinque recipiant, & non ultra: si vero extra mœnia Urbis, salaria prædicta duplicentur.

Idem Assessor pro voto in sententiis de ipsius consilio proferendis, in totum carlenos decem, & non ultra.

Magistri vero Viarum tam pro loci visione, quam pro sententiæ prolatione nihil omnino recipiant.

Magistri Iustitiarum, eorumque Notarius habeant pro eorum viatico intra mœnia Urbis carlenos decem: extra vero iulios decem in totum, & non ultra.

Asses.

Affessor autem si eius votum petitum fuerit, & non aliàs, intra mœnia Iulios quinque: extra mœnia carolenos decem, & non vltra. Notarius vero si cum Assessore sine Magistris, seu aliàs separatim à dictis magistris ad locum accedere voluerit: nihil omnino etiam à sponte dantibus recipere possit.

Idem Assessor pro voto in sententiis dando, ultra carolenos decem in totum non recipiat quorum medietas à parte qualibet solua tur.

Ipsi vero magistri Iustitiarum pro sententiis nihil recipiant.

Affessores denique Consulium artium pro voto non vltra Iulios decem, videlicet, Iulios quinque, à parte qualibet non recipiant.

De Salaris Aduocatorum, & Procuratorum.

Caput XCII.

SI Aduocati in tota causa interuenerint, & omnibus scripturis suas manus apposuerint, corrigendo, approbando, vel subscribendo, recipiant in prima instantia in causis ordinariis ducatos auri tres, & tantumdem Procurator, siue vnus siue plures fuerint, habere debeat. In secunda, aut vltiori instantia, vbi esse contigerit, habeant dimidium summæ prædictæ: Cum autem plures Procuratores surrogati interueniunt, summa prædicta pro rata temporis, & status causæ inter eos diuidatur: Si tamen aduocati in quocumque statu causæ in scriptis vel voce super aliquo dubio informauerint, habeant pro qualibet informatione scut. vnum. In summaris autem causis vel executiuis Procurator scutum vnũ in tota causa petere possit: Aduocatus vero pro modo laboris vt supra. Si vero dictæ causæ summaris & executiue intricarentur, aut difficiles redderentur, Procuratores pro modo laborum plus recipiant, personarum & causarum qualitate pensata, dummodo summam a reorum trium pro tota instantia non excedant. Sed si causæ essent arduæ & implicite, vel verterentur inter Barones, vel alios Nobiles diuites, de Castris, vel de casalibus, vel de hereditatibus opulentis, vel similibus; tunc locum non habeat salariorum taxatio prædicta, sed vltra eam moderate recipiant, Iudicis, & Correctorum arbitrio. Et Iudices vltra salaria supra definita, expensas taxare non possint.

De Mercedibus Notariorum pro Instrumentis publicis.

Cap. XCIII.

PRO Instrumentis quorumcumque Contractuum inter viuos, & quorumcumque Testamentorum & vltimarum voluntatum in publicam formam redactis vsque ad quantitatem scutorum viginti quinque, recipiat Notarius Iulios tres: vsque ad quinquaginta, Iulios septem cum dimidio: vsque ad centum, Iulios decem: à centum vsque ad quamcumque summam, Iulios duos pro quolibet alio centenario scutorum, dummodo in totum non excedat summam

summam viginti quinque scutorum, saluis infra scriptis, in quibus specialiter est prouisum.

Pro particula Testamenti, siue legati cum hæredis institutione habeat à legatario ut supra in primo capite: Sed si scriptus hæres ea particula quo ad institutionem quoquo modo utatur, possit à notario cogi ad solutionem mercedis totius Testamenti: dato tamen eidem instrumento publico. Si vero Notario ab hærede de institutione aut toto Testamento fuerit satisfactum: legatarij quartam partem prædictæ taxatæ summæ pro particula soluerentur.

Pro duplicato instrumenti publicati, recipiat quantum pro copia eum recipere posse infra statutum est, & præterea Iulios duos pro publicatione siue subscriptione. Teneatur quoque Notarius sub pœna amissionis mercedis, in margine Protocolli publicationem factam totius instrumenti, seu Testamenti, aut illius particule adnotare.

Pro instrumentis diuisionum recipiat quartam partem eius quod reciperet si bona illa alienarentur.

Pro contractibus emphyteoticis, liuellariis, aut censuariis, in quibus non est appositæ æstimationis rei, habeat pro quantitate census vel canonis æstimationem, ad rationem scutorum centum pro singulis scutis quinque, qui soluuntur pro censu vel canone prædicto: vbi uero est appositæ æstimationis, pro modo æstimationis, ut supra in primo Capite.

Pro instrumentis quietationum, si ipse Notarius de obligatione rogatus non sit, & est appositæ certa quantitas, habeat tertiam partem eius quod soluere pro obligatione. Vbi uero non est appositæ certa quantitas, si res æstimari potest, habeat ut supra: si uero æstimari non potest, stetut arbitrio Iudicis, & Correctorum, qui in taxatione non excedant scut. quinq. pro personarum, & rerum qualitate. Sed si sit idem Notarius rogatus, pro quacumque summa, siue sit expressa, siue non, non ultra Iulios quatuor habeat.

Pro instrumento inuestituræ, siue adeptionis possessionis, seu immiffionis in illam, habeat carolenos quinque.

Pro instrumento consensuum, carolenos quinque.

Pro instrumento cassationis obligationis, siue contractus, carolenos similiter quinque.

Pro Instrumento locationis à decem annis infra, carolenos quinque; & pro instrumento illius cassationis, Iulios duos.

Pro instrumentis mandatorum ad lites, carolenos duos: Ad negotia, ad exigendum & quietandum, carolenos quinque.

Pro instrumento tutelæ, vel curæ cum inuentario tutelari, carolenos decem.

Pro instrumento aditionis hæreditatis cum inuentario solemni, habeat principalis Notarius scutum unum: reliqui Notarij se subscribentes, carolenos vnũ pro quolibet: & ita feruetur in his duobus postremis casibus, nisi essent hereditates multum opulentæ; quo casu de instrumento tutelari cum inuentario, & de instrumento aditionis hæreditatis prædictis plus recipere possit Iudicis & Correctorum arbitrio, dum tamen summam scutorum duorum non excedant.

Pro re-

Pro rogibus vero dictorum instrumentorum in officio, vel domo Notarij iulios duos; extra vero, iulios tres.

Pro rogitu autem testamenti, nunquam recipiat vltra Iulios quinque.

Pro rogitu locationis ad modicum tempus, Iulium vnum.

Teneatur quoque Notarius partibus petentibus, instrumentorum, de quibus rogatus fuerit, copias tradere, & pro eis Iulium vnum pro centenario scutorum: (ita tamen quod pro quauis summa, Iulios decem non excedat) recipere possit, & non vltra, exceptis instrumentis locationum, pro quorum copiis non vltra Iulios duos exigere possit.

De Mercede Notariorum pro Sententiis. Cap. XCIIII.

SI sententia sit diffinitiva, continens quantitatem, vel res minoris valoris centum ducatorum, recipiat notarius Carolenos quinque: à centum vsque ad ducentos, ducatum vnum de Carolenis; à ducentis vsque ad quingentos ducatos duos similes; inde vsque ad quamcumque summam, vel æstimationem, ducatos tres: si vero certam quantitatem non contineat, vel de facili eius valor æstimari non potest, habeat ducatum vnum de Carolenis, plus minusve secundum declarationem Iudicis, & Correctorum, pro rerum, & personarum qualitate, dummodo in huiusmodi declaratione prædictam summam ducatorum trium, non excedant.

Pro sententiis vero super executione instrumentorum, laudorum, sententiarum, testamentorum, & priuatarum scripturarum, si certam contineant quantitatem, vel rei valor de facili liquidari potest, vsque ad summam viginti quinque scutorum, Carolenos tres; inde vsque ad quinquaginta, Carolenos quinque; inde vsque ad centum, carolenos octo; inde vsque ad ducenta, ducatum unum; inde vsque ad quamcumque summam, vel æstimationem, ducatos duos.

In causis Summariis pro quacumque summa, excedente summam scutorum viginti quinque, Carolenos octo; pro summa vero infra summam viginti quinque scutorum Carolenos duos, sicut de interlocutoriis.

Pro interlocutoriis, si publicentur cum signo, Carolenos duos; si sine signo, sed tantum cum subscriptione, bolonenos tres; & idem pro quolibet actu, de quo instrumentum actorum conficeret; in quo debeat acta integra, & non mutilata scribere; alioqui mercedem petere non possit, & acceptam restituere teneatur.

*De Mercede Notariorum pro Iudicialis Actibus.
Cap. XCV.*

PRO qualibet relatione, contradictione, replicatione, comparitione, responsione ad petitionem, & similibus etiam cum iudicis pronuntiatione, habeat notarius bolonenum vnum, à parte actum faciente, & pro quolibet actu.

Pro productione libelli, siue petitionis in scriptis, vltra actum productionis, bolonenos duos.

Pro

Pro contestatione litis, & iuramento calumnie à qualibet parte contestante uel iurante cum Iudicis interlocutoria, & destinatione Notarij, ad recipiendum iuramentum à qualibet parte, bol. duos.

Pro viatico ad recipiendum iuramentum calumnie intra Urbem, bol. quinque: extra Urbem si contingat, Iudicis a. bitrio.

Pro productione articulorum ultra actum relationis, bol. duos.

Pro responsionibus articulorum ad tribunal, aut in domo Notarij, quatenos duos pro quolibet articulo, seu positione, à petente responderi; & si extra domum, & in Vrbe pro viatico, bol. quinque.

Pro responsione ad preparatoria, siue interrogatoria à parte petente responderi, bol. tres; & pro viatico, si contingat in Vrbe, bol. quinque.

Pro iuramento cuiuslibet testis, quatenos duos.

Pro examine cuiuslibet testis usque ad numerum quinque vel sex articulorum, excluso articulo repetitio, in domo Notarij, carolenum unum; supra eum articulorum numerum, carolenos duos: si cum interrogatoriis partis, qui numerum decem & octo non excedant, in primo casu Iulium unum pro quolibet teste; in secundo Iulios duos: si interrogatoria excedant numerum prædictum, pars interrogans soluat pro excessiuitate Iudicis arbitrio: Qui & superflua rescare debeat.

Et in quolibet casuum prædictorum, si alius Notarius adiungatur, tantumdem soluat adiuncto, a parte illum adhibente; sed si causa esset ualde grauis, & perplexa, vel articuli super quibus testes examinantur, excederent numerum viginti quinque, recipiat plus arbitrio Iudicis & Correctorum. dummodo non excedant carolenos quinque pro quolibet teste, & quolibet examinante.

Si extra domum vel officium, intra tamen moenia Urbis, ultra supra taxatam mercedem, habeat pro viatico siue vnum, siue plures testes examinet, Iulium vnum: si extra moenia per duo milliaria, habeat pro viatico iulios duos, & equum ad equitandum: si vero ultra dicta duo milliaria, habeat pro viatico iuxta taxationem Iudicis & Correctorum, dummodo non excedant iulios quinque, & expensas victus, & vecturæ pro quolibet die.

Pro productione quorumcumque instrumentorum iurium, tesserarum, aut similibus, bol. duos, pro quolibet, ultra actum relationis.

Pro recognitione dictorum iurium, bolonenum unum pro quolibet teste.

Pro restitutione iurium data à producente copia per Notarium retinenda, Iulium vnum; & si ipse Notarius copiam fecerit, ultra Iulium prædictum, habeat pro copia sicut infra dicitur.

Pro publicatione testium & processus petita, & obtenta; item pro termino dato ad dicendum contra, bol. duos pro quolibet actu ex prædictis.

Pro deposito in pecunia numerata, uel in re mobili prætiosa; in manibus Notarij faciendo, usque ad summam centum, ad rationem vnus pro centenario: à centum supra usque in quamcumque summam ad rationem dimidij pro centenario, dummodo in totum non excedant scuta tria: sed si depositum fiat per cedulam bancariam, vel mercatoris, aut similibus, vsque ad ducatos auri viginti quinque, bolonenos duos: à viginti quinque ad centum,

Y

- centum, bolonenos sex: à centum vsque in quamcumque summam, bolonenos decem.
- Pro consignatione cuiusvis depositi, vel cedulæ, aut illorum restitutione, bolonenos duos.
- Pro rogitu voti Affettamenti, & extensione in actis, quando Iudex iuxta illud pronunciat, in omnibus articulis, in quibus votum Affettamenti petere licet, exceptis diffinitiuis, & causam terminantibus, in causis ordinariis, bolonenos septem cum dimidio: In diffinitiuis vero articulis & causam terminantibus bolonenos quindecim: in causis summariis, & executiuis numquam vltra Carolenum vnum.
- Pro rogitu compromissi ex forma statutorum facti, Iul. vnum à qualibet parte.
- Pro constitutione procuratoris ad lites apud acta, bol. duos: si vero cum potestate exigendi, quietandi, paciscendi, & similibus, bol. quindecim.
- Pro fide mandati ad lites, bol. quinque: ad alia, bol. decem.
- Pro inventario de Iudicis mandato faciendo, Iulios tres.
- Pro repetitione instrumenti, de quo fit idem Notarius rogatus, si descriptum est in libro actorum, carolenos quinque; si vero Notarius non sit de eo rogatus, vt Actuarius, sed ut Notarius instrumentorum, habeat tertiam partem eius, quod reciperet pro publicatione, & copiam ipsius instrumenti teneatur ponere in filza iurium productorum; cui, fides in illa causa adhibeatur: & si pars, quæ huiusmodi instrumentum repetiit, illud in publicam formam habere voluerit, teneatur Notarius quod recepit pro repetitione, compensare.
- Pro rogitu instrumenti susceptionis tutelæ ad tribunal cum inventario, vel sine bol. quindecim; & pro stipulatione deputationis actoris ad lites, tam coniunctim cum dicta tutela, quàm sine, Iulium vnum.
- Pro citatione edicto Senatus, bol. decem.
- Pro monitoriis, bolonenos tres.
- Pro susceptione termini ad soluendum, bol. duos.
- Pro mandatis executiuis in contumaciam, bol. tres.
- Pro mandatis executiuis in summariis, vel executiuis, seu etiam obligationibus in forma Camera, vsque ad summam scutorum vigintiquinque, bolonenos quinque: à viginti quinque ad quinquaginta, bolonenos decem: à quinquaginta ad centum, Iulios duos: inde ad quamcumque summam carolenos quinque.
- Pro decretis dictorum mandatorum cum clausula, Nisi, bol. tres.
- Pro lectura siue publicatione sententiæ in scriptis latæ ad tribunal, siue de voto Affettamenti, siue non, carolenos duos.
- Pro interpositione appellationis, & cedulæ productione, ac iudicis responsione tam ab interlocutoria, quàm à diffinitiuâ, bol. duos.
- Pro reditu pro apostolis, bol. duos.
- Pro instrumento publico appellationis, cum inserto tenore cedulæ, & Iudicis responsione, carolenos duos.
- Pro instrumento responsionis apostolorum separatim ab appellatione, datorum, Iulium vnum.

Pro

- Pro rogitu fideiussionis in actis rogatæ, Iulium vnum.
- Pro portandis & ostendendis actis iudici, nihil.
- Pro rogitu instrumenti aditionis hæreditatis cum beneficio legis & inventarij, cum scriptura banni siue edicti, & scriptura citationis, ac relationis, cum inventario uel sine, habeat Notarius principalis Iulios quattuor, reliqui Notarij se subscribentes, bolonenos quinque pro quolibet.
- Pro extractibus, & quibusvis copiis, qui sint iuxta formam traditam supra libro primo de extractibus & copiis, bolonenos tres, & non vltra pro qualibet charta.
- Pro mandato de relaxando carceratos pro quacumque summa, bol. quindecim, quod tamen per Protonotarium subscribatur, ut infra.

De Mercede Prothonotarij. Cap. XCUI.

- P**rotonotarius pro subscriptione cuiusvis mandati de relaxando carceratos, pro quacumque summa, quod mandatum fieri debeat à Notario causæ civilis, vt supra, non recipiat vltra bol. decem.
- Pro subscriptione mandati, de relaxando carceratum pro delicto, quod mandatum fieri debeat à Notario causæ criminalis, & pro quacumque fideiussione per carceratum præstanda, in totum Iulium vnum.
- Pro relaxatione cuiuscumque carcerati pro crimine capitali, qui ex gratia liberatur, vt qui in festo Assumptionis gloriose semper Virginis Mariæ, & similes, bol. trigintaquinque pro quolibet.
- Pro scriptura siue publicatione, & rogitu arbitramenti pacis, bol. quindecim à parte qualibet.
- Pro subscriptione confirmationis Statutorum cuiuslibet Artis, bolonenos decem.
- Pro rogitu cuiusvis fideiussionis, etiam pro carceratis de se representando, in officio vel carcere, bolonenos decem: extra officium vero, uel palatium, bol. quindecim.
- Pro fide decreti visitæ, bol. quinque.
- In reliquis seruet taxam aliorum Notariorum, de qua supra.

De Mercede Notarij Magistrorum Viarum. Cap. XCUII.

- N**otarius Magistrorum viarum pro litteris patentibus licentiæ occidendi hædos, coquendi castaneas in locis publicis, aperiendi macellum porcorum, immittendi tabulata, & similibus rerum, non possit recipere vltra bol. decem:
- Pro similibus litteris loci perpetui in platea Agonis, in pergamento cum capsula sigilli, & cera in totum, bol. quinquaginta.
- Pro similibus litteris facultatis sternendi lateribus, vel silicibus vias publicas, siue alterius operis construendi, bol. decem.

Y 2

Pro si-

- Pro similibus litteris perpetui macelli, semel tantum, bol. quinquaginta.
 Pro litteris concessionis filii, & terreni publici simul, bol. quinquaginta.
 Pro litteris concessionis filii tantum, bol. uiginti.
 Pro mandato de restituendis pignoribus ad curiam, siue officij instantiam captis, cassationis querelæ, contrauentionis bannimentorum, seu incurfus pœnarum bol. quinque.
 Pro mandato de restituendis pignoribus, virtute mandati executiui captis, bolonensos tres.
 Pro qualibet licentia à Magistris data carcerariis expurgatoribus latrinarum bolonensos duos.
 Pro visione loci differentiarum in Vrbe, bol. quindecim.
 Extra Urbem, bol. triginta.
 Pro quibusuis bannimentis siue edictis, nihil.
 Pro taxa instaurationis seu directionis Viarum, uel iectus, si usq. ad summam quingentorum scutorum, scutum vnum; si usq. ad mille, scutum vnum cum dimidio; si usque ad duo millia, scuta duo: si usq. ad tria millia, scuta duo cum dimidio; ab hac vero summa usq. ad quamcumque summam scuta quattuor.
 Pro mandatis depositariis directis, de soluendis pecuniis iectus, siue emendationis damnorum, & similium, pro quolibet mandato cuiuscumque summe, bol. quinque.

In causis coram Illustriss. & Reuerendiss. Domino S. R. E. Camerario, & Magistris Viarum coniunctim in vim literarum Apost.

- Pro monitorio de vendendo, seu de rescindendo, bol. decem.
 Pro simili extra Urbem cum inserto tenore literarum seu commissionis, bol. septuaginta quinque.
 Pro visione loci differentiarum in Vrbe, bol. triginta.
 Extra urbem ultra unum milliare, bolonensos sexaginta.
 Pro nota & publicatione sententiæ diffinitiuæ, scuta duo.
 In reliquis obseruetur taxas præscriptas Notariis Gubernatoris Urbis, iuxta tenorem reformationis taxarum & mercedum Notariorum Ciuiliū, per felicis recordationis Pium Papam Quartum editæ: quam in eius officio in protulo appensam simul cum ista, perpetuo retinere debeat.
 Extractus autem faciat iuxta formam Motus proprii eiusdem Pij Papæ Quarti, ita ut acta sint in eo prout iacent in manuali descripta, & nullatenus reptantur nomina, dignitates, aut tituli Iudicum seu partium litigantium, aut Procuratorum comparentium, uel similia: & singula folia contineant in eorum qualibet pagina, ad minus lineas vigintiquatuor, & unaquæq. linea ad minus duodecim syllabas, & scribantur littera bona & intelligibili, & nullatenus in charta bibula, & aliâs, iuxta dicti Motus proprii tenorem: alioqui partes ad eorum solutionem non teneantur; & tunc seruata forma prædicta habeat pro singulis foliis bol. septem cum dimidio.

De

*De Mercede Notarij maleficiorum, & relaxatione Carceratorum.
 Cap. XCIII.*

- N**otarius maleficiorum, pro receptione querelæ in officio, siue extra, nihil habeat.
 Pro examine testium, pro informatione curiæ, tam ad partis instantiam, quam ex officio, & tam in officio, quam extra, nihil.
 Pro examine reorum in carceribus, nihil.
 Pro quolibet monitorio, inhibitione, aut sequestro cum clausula, Si quis, bolonensos tres: & sine dicta clausula, bolonensos quinque.
 Pro qualibet significatione cum fideiussione vel obligatione, bol. decem.
 Pro quolibet monitorio pœnali seu citatione, inhibitione, & similibus ad instantiam Fisci, nihil: ad instantiam verò partis accusantis vel querelantis, vel si adsit instigator apertus; si in Vrbe, bolonensos quindecim; extra Urbem, bolonensos vigintiquinque.
 Pro litteris remissoriis, siue earum loco missiuis pro examinandis testibus extra Urbem, bolonensos viginti.
 Pro mandato de capiendo aliquem extra Urbem, ad instantiam partis, vel vbi adsit instigator apertus, bolonensos vigintiquinque.
 Pro comparitione, relatione, iurium productione, vel aliis quibuscumque actis pro Fisco, nihil: parte verò instante, pro actu quolibet, bolonensos duos.
 Pro actu depositi pecuniarum, nihil.
 Pro consignatione depositi, vel cedulæ bancariæ, pignoris, vel rei depositæ, bolonensos septem cum dimidio.
 Pro examine cuiuslibet testis in causa capitali, vel in qua veniret imponenda pœna corporis afflictiva, cum articulis, & interrogatoriis, etiam cum interuentu Iudicis, aut Procuratoris Fisci, in officio, vel domo Iudicis, bolonensos triginta septem cum dimidio. Extra domum vel officium, etiam si testis sit Illustris, vel egregia persona, bolonensos septuagintaquinque: sed si absque interrogatoriis, & interuentu Iudicis & Fisci, vel super bona fama, aut vno vel duobus articulis, præter repetitium, in officio, bolonensos viginti, extra officium, etiam si testis sit Illustris, bol. quadraginta.
 In causis non capitalibus, super articulis, si cum interrogatoriis & interuentu Iudicis vel Procuratoris Fisci, in officio, bolonensos viginti; extra officium: etiam si testis sit Illustris, vel egregia persona, bolonensos quadraginta, Si verò absque interrogatoriis, vel super bona fama, aut vno vel duobus articulis, præter repetitium, etiam cum interuentu Iudicis vel Fisci Procuratoris, in officio, bolonensos quindecim; extra officium, bolonensos vigintiquinque.
 Sed si in causis prædictis articuli, aut interrogatoria fuerint excessiua, stetur arbitrio Iudicis, his præcedentibus, & personarum qualitate pensatis, dummodo quarta pars supradictarum taxarum non augeatur.
 Pro copia depositionum testium, in causa, in qua erunt vnus, vel plures Rei, pro quolibet folio, bolonensos quinque: folium autem in qualibet facie,

- facie, non pauciores viginti tres lineas contineat: linea verò non minus duodecim syllabas.
- Pro quolibet folio copiarum inditorum continente lineas, & syllabas, vt proximè dictum est, siue vnus, siue plures sint Rei, bolonenos quinque: quam copiam teneatur reis petentibus insimul dare.
- Pro extractu actorum vbi fieri contingat, qui sit eius qualitatis, quæ dicta est in ciuilibus, soluantur boloneni quatuor, prout etiam in ciuilibus primo libro dictum est.
- Pro mandato de capiendo aliquem pro inditiis, vel curiæ informatione, nihil.
- Pro mandato de capiendo ad effectum præstandæ cautionis de non offendendo, bolonenos septem cum dimidio.
- Pro Non grauetur, bolonenos tres.
- Pro inuentario bonorum in causa capitali, bolonenos quinquaginta.
- Pro simili inuentario facto de mandato Iudicis in quauis alia causa criminali, bolonenos triginta.
- Pro adeptione possessionis bonorum Fisco incorporatorum, nihil.
- Pro fide cuiuslibet actus iudicialis, etiam cum Iudicis decreto, bolonenos quinque.
- Pro rogitu mandati procuræ in officio, bolonenos quinque; extra officium, bolonenos decem.
- Pro quolibet folio copiarum articulorum, vel iurium productorum, quod habeat versus, & lineas requisitas supra in copia testium, bolonenos sex.
- Pro restitutione iurium productorum, data à producente copia per Notarium retinenda, iulium vnum: & si ipse Notarius copiam fecerit, habeat pro copia, sicut in primo libro dictum est, vltra iulium prædictum.
- Pro nota cuiusvis sententiæ pro Fisco, nihil.
- Pro nota sententiæ absolutoriæ in causa capitali in prima instantia, etiam si plures fuerint Rei, Iulios triginta: in secunda, iulios viginti: in tertia, autem, si esse contingat, iulios decem. In causa verò non capitali, in prima instantia, iulios viginti: in secunda, iulios decem: in tertia, si esse contingat, iulios quinque.
- Pro nota decreti habentis vim diffinitiuæ in causis prædictis, capiatur pro medietate eius, quod est taxatum pro sententia.
- Si plures Rei simul in eodem processu, & ex eadem causa inquisiti, vel accusati, fuerint absoluedi, vnica tantum sententia absolui debeat; & propinæ, seu sportulæ pro vnica tantum sententia iudici soluantur, & Notario pro nota & publicatione eiusdem sententiæ, ac aliæ mercedes, pro vnica tantum sententia similiter soluantur.
- Pro relaxatione carceratorum per gratiam, compositionem, vel bannum, Iudices, nec propinas, seu sportulas, neque aliud quicquam recipere debeant.
- Pro cassatione cuiuslibet simplicis fideiussionis, obligationis vel querelæ, bolonenos decem: sed si fuerit secutus processus, vel examen Inquisiti, non tamen condemnatio, bolonenos viginti.
- Pro cassatione processus in causa capitali, in qua veniret imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, seu abscissionis membri, iulios decem; In causa

vero

- vero, in qua veniret imponenda alia pœna corporalis, bolonenos septuaginta quinque. In reliquis vero causis, bolonenos quinquaginta. Et hoc siue vnus, siue plures fuerint Rei.
- Pro instrumento sententiæ in publicam formam redactò, capiatur quantum supra pro nota sententiæ est taxatum.
- Pro decreto de relaxando carceratos, nihil omnino Iudex, aut Notarius recipiat.
- Pro mandato de relaxando carceratum ex quacumque causa, iulios tres. Quod mandatum subscribi debeat per Prothonotarium vt supra.
- Pro subscriptione eiusdem mandati de relaxando quocumque carcerato, Iudex & Procurator Fiscalis nihil recipiant.
- Pro sigillo Senatoris in eodem mandato apponendo, iulium vnum.
- Pro Cancellò, & sancti Leonardi nomine, nihil soluatur.
- Et in omnibus casibus prædictis, & aliis quomodolibet contingentibus à paupere, & pro eo, nihil penitus recipiatur, & de paupertate stetur relationi Advocati & Procuratoris pauperum: & loco copiarum vbi opus fuerit eisdem Advocato & Procuratori acta originalia gratis ostendantur.

De Mercede Custodis Carcerum. Cap. XCIX.

- Pro expensis faciendis Carceratis, in carceribus secretis detentis, habeat Commentariensis siue Carcerarius, carolenum vnum pro prandio, & tantumdem pro cœna, vel aliàs iuxta taxam faciendam per eos ad quos spectabit: & debeat horam, qua eos immittit & extrahit de secretis, in libris suis adnotare, id est, si ante vel post prandium vel cœnam; vt prandia, & cœnæ computari possint; quam horam, si non adnotauerit, nihil recipere possit pro illa die: Teneatur autem dare bonum panem, & bonum vinum in sufficienti quantitate, & saltem libram vnã carnis cum ferculo, pro singulis carceratis, quolibet die: & diebus, quibus à carnibus abstinetur, aut oua, aut pisces iuxta dierum & temporum qualitatem: Vinum autem à Procuratore pauperum approbati debeat: si contrafecerit, & quoties, pœnam aureorum decem incurrat.
- Pro expensis carceratorum non in secretis, neque in publicis, communibus: sed in honestioribus carceribus detentorum, non possit recipere vltra iulios duos cum dimidio, vel iuxta taxam vt supra faciendam, pro qualibet die, etiam à sponte dantibus: nec ei liceat pro huiusmodi debito expensarum, quod interim contraxerint dicti carcerati vltra quantitatem sibi debitam pro decem præteritis diebus tempore relaxationis, ipsos retinere, vel eorum vestes ab eis auferre: sed cum ipsi Carcerario presentabitur mandatum de relaxando, statim & incontinenti eum relaxare teneatur; & sibi imputet, si pro reliquorũ dierum expensis cum cautione, aut pignore sibi non cauerit; salua tamè & reseruata eidem actione ad non solutum petendum. Quod si in præmissis, aut eorum quolibet, & quoties contrauerit, virgis cæsus officio priuetur.
- Si carcerati in carceribus secretis, vel honestioribus, de quibus supra dictum est, de suo viuere vellent, Carcerarius prohibere non possit; sed teneatur

victum

viſum carceratis allatum ipſis præbere, facta diligenti inquisitione, ne quis carceratos in carceribus ſecretis detentos, alloquatur, nèue litteræ eis mittantur: & tunc Carcerarius pro ſuo labore non amplius quàm bolonenos quinque die quolibet à quocumque carcerato recipere poſſit; niſi Iudex prohiberet, cibum aliunde afferri detentis in carceribus ſecretis. Nec poſſit Carcerarius carceratos ab honeſtioribus carceribus expellere, & ad publicos transferre, ex eo quod dicti carcerati de ſuo viuere velint: ſi ſecus fecerit, & in quolibet caſuum prædictorum, eandem pœnam fuſtigationis, & priuationis incurrat.

Non liceat Carcerario à carceratis relaxandis ultra duos Carolenos pro carcere vel custodia, à quouis etiam à ſponte dante, etiam cauſa ſtrene, aut bibaliorum ſiue cancelli, aliquid petere vel exigere. Neque pro arreſtis contra carceratos factis poſſit aliquid à carceratis petere: ſed ab afferente arreſtum, duos tantum Carolenos, & non ultra recipere poſſit: ſi ſecus fecerit, ponatur ad ſcalas publicas ad verecundiam ſiue berlinam, audientia durante; & duplum eius quod abſtulit, reſtituat.

Debeat Carcerarius à primo ingreſſu carcerum tenere caſam habentem ſuperius fiſſuram, nec non & duas claues, quarum alteram ipſe, alteram Procurator pauperum retineat, & cum primum aliquis ad carceres adducitur, pecunias res & bona omnia, quæ penes illum reperientur, ſingulatim in ſuo libro mox deſcribere debeat: pecunias autem & mobilia, quæ per dictam fiſſuram immitti poterunt, per eam intra eandem caſam ſtatim immittat, reliqua vero mobilia quæ per huiusmodi fiſſuram immitti non poterunt, ſaltem infra triduum intra caſam prædictam clauibus reſerandam, & claudendam reponat: ſi ſecus fecerit, puniatur tamquam fur ea pœna, quæ Senatori videbitur.

Nequaquam verò eidem Carcerario liceat à damnatis ad mortem, vel ad triremes, aut ad aliam pœnam, bona quæ habent circa perſonas auferre, nec alia bona, quæ in carceribus reliquerint, ſibi retinere, ſed illa teneatur Iudici conſignare, qui de eis, deductis expenſis, ſi quæ ipſi Carcerario pro alimentis debentur, prout iuris fuerit, diſponat: ſi ſecus fecerit, pœnam priuationis officiij, & fuſtigationis, aut trium iſtuum funis, incurrat.

De Mercede Capitanei, ſiue Executorum Curie Capitoliæ.

Cap. C.

Capitaneus ſiue Executores Curie Capitoliæ, pro executione reali vel perſonali, in cauſa ciuili, pro ſumma ſcutorum quinque, Carolenos duos; à quinque uſque ad decem, iulios duos; à decem uſque ad ſummam viginti quinque, iulios quinque; à viginti quinque ad quinquaginta, iulios decem; à quinquaginta, uſque ad ſeptuaginta quinque, iulios quindecim; à ſeptuaginta quinque uſque ad centum, iulios viginti; à centum, uſque ad quingentos, iulios triginta; à quingentis uſque à mille, ſcuta quattuor; ab inde ſupra, arbitrio Iudicis executionem fieri mandantis, dummodo ſummam iuliorum ſexaginta

ginta non excedat; & non ultra recipere poſſint: & hæc intra Urbem, & circum milliaria tria.

Pro immiſſione in poſſeſſionem bonorum immobilium, ubi non eſt expreſſa certa quantitas, ſcutum vnum, & non ultra: ſi vero ſit expreſſa certa quantitas, ſeruetur ut proxime dictum eſt.

Et ſi contingat executionem fieri in animalibus, tantumdem recipiat, ut dictum eſt; nec quicquam capere poſſit ratione caſpſtri, aut ex quauis alia cauſa.

Pro executione mandati, contra ſuſpectos de fuga, uſque ad ſummam ſcutorum quinquaginta, non capiat niſi iuxta taxam ſupra traditam; à ſumma vero quinquaginta uſque ad quamcumque ſummam, iulios decem, & nihil ultra recipiat, & eos, expenſis tantum creditoris, ut in primo libro dictum eſt.

Non liceat eiſdem, mercedem capere quoquo modo à quauis perſona, contra quam habent mandatum de exequendo, niſi executionem fecerint cum effectu.

Qui in aliquo ex præmiſſis contrauenerit, & quoties, pœnam viginti quinque aureorum incurrat; & indebite accepta, in duplum reſtituat.

Pro captura alicuius pro capitali delicto, ſi per ſententiam fuerit abſolutus, habeant ſcuta duo; ſi vero ex gratia fuerit liberatus, aut pœna commutata, ſcuta tria.

Pro captura eorum, qui puniendi eſſent pœna corporali citra mortem, ſi per ſententiam ſimiliter fuerint abſoluti, ſcutum vnum, & non ultra: ſi ex gratia pœna fuerit remiſſa, vel commutata, aut compoſita, iulios quindecim, & non ultra: ſed ſi pœna eis fuerit inſiſta, nihil accipere poſſint.

Si capiant aliquem in rixa repertum, aut poſt, ex cauſa rixæ, ubi fuſſent illata vulnera, vel percuſiones cum baculo, ſeu baſtone, inter homines honeſtæ conditionis, pro relaxatione non habeant ultra ſcutum vnum; ſed ſi non fuerint ſecuta vulnera aut percuſiones, etiam quod arma interuenerint, non ultra iulios quinque, & minus, Iudicis arbitrio, facti & perſonarum qualitate penſata.

Pro captura eorum, quos deprehenderint deferre arma contra edicta, non poſſint habere ultra ſcutum vnum; & hoc ſi de pœna non participauerint.

Non audeat Capitaneus vel eius Satellites, ex domibus quas perquirunt, aliqua arma accipere, vel auferre, niſi ſint prohibita in domibus retineri, vel niſi pro inditio aliquo ad Iudicem deferrent, qui ea penes Notarium deponere, vel prout ſibi videbitur, gratis reſtitui mandet.

Nec etiam audeant cum Notario accedere ad faciendum inuentarium bonorum delinquentium, niſi de Iudicis ſpeciali mandato; & tunc ſi inuentarium fiat pro cauſa, in qua homicidium interuenerit, non poſſint habere ultra iulios decem: ubi vero non ſit homicidium, iulios quinque, & non ultra.

Nec à captis, dum eos ad carceres ducunt ſibi auferre aliqua bona, aut pecunias, neque etiam arma, quando ea contra edicta non deferunt, præſumant: ſed illa omnia teneantur conſignare cuſtodi carcerum conſeruanda per eum, ut ſupra dictum eſt.

Neque eis etiam liceat, à condemnatis ad mortem, vel ad triremes, aut ad aliam pœnam, quæuis bona, quæ circa eorum personas sunt, auferre; sub pœna priuationis officij, & trium iētuum funis, aut fustigationis per Urbem.

Hæc autem de executionibus & capturis intra Urbis mœnia, & circum miliaria tria faciendis, locum habeant; si autem extra, mercedes prædictæ duplicentur.

Si in prædictis aut eorum aliquo executores ipsi contrafecerint, & quoties, pœnam fustigationis per Urbem, aut scutorum quinquaginta Iudicis arbitrio incurrant; & duplum eius quod acceperint, parti lætæ restituant: si pluries in præmissis, aut eorum aliquo deliquerint, ad triremes per biennium mittantur, & nihilominus ablata, vt supra, restituant.

De Mercede Scribarum Senatus. Cap. C I.

Scribæ Senatus, pro rogibus donatæ Urbis Ciuilitatis, priuilegio in publicâ Sformam redactæ, illiusque regestratione, cum sigillo Populi Romani, pro quo nihil soluitur, non accipiant vltra scuta duo.

Pro relaxatione carceratorum, in festo Assumptionis Beatissimæ Virginis Dei genitricis Mariæ, vel ex simili gratia, non vltra iulios quinque.

Pro subscriptione mandatorum pro quibusuis solutionibus, ex decretis consiliorum faciendis, nihil.

Pro lectura diffidationum & reaffidationum tam ciuilium quàm criminalium, nihil.

Pro receptione iuramenti Senatoris & Iudicum, nihil.

Pro cereo sigillo S. P. Q. R. imprimendo in fronte hominum currentium ad brauium, bolonenos quinque pro quolibet.

Pro simili sigillo quadrupedibus similiter ad brauium currentibus imponendo, bolonenos decem pro quolibet.

Pro resignatione & vocatione cuiuslibet Thalami quando celebratur solemnis processio in festo assumptionis eiusdem Gloriosæ Virginis Mariæ, iulium vnum pro quolibet.

De Mercede Notarij Conseruatorum. Cap. C II.

Notarius Conseruatorum, pro instrumentis publicis venditionum rerum ad populum pertinentium, non recipiat vltra taxam aliis Notariis supra præscriptam: & nihilominus teneatur notam dictorum instrumentorum cum suis capitulis intra triduum in libro designato gratis describere, & subscribere; & notam Computistæ & Antigrapheo consignare, vt supra hoc eodem libro de officio eiusdem Notarij dictum est: alias vero nihil petere possit.

Pro singulis trecentis pecudibus siue capris, ad montes, siue montaneas redeuntibus, & ascenduntibus; si domini sint de Statu Ecclesiastico, vel qui soluunt sal & focaticum, iulium vnum.

Pro singulis triginta bobus seu vaccis, aut equis euntibus, vt supra ad montaneas;

neas; si sint dominorum prædictorum, iulium vnum.

Pro expeditione siue bulletta pecudum, à quolibet grege siue massaria, cuiuscumque sit, iulios duos.

Pro subscriptione mandatorum solutionum salariorum officialium, non tamen Conseruatorum, non vltra dimidium pro centenario.

Pro subscriptione cuiuslibet significationis seu prouisionis, Non grauetur, de mandato Conseruatorum, bolonenos tres.

De pecunia ludi Agonis & Testaciæ à Camera singulis annis, florenos sex.

Pro recensendis familia, equis, & ornamentis Senatoris, vt infra de mercede Scriptoris Conseruatorum cauetur.

Pro decreto & mandato de relaxando carceratos, in totum iulium vnum.

In reliquis actibus iudicialibus, seruet taxam aliorum Notariorum.

De Mercede Secretarij Conseruatorum. Cap. C III.

Secretarius Conseruatorum pro scriptura, expeditione, & regestratione litterarum, patentium, officialium terrarum Romani populi, non recipiat vltra scutum vnum pro qualibet.

Pro fide legalitatis Notariorum descriptorum in matricula, quæ penes ipsum conseruatur, cum sigillo Populi seu Conseruatorum, pro quo nihil soluitur, non vltra iulium vnum. De aliis autem Notariis in dicta matricula non descriptis, fidem huiusmodi, nullatenus facere possit, sub pœna falsi.

Pro expeditione cuiusuis supplicationis vassallorum Romani populi, & regestratione illius summarij, & rescripti Conseruatorum, iulium vnum, pro qualibet.

Pro scriptura & regeatura litterarum missuarum à Conseruatoribus ad partem, vel cuiusuis Communitatis instantiam, iulium vnum.

Pro præsentatione fidei, seu scripturarum, vel receptione testium, quod acclamans ad libertatem, sit Christianus, & pro litteris libertatis expeditis, & regestatibus, cum sigillo Populi Romani, pro quo similiter nihil soluitur, non vltra Carolenos decem.

De Mercede Scriptoris Conseruatorum. Cap. C IIII.

Scriptor Conseruatorum, pro descriptione ingressus Senatoris, & perquisitionibus, siue recognitionibus equorum, & familiæ eiusdem Senatoris, per Conseruatores faciendis, habeat vice qualibet ducatum auri vnum, diuidendum inter ipsum & Notarium Conseruatorum.

Pro scriptura & subscriptione mandatorum de soluendo officialibus Romanis, Conseruatoribus exceptis, non vltra dimidium pro centenario, recipere possit, pro reliquis autem publicum concernentibus, nihil; à priuatis vero modestè, arbitro Conseruatorum.

Pro regestatione litterarum concessionis fistularum, ex aquæductu fontis Virginis, bolonenos triginta quinque.

Pro admisione & regestatione quarumlibet litterarum Apostolicarum, etiã

in forma motus proprii, necnon pro regeſtatione aliarum patentium litterarum, etiam Conſeruatorum, in fauorem priuatarum perſonarum, Iulios quinque, in fauorem autem Populi, nihil.

De Mercede Notarij Camera. Cap. CV.

NOtarius Camerae pro ſcriptura, & adnotatione currētium ad brauium, bolonenos quinque pro quolibet, habere poſſit.

Pro ſcriptura verò equorum, & aliarum quadrupedum, bolonenos decem pro quolibet.

Pro ſcriptura & adnotatione cuiuslibet Thalami in ſolemni proceſſione, quæ fit in feſto Aſſumptionis Glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, bolonenos quinque.

Pro fide, quam facit de pecuniis Camerae ſolutis, per condemnatos, aut componentes, uſque ad ducatos decem de Carolenis, bolonenos tres, ab inde uſque ad viginti, bolonenos quattuor; ab inde uero ſupra, carolenum vnum.

Pro caſſatione cuiuslibet inuentionis delictorum artificum, ſiue negotiatorum, bolonenum vnum cum dimidio.

Pro conſignatione ſigilli à furnariis faciendæ ſingulis ſex menſibus, bolonenum vnum, pro quolibet.

De Mercede Scriptoris Camera. Cap. CVI.

SCriptor Camerae pro ſcriptura conſignationis cuiuslibet animalis reperti vagari, aut damnum dare, cuius dominus ignoratur, non ultra bolonenos tres recipiat.

Pro ſumpto, ſiue extractu cuiuslibet inuentionis artificum, bolonenum vnum pro qualibet inuentione, ſeu delicto.

Pro ſcriptura cuiuslibet fideiuſſionis præſtandæ in Camera, bolonenos quinque.

De Mercede Notarij Gabellarij Maioris. Cap. CVII.

NOtarius Gabellarij maioris pro qualibet inuentione verificata, aut confeſſa, pro qua ſoluta, vel donata, aut compoſita fit pœna, habeat pro receptione inuentionis, citatione, relatione, intimatione, & caſſatione, in totum bolonenos quinque: aliàs uero nihil recipiat.

Pro mandato de diuidendis bonis in commiſſum deprehendiſis, Iulium vnum.

De Mercede Mareſcalli ſeu Executoris Palatij Conſeruatorum. Cap. CVIII.

Mareſcallus, ſeu Executor Palatij Conſeruatorum, habere poſſit pro prima grauatoria, bol. vnum à quolibet grauato.

Pro

Pro ſecunda grauatoria, bol. vnum cum dimidio.

Pro executione pœnarum taxatarum uſque ad ſummam ſcuti vnus, bol. tres; ab inde uſque ad tria, bolonenos quinque; ab inde uſque ad quamcumque ſummam, non ultra bolonenos quindecim.

Pro captura perſonali, pro delicto, non ultra, Iulios quinque.

Pro executione faciendâ in vim mandatorum Conſulum artium, uſque ad ſummam ſcutorum decem, bol. vnum cum dimidio pro quolibet ſcuto; inde uſque ad ſcuta viginti, Iulios tres; inde uſque ad quamcumque ſummam, Iulios quinque, & non ultra.

De Mercede Praconum, ſeu Bannitorum. Cap. CIX.

PRacones ſeu Bannitores, pro quolibet edicto ſiue banno de Conſeruatorum mandato publicando, non ultra Iulios duos recipere poſſint: ſed ſi generale ſit vel comprehendens omnes artifices Iulios quattuor.

Pro edicti publicatione ad inſtantiam priuatarum perſonarum, vt ſunt pro aditionibus hæreditatum, venditionibus, ſiue ſubhaſtationibus bonorum, denuntiatione, vel reuelatione animalium amiſſorum, Iulios duos, & non ultra: & ſi ſibi animalia deperdiſta fuerint denuntiata, ante edictum, non amplius pro eorum indicatione, ſeu manifeſtatione, quàm Iulios duos recipere poſſint.

De Taxa ſeruanda per Cuſtodes Portarum & Pontium Urbis. Cap. CX.

Portarum & Pontium Urbis Cuſtodes, infraſcriptas taxas vulgari lingua traditas pro rebus, quæ in Urbem, vel extra Urbem conuehuntur, inuiolabiliter obſeruare teneantur, ſub pœnis inferius expreſſis.

Per entrata, & ſimilmente per uſcita di ciaſcheduna ſoma di qual ſi voglia forte di Seta Velluto ò Broccato, ò Tela d'oro, & d'argento, baiocchi due.

Per mezza ſoma, bai. vno.

Per vn fardello fino à cinquanta libre, niente.

Per entrata & uſcita per ciaſcuna ſoma di panni Fiorentini, & d'ogni altra forte, bai. vno & mezzo.

Per mezza ſoma, quatrini tre.

Per intrata, & uſcita di ciaſcuna ſoma di zuccari, cera, & altre coſe di ſpetiaria, bai. vno.

Per mezza ſoma, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di ſuola, lino, acciario, bambace, guarnelli, lana, canape, tele noue de forastieri, bai. vno.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di legname lauorato, ferro, carbone, vena di ferro, & altre coſe ſimili, quatrini due.

Per entrata di ciaſcuna ſoma di olio, fichi, peſce, tonnina, & altre coſe ſimili, bai. vno.

Per

Per la uettouaglia che si porta alla corte doue sta la Santità di N. S. fuora di Roma, niente.

Et similmente se si portarà per vendere alle Fauerne & hosterie de luoghi doue starà sua Santità fuora di Roma, niente.

Pane, oglio, carne salata, & uino per li pastori, niente.

Per entrata di ciascheduna soma di lana, quattrini due.

Per entrata di ciascuna soma di cacio, quattrini due.

Per entrata di ciascuna soma di capretti & porchette, che siano di quattro mesi, & similmente oua, & polli, quattrini due.

Per entrata di ciascun carro carico di legname lauorato, baiocchi due.

Per legname non lauorato, baiocchi tre.

Per vn carro di fieno, baiocco vno.

Per entrata di ciascuna soma di vino forastiero, baiocco vno.

Per entrata di ciascheduna soma di vino Romano, cioè mosto ò acquato, tutto vn di con vna bestia, quattrino uno.

Per entrata di bestiamie forastiero fino al numero di dieci bestie, quattrini due: per infino à cinquanta, baiocco vno; da cinquanta fino à qualunque soma, baiocco vno e mezzo.

Per uscita di bestiamie di qualunque sorte si sia, niente.

Per entrata & uscita di ciascuna morra di pecore per vna volta l'anno, baiocco vno.

Per entrata di ciascuna soma di legna di bosco, vn pezzo di esse legna.

Per entrata di ciascuna soma di fieno, vn mannello secondo l'vsanza, ouero vn quattrino, eccetto le some per seruitio della Santità di Nostro Signore, & dell' Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinali, & Camerali, che non sono soliti à pagare.

Per entrata di ciascuna soma di guado, pelli concie, candelotte, & cose simili, baiocco vno.

Per meza soma, quattrini due.

Per entrata di pelli & cora morticine, quattrini due per soma, & essendo di Romani, niente.

Per entrata di cenere, canne, viti, legna, fascine di vigne di Roma, niente.

Per tronco di bestie grosse di massaria per tutto l'anno, baiocco vno.

Per soma d'herba da cauallo, quattrino vno.

Per fascio di herba ò di legna, niente.

Per soma di ortaglie da mangiare, quattrino vno.

Per soma intiera di melloni, quattrini due.

Per soma intiera di cauoli capucci, quattrini due.

Per soma non intiera di cauoli capucci, & melloni, mescolati con ortaglia, quattrino vno.

Per soma de agli, cipolle, & cocuzze, quattrino vno.

Per soma di piselli, faue, & ceci verdi, quattrino vno.

Per soma di frutti di ogni sorte forastieri, baiocco vno.

Per soma di vua & frutti Romani, niente.

Et di tutte l'altre cose che qui non fossero comprese, si habbia da stare alla dichia-

dichiaratione delli Conseruatori, i quali habbiano à giudicare per simili doue faranno; se non per loro mero arbitrio.

Et chi contrafarà, per ogni volta incorra nella pena di scudi dieci d'oro, ouero di due tratti di corda ad arbitrio de' Conseruatori, & à pagare il quadruplo, dell'indebitamente efforto alla parte grauata.

Ut in casibus Mercedum non expressis, similes attendantur. Cap. CXI.

SI casus euenerint, qui in presentibus taxationibus decisi non sint, per similes expressos, per Senatorem, & Conseruatores in eorum respectiue palatii decidantur: sed si similia non inueniantur, tunc Senator in sua curia adhibitis Correctoribus, seu si ipsorum alter suspectus sit, Proconsulibus: Conseruatores uero adhibito consilio Capitum Regionum, ac Tredecim, & viginti sex consiliariorum, negotium terminent, prout eis uidebitur expedire; & ab eis nullo modo liceat appellare.

Ut Notarij, Officiales, & Custodes sint contenti Mercede eis constituta. Cap. CXII.

OMNES Notarij, Scribæ, & Officiales quicumque, cuiuscumq. dignitatis, & exercitij sint, ac etiam portarum, & pontium Custodes, quibus per presentia Statuta, certum salarium, certaue merces assignata, & præfinita est, sint & esse debeant eorum salariis, & constitutis mercedibus contenti; nec quicquam ultra quouis prætextu, ratione, vel causa petere, exigere, aut etiam à sponte dantibus recipere possint. Qui secus fecerint, si eis per presentia statuta pena præfinita non est, quadruplum parti, & aureos decem Camera Urbis pro pena persoluant.

Ut omnes Officiales publice habeant taxas mercedum affixas. Cap. CXIII.

VNIuersi Notarij & Scribæ, Executores, Custodes carcerum, portarum, & pontium, Tubatores, & demum quicumque alij quibus per presentia statuta, certa merces est præfinita, in eorum officijs & locis ubi exercent officia particularem tabellam, in qua sui officij, mercedes, ita ut præfinitæ sunt in presenti volumine, versa tamen in vulgarem sermonem, & per extensum, & non per notas descriptæ, in propatulo, ita ut ab omnibus inspici, & legi possint, suspensam habere debeant. Qui uero sine ea deprehensus fuerit, post mensem à die publicationis presentium Statutorum, pena aureorum decem mulctetur; & si post mulctam per triduum ea carere repertus fuerit. Officio priuetur, & nihilominus penam aureorum viginti quinque persoluat.

Sequitur

Sequitur tenor formæ Bannimentorum Magistrorum Iustitiariorum.

*FORMA DE BANDI DE
Maestri Giustitieri.*

Per prouedere, rimouere, & punire tutti li scandoli, danni, differentie & frau di che potessero nascere, farsi, & interuenire, tanto nelle vigne & canneti, dentro & fuori di Roma, quanto nelli altri luoghi infra scripti: & accioche tanto il publico quanto il priuato, non sia leso, ma conseruato; ordiniamo & comandiamo, che si offeruino inuiolabilmente li bandi & capitoli infra scripti, sotto le pene in essi contenute, da applicarsi come appresso si dirà: auuertendo che si darà fede all' Accusatore col suo giuramento, & con vn Testimonio degno di fede, ouero col pegno tolto al delinquente nel luogo del delitto & vn testimonio similmente degno di fede.

Che niuna persona di qualunque stato, grado, ò preeminenza si sia, ardisca ne presuma andare in vigne, giardini, canneti, ò simili possessioni chiuse di fratte, fossi, ò muri, ne di di, ne di notte, ne con bestie di qual si voglia sorte, ne à piedi, ò à cauallo, à far danno, senza expressa licentia delli Padroni, ò di chi in nome loro harà la custodia & guardia delli predetti luoghi, sotto la pena di ducati tre di carlini per ciascuno & ciascheduna uolta, da applicarsi per vn terzo all' Accusatore, & l'altro terzo all' officio delli detti Maestri, & l'altro alla Fabrica del Palazzo dell' Illustriss. Signori Conseruatori: & oltre la pœna sia tenuto à pagare il doppio del danno alli Padroni; & non possendo pagare la pena, & il danno, saranno posti alla berlina, descrittà ò dimostrata la causa del delitto al collo del delinquente, ad arbitrio di essi Maestri Giustitieri.

Ancora si prohibisce, che niuna persona debba vedemmiare in vasche altrui, ne far fossi fra li vicini, ne fratte in viali communi, ne cauare ò romper limiti, senza licentia delli padroni, sotto la pena di vinticinque ducati simili, da applicarsi come di sopra.

Che niuna persona debba far fossi, ò carbonari, ne buttare alcuna sorte di pietre, ò terra nelli vicoli vicinali communi, ò publici, tanto fra le vigne, quanto fra li canneti; ne in essi far fossi, ò cose simili, per le quali essi vicoli si ristringessero, ò l'vso loro diuenti peggiore, ne ristringere ò spingere le loro fratte verso li vicoli: ma quelli ridurre, & allargare in pristino stato, sotto la pena predetta da applicarsi come di sopra.

Che ciascun padrone di tali possessioni, che haessero occupati, ò deteriorati li vicoli sopradetti, debbano fra termine d'vn mese hauerli nettati, & restituiti & retirare le loro fratte, & riempiti li detti fossi, ò carbonari allo stato pristino, sotto la pena predetta, da applicarsi come di sopra. Notificando che se alcuno fra detto termine, non farà quanto di sopra; li detti Maestri faranno nettare, & restituire, & retirar le fratte, & riempir li fossi alle spese delli padroni di esse possessioni, vigne, & canneti, & si procederà alla pœna senza remissione alcuna.

Che

Che tutte & singule persone, quali haessero ouero tenessero occupate, ò ristrette uie publiche ò vicinali fra le vigne, dentro & fuori di Roma & fra le vigne vicino alli Casali fuori di Roma le debbano rimettere & ridurre al pristino stato, fra termine di quindici giorni, sotto pena di vinticinque ducati simili, da essigersi irremissibilmente, & da applicarsi come di sopra. Notificando, che passato il detto tempo, essi maestri anderanno à riuedere li detti luoghi occupati, & li restituiranno in pristino à spese delli occupatori.

Che niuna persona ardisca ò presuma cauare ò rimouere termini, ne spianare, ò guastare, ò lauorare li limiti, ouero confini, senza licentia delli padroni, sotto la pena expressa nelli statuti generali del popolo Romano.

Che niuna persona debba tagliar viti, ò arbori fruttiferi, & non fruttiferi nelle possessioni, canneti, ò uigne d'altri, ne spianare, ò estirpare insiti, ò altri arbori & piante, sotto la simil pena di quindici ducati da applicarsi come di sopra, & di pagare il danno alli padroni.

Che niuna persona debba guastar fratte, ne pigliar legna, anco tagliate, ne togliar canne ouero pali vecchi, ò nuoui, ne occhi di canne piantati, tanto nelle uigne, quanto nelli canneti, sotto la pena di ducati dieci, & non hauendo modo da pagare, saranno frustati, ouero posti alla berlina. Notificandosi che nella medesima pena pecuniaria incorreranno etiamdio quelli che scientemente compreranno detti occhi di canne, ò insiti, ò arbori.

Che niuna persona Guardiano ò Ortolano, quali stanno fra le uigne, debba far ridotto, ò dar ricetta nelle loro case, ouero capanne, ad huomini che sogliano far danno à uigne ò canneti, sotto la medesima pena, da applicarsi come di sopra, & di pagare tutto il danno, che si facesse nelle vigne & possessioni di quel contorno, doue si trouasse esser stato dato tal ricetta.

Che niuno Guardiano ò lauoratore di vigne, mezzarolo ò cortimarolo di esse, debba, ò possa uendere alcuna sorte di frutti, uua, ò agresta, senza licentia del padrone: & non possano li sopradetti di notte portar frutti, agresta, ò uua di alcuna sorte, senza licenza scritta dal padrone, sotto la pena di tre ducati, da applicarsi come di sopra.

Che niuna persona, etiamdio fruttarolo, ò riuenderolo, possa portare di giorno alcuna notevole quantità di frutti, agresta, ouero uua dalle vigne, tanto fuori quanto dentro di Roma, senza il bollettino del padrone delle uigne, ne di notte in modo alcuno, anco col bollettino del padrone, sotto pena di perdere li frutti, eccetto se il padrone andasse con lui.

Che niuno fruttarolo, ò riuenderolo, possa uendere alcuna sorte di frutti, agresta, moscatello, gattofaccio, & uua, senza expressa licentia & bollettino di detti Maestri Giustitieri sotto pena di ducati tre da applicarsi come di sopra, & di perdita della robba, la qual licentia si debba loro dare gratis, & senza pagamento alcuno.

Che li fruttaroli, ò altri riuenderoli, non possano comprare frutti di niuna sorte, se non dalli proprii padroni, & non da vignaroli, mezzaroli, ò cottimaroli senza licenza & saputa delli padroni, sotto pena di cinque ducati, da applicarsi come di sopra.

Che niuno hoste, ò altra sorte di persona, possa, ne debba comprare, ne ricettare

re agreſta di uigne, & atta à far far moſto: ma ſolo ſi poſſa vendere, comprare & ricettare agreſta naturale, & quella del gattolaccio ſotto la pena predetta, da applicarſi come di ſopra.

Et per togliere le occaſioni & ſuſpitioni del robbare, ſi ordina che niuna perſona poſſa, ouero debba portare, ne far portare in collo, ò con ſome, ne uendere tanto in mercato quanto altroue, alcuna quantità de inſiti, ouero arbori fruttiferi, ſenza licentia ò bollettino ſigillato dalli officiali della ſua terra, ſe farà foraiſtiero: ouero dalli Padroni delle poſſeſſioni doue l'haueranno cauati, eſſendo in Roma, ò ſuo contorno, ſotto la pena di ducati cinque da applicarſi come di ſopra, & perdita delle piante.

Che tutti quelli che portaranno herbe ſegate per vendere, tanto con beſtie, quãto ſenza, non poſſano, ne debbano andare in uigne, ſodi, ouero canneti à far herba, ſenza licentia delli padroni alla pena predetta: ma contra di loro non ſi poſſa procedere, ſe non à querela delli padroni, & non altrimenti.

Et ſe alcun padrone, ò guardiano pigliaſſe animali, ferro, ò alcuno altro pegno à chi deſſe danno in uigne, canneti, & ſodi di vigne, uicoli, & fratte, debba il giorno ſeguente conſegnarli al Notario di eſſi Maeftri, ſotto pena di vinticinque ducati, da applicarſi come di ſopra, & di eſſer punito anche per furto.

Che niuna perſona debba comprare catarcioni, ferrature, bandelle, zappe, uan- ghe, bidenti, ò altri ferri da vigne, da perſona che non conoſca, & ſappia, ò poſſa ſubito nominarla, ſotto la pena di ducati dieci, da applicarſi come di ſopra.

Che niuno portinaro delle porte di Roma, ò guardiano de ponti, debba dar ricetto ne di giorno ne di notte, à gente che fuſſe ſolita andare à rubbare nelle vigne, arbori, canne, uiti, agreſta, uua, frutti, & altre coſe ſimili: ma li debba no capitando in detti luoghi, ritenere, che guadagnaranno il terzo della pena: altrimenti incorreranno nella pena di ducati uinticinque quanto al ricettante, & di vn ducato quanto al non retinente, da applicarſi come di ſopra.

Che tutti quelli che faranno trouati in uigne, canneti, & ſodi à far ſtrophe, vitalbi, falci, ouero olmi; & quelli che faranno trouati portarli per uenderli, ò per ſuo uſo ſenza licentia delli padroni, caſchino in pena di vn ducato ſimile, da applicarſi come di ſopra; & debbano in ogni modo rifare il danno alli padroni.

Si prohibiſce & comanda, che li caprari non poſſano ne debbano far danno alle fratte delle vigne, canneti, & ſodi cinti di fratte, foſſi, ò muri con loro capre, & contrafacèdo, caſchino in pena di ducati due, da applicarſi come di ſopra, & alla emendatione del danno, alla qual contrauentione, & pena, ſi proceda ſolamente à querela del padrone, & non altrimenti: & entrando dette capre in vigne & canneti, la pena ſia duplicata, purchè le dette uigne & canneti ſiano cinti di fratte, muri, ò foſſi. Et il padrone ſia obligato per il garzone, ouero à dare le capre, & ſi creda all'accuſatore con un teſtimonio degno di fede.

Che ne anco alcuno Macellaro, aſinaro, ò altra perſona, quale andafſe paſcendo animali, debba far danno alcuno in uigne, ſodi, fratte, ò canneti, cinti come di ſopra, ſotto pena di tre ducati: & in caſo di contrauentione, ſi proceda ſolamente à querela di parte. Ne meno gl'iſteſſi, ne li caprari, andando à paſce-

paſcere, debbano portare arme di forte alcuna, alla pena di ducati quindici, da applicarſi come di ſopra, ouero di eſſer poſti alla berlina.

Che li cuſtodi, ò portinari di Roma, ſotto pena di vn ducato, non debbano laſciar paſſare alcun lauoratore con alcuna forte di faſcine, canne, ſtrophe, ò faſci di legna ſenza eſpreſſa licentia delli padroni delle uigne, & poſſeſſioni predette, ne eſſi lauoratori le debbano portare alla pena predetta, & perdita di dette robbe che portaranno.

Che niuna perſona di qualunque ſtato ò conditione ſi ſia, debba impedire, ne far dare impedimento, ne dire ingiuria alcuna alli Eſſecutori di eſſi Maeftri, tanto in Roma, quanto ſuo ra, eſſequendo di giuſtitia, ſotto pena di uinticinque ducati da applicarſi come di ſopra.

Che niuno Eſſecutore ò Denũciatore di eſſi Maeftri, poſſa, ouero debba pigliar danari, ò far fraude alcuna: ma debba ciaſcun di loro far l'oſſitio ſuo diligentemente, & fidelmente alla pena della fruſta, ouero di uinticinque ducati, da applicarſi come di ſopra; & l'accuſatore farà tenuto ſecreto.

Notificando ancora, che ſe farà contrauenuto in modo alcuno a quanto ſi è detto in queſti capitoli & bandi, il padrone farà tenuto per il garzone in tutte le coſe predette, ſe già non deſſe l'animale per il danno, come ſi è detto di ſopra.

Et quia Ego Horatius Fufcus S.P. Q.R. Scriba præmiſſis omnibus, dum vt iacent, emendarentur, ſupplerentur & fierent, interfui, & in notam ſumpſi. Ideo hic me manu propria ſubſcripſi, ad futuram rei memoriam.

FINIS LAUS DEO.

H Auendo la Santità di Nostro Signore Gregorio Papa Decimoterzo, confirmati li Statuti di questa Alma Città, nuouamente riformati, fatti & compilati, per ordine dell'inclito Popolo Romano, come appare per lettere Apostoliche di sua Santità, piombate, & stampate nel principio di detti Statuti. Per tanto per parte dell' Illustrissimo Signor Senatore di essa città di Roma & suo Distretto, il Sig. Giulio Cesare Segni, Conte & Cauallier Bolognese, dell'una & l'altra ragion Dottore, & degl' Illustrissimi Sig. Conseruatori della Camera di Roma li Sig. Lelio Sorice, Alfonso Auila, & Mario Velli, & Prospero Boccapadule Priore delli Sig. Caporioni, si notifica à tutte & singole persone, alle quali appartiene, & à essi Statuti sottoposte, acciò non possano pretendere ignoranza, che li debbano inuiolabilmente offeruare, si come in detta Bolla si contiene. Dat. in Capitolio Die vi. Septembris. M. D. LXXX.

Horatius Fuscus S.P.Q.R. Scriba.

P. Paulus Mutianus Scriptor Illustriss. DD. Confer.

Io Vincèzo de Brunis publico Banditore, ho fatto il soprascritto bando in Campidoglio, & per Roma, nelli luoghi soliti & consueti, questo di vij. di Settembre.

GRATIAE IMMUNITATES ET FACULTATES

*per summos Romanos Pontifices Almae Urbis
Romae Populoque Romano
concessae.*

LITTERÆ BONIFACII PAPÆ OCTAUI
in fauorem Magistrorum & Scholasticorum in
Gymnasio Almae Urbis profitentium.

BONIFACIUS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Monasterij S. Laurentij extra muros, & Priori Basilicæ ad Sancta Sanctorum, ac Archipresbytero Ecclesiæ S. Eustachij de Vrbe, Salutem & Apostolicam benedictionem. In supremæ præminentia dignitatis diuini dispositione Consilij constituti, ad vniuersas fidelium regiones nostræ vigilantia creditas tamquam Pastor Dominici Gregis aciem apostolicæ considerationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes, sed ad vrbium Urbem, Romanam videlicet ciuitatem, quam diuina clementia statuit caput orbis, eò attentioris meditationis intuitum retorquemus, quò principalius in eadem nostri sedem apostolatus cælestis dispositio stabiluit & firmavit Ecclesiæ fundamenta. Hanc profecto nimirum inter cæteras vrbes sub Christianæ religionis fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua prosequimur, studiosius apostolicis munimus præfidiis, & condignis libentius gratiis honoramus: ideoque feruenti non immerito desiderio ducimur, quòd eadem vrbs quam diuina bonitas tot gratiarum dotibus insigniuit, Scientiarum etiam fiat fecunda muneribus, vt viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuersarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons scientiarum irriguus de cuius plenitudine hauriant vniuersi litteralibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur vniuersalem profectum non solum incolarum vrbs ipsius & circumpositæ regionis, sed & aliorum qui præter hos quasi continuo de diuersis mundi partibus confluit, ad eandem, studio paternæ sollicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus

fratribus nostris deliberatione præhabita, de ipsorum consilio auctoritate apostolica duximus statuendum, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret studium in qualibet facultate, ac docentes & studentes ibidem omnibus priuilegiis libertatibus & immunitatibus concessis Doctoribus & Scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant & vtantur. Et ne huiusmodi ipsorum studium (quod de bono semper in melius dirigi cupimus) perturbari contingeret, auctoritate prædicta decreuimus, vt Doctores vel Scholares in huiusmodi Ro. studio commorantes non possint inuiti in Cu. Capitoli occasione qualibet ciuilitèr vel criminaliter conueniri, nisi forsitan (quod absit) homicidium per aliquem vel aliquos de eodem studio Romano perpetrari contingeret: quo casu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos, Senator vero vel Senatus qui pro tempore fuerint in vrbe prædicta, contra Laicos procedant, & faciant quod iustitia suadebit. Nec ad aliquas contributiones in Taliis aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ vrbis, seu aliqua obsequia communi vrbis ipsius præstanda, prætextu moræ, quæ in eadem vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut scholares eiusdem Romani Studij teneantur, quodque pensiones domorum quas Doctores vel scholares in eadem vrbe studiorum causa morantes inhabitarent, taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipsi Doctores & scholares, & alterum commune ipsius vrbis eligant, & si ij duo concordare nequirent, stetur taxationi Tertii taxatoris ab eisdem Doctoribus & Scholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis: Et licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scholares peregrinantes causa studiorum in illa super aliquo negotio mouere voluerit, huiusmodi rei optione data scholaribus ipsis eos coram domino, aut Magistro suo, vel prædicto Vicario conueniat iuxta legitimam super hoc editam sanctionem: & qui contrafecerint pœnam dictæ sanctionis incurrant. Rectores quoque quos Doctores & scholares eiusdem Romani studij pro tempore duxerint eligendos in ipsos Doctores & scholares ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum ciuilium & criminalium ciuilitèr motarum & etiam criminaliter in criminibus leuioribus, quàm ipsorum corrigendo excessus leues, ordinariam obtineant potestatem: vt autem Doctores & scholares prædicti eo liberius intendere studio valeant, ac proficere in eodem quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipsis auctoritate prædicta concessimus, vt dum huiusmodi studio docendo vel audiendo insisterent, fructus, redditus & prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura etiam si eorum aliqua personatus vel dignitates existerent, cum ea possint integritate percipere, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent si in ecclesiis in quibus illa obtinent personaliter residerent, & ad residendum in eis interim minime tenerentur, neque ad id à quoquam valeant coarctari. Non obstant. quibuscumque statutis & consuetudinibus contrariis dictarum Ecclesiarum iuramento, confirmatione sedis apostolicæ, vel quacumque firmitate alia roboratis, etiam si de illis seruandis per se vel procuratore suos præstassent forsitan iuramentum. Verum quia non

sufficit

sufficit priuilegiorum & indulgentiarum aliquibus dare præsidia, nisi sint qui super iis eos manuteneant & defendant, cum parum sit in Ciuitate ius esse, nisi qui illud tueatur existat, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, Quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios eisdem Doctoribus, ac scholaribus qui eiusdem Romani studij pro tempore fuerint, efficacis defensionis præsidio assistentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiusmodi statuti, constitutionis & concessionis nostrarum tenores ab aliquibus molestari. Molestatores huiusmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunque & cuiuscumque conditionis fuerint aut status, etiam si Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate apostolica appellatione postposita competendo. Non obstant. supradictis seu de duabus dietis edita in concilio generali & nostra qua cauetur, quòd Conseruatores a sede deputati prædicta aliquos vltra vnam dietam a fine diocesis eorundem trahere non præsumant, & quibuscumque aliis constitutionibus contrariis, dummodo vltra tertiam vel quartam dietam extra suam diocesim aliquis auctoritate præsentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit sede indultum vel in posterum indulgeri contingat, quod excommunicari, suspendi vel interdicti non possint per litteras apostolicas impetratas, vel etiam impetrandas, nisi eadem litteræ impetrandæ plenam & expressam fecerint de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet litteris & indultis apostolicis per quas præsentibus non expressas vel totaliter non insertas vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris mentio sit habenda. Volumus autem quòd quilibet vestrum etiam super negotio per collegam suum in hac parte primitus inchoato se introumittere valeat, & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum. Dat. Anagninæ Anno Incarnationis dominicæ Millesimo Trecentesimo tertio. Octauo Idus Iunij, Pont. Nostri Anno Nono.

L I T T E R A E E V G E N I I P A P A E Q V A R T I ,
in quibus salarium Magistris in Gymnasio Alme vr-
bis profitentibus, de Vini forensis vectigali
assignatur.

E V G E N I V S Episcopus seruus seruorū Dei, Ad perpetuā rei memoriā. A supremo patrefamilias in domo domini superna dirigente prouidentia insufficiētibus quamquā meritis dispensatores effecti, inter curas innumeras, quibus occurrentiū rerū negotiorūque varietatibus obsidemur, officij debito pastoralis sollicitudine perurgemur assidua, vt ad domū ipsam sapiētia doctrinæq; ministeria, gregē nobis creditum salubriter euocemus, & fidelibus singulis ad querendum litterarum studia, per quæ diuini nominis, orthodoxæque fidei cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica quàm priuata res geritur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, libenter fauores gratiosos impendimus, & opportunæ commo-

commoditatis auxilia liberaliter impartimur. Dudum siquidem ad vniuersalem profectum non solum incolarum almæ vrbis & circumpositæ regionis, sed & aliorum, qui quasi continuo, de diuersis mundi partibus, ad eandem confluunt urbem studio paternæ sollicitudinis intendentes: diligenti desuper cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione præhabita de ipsorum consilio, auctoritate apostolica inter alia statuimus, decreuimus & ordinauimus, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus, generale studium vigeret in qualibet facultate, ac docentes, & studentes ibidem omnibus Priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus, concessis Doctores, & Scholaribus, in studiis generalibus commorantibus, gauderent & vterentur: quodque in Gabella vini forensis, quod in tabernis venditur, pro qua venditores huiusmodi vini sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis soluere tenebantur, etiam pro libra tres adderentur solidi cum dimidio pro salario Doctorem ad legendum in dicto studio conductorum, & aliis occurrentibus inibi iuxta ordinationem Rectoris, & reformatorem, pro tempore existentium præfati studij, de ducendis expensis, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos igitur vt temporis progressu tales in ipsius studij reformatores assumantur, quorum diligentia, & circumspèctione votiuos, prosperosque iugiter huiusmodi studium contingat auctore Domino habere successus, dilectorum filiorum Nobilium virorum, Iustini Pauli de Planca legum doctorum, & nostri consistorij aduocati, necnon Ioannis de Capocinis, & Ioannis Cecchi de Cangialafinis, modernorum Conseruatorum, Ciuium Romanorum, ac Iacobi de lo Damaro de regione montium, Cecchi de Bucchamatiis de regione Triuij, Laurentij domini Pauli Toti de regione Columnæ, Laurentij Pauli Collarij de regione Cápimartis, Nuccij Cecchi de regione Pontis, Syluestri de Téperis de regione Parionis, Syluestri Antonij Paloni de regione Arenulæ, Nuccij Ciassi de regione S. Eustachij, Cecchi Antonij de Rugeris de regione Pineæ, Luce Nannoli de Bucchabellis de regione Cápitelli, Francisci Antonij dela Balestra de regione S. Angeli, Iuliani Sciuscij de regione Ripæ, Laurentij Benedicti Obicionis de regione Transiberim, Capitum regionum dictæ vrbis, in hac parte supplicationibus inclinati, perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obseruandæ constitutionis edicto, auctoritate præfata volumus, & ordinamus, quòd ipsi Conseruatores, & Capita regionum etiam pro tempore existentes Annis singulis de mense Decembris, Duodecim ex notabilibus Ciuibus Romanis, inter quos aliqui in iure Canonico vel Ciuili Doctores sint primo, necnon alios tabelliones publicos tres fide ac facultatibus idoneos etiam Ciues Romanos eligere, & ipsius Ecclesiæ Camerario, vel eius locumtenenti pro tempore existenti præsentare debeant: ipseque Camerarius siue locumtenens ex huiusmodi Duodecim primo, vt præfertur, electis, quattuor (quorum vnus omnino in præmissis iure Doctor existat) ipsius studij reformatores, & illorum notarium ex dictis aliis tribus tabellionibus, vnum constituat, & deputet, qui protinus ex tunc pro talibus habeantur, & eorum inibi cuiuslibet officium per Annum dumtaxat duret, eoque finito reformatores ipsi de omnibus & singulis per eos circa prædictum illorum officium gestis, & administratis coram Conseruatoribus vrbis, & tribus ex capitibus regionum per alios Capita regionum

commu-

communitè eligendis similiter pro tempore existentibus, ac vno alio probò viro ad hoc per prædictum Camerarium vel eius locumtenentem deputando, legales rationem & calculum, reddere sint astrikti: & ad id, quoque omnia & singula de rebus, emolumentis, & bonis, quæ ad eos ipsius officij ratione peruenierint, extantia consignent, & quæ negligenter, vel fraudulenter interim administrauerint, omnino resarciant, & refundant illis qui tunc de nouo dicti studij reformatores extiterint, per ipsos Conseruatores, qua conuenit distributione coarctentur. Conseruatores quoque ac tres ex capitibus regionum, per ipsos Capita regionum, vt prædicitur eligendi, & reformatores prædicti simul cum dicto alio, per Camerarium, vel eius locumtenentem, vt prædicitur deputando, seruatim debitis, & quæ in talibus in dicta vrbe fieri consueuerunt subhastationibus & modis, Gabellam huiusmodi vendant, & quæ prouenerint inde pecunias apud aliquem, vel aliquos fidos, ac famosos Mercatores, in dicta vrbe pro tempore existentes deponant: & quotiens expedierit, ipsi Reformatores, per se ipsos pecunias huiusmodi pro salariandis inibi legentibus doctoribus, aut aliis ipsius studij supportandis oneribus exponere: residuum quoque pecuniarum huiusmodi in alios dicti studij vsus, & vtilitatem conuertere necnon de præfatorum Conseruatorum, & trium vt præfertur capita regionum, & deputandi huiusmodi consensu, pro dicto residuo domum, seu habitationem, aut Collegium pro pauperibus inibi collocandis, Scholaribus, & studentibus, construi, & ædificari, possessionesque, & domos, vel alia immobilia bona, ad ipsius Domus seu collegij opus emere, necnon omnia alia, & singula, quæ in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, vel opportuna fuerint, facere, gerere, & exercere valeant: super quibus omnibus plenam, liberamque concedimus eis tenore præsentium potestatem. Non obstant. omnibus quæ in dictis litteris non obstant volumus, Cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo trigésimo secundo. Septimo Idus Feb. Pont. Nostri Anno Secundo.

L I T T E R A E I V L I I P A P A E S E C V N D I

per quas vini vectigal, quod à salario Magistrorum profitentium superest, in refectionem murorum Almæ Vrbis, Rom. Pop. assignatur.

V L I V S Episcopus, seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et si ex debito pastoralis officij, ex alto nobis licet insufficientibus meritis iniuncti, curæ nobis præcipue incumbat, ne Ciuitates, & alia loca Romanæ Ecclesiæ, in eorum structuris, & propugnaculis

Bb culis

culis dilabantur, Urbem tamen nostram, in cuius ambitu Beati Petri sedes, quæ diuina fauente gratia tenemus, necnon tot diuinæ, & mirabiles reliquæ, totque amplissimæ Ecclesiæ, vbique Romanus Pontifex cum sua curia circuitur, & protegitur, non solum vt ipsius Urbis mœnia antiquitate collapsa reparemus, sed illa nouis structuris munire & firmare, etiam ad honorem Beatorum Petri, & Pauli, quorum sanguine conspersa extitit, teneri fatemur. Dudum siquidem fœlicis recordationis Eugenius Papa Quartus, prædecessor noster, ad vniuersalem profectum, non solum Romanorum Ciuium, & Circumvicinæ regionis, sed aliorum, qui quasi continue de diuersis mundi partibus, ad eandem urbem confluunt, generale studium, in qualibet facultate exererat, ac pro salario, & aliis oneribus dicti studij, quod in Gabella vini forensis, quod in Taberna vendebatur, pro qua venditores huiusmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ vrbis soluere tenebantur, etiam pro libra tres Solidi cum dimidio adderentur ad supplicationem Romani Populi statuerat, & ordinauerat. Et deinde per alias posteriores litteras, etiam ad supplicationem nobilium virorum quondam Iustini Pauli de Planca sui Consistorij aduocati, Ioannis de Capoccinis, & Ioannis Cecchi de Cangialasinis, tunc Romanorum Ciuium Conseruatorum, & totius dicti Populi, etiam statuit, & ordinauit quod Conseruatores, ac tres ex capitibus regionum per ipsos capita regionum eligendos reformatores dicti Studij, simul cum vno alio per Camerarium suum deputando seruatis debitibus subhastationibus, Gabellam huiusmodi vendere, & pecunias quæ peruenissent inde apud aliquem seu aliquos fidos & famulos mercatores dictæ vrbis, pro tempore existentes deponerent, & ipsi reformatores, per seipsos pecunias huiusmodi pro salariis Legentium, aut aliis oneribus dicti studij: Quoddamque de residuo dictarum pecuniarum, domum seu habitationem, ac collegium pro pauperibus inibi collocandis Scholaribus, ac Studentibus, construere, & edificari, possessionesque, & domos, vel alia immobilia bona ad ipsius collegij opus emere, necnon omnia & singula alia, quæ in præmissis necessaria, & opportuna forent, facere & exercere valerent, statuit, & ordinauit, prout in posterioribus litteris prædictis plenius continetur. Verum sicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum, Ludouici de Mattheis, Mariani de Castellanis, Lutii de Lutis, ac Ludouici de Cenciis Prioris Capitum regionum, & Pauli de Planca nostri consistorij, & ipsorum Conseruatorum Aduocati, petitio continebat, quia residuum pecuniarum dictæ Gabellæ non pro Collegio dictorum pauperum studentium, & in possessionibus emendis prout statutum fuerat, sed in varios vsus sepe erogatum fuit, in magnum dictæ vrbis, & publicæ vtilitatis præiudicium: Quare præfati Conseruatores Prior, & Paulus nobis humiliter supplicarunt, quia vrbis mœnia non modica indigent reparatione, vt residuum dictarum pecuniarum in reparatione dictorum murorum, & altarum necessitatum, pro tuitione, & decore vrbis erogari debere statuere, & ordinare dignaremur. Nos igitur qui intensis desiderijs semper optauimus urbem prædictam paterno studio prosequi, ac sequentes vestigia piæ memoriæ Sixti Quarti, etiam prædecessoris, & patris nostri, ipsam in suis structuris, & ædificijs augere, prout in immenso opere fabricæ Basilicæ Principis apostolorum, & alijs diuersis locis iam ostendimus, considerantes etiam eorum pe-

tionem

tionem iustam, & honestam fore, posteriores litteras Eugenij prædecessoris huiusmodi pro expressis habentes, Quod de cætero depositarius pecunias prædictas eiusdem Gabellæ, prout moris est, exigat, teneat, & conseruet, præstita tamen cautione Banchi, prout moris est, illæque pro salario dictorum Lectorum moderate tamen constituendo Lectoribus dicti studij occurrentibus, iuxta litteras dicti Eugenij prædecessoris: Residuum vero integre absque aliqua diminutione, pro reparatione, ac noua fundatione vbi opus erit, murorum, fonte Triuii, necnon quinquaginta ducati auri singulis annis, pro festo, & celebratione Natalis vrbis, quod Palilia vocant, & aliarum necessitatum, decorem seu tuitionem Urbis concernentium, per ipsos Conseruatores, pro tempore, ac vnum circumspectum virum, per nos deputandum, sine cuius consensu, & mandato, nihil fieri possit, necnon duos alios Ciues ad hoc deputatos, seu, vt moris est, deputandos, qui similiter in fine anni, iuxta litteras Eugenij prædictas, rationem de administratis, & expositis pecuniis reddere teneantur, erogentur: tenore præsentium statuimus, & ordinamus: prædictumque residuum dictarum pecuniarum, solutis Lectoribus, pro reparatione, & necessitatibus prædictis, & non ad alios vsus applicamus, Illasque sub excommunicationis pœna latæ sententiæ, in alios vsus exponi non debere. Irritum quoque & inane quicquid fecerit, etiam quacumque auctoritate, seu quouis mandato, etiam nostro, attentari contigerit: præsentibusque etiam per quascumque concessiones, seu mandata etiã cum quibusuis clausulis derogatorijs fortissimis, & insolitis, etiam si de statuto, & applicatione nostra huiusmodi specialis & indiuidua mentio fieret, nisi de proprijs nominibus ipsorum Conseruatorum, qui pro tempore erunt, specialis mentio fiat, derogari non posse decernimus litteris præfati Eugenij, ac quavis consuetudine, seu potius corruptela, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Volumus autem quod vbi necessitates huiusmodi non imminerent, quod de dicto residuo collegium dictorum Pauperum studentium erigatur & construatur, ac possessiones pro eorum sustentatione emanent iuxta litteras dicti prædecessoris Eugenij. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, applicationis, decreti, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo duodecimo, Quinto Kalendas Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Nono.

† Ego R. Eps Ostien. Cardinalis S. Georgi subf.

† Ego A. tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis subf.

† Ego P. tit. S. Eusebii presbyter Cardinalis subf.

LITTERÆ LEONIS PAPÆ DECIMI DE
 conducendis Magistris, de cessantibus, de Bidello,
 Rectore, Reformatoribus,
 & reliquis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Dum suauissimos atque vberes fructus, quos viri litterarum scientia præditi in agro Domini Indies producant, animo contemplamur, dumque quàm utilis & necessarius pro spiritualium temporaliumque rerum in hac plena tenebris & caligine vita regimine & directione salubribus, sit ipsarum litterarum vsus, sedula meditatione perpendimus, inter sollicitudines varias, quibus pro iniunctæ nobis desuper Apostolicæ seruitutis officio prospere & feliciter exequendo, vndique angimur, illam libenter amplectimur, per quam in singulis orbis partibus litterarum Studio vacare cupientibus illarum capeffendarum occasio & commoditas ministraret: sed vt hoc in Vrbe nostra votiuos fortiatur effectus, eo propensior cura nos vrget, quo vrbs ipsa Vicarij Christi in terris Regia antequam eius oculos semper posita, tamquam Apostolicæ Sedis validissimum firmamentum supra cæteras orbis Vrbes principatum obtinere dignoscitur: dignumque est, vt sicuti eius excellentissima est conditio, sic etiam ipsius incolæ & habitatores in omni virtutum genere, & præcipue liberalium artium disciplina, quæ ipsarum est nutrix & alumna virtutum, alios antecellat. Dudum siquidem foelicis recordationis Eugenius Papa Quartus, prædecessor noster, tunc Conservatorum, & Capitum Regionum dictæ Vrbs supplicationibus inclinatus, de fratrum suorum consilio Apostolica auctoritate, statuit, decreuit, & ordinavit, quod in Vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus Generale Studium vigeret in qualibet facultate, ac Docentes & Studentes ibidem omnibus priuilegiis libertatibus, & immunitatibus concessis Doctoribus, & Scholaribus in Studiis generalibus commorantibus, gauderent, & vterentur, ac Doctores & Scholares in ipso Romano studio commorantes non possent inuiti in Curia Capitolij occasione qualibet ciuilitate vel criminaliter conueniri, nisi forsitan pro homicidio per eorum aliquem vel aliquos perpetrato, in quo casu Vicarius Romani Pontificis in spiritualibus contra Clericos, & Senator seu Senatores qui pro tempore forent in eadem Vrbe, contra Laicos procederent, & facerent quod Iustitia suaderet: nec iidem Doctores & Scholares Vrbs ad aliquas contributiones in Taliis aut collectis, quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Vrbs: seu aliqua obsequia Communi Vrbs ipsius præstanda, prætextu moræ, quam in eadem Vrbe traherent: vel aliqua pedagia ratione rerum suarum, quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, tenerentur. Quòdque pensiones domorum, quas in eadem Vrbe, Studij causa commorando, inhabitarent, taxari deberent per duos Taxatores quorum vnum ipsi Doctores & Scholares, alterum Commune Vrbs eligerent: & si duo concordare nequirent, staretur taxationi tertij Taxatoris, ab eisdem

ab eisdem Doctoribus & Scholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiusmodi, nihil ab eis posset exigi nomine pensionis pro domibus antedictis. Et licet Roma communis omnium esset patria, si tamen quispiam litem contra Scholares in illa causa studij huiusmodi peregrinos super aliquo negotio mouere uellet, huiusmodi rei optione data Scholaribus ipsis, eos coram domino aut Magistro suo uel Vicario prædicto conueniret, iuxta legitimam super hoc editam sanctionem. & qui contra facerent, pœnam dictæ Sanctionis incurrerent: Rectores quoque Studij Vrbs huiusmodi pro tempore existentes, in ipsos Doctores & Scholares, ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum ciuiliu & criminalium, ciuilitate & criminaliter in criminibus leuioribus motarum, quàm ipsorum corrigendos excessus leues, ordinariam potestatem obtinerent, eisdem Doctoribus & Scholaribus, quò litterarum studio commodus possent incumbere. Quòdque quandiu in præfato Vrbs studio, docendo uel audiendo uersarentur, fructus, redditus, & prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura, etiam si eorum aliqua dignitates vel personatus existerent, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum ea integritate percipere valerent, cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis in quibus illa consisterent, personaliter residerent, & ad residendum interim in eisdem minime tenerentur, nec ad id à quoquam possent compelli. Et ut pro dicti studij manutione facultates necessariae non deessent, de simili consilio, & dilectorum filiorum Populi Romani, qui pluries super iis in eorum publicis congregationibus tractatum habuerant, & sic fieri desiderabant, expresso consensu, etiam statuit & ordinavit, quòd extunc de cætero in perpetuum Gabella vini forensis, in Tabernis pro tempore vendendi, pro qua venditores huiusmodi vini Sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ Vrbs soluere tenebantur, ad tres solidos cum dimidio, pro libra augetur, & pecuniæ inde prouenientes, iuxta ordinationem, tunc & pro tempore existentium Rectoris, & Reformatorum dicti studij in salaria Doctorum, per eos ad legendum in eodem studio pro tempore conductorum, & alias expensas in dicto studio occurrentes, & non in alios vsus exponeretur, nec Gabellæ huiusmodi augmentum duraret, nisi ipso Vrbs studio durante, Decernens extunc irritum & inane si secus super præmissis, à quoquam quauis auctoritate, scienter uel ignoranter contigerit attentari, prout in ipsius prædecessoris desuper confectis litteris plenius cõtinetur. Cum autem (sicut exhibita nobis nuper pro parte venerabilis fratris Dominici Iacobatij de Facelchis, Episcopi Lucerini Referendarij, & in eadem Vrbe, eiusque districtu in spiritualibus Vicarij nostri, qui etiam dicti studij Romani Rector existit, & dilectorum filiorum Petri de Meriliis, & Ioannis de Arcionibus, & Ioannis Baptistæ de Ecclesia, ac Iacobi de Palenis Ciuium Romanorum, eiusdem studij reformatorum petitio continebat) licet Gabella prædicta pro ipsius studij in statu florido & fructifero manutione, & communi Ciuium & aliorum vndecumque ad Urbem studij huiusmodi causa pro tempore venientium, utilitate, & commodo aucta fuerit, & ob auctam quoque, benedicente Domino, eiusdem populi multitudinem, augmentum ipsum adeo creuerit, ut ex illo viris in qualibet litterarum disciplina quantumuis egregijs honesta salaria constitui possint, ipsiusque studij Romani vniuersitas Doctoribus & Scholaribus inter

cæteras studiorum generalium in Italia vniuersitates, frequens & celebris esse deberet; tamen à pluribus citra annis adeo in illo scholarium copia defecit, ut quandoque plures sint qui legant, quàm qui audiant: quod ex eo potissimum creditur prouenire, quòd præmissa per Eugenium prædecessorem præfatum scholaribus immunitas, & alia priuilegia prædicta minime obseruantur, & Lectores ipsi Romanæ curiæ negotiis se inuoluentes, legendi munus, ad quòd sunt iusta mercede conducti, passim omittunt. Pro parte eorundem Dominici Episcopi Rectoris, & Reformatorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut litteras Eugenij prædecessoris huiusmodi approbare & innouare, ac alias in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica, dignaremur. Nos igitur irreparabilem lapsi ne quicquam temporis huiusmodi iacturam ægrefe-rentes: cupientesque sicut prouidum decet patremfamilias futuris temporibus consulere, huiusmodi supplicationibus inclinati, & ex certa nostra scientia, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, dictas Eugenij prædecessoris litteras approbamus & innouamus, ac præsentis scripti patrociniò cõmunimus: Decernentes omnia & singula in eisdem litteris contenta, præsertim quòd de scholarium exèptione, immunitate, & aliis illis concessis prærogatiuis, & gratiis in eis traditur, debere inuiolabiliter obseruari. Et nihilominus hac irrefragabili, & perpetuis futuris tẽporibus valitura constitutione, statuimus, decernimus, & ordinamus, vt ex nunc de cætero, præter alios, qui necessarii fuerint in qualibet facultate lectores, vnus saltem in iure canonico, & vnus in iure ciuili Doctores, & vnus in Philosophia, seu Medicina magistri, eminentis litteraturæ viri vndecumque ad legendum in scholis publicis dictæ Vrbs solitis temporibus & diebus, iustis & honestis salariis, arbitrio pro tempore existentium Rectoris Reformatorum dicti studij, iuxta ipsorum Doctorum & Magistrorum qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderandis, & assignandis, per eosdem Rectorem & Reformatores, communi opportuna in hoc per eos adhibenda diligentia, annuatim conducantur: & nullus dictorum duorum Doctorum sic conducendorum, interim aduocationis, aut præterquam domi si voluerit, consulendo, quod uis aliud curiæ, uel Vrbs prædictarum officium valeat exercere, sed tam ipsi, quàm cæteri omnes ad legendum in huiusmodi scholis, pro tempore conducti, solitis temporibus, & diebus, horisq. ad id eis per Rectorem & Reformatores præfatos statutis, legitimo impedimento cessante, commissum sibi legendi munus obire, & post finitas lectiones per aliquod conueniens spatium circulos in eisdem scholis tenere debeant. Et si quis ex eis non legitime impeditus à legendo cessauerit, quotiens id fecerit, totiens dupli eius quod pro qualibet lectione constituto ei salario, ipsum, attingere discerneretur: & quòd pro vna, Bidellis siue nuntiis dicti studij id legitime denuntiantibus, & tribus reliquis quartis partibus fabricæ scholarum eorundem ex nunc applicamus, pœna mulctetur, de ei tradenda Buletta, seu mandato defalcandi, & denunciandi, ac curam dictæ fabricæ habenti, iuxta applicationem prædictam persoluenti. Et quoniã inutilis hæc prouisio de facili reddi posset, nisi sint, qui eius transgressores annotet, & scholas ipsas sollicite visitent, & frequentent, quod Rector cū duobus saltẽ dictorum Reformatorũ, semel in mēse, & pluries vbi cognouerint expedire, diebus, atq. horis variis & incertis, ad ipsas scholas, se personaliter conferant,

& eas,

& eas, earumq. lectores, dum legunt, dum tenet circulos, uisitet; & si qua correctione aut reformatione digna viderint, illa cor rigant & reforment; & vnus ex eisdem Reformatibus seorsum, bis saltẽ in hebdomada, uisitationis huiusmodi officium subeat per seipsum; & transgressiones, vt alia corrigenda, vel reformanda, cum Rectore conferat & collegis, vt eorum opera sic adhibita (super quo eorum & ipsorum cuiuslibet conscientias oneramus) studium prædictum votiuis proficiat incrementis. Bidelli vero, seu Nuntij præfati, aut eorum alter rotuli collationatam copiam habeant penes se, in quo scripta sint nomina omnium Lectorum, & qua quisq. hora sit lecturus, & iuxta illius ordinẽ & tenorem scholas circumeant: Festa palatij consueta in scholis ante cathedram, Doctoribus & Scholaribus nuntient; & si quem ex dictis Lectoribus, suo loco abesse repererint, adhibito teste, illum annotet; & in fine cuiusq. hebdomadæ, Notario dicti Rectoris, qui rẽ ad ipsorum Rectoris, & Reformatorum notitiã fideliter deducat, in scriptis tradant. Et si dicti Bidelli in præmissis negligentes fuerint, pro tempore existentẽ ipsius Studij Rectorem pro prima eisdem Rectoris arbitrio, pro secunda vero vicibus salarij & emolumentorum omnium vnus semestris in dictam fabricam conuertendorum amissionis pœna mulctentur. Quòd si tertio in similem inciderint negligentiam, officio Bidellatus huiusmodi perpetuo priuati, & ad illud ulterius obtinendum inhabiles sint, illudq. uacare censetur eo ipso, & ne (quod passim euenit) Lectores præfatos, & legendi, & salaria non sine tadio percipiendi, duplex cura fatiget, quòd dilectus filius modernus depositarius pecuniarũ dictæ Gabellæ, antequam de officio depositariatus huiusmodi se ulterius intromittat, & sui in dicto officio successores, antequam ad illud quomodolibet admittatur, cautionẽ præstet, de salariis dictis lectoribus, pro tempore constitutis, iuxta madata desuper cõfici solita, & eis exhibita, absq. moræ dispẽdio integre persoluedis. Quòd si depositarius ipse solutionem huiusmodi per tres dies post præsentationem mandati sibi factã, distulerit, liceat dictæ Gabellæ conductoribus, salaria ipsa iuxta dicta madata, quãuis illa ad depositarium sint directa, cū retẽtione pro se emolumentorum inde prouenientium, quę capita solidorum vocantur, auctoritate præsentium libere persoluere ex pecuniis eiusdem gabellæ: ad quod faciẽdum, & singulas tertias partes salariorum huiusmodi per decẽnium antequã ipsius solutionis dictis lectoribus pro tempore faciendę terminus aduenerit, pro tempore existenti depositario præfato cum effectu assignandas, Conductores ipsi in contractu conductionis dictę gabellę se specialiter, etiam sub aliqua pecuniaria pœna, debeant obligare. Insuper inhibemus sub excommunicationis latẽ sententiæ, & dupli eius in quo lesio committetur, si extimationem recipiat, parti damnum, vel iniuriam patienti, ex nunc applicati, pœna, quoties contrauentum fuerit, ipso facto incurrenda, Dilectis filiis modernis, & qui pro tempore fuerint, dictæ Vrbs Governatori, Senatori, Curie caularum Camerę Apostolicę Auditori, ceterisq. Curie & Vrbs prædictarum ordinariis & extraordinariis iudicibus, ne super causis contra dictos Scholares seu eorum aliquem pro tempore motis, & dohanarum ac aliarum gabellarum quarumcumque, etiam ratione portarum, & pontium dictę Vrbs exactoribus, ne in rebus & bonis ad dictos Scholares, pro eorum studio huiusmodi insistentium vsu pertinentibus, contra exemptionem, & immunitatem prædi-

prædictas, in ipsorum Scholarium, seu alicuius eorum præiudicium, directe vel indirecte, quouis quæsito colore, quicquam facere, uel attentare præsumant. Quocirca per Apostolica scripta mandamus præfato Dominico Episcopo moderno, & qui pro tempore fuerit dicti studij Urbis Rectori, & prædictis modernis, ac pro tempore existentibus reformatoribus, ut præmissa omnia & singula quæ ad eos attinet obseruet, & quo ad alios cuiuscumque status, gradus, & conditionis fuerint, faciat ipse Rector de dictorum reformatorum consilio auctoritate nostra firmiter obseruari: transgressores, contumaces, & inobedientes quoscumque, per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris de quibus sibi uidebitur, opportuna remedia, appellatione quauis omnino remota, compescendo. Venerabili uero fratri nostro, Raphaeli Episcopo Ostiensi moderno, & qui pro tempore fuerit Collegij Venerabilium fratrum nostrorum diocæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Decano, ac pro tempore existentibus, primo ex Presbyterorum, ac primo ex Diaconorum Cardinalium huiusmodi ordinibus, quatenus Rectori & Reformatoribus, Doctoribus & Scholaribus præfatis, quando & quotiens pro parte ipsorum, uel alicuius eorum fuerint requisiti, in præmissis efficacis assistant præsidio defensionis, faciantque eos, & eorum quemque respectiue, auctoritate, facultate, exemptione, immunitate, & cæteris supra dictis pacifice uti, frui, & gaudere, non permittentes ipsos per quoscumque, desuper indebite molestari, perturbari aut inquietari. Baruncello quoque, Comestabilibus, Marecallis, & cæteris curiæ & Urbis prædictarum executoribus quibuscumque, præsentibus & futuris, ut præfati Rectoris mandata contra quoscumque tam personaliter quàm realiter exequenda, præmissorum occasione, & auctoritate præsentium, de dictorum Reformatorum, uel saltem duorum ex eis consilio pro tempore decreta, sollicitè, & fideliter exequantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis & consuetudinibus diocæ urbis iuramento, confirmatione Apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis, necnon omnibus illis quæ dictus Eugenius prædecessor in suis litteris prædictis uoluit non obstare, contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter, uel diuisim à dicta sede indultum, quoddam interdici, suspendi, uel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de uerbo ad uerbum, de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia ob Curia nostra in Vrbe continuam residentiam frequens in eadem Vrbe est Ecclesiasticarum personarum concursus, & modernis temporibus pro clariori Canonum intelligentia legum cognitio, non ab re esse dignoscitur: quibusuis Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis secularibus, etiam personatus habentibus, ac presbyteris, quibus leges audire sub excommunicationis sententia, & aliis pœnis, est à iure prohibitum, in studio Urbis huiusmodi dumtaxat, pro clariori dictorum Canonum intellectu, Leges, sine alicuius censuræ siue pœnæ incursum audiendi (sanctæ commemorationis Honorij Papæ III. similiter prædecessoris nostri, & aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus) auctoritate & tenore præmissis, plenam & liberam licentiam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, communicationis, decreti, statuti, ordinationis, inhibitionis & elargitionis infrin-

infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo tertio decimo, Nonis Nouembris, Pont. Nostri Anno Primo.

L I T T E R A E S I X T I P A P A E Q V A R T I
contra sumentes vindictam contra innocuos,
necnon & contra Brigosos, & in
fauorem Paceriorum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Perniciosam Deoque odibilem rixarum consuetudinem, & inquietorum rixantium Brigas detestabiles aut uerius corruptelam, quæ pacis æmulo procurante, in plerisque nostris, & Romanæ Ecclesiæ ciuitatibus præcipue alma Vrbe cum animarum euidenti periculo, corporum quoque & facultatum maximo detrimento, diutius inoleuit, quantum nobis ex alto permittitur, eradicare totis uiribus cupientes, nostræ sollicitudinis Pastoralis officium ita interponere, ac prædecessorum nostrorum decreta provide super hoc edita nostri muniminis præsidio instaurare curamus, quod sublatis quibuslibet diffidiis, ciuilibusque discordiis, nostri, & eiusdem Ecclesiæ filij Pacis amœnitate latentur, peruersorum uero temeritas pœnarum, exaggeratione penitus arceatur. Olim siquidem a sælicis recordationis Paulo Papa Secundo, prædecessore nostro emanarunt litteræ tenoris subsequenti. Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Viros sanguineos, & dolosos abominabiles Deo, Sanctus Propheta testatur, nec immerito quidem apud Deum, & homines detestandi uidentur, qui horrenda sæuitia, & uindictæ furore succensi, sanguinem sitiunt aliorum, & præsertim infantium, ita ut non solum corporum mortem procurent, sed etiam animarum, pro quibus Dei filius mortem subit corporalem, easque pretio sui sanguinis comparauit. Unde nos eiusdem Saluatoris vicem, disponente Domino, licet immeriti, obtinentes in terris, eosdem merito detestamur, & ad gregis Domini custodiam sollicitis excitati uigiliis, animarum, & corporum salutis, & publicæ paci, ac quieti, attenta cogitatione insistimus, ut perditorum hominum audaciam compescendo, animas simul, & corpora Deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia ualeamus. Sane in alma Vrbe nostra, quæ sicut per sacram Beati Petri sedem totius est caput orbis effecta, ita cæteris urbibus quietis & pacis norma, & exemplar deberet esse iustitiæ, instigante diabolo pestiferum, & perniciosum malum irrepsit, ut si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, quam Brigam uocant, rixa fuerit exorta, in qua alter alterum percusserit, aut vulnerauerit, percussus aut vulneratus huiusmodi offendentis, patrem, fratrem, aut filium, seu alterum ex propinquis, iniuriæ expertem, & plerumque offensionis igna-

rum, aut huiusmodi excessus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia, in vindictam suæ iniuriæ vulnerat, & interdum occidit, aut aliquis propinquorum offensus, ad ultionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulnerat, vel occidit, vel vulnerari, & occidi facit: inde quoque iuxta damnabilem abusum Ciuitatis, vtraque pars se domibus priuatis includit, quas in contemptum summi Pontificis, videlicet Principis, ac etiam Magistratum ciuitatis, armatis complent, & interdum fores domorum, & porticus steccatis communiunt, vbi tamquam ad officinas asylum scelerum perditii homines, & scelesti, ex vtraque parte conueniunt: illic rabida factio iungitur, atrocissimi sceleris immanitate concordans: illic dementia, & furia est, & venalis iniuria, dum ij, qui nulla sunt iniuria lacepsiti, ad vindictam offensorum, insana mente, & ferali crudelitate, coniurant, si sunt quorum veloces pedes sunt ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerunt, Inter quos fœda & obscœna commertia, alearum vsus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemie, & obscœni aguntur incestus, ex iis oritur regentium Rempublicam, & Magistratum contemptus, ac seditiones nonnumquam excitantur. Quod quidem ex alio veteri processit abusu: vt si quando huiusmodi rixæ & offensiones intercedunt, non solum propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerunt, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupatur, ex quo plerumque totius Ciuitatis studia, non sine graui nota regentium, atque discrimine reipublicæ, armantur aduersus proximos, miseri spiritu diaboli repleti, omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem civilem concordiam damnabili abusu peruertunt. Nos igitur tam immani, & crudeli facinori, ac populi nostri peculiaris periculis volentes occurrere, & tam nefarios præsumptores debitæ animaduersionis mucrone ferire, & vt tuta sit inter improbos innocentia, etiam in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur audacia, ac nocendi facultas, ipsiusque almæ Urbis nostræ paci, & quieti, & tranquillitati consulere, vt felici ducta regimine præseruetur à noxiis, & optatis semper proficiat incrementis: Hac irrefragabili, matura, digestissima, & perpetua valitura constitutione, Statuimus, & ordinamus, vt quicumque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, vel queuis alia Ecclesiastica, sæcularisque persona, cuiuscumque conditionis, & qualitatis existat, quacumque etiam atroci iniuria lacepsita pro sua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum vel aliàs amicum, vel domesticum offendentis, vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter, vel personaliter offendere præsumperit, aut talia fieri fecerit, vel mandauerit: similiter qui in vrbe Roma, vel in eius districtu, occasione rixæ, vel Brigæ, domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores Brigæ arcessere, seu quamcumque conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad ultionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumperit per se, vel alium, crimen læsæ Maiestatis incurrat, & tamquam læsæ Maiestatis, rebellionis, ac seditionis in Vrbe concitatæ reus censeatur, & habeatur, ac veluti talis, à competentibus iudicibus seuerissime puniatur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes ab omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio sint ipso iure priuati,

priuati, & perpetuæ custodiæ mancipentur; beneficia eorum liberè aliis per illos ad quos eorum collatio pertinet conferantur: omnesq. præterea talia perpetrantes, & committentes, tamquam Christianæ religionis alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Ecclesiæ Romanæ mediate vel immediate subiecto, sint perpetuo diffidati; eorum bona tam mobilia, quàm immobilia sint ipso iure cameræ Apostolicæ confiscata: Nulli præterea talium alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiasticæ, vel mundanæ, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Et ut magis famosa sit eorum infamia, factio testamenti actiue & passiuæ sit eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur, omni spe gratiæ, aut dispensationis adempta: Ac præter prædictas pœnas, sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis, incurrant, à qua absolui non possunt, nisi per Rom. Pontifices, præterquam in mortis articulo constituti: Illi vero qui ipsis offensus, uel offendentibus seu Brigosis adhærere, fauere, opem auxiliu inue promittere, vel in domibus aut castris, locis, seu fortelitiis suis receptare, aut qui iuxta vulgare, Fardebene, deinceps præsumperit, tamquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacem, omnino similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitationis atque excommunicationis, & anathematis pœnas incurrant. Statuimus præterea, vt domos & habitationes principalium offendētium, qui vindictam in alios vt præmittitur sumere uel exercere, vel etiam qui ex utraq. parte domos ipsas munire, aut congregationes occasione Brigæ, & Collectas hominum adunare, aut armis uel armatis, seu Steccatis, aut Propugnaculis communire ausi fuerint, in detestationem tanti facinoris demoliantur, & vsque ad solum, ad perpetuam infamiam prosternantur: per hoc quoq. secularibus, & aliis iudicibus suis competentibus, non adimimus facultatem vtendi Statutis & legibus aduersus tales editis vel edendis: Dignum est enim, vt nefandi ratione flagitij, ultionis seueritas extendatur, & propter enormitatem facinorum, pœnarum modus exuperet. Ceterum volumus, qd. singuli in dicta Vrbe Rixam seu Brigam quomodolibet forsan in præsentiarum habentes, sustinētes, aut excitare molientes, cuiuscumq. status, uel conditionis fuerint, post publicationem præsentium in Curia Capitolij, & aliis publicis dicte Urbis locis faciendâ, infra quindecim dierum spatiu su per illa in dilectos filios eiusdem Urbis generales Pacerios nostros, ac Chericum de Chericatis ciuem & militē Vicentinum, seu alium per nos eius loco forsan surrogandum aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorum plenarie compromisisse, ipsorumq. decisionibus, sententiis, & mandatis, quæ omnia rata & grata haberi, ac ab omnibus & singulis, quorum interest, uel intererit, quomodolibet in futurum, inuiolabiliter obseruari volumus atq. mandamus, stare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouis modo appellare. Inhibentes nihilominus distrius ne aliquis per seipsum aut quemuis alium directe vel indirecte, seu alio quouis quæsito colore contra pacem, & concordias hactenus initas & factas, uel securitates præstitas, seu deinceps ineundas, venire, vel aliquid attētare, aut illas infringere quomodolibet præsumant, sub pœnis, ultra vrbis statuta, in huiusmodi facta pace contentis, ac præmissis, & aliis arbitrio nostro infligendis

quas rebelles, & contrafacientes, ac pacem huiusmodi non seruantes, eo ipso quo contrafecerint, irremissibiliter incurrant. Ad maiorem præterea firmiteremque rei subsistentiam, & perpetuam obseruationem, volumus & mandamus, quod præsentis nostræ litteræ eiusmodi voluntatem, ordinationem, & decretum nostrum continentem, in volumine Statutorum diocetis nostræ Urbis, de verbo ad verbum denotentur, & describantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, ordinationis, statuti, voluntatis, mandati, decreti, & inhibitionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, Decimo Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Tertio. Cum autem, sicut facti euidentia manifestat ex ordinatione tam prouida, modica prouenerit hucusque utilitas, & litteræ prædecessoris huiusmodi in obseruantia debita, pro nostro, ac ipsius prædecessoris voto laudabili, nequaquam habitæ fuerint, ut decebat. Nos peruersorum temerarios ausus castigatione debita reprimere, & Rixis, Brigis, atque diffidiis huiusmodi finem imponere cupientes, Motu proprio litteras prædictas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, ex certa scientia innouantes, ac vim vigoremque perpetuos obtinere, & inuiolabiliter obseruari decernentes, omnibus quoque & singulis, Rixam, seu Brigam, quomodolibet ad præsens in eadem Vrbe obtinentibus, sub pœnis in præserta Bulla contentis, districtius mandantes, ut infra trium dierum spatium à die publicationis præsentium inchoandum, aliis uero Brigas ipsas in futurum forsitan habituris, sub decem similium dierum termino debeant, & teneantur omnes & singulas Brigas & differentias huiusmodi, in modestos Pacios nostros, ac alios pro tempore existentes, per nos ad hoc specialiter deputatos, seu in posterum deputandos, de iure & de facto iuxta eorumdem arbitrium & auctoritatem plenarie compromittere, & ipsorum sententiis, decisionibus, & mandatis, quæ omnia grata & rata haberi uolumus, stare & parere debeant, & obseruari volumus in futurum, Quodque Pacij prædicti teneantur & debeant, ommissis iuris & statutorum solemnitatibus, ac dilationibus, nostra auctoritate (de consilio tamen assensu præsentis nostræ almæ Urbis Gubernatoris, & pro tempore existentis) omnes & singulos Brigos huiusmodi cogere & compellere ad pacem & reconciliationem ineundas. Contradictores & renitentes, viis iuris, & remediis opportunis, omni prorsus appellatione cessante, penitus compescendo, aliàs iuxta litterarum prædictarum continentiam & tenorem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo. Quarto Idus Iulij, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

LITTERÆ

LITTERÆ INNOCENTII PAPÆ OCTAUI
contra sumentes vindictam in personam tertij, Ac
contra Brigosos. Et quod à sententiis Paciorum non appelletur.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et si de cunctarum ciuitatum temporalis dominio Romanæ Ecclesie subiectarum prospero & felici Regimine cogitare nos deceat, ad nostram tamen almam Urbem Apostolorum Petri & Pauli glorioso martyrii cruore Domino nostro Iesu Christo consecratam, ciuitatem Sacerdotalem & Regiam, eiusque salubre regimen tanto accuratius aciem nostræ considerationis extendere, & quæ propterea prouida prædecessorum nostrorum ordinatione emanarunt, pro eorum subsistentia firmiori, nostræ approbationis munimine roborare debemus, quanto illa caput est orbis, & Altissimus in ea Sacerdotii principatum & Christianæ religionis caput instituit ac sui, quod pro nostra salute pertulit, martyrii sedem, ad quam de vniuersis mundi partibus Christi fideles confluunt, in numero copioso voluit collocari. Dudum siquidem cum in ea præfata vrbe, instigante diabolo, pestiferum ac perniciosum malum irrepisset, quod si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, Rixam quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterum percuteret, aut vulneraret, percussus aut vulneratus huiusmodi, offendens patrem, fratrem, aut filium, seu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumque offensionis ignarum, aut huiusmodi excessus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam suæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat, aut aliquis propinquorum offensus ad ultionem iniuriæ propinqui sui, ut præmittitur, propinquum offendens vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, & occidi faciebat. Inde quoque iuxta damnabilem abusum eiusdem ciuitatis, vtraque pars se domibus priuatis includebat, quas in contemptum summi Pontificis ac etiam Magistratum ciuitatis, armatis complebant, & interdum fores domorum & porticus steccatis communibant, vbi tamquam ad officinas & asylum scelerum perditii homines & scelesti, ex vtraque parte conueniebant, Illic rabida factio iungebatur atrocissimi sceleris immanitate concordans. Illic dementia, & ut fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria lacestati, ad vindictam offensorum, in sana mente, & ferali crudelitate coniurabant. Ii erant quorum veloces erant pedes ad effundendum sanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obscœna committebantur, alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemiarum, & obscœni agebantur incestus. Ex iis oriebatur regentium rempublicam & Magistratum contemptus, ac seditiones nonnumquam excitabantur. Quod quidem ex alio veteri processerat abusu, ut si quando huiusmodi rixæ & offensiones intercedebant, non solum propinqui atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerebant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene,

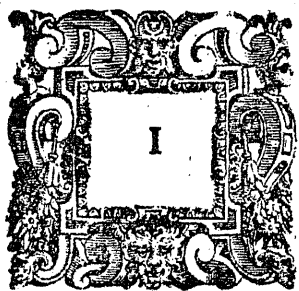
nuncu-

nuncupabatur, ex quo plerumq. totius Ciuitatis studia diuidebantur, non sine graui nota regētium, atque discrimine reipublicæ, armabantur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti, & omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu peruertebant, Fœlicis recordationis Paulus Papa Secundus prædecessor noster, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Ecclesiæ periculis occurrere & tam nefarios præsumptores debitæ animaduersionis mucrone ferire, & vt tuta esset inter improbos innocentia, & ipsis improbis, formidato supplicio, refrænaretur audacia, ac nocendi facultas, ipsiusque alme Vrbs paci, & quieti, ac tranquillitati consulere, vt fœlici ducta regimine præseruaretur a noxiis, & optatis semper proficeret incrementis: irrefragabili, matura, digestissima, & perpetuo valitura constitutione, statuit, & ordinauit, quòd quicumque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, vel quæuis alia Ecclesiastica, Sæcularisque persona, cuiuscumque conditionis, & qualitatis existeret, quacumque etiam atroci iniuria lacesita, pro sua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda Patrem aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo, realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mādaret: & similiter qui in Vrbe Roma, vel in eius districtu, occasione Rixæ, vel Brigæ, Domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adherentes, aut complices, ac fautores Brigæ arcessere, seu quancumque conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ, inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumeret, per se, vel alium, crimen læsæ Maiestatis incurreret, & læsæ Maiestatis, rebellionis, ac seditionis in Vrbe concitata, reus censeretur & haberetur, ac veluti talis à competentibus iudicibus seuerissime puniretur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, essent ipso iure priuati, & perpetuæ custodiæ manciparentur. Beneficia eorum libere alii per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur: omnesque præterea talia committentes, tamquam Christianæ religionis alieni, publicæ Pacis emuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Ecclesiæ Romanæ mediate vel immediate subiecto, essent perpetuo diffidati: eorum Bona tam mobilia, quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apostolicæ confiscata: Nulli præterea talium alicuius aperiretur Ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset ascensus: & vt magis famosa esset eorum infamia, factio testamenti actiue & passiuæ esset eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratiæ, aut dispensationis adempta: ac præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possent, nisi per Romanum Pontificem, præterquam in articulo mortis constituti: Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus seu Brigosis, adherere, fauere, opem, auxiliumue promittere, vel eos in Domibus, aut Castris, locis, seu Fortelitiis suis receptare, aut qui iuxta vulgare (Fare debene) deinceps præsumerent, tamquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam Pacem, omnino similis rebellionis, confiscationis, depositio- nis, priuationis, inhabilitationis, atque excommunicationis, & anathematis pœ-
nas

nas incurrerent. Statuit præterea idem prædecessor, vt Domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, vt præmittitur, sumere vel excitare, vel etiam qui ex vtraque parte domos ipsas munire, aut congregationes occasione Brigæ, & collectas hominum adunare, aut armis, vel armatis, seu fleccatis, & propugnaculis communire ausi forent, in detestationem tanti facinoris, vsque ad solum, ad perpetuam infamiam, prosternerentur, per hoc sæcularibus, & aliis iudicibus suis competentibus non adimens facultatem vrēdi statuti & legibus aduersus tales editis, vel edendis: quia dignum fore existimabat, vt ratione nefandi flagitij vltionis seueritas extenderetur, & propter enormitatem facinorum, pœnarum modus exuberaret, prout in eiusdem prædecessoris litteris desuper confectis, quarum tenorem idem prædecessor, de uerbo ad verbum, in volumen statutorum eiusdem Vrbs annotari & describi mandauit, plenius continetur. Cum autem post dicti prædecessoris obitum, qui contrauen- runt eisdem litteris ab aliquibus temporibus citra, pœnis in eis contentis pun- ti non fuerint, & ex illorum impunitate Romani Ciues inuicem dissidentes, pro leuibus plerumque causis, procliuiores fuerint ad huiusmodi abusus suscitatio- nem, & se domibus includere, illas armis, propugnaculis & scelestis hominibus munire, & se sic quam pluribus annis inclusos, in eisdem domibus continere, & interim nonnumquam manus improbas, non sine internuentiū hinc inde tru- cidatione conferere, scandala plurima in eadem Vrbe excitare non formidauerint, nec formident, creueritque valde numerus dissidentium eorundem, qui passim in eadem Vrbe, ad vindictam, iuxta abusus prædictos, mutuo tum palam tum exquisitis dolis se interficere, & aliàs offendere non cessant. Nos qui detestabilem & horrendam talium nequitiam oportunis remediis persequi studiis quærimus indefessis, habita super iis cum fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ec- clesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio, eiusdem Pauli prædecessoris constitutionem, statutum, & ordinationem prædicta, & prout illa concernunt, omnia & singula in dictis litteris contenta, auctoritate apostolica, præsentium tenore, approbamus, & robur perpetua firmitatis obtinere, ac obseruari debere, eadem auctoritate decernimus, & pro potiori cautela, ea omnia sic vt præfertur ab eodem prædecessore prouide statuta, & ordinata, de nouo statuimus & ordinamus, ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuiola- biliter obseruari. Volumus insuper quòd singuli in eadem Vrbe in presentiarum Rixam seu Brigam quomodolibet forsan habentes, sustinentes, aut excitare mo- lientes, cuiuscumque status vel conditionis existant, post publicationem præ- sentium in Curia Capitolij, & aliis locis publicis dictæ Vrbs faciendam, infra quindecim dierum spatium super illa in dilectos filios eiusdem Vrbs genera- les Pacerios, ac Vicecamerarium, seu alium per nos eius loco forsan surrogan- dum, aut deputandum, & de iure & de facto iuxta auctoritatem & arbitrium eorundem Paceriorum plenarie compromisisse, ipsorum decisionibus, senti- tiis, & mandatis stare & parere debeant, & teneantur. Decernentes nulli licere illis contradicere, nec etiam ab eis quouis modo appellare: ac distri- ctius inhibentes, ne aliqui per se aut alium, directe vel indirecte seu alio quouis quæsito colore, contra pacem & concordias hæctenus initas & factas, vel secu- ritates præstitas, seu deinceps iniendas venire, vel aliquid attentare, aut
illas

illa infringere quomodolibet præsumant, sub pœnis vltra Urbis statuta, in huiusmodi facta pace contentis, ac præmissis, & aliis, nostro & Apostolicæ sedis arbitrio inflingendis, quas rebelles & contrafacientes, ac pacē huiusmodi non seruantes, eo ipso quo contrafecerint, irremissibiliter incurrant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate vallatis, eiusdem Urbis statutis & consuetudinibus contrariis quibuscumque. Et ne quispiam de præmissis valeat ignorantiam allegare, mandamus præsentem nostrarum litterarum tenorem, in locis publicis prædictis, sono tubæ præmissis publicari, & in volumine statutorum prædictorum, de verbo ad verbum describi. Nulli ergo omnino hominum, liceat hanc paginam nostræ approbationis, constitutionis, statuti, ordinationis, voluntatis, decreti, inhibitionis, & mandati, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorū eius, se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Kalendis Septembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

L I T T E R A E I N N O C E N T I I P A P A E O C T A V I
aliarum confirmatoriarum, contra Homicidas, & sum-
mentes vindictam, ac minantes, &
nuntiantes minas.

I N N O C E N T I V S Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Licet ea quæ laudabili & prouida prædecessorum nostrorum ordinatione contra viros sanguinum & dolosos Deo & hominibus propheta testante abominabiles, vt pœnis debitis iustitia mediante puniantur, statuta & ordinata fuerunt, inuiolabili debeant obseruatione vigere; nonnunquam tamen Romanus Pontifex ne successu temporis impugnationi subiaceant, illa de nouo approbare consuevit, vt eò firmitus illibata persistant, quò magis suo fuerint præsidio pro tempore stabilita; alia etiam de nouo statuendo & ordinando, quæ prosperi status incrementum, & boni regiminis directionem afferre possint, prout id in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum siquidem per foelicis recordationis Pium Papam Secundum, prædecessorem nostrum, accepto, quòd à certis annis tunc elapsis citra in terris, locis & tenementis Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectis, quam plura, etiam ex leuibis causis, homicidia commissa esse reperiebantur, idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia esse perniciosum, & detestabile, & iuxta Canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tanto seuerius puniendum & extirpandum fore, quanto manifestius cognosceba-
tur

tur, quòd ex eo vt plurimum scandala, & mala plurima subsequerentur. Ac cupiens quòd eiusdem Ecclesiæ mediate vel immediate subiecti pacifici forent & modesti, & terras ac loca prædicta Sicariis expurgare, inter alia per quasdam statuit & decreuit, quòd omnes illi qui pro delicto homicidii forent condemnati, seu aliàs de Ciuitate aliqua & districtu ipsius Banniti, non possent ad ciuitatem seu districtum huiusmodi quocumque tempore redire, seu in eis, vel eorū altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus seu confanguineis vel filiis ipsius occisi, & deinde cum in Vrbe Romana, instigante diabolo, pestiferum ac perniciosum malum irrepsisset, quòd si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, Rixa quam Brigam vocabant, exoriebatur, in qua alter alterū percuteret, aut vulneratus huiusmodi, offendens patrem, fratrem, aut filium, seu alterum ex propinquis iniuriæ expertem, & plerumque offensionis ignarum; aut huiusmodi excessus plurimum indolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam suæ iniuriæ vulnerabat, & interdum occidebat; aut aliquis propinquorum offensus ad ultionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendens vulnerabat vel occidebat, vel vulnerari, seu occidi faciebat. Inde quoque iuxta damnabilem abusum eiusdē urbis vtraque pars sedomibus priuatis includebat, quas in contemptum summi Pontificis ac etiam Magistratum ciuitatis, armatis complebant. Et interdum fores domorum & porticus steccatis communibant, vbi tamquam ad officinas & asylum scelerum perditii homines & scelesti, ex vtraque parte conueniebant. Illic rabi-
da factio iungebatur atrocissimi sceleris immanitate concordans. Illic dementia, & vt fama erat, venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria lacepsiti, ad vindictam offenderū, infana mente, & ferali crudelitate, coniurabant. Ij erant quorum veloces erant pedes ad effundendum sanguinem, & qui viam pacis non cognouerant, & inter quos fœda & obscena committebantur, alearum vsus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, dira blasphemiæ, & obscœni agebantur incestus. Ex iis oriebatur regentium rempublicam & Magistratum contemptus, ac seditiones nonnumquam excitabantur. Quodque ex alio veteri processerat abusu, vt si quando huiusmodi rixæ & offensiones intercedebant, non solum propinqui atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerebant, quod vulgo apud eos, & materno vocabulo, Fare de bene, nuncupabatur; ex quo plerumque totius Ciuitatis studia diuidebantur, non sine graui nota regentium, atque discrimine reipublicæ, armabantur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti, & omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu peruertebant: pia memoriæ Paulus Papa Secundus etiam prædecessor noster, volens tam immani, & crudeli facinori, ac Populi peculiaris Romanæ Ecclesiæ periculis occurrere, & tam nefarios præsumptores debitæ animaduersionis mucrone ferire, & vt tuta esset inter improbos innocentia, & in ipsis improbis, formidato supplicio, refranaretur audacia, & nocendi facultas, ipsiusque almæ Urbis paci, & quieti, ac tranquillitati consulere, vt foelici ducta regimine præseruaretur à noxiis, & optatis semper proficeret incrementis, per alias litteras suas perpetuo valitura constitutione statuit, & ordinauit, quòd quicumque deinceps Baro, aut Domicellus, vel Ciuis Romanus, seu quæuis alia Ecclesiastica, Secularisque persona, cuius
Dd cumque

cumque conditionis, & qualitatis existeret, quacumque etiam atroci iniuria laceffita, pro sua vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendens vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter, vel personaliter offendere praesumeret, ac talia fieri faceret, vel mandaret: & similiter qui in Vrbe Roma, vel in eius districtu occasione Rixæ, vel Brigæ, domum communire armatos receptare, aut tenere, vel adherentes, & complices, aut fautores Brigæ arcessere, seu quacumque conuentionem, congregationem, & collectam hominum, ad ultionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare praesumeret, per se, vel alium, crimen læsæ Maiestatis incurreret, & læsæ Maiestatis, rebellionis, ac seditionis in Vrbe concitata, reus censeretur & haberetur, ac vt talis à competentibus iudicibus seuerissime puniretur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes, omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, essent ipso iure priuati, & perpetuæ custodiæ manciparentur. Beneficia eorū libere aliis per illos ad quos eorum collatio pertineret, conferrentur: omnesque præterea talia committentes, tamquam Christianæ religionis alieni, publicæ Pacis æmuli, ab omni Populo, Ciuitate, Terra, vel loco, Ecclesiæ Romanæ mediate vel immediate subiecto, essent perpetuo diffidati: eorum bona tam mobilia, quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apostolicæ confiscata. Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset ascensus. Et vt magis famosa esset eorum infamia, factio testamenti actiue & passiuæ esset eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, & spe gratiæ, aut dispensationis adempta: ac præter pœnas prædictas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possent, nisi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo constituti: ac nonnulla alia tunc expressa, fecit statuit, ordinauit & mandauit, ac obseruari voluit, prout hæc & alia in singulis litteris prædictis, quarum tenores, ac si de uerbo ad uerbum præsentibus infererentur, haberi uolumus pro sufficienter expressis, plenius continentur. Cum autem, sicut non absque graui animi displicentia accepimus, licet nos post nostram ad summi Apostolatus apicem assumptionem, singulas litteras prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, quæ etiam per recolendæ memoriæ Sixtum Papam Quartum similiter prædecessorem nostrum approbata fuerunt approbauerimus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, & obseruari debere, decreuerimus, etiam de fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio: quia tamen nondum præmissa in usu fuerunt, creuit, & crescit indies, propter impunitatem huiusmodi facinorosorum hominum temeritas & audacia non sine maximo ipsius urbis, & aliarum Romanæ Ecclesiæ terrarum, ac illas habitantium, præiudicio, & detrimento, maloque exemplo & scandalo plurimorum. Nos igitur volentes super iis, prout nostro incumbit officio, opportune prouidere, habita de nouo cum eisdem fratribus matura deliberatione, de illorum consilio, singulas litteras prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, necnon statutum dictæ urbis, quo cauetur quòd domini Castorum, & Barones in eorum Terris diffidatos sub certa pœna inibi expressa retinere non possunt, cuius tenorem etiam præsentibus haberi uolumus pro sufficienter,

cienter, expresso, auctoritate Apostolica tenore præsentium de nouo approbamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac perpetuo obseruari debere eadē auctoritate decernimus. Proque potiori cautela ea omnia sic vt præferitur ab eisdem prædecessoribus proinde statuta & ordinata de nouo statuimus, & ordinamus ac mandamus perpetuis futuris temporibus inuolabiliter obseruari, nec eo prætextu quòd hæctenus forsitan obseruata non fuerint, volumus in aliquo posse reprobari. Et insuper quia sicut etiam facti euidentia demonstrat, insurrexit à paucis temporibus citra inter homines facinorosos homicidas bannitos seu diffidatos ab vrbe pro eorum delictis & sceleribus, quadam praua improba & damnata consuetudo, quòd cupientes reafidari & ad urbem redire, quòd nisi ab hæredibus occisi aut offensi pacem habeant facere non possunt, per nuncios aut litteras, vel aliter læsis, & offensam passis, acriter minantur pollicentes se peiora facturos, nisi pacem cum eis faciant, monentes etiam ipsos ne ab eorum domibus discedant, Brigam eis indicentes, ex quo hæredes ipsi aut aliter iniuriam passi & interdum eorum consanguinei & affines etiam hi qui in longissimo gradu sunt constituti compelluntur aut pacem violentam inire, aut Brigam sustinere, propter quæ alij ex huiusmodi impunitate indies ad peiora perpetrandum inducuntur: Huiusmodi malis prout tenemur occurrere volentes, etiam de simili consilio statuimus, decernimus, & ordinamus quòd omnes, & singuli qui modo præmissis minati fuerint, & Ambassatam, aut litteras scienter iis quibus minantur, afferre audebunt, & præsumunt, crimen læsæ Maiestatis similiter incurrant, & læsæ Maiestatis, ac rebellionis rei censeantur, ac veluti tales à competentibus iudicibus seuerissime puniantur, & tam illi quàm Ecclesiasticæ personæ talia perpetrantes, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & excellentiæ existant, omnes & singulas sententias, censuras, & pœnas quas idem Paulus prædecessor contra patrem, filium fratrem, & propinquum, vel domesticum, offendens, vulnerantis vel mutilantis, occidentis, vel quocumque modo offendens, promulgauit, vt prædictum est, eo ipso irremissibiliter incurrant. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ Urbis iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, necnon omnibus illis quæ Pius, Paulus, & Sixtus prædecessores præfati in suis, & nos in aliis nostris litteris prædictis uolumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Et ne quispiam de præmissis valeat ignorantiam allegare, mandamus præsentium nostrarum litterarum tenorem in curia Capitolij, & aliis locis publicis dictæ Urbis, sono tubæ præmissis, publicari, ac in volumine statutorum prædictorum de uerbo ad uerbum describi, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, decreti, statuti, ordinationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, Idibus Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

LITTERAE PII PAPAE QUINTI
 Confirmatoriae aliorum summorum Pontificum
 contra Homicidas, Bannitos, &
 alios facinorosos.

PIVS Episcopus servus servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ex supernae dispositionis arbitrio gregis Domini curae praesidentes, inter varias animi sollicitudines, quae ex Pastoralis officij ministerio nobis incumbunt, illam à nobis potissime amplectendam esse putamus, per quam inter singulos gregis eiusdem fideles, praesertim vero nobis, & Romanae Ecclesiae subditos pax, & concordia confouentur, seditiones sedantur, scandalis obuiatur, & animarum salus procuratur. Vnde ea quae sedula meditatione hactenus à diuersis Roman. Pontificibus praedecessoribus nostris praemissorum ratione gesta fuisse ac ordinata comperimus, quo saepius fideles ipsi illa perspicient innouari, eò feruentius, ac promptius ad illorum observationem excitentur, confirmanda, innouanda, nostraeque auctoritatis munimine roboranda esse censemus, aliasque desuper disponimus prout in Domino conspiciamus expedire. Sane aliàs postquam fel. recor. Pius Papa II. praedecessor noster per eum accepto, quod à certis tunc elapsis annis citra in terris, & locis, & tenimentis dictae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectis, quamplura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur homicidia, idem praedecessor attendens crimen huiusmodi inter alia perniciosum esse, & detestabile, & iuxta Canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tanto seuerius puniendum, & extirpandum fore quanto manifestius cognoscebatur quod ex eò scandala, & plurima mala subsequerentur: ac cupiens quoddam eiusdem Ecclesiae mediate, vel immediate subiecti, pacifici forent & modesti, ac Terras, & loca praedicta Sicariis expurgare, inter alia per suas litteras statuerat, & decreuerat, quod omnes illi qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, aut aliàs de ciuitate aliqua, seu districtu ipsius banniti, non possent ad ciuitatem seu districtum huiusmodi quocumque tempore, seu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab haeredibus, & consanguineis, seu filiis ipsius occisi, nec Legatus etiam de latere, aut Gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius possent auctoritate Apostolica seu ex officio suae legationis aliquem homicidam, seu bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem vel districtum aut eorum alterum, seu ei licentiam, vel saluum conductum concedere, redeundi seu morandi in eis, vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum, siue magnum, nec etià ad diem vnum, siue noctem. Quod si secus per quemcumque ex praedictis factum foret, ipso facto poenam excommunicationis sine vterioris sententiae declaratione, à qua per alium, quam per summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione non possent absolui, ac licentia, reductio, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni huiusmodi essent ipso iure nulla, nulliusque roboris uel momenti, incideretque etiam in poenam ducatorum mil-

le auri

le auri Camerae Apostolicae applicandorum, quam Thesaurarius, cui hoc fecerit, uel publice foret relatum, & denunciatum retineri faceret, & mandaret, nullo super hoc expectato seu requisito superioris mandato. Quod si non faceret ipse Thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eisdem qualitatibus incurreret: ipseque rebannitus, reductus, siue quocumque alio modo reuersus possent deberetque capi, detineri, & incarcerari, ac de ipso secundum sententiam contra eum latam, iustitia fieri per Gubernatorem, Potestatem, vel alios officiales ad quos spectaret, & pertineret incontinenti, sine vteriori sententiae notificatione, requisitione superioris vel alterius, sub poena ducatorum ducatorum auri Camerae praefatae applicandorum, quam Thesaurarius praefatus simili modo & forma, ac sub similibus censuris faceret retineri: & quod quaecumque appellationes interpositae, uel interponendae ab huiusmodi, uel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, vel à processu contra eos facto, etiam si lis uel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissae forent per Auditorem Camerae, vel alium quemcumque ordinarium, vel delegatum, essent nullae, & inuolidae, nec ad vteriora super his, & ipsarum vigore procedi possent aut deberet. Quinimmo appellationes, lites, & causae huiusmodi censerentur auocatae, extinctae, & inuolidae, nec Potestates, seu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus, litis pendentiis, censuris, & poenis in eis contentis astringerentur, immo tenerentur, & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere: possent tamen in casibus à iure, vel statuto praemissis appellari ad Gubernatorem ciuitatis, seu prouinciae, qui infra mensem causam diffinire teneretur, quo elapso inhibitio & instantia super eis essent nullae, & libere sine impedimento possent fieri executio sententiae, uel banni, ac si non fuisset inhibitio & appellatum: quodque banniti & condemnati propter huiusmodi crimen homicidij censerentur banniti ab omnibus circumuicinis locis vsque ad miliaria quinquaginta, infra quae si reperti forent, possent & deberent capitalis sententiae, siue condemnationis pecuniariae executiones fieri contra eos per Potestates, & alios Officiales, ciuitatibus, districtui, & loco praesidentes, sub poenis pecuniariis simili forma incurrendis; ita quod omnes, & singuli homicidae, quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati, seu condemnati, etiam si de delicto huiusmodi ex forma statuti non possent inquiri, vel aliqua poena imponi, vel etiam si ipsius delicti, vel poene pro eo impositae auctoritate Apostolica vel alterius ab ea vel à Rom. Pont. potestatem habente, esset facta remissio, cassatio processus, & sententia annullata, vel aliàs quomodolibet dispositum per uiam gratiae uel iustitiae remissionis in toto uel in parte, non possent habere officia, vel dignitates in quibuscumque locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent, & in quibus domicilium eorum, originemque haberent, seu aliàs moram traherent, vel residerent, etiam si forent absoluti, rebanniti, vel aliàs eorum sententia seu condemnatio, siue processus irritati, vel aliàs pro infectis habitii: sed perpetuo essent infames, & omni officio, & dignitate priuati, nec possent ferre testimoniū, nec tabellionatus officium exercere, neque admitterentur ad iudicandum, seu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuo suspensi: quinimmo si huiusmodi officia acceptarent, exercerent, seu aliàs ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi quam Gubernator, Legatus,

gatus aut superior qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere seu ei præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerët, & sua gubernatione priuarentur, nec gesta in iudicio, vel extra iudicium tam per eum qui admissus foret ad officium, quàm per eum qui illud exercere passus foret, de cætero valida essent, & robur obtinerent, quinimo essent nullius roboris, vel momenti, & si Ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine vltiori declaratione, à qua pœna non possent præterquam à Rom. Pont. cum speciali delicti seu homicidij huiusmodi expressione absolui. Et Thesaurarius Cameræ sine vltiori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione salarium eisdem, vel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur; si vero non deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri ad quem spectaret, ab eis vel eorum altero exigì, & satisfieri sub eisdem censuris in eisdem litteris quas idem prædecessor per omnes ciuitates Ecclesiæ publico præconio publicari mādauerat, dum sæpius contingerat, quòd offensionis ignarus aut ob huiusmodi excessus plurimum condolens, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari, vel occidi faceret. Inde quoque iuxta damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret, quam in contemptum summi Pontificis, videlicet Principis ac etiã Magistratuum ciuitatis armatis complebant, & interdum fores domorum, ac porticus, steccatibus communibant, vbi tamquam ad officinas, ac asylum scelerum perditii homines, & scelesti ab vtraque parte conueniebant: Illic inuida factio conungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans; illic dementia, & furia esset venalis iniuria, dum hi qui nulla erant iniuria laceffiti, ad vindictam offensorum insana mente, & ferali crudelitate coniurarent: hi essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerant, inter quos foeda, & obscœna commercia, alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemie, & obsceni agebantur incestus: ex his oriretur regentium rempublicam, & magistratuum contemptus, ac seditiones nonnumquam suscitarentur. Et si quando huiusmodi rixæ, & dissensiones intercederent, non solum propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerrent, quod vulgo Apuleos, & materno vocabulo (fare di bene) nuncupabatur, ex quo plerumque totius ciuitatis studia diuidebantur, & non sine graui nota regentium atque discrimine reipublicæ armarentur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti, omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem civilem concordiam damnabili abusu subuerterent, piæ memorie Paulus Papa II. etiam prædecessor noster per suas litteras perpetuo statuerat, & ordinauerat, vt quicumque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac cuius Romanus vel quæuis alia ecclesiastica, secularisque persona cuiuscumque conditionis, & qualitatis existeret, quacumque etiam atroci iniuria laceffita pro sua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter, vel personaliter offendere præ-

sumeret,

sumeret, aut talia fieri faceret, vel mādaret: similiter qui in vrbe Roma, vel eius districtu occasione rixæ vel brigæ domū cōmunire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærētes, & cōplices, ac fautores brigæ accersere, siue quacumq. conuentionem, congregationē, & collectam hominum ad vltionē iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, uel receptare præsumeret per se, uel alium, crimē læsæ Maiestatis, rebellionis, & seditionis in Vrbe cōcitatæ reus cēseretur, & haberetur, ac uelutitalis à cōpetentibus iudicibus seuerissime puniretur: Ecclesiastici vero talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuo manciparetur, ac beneficia eorum libere per illos ad quos collatio pertinebat eorum, conferrentur. Omnesq. præterea talia committētes tamquam Christianæ religionis alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra dictæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiecta essent perpetuo diffidati, eorum bona tam mobilia, quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apostolicæ cōfiscata: Nulli præterea taliū alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, uel mūdani, seu ad alicuius loci regimē esset ascensus. Et ut magis esset famosa eorū infamia, factio testamēti actiue & passiuæ esset eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratiæ, aut dispēstationis adēpta. Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerët, à qua absolui non possent nisi per Ro. Pont. præterq̄ in mortis articulo constituti. Illi uero, qui ipsis offensis, uel offendētibus, seu brigosis adhærere, fauorem, opem, auxiliumq. promittere, aut in domibus, uel castris, locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui iuxta vulgare (fare di bene) ex tunc deinceps præsumerent, tamquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacē omnino similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerët. Et præterea ut domus, & habitationes principium offendentium, qui uindictam in alios, ut præmittitur, sumere, & exercere, aut etiam qui ex utraq. parte domos ipsas munire, aut congregationes occasione brigæ, aut collectas hominum adunare, uel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis cōmunire ausi foret, in detestationē tanti facinoris demerirët, & usq. ad solū ad perpetuam infamiã prosternerëtur: Per hoc quoq. secularibus, aut aliis iudicibus suis competētibus non ademerat facultatē vtēdi statuti, & legibus aduersus tales editis, & edendis. Et successiue recolendę memoriæ Sixtus Papa III. similiter prædecessor noster accepto per eū quod contēta in litteris Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tūc elapsis citra nō fuerāt obseruata, & ex illorū non obseruatiā subditi præfatę Ecclesię procliuiores erāt ad homicidia committēda, ac fere passim quotidie perpetrabātur, & homicidæ præfati ideo ad illa committēda prōptiores existerāt, quia sperabāt latere, & suorū excessuū remissionē consequi facile posse; ac detestabilē, & horridam ficiationū nequitia talium ad aliorū cautelā iuris præfate Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, de illorū consilio per suas litteras, statuta, decretaq. Pij prædecessoris huiusmodi, ac prout illa cōcernebāt omnia & singula in dictis litteris Pij prædecessoris præfati cōtēta approbauerat, & robur ppetuę firmitatis obtinere debere decreuerat, ac uoluerat, & de eorūde fratrum cōsilio statuerat & ordinauerat, &

condem-

condemnati eatenus, & quos in posterum condemnari contingeret vbilibet in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, siue ut principales, siue ut auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas saluumconductum, & licentiam secure in loco patratu criminis, vel infra quinquaginta milliaria (ut præfertur) propinquo, nullatenus obtinere possent ab alio quàm à Romano Pontifice, qui pro tempore esset, & alicuius alterius etiã Legati de latere remissio nemini suffragaretur: & si forsan contingeret eundem Romanum Pontificem ad remissiones siue saluum conductum huiusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa uerus litterarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de uerbo ad uerbum, non autẽ per clausulas generales idem importantes inferius insertus foret ac specifica, & determinata causa exprimeretur, quæ eundem Romanum Pontificem induceret ad derogandum eisdem litteris Sixti prædecessoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto prædecessore manauerant. Et subsequẽter Sanctæ memoriæ Iulius Papa Secundus etiam prædecessor noster habita super iis cum fratribus suis tunc, & dictæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio litteras Pij & Sixti prædecessorum huiusmodi prout illas concernebant, omniaque & singula in eisdem litteris contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuo obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, seditiosos, & rebelles, aut alios pro quocumque alio crimine capitali à quibusuis officialibus, tam in dicta Vrbe, quàm extra eam, & in terris eidem Romanæ Ecclesiæ mediate uel immediate subiectis ius dicentibus, pro tempore condemnatos, & brigosos nuncupatos pacem iuxta ordinationes dictæ Urbis Apostolica auctoritate approbatas facere recusantes: Necnon ius sibi met contra alios dicentes, aut caualcatas, sine Romani Pontificis, aut officialium suorum speciali licentiã faciẽtes, uel mouẽtes, præfata auctoritate de eorumdem fratrum consilio extenderat, ac vniuersis & singulis, tam laicis quàm Ecclesiasticis cuiuscumque status, gradus, ordinis excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon communitatibus, vniuersitatibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & aliorum quorumcumque locorum dictæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiectorum districtè præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitiosos, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigosos pacẽ facere recusantes, seu ius sibi contra alium dicentes, aut caualcatas faciẽtes, uel mouẽtes in eorum Ciuitatibus, castris seu locis aliis quibuscumque recipere & retinere, seu auxilium, consilium, uel fauorẽ directè uel indirectè, publicè uel occultè, per se uel alium præstare, aut in eorum domibus, seu castris, uel locis recipere, & receptare præsumeret; & si aliquis contra inhibitionẽ & mandatum huiusmodi quouis modo directè uel indirectè de cetero uenire præsumeret, idem Iulius prædecessor omnes, & singulos sic contraueniẽtes excommunicationis maioris, & anathematis sententiã, à qua non nisi ab ipso Iulio prædecessore, & eiusdem successoribus (præterquã in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa) absolui possent, incurrere, eosque omnibus & singulis priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibusque, immunitatibus realibus, & personalibus, ac ciuitatibus, castris, terris, locis,

eis, & dominiis eorum dignitatibus & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiã feudis, & concessionibus quibuscumque, quæ à Romana præfata, & quibuscumque aliis Ecclesiis obtinere noscebantur, sub quacumque uerborum forma, & tenore, ac cum quibusuis efficacissimis, & insolitis etiam præseruatiuis ab incurfu pœnæ priuationis eo ipso priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscumque actus legitimos exercendos fore nunciauerat: & illa per ipsum Iulium prædecessorem, & successores suos absque aliqua declaratione super incurfu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis personis in feudum seu uicarium, aut aliàs, ac si per elapsum temporis concessionis, aut finitam lineam ad dictam Cameram reuersa essent, libere, concedere, ac aliàs de illis disponere posse decreuerat, & declarauerat. Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta Cameræ præfatae confiscauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiscata, incorporata, & appropriata esse, sicque contraueniẽtes pro rebellibus eiusdem Ecclesiæ haberi, & ceteri debere uoluerat, eorum subditos, ac uasallos, & arcium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum Castellanos, à quocumque fidelitatis iuramento, quo ipsi essent quomodolibet astricti, penitus absoluens: ciuitates quoque, terras, castra, & loca prædicta, si ad eiusdem Ecclesiæ obedientiam se non reduceret, seu in præmissis quomodolibet delinquerent, & etiam quorumcumque eis auxilium, consilium, vel fauorem quouis modo directè uel indirectè, publicè uel occultè præstantium, etiam quacumque ecclesiastica uel mundana, & regali præfulgerent dignitate, & excellentiã, ut præfertur, & ad quæ eos declinare contingeret, ecclesiastico subiiciens interdicto tamdiu firmiter obseruando donec ibidem foret etiam per triduum post inde discessum. Illos quoque qui aliquem sciret culpabilem in prædictis, & eidem Iulio prædecessori, uel successoribus suis intra trium dierum spatiũ non referret, uel alicui per quẽ ad eum fideliter referretur, similes pœnas incurrere uoluerat. Et insuper per eundem Iulium prædecessorẽ accepto quod nonnulli ciuitatum, castrorum, & locorum tam Regni nostri, tunc sui Siciliae citra Pharam, quàm aliarum partium dictæ Ecclesiæ subiectarum etiam Urbis prædictæ adiacentium, qui propter homicidia, aliqua ue nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, & aliàs eorum demeritis id exigẽtibus à ciuitatibus, terris, castris, & locis eorum, seu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea secure morari nequiret, alij de ciuitatibus, terris, castris, & locis dictæ Ecclesiæ subiectis ad Regũ, & alias partes adiacẽtes huiusmodi, alij autẽ ex Regno, & adiacẽtibus partibus prædictis ad ciuitates, terras, castra, & loca eidẽ Ecclesiæ subiecta prædicta etiam dictæ Urbis adiacentiã se transferrẽt, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarij in tẽporalibus ciuitatum, terrarũ, castrorum, & locorum, ac regni, & partium adiacẽtium prædictorum, eorumque. Officiales, & subditi dictos homicidas, bannitos, criminosos, atque rebelles homines sciẽter receptare, & quod grauius erat, protegere, & defendere nõ formidabant, se reos tantorũ scelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorũ apud Deum constituentes, & tam ipsi homicidis, & malefactoribus, quàm aliis similia, & grauiã delicta perpetrandi, & committẽdi audaciam, & scelerũ huiusmodi impunitatẽ tri-

buētes in animarum suarum periculum, iustitiæ conculcationē, ac dictæ sedis auctoritatis contēptum, & scandalum plurimorum: Idem Iulius prædecessor Motu proprio omnes, & singulos Barones, Proceres, Milites, ac Dominos, & Vicarios in tēporalibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum eorumdē, necnon nostros & eorumdē Baronum, Procerum, Militum, & Dominorum Vicarios, Officiales, & subditos per suas litteras requisierat, & monuerat, eisque, & eorum cuilibet in uirtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententię pœna, quam contrafaciētes eo ipso incurrerēt districtius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminosos, rebelles, aliosq. infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti in locis originis suæ, seu aliis regnorum, ciuitatum, terrarum, castrorum, & aliorum locorum prædictorū propter eorum malam vitam cōmorari non poterant, extunc de cætero nullatenus receptare, aut eis cōsiliū, auxiliū, uel fauorē quouis quæsito colore præstare præsumerēt. Quinimo tales ad eorum dominia declinantes, seu in eis commorantes capi, & ad forum seu iustitias, vel Officiales ad quos punitio, & castigatio criminū, & excessuum per eos perpetratorum, ut præfertur, de iure, vel consuetudine pertinebant, & spectabant destinare, aut si partibus læsis & offensis utilius foret, illos iuxta criminum & excessuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure statutas in locis ubi deprehensi foret procedere procurarēt. Præterea fœlicis mem. Leo Papa X. etiam prædecessor noster similiter per eum accepto, quod nequissimi Sicarij eo ad perpetranda homicidia, & mala omnia committēda procliuiores reddebantur, quo in opprobrium iustitiæ, & animi sui indignationē non solum in ciuitatibus, terris, castris, & locis ipsius Ecclesię dominio subiectis, & non subiectis dictæ Urbis conuicinis, sed etiam in Vrbe ipsa in aedes & Palatia retinebantur, & recipiebantur, aut ob fauorem Ducum, Marchionum, Comitū, Baronum, Domicellorum, Dominorū temporalium, armorum Capitaneorum, Ducorumq. & aliorum Magnatum auxilio confouebantur, Iudicium quoque, & Officialium animaduersio in eos sæpe, & sæpius omiſsa fuerat, idem Leo prædecessor Motu simili, & ex certa sciētia priores litteras Iulij prædecessoris huiusmodi, ac omnia, & singula in eis contēta per suas litteras approbauerat, & innouauerat. Adiciēs, & de Apostolicę potestatis plenitudine statuēs, quod si Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, armorū Capitanei, Duciores, Magnates, Principes, Communitates, & officiales ciuitatum, terrarum, & locorum dictę Ecclesię mediate uel immediate subiectorū, homicidas, bannitos, exititios, rebelles, aut pro quocumq. crimine capitali pœna damnatos, necnon brigofos pacē facere recusantes, treugarum, siue induciarum violatores, seu fractores, ius sibimet cōtra alium dicētes, caualcatas, aut armatas, uel ultra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, uel mouentes ad eorum terras, ciuitates, castra, loca, territoria, & dominia declinantes, non solum reciperent, retinerent, uel eis auxilium, consilium, opem, fauorem, tacite uel occulte, directe, uel indirecte præstarent, aut contra mandata, & inhibitiones in eiusdem Iulij prædecessoris litteris contentas deuenirent, sed etiam si eosdem manu forti non acciperent, apprehenderentque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore existentis, aut suorum Officialium exhiberent, traderentque, non solum omnes, & singulas sententias

etiam priuationis pœnas in eisdem litteris expressas, uerum etiam læsę Maiestatis reatum, & uerum ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipso incurrerent, & in eos sic contrafacientes modo & forma quibus in ueros criminis læsę maiestatis reos à iure procedi debere statutum erat, procederetur; & tam ad præfatas quàm huiusmodi læsę maiestatis criminis à iure inflictas pœnas executiue deueniretur. Et insuper omnia, & singula per Iulium prædecessorem, & ut præfertur per Leonem huiusmodi innouata, & de nouo statuta, & illis adiecta perpetuę firmitatis robur obtinere, & inuiolabiliter obseruari debere decreuerat. Porro ad notitiam similis Memoriz Clementis Papę VII. pariter prædecessoris nostri peruento plures Urbis, ciuitatum, terrarum, castrorum, locorum, & tenimentorum, ac Regni, & partium prædictorum contra litteras prædecessorum huiusmodi elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitię clypeum, & tutelam rebelles constituere præsumant, ac censuras & pœnas præfatas in eisdem litteris contentas sensu reprobato paruipendere non verebantur, in animarum suarum perniciem, diuinę maiestatis offensam, & reipublicę læsionem, idem Clemens prædecessor ne litterę præfatę, quę prouida deliberatione ab ipsis prædecessoribus manauerant, contemptibiles redderentur, opportunitis remediis providere uolens, Motu proprio non ad aliquorum eidem super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de sua mera liberalitate, & ex certa scientia, singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum litteras huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extensionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis & mandati, ac cum omnibus, & singulis aliis in eis respectiue contentis clausulis, auctoritate Apostolica per suas litteras approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos, quos litterę ipsę concernerent, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamię, suspensionis, diffidationis, criminis læsę maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, & aliis censuris, & pœnis Ecclesiasticis, & temporalibus in eisdem litteris contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuo inuiolabiliter obseruari debere decreuerat: illasq. etiam ad hoc ut homicidę, sicarij, exititij, criminosi, rebelles, aliiq. infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta inciuitatibus, terris, castris, uel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur banniti & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, ac partium læsarum, non solum à locis circumuicinis usque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus & singulis ciuitatibus, terris, castris, & locis, etiam regni & partiū prædictarum nobis et dictę Romanę Ecclesię quomodolibet mediate uel immediate subiectis banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis, seu eorū aliquo etiam prætextu cuiusuis licentię, saluicōductus, remissionis, reductionis, reuocationis, uel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere possent. Et si in eis residerēt, uel reperti foret, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminū & excessuū per eos perpetratorum qualitatem, uel litterarū Pij prædecessoris huiusmodi

tenorem, sub pœnis in eisdem litteris contentis, per Officiales ciuitatis, terræ, castris, vel loci, in qua vel in quo deprehensi forent, debitis pœnis plecti, seu inde educi, & ad forum seu Officiales, ad quos criminum & excessuum eorumdē punitio, vel de iure, vel consuetudine pertineret, remitti deberent, extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prædecessores præfatos statuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & personæ, ac alij quos prædictæ litteræ concernebant, ac ipsorum singuli litteras & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis quomodolibet directe, vel indirecte contraueniens, ac eis ad hærentes, eorumque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prædictas eo ipso, absque alia declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, in temporalibus Vicarij, & Feudatarij ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictarum sibi & eidem Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum, aliquos suos & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos, exules, bannitos, & facinorosos cuiuscumque status, vel conditionis essent, publice, vel occulte vlllo vquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præsumerent. Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem suam, vel successorum suorum quo voluisset, seu successores ipsi voluissent, tute conduci facere. Ac quod præmissa à suis subditis inuiolabiliter obseruarentur omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis pœnis si contrafacerent eo ipso incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi & puniti possent, quod communitates ciuitatum, & vniuersitates terrarum, castrorum, & locorum, in quibus, seu quorum territorio, districtu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub interdicti ecclesiastici, & duorum millium per communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates, necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorumdē Domicelli, Barones, Vicarij, ac alij in temporalibus domini, sub maioris excommunicationis læsæ sententiæ, & quinque millium ducatorum auri Camerae Apostolicæ irremissibiliter applicandorum eo ipso absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere, & omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, aut si capi facere nequirent, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis, & habitatoribus, oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinarent, aut declinare possent notificare: communitates vero, & domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinassent, cum primum id ad eorum notitiam deuenisset, eos apprehendere, seu apprehendi facere: quod si non possent, similiter id vniuersitatibus, seu incolis, & habitatoribus vicinorum oppidorum, & locorum ad quæ declinarent, aut verisimiliter declinare possent, insinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere sub similibus pœnis tenerentur, & deberent, statuerat, ordinauerat inhibuerat, & declarauerat. Et ne facilitas veniæ incentiuum praebeat delin-

delinquendi, quibusuis dictæ sedis Legatis etiam de Latere, ac Nunciis, & prouinciarum Rectoribus, necnon nostris, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis communitatibus omnem super absolutionibus homicidiorū huiusmodi per nos, & prædecessores nostros Romanos Pontifices, & sedem eandem, sub quauis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauerat, cassauerat, irritauerat, & annullauerat. Et si quando similes absolutiones per eum, & successores suos Romanos Pontifices, ac sedem præfata concedi contingeret, illas per Iudices, & Officiales ad quos pertineret, nisi trinæ litteræ Apostolicæ sub interuallo vnus mensis pro singulis litteris huiusmodi cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti, vel obseruari voluerat. Pius memoriz Pius Papa III. similiter prædecessor noster singulas Pij II. Pauli, Sixti, Iulij, Leonis, & Clementis prædecessorum litteras huiusmodi, cum statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, ac omnibus & singulis aliis in eis respectiue contentis clausulis dictæ auctoritate apostolica per suas litteras approbauit, & innouauit, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos quos litteræ ipsæ concernebant, & concernerent in futurum, sub pœna excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiz, suspensionis, diffidationis, criminis læsæ Maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, ac aliis censuris, & pœnis ecclesiasticis, & temporalibus, ac corporis afflictiuus in eisdem litteris contentis, quas contraueniens eo ipso incurrerent, perpetuo inuiolabiliter obseruari, illasque etiam ad homicidas, sicarios exitiosos, criminosos, rebelles, aliosque infames, propter homicidia & alia nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, etiam ad hoc vt ipsi in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis, occisorum, aut partium læsarum, non solum à locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus & singulis ciuitatibus, terris, castris, & locis, etiam regni, & partium prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate quomodolibet subiectis banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis seu eorum aliquo etiam prætextu cuiusuis licentiæ, saluconductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere possent. Et si in eis residerent, vel reperti essent, capi, & detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, & litterarum Pij II. & Clementis prædecessorum huiusmodi tenorem, sub pœnis in eisdem litteris contentis per Officiales ciuitatis, terræ, castris, vel loci, in qua, vel quo deprehensi forent, debitis pœnis plecti, seu inde educi, & ad forum seu Officiales, ad quos criminum, seu excessuum eorumdē punitio de iure vel consuetudine pertineret, remitti deberent, extendi, & ampliari debere, & in eis locum habere decreuit. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium I. Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, & Clementem prædecessores præfatos statuta, ordinata,

ordinata, extensa, ampliata, reuocata, cassata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerat, etiam ad hoc, ut Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, ciues, Officiales, & personæ, ac alij quos prædictæ, & præsentis litteræ, cōcernunt, ac ipsorum singuli litteras, & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis directe, vel indirecte quomodolibet contravenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prædictas eo ipso absque aliqua declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur. Ipsique Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini in temporalibus, Vicarij, & Feudatarij ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictorum sibi, & eidem Ecclesiæ immediate subiectorum aliquos suos, & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos exules bannitos, & facinorosos cuiuscumque status, vel conditionis essent, publice, vel occultè vllò vniquam tempore recipere, vel acceptare nullatenus præsumerent. Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis, vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem, vel requisitionem suam, & successorum suorum quo vellet, & successores ipsi vellet, tute conduci facere, ac quod præmissa ab eius subditis inuiolabiliter obseruarentur omni excusatione cessante cum effectu curare sub similibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis pœnis si contra fecissent eo ipso incurrendis. Necnon ut homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi & puniri possent, quod Communitates ciuitatum, & vniuersitates terrarum, castrorum, & locorum, in quibus seu quorum territorio, districtu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub paribus interdicti ecclesiastici, & duorum millium per communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates, necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorumdem Domicelli, Barones, Vicarij, & alij in temporalibus domini sub maioris excommunicationis lætæ sententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfate Cameræ irremissibiliter applicandorum eo ipso, absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere; ac omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere tenerentur, capi facere: et si eos capere non possent, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis, & habitatoribus oppidorum, & locorum circumvicinorum ad quæ declinabunt, seu declinare poterunt notificari. Communitates vero, & domini in temporalibus prædicti ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deuenit, eos apprehendere, seu apprehendi facere; quod si non potuerint, similiter id vniuersitatibus seu incolis, & habitatoribus vicinorum locorum ad quæ declinabunt, aut verisimiliter declinare poterunt, insinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere, sub similibus pœnis tenerentur, & deberent, de nouo statuit, ordinauit, inhibuit, & declarauit. Et similiter quibusuis dictæ sedis Legatis etiam de Latere, ac Nunciis, & Prouinciarum Rectoribus, necnon suis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis Communitatibus omnem super absolutionibus homicidiorum huiusmodi per eum, & prædecessores suos ac sedem eandem, sub quauis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauit, cassauit, irritauit, & annullauit. Et si quando similes absolu-

absolutiones per eum, & successores suos Romanos Pontifices, & sedem præfate tam concedi contingeret, illas per Iudices, & Officiales, ad quos pertineret, nisi trine litteræ apostolicæ sub interuallo vnus mensis pro singulis litteris huiusmodi cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti, vel obseruari voluit, prout in singulis litteris prædictis plenius continetur. Cum autem statim vbi nos ad summi apostolatus apicem diuina cooperante prouidentia assumpti fuimus, ob earundem litterarum non obseruationem in eisdem ciuitatibus, terris, & locis, ac etiam in alia vrbe nostra varias dissensiones, discordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaque nefandissima crimina perpetrari, ac præfatos Pium II. Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, Clementem, ac Pium III. prædecessores pro felici ac tranquillo statu & commodo personarum tam dictæ Vrbe quàm aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum prædictorum, præmissa statuisse, ordinasse, & peregrisse perspexerimus: Idcirco nos quoque eadem ratione quietis videlicet ac pacis moti, habita super his cū venerabilibus fratribus nostris eiusdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione maturata, ac de illorum vnanimi consilio & assensu singulas Pij II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulij, & Leonis, & Clementis, & Pij III. prædecessorum litteras huiusmodi, cum statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, omnibusque & singulis aliis in eis respectiue contentis clausulis apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisque perpetuum, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, ac ab omnibus, & singulis quos illæ concernunt, penitus ac sub prædictis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis obseruari volumus atque decernimus: easdemque litteras ad hoc, ut si homicidæ, sicarij, banniti, in ciuitatibus, terris, castris, & locis prædictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipsique damnis taliter illatis, à ciuitatum communitatibus, ac terrarum, castrorum, & locorum huiusmodi vniuersitatibus capti, & deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impune euaserint, communitates, ac vniuersitates huiusmodi (præter hoc quod ad damnorum quorumcumque sic illatorum parti læsæ, damnaque huiusmodi patienti, eorumque heredibus plenariam restitutionem, & satisfactionem omnino teneantur) ad tantumdem quantum damna illata huiusmodi extimata fuerint, Cameræ apostolicæ realiter & cum effectu persoluumendum omnino sint astricti auctoritate, & tenore præfatis extendimus, & ampliamus. Mandantes eisdem communitatibus, & vniuersitatibus, quatenus ipsæ in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maioris excommunicationis, ac aliis nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici bene visis pœnis, eosdem sicarios, & bannitos in eorum ciuitatibus, terris, castris, & locis cōmorantes, seu per eas & ea transcentes capere, & ad populum conuocandum, & coadunandum campanas pulsare, eosque sic captos ad carceres cōducere, aut curiæ temporali cōsignare oīno teneantur. Quocirca dilectis filiis Vitellotio sanctæ Mariæ in via Romanæ Ecclesiæ Camerario, & Cameræ præfate Thesaurario, Præsidibus, Clericis, ac vniuersis, & singulis Legatis, & Vicelegatis prouinciarum nostrarum, & aliis Rectoribus, ac Officialibus ciuitatum, terrarum, & partium prædictarum nobis, & dictæ sedi
mediate,

mediate, vel immediate subiectarum districtè præcipiendo mandamus, quatenus præsentès litteras solemniter in singulis prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuolabiliter obseruari faciant & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscumque status, gradus, & præminentie fuerint, sententias, censuras, & pœnas præfatas damnabiliter incurrere declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam in libris malefactorum coscribi, & annotari mandent, & faciant. Necnon capitales præfatas sententias à ministris iustitiæ absque alicuius incurfu irregularitatis exequi procurent, ac realiter irremissibiliter exigant; inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Necnon pro exactiōe pœnarum pecuniariarum huiusmodi contra communitates, & vniuersitates, ac in eorumdem inobedientium in temporalibus dominorum vassallos propter eorum huiusmodi inobedientiam repræfalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant. Attentius hortantes, & requirentes in Domino Barones, & Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius prouinciarum, ciuitatum, & locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore existētes, vt præfatos homicidas, & fautores, & complices capiant, & capi procurent, captosque ad præfides nostrarum prouinciarum, vnde ipsi homicide, fautores, & complices originem traxerunt, conduci, & eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dicti prædecessores in præfatis eorum litteris voluerūt non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuscumque aliis priuilegiis, indulgentiis, & litteris apostolicis generalibus, vel specialibus super recipiendis bannitis homicidis, & brigosis, ac aliis prædictis quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de uerbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus suffragari. Volumus autem quod præsentès litteræ nostræ postquam in valuis Basilicæ Principis Apostolorum, & in campo Floræ de Vrbe affixæ fuerint, & omnes singulos ciues Roman. & alios in Vrbe commorantes effluxis quindecim diebus, alios vero Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales dominos, & Vicarios, Communitates, & Vniuersitates Ciuitatum, Terrarum, & locorum sedi præfatæ mediate & immediate subiectorum huiusmodi decurso mense ardeant, & contrafacientes pœnas præfatas incurrant in omnibus & per omnia, perinde ac si eis omnibus, & singulis contrafacientibus personaliter, & particulariter intimatæ fuissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, innouationis, adiectionis, decreti, extensionis, ampliacionis, mandati, hortationis, requisitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnati-

car nationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Tertio Non. Iulij, Pontificatus Nostri Anno Primo.

† Ego Pius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

† Io. Car. Moronus Episcopus Portuen.	† Ego Innicus Aualus Card. Arag.
† Ego Io. Mi. Card. Saracenus.	† Ego M. Ant. Card. Columna.
† Ego Io. Cardinalis Politianus.	† Ego Ptolemæus Card. Comen.
† Ego Io. B. Cicada Card. S. Clementis.	† Ego Aloyfius Card. de Pad.
† Ego B. Card. Tranen.	† Ego Zacharias Card. Delphinus.
† Ego Io. Card. Capisuccus.	† Ego Marcus Antonius Car. Bobba.
† Ego Io. Card. Sabellus.	† Ego Franc. Ab. Card. Cost.
† Ego Io. Antonius Card. S. Georgij.	† Ego Guido Card. Vercellen.
† Ego Aloyfius Card. Cornelius.	† Ego Benedictus Lomelinus.
† Ego Lud. Card. Simoneta.	† Ego G. Card. Sirletus.
† Ego Ant. Card. Granuelanus.	† Ego Hier. Card. Simoncellus.
† Ego F. Cardinalis Paciecco de Toledo.	† Ego F. Card. Alciatus.
† Ego Io. Fran. Card. de Gambara.	

Cæ. Glorierius.

H. Cumyn.

Anno a Natiuitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto Indictione nona, die decima septima mensis Augusti, Pont. S. in Christo patris & Domini Pij diuina prouidentia Papæ V. Anno Primo supra scriptæ litteræ apostolicæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ, dimissis illarum copiis affixis per nos Bernardinum Andreutium, & Io. Andream Rogerium Apostolicos Curf. Iulius Parinus Magister Curf.

ORDINATIO S. D. N. D. PII DIVINA
prouidentia Papæ V. vt eius litteræ contra homicidas, bannitos, & alios facinorosos, eorumque receptatores editæ, singulis annis publice legantur.

PAPA V. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nos nuper pro nostri pastoralis officij sollicitudine ad pacem, & quietem in vniuerso statu nostro ecclesiastico induendam, & conseruandam, mala extirpanda, ac ciuitates terras, & loca nostra sicariis, & aliis nefariis hominibus expurganda quædam nostras sub plumbo desuper confectas litteras contra homicidas, bannitos, & alios facinorosos, eorumque receptatores, adhaerentes, & fautores publicari fecerimus: volentesque litteras huiusmodi ab omnibus, quos ipsæ concernunt, inuolabiliter obseruari, ne inobedientes vllō modo sese excusare possint, Motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione no-

Ff

stra

stra auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus, ordinamus, ac sub indignationis nostrae, & mille ducatorum Camerae apostolicae applicandorum per contrafacientes eo ipso incurrendis poenis districte praecipimus, & mandamus, Quod quaelibet communitas, vniuersitas, & populus quarumcumque ciuitatum, oppidorum, terrarum, castrorum, & locorum nobis, & Sanctae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectorum, statim cum dictae nostrae litterae, siue earum transumptum impressum ad eos peruenerint, conuocato eorum publico consilio in praesentia officialium, syndicatorum, & curam malefactorum habentium eas ibi alta, & intelligibili voce etiam vulgari sermone illas declarando, vt melius, & facilius ab omnibus percipi possint, legi facere; & deinde in eorum Archiuo publico diligenter custodiri curare omnino debeant: Ac successive singulis annis in principio cuiuslibet perpetuis futuris temporibus similiter, vt praefertur, easdem litteras in eorum publico consilio legendo reiterare teneantur. Quod si (quod non credimus) ab aliquibus praetermissum, vel contrauentum fuerit, volumus, & sub excommunicationis, & aliis arbitrii nostri poenis etiam mandamus, quod loci Gubernator, Rector, & quilibet alius Iustitiae minister quocumque nomine nuncupatus, contra statutum, & ordinationem nostram huiusmodi non obseruantes ad executionem poenarum praedictarum sine mora irremissibiliter procedat, vt quos obedientiae bonum ad mandatis nostris parendum non adducit, poenarum saltem metus a contraueniendo absterreat. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Praeterea volumus praesentium litterarum transumptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis plenam, & indubiam fidem aequae ac originalibus ipsis adhiberi debere. Datum Romae apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, Die iiii, Septembris M. D. LXVI. Pontificatus nostri Anno Primo.

Cæ. Gloricius.

LITTERAE PII PAPAE QUINTI
confirmatoriae aliarum Leonis & praedecessorum
contra Barones & Communitates non custodientes eorum Territoria.

OTV Proprio, &c. Exigit Apostolicae seruitutis officium quo fungimur, vt ea quae hactenus a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus maxime pro venientium ad hanc Almam Urbem, & ab ea recedentium securitate sancita sunt, confirmentur, seu quatenus expediat, innouetur, & extendantur, prout diuersis occasionibus conspicitur salubriter expedire. Dudum siquidem à fel. rec. Iulio Papa II. & Leone X. praedecessoribus nostris emanarunt litterae huiusmodi sub tenore vt scilicet, Leo Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circumspecta praedecessorum suorum gesta, que

quae praecipue pro venientium ad Almam Urbem totius orbis caput, & recedentium ab ea, securitate, & comodo facta sunt, pensatis opportunis occasionibus innouat atque extendit, prout conspicit in Domino salubriter expedire. Dudum siquidem à fel. rec. Iulio Papa II. praedecessore nostro emanarunt litterae in forma Breuis tenoris subsequens. Iulius Papa II. Dilectis filiis Baronibus, & Domicellis, ac communitatibus, & vniuersitatibus terrarum, & castrorum eorundem, necnon aliis ciuitatibus, & vniuersitatibus, oppidorum, & terrarum S. R. E. mediate vel immediate subiectis salutem, & apostolicam benedictionem. Quia nihil est quod magis expediat nostrae Almae Vrbi, & Curiae, ac ceterorum subditorum. S. R. E. quieti, & regimini, quam quod euntes, & redeuntes ad eandem, ac ceteras terras eiusdem S. R. E. secure, & libere sine incurfione si offensione, & inuafione latronum, furum, ac sicariorum, & aliorum male viuentium stare, ire, & redire possint, & valeant, ac propterea tam de iure communi, quam ex specialibus ordinationibus fel. rec. Pauli II. & Sixti Quarti nostri secundum carnem patrum, ac Innocentij VIII. & Alexandri VI. praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum statutum fuerit, vt omnes Barones, & Domicelli, & vniuersitates castrorum eorundem, ac ciuitates & ceterae terrae, & oppida S. R. E. mediate, & immediate subiecti, & subiectae, eorum terras, oppida, villas, & territoria quaecumque à dictis latronibus, sicariis, furibus, & aliis delinquentibus custodirent, & secura, ac libera facerent, alias ad emendationem omnium damnorum, & rerum subtractarum tenerentur, & obligarentur. Idcirco praedecessorum vestigia insequentes, pro pace, & quiete dictae Vrbi, & omnium terrarum praedictarum, omniumque incolarum, & venientium ad easdem securitate, vobis omnibus, & vestrum cuiuslibet tenore praesentium expresse mandamus, vt vestras terras, communitates, vniuersitates, villas, & castra, ac territoria omnia, à praefatis viris facinorosis, latronibus, furibus, sicariis, & aliis delinquentibus, à die intimationis praesentium eorundem secura & libera teneatis, referuetis, & custodiatis. Quod si secus feceritis, tam poenas iuris, quam alias poenas, & censuras, à praedecessoribus nostris praedictis super his promulgatas ipso facto vos, & quemlibet vestrum incurrere decernimus, & declaramus. Mandantes insuper venerabili fratri Raphaeli Episcopo Albanensi Camerario nostro, ac dilectis filiis Clericis, & praesidentibus Camerae Apostolicae, necnon almae vrbi Senatori, & aliis officialibus, Legatis, & Gubernatoribus prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum eiusdem S. R. E. quatenus ad denunciationem, & querelam eorum qui inuasi, spoliati, aut aliquod aliud damnum ab huiusmodi latronibus, furibus, & sicariis passi fuerint, pro satisfactione eorum ad declarationem dictarum poenarum, & emendationem dictorum damnorum iuxta formam, & tenorem constitutionum praedictarum, & praesertim constitutionis, & ordinationis praefati Alexandri VI. praedecessoris nostri, via executiua procedant, & procedere debeant: alioquin vbi requisiti fuerint, & illa exequi neglexerint, tam ipsos quam vos, & vestrum quemlibet ad emendationem dictorum damnorum teneri volumus, decernimus, & declaramus. Non obstantibus quibuscumque. Datum Romae apud Sanctum Petrum die octaua Nouembris. 1504. Pontificatus nostri Anno Primo. Nos itaque cupientes litteras praedictas

Ff 2 pro

pro uenientium ad almam Urbem, & ab ea recedentium tutela, & commodo inuolabiliter obseruari, Motu proprio, & ex certa nostra scientia litteras prædictas auctoritate Apostolica tenore præsentium innouamus, ac præsentis scripti patrocínio communimus, illasque perpetuis futuris temporibus inuolabiliter obseruari debere decernimus. Et insuper cum huiusmodi furta, delicta, & derobationes fiant in siluis, nemoribus, latebris, & in locis occultis, & secretis, non adhibitis nec præsentibus testibus, adeo quod sine maxima difficultate per ipsos spoliatos, & derobatos, furta, & valor rerum subtractarum, & ablatarum probari non possint, statuimus, & ordinamus, quòd quo ad probationem bonorum subtractorum, & eorum valorem stetur declarationi præfatorum Præsidentium, & Clericorum ipsius Cameræ Apostolicæ, qui diligenter considerata qualitate personarum spoliatarum, & derobatarum, exposita quantitate furto- rum, & aliis circumstantiis, & coniecturis, recepto iuramento ipsarum personarum derobatarum, seu mercatorum quorum bona ablata existebant (super quibus præfatorum Præsidentium, & Clericorum conscientiam oneramus) furtum, & eius valorem declarare debeant, & quòd si derobatio seu furtum in confinibus diuersorum territoriorum diuersarum Communitatum, seu dominiorum, vel iuxta huiusmodi confines derobatus contra dominum territoriorum prædictorum, aut Communitatem quam, & quem elegerit ad recuperationem rerum sibi ablatarum agere possit, & ualeat, & ab actione, quam ipse derobatus intentauerit discedere si ei placuerit, & contra alium agere licite possit (cum Domini confinium prædictorum illos non custodiendo in præmissis culpa non careant) reseruato tamen soluenti iure agendi contra conterminos: Et ut quantum fieri potest, occasio crassandi, & derobandi sublata esse videatur, eisdem motu, & scientia, ac tenore præcipimus, & mandamus sub duorum millium ductorum Cameræ Apostolicæ applicandis pœnis similibus, omnibus, & singulis antedictis, ne fures, latrones, & grassatores in siluis, & sepibus latibula faciant, ne ibi se abscondere possint, ut prope vias publicas utrimque ad medium milliare arbores, & sepes, & quæcumque latibula incidere, seu incidi ac amouere, seu amoueri, & extirpari facere infra duos menses à die publicationis præsentium computandos, & sic incisas conseruare, & manutene- re omnino teneantur, & debeant. Sicque per Clericos dicte Cameræ, ac quoscumque alios iudices, & Commissarios etiam S. R. E. Cardinales, & sacri Palatii Apostolici causarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, Sublata eis, & eorum cuiilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, decernimus summarie, & absque iudicij tela. Mandantes propterea eisdem Raphaeli Episcopo, & Camerario, ac præfatis, & Clericis pro tempore existentibus, ut præmissa omnia, & singula ab omnibus inuolabiliter obseruari faciant, & contrafacientes ad illorum obseruationem per supradictas pœnas iuxta stylum ipsius Cameræ compellant. Volumus autem quòd præsentium transumptis manu vnius Clerici, & vnius notarij eiusdem Cameræ subscriptis eadem prorsus fides indubia adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre innouationis, communionis, decreti, statuti, ordinationis, onerationis, præcepti mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,

rit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octauo Calendis Septembris, Pontificatus nostri Anno Sexto. Nos igitur cupientes præferas litteras pro uenientium ad hanc Almam Urbem, quæ caput est totius orbis, & ab ea recedentium securitate, & commodo inuolabiliter obseruari, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine litteras prædictas auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, ac perpetuæ firmitatis robur adiciamus, seu quatenus opus sit innouamus, ac præsentis scripti patrocínio communimus, illasque perpetuis futuris temporibus inuolabiliter obseruari debere decernimus. Et insuper, ut Barones, Domini locorum, & Communitates prædictæ diligentius eorum territoria, & loca à prædictis latronibus expurgata præseruet, volumus, statuimus, & ordinamus, quòd quotiescumque alicui, seu aliquibus aliquid derobatum, & furto subtractum fuerit in eorundem territoriis, & confinibus, ultra refectionem damnorum, & rerum derobatarum, ut præfertur, teneantur, & quilibet eorum, seu earum communitatum teneatur ad tantumdem Cameræ Apostolicæ loco pœnæ, tam à iure, quam à quibuscumque Rom. Pont. prædecessoribus nostris quomodolibet inflictas, quantum à dilecto filio nostro Vitellotio S. Mariæ in Via lata Diacono Cardinali Vitellio S. R. E. Camerario, ac Præsidentibus, & Clericis ipsius Cameræ, & non alij parti derobatæ restituendum fore declaratum fuerit, ad cuius declarationis executionem statim absque aliqua appellatione contra Barones, Dominos locorum, & Communitates prædictas deueniri debere mandamus. Sicque per eundem Cardinalem Camerarium, ac quoscumque alios Iudices & Commissarios, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & sacri Palatii Apostolici causarum Auditores iudicari, ac definiri, & exequi debere, sublata eis, & eorum cuiilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate decernimus, summarie & absque alia tela iudicaria. Mandantes propterea eidem Vitellotio Cardinali Camerario, ut præmissa omnia & singula ab omnibus inuolabiliter obseruari faciat: & contrafacientes ad illorum obseruationem sub pœnis prædictis quoquomodo, ac omnibus iuris & facti remediis agat, & compellat. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Volumus autem quòd præsentis motus proprij sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in iudicio, & extra, regula quacumque, seu constitutione Apostolica in contrarium facien. non obstant.

Placet Motu Proprio. M.

VITEL-

VITELLOTIVS S. Mariæ in Via Lata)
 Diaconus Cardinalis Vitellius S. R. E.) Cam.

VIVERSIS, & singulis præsentibus litteras inspecturis, visuris, lecturis pariter & audituris, salutē in domino sempiternā. Noueritis, nos nuper vidisse & recepisse litteras sanctissimi in Christo patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ V. nobis directas in forma Motus proprii expeditas contra Dominos locorum, & cōmunitates non custodientes eorum territoria, ne venientes & recedentes ab ea derobentur, ac constitutiones Iulij II. & Leonis X. Romanorum Pont. suæ Sanctitatis prædecessorum factas, & in eisdē litteris insertas, innouatas, & approbatas, sanas siquidem, & integras, omni prorsus vitio & suspitione carentes; quarum tenores supra inserti existunt. Quibus quidem litteris uis, & diligenter inspectis, ut ad omnium notitiā perducantur, de mandato prælibati S. D. N. Papæ viuz uocis oraculo super hoc nobis facto, & auctoritate nostri Camerariatus officij easdem litteras imprimi, & per loca Urbis publica affigi, & ad omnium notitiā deduci fecimus, ne illi, de quorum interesse agitur, ignorantiam aliquam vllō vinq̄uā tempore pretendere seu quomodolibet allegare possint. Quarum transumptis sigillo nostro sigillatis, & manu infra scripti nostri Notarij subscriptis eandem fidem adhiberi uolumus, ac si originales ipsæ litteræ exhiberentur. Contrariis non obstantibus quibuscūque. Dat. Romæ in Camera Apostolica, die octaua Iunij M. D. LXVI. indictione nona, Pont. Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Primo.

V. Cardinalis Camerarius.

Marcus Antonius Peregrinus

L I T T E R A E P I I P A P A E S E C V N D I,
 quod antiqua ædificia Urbis, & eius districtus non diruantur.

PIUS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Cum Almam nostrā Urbem in sua dignitate, & splendore conseruari cupiamus, potissime ad ea curam vigilem adhibere debemus, vt non solum Basilicæ ac Ecclesiæ eiusdē Urbis, & pia ac religiosa loca, in quibus plurimæ sanctorum reliquiæ resident, in eorum miris ædificiis manuteneantur, & præseruentur, verum etiam antiqua, & prisca ædificia, & illorum reliquias ad posterios maneat, cum eadem ædificia ornamentum, & decorem maximum afferant dictæ Urbis, & monimēta veterum virtutū, & incitamentā ad illarum laudes assequēdas, existant: & quod etiam magis considerandū est, ex ipsis ædificiis ac ædificiorum reliquiis rectius intueri licet rerum humanarū fragilitatē, & quod nullo modo in illis sit confidendū, cum eadem ædificia, quæ maiores nostri cum

corum

eorum ingenti potentia, & sumptibus maximis, cum immortalitate certatura abitrarentur, vetustate, & aliis sinistris casibus diminuta & collapsa, etiam esse cernantur. Ex præmissis igitur & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, dilectorum filiorum Conseruatorum Camera, & Capitū Regionum, ac ciuium dictæ Urbis supplicationibus inclinati, scilicet recordationis quorundam Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, qui ædificia ipsa dirui uel destrui prohibuerunt expresse vestigiis inhærentes, ac statutum antiquum in eadem Urbe vigēs, quo etiam id fieri sub certis pecuniariis penis prohibetur, ratum, & gratum habentes, ac auctoritate Apostolica, & ex certa scientia, tenore præsentium, confirmantes, & approbantes, sub excommunicationis, ac pecuniariis in ipso statuto expressis pœnis, quas contrafacientes eo ipso incurrant, omnibus, & singulis tam Ecclesiasticis quàm secularibus cuiuscumq. præminentia, dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existant, etiam si Pontificali, aut alia quauis ecclesiastica, vel mundana dignitate præfulgeant, auctoritate, scientia prædictis, districtius inhibemus, ne quis eorum directe vel indirecte, publice uel occulte, aliquod ædificium publicum antiquum, seu edificij antiqui reliquias supra terram in dicta Urbe vel eius districtu existens, seu existens, etiam si in eorum prædiis rusticis uel urbanis fuerint, demoliri, destrueri, seu comminuere, aut rumpere, seu in Calcem conuertere, quoquomodo præsumant. Quod si quis fuerit, qui contra prohibitionem huiusmodi, venire præsumperit, dilectis filiis modernis, & pro tempore existentibus, Conseruatoribus Camera dictæ Urbis, qui pro præmissis per eorum officiales diligenter inquirent, artifices, seu laboratores in opere demolitionis seu deuationis huiusmodi inuentos, carcerari, eorumq. animalia, instrumenta, & res alias capi, & arrestari, confiscari faciendi, eosque, necnon illos quorum nomine id egerint, ad multæ solutionē compellendi plenam & liberam, auctoritate & scientia prædictis, earundem tenore præsentium, concedimus facultatem. Volumus autem quod nullus præter Romanum Pontificem, alicui in præmissis licentiam dare ualeat. Huiusmodi vero licentia, nisi per Bullas, vel Breuia Apostolica concessa fuerit, nullius existat roboris vel momenti. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Cæterum vt prædicta omnia ad communē singulorum notitiā deducantur, ne de eis ignorantia prætendi, seu etiam allegari possit, præsentibus litteras per Urbem publice præconizari, & Valuis Capitolij dictæ Urbis mandauimus fecimusq. affigi, decernentes auctoritate præfata, vt huiusmodi litteræ publicatæ, & ut præfertur affixæ, omnes quos concernunt perinde arceant, ac si eis forent personaliter & præsentialiter intimatæ. Cum non sit verisimile quo ad eos remanere incognitum, quod tam patenter omnibus extitit intimatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, inhibitionis, concessionis, voluntatis, & constitutionis, infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Dat. Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, quarto Cal. Maij, Pontificatus nostri anno quarto.

L I T T E R A E

LITTERÆ SIXTI PAPÆ QVARTI
 contra subtrahentes aut asportantes lapides por-
 phyreticos, & alios necnon reliqua orna-
 menta ex ecclesiis.

SIXTUS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei me-
 moriam. Cum prouida sanctorum patrum decreta eos sacri-
 legos esse diffiniant, qui Ecclesias & loca sacra altissimo dedi-
 cata deuastant, ipsorumque diripiunt ornamenta, sicut & il-
 los qui de sacro sacrum auferre impia temeritate presumunt,
 parique vtrumque flagitium ac duplici poena coerceant, de-
 cet merito nos quibus Ecclesiarum omnium cura dispositione superna com-
 missa est, pro detestatione tanti criminis, proque statu prospero, venustate, &
 decore ipsarum Ecclesiarum in sua decencia debite conseruandis, omni vigilan-
 tia, & attentione curare, ne peruersorum crescente malitia, eadem Ecclesia, &
 sacra Dei templa, praecipue almae Urbis, nostro conspectui anteposita, suis nu-
 dentur ornatibus, & huius sceleris nequissimi patratore, debitam recipiant vl-
 tionem. Sane fide dignorum relatibus, non sine admiratione, ad nostrum per-
 uenit auditum, quod nonnulli iniquitatis filij se inaniter Christianos esse pro-
 fitentes, & a quorum oculis Dei timor, & reuerentia Christianae religionis ab-
 scessit, de Patriarchalibus, & aliis sacratissimis Ecclesiis, & basilicis dictae Urbis
 porphyreticos, marmoreos, & alios diuersorum generum & colorum lapides ad
 ipsarum usum decorem & ornatum deputatos ausu sacrilego abstulerunt hacte-
 nus, & in dies auferre, eosque ad diuersa loca per se vel alios asportare praesu-
 munt, in grauem diuinæ maiestatis offensam, Ecclesiarum earundem deformi-
 tatem, detrimentumque animarum suarum, periculum & scandalum plurimo-
 rum. Nos igitur sacrilegorum impios & temerarios ausus huiusmodi, quan-
 tum nobis ex alto conceditur, reprimere cupientes, quamuis praemissorum oc-
 casione nonnullorum praedecessorum nostrorum sanctiones, & prohibitiones
 varia emanauerint temporibus retroactis, quas in eo dumtaxat quod de Eccle-
 siarum, & sacrorum locorum ornamentis, atque lapidibus antedictis minime
 auferendis, prohibent vel disponunt, seu illos qui huiusmodi flagitiosissimos ac
 pene in Christiano orbe inauditos excessus perpetrare, & in his sacrilegas ma-
 nus iniicere praesumpserunt, excommunicationis sententia innodatos fore de-
 clarant, in suo robore volumus permanere, omnes & singulos cuiuscumque di-
 gnitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex praedictis lapidi-
 bus, siue aliis ornamentis earundem Ecclesiarum, siue Basilicarum dictae Vr-
 bis habuerint, aut in furripiendo, seruando, & retinendo, auxilium praestiterint,
 vel fauorem, nisi à die habitae praesentium litterarum notitiae, ea restituant cum
 effectu: scientes vero reuelent, & ad notitiam nostram saltem per minores Pœ-
 nitentiarios nostros deduci faciant, maioris excommunicationis sententia, à
 qua nisi in mortis articulo, & debita satisfactione prauiua, à nullo praeterquam
 à Romano Pontifice absolui possint, irretitos esse: Ecclesias vero & loca alia
 quorum

quorum vsibus & ornatui illa depurata fuerint, aut forsitan (quod absit) depura-
 ri contigerit in futurum, tamdiu Ecclesiastico interdicto subiacere, quandiu ad
 loca, unde prius ablata fuere, absque diminutione aliqua fuerint reportata, ha-
 rum serie declaramus. Et insuper quisquis suae salutis immemor sacrilegij cri-
 men huiusmodi committere praesumpserit in futurum, vltra cœsuras praedictas,
 Ecclesiae siue Basilicæ à qua lapides, & ornamenta huiusmodi abstulerint, me-
 dianam libram auri pro recompensa sibi irrogatae iniuriæ absque diminutione ali-
 qua soluere teneatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ
 voluntatis, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis
 autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac bea-
 torum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Dat. Romæ apud
 Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo
 septuagesimo quarto, septimo Idus Aprilis, Pont. nostri anno Tertio.

CAPITVLA DECLARATORIA
 iurisdictionum Curiarum Urbis per S.D.N.
 Sixtum quartum Pont. Max.

SANCTISSIMVS Dominus noster vult, & mandat inui-
 labiliter obseruari, quod omnis incola Romæ habitans, & Ci-
 ues omnes sæculares cõueniantur in Curia Capitolij, aut aliis
 officialibus sæcularibus Urbis, prout ad eorum officium spe-
 ctat, & non alibi.

Et quod omnes Clerici Romani conueniantur coram Vi-
 cario Sanctitatis suæ in spiritualibus in Vrbe, aut aliis Cle-
 ricis Urbis ad quos spectat.

Et sic de omnibus excessibus factis in Vrbe ratione territorij, & laici punian-
 tur per laicos officiales Urbis, clerici vero per Vicarium praefatum.

Vult etiam, & mandat, quod qui sequuntur curiam laici tam mares quam fe-
 minæ, & non alij conueniantur in Curia Marecalli: & quod in nullis aliis iu-
 risdictionem habeat, nec exercent. Aliàs Gubernator Urbis possit comprime-
 re etiam via facti.

Clerici vero sequentes Curiam Romanam, conueniantur coram Auditore
 Camere, Ita quod in omnibus actor forum rei sequatur.

Vult insuper, praecipit, & mandat Sanctis. Dominus noster, quod Vicecame-
 rarius, siue Gubernator in Vrbe nullum tribunal cognitionum causarum priua-
 tarum teneat, per se, neque per alium, sed ad eum venientem ad suum iudicem
 remittat, ut superius dictum est. Et si superintendens, ut quilibet in praemissis of-
 ficiis suos terminos, ut dictum est, obseruet, & contrafacientem puniat, aut San-
 ctitati suæ referat, & debeat carceres omnium praemissorum visitare, & de offi-
 cialium omnium maxime Notariorum maleficiorum transgressionibus cogno-
 scere, & ad debitam formam reducere. In concernentibus autem statum aut pa-
 cem, & quietem Ciuitatis, & Curie Romanae, quantum viderit necesse esse, offi-
 cialium ad quem spectat iuuare, & omnia pro posse ad pacem reducere.

Item dempto Auditore Camerae, & eius officialibus, officiales praemissorum, & quicumque executores, aut quomodolibet Notariatus officia exercentes, & Marefcalli non possint esse in officio ultra annum, & quod finito anno Syndicentur per Syndicos, qui deputabuntur pro eo tempore Senatori, & eius officialibus.

Item quicumque voluerit aliquem capi facere pro suspecto, & fugituo, non possit facere, nisi per iudicem competentem, ut supra, & quod impensam capientis soluat is qui capi fecerit, aliis quicquid a capto receptum fuerit, restituatur, in quadruplum a Marefcallo aut alio executore qui receperit.

Item quod in punitione portantium arma secularium, Senator habeat iurisdictionem omnimodam in quoscumque, repertos cum armis, sine exceptione curialitatis, familiaritatis dominorum Cardinalium, aut aliorum quorumcumque, & alia quacumque sublata causa: a clericis vero arma portantibus possint arma auferri, & eos ad iudicem Ecclesiasticum remitti, ut eos puniat.

Item vult, mandat, & decernit, esse irritum, & inane quicquid contra praemissa aut aliquod praemissorum contigerit attentari.

Et quod sola Signatura sufficiat, & registrentur in Registris Camerae Almae Urbis.

Placet, & ita Mandamus. F.

Indictione sexta, mensis Iulij die duodecima, millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio.

Reuerendus Pater Dominus Episcopus Tyrasonensis consignauit mihi Angelo de Vallatis praesens folium, cum Reformationibus introscriptis, signatum manu S. D. N. Papae, ut illud consignarem magnificis Dominis Conservatoribus, & ita consignavi illud dictis Dominis Conservatoribus, &c.

Angelus de Vallatis dictorum Dominorum Conservatorum Secretarius.

Eadem die duodecima Iulij praefati.

Constitutus personaliter supradictus Angelus de Vallatis coram dictis Dominis Conservatoribus, & dixit quomodo suprascriptus dominus Episcopus consignauit sibi Angelo praesens folium cum dictis Reformationibus ut ipsis dominis Conservatoribus consignaret, unde dictus Angelus volens sequi quod fuerit sibi iniunctum, praesens folium dictis Dominis Conservatoribus consignauit.

Ioannes de Saluetis Notarius Dominorum Conservatorum.

Registrata in Archiuo magno, siue censuario Almae Urbis, in Palatio Magnificorum Dominorum Conservatorum Camerae existentia, sub folio centesimo vigesimo primo.

Ac etiam registrata in alio libro grosso tabularum, & gabellarum, ac aliarum scripturarum dicti Palatii sub folio ducentesimo vigesimo tertio.

Antonius de Mutianis Notarius publicus & scriptor perpetuus Dominorum Conservatorum, Ad fidem manu propria Registravit, &c.

LITTERAE

LITTERAE IULII PAPAE SECVNDI,
Distinctionis iurisdictionum, & tribunali-
um.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ex debito sui pastoralis officij prospicere, ut vbique, praesertim in hac alma Vrbe, ad quam pro iustitia totus orbis confluit, ne propter varios diuersorum Iudicum, & Tribunalium concursus, ac varias & diuersas procedendi formas, praesertim pauperes litigantes in eorum bono iure laedantur: sed ut cuilibet ius suum explicite, quantum possibile sit, reddatur, & Iurisdictiones ius reddentium ita distinctae sint, ut nulla confusio, & perplexitas oriri possit. Sane ex multorum quaerela, ac nuper a dilectis filiis nobilibus viris, Ludouico de Matthaeis, & Mariano de Castellanis, ac Lutio de Lutijs Conservatoribus Romanorum Ciuium, & Camerae praefatae Urbis, necnon Ludouico de Cencis, Priore Capitum Regionum, & Paulo de Planca, nostri confessorij, & ipsorum Conservatorum Aduocato, accepimus adeo a certis temporibus citra diuersa iudicia Tribunalia in vrbe insurrexisse, adeo etiam ipsos iudices, tam ordinarios, quam delegatos inter se concurrere, & in procedendo variū modum obseruare, ut sepe litigantes ipsi confusione quadam perterriti causas ipsas deserere cogantur, aut illas inchoare non audeant, saepe etiam adeo celeri iudicio expediunt, ut praecipitari quodammodo videantur, in magnū ipsorum litigantium prauiudicium, ac iustitiae & officij nostri detrimentum: Nos igitur in praemissis provide re uolentes, ac cupientes, ne litigantes ipsi tam in confusione tribunaliū huiusmodi, quam etiam in expensis, & eorum bono iure grauentur, quodque etiam quilibet forum suū intelligat, & sequatur, inherentes etiam vestigijs saeculari recordationis Sixti Papae IIII. Patris & praedecessoris nostri, qui ut etiam accepimus, quasdam desuper constituit ordinationes, in volumine Statutorum dictae Urbis descriptas, Motu proprio, non ad ipsorum Conservatorum, uel alterius pro eis nobis super hoc oblatam petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione Statuimus, & ordinamus, quod omnes incolae Romae habitantes (dummodo non sint campsores, & notabiles mercatores Romanam Curiam sequentes, Oratores principum, & aliarum communitatum, Familiares Cardinalium, continui tamen commensales, vel officiales Romanae Curiae, dummodo Romani non existant, aut Curiales Romanam curiam sequentes, & in illius usu existentes) qui omnes in eorum foro, necnon Ciues omnes Seculares, conueniantur in curia Capitolij, aut coram aliis officialibus Secularibus Urbis, prout ad eorum officium spectat, & non aliter, Quodque omnes Clerici Romani conueniantur, coram Vicario nostro in spiritualibus in vrbe, aut aliis Clericis & officialibus Ecclesiasticis Urbis ad quos spectat, ac quod de omnibus excessibus factis in vrbe ratione territorij, laici puniantur, per officiales laicos Urbis, clerici vero Romani per Vicarium praefatum. Item quod laici, qui sequuntur curiam tam mares quam foeminae, & non alij conueniantur in curia Marefcalli, dummodo non sint personae praedictae, videlicet Campsores, & notabiles Mercatores Romanam curiam sequentes, oratores principum, &

Communitatum, Familiares Cardinalium, laici vel officiales Romanae Curiae etiam Curiales, qui indifferenter conueniantur, duntaxat coram Auditore Camerae tamquam iudice exemptorum in ciuilibus: in criminalibus vero quo ad laicos eandem curiam sequentes, inter ipsum auditorem, & Marefcallum, & Governatorem, sit locus praeventioni, dummodo non Agatur, de poena Capitali, vel mutilatione membri: quo casu Auditor non se intromittat iuxta alias nostras litteras desuper expeditas. Volumus etiam quod ab eodem Marefcallo appelletur ad praefatum Auditorem Camerae, & quod iudex deputandus per ipsum Marefcallum non possit stare in officio ultra duos annos, & in fine cuiuslibet anni debeat Syndicari per Syndicum per nos deputandum, & repertus culpabilis puniri. In reliquis seruentur litterae nostrae desuper editae. Insuper volumus, & mandamus, quod Vicecamerarius, siue Governator in Vrbe nullum Tribunal cognitionum causarum priuatarum teneat, neque per se, neque per alium, sed ad eum venientem, ad suum iudicem remittat, & sit superintendens, ut quilibet in praemissis officiis suos terminos obseruet, & contrafacientem puniat, aut nobis referat, & debeat carceres omnium praemissorum visitare, vna cum aliis ad id per nos, per alias nostras litteras deputatis, & de officialium omnium maxime Notariorum maleficiorum transgressionibus cognoscere: In conuentionibus autem statum, aut pacem, & quietem ciuitatis & Romanae Curiae, quantum videat necesse esse, officiali ad quem spectat iuuare, & omnia pro posse ad pacem reducere, necnon causas querelarum contra Barones, ac capitales videlicet mortis naturalis, & brigarum vna cum pacis iuxta formam statutorum Vrbs, & treugarum, seu securitatum, aut pacis ruptarum, in quibus treugarum, securitatum, aut pacis ruptarum etiam per seipsum, Item mercedum, Salariorum, quas causas mercedum, sine tribunali & scriptura summarie manu regia cognoscere possit, & terminare, iuxta formam dictorum statutorum, vel iuris communis vbi statuta deficerent, & in quibus omnibus, locus sit praeventioni, inter ipsum, & Senatorem: & si concurrant, Senator praefertur. Notarij vero Governatoris soli per seipsum, & non per substitutos officium exercent, sine tribunali, prout alias Ludouicus Sabinus, & Marius Ceretanus tempore eiusdem Sixti praedecessoris exercere solebant, qui etiam registra aliqua non faciant, ipseque Governator vnum tantum Comestabilem, seu Capitaneum retineat, cum viginti quinque Satellitibus, & sine dicto Comestabili executiones ipsius Governatoris fieri non possint. Volumus etiam, quod idem Governator, vigore obligationum in forma Camerae Apostolicae, non possit excommunicare, nec excommunicatum publicare, nec censuris Ecclesiasticis, in aliquo casu vti, prout antiqui Governatores, non sunt vsi, & censurae per eum super hoc latae, sint ipso iure nullae. Similiter volumus, quod Baricellus sit merus Executor, & nullum iudicare valeat, quodque executiones in capitalibus per eum fiendae, fiant in Capitolio, prout ab antiquo consuetum fuit, nisi aliter pro temporis, & maleficij qualitate, & grauitate, visum fuerit expedire: possit & repertos in fragranti crimine punire, iuxta formam Breuis facultatis suae. Item volumus quod omnes officiales, quicumque sint, etiam Governatoris, & Auditoris Camerae praedictorum, & reliqui alij, & etiam ipse Baricellus in fine cuiuslibet

cuiuslibet anni, syndicari debeant per aliquos per nos deputandos iuxta formam earundem litterarum nostrarum, ipseque Governator teneatur pro se, & ipsius officialibus, & in principio eius officij debeat super hoc cauere. Similiter Auditor Camerae praefatus in fine cuiuslibet anni teneatur reddere rationem coram eisdem deputandis de gestis per se, & eius locumtenentem. Volumus etiam vt litibus finis citius imponatur, quod tam a iudicibus Capitolinis, quam a etiam quibuscumque aliis, in causis quae alias essent de foro Capitolino, appelletur ad Capitaneum Vrbs, vel alium per nos deputandum, dummodo quoad causas dicti fori, in Capitolio tribunal teneat, quod etiam in causis in curia Governatoris eiusdem pendentibus, & quae pendere contigerit habere locum decernimus, a quo iudice appellationis appellari non possit, nisi prout & quantum statuta huiusmodi, in causis curiae Capitolij permittunt. Postremo mandamus in omnibus curiis ordinariis Vrbs, & in omnibus solutionibus Notariorum executorum, etiam pro executionibus fiendis per ipsum Baricellum, ac pro mercedibus quorumcumque aliorum officialium, seruari tabulam marmoream in Capitolio affixam; & vbi in aliquibus casibus illa deficeret, mandamus seruari statuta Vrbs. Volumus etiam quod pro quibusvis sigillationibus, praesertim mandatis de relaxando incarceratos, & aliis quibusvis apodissis nil soluatur, nisi prout in dicta tabula continetur, seu in dicta curia Capitolij consuevit seruari, ita tamen quod pro relaxatione innocentium nil penitus soluatur per ipsum captiuum, sed per eum ad cuius instantiam forsitan captus fuit, maxime in capturis pro suspecto & fugituo, quo casu nouas reformationes dictae Vrbs seruari volumus: Decernentes in Vrbe praefata nulla alia ordinariorum iudicum tribunalia teneri posse, nec iurisdictiones causarum exerceri, nisi in locis praedictis: quodque sententiae tam definitivae quam interlocutoriae, necnon decreta, executiones, mandata, processus, censurae, & quicquid secus contra praemissa fieret, nullius fore roboris vel momenti, praesentibusque derogari non posse, nec derogatum censi etiam per nos, aut successores nostros, nisi de nominibus, & cognominibus litigantium, iudicum, & interesse habentium, ac ipsarum praesentium, de verbo ad verbum totalis, & specialis mentio fiat, Mandantes Governatori, Senatori, Auditori Camerae, Marefcallo, Baricello, eorumque iudicibus, & executoribus praefatis, necnon quibusvis aliis personis, sub excommunicationis latae sententiae, ac centum ducatorum poenis totiens quotiens contra praemissa, seu aliquod praemissorum fecerint, incurrendis, & in eorum syndicatibus exigendis, ne contra ordinationes, statuta, & voluntatem nostram huiusmodi venire, aut aliquid attentare audeant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis priuilegiis, etiam fori, ac exemptionibus, indultis, & facultatibus, quibusvis personis, etiam Vicecamerario, seu Governatori praefatis, aut collegiis, vel confraternitatibus, etiam quauis causa, & Motu proprio, & ex certa scientia, ac cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriis, fortissimis, etiam quibus derogari non posset, nisi sub certis modo & forma, per nos & sedem Apostolicam, concessis, & concedendis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, voluntatis, decreti, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit

psertit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri Anno Nono.

† Ego R. Episcopus Ostien. Card. S. Georgij subf.

† Ego A. Card. tit. S. Vitalis subf.

† Ego P. Card. tit. S. Eusebij subf.

LITTERÆ IULII PAPÆ SECUNDI

per quas Romanus Pop. ad superioritatem, quam habet in Ciuitate Tyburtina, reintegratur, & statuta & nouæ reformationes confirmantur.

IULIUS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Si nostrarum ciuitatum, & aliorum locorum quorumlibet iurisdictiones ac iura libenter illæsa seruamus, eo magis Romani Populi iurisdictiones ac iura prædicta non solum seruare, sed augere debemus, quo peculiaris ac Populus noster electus existit, cuiusque officia nobis, ac Sedi Apostolicæ, synœra, ac deuota fide, continue exhibentur. Expofuerunt siquidem nobis nuper dilecti filij, nobiles viri, Ludouicus de Matthæis, Marianus de Castellanis, Luthius de Lutijs, Romanorum ciuium, & Camera Vrbis Conseruatores, ac Ludouicus de Cencijs Capitum Regionum Prior, necnon Paulus de Planca nostri Consistorij, & præfatorum Conseruatorum Aduocatus, quod licet à tanto tempore, cuius initij memoria in contrarium non existit, inter aliquas paucas ciuitates, & oppida, ciuitas Tyburtina magna cum fide, sub eorum iurisdictione, ac dominio remanserit, habeantque Ciues diœ Vrbis nonnulla Capitula cum Populo Tyburtino superioritatem, ac gubernium, seu iurisdictionem in eos concernentia, quæ licet hætenus obseruata fuerint, tamen quia bonæ memoriæ Petrus tituli sancti Ciriaci in Thermis presbyter Cardinalis Reginus, qui ob partialitates ipsius ciuitatis Tyburtinæ componendas, se intromiserat, & deinde paulatim progrediendo se illorum protectorem asserendo, iurisdictionem dictorum ciuium Romanorum visus est occupare, in non modicam ipsorum Romanorum ciuium honoris, ac dignitatis detractiōnem, licet etiam præfati Conseruatores, in vrbe prædicta habeant quædam iurisdictiones, ac facultates eorum officium concernentes, maxime circa Annonam, & Consulatus artium, necnon gabellas, & alia diuersa, prout in eorum consuetudinibus, ac statutis per Romanos Pontifices, præsertim felicitis recordationis Paulum secundum, & in nouis reformationibus per piæ memoriæ Alexandrum sextum prædecessores nostros confirmatis continetur: Nihilominus quia sæpe per diuersa mandata, præsertim dilectorum filiorum Clericorum Camera Apostolicæ, in administratione officiorum impediuntur, etiam citra ipsorum Conseruatorum dignitatem & hono-

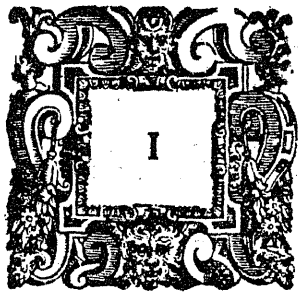
rem, & non sine publicæ utilitatis detrimento: ea propter Conseruatores Prior & Paulus præfati, nobis humiliter supplicarunt, vt super præmissis ne de cætero impediri valeant, eis de remedio opportuno prouidere dignaremur. Nos igitur qui Romanos ciues prædictos, etiam dum in minoribus eramus, semper toto corde dileximus, considerantes etiam summi Pontificis proprium fore, ius atque honorem suum cuiuslibet illæsum seruare, dictorum statutorum, capitulorum, ac consuetudinum tenores, & formas, præsentibus pro expressis habentes, eisdem Conseruatoribus, nunc & pro tempore existentibus, ac ipsi Populo Romano iurisdictionem, superioritatem, & præminentiam, quas iuxta eorum consuetudines, statuta, seu conuentiones, & pacta prædicta, habere noscuntur in dicta ciuitate Tyburtina, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, restituimus, & reintegramus, ipsosque ciues Tyburrinos eisdem ciuibus Romanis, vt prius, subiici, & subiectos fore: quodque in dicta Vrbe ipsi Conseruatores, curam, iurisdictionem & facultatem, quas iuxta eorum statuta, præsertim nouarum reformationum, ac consuetudinum prædictarum, habere noscuntur, exercere & exequi libere & licite valeant, auctoritate & tenore prædictis, volumus & declaramus, Decernentes vt Conseruatores præfati in dicta ciuitate Tyburtina, per aliquos protectores, etiam si essent Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac in dicta Vrbe, & extra eam in eorum oppidis, & castris in eorum iurisdictione & officio, per cuiusuis mandata, præsertim prædictorum Clericorum Camera Apostolicæ, impediri non posse, nec debere, ac mandata huiusmodi etiam sub excommunicationis, & aliis ecclesiasticis sententiis, censuris, ac quibusuis pœnis, irrita & inania, nulliusque roboris, vel momenti fore, nisi vbi dicta mandata, manu nostra propria, aut Camerarij nostri, pro tempore subscribi contingat. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac priuilegiis, facultatibus, & indultis, etiam cum quibusuis clausulis derogatoriis fortissimis & insolitis, quibusuis personis concessis & concedendis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ restitutionis, reintegratiōnis, voluntatis, declarationis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo duodecimo, quinto Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Nono.

† Ego R. Episc. Ostien. Cardinalis S. Georgij subf.

† Ego A. tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis subf.

† Ego P. tit. S. Eusebij presbyter Cardinalis subf.

BREVE

BREVE SVPER IVRISDICTIONE
Capitolij.

IVLIVS Papa II. Ad futuram rei memoriam. Ex querelis nostri peculiaris Romani Populi accepimus ob rescripta apostolica, & signaturas commissionum, enormiter grauari, quæ passim & maxime in medio litis contra iuris communis dispositionem fiunt, aduocando à iudicibus ordinariis, tam in prima, quàm aliis instantiis, etiam per viam appellationis, ommissis mediis, à nobis, ad id officium deputatis vel etiam simpliciter ab initio in curia committendo, perinde ac si iudices ordinarios non haberent, quos sine nostris rescriptis adire possent: quo fit vt ciues nostri, & incolæ Vr- bis, non vnum, sed infinitos iudices, & diuersa tribunalia habere videantur, & proinde grauibus, immo intolerabilibus expensis grauentur, quæ omnia non impetrantur nisi ab iis qui cauillationibus student, vel potentia fauorum pollent, ad pulsandos in litibus aduersarios, & quos iure superare non possunt, malis artibus, & longis litibus ac immensis dispendiis defatigatos, vel circumuentos vincant, & multi ius suum deserere propterea sunt coacti, multique in desperationem ducti ad facinora brigarū profiliunt, ex quo seditiones, & homicidia frequenter accidūt hincque famæ, & annonæ earitas, quod litibus occupati, negotiationes, & agriculturam deserunt, eueniunt: quibus rebus vt pastoralis nostro incumbit officio, providere volentes, Hoc præsentis nostro perpetuo edicto, Motu proprio, ex certa nostra scientia, omnes & singulas causas vbiicumque coram quibuscumque Commissariis, vel ordinariis, etiam in sacro nostro Auditorio pendentes, Ciuium Romanorum & aliorum, qui foro Capitolino subiiciuntur, ad nos, in quacumque instantia vel statu pendentes harum serie aduocamus, & ad Curiam Capitolij & Iudices suos ordinarios, tam primæ quàm aliarum instantiarum illius loci secundum naturam Causarum, & modum iurisdictionis cuiusque ipsorum, seu in quem partes conuenerint, committimus & mandamus resumendas, in suis statibus audiendas, & fide debito terminandas, secundum formam statutorum Vr- bis, vel aliàs prout de iure terminari deberent, cum omnibus earum incidentibus, emergentibus, annexis, & connexis ab eis, partibus iustitiam ministrando: Declarantes auctoritate Apostolica, ac decernentes per præsentis dictas causas propterea factas non commissarias, sed intelligi & esse ordinarias, perinde ac si ab initio coram suis ordinariis fuissent inceptæ vel agitatæ: volumus tamen quod causæ in Rota pendentes, de partium communi consensu ibi remaneant, vel si causa in tertia pendeat, quod Auditor coram quo pendet, possit illam cognoscere, & terminare, hoc præsentis nostro edicto non obstante. Et insuper dilecto filio nostro Leonardo Cardinali Agēnen. ac aliis iustitiæ signaturam habentibus pro tempore, necnon Regenti Cancellariæ, qui pro tempore erit; omnibusque & singulis nostris Referendariis inhibemus expresse, ne ad preces, instantiam, & requisitionem cuiusque, qui Capito-

lino

lino foro subiiciatur supplicationes aliquas recipere, referendariare, seu proponere nobis, vel signaturam iustitiæ habenti, audeat vel præsumat, & similiter signaturam faciens, non signet, siue auocatorias, siue simplicis iustitiæ, siue appellationarias, & similes, neque initio, neque in medio litis, & signatæ nullius sint roboris, vel momenti, nullamque tribuant iurisdictionem: neque ipsè iudex cui fuerint commissæ, audeat illarum virtute citare, inhibere, vel quoquomodo procedere, irritumque & inane quicquid scienter vel ignoranter secus factum fuerit, ipso iure fore decernimus, salua semper nostra manu propria signatura, sine qua omne rescriptum censeatur, & sit inualidum, & à nostra voluntate alienum, Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quibusuis commissionibus, rescriptis priuilegiis, & indultis, etiam foro, quibusuis personis, seu collegiis, concessis & concedendis, etiam cum quibusuis clausulis derogatoriis fortissimis & insolitis (præmissorum omnium tenores, nomina, cognomina, qualitates, & alia quæ forsan de verbo ad verbum expressionem requirerent, pro sufficienter expressis habentes) cæterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die quintadecima Aprilis, Millesimo quingentesimo duodecimo, Pontificatus Nostri Anno Nonno.

DE CONFIRMATIONE
reintegrationis, ac reformationis iurisdictionis
Curie Capitolinæ.

IVLIVS Papa III. Cum pastoralis incumbat officio gregem sibi à Domino commissum secundum iuris tramites, & iuxta facti exigentiam vigili cura gubernare, abusionesque & prauas corruptelas introductas pro posse tollere, quæcumque in sua iurisdictione conseruare, & manutenere: Nuper deuenit ad aures nostras, quod Statuta Vr- bis, nouæ reformationes, ac priuilegia à Rom. Pontificibus concessa, maxime circa cognitionem, & decisionem causarum, in plurimis violantur, & per prauas abusiones, & corruptelas quotidie abutuntur: quo fit vt inter Rom. Ciues non solum in Cu. Capitolij, sed in diuersis Vr- bis Tribunalibus, litigetur, non absque eiusdem Populi notabili damno, & iactura: ac quod in eadem Curia Capitolij, & Tribunalibus dictæ Curie contra formam dictorum Statutorum, & nouarum reformationum plurimi fiant excessus, etiam qui forsan, non sine animi nostri displicentia, & litigantiū dispendio, aliquæ fiunt extorsiones: Nos, qui præfatum Populum paternæ affectione diligimus, etiam prædecessorum nostrum vestigia imitantes, eiusdem indemnitati providere cupientes, Motu proprio, & non ad alius super hoc nobis porrectæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, & de potestatis plenitudine, Statuta, & nouas reformationes Vr- bis, priuilegia, litterasque Apostolicas, eidem Po. Romano concessa, & concessas, cum omnium & singulorum iuris, & facti defectuum, si qui forsan inessent, suppletionem,

Hh

aucto-

auſtoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicę confirmamus, & comprobamus, ac quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, ac omnia & ſingula in ſingulis ſtatutis, priuilegiis, reformationibus, litteris, & decretis huiusmodi contenta, perpetuis futuris temporibus, à quibusuis Rom. Cur. iudicibus, eccleſiaſticis, & ſecularibus, tam ordinariis, quàm delegatis, ſeu quauis alia iuriſdictione, ſeu notione fungantur, inter perſonas eidem foro Capitolino ſecundum formam Statutorum, nouarum reformationum, & litterarum prædictarum, quocumque abuſu, corruptela, uſu contrario, diſſuetudine, contraria conſuetudine, aut quòd uſu recepta non ſint, non obſtan. tenaciter & inuiolabiliter obſeruari volumus, & mandamus, dictumque Populum ad iuriſdictionem dictę Curię Capitolinę, etiam iuxta litteras, etiam in forma Breuis, ſuper diſtinctione iuriſdictionum Tribunalium Vrbiſ, ac reintegratoria, & confirmatoria Statutorum, & nouarum reformationum prædictarum, eidem Populo Romano per quoscumque Ro. Pontifices, & præſertim ſcël. rec. Iulium II. & Leonem X. prædeceſſores noſtros conceſſas, & emanatas, in omnibus, & per omnia reintegramus. Necnon citationes in cauſis in dicta Curia ordinarię inchoatis, & inchoandis, etiam ſi lite pendente in cauſis huiusmodi commiſſiones aliquę eisdẽ iudicibus, & Tribunalium eiufdem Curię Magiſtratibus, Officialibus quibuſcumque præſentata fuiſſent, & in futurum præſentarentur, etiam per mandatarios dictę Curię fieri poſſe impune decernimus, & mandamus: Statuta, nouaque reformationes, & litteras huiusmodi, cum omnibus, & ſingulis clauſulis, derogationibus, & pænis in eiſdem contentis, quatenus opus ſit innouamus, & de nouo concedimus, tenoreſque ſingularum litterarum prædictarum, etiam in forma Breuis, tam per Iulium Secundum quàm Leonem Decimum prædeceſſores noſtros, ut præmittitur conceſſarum, & emanatarum pro expreſſis haberi volumus, & mandamus, ac ſi illarum tenor de uerbo ad uerbum præſentibus noſtris gratioſis litteris inſertus eſſet. Necnon Motu, & ſcientia ſimilibus dilectis filiis Laurentio Verſo noſtro utriuſque ſignaturę Referendario, Syllegorio Proconſulibus, Theodoro de Gualderonibus, & Euangelix de Ceccarellis Correctoribus Collegij Aduocatorum, Procuratorum, & Notariorum Curię Capitolinę, & aliis eiufdem Collegij pro tempore exiſtentibus Officialibus poteſtatem, & iuriſdictionem perſonas dicto Collegio ſubiectas inobedientes, tranſgreſſores, rebelles, & contra formam Statutorum, nouarum reformationum, & ordinationum earumdem factarum, & faciendarum venire, a uſu temerario, non erubefcentes, pecuniariis pænis eorum arbitrio moderandis, mulctandis, eorumque Collegio ſeu Camerę Vrbiſ, coniunctim, uel diuiſim, prout eis uidebitur, applicandis, & irremiſſibiliter exigendis, abſque ſpe gratiæ, ſeu remiſſionis, niſi à nobis, uel ſucceſſoribus noſtris gratioſe obtentæ, damus, concedimus, & gratioſe impartimur. Et ita quo ad omnia, & ſingula præmiſſa per quoscumque Rom. Curię iudices, tam ordinarios quàm delegatos, tam eccleſiaſticos quàm ſeculares, iudicari & diſſiniri debere mandamus. Sublata eis aliter iudicandi, interpretandi, & diſſinendi poteſtate irritum, & inane decernentes quicquid in contrarium contigerit attentari. Mandantes dilectis filiis Senatori, & Conſeruatoribus Vrbiſ etiam pro tempore exiſtentibus, coniunctim, uel diuiſim, tam, ex officio, quàm ad cuiusuis reclamantis perſonę inſtantiam, præmiſſa

om.

oĩa, & ſingula, ac in ſingulis ſtatutis, reformationibus, & priuilegiis huiusmodi contenta, omnibus iuris, & facti remediis opportunis, etiam cum pœnarum eorum, ſeu eorum alicuius arbitrio, commination. exaction. etiam adhibita quatenus expediat, manu militari, pro conſeruacione, & manutentione omnium, & ſingulorũ obſeruari mandent, & faciant cum effectu, omni penitus exceptione, & appellatione remotis. Non obſtan. quibusuis Tribunalium Vrbiſ, Magiſtratum, Collegiorum, & Officiorum priuilegiis, litteris, & indultis, conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis tam in ſpecie, quàm in genere editis, etiam ſi ſub plumbo, aut in forma Breuis, tam per nos, quàm quoscumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, cum quibusuis clauſulis, etiam derogatoriis, derogatoriis, etiamque pœnarum commination. etiamque ſi illis caueretur, quòd illis aut eorundem alterius non cenſeretur quoquomodo derogatum, niſi illarum tenor de uerbo ad uerbum inſertus foret, aut de eis expreſſa, & ſpecifica fieret mentio, etiam quòd caueretur in illis, quòd quotieſcumque illis derogatum eſſet, eo illico cenſerentur reuocata, quarum tenores pro ſufficienter expreſſis habentes, & illis quibuſcumque, pro hac uice dumtaxat derogant. aliique conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in contrarium facien. non obſtantibus quibuſcumque.

Fiat, ut petitur, A.

ET cum abſolutione à cen. ad effectum præſentium, & quòd pro præſentibus motus proprii confirmation. approbat. reinteg. & conceſſ. ſola ſignaturę ſufficiat, & ubique fidem faciat in iudicio, & extra, attento quòd in Vrbe, & pro Populo Romano, & quòd etiam litterę ſub Annulo noſtro Piſcatorio expediſſe poſſint, & cum defectuum tam iuris, quàm facti ſi qui ſint, ſuppletione, & quòd obſtan. omnes habeantur pro expreſſis, & cum opportuna derogatione omnium, & ſingulorum in contrarium facien. & cum iuriſdictione, facultate, & poteſtate dictis officialibus, ut præmittitur, data, & conceſſa, & cum poteſtate extendendi latiſſime cum omnibus clauſulis neceſſariis, & opportunis. Et ſolum de confirmatione ſtatutorum, & nouarum Reformationum aliàs confirmatorum & ordination. Iulij de cognofcen. cauſis Roman. in Curia Capitolij prout in ſuo Motu proprio, & de citationibus exequen. per Mandatarios, ut ſupra, & de facultate pro Conſulibus, & Correctoribus, quo ad ea tantum, quę reſpiciunt exercitium Notariorum, & aliorum miniſtrorum iudicialium eis ſubiectorum, & de mandato facien. præmiſſa obſeruari, dilecto filio moderno, & pro tempore exiſtenti Camerario noſtro.

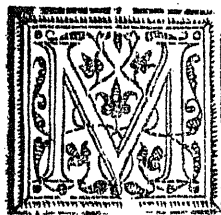
Fiat. A.

Datum Romę apud ſanctum Petrum, Decimo Kalendas Octobris, Anno Tertio.

Hh 2

MOTVS

MOTVS PROPRIVS IURISDICTIONVM,
& gratiarum, Ro. Po. concessarum per Paulum
Quartum Pont. Opt. Max.

MOTV Proprio, &c. Syncera fides, & singularis deuotio, quas dilecti filij Po. Ro. erga hanc sanctam sedem continuo gessisse comprobantur, promerentur, vt ea quæ eis, & almæ vrbs nostræ commodo, & vtilitati futura conspiciamus, benigno concedamus affectu. Hinc est quod nos Populum ipsum specialibus fauoribus & gratiis profecui volentes, ex certa nostra scientia, & de Apost. potestatis plenitudine, Gabellam carnis, La gabella del quatrino, nuncupatam, ac quascumque exemptiones, dilectis filiis Tabernariis vrbs in præiudicium Dohaneriorum gabellæ studij præfatæ vrbs, Necnon bullam, seu capitula cum potestate res furtiuas emendi, & super illis pecunias mutuandi, ac rerum ipsarum dominos volentes illas recuperare, ad pretium restituendum cogendi vniuersitati Hebræorum dictæ vrbs, ac omnes, & singulas moratorias, alternatiuas significationes, & dilationes quascumque præterquam iuxta formam iuris quibusuis tam per sel. recor. Iulium Papam Iul. prædecessorem nostrum, quàm quoscumque Rom. Pont. etiam prædecessores nostros sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriis derogatoriis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam quod nullo vnquam tempore ex quacumque causa, etiam vrgenti, & vrgentissima reuocari non possint, illorum omnium tenores, formas, datas, ac decreta, in illis apposita, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, concess. & conced. ac omnia, & singula monopolia, quæ statutis, ac etiam iure prohibentur reuocamus, cassamus, & annullamus, & quod nemo deinceps res aliquas grasciam concernentes, vltra vsum, & necessitatem familiæ suæ, per biennium consumandas, absque consensu, seu licentia Po. Rom. emere, vel aliquo modo contractare possit, statuimus, & decernimus. Et insuper iurisdictionem curiæ Capitolij dictæ vrbs, in totum reintegramus, ita quod Rom. Ciues ciuilitate alibi conueniri non possint, iuxta formam motus proprii Pauli Papæ III. prædecessoris nostri desuper concessi, Motu proprio reuocatorio ab eodem Iulio prædecess. emanato, necnon alio per dilectum filium nobilem virum Afcanium dela Cornia olim Burgi Governatorem, vel etiam alio per quemlibet alium prædicti Burgi Governatorem obtento seu obtinendo nõ obstante. Præterea eosdem Po. Ro. ad Tyburtinam Ciuitatem, ac ipsius arcem, necnon emolumenta Castellano assignari solita, ac omnia, & singula honores, onera, & emolumenta consueta, remanente censu dilecto filio Io. Baptistæ de Consiliariis, Præsid. Cameræ no. Apostol. ad eius vitam concessio restitimus, reponimus, & plenarie reintegramus, ac restitutos, repositos, & plenarie reintegratos esse, ita quod liceat eis Ciuitatem, & arcem prædictam prout antea habebant, habere, illamque regere, & gubernare, illarumque corporalem possessionem per se vel alium seu alios propria auctoritate libere apprehendere, & perpetuo retinere, cuiusuis licentia desuper

desuper minime requisita etiam decernimus, & declaramus. Præterea eisdem Po. Ro. quod Conseruatores dictæ vrbs pro tempore deputati in eorum ordinaria iurisdictione per pro tempore existentes Cameræ Apostolicæ præsidetes iuxta constitutionem piæ memoriæ Iulij Papæ II. etiam prædecessoris nostri, desuper editam, & per recol. me. Leonem X. similiter prædecessorem nostrum confirmata nullo pacto impediri possint, minusque per quodlibet aliud Tribunal. Et ne in criminali iudicio per iudices, fiscales, procuratores, notarios, carcerumque custodes extorsiones fiant, quod motus proprius ab eodem Paulo Tertio prædecessore super illorum mercedibus emanatus iuxta illius tenorem omnino seruetur. Quodque Baricellus omnesque alij iustitiæ executores dictæ vrbs quolibet anno de indebitis extorsionibus, & simoniis quibuscumque iuxta aliam bullam præfati Iulij II. prædecessoris desuper editam syndicari: necnon represaliæ à præfato Paulo prædecessore sublatae iuxta formam statutorum dictæ Vrbs, relaxari, & exequi debeant, dumtamen facta prius notificatione Communitatibus, contra quas represaliæ prædictæ pro tempore erunt decernendæ: & quod propter ante dictas represalias pro tempore decernendas nullo modo impediatur afferentes grasciam cuiuscumque generis ad vrbs, ac omnia & singula Romana officia detracta imbussulari, & extrahi iuxta dispositionem Bullæ præfati Leonis prædecessoris desuper concessæ. Necnon Magistri stratarum, & ædificiorum dictæ Vrbs, syndicique Senatoris eiusdem ex bussula extrahi debent, ac ipsi Magistri stratarum Vrbs nullo vnquam tempore pro ampliandis seu nouiter construendis stratis in dicta Vrbe aliquod gectitum absque consensu & interuentu Capituli illius regionis, in qua gectitum imponetur, & illius trium Consiliariorum imponere minime possint, ac gectitum huiusmodi à Capite, & tribus Consiliariis præfatis subscribi; & pecuniæ ex dicto gectito percipiendæ apud aliquem probum virum in dicta regione commorantem depositari, & per illius manus de mandato Magistrorum stratarum solui debeant, ac quod de cetero alternatiue, significationes, & dilationes quęcumque nisi iuxta dispositionem iuris, ac formam statutorum dictæ Vrbs concedi nullatenus possint: & qui illas obtinuerint, & in futurum obtinebunt, semper biretum viride portare teneantur. Idque Senator & Conseruatores dictæ Vrbs pro tempore existentes strictè sub pœna eis bene visa seruari facere debeant & curent. Ipsæque alternatiue, significationes, & dilationes per quodcumque tribunal in concernentibus Grasciam cuiuscumque sit generis concedi minime valeant. Mandantes modernis, & pro tempore existen. S. R. E. Camerario, Vicario, & Governatori dictæ Vrbs, necnon generali Auditori Cameræ, ac Præsidentibus, & Clericis ipsius Cameræ, ac omnibus & singulis aliis cuiuscumque dignitatis, status, gradus, & præminentię fuerint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, quatenus ipsi, & eorum singuli præfatis Pop. Ro. in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant illos, & illorum singulares personas reuocatione, cassatione, annullatione, restitutione, reintegratione, repositione, statuto, ordinatione, & singulis aliis præmissis pacifice frui, & gaudere non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari, ac districtius inhibentes eis, & quibusuis aliis in virtute sanctæ obedientię, & nostræ indignationis, ac decem millium duc. auri de Camera pro vna videlicet

Camera prædicta & altera mediocritatibus fabricæ Palatii Capitolij huiusmodi in euentum contrauentionis irremissibiliter applicandorum pœnis, ne Po. Ro. huiusmodi super præmissis seu eorum aliquo quouis prætextu, seu quauis occasione vel causa molestare, perturbare, aut inquietare quoquomodo audeant, seu præsumant, ac decernentes, præsentibus, & desuper conficiendis litteras sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, aut derogationibus similiū vel dissimiliū gratiarum, & concessionum ex quauis causa quomodolibet pro tempore factis, ac de surreptionis vel obreptionis vitio seu intentionis nostræ defectu notari, seu impugnari nullatenus possint, sed semper validas, & efficaces existere, & suum plenarium effectum sortiri debere, & ita per quoscumque iudices etiam causarum palatii Apost. Auditores sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari & definiri debere, ac irritum, & decernimus, non obstant. præmissis, ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis statutis, & reformationibus, declarationibus, & decretis etiā iuramento, & c. roboratis, necnon priuilegiis, indultis, & litteris apostolicis Camerario, Gubernatore, Vicario, Auditore, Præsiden. & Clericis præfatis, ac etiam dilecto filio Hypposito Sanctæ Mariæ in Aquiro, Diacono Card. de Ferraria nuncupato super concession. gubernij dictæ ciuitatis, seu alias quomodolibet, ac quibusuis aliis, etiam motu simili, & aliàs quomodolibet concessis, & c. quibus omnibus in litteris latissime exten. etiam si de illis, & c. tenores, & c. hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, & si opus sit constitutionibus nostris de non tollendo iure quæsito, ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis & consuetis.

Fiat motu proprio. I.

ET cum absolute à censuris ad effectū, & c. cū reuocatione, cassatione, irritatione, annulatione, restitutione, repositione, reintegracione, statuto, ordinatione, derogacione, & decretis, ac aliis de & pro omnibus & singulis supra dictis, quæ hic pro sufficienter repertis habeantur latissime exten. & q̄ præsentis motus proprii sola signatura sufficiat, & ubiq̄. fidē faciat in iudicio & extra, etiam si videbitur absq̄. illius registratura, quacunque regula seu constitutione Apostolica contraria non obstant. Seu si videbitur litteræ desuper per breue nostrum seu officium contradictarum cum præmissorum omnium etiam veriores tenores singularum exemptionum bullarum, capitulorum, & aliarum concessionum prædictarum maior vera & amplior specificatio & expressio fieri, ac tenor huiusmodi de uerbo ad uerbum inferi, seu in toto vel parte exprimi, seu etiam pro expressis habere possint in litteris simul uel separatim super quolibet præmissorum in vno non facta mentione de aliis si videbitur expediendis.

Fiat. I.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Quarto Kl. Decemb. anno primo.

MOTVS

MOTVS PROPRIVS S. D. N. D. PII
Quarti Pont. Opt. Max. Inclyto Populo Romano concessus super reintegracione iurisdictionum Curia Capitolij.

PIVS PAPA IIII.

MOTVS proprio, & c. Dilectos filios Senatorem, Conservatores, Populumq̄. Ro. specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, omnimodam, & integram (prout illis per se. re. Sixtum IIII. Iulium II. Leonem X. Paulum III. & alios Romanos Pont. prædecessores nostros aliàs concessa fuit) iurisdictionem, causarumq̄. inter ipsos, ac etiam & inter Romanos, & Incolas pro tempore motarum cognitionem, & decisionem totalem Curia Capitolij Ro. ita quod in prædictis & aliis causis, obligationibus, etiam in forma camerae Apostolicæ, in quibus videlicet per alios iudices præuentum non sit, aliisq̄. quibusuis differentiis, & actionibus inter ipsos Romanos, ac eorum aliquem, vel aliquos deinceps oriuris, & mouendis, nullus præter Senatorem, & ipsius Capitolij Iudices pro tempore existentes, se priuilegiarum Apostolicarum, aut consuetudinum, seu quouis alio prætextu intromittere possit, etiam dictorum prædecessorum concessionibus huiusmodi litterasque, & alias desuper confectas scripturas approbantes, confirman. & innouantes, litterarumque & scripturarū earundem tenores præsentibus pro expressis habentes, auctoritate Apostolica, ex certa scientia, & c. perpetuo concedimus, & indulgemus. Ac Senatorem, Conservatores, & Populum Romanum, curiamq̄. & iudices Capitolinos præfatos, quo ad iurisdictionem huiusmodi aduersus quascunque aliis Almæ Urbis Tribunalibus, & Magistratibus, etiam Regenti Camerae, Gubernatori, & nostro Vicario quomodolibet, etiam consistorialiter concessas facultates, & alias contrarias dispositiones in pristinum, & eum, in quo ante illarum concessionem quomodolibet erant, statum restituiamus, reponimus, & plenarie reintegramus, ac facultates, & alias dispositiones contrarias huiusmodi ad hunc effectum per præsentibus reuocamus, cassamus, & annullamus. Et insuper ne delicta remaneant impunita, quod Chirurgi, Barbitonsores, & alij vulnerum, aliorumq̄. criminum notitiā habentes, illa ad curiā Capitolij huiusmodi iuxta ipsius Senatoris desuper proponēda edicta, & sub pœnis inibi apponēdis, aut ad curiā Gubernatoris iuxta solitū deferre teneantur: quodq̄. pro celeriori causarū expeditione in eadē curia Capitolina nullitatum nulla ratio habeatur, nisi earū, quæ ex iurisdictionis, citationis, vel mandati defectu prouenient; Et ne feriarum accumulatio causarum expeditionem in longum protrahat, sublatis de medio ceteris feriis voluntarie, per vsum, vel aliàs, non tamen in honorē Dei introductis, obseruatio tantū coerceatur ad ferias in antiquis statutis expresse descriptas, Ac etiā statuta de Assettamentis loquentia: Declarātes, quod Assettamentū peti nō possit, nisi in casibus & articulis, quorū grauamen per diffinitiuā reparari non valeat, quī ex statuto sub Rub.
de

de Appell. non recipiendis lib. 6. positi colliguntur, nec in causis summam decem ducat. non excedentibus: in aliis vero causis à decem supra in litis contestatione dumtaxat peti possit, & hoc arbitrio Iudicis: in diffinitiuis autem, vel interlocutoriis vim diffinitiuę habentibus sententiis iudex causas huiusmodi in Assettamentis proponere, aliis in contrarium loquentibus Statutis non attentis omnino teneatur. Et præterea quòd si vnum ex iudicibus Curie huiusmodi abesse, vel ægrotare, aut suspectum iurari contigerit, Assettamentum per tres reliquos presentes Iudices fieri possit: quorum vnus in loco ægrotantis, vel absentis iudicis ad tribunal pro interlocutoriis faciendis sedeat & super incidentiis, emergentibus & depen. vsque ad Sententiam diffinitiuam exclusiue prouideat, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, Necnon Senatorem, Conseruatores, Populum, & Curiam præfatos ad antiquam eorum iurisdictionem, vt præmittitur restitutos, & plenarie reintegratos esse, Ac præsen. & in eis contenta quęcumque valida, & efficacia fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & inuolabiliter obseruari debere, nec de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostrę defectu quouis quæsito colore, prætextu vel ingenio nullatenus notari, vel impugnari nec per nos, vel Sedem Apostolicam vlllo vnquam tempore reuocari, aut aliàs illis derogari posse: & si, ac quoties illa reuocari, aut aliàs illis derogari contigerit, toties in pristinum statum restitui, & de nouo etiam, sub posteriori data per ipsos Senatorem, & Conseruatores eligenda concessa, & stabilita esse, Et sic per quoscumque Iudices & commissarios, etiam S. R. E. Cardinales &c. sublata eis quauis aliter interpretandi &c. facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his à quoquā quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstan. præmissis, ac constitutionib. & ordinationib. apostolicis Statutis &c. etiam Palatii apostolici Curiarumque Urbis Stylis, necnon Priuilegiis, indultis, & litteris Apostolicis quibusuis Romanę Curie Tribunalib. Curii, Magistratibus Iudicibus, & aliis personis sub quibuscumque tenorib. & formis, ac cum quibusuis Clausulis, & decretis, etiam Motu simili, etiam Consistorialiter concessis &c. quibus omnibus illorum tenores præsentibus profufficienter expressis habentes hac vice latissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque, cum clau. opportunis.

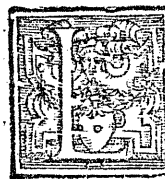
Placet Motu proprio I.

ET cum absolute à cen. ad effectum, &c. Et cum approbatione, confirmatione, inuouatione, concessione, indulto, restitutione, repositione, reintegratione, reuocatione, cassatione, annullatione, statuto, ordinatione, decreto, & derogatione præmissis, vt supra perpetuo. Et quòd sola præsen. sufficiat signatura, & vbique etiam in Iud. fidem faciat, regula contraria non obstan. seu si videbitur litterę de super per Breue nostrum, etiam cum litterarum prædecessorum, prædictorum & inde secutorum tenorum aliorumque necessariorum maiori, & veriori expressione expediri possint. Et quòd ad obligationes in forma Camere seruetur forma ipsius obligationis vt sit in potestate actoris vel creditoris conuenire debitorem suum Romanum vel incolam laicum non solum coram Regente vel Auditore Camere ipsarum obligat. Iudice ordinario, sed etiam

etiam in curia Capitolij, Quoad reliquas uero causas ciuiles non tamen Fiscales possit reus Romanus uel incola declinare quodcumque aliud forum, & petere se remitti ad curiam Capitolij, nisi alterius iudicis iurisdictionem prorogauerit, aut in eum tacite vel expresse consenserit, & aliter factę reassumptiones per dictam curiam Capitolij nullius sint roboris uel momenti.

Fiat. I.

L I T T E R A E L E O N I S P A P A E D E C I M I , Gratiarum Populo Romano concessarum.

LE O Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Dum singularem fidei constantiam, & eximiam deuotionis affectum, quos dilecti filij Populus Romanus, erga nos, & Romanam ab eius exordio gessisse semper & gerere comprobantur Ecclesiam, vigili meditatione pensamus; dignum, quin potius debitum arbitramur, vt Ecclesia ipsa sic suę in eos gratię dona diffundat, vt à quibus præcipue in matrem & dominam, diuina fuit dispositione recepta, per mutuę beneuolentię ministerium, vberioraq. in dies largitionis munera in peculiare, ac dilectissimos filios, magis atque magis adoptasse noscatur. Sane foelicis memorię Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, Paulus etiam Secundus, Sixtus etiam Quartus, Innocentius Octauus, Alexander Sextus, & Iulius similiter Secundus, & nonnulli alij Romani Pontifices prædecessores nostri, diuersa eisdem Populo priuilegia, indulta, & gratias, concesserunt, quę sicut dilecti filij Nobiles viri Magister Ioannes Hieronymus de Benzonibus, decretorum Doctor, de maiori præfidentia Abbreviator, & Stephanus de Carbonibus, ac Marius Particappa, Conseruatores, & Franciscus Cincius Prior Capitum Regionum Urbis, necnon Magistri Paulus de Planca, Baptista Paulinus, Iulius de Alberteschis, Aula nostrę Consistorialis Aduocati, & Marius Salamonius, vtriusq. iuris Doctores, & Franciscus de Lenis, & Marcus Antonius de Alteriis, & Bernardinus de Militibus, ac Iacobus de Frangipanibus, & Hieronymus Pichus ac Bartholomęus de Valle, Romani Ciues, eorundem Conseruatorum Consiliarij, super id per ipsos Conseruatores electi, ac Petrus de Smeriliis Fiscii nostri Romani procurator, nobis ipsius Populi nomine exposuerunt, ob passim vnicuique petenti concessas illorum derogationes, & eorundem Populi negligentiam, vel alias partim nūquam in obseruantiam deducta, vsuiue recepta, partim per dissuetudinē abrogata propemodum sunt. Nos igitur Populū præfatos non minori charitatis affectu, quàm prædecessores præfati profecuti sunt, profequi volentes, ac omnium & singulorum priuilegiorum, indultorum, & gratiarum prædictarum, & singularū super illis confectarū litterarū tenores, ac si de verbo ad uerbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes: Motu proprio, non ad ipsorum Conseruatorum, Prioris, & Consiliariorū, aut aliorum pro eis nobis super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, priuilegia, gratias, indulta, & litteras prædictas.

I i etiam

etiam quæ in causis ad forum Capitolinum spectantibus, commisiones quaslibet, præterquam quæ Romani Pontificis sint manu propria subscriptæ, prorsus excludunt, & Tribunalia, ac causarum tam ciuilium, quàm criminaliũ, in eadem Vrbe, cognitiones distinguunt, necnon statuta & consuetudines dictæ Vrbs, & reformationes illorum, etiam iuramenti validitatem in certis ibi expressis casibus restringentia, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, approbamus, & in nouamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere: & etiam si hæctenus ex præmissis, vel quibusuis aliis causis obseruata non fuerint, extunc de cætero perpetuis futuris temporibus inuolabiliter obseruari debere, decernimus: potiorique pro cautela ea omnia & singula, prout per dictos prædecessores cõcessa fuerunt, eisdẽ Pop. gratiose cõcedimus. Et ut eisdẽ Populo in eorũ priuata cõmoda de alicuius subuentionis auxilio cõsuletur, Protonotariatus Cur. Capitoli, quod hospitale nostrum S. Spiritus in Saxia de vrbe, & Notariatus quod Secretariorũ nostrorũ, & Marefcallatus, Extimatoriatus Stateræ, Mādatoriatus, & Transyberorũ Ripæ & Ripettæ officia, quæ Præsidentium Annonæ earundẽ Ripæ & Ripettæ, dilectorũ filiorum Collegiis, dicta olim fuere auctoritate perpetuo vnita, annexa, & incorporata, ab hospitali, & quibus pro iis certam tunc expressam recompensam per alias nostras litteras concessimus, quibus non intendimus præiudicare, nec solita emolumenta auferre, nisi pro ea summa pro qua recompensa data fuerit Collegiis prædictis, respectiue segregantes, & separantes ea, ac pecuniarum Cameræ, sine tamen ipsius exercitio, & emolumentis, ex ipso exercitio prouenientibus, quæ capita Solidorum appellant, & Gabellæ vini forentis de eadem Vrbe Depositariatum, cum consuetis, ac præfatæ Ripæ, Ripettæ, Pecudumque, & Mercium, ac Annonæ, grasciæ nuncupatæ, necnon Salis ad grossum & ad minimum, Dohaneriatuũ cũ ceterum viginti pro quolibet Dohaneriatu, & omniũ eorũdem Dohaneriatuũ Notariatum cum Quadraginta octo florenorum auri pro quolibet Notariatu Salariis, per conductores ipsarum Dohanarum, ex earum prouentibus, singulis annis, in quatuor terminis, Dohaneris, & Notariis pro tempore existentibus integre persoluendis: ita tamen quod emptoribus & conductoribus dictarum Dohanarum, & Gabellarum, propterea nullum præiudicium, circa administrationem officij inferatur, sed solum deferre possint extorsiones indebitas & insolitas, quæ fierent Cameræ Apostolicæ, & sine præiudicio in illis emptionis aut pignoris, vel simplicis ab aliquo ex prædecessoribus nostris concessionis, tituli ius habentium, quamdiu tituli ipsi durauerint, dumtaxat: ita quod liceat ipsis Conseruatoribus & Populo restituti pretiis pro quibus empta, aut pecuniis pro quibus pignori obligata sint, illa simul, uel successiue redimere, Extraordinariatus maioris, Notariatus etiam maioris, & Scriptoriæ, & Marefcallatus Cameræ, & Gabellariatus maioris Vrbs prædictarum, & Salinarum, portarum, & pontium, siue Palatij dictorum Conseruatorum Marefcallatus, & eiusdem Palatij Notariatus, ac Camerariatus Ripæ & Ripettæ, ac alia quæcumque Vrbs officia, olim per Ciues Romanos exerceri solita, portasque, & pontes dictæ Vrbs, cum omnibus eorum solitis honoribus, oneribus, salariis & emolumentis dictis Populo donamus, & elargimur: statuentes & ordinantes, quod ex nunc de cætero in perpetuum, tam portarum & pontes huiusmodi, quàm Conseruatoratus, Capitem Regionum, Marefcallatus

rescallatum de tracta nuncupatorum, Paceriatum, Magistratum Stratarum, & Iustitiariorum, Syndicorum, Senatoris, & officialium Vrbs, Reformatorum studij, & Paceriarum, ac Syndicorum, Alesforiatuum, & Notariatuum eorundem, ac quæcumque alia præfatæ Vrbs officia per Ciues huiusmodi, ut præfertur, exerceri solita, diuisis etiam in plures, ad Populum, portiones illorum, vel aliquorum ex eis, fructibus, redditibus, & prouentibus, iuxta prouidam dictorum Conseruatorum, & Prioris, ac eorum Consiliariorum ordinationem desuper faciendam, in pixidem congeri, & deinde statutis per Conseruatores, & Priorem, & Consiliarios præfatos ad id temporibus sortem nostra, & pro tempore existentes Romani Pontificis præsentia trahenda, nostroque arbitrio restringenda, & amplianda, inter ciues tantummodo dispensentur, & quod Protonotariatus Curie Capitoli, Notariatus, & Marefcallatus Ripæ, & Stateræ ac Cameræ, & Gabellæ studij huiusmodi depositariatuũ, & Gabellariatus, & Extraordinariatus prædictorum. Et Iudicatus appellationum de eadem Vrbe officia, & comitatus Tyburis, & Malleani, ac Velletri, & Coræ Ciuitatum videlicet & oppidorum dictorum Populi Romani, temporali Dominio præfari Secretarij ab eis hæctenus exigebant, necnon eorundem Ciuitates & oppida, ac terræ ad præfens præfatis Populo immediate subiecta, si & quamdiu in subiectione huiusmodi fideliter manserint, ab omni onere quo pro stationibus, militum Romanæ Ecclesiæ grauabantur libera sint atque immunia: id vero quod ex depositariatu huiusmodi Collegio, dilectorum filiorum scriptorum Archiuij Romanæ Curie annuatim debetur, is soluat qui dicta solidorum capita perceperit, & quod sancti Gregorij intra, & sancti Sebastiani extra dictæ Vrbs muros, sancti Benedicti, & Cisterciensis ordinum, & alia Monasteria, ac prioratus, Canonatus, & præbendas, dignitates, personatus, administrationes, & officia, ceteraque beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, in dicta Vrbe & illius districtu existentia, venerabilium fratrum nostrorum præfatæ Ecclesiæ Cardinalium, titulis & denominationibus, ac Basilicæ beatorum Petri & Pauli, & Lateranensis, & Beatæ Mariæ maioris, de eadem Vrbe Ecclesiarum, Archipresbyteratibus Sancti Laurentij, & sancti Anastasij, extra, & sancti Sabæ intra eosdem muros, eorundem ordinum dictis Cardinalibus commendari solitis, monasteriis dumtaxat exceptis, non nisi Romanis Ciuibus conferri seu commendari, aut aliàs de eis, in alios quoquomodo, præterquam si beneficia prædicta ex resignatione alienigenæ vacarent, quæ etiam alienigenis conferri valeant, etiam per nos, & Sedem Apostolicam disponi nullo modo possit: collationesque, prouisiones, commendæ & aliæ quæuis dispositiones de illis, etiam per nos, & sedem eandem, etiam cum expressa præsentium derogatione, etiam motu proprio & ex certa scientia, pro tẽpore factæ, nullius sint roboris, vel momenti, nullumq. alicui etiam coloratum tribuant titulu possidendi: Præterea quod ex redditibus Gabellæ vini Forentis huiusmodi, postquam Lectorum studij salaria soluta sint, liceat præfatis Conseruatoribus in eorum, & Capitem Regionum magistratuum ornatum, & decus dumtaxat, quo indigere noscuntur, & non eorundem Conseruatorum, & Capitem Regionum proprios vsus, iuxta ordinationem per Conseruatores, & Capita Regionum, ac Consiliarios præfatos

præfatos de super faciendam, tantum annuatim exponere, ad quantum medietas eorum Prouisionum seu Salariorum ordinariorum respectiue ascendit, & non ultra: & quod Notarij in Matricula Notariorum Romanorum pro tempore descripti, ab obseruatione eorum quæ in litteris Apostolicis erectionis Collegij dictorum Scriptorum Archiuij Romanæ Curia continentur, quo ad Ciuies Romanos quoscumque inter se contrahentes sint exempti. Donamus quoque eisdem Conseruatoribus, & Populo in perpetuum Gabellam omnem Vini forensis huiusmodi, cum onere soluendi temporibus consuetis, ex prouentibus dictæ Gabellæ, salaria dictis Lectoribus pro tempore debita, ac facultate residuum prouentuum eorumdem, in dictum ornatum, & Murorum, Portarum, Aquaductuum, & Pontium, aliasque dictæ Urbis necessitates, pro tempore ingruentes, de consensu Consilij Romani, & non in alios usus, conuertendi. Et insuper eosdem populum, omnesque & singulos dictæ Urbis incolas, & habitatores, ac alios in eadem Vrbe, ad quam Christi fidelium, de vniuersis mundi partibus, frequens est in dies concursus, pro tempore residentes, à vini Romani, & Farinæ, præterquam quæ à pistoribus, seu in eorum usum conficitur, omnitemen fraude cessante, & præfatos, ac pro tempore existentes dictæ Urbis Conseruatores, à vini, etiam Corsi, siue Græci, quo pro eorum & familiae suæ victu vtuntur, vsque ad Viginquinque vegetes Anno quolibet Gabellæ solutione, eximimus & liberamus, & pretium Salis, qui ad minutum venditur, etiam pro pecudibus in eadem Vrbe ad rationem octo bolonenorum monetæ nouæ cum dimidio vnius Boloneni similis pro mensura quam Scorzum appellat, reducimus & moderamus. Porro Ciuitatem Velletri, & oppidum Coræ prædicta cum eorum territorii, hominibus, mero & mixto imperio, aliisque omnibus iuribus & iurisdictionibus, prout olim sub dictorum Romani Populi Dominio fuisse, eorumdem populi ditioni, & potestati de consensu quorum interfit, libere restitimus, & plenarie reintegramus: Mandantes dilectis filiis ciuitatis & oppidi prædictorum vniuersitatibus, vt de cætero Conseruatoribus, & populo præfatis vti veris & legitimis eorum immediatis Dominis in temporalibus obediât & pareant, ac intendant. Volumus demum quod præsentis litteræ & in eis contenta à Kalendis Martij proximi præteriti citra plenum sortitæ sint & esse censentur effectum: De cetero ex nunc irritum & inane si secus super præmissis, vel eorum aliquo, per quoscumque, etiam nos & sedem præfatam, ex quauis causa scienter vel ignoranter contigerit attentari, quo circa Venerabilem fratrem Raphaellem Episcopum Ostiensem, & Dilectos filios nostros, Franciscum sanctorum Ioannis & Pauli, & Antonium sancti Vitalis, & Petrum sancti Eusebij tit. Presbyteros, ac Aloysium sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum, Cardinales, & eorum quemlibet, pro præmissorum omnium obseruantia, eisdem Conseruatoribus Priori, & Populo, in conseruatores, & defensores speciales, constituimus, & deputamus: iniungentes eisdem Cardinalibus, quatenus ipsi vel eorum aliquis per se vel alium seu alios, Conseruatoribus, Priori & Populo præfatis quotiens ab eis vel eorum aliquo fuerint requisiti, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant ipsos Conseruatores, Priorem, & Populum, auctoritate nostra, omnibus & singulis supradictis pacifice frui, & gaudere, eaque omnia & singula inuiolabiliter obseruari, non permittentes

eos,

eos, seu eorum aliquem per quoscumque de super etiam dicta auctoritate fungentes, quomodolibet molestari: contradictores quosuis, per censuram Ecclesiasticam & alia iuris opportuna remedia, appellatione remota, compescendo: inuocato etiam ad id, si opus fuerit, auxilio Brachij sæcularis. Non obstantibus quibusuis in Collegiorum prædictorum erectione, & dotatione editis, & & aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon quibuslibet de aliquo, seu aliquibus ex prædictis officiis, quibusuis personis, etiam motu simili, & ex certa nostra scientia, ex quibusuis urgentissimis & necessariis causis, per nos, & sedem præfatam factis hætenus, & in posterum fiendis, quas quotiens factæ fuerint, totiens ex nunc prout ex tunc & econtra reuocamus, cassamus, annullamus, & omnibus illis quæ prædecessores præfati in singulis per eos eisdem populo concessis litteris, voluerunt non obstare: ceterisque contrariis quibuscumque. Nostræ tamen intentionis existit, quod Dohaneriatuum, & illorum Notariatuum salaria, currere incipiant à die quo contractus super ipsarum Dohanarum conductione, inter illorum conductores, & Camera Apostolicam, tempore dicti Iulij prædecessoris initi, respectiue finierint, & non ante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, inuentionis, concessionis, intentionis, segregationis, separationis, donationis, constitutionis, restitutionis, reintegrationis, deputationis, reuocationis, cassationis, annulationis, decreti, mandati, voluntatis, & statuti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo duodecimo, quartodecimo Kal. Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Primo.

L I T T E R A E S I X T I P A P A E Q V A R T I,
de ædificiis, & nouis operibus construendis,
ad decorem Ciuitatis.

SIXTUS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Et si de cunctarum ciuitatum temporali Dominio Romanæ Ecclesiæ subiectarum decore, & venustate cogitare nos deceat, ad nostram tamen almam urbem Apostolorum Petri, & Pauli gloriofo Martyrij cruore domino nostro Iesu Christo consecratam, Ciuitatem sacerdotalem & regiã, cuiusque decorem & venustatem tanto accuratius aciem nostræ considerationis extendere nos conuenit, quanto illa caput est orbis, & altissimus in ea sacerdotij principatum & Christianæ religionis caput instituit, & sui Vicarij sedem, ad quam de vniuersis mundi partibus Christi fideles confluunt in numero copioso, voluit collocari. Cum itaque viæ & strætæ publicæ eiusdem Urbis, in plerisque locis causantibus porticibus, profelliis, & aliis variis ædificiis domorum sitarum iuxta illas, adeo arctæ existant, vt per eas commode deambulari, & necessaria ad victum multitudinis Ciuium Romanæ & curialium,

rialium, ac aliorum in ipsa Vrbe habitatum, & confluentium ad eandem, præfertim temporibus indulgentiarum Anni Iubilei, & aliarum concessarum per nos, & prædecessores nostros Roman. Pontifices visitantibus Apostolorum Basilicas, & alias eiusdem Urbis Ecclesias, deferri commode nequeant: & in quibusdam locis vix singulariter singuli equestres se obuiantes in eis transire possint per easdem, idque cedat ad non modicam eiusdem Urbis deformitatem, ac ciuium Curialium, & confluentium prædictorum incommoditatem. Et propterea nos habita super his deliberatione matura, decreuimus vias ipsas, præfertim quæ magis frequentantur, & principales existunt, ampliari, ac porticus & impedimenta prædicta, quibus sic arctantur, amoueri, & lateribus opportune pauimentari. Iamque opus ipsum cœptum sit in diuersis locis, & in illius prosecutione non cessetur, ac sicut accepimus propter demolitionem huiusmodi nonnullæ ex domibus ipsis quorum porticus, & profellia, ac alia ædificia dirui oportuit, exinde vt pote necessariis mansionibus solitis & officinis caren. ad inhabitandum minus commode, & fere inutiles factæ sint, & ea propter illarum domini earum parietes decenter, vt expediret, ad decorem viarum earundem reparare, & expensas opportunas propterea subire non curent, sublata spe habitandi in eis, aut aliâ svtilitatem recipiendi ex eisdem: Expediatque ad obuiandum huiusmodi incommoditatibus, ex duabus aut pluribus contiguis domibus vnâ commodam constituere, aut partem vnus ex eisdem domibus alteri conuicinæ domui incorporare, sicque indemnitati dominorum earundem obuiare, & decori huiusmodi consulere, & vicinarum domorum domini, vt plurimum super his non conueniant, & recusent sibi inuicem complacere etiam pro iusto, & rationabili pretio: contingat quoque interdum nonnullos tam Romanos ciues quàm Curiales & alios forenses in eadem vrbe domos de nouo ædificare vel antiquas reformare, & ampliare velle, & pro illarum decenti constructione, indigere conuicinis domibus interdum ruinosis, & depressis, vel domorum dirutarum sediminibus, plateolis, & solo, seu alio loco vicinis, & huiusmodi domorum, & sediminum, seu plateolarum, & soli, aut loci dominos requisiti, vt de illis eisdem ædificare, & reformare volentibus, venditionis titulo complacant de domibus, sediminibus, solo, seu loco oblato etiam persæpe plusquam iusto pretio, id facere nullatenus velle, aut longe plus iusto pretio etiam nonnumquam duplum illius transcendendo, petere pro eisdem: quo fit vt prædicti nouas domos ædificare, aut antiquas ampliari volentes, præfertim Curiales & forenses qui adiuuari & allici deberent maxime à Romanis Ciuibus ab huiusmodi eorum laudabili ædificandi, aut ampliandi proposito, retrahuntur. Et si aliquando Dilecti filij Franciscus de Porcariis, & Baptistia Staglia, moderni & qui pro tempore sunt magistri ædificiorum, & stratarum eiusdem Urbis, pro construendis nouis plateis in locis conuenientibus, aut antiquis ampliandis & reformandis, volunt domos aliquas dirui facere in totum vel pro parte, illarum domini similiter oblato eis etiam iusto & rationabili pretio ne id fiat pertinaciter se opponere, & huiusmodi nouarum platearum ordinationem & antiquarum dilatationem, & ampliationem, omni conatu possibili impedire non verentur: quæ omnia publico bono, & decori ac pulchritudini eiusdem Urbis, nostræque circa id intentioni obuiare manifeste cernuntur. Nos igitur æquum arbitantes

arbitrantes publicam vtilitatem in his præferri priuatæ commoditati quorumlibet, & illorum qui tam salubri publico bono indirecete modo præmissa se opponunt, duritiam superioris auctoritate, & æqua ordinatione comprimi, ac propterea volentes super his omnibus opportunum adhibere remediū: Motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, ac ex certa nostra scientia, & de plenitudine potestatis Apostolicæ, hac in perpetuum valitura cōstitutione, statuimus & ordinamus, quod venerabilis frater Guillelmus Episcopus Ostien. Camerarius noster, & præfati Franciscus, & Baptistia, ac ipsorum Episcopi Francisci, & Baptistæ in Camera riatu nostri & pro tempore existentis Romani Pontificis, ac Magistratus ædificiorum Urbis officii respectiue successores, qui pro tempore erunt, perpetuis futuris temporibus ad requisitionem dominorum domorum, quarum porticus, profellia, seu alia ædificia pro viis seu plateis, & aliis locis publicis eiusdem Urbis, hæctenus diruta fuerint, & dirui contingeret in futurum quâdocumque, de mandato magistrorum eorundem, si domini prædicti in domibus ipsis inhabitare soliti erant, ante demolitionem eandem, & tempore demolitionis huiusmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, absque dolo & fraude inhabitabant & in posterum inhabitabunt, & propter huiusmodi iam factam & que fieret, domus ipsæ effectæ sint vel efficerentur in posterum pro eorundem dominorum ipsarum commoda receptione & habitatione incapaces, sintque iuxta eas aliquæ domus per earum dominos minime inhabitari solitæ, sed pro earum annua responsione vel aliâs locari consuetæ, ex quarum coniunctione cum domo huiusmodi sic incommoda effecta, domino domus sic incommoda effectæ aduersus incommoditates huiusmodi subueniri valeat, teneantur & debeant compellere illos ad quos domus ipsas sic vicinas legitime pertinere eis constabit, etiam si ad Ecclesias & monasteria tam virorum quàm mulierum ordinum quorumcumque etiam exemptorum, necnon beneficia Ecclesiastica, hospitalia, ac loca pia pertinerent, ad vendendum easdem domos vicinas, quas inhabitari soliti non sunt, dominis domorum contiguarum, quas sic incommodas effectas esse cognouerint pro pretio per duos probos & expertos viros per vtramque partem eligendos, determinando & declarando. Si vero ij duo concordēs in eodem assignando pretio non essent eo casu ipsi Camerarius & Magistri ædificiorum præfate Urbis, habito ipsorum duorum iudicio, pretia eadem imponere & assignare habeant. Et si forsan contingeret ex demolitione huiusmodi duas domos sic per earum dominos inhabitatas incommodas modo prædicto effici, & inter eas esse aliam domum per illius dominum locari solitam, quam quilibet dominorum vicinarum domorum prædictarum incommoditati subiacentium, & ad receptionem ipsorum non sufficientium sibi vendi, & suæ domui incorporari postularet, debeant Camerarius, & magistri præfati illi ex eis sic petentibus venditionem huiusmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda cognouerint: & si forsan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, si commode vendi poterit, vendi faciant, aut aliter desuper prouideant, prout eis videbitur expedire; & si in neutra domorum vicinarum, quæ sic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini inhabitarent, sed eas locari soliti essent, liceat

etiam tunc Camerario, & magistris præfatis, si id petatur per alterum dominorum earundem domum quam maiora incommoda passam esse cognouerint, domino alterius domus minus læsæ, si emere voluerit, vendi facere modo prædicto, & illo instante dominum domus magis læsæ ad id compellere, & similiter dominum domus econtra minus læsæ ad instantiam domini domus magis læsæ ad emendum domum magis læsam, aut suam domino domus minus læsæ vendendum compellere, seu alias prout eis videbitur prouidere, quod ambæ domus ipsæ inutiles & inhabitabiles non remaneant, & similiter prout eis videbitur prouidere teneantur, quotiens domus ipsæ sic vicinæ, & locari solite equaliter læsæ & incommodæ effectæ forent. Et ne ob proteruiam & duritiam dominorum domorum sine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe necessariæ & vtilis ad illius decorem de nouo ordinari vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia, nouæque domus construi, seu iam constructa ampliari commode nequeunt, platearum earundem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo constructio seu reformatio retardetur; eisdem motu & scientia ac auctoritate & potestate statuimus, quod Camerarius & magistri præfati possint & debeant dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipsosmet dominos inhabitari solitarum, Ecclesiasticos & Sæculares quacumque dignitate fungentes compellere eos ad uendendum Conseruatoribus seu Syndico eiusdem Urbis domos quas Camerarius & magistri præfati necessarias, & vtilis esse cognouerint, pro huiusmodi plateis de nouo ordinandis, & antiquis reformandis, & ampliandis, pro iusto & rationabili pretio ut præmittitur imponendo, & similiter ad vendendum domos huiusmodi per eos inhabitari minime solitas, sed locari quas vtilis, & necessarias esse putauerint: pro palatiis, domibus seu aliis ædificiis tam profanis quàm Ecclesiasticis in eadem Vrbe de nouo construendis, seu iam constructis ampliandis, personis habentibus iuxta illas domum, seu solum, aut locum alium, & volentibus inibi de nouo domos vel Palatia construere, seu iam constructa ampliare pro iusto & rationabili pretio ut præfertur taxando, & inter duos seu plures sic ædificare seu ampliare volentes, & pro huiusmodi venditione eis fienda ad effectum præmissum, instantes, illamque eis fieri petentes, ille præferatur, cui domus, platea, seu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, seu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiusdem Urbis consuli speraretur, & si in omnibus paritas foret, liceat Camerario, & magistris præfatis venditionem huiusmodi pro parte vni, & pro parte alteri fieri mandare, aut eorum alteri, pro ut eis videbitur; & in singulis casibus prædictis, in quibus volumus quod Camerarius & Magistri præfati compellere possint aliquos ad vendendum, si illi ad quos pertinerent moniti & requisiti per Camerarium & magistris prædictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando vendere recusauerint, aut malitiose distulerint, præfati Camerarius & magistri debeant vice & nomine illorum sic requisitorum, & recusantium vel differentium venditionem huiusmodi facere, cum promissionibus, obligationibus, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis & clausulis consuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes eadem sacram, aut fide & facultatibus idoneam personam deponere, dominis domus, seu alterius loci sic per eos pro tempore venditi, si venditionem ipsam ratam habere,

habere, & fideiussores de euictione præstare voluerint, & non aliàs consignandum, habeantque venditiones ipsæ quas sic per Camerarium & magistris fieri contingeret, & traditiones locorum & domorum sic venditorum plenam roboris firmitatem, ac si per illos ad quos domus ipsæ tunc pertinebunt fierent, & eisdem penitus & omnino operentur effectus, quos operarentur si fierent ab eisdem. Prouideant autem Camerarius & magistri præfati in casibus prædictis in quibus statuimus aliquos compelli debere ad vendendum proponentibus noua ædificia construere, seu iam constructa ampliare velle: ut tales sic proponentes ante omnia se obligent ad inchoandum & perficiendum huiusmodi noua ædificia modis & formis, ac infra tempus & sub pœnis de quibus ipsi Camerario & Magistris personarum & ædificiorum qualitate inspecta, videbitur, & ab illis qui sic se obligauerint & præmissa non adimpleuerint, pœnas exigant memoratas, & nihilominus eos compellant ad obseruandum promissa per eos vel quas prius habitabant, & etiam propterea eis venditas domos aliis ædificare volentibus vendendum pro iusto & rationabili pretio, ut præfertur moderando. Et quia interdum contingit, quod habentes domos siue domorum sedimina, claustra seu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes, variis plerumque modis & occasionibus illa vendere recusant habentibus domos, sedimina, claustra & loca vicina illisque vendere nolunt, & nonnumquam illa vendunt æmulis eorumdem vicinorum, seu personis eis parum gratis, quo fit ut ipsi domorum, claustrorum, & sediminum seu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes & habere nequeunt retrahantur pæsepe ab ædificando de nouo in eorum sediminibus, & locis vicinis, ac ampliando domos quas inibi habent, sicque decori eiusdem Urbis aut saltem ipsorum vicinorum commoditati non parum detrahitur: Volentes super hæc æqua ordinatione prouidere, Motu, scientia & auctoritate prædictis etiam statuimus & ordinamus, quod præfati sic vendere volentes teneantur & debeant domos, sedimina, claustra, plateolas & loca venalia huiusmodi vendere habentibus domos, sedimina, claustra & loca alia illis contigua pro iusto, & rationabili pretio per alios euidenter & non fictè forsitan oblato, & si illa aliis quàm vicinis præfatis venderent, venditiones ipsæ quo ad illos qui emerent & eorum commodum nullius sint roboris vel momenti, & habeantur pro infectis, & perinde ac si per illum ex vicinis cui venditio ipsa præsentis constitutionis vigore fieri debebat facta foret, debeant Camerarius & magistri præfati eminentem à possessione domus, sediminis, claustri, plateolæ seu alterius loci sic empti absque vlla tela iudicij vicino instante & pretium rationabile offerente, & dicto emptori si illud recipere & emptioni per eum factæ recnunciare, & ipsum vicinum, iuxta Camerarij & magistrorum prædictorum ordinationem, cautum facere noluerint, persoluendum deponente amouere, & ipsum vicinum in illius possessionem inducere: et si forsitan duo essent vicini quibus domus, claustrum, sedimen, plateola seu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, & commoditatem afferre posset, ille ex eis præferri debeat in præmissis quem Camerarius

& magistri præfati consideratis circumstantiis vniuersis venali domo, sedimine, claustro, solo, plateola seu loco alio magis indigere declarauerint: & si æqualiter indigerent, & pro parte vni & pro parte alteri possit exinde commoditas prouenire, vtrique proportionabiliter concedatur: si vero facta illius diuisione portiones vtriusque fere inutiles essent, non diuidatur, sed Camerarius & magistri alterum eorumdem vicinorum quem voluerint præferri faciant in præmissis. Et vt ea quæ supra statuta sunt votiuum fortiantur effectum, in præmissis omnibus & singulis Camerario in Ecclesiasticas, & ei ac magistris præfatis in alias personas facultatem & potestatem concedimus, ita quod idem Camerarius per censuram Ecclesiasticam, & ipse ac magistri præfati per pœnarum & multarum exactiōem ac personalem distractiōem, & alia iuris remedia contradictores quoslibet & rebelles compellere valeant ad præmissa. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac municipalibus statutis Vrbs, confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia vallatis, exemptionibusque ac indultis, priuilegiis, & litteris Apostolicis, necnon interdictis personis Ecclesiasticis bonorum immobilium alienationibus, & præstitis per eos de super iuramentis, à quibus eas absoluiimus, contrariis quibuscumque, seu si aliquibus communiter vel diuisim à sede præfata indultum existat quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod pretia domorum & aliorum bonorum immobilium ad Ecclesias, Monasteria & pia loca huiusmodi pertinentium, quæ vendi contingeret in posterum vigore præsentium penes ædem sacram, aut fide, & facultatibus idoneam personam cum recognitionibus, obligationibus & cautelis etiam in talibus adhiberi solitis deponatur, & in emptionem aliorum bonorum immobilium pro eisdem Ecclesiis, Monasteriis & piis locis omnino conuertantur, quodque dilecti filij Cameræ eiusdem Vrbs Conseruatores præsentis nostras litteras in registro priuilegiorum & aliarum scripturarum eiusdem Vrbs in eorumdem archiuo conseruari solito registrari, & illarum tenores in locis publicis & consuetis eiusdem Vrbs sono tubæ præmissis vulgari sermone publicari, ac præsentis in valuis Capitolij triduo iuris horis, & alibi prout Camerario & Magistris præfatis visum fuerit, affigi faciant, vt omnibus omni tempore facilius innotescant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, concessiōis, absolutiōis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quadringentesimo Octuagesimo, Pridie Kal. Iulij, Pontificatus Nostri Anno Nono.

L I T T E R A E

L I T T E R A E L E O N I S P A P A E D E C I M I
facultatis Testandi de rebus ædificatis, seu etiam
emptis in Vrbe, etiam in fauorem incapacium, necnon & iuris congrui.

EO Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Inter curas multiplices, quæ pro Pastoralis officio laudabiliter exequendo nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam Romanæ Vrbs, in qua Apostolorum Princeps sibi & suis in Christi Vicariatu successoribus Sedem statuit, & ad quam de vniuersis orbis Prouinciis frequens assiduusque hominum est accessus conditio, non minus in Urbanorum rusticorumque prædiorum amplitudine, & excellentia quam virorum insignium numero, ac etiam ornatu nostræ prouisionis opere præclarior in dies atque illustrior fiat, & qui in ea pro tempore degerint, aut Romani Pontificis Curiam sequentur certiore in suorum dispositione bonorum libertate fruuntur, & quæ propterea à nonnullis ex prædecessoribus nostris prouida consideratione emanarunt, vt eò firmiter illibata permaneant quod fuerint crebrius Apostolico circumfusa præsidio, nostræ approbationis munimine roboramus, extendimusque & ampliamus, prout temporum ratione habita nostræ & eiusdem Vrbs, ac Curie decori cognoscimus expedire. Dudum siquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa Quartus prædecessor noster cupiens dicte Vrbs decori, & venustati in structuris & ædificiis ac virorum copia nobilium quibus Vrbs ipsa ob varios sinistros euentus plurimum diminuta fuerat, opportune consulere, habita super hoc cum tunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio & assensu, & de ipsius prædecessoris certa scientia, per quasdam primo quod omnes & singuli tam sui Curiales dictam Curiam sequentes, quam alij cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, præminentie vel conditionis existerent, etiam si Cardinalatus honore aut Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali vel quauis alia Ecclesiastica aut mundana dignitate fulgerent, & si regulares forent administrationem aut dignitatem obtinerent, qui palatia, domos, casalia siue alia ædificia Urbana vel Rustica ædificauerant, aut ædificarent, seu fundari & ædificari fecerant vel facerent in futurum, aut ædificata & constructa emerant seu emerent, vel illa, aut census annuos, iura, & quæuis immobilia bona in Vrbe vel extra aut prope eam ad milliaria decem alio quouis iusto titulo tam ex bonis & pecuniis propriis quam ex fructuum, reddituum & prouentuum Ecclesiasticorum beneficiorum ad eos spectantiū proueniētibus acquisuerāt eatenus vel acquirerēt in posterū de eisdem casalibus, domibus, palatiis, ædificiis, cæsis, iuribus, necnon territoriis, feudis iurisdictionibus & bonis aliis quibuslibet dūmodo ad Ecclesias, Monasteria & alia pia loca aliter quæ ex fructibus eorū, vt præfertur, de quibus licere voluit eis pro voto disponere, nō pertinerēt, in vita ipsorum & mortis articulo pro eis viderēt disponere, testari, codicillari, eaq; legare seu inter viuos &

Kk 2

& causa mortis aut pro remuneratione laborum vel obsequiorum eis impensorum donare & relinquere quibusvis personis cuiuscunque status vel conditionis forent, etiam si aliis legatarij, donatarij, vniuersales aut particulares heredes, successores & personæ aliæ ad quas ex dominorum voluntate illa peruenirent, filij, nepotes, consanguinei, affines, familiares vel alij etiam incapaces & inhabiles essent, & inhabilitate vel incapacitate quacumque notati, dummodo criminis læsæ Maiestatis rei aut dictæ Romanæ Ecclesiæ hostes non essent, ac etiam in pios & alios quoscumque vsus conuertere libere, & licite possent: Et si ipsas Ecclesiasticas aut dignitatem seu administrationem habentes regulares personas de bonis prædictis per eas aliter non disposito decedere contingeret, palatia, domos, casalia, & alia ipsorum bona in Vrbe vel infra milliaria huiusmodi consistentia ad proximiores suos etiam si agnati, cognati, & minus capaces vel inhabiles forent, vt præfertur, salua tamen gradus prærogatiua iuxta dispositionem iuris si aliter de ipsorum decedentium voluntate non constaret deuenirent, ipsique proximiores siue agnati vel cognati in eis succedere possent, & deberent in omnibus & per omnia, perinde ac si descendentes filij, nepotes, agnati & cognati, habiles capaces & heredes scripti existerent, ac palatia, domos, casalia & reliqua bona ex ipsorum labore vel industria, non autem ex fructibus redditibus & prouentibus Ecclesiasticis acquisita forent, statuit & ordinavit, eisque facultatem, & potestatem testandi, codicillandi, legandi, concedendi, donandi, erogandi: proximioribus vero, necnon agnatis, & cognatis prædictis, etiam incapacibus, & defectum natalium patientibus, in eis vt præfertur succedendi liberam licentiam concessit; Inhibuitque Cameræ Apostolicæ Clericis & aliis suis ac Curie & Urbis prædictarum officialibus, necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Ecclesiasticorum locorum Prelatis, Capitulis, Conuentibus, Prioribus, Præpositis, Plebanis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine nuncuparentur, ne de bonis per eosdem vt præmittitur relictis legatis donatis seu quouismodo in dicta Vrbe vel extra infra spacium huiusmodi demissis se intromittere, aut illa petere, vendicare, seu heredes & successores decedentium personarum, earumdem ipsorum occasione inquietare aut molestare quoquomodo præsumerent: ac decreuit irritum & inane quicquid secus super iis per quoscumque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari: & deinde per alias suas litteras, Motu proprio & ex certa sua scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine etiam perpetuo statuit, & ordinavit, quod tunc & pro tempore existentes dictæ Romanæ Ecclesiæ Camerarius & Magistri ædificiorum & stratarum dictæ Urbis, ad requisitionem dominorum quorumcumque domorum quarum porticus profellia seu alia ædificia pro viis seu plateis & aliis locis publicis eiusdem Urbis eatenus diruta fuerat, ac dirui contingeret quandocumque de mandato Magistrorum eorumdem, si domini prædicti in domibus ipsis inhabitare soliti erant ante demolitionem eandem & tempore demolitionis huiusmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum absque dolo & fraude inhabitabant & in posterum inhabitarent, & propter huiusmodi demolitionem iam factam, & quæ fieret, domus ipsæ effectæ essent vel efficerentur in posterum pro eorumdem dominorum ipsarum commoda receptione & inhabitatione incapaces, essentque iuxta eas aliquæ domus

per

per earum dominos minime inhabitari solite, sed pro earum annua responsione vel aliis locari consuetæ, ex quarum coniunctione cum domo huiusmodi sic incommoda effecta domino domus sic incommodæ effectæ aduersus incommoditatem huiusmodi subuenire valeret, tenerentur compellere illos ad quos domus ipsas sic vicinas legitime pertinere eis constaret, etiam, si ad Ecclesias & Monasteria tam virorum quam mulierum ordinum quorumcumque etiam exemptorum, necnon beneficia Ecclesiastica, Hospitalia, ac loca pia pertineret, ad vendendum easdem domos vicinas eis quas sic incommodas effectas esse cognoscerent pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtramque partem eligendos determinando, & declarando: si vero ij duo concordet in eodem assignando pretio non essent, eo casu ipsi Camerarius & Magistri ædificiorum, habito ipsorum duorum iudicio, pretia eadem imponeret, & assignaret: & si forsitan contingeret ex demolitione huiusmodi duas domos sic per earum dominos inhabitatas incommodas modo præmissis effici, & inter eas esse aliam domum per illius dominum locari solitam, quam quilibet dominorum vicinorum domorum prædictarum incommoditati subiacentium, & ad receptionem ipsorum non sufficientium sibi vendi & suæ domui incorporari postulare, deberent Camerarius & Magistri præfati illi ex iis sic petentibus venditionem huiusmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda existimarent: & si ea forsitan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, si commode diuidi posset, vendi facerent, aut aliter desuper prouiderent prout eis expedire videretur. Et si neutram domorum vicinarum, quæ sic inutiles iam effectæ forent ex demolitione prædicta vel efficerentur in futurum, earum domini habitarent, sed eas locare soliti essent; liceret etiam tunc Camerario & Magistris præfatis, si id peteretur per alterum dominorum domorum earumdem, dominum domus minus læsæ ad instantiam domini domus magis læsæ ad emendum domum magis læsam aut suam domino domus magis læsæ vendendum compellere, seu aliis prout eis videretur prouidere, quod ambæ domus ipsæ inutiles & inhabitabiles non remaneret: & similiter prout eis videretur prouiderent quotiens domus ipsæ sic vicinæ & locari solitæ æqualiter læsæ & incommodæ effectæ, forent: Et ne ob proteruiam & duritiam dominorum domorum, sine quarum demolitione plateæ in eadem Vrbe necessariæ & vtilis ad illius decorem de nouo ordinari, vel iam ordinatæ ampliari, & noua Palatia nouæque domus construi seu iam constructæ ampliari commode nequirent, platearum earumdem ordinatio & ampliatio, ac palatiorum & domorum de nouo constructio seu reformatio retardentur, possent atque deberent iidem Camerarius & Magistri dominos domorum quorumlibet locari, non autem per ipsosmet dominos inhabitari solitarum Ecclesiasticos & Sæculares quacumque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iusto & rationabili pretio, vt præmittitur statuendo, Conseruatoribus, seu Syndicis eiusdem Urbis, domos quas pro huiusmodi plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis necessarias & vtilis esse cognoscerent, idemque facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minime solitas, sed locari, quas vtilis & necessarias esse putarent pro palatiis, domibus, seu aliis ædificiis tam profanis quàm Ecclesiasticis, in eadem Vrbe de nouo construendis seu iam constru-

ctis,

Etis ampliandis, ad instantiam personarum habentium iuxta illas domum, seu solum, aut locum alium, & volentium inibi de nouo domos vel Palatia construere, seu iam constructa ampliare: & si duo seu plures in huiusmodi instantia concurrerent, ille ceteris praeferretur, cui domus, platea, seu locus de cuius venditione ageretur magis adiaceret, seu qui illo magis indigeret, & ex cuius aedificio, plus decori eiusdem Urbis consuli speraretur: & si in omnibus paritas foret, liceret Camerario & Magistris praefatis venditionem huiusmodi pro parte alteri, aut vni ex eis in totum fieri mandare prout eis videretur: Et voluit dictus praedecessor quod in singulis casibus praedictis, si illi ad quos domus, & alia loca vendenda huiusmodi pertinerent, & moniti & requisiti per Camerarium, & Magistros praedictos bis cum termino conuenienti eorum arbitrio moderando uendere recusarent, aut malitiose differrent, Camerarius, & Magistri praefati deberent vice, & nomine illorum sic requisitorum, & vendere recusantium vel differentium venditionem huiusmodi facere, cum promissione, obligatione, poenis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis consuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes aedem sacram, aut fide, & facultatibus idoneam personam deponere, dominis domus aut alterius loci sic per eos pro tempore venditi, si venditionem ipsam ratam habere, & fideiussores de euictione praestare vellat, & non aliam consignandum, haberentque venditiones ipsae, quas sic per Camerarium, & Magistros fieri contingeret, & traditiones locorum, & domorum sic venditorum plenam roboris firmitatem & eosdem omnino operarentur effectus, ac si per illos ad quos illa tunc pertinebant factae fuissent. Prouiderent quoque iidem Camerarius, & Magistri, in casibus in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua aedificia construere, seu iam constructa ampliare uelle, ut ipsi talia proponentes, ante omnia se obligarent ad inchoandum, & perficiendum huiusmodi noua aedificia modis, & formis, ac infra tempus, & sub poenis, de quibus Camerario, & Magistris, personarum, & aedificiorum qualitate inspecta, videretur, & ab illis qui sic se obligassent, & praemissa non adimplerent, poenas exigerent memoratas: & nihilominus eos compellerent ad obseruandum promissa per eos, vel quas prius habitarent, & etiam propterea eis venditas domos aliis aedificare uolentibus vendendum pro iusto, & rationabili pretio ut praefertur moderando. Et quia interdum contingebat quod habentes domos, siue domorum sedimina, claustra seu loca in eadem Urbe, & illa vendere uolentes, variis plerumque modis & occasionibus illa vendere recusabant habentibus domos, sedimina, claustra, & loca illis vicina, & nonnunquam illa vendebant amulis eorumdem vicinorum seu personis ei parum gratis, quo fiebat ut ipsi domorum, claustrorum, & sediminum, seu aliorum locorum vicinorum domini illa emere uolentes, & habere nequeunt retraherentur persaepe ab aedificatione de nouo in eorum sediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus, quas inibi habebant, sicque decori eiusdem Urbis, aut saltem ipsorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur; Etiam statuit, & ordinauit idem praedecessor quod praefati sic vendere uolentes, tenerentur domos, sedimina, claustra, plateas, & loca uenalia huiusmodi vendere habentibus domos, sedimina, claustra, & loca alia illis contigua pro iusto, & rationabili pretio per alios euidenter, & non sicte forsitan oblato, & si illa aliis quam vicinis praefatis venderent, venditiones

illae

illae quo ad alios qui ea emerent, & eorum commodum, nullius essent roboris, vel momenti, & haberentur pro infectis, & deberent Camerarius, & Magistri praefati ementem a possessione domus, sediminis, claustrum, plateolae seu alterius loci sic empti, absque vlla tela iudicij, vicino instanti, & pretium rationale offerenti, & dicto emptori si illud recipere, & emptioni per eum factae renunciare, & ipsum vicinum iuxta Camerarij & Magistrorum praedictorum ordinationem cautum facere uellet persoluendum deponente, amouere, & ipsum vicinum in illius possessionem inducere, perinde ac si emptio ab ipso facta fuisset, & si forsitan duos essent vicini, quibus domus, claustrum, sedime, plateola, seu alius locus de cuius venditione, ageretur, utilitate & comoditate ferre posset, ille ex eis praeferrere deberet in praemissis quem Camerarius, & Magistri praefati consideratis circumstantiis uniuersis uenali domo, sedimine, claustro, solo, plateola seu loco alio magis indigere declararent: & si aequaliter indigerent, & pro parte vni, & pro parte alteri posset exinde commoditas prouenire, utique proportionabiliter concederetur: si vero facta illius diuisione portiones utriusque fere inutiles essent, non diuideretur, sed Camerarius, & Magistri alterum eorumdem vicinorum quem uellent, illam vel illud assignarent, Camerario in Ecclesiasticas, & eo ac Magistris praefatis in alias personas cum facultate, & potestate uidelicet Camerario per censuram Ecclesiasticam, & ipso ac Magistris praefatis per poenarum, & multarum exactionem ac personalem distractionem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compescendi, Executoribus desuper deputatis prout singulis litteris praedictis plenius continetur. Et successiue pia memoriae Iulij Papa II. etiam praedecessor noster motu, & scientia similibus, dictas priores litteras cum inhibitionibus ac singulis aliis in eis contentis clausulis approbavit & confirmavit, ac perpetuo firmitatis robur obtinere, & obseruari debere decreuit, uoluit, & mandauit. Nos igitur considerantes quantum decoris, & dignitatis Urbi, & Curiae supradictis, & in aedificiorum, & praediorum ampliatione, & salubrioris aeris amoenitate, & hominum in omni virtutum, & dignitatum genere illustrium copia, & cultu, a tempore quo dictae litterae emanarunt, accessit, & quod pro conseruatione, & in melius progressu Curiae, & Urbis praedictarum status necessaria est perpetua, & inuiolabilis dictarum usus, & obseruantia litterarum, earumque in aliquibus quae ipsarum etiam in suburbiis, & aliis locis dictae Urbi ut praemittitur circumuicinis effectum passim impedire noscuntur extensio, & ampliatio, cupientesque in praemissis pro virili nostra opportunum adhibere remedium, motu simili non ad alicuius nobis super hoc oblatam petitionis instantiam, sed de nostra mera & matura deliberatione ac certa scientia auctoritate Apost. tenore praesentium omnes, & singulas litteras praedictas cum omnibus in eis contentis clausulis approbamus, & innouamus, & praesentis scripti patrocinio comunimus. Decernentes eas in singulis ipsarum partibus etiam in quibus forte haecenus in usum receptae non sint, debere ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari. Et nihilominus dictorum praedecessorum inherendo vestigiis cupientes ipsorum ciuium, & Curialium, & aliorum aedificare uolentium comoditatibus prouidere, ut quantocius urbs ipsa ac praedia nostris praesertim temporibus, aedificiis ac praediis instauretur, considerantes quod in eadem, & eius districtu sunt multae domus, & loca sub proprietate tam diuersarum

rum Basilicarum, & Ecclesiarum quàm Hospitalium, & aliorum quorumcumque piorum locorum, in casum in quem domini quibus in censum aut emphyteusim seu aliàs quomodolibet loca aut domus concessa sunt in illis aedificare vellent, vel cum aliis ad hunc effectum tantum prout melius poterunt concordare; iuxta seriem, & tenorem litterarum recolendæ memoriæ Alexandri Papæ VI. etiam prædecessoris nostri super Via Alexandrina emanatarum, quas cum omnibus illarum inhibitionibus decretis clausulis, & mandatis approbamus, & innouamus, ac ad quæcumque Urbis, & prædiorum loca ad hunc effectum extendimus, & ampliamus, Earumdem tamen Basilicarum Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque etiam piorum locorum non solum indemnitati, sed vtilitati providere volentes prout per præsentis providemus, Et vt dicti domini vel alij ad aedificandum facilius, & libentius inducantur, volumus & decernimus quòd si census vel responsio, & pensio annua erit in emphyteusim perpetuam, aut censum perpetuum alicuius familiæ, quòd tali casu liceat illis de familia tantumdem censum siue similem responsionem in aliam domum siue domos vel possessionem aut quæcumque alia bona stabilia ad dictum censum vel responsionem convenientia transferre, & permutare, aucta tamen decima parte; Quod etiam volumus, & decernimus de domibus, & locis tam intra quàm extra ipsam Urbem infra milliarum prædicta huiusmodi consistentibus, & cæteris bonis dictarum Basilicarum Ecclesiarum, & aliorum etiam piorum locorum diuersis Inquilinis pro annua responsione vel aliter etiam ad plures annos quibusuis locatariis locari seu ad plures vitas, aut cum facultate denominandi vnâ vel plures personas concedere solitis seu concessis aut in futurum concedendis, quo possint in illis aedificare seu illa quoquomodo ampliare volentes dare, & assignare dictis dominis, & proprietariis alias domos seu possessiones vel quæcumque alia bona stabilia tantumdem diuersis Inquilinis pro annua pensione cum augmento tamen decimæ seu maioris partis arbitrio Camerarij, & Magistrorum stratarum quòd huiusmodi honestum visum fuerit, ac aliàs, seu illarum, & illorum pretia cum dicto augmento iuxta formam, & tenorem dictarum litterarum Alexandri, & pecunias inde provenientes in alias possessiones, & bona vel necessitates ipsarum Ecclesiarum, prout in dictis litteris latius continetur, conuertere: quod si quis id efficere recusabit, possint Camerarius, & Magistri præfati iuxta facultates in dictis litteris Sixti, & Alexandri concessas cogere quæcumque Capitula, Conuentus, Hospitalia, & alia quæuis etiam pia loca ad faciendum dictam permutationem cum augmento dictæ decimæ partis. Et si inter duos aut plures aedificare volentes lis aut controuersia oriri contingat, volumus, & decernimus quòd præuentio habeat locum, quòd qui primus negotium inceperit, & dictos dominos proprietarios primus interpellauerit, ille sit potior, nec ab aliquo postea molestari: vel quoquomodo impediri possit, & valeat: quinimmo ex nunc sit illi ius quaesitum. Et tamen ad tollendum scandala seu controuersias, quæ exinde oriri contingeret, ne quis postea dolose, & fraudulenter ob proteruiam aliquorum, & inuidiam seu ipsorum commodum plerumque fieri posset, etiam si plus offerrent, & aliis vt præmittitur esset impedimentum, volumus, & decernimus quòd permutatio huiusmodi cum augmento decimæ partis & ultra, prout arbitratum fuerit vt præfertur censeatur,

tur, & sit in euidentem vtilitatem: & ne ob huiusmodi interpellatione, domini, & proprietarij prædicti aliqua damna seu incommoda patiantur, quòd liceat ipsis easdem suas domos, loca, & bona retinere, donec sit illis cum effectu assignata dicta recompensa cum augmento huiusmodi: Et quoniam, sicut accepimus, nonnulli ad habitandum domos quibus illarum vicinos pro ornatu, & ampliatione prædictis indigere conspiciunt, de nouo se conferunt, vel illas instaurari aut refici faciunt, vt quod eis directe non licet, hac saltem via obliqua dictæ Urbis decori, & vtilitati obuiant, uel illa augere desiderantes ad domos ipsas longe plus iusto pretio emendum necessitate compellant, auctoritate & tenore præmissis declaramus omnes, & singulos qui postquam pro parte dictorum Magistrorum super domibus eorum per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas aedificare volentium, vt præfertur vendendis, requisiti fuerint; domos vendendas huiusmodi de nouo habitare, aut instaurari vel refici, nõ tamen à fundamentis facere inceperint, ad illas vendendum, iuxta dictarum Sixti prædecessoris posteriorum litterarum tenorem, perinde ac si ad eas sic de nouo habitandum se non contulissent, illasve instaurari aut refici facere nõ inceperint, per Camerarium, & Magistros præfatos cogi, & compelli posse atq. debere tam in præteritis quàm in futuris: ac volumus ea omnia quæ per Sixtum prædecessorem præfatum super vèditionibus, & diuisionibus domorum, arearum siue platearum intra Urbem consistentium in fauorem personarum de nouo aedificare, aut constructa aedificia & predia ampliare volentium, ab inuitis dominis seu etiam eorum nomine faciendis provide sunt disposita, etiam extra Urbem in locis ultra prædicta milliarum non distatibus, in quibus ab aliquot citra annis multa & speciosa viridaria, vineæ, & alia non minus pulchra, quàm vsui humano vtilia, & necessaria, secessus, & aedificia surgere inceperunt, vicem sibi vendicare, & effectum fortiri debere, vbi, & quotiens eisdem Camerario, & Magistris videbitur vtilitati vel ornatui publico expedire. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quibusuis facultatum, & licentiarum testandi, & aliàs disponendi inter viuos, vel in vltima voluntate de bonis, & rebus per ecclesias & alia Ecclesiastica, & pia loca, illorumve fructus redditus, & prouentus pro tempore acquisitis personis Ecclesiasticis sæcularibus per sedem Apostolicam quomodolibet concessarum reuocationibus, reductionibus, modificationibus, suspensionibus, & aliis contrariis dispositionibus, etiam per viam perpetuæ Constitutionis ex quibusuis etiam in fidei aut terræ sanctæ contra infideles, & fabricæ dictæ Basilicæ subsidium, aut aliis quantumlibet maximis, & vrgētissimis ac necessariis causis, etiam motu & scientia, ac potestatis plenitudine similibus, & de dictorum Cardinalium cõsilio etiam Consistorialiter habito, & cum aliis quibuscumq. etiã derogatoriis derogatoriis, & talibus clausulis irritantibus declarationibus, restitutionibus, reintegrationibus & decretis, quòd illis nõ possit modo aliquo derogari, per præfatos, & quoscunq. alios Rom. Pontifices similiter prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam factis, & faciendis, quibus omnibus, illorum tenores ac si de uerbo ad verbum infererentur presentibus pro sufficienter expressis habentes, harum serie motu, scientia, & potestatis plenitudine supradictis specialiter, & expresse derogamus, & ad præsentium, & dictarum Sixti, Alexandri, Iulij, & aliorum prædecessorum litterarum, & con-

rentorum omnium in eis obseruationem nos, successoresq. nostros æque, & absque vlla differētia teneri, ac si ea solemniter dilectorum filiorum Pauli Colæ Ioannis, & Francisci de Veteranis, ac Iuliani de Lotis Conseruatorum Camera, & Antonij de Zocchulis Prioris Capitem Regionum dictæ Urbis, ac Marci Antonij de Alteriis, & Iacobi de Fraiapanibus Magistrorum ædificiorum, & viarum dictæ Urbis, pro dilectis filiis Populo Romano, & ipsius nomine stipulatione desuper præcedente, nos, & successores nostri præfati eidem Populo concessissemus, & cum eis super his omnibus & singulis extrafissimus decernimus, & declaramus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile forsitan foret præsentium litterarum notitiam ad quascunque personas deuenire, eadem Apostolica auctoritate volumus & decernimus, quod transumptis præsentium litterarum, etiam per impressionem factis, subscriptione, & sigillo dilectorum filiorum Conseruatorum Camerae Almæ Urbis nostræ munitis eadem fides vbicumque adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris quibuscunque in locis adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostræ approbationis, innouationis, communitationis, decreti, extensionis, ampliationis, prouisionis, voluntatis, declarationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverint incursum. Datum Romæ Apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo decimo sexto. Quarto Non. Nouembris, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

R. Eps Ostien. Cardinalis S. Georgij Camerarius.

P. Cardinalis S. Eusebij.

Visa A. Cardinalis S. Prædix.

LITTERÆ S. D. N. D. PII PAPÆ

Quarti, Confirmationis iurisdictionis, & facultatum

DD. Magistrorum Viarum, cum pluribus aliarum

Litterarum declarationibus, ac

ampliationibus, ad vtilitatem,

& decorem Almæ Urbis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Inter multiplices curas, quæ mentem nostram vndeque sollicitant, illi summa ope iam pridem incumbendum nobis esse statuimus, vt Almam Urbem nostram perpetuam Vicarij Christi, spiritualisq. Imperij Sedem longe felicitioribus quam priscum illud temporale partum fuerat, auspiciis stabilitam, communemque totius Christiani Populi Patriam, sicut bonis moribus, omniq. virtutum genere perornatâ, ita templorum, & aliarum tam Sacrarum,

&

& publicarum, quæ priuatatum ædium, platearum, & viarum pulchritudine, Necnon murorum, propugnaculorumq. firmitate decoratam, ac etiam pomeriis suis longe lateque prolatis insigniter ampliata, cum Dominus huic nostræ peregrinationi modum duxerit imponendum, relinquamus: & vt hæc votis nostris respondeant, eorum curam, sollicitudinemque egregiorum Ciuium prudentiæ libenter committimus, qui sciant, velint, & valeant id muneris, & diligenter amplectari, & fideliter exercere. Dudum siquidem felicitis recordationis Sixtus Papa IIII. prædecessor noster, cupiens ipsius Urbis decori, & venustati in suis structuris, & ædificiis, ac ampliationi, & dilatationi consulere, Motu proprio, & ex certa scientia sua, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine perpetuo statuit, & ordinauit: quod pro tempore existentes S. R. E. Camerarius, & Magistri ædificiorum, & Stratarum Urbis, ad requisitionem dominorum quorumcumque domorum, quarum porticus, profellia, seu alia ædificia pro viis, seu plateis, & aliis locis publicis eiusdem Urbis eatenus diruta fuerant, ac dirui contingeret: Et quodcumque de mandato Magistrorum eorundem, si domini prædicti domos ipsas inhabitare soliti erant ante demolitionem, & tempore demolitionis huiusmodi factæ, & quam fieri contingeret in futurum, absque dolo & fraude inhabitabant, & in posterum inhabitarent: & propter demolitionem huiusmodi iam factam, & quæ fieret domus effectæ essent, vel in posterum efficerentur pro eorundem dominorum commoda receptione, & inhabitatione incapaces, essentque iuxta eas aliqua domus per earum dominos minime inhabitari, sed pro earum annua responsione, vel aliâ locari solitæ, ex quarum coniunctione cum incapaci effecta domo huiusmodi domino illius aduersus incommoditatem huiusmodi subueniri posset, tenerentur compellere dictarum domorum vicinarum dominos, etiam si ad Ecclesias, & monasteria tam virorum, quam mulierum, ordinum quorumcumque, etiam exemptorum, Necnon Beneficia Ecclesiastica, Hospitalia, & alia pia loca pertinerent, ad eas vendendum dominis truncatarum domorum, pro pretio per duos probos, & expertos viros per vtramque partem eligendos determinando, & declarando. Si vero hi duo concordés in eodem pretio assignando non essent, eo casu ipsi Camerarius, & Magistri, habito ipsorum dominorum iudicio, pretium imponerent, & assignarent. Et si forsitan contingeret ex demolitione huiusmodi duas domos, sic per earum dominos inhabitatas, incommodas modo præmissis effici & inter eas aliam adesse domum locari solitam, quam vterque dominus dictarum duorum domorum demolitionem passerum, & incapacium effectarum sibi vendi, & suæ domui incorporari postularet: deberent Camerarius, & Magistri præfati illi ex eis venditionem huiusmodi fieri mandare, quem magis indigere domo vendenda existimarent. Et si ea forsitan vterque æqualiter indigeret, partem vni, & partem alteri, si commode diuidi posset, vendi facerent, aut aliâ desuper prouiderent, prout eis expedire videretur. Et si domos imminutas huiusmodi domini sui non habitarent, sed eas locare soliti essent, liceret etiam tunc Camerario, & Magistris præfatis, si id peteretur per alterum dominorum domorum earundem, dominum domus minus læsæ, ad instantiam domini domus magis læsæ, ad emendum domum magis læsam, aut suam domino

Ll 2

domus

domus magis læsa, vendendum compellere, seu aliàs, prout eis videretur, prouidere quòd ambę domus ipse inutiles, & inhabitabiles non remaneret: & similiter, prout eis videretur, prouiderent quoties domus ipsa sic vicina, & locari solita æqualiter læsa, & incommoda effecte forent. Et ne ob proteruiam, & duritiãu dominorum domorum, sine quarum demolitione platea in eadem Vrbe necessaria, & vtilis, ad illius decorem de nouo ordinari, vel iam ordinata ampliari, & noua Palatia, nouaque domus construi, seu iam constructa ampliari commode nequirent, Platearum earundem ordinatio, & ampliatio, ac Palatiorum, & domorum de nouo constructio, seu reformatio retardaretur: possent, atque deberent iidem Camerarius, & Magistri dominos domorum quarumlibet locari, non autem per ipsosmet dominos inhabitari solitarum, Ecclesiasticos, & seculares quacumque dignitate fungentes cogere ad vendendum pro iusto, & rationabili pretio, vt præmittitur statuendo, Conseruatoribus, seu Syndicis eiusdem Urbis domos, quas pro huiusmodi Plateis de nouo ordinandis, vel antiquis reformandis, & ampliandis necessarias, & vtilis esse cognoscerent: idemque facerent circa alias domos per earum dominos inhabitari minime, sed locari solitas, quas vtilis, & necessarias esse putarent pro Palatiis, domibus seu aliis ædificiis tam profanis, quàm Ecclesiasticis, in eadem Vrbe de nouo construendis, seu iam constructis, ampliandis, ad instantiam personarum habentiũ iuxta illas domum, seu solum, aut alium locum, & volētium ibi de nouo domos, vel Palatia construere, seu iam constructa ampliare. Et si duo, seu plures in huiusmodi instantia concurrerent, ille ceteris præferretur, cui domus, platea, seu locus, de cuius venditione ageretur, magis adiaceret, seu qui illo magis indigeret, & ex cuius ædificio plus decori eiusdem Urbis consuli speraretur: & si in omnibus paritas foret, liceret Camerario, & Magistris præfatis, venditionem huiusmodi pro parte vni, & pro parte alteri, aut vni ex eis in totum fieri mandare, prout eis videretur. Volens quòd in singulis casibus prædictis, si illi, ad quos domus, & alia loca vendenda huiusmodi pertineret, bisque moniti, & requisiti per Camerariũ, & Magistros præfatos cum termino conuenienti eorum abitrio moderando vendere recusarent, aut malitiose differrent, Camerarius, & Magistri præfati, vice, & nomine illorum sic recusantium, vel differentium venditionem huiusmodi facere cum promissione, obligatione, pœnis, renunciationibus, iuramento, pactis, & cautelis consuetis, & pretium inde proueniens recipere, & penes ædem sacram, aut fide, & facultatibus idoneam personam deponere deberent, dominis domus, aut alterius loci sic per eos pro tempore venditi, si venditionem ipsam ratam habere, & fideiussores de euictione præstare vellent, & nõ aliàs consignan. haberentque venditiones ipsa, quas sic per Camerarium, & Magistros fieri contingeret, & traditiones locorum, & domorum sic venditarum, plenam roboris firmitatem, & eosdem omnino operarentur effectus, ac si per illos, ad quos illa tunc pertinebant, facte fuissent. Prouiderent quoque iidem Camerarius, & Magistri, in casibus, in quibus aliquos compelli contingeret ad vendendum proponentibus noua ædificia construere, seu iam constructa ampliare se velle, vt ipsi talia proponentes ante omnia se obligarent ad inchoandum, & perficiendum huiusmodi noua ædificia, modis & formis, ac infra tempus, & sub pœnis, de quibus ipsis Camerario, & Magistris personarum,

& ædi-

& ædificiorum qualitate inspecta videretur: & ab illis, qui sic se obligassent, & præmissa non adimplerent, pœnas exigerent memoratas. Et nihilominus eos compellerent ad obseruandum promissa per eos, vel quas prius habitarent, & etiam propterea eis venditas domos aliis ædificare volentibus vendendum, pro iusto, & rationabili pretio, vt præfertur, moderando. Et quia interdum contingebat, quòd habentes domos, siue domorum sedimina, claustra, seu loca in eadem Vrbe, & illa vendere volentes variis plerumque modis, & occasionibus illa vendere recusabant habentibus domos, sedimina, claustra, & loca illis vicina, & nõnumquam illa vendebant æmulis eorumdem vicinorum, seu personis eis parum gratis, quòd fiebat, vt ipsi domorum, claustrorum, & sediminum, seu aliorum locorum vicinorum domini illa emere volentes, & habere nequeuntes retraherentur persæpe ab ædificatione de nouo in eorum sediminibus, & locis vicinis, ac ab ampliandis domibus, quas inibi habebant: sicque decori eiusdem Urbis, aut saltem ipsorum vicinorum commoditati non parum detrahebatur. Statuit etiam, & ordinauit idem Sixtus prædecessor, quòd præfati sic vendere volentes, tenerentur domos, sedimina, claustra, plateolas, & loca venalia huiusmodi vendere habentibus domos, sedimina, claustra, plateolas, & loca alia illis contigua, pro iusto, & rationabili pretio, per alios euidenter, & non ficte forsan oblato: & si illa aliisquàm vicinis præfatis venderent, venditiones illa quoad alios, qui ea emerent, & eorum commodum, nullius essent roboris, vel momenti, & haberentur pro infectis: deberentque Camerarius, & Magistri præfati euentem à possessione domus, sediminis, claustrum, plateolæ, seu alterius loci sic empti, absque vlla tela iudicij, vicino instante, & pretium rationabile offerente, & dicto emptori, si illud recipere, & emptioni per eum facta renunciare, & ipsum vicinum iuxta Camerarij, & Magistrorum præfatorum ordinationem cautum facere vellet, persoluendum deponente, amouere, & ipsum vicinum in illius possessionem inducere, perinde ac si emptio ab ipso facta fuisset. Et si forsan essent duo vicini, quibus domus, claustrum sedimen, plateola, seu alius locus de cuius venditione ageretur, vtilitatem, vel commoditatem afferre posset, ille ex eis præferri deberet in præmissis, quem Camerarius, & Magistri præfati consideratis circumstantiis vniuersis, venali domo, sedimine, claustro, solo, plateola, seu alio loco magis indigere declararent: Et si æqualiter indigerent, & pro parte vni, & pro parte alteri posset exinde commoditas prouenire, vtrique proportionabiliter concederetur. Si vero facta illius diuisione, portiones vtriusque fere inutiles essent, non diuideretur, sed Camerarius, & Magistri, alteri eorumdem vicinorum, quem vellent, illam, seu illud assignarent, Camerario in Ecclesiasticas, & eo, ac Magistris præfatis in alias personas, cum facultate, & potestate videlicet, Camerario per censuram ecclesiasticam, & ipso, ac Magistris præfatis per pœnarum, & multarum impositionem, ac personalem districtiõnem, & alia iuris remedia, contradictores quoslibet, & rebelles compescendi, Executoribus desuper deputatis. Et successiue piæ me. Leo Papa X. etiam prædecessor noster considerans quantum decoris, & dignitatis Urbis, & Curia Romanæ supradictis in ædificiorum, & prædiorum ampliacione, & salubrioris aeris amœnitate, & hominum in omni virtutum, & dignitatum genere illustriũ copia, & cultu à tempore, quo littere ipsius Sixti prædecessoris super præmissis

ema-

emanauerant, accefferat; Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, litteras Sixti Quarti, huiusmodi cum omnibus in eis contentis clausulis per suas litteras approbavit, & innouauit: Decernens eas in singulis partibus suis, etiam in quibus forte haecenus vsu receptae non fuerant, ab omnibus perpetuis futuris temporibus inuolabiliter obseruari. Et nihilominus praefati Sixti praedecessoris vestigiis inhærens, ipsorumque Ciuium, & Curialium, ac aliorum edificare volentium commoditatibus providere cupiens; inter alia (quoniam sicut acceperat, nonnulli ad habitandum domos, quibus illarum vicinis pro ornatu, & ampliacione supradictis indigere conspiciabant, de nouo se conferebant, vel illas instaurari, aut refici faciebant, vt quod eis directo non licebat, hac saltem via aliqua dictae Urbis decori, & vtilitati obuiarent, vel illa augere desiderantes ad domos ipsas longe plus iusto pretio emendum, necessitate compellerent) auctoritate Apostolica praefata declarauit, omnes, & singulos, qui postquam pro parte dictorum Magistrorum super suis domibus per eos tunc non habitatis pro commoditate in illis, & apud illas aedificare volentium, vt praefertur vendendis requisiti forent, etiam si domos vendendas huiusmodi de nouo habitare, aut instaurari, vel refici, non tamen a fundamentis, facere inceperant, ad illas vendendum iuxta dictarum Sixti praedecessoris litterarum tenorem, perinde ac si ad eas de nouo habitandum se contulissent, illasue restaurari, aut refici non fecissent, per Camerarium, & Magistros praefatos cogi, & compelli posse, atque debere, tam in praeteritis, quam futuris. Et generaliter volens ea omnia, quae per Sixtum praedecessorem praefatum super venditionibus, & diuisionibus domorum, arearum, siue platearum intra Urbem consistentium, in fauorem personarum de nouo aedificare, aut constructa aedificia, & praedia ampliare volentium, ab inuitis dominis, seu etiam eorum nomine faciendis provide disposita fuerant, etiam extra Urbem in locis ab illa vltra decem milliaria non distantibus, vicem sibi vendicare, & effectum sortiri debere, vbi, & quoties eisdem Camerario, & Magistris videretur vtilitati, vel ornatui publico expedire: aliasque & alia tam Sixtus, quam Leo praedecessores praefati voluerunt, ordinarunt, statuerunt, concesserunt, indulerunt, mandarunt, decreuerunt, & disposuerunt. prout in singulis illorum litteris praefatis, quarum tenores, & datas, ac si de verbo ad verbum infererentur praesentibus, pro expressis, & insertis haberi volumus, plenius continetur. Nos autem eiusdem Almae Urbis ornatui, ampliacioni, decori, & pulchritudini, aerisque salubritati non minus, quam ipsi praedecessores consuluerunt, quantum in nobis est consulere, Et quemadmodum illam Ciuitatem nostram Piam ampliauimus, mœnibusque, ac propugnaculis muniuimus, eam quoque vt munitam, ita etiam ornatam, ac speciosam reddere cupientes: eorumdem praedecessorum vestigiis inhærendo similiter Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de pari potestatis plenitudine, singulas Sixti, & Leonis praedecessorum eorumdem litteras praedictas cum supradictis, ac etiam aliis omnibus, & singulis in eis contentis clausulis, ac inde sequuta quaecumque, auctoritate Apostolica tenore praesentium perpetuo confirmamus, approbamus, & innouamus. Decernentes easdem litteras in omnibus, & singulis illarum partibus, etiam hic non expressis, etiam in quibus forsitan haecenus vsu receptae non sunt, seu non esse dici possent, perpetuis futuris temporibus inuolabiliter, & ad

& ad vnguem ab omnibus obseruari debere, ac omnes & singulos ad illarum obseruationem omnino teneri, efficaciter obligatos existere, & censeri, ac ad id opportunis iuris, & facti remediis, etiam per censuras, & pœnas in eisdem litteris appositas, & inflictas, cogi posse, & etiam debere. Præterea cum non sine animi nostri displicentia intellexerimus ea, quae per praefatos praedecessores in praenarratis litteris pro publico Almae Urbis commodo, & honore ordinata fuere, contrarium sortiri effectum. Quandoquidem licet iuxta earum tenorem in praemissis, & forsitan certis aliis ibi expressis casibus, Camerarius, & Magistri viarum, qui pro tempore fuerunt, quam plures ad domos suas, vicinis se ibi aedificare velle dicentibus, seque id facturos etiam cum obligatione promittentibus, vendendum coegerint, multi tamen emptores huiusmodi obligationibus per eos ad noua aedificia inchoandum, & perficiendum, seu iam constructa ampliandum, pactis, modis, & formis, ac sub pœnis in Sententiis Camerarij, & Magistrorum viarum, iuxta formam dictarum litterarum promulgatis consensu non obstantibus, postquam dictas domos antiquis dominis eiectionis habuerunt, noua aedificia per se promissa facere, seu iam constructa ampliare non curarunt, memoratas praedecessorum praefatorum constitutiones, & antiquos domorum dominos simul eludendo, & pœnas praefatas damnabiliter incurrendo: indignitatibus huiusmodi, vt par est, providere volentes, eisdem auctoritate, & tenore statuimus, volumus, & ordinamus; vt qui infra sex menses à die publicationis praesentium promissiones per eos à viginti annis citra factas, & in futurum faciendas, non adimpleuerint, ac propterea pœnas iuxta formam dictarum litterarum incurrerint: manu Regia ad solutionem pœnarum huiusmodi per Camerarium, & viarum Magistros praefatos cogantur: quarum pœnarum vna fabricae, seu munitioni murorum Ciuitatis nostrae Piae, & altera medietates Camerario, & viarum Magistris praefatis applicentur: Et nihilominus ipsi elutores ad dictas domos pro eodemmet pretio, quo illas emerunt, primis dominis retrouendendum à Camerario, & Magistris praefatis cogi possint. Et quum pluries haecenus sit in litteris Sixti praedecessoris huiusmodi dubitatum, an domini vendere volentes deberent requirere vicinos super venditionibus domorum plateolarum, sediminum, situum, vel Casalenorum ipsis vicinis contiguorum per eosdem dominos faciendis: ad obuiandum litibus, quae ex hac causa deinceps oriri possent, hac nostra perpetuo valitura sanctione statuimus, & ordinamus: vt in futurum siue vicinus requisierit prius venditorem, seu vendere volentem super venditione domus, plateolae, sediminis, situs, vel Casaleni, siue non requisierit: semper ad hoc vt venditio aliis quam vicinis facta, vel facienda valida sit, suumque sortiat effectum; venditor siue emptor domus huiusmodi vicinum ipso personaliter reperto, si haberi poterit, per vnum, sin autem facta diligentia personaliter reperiri commode non poterit per duos ex mandatariis, vel nostris Cursoribus, domi dimissa copia, in absente vero per edictum publicum requirere, vel requiri facere debeat, & teneatur, an ipse vicinus velit domum venditam, seu venalem huiusmodi pro pretio per dictum emptorem, seu emere volentem non vicinum vere, & non ficte oblato, soluto, aut promisso, & cum eisdemmet pactis, & conuentionibus. Qua quidem requisitione, seu intimatione per venditorem, seu emptorem sic facta; si vicinus, aut vicini, si plures

si plures fuerint, intra quindecim dies non acceptauerint, & summam cum emptore, seu emere volente non vicino conuentam non promiserint, & de fabricando ad certam summam arbitrio Magistrorum viarum sub certa pœna eisdem Magistris bene uisa se non obligauerint, & deinde intra alios quindecim dies dictam summam realiter, & cum effectu, si vere, & realiter in primo instrumento, vel contractu, fuerit soluta, non soluerint, & si nondum fuerit soluta, omnia in eodem primo instrumento, vel contractu, aut obligatione, vel conuentione contenta non adimpleuerint; tunc venditio aliis quàm vicinis facta, vel facienda huiusmodi firma, & valida remaneat. Sin vero præfata intimatio modo quo supra facta non fuerit, tunc venditio iuxta præfatarum Sixti prædecessoris litterarum formam, facta pro vicino intelligatur. Et si prædicta intimatio facta non fuerit, volumus quòd ad rescissionem primi instrumenti huiusmodi venditionis vnusquisque vicinorum prædictorum semper, & quandoque admittatur, nec illi via sit præclusa, nisi post annum à die scientiæ venditionis, quam scientiam declaramus sufficere tantum in generali, nempe scire rem fuisse venditam, etiam quòd pretium, & aliæ qualitates fuerint ignoratæ. Et concurrentibus in cuiusuis, seu quorumuis domorum, plateolarum, sediminum, situum, & caselenorum emptione inquilino, & vicino, ipse vicinus eidem inquilino, ac aliàs seruara præfatarum litterarum forma omnino semper præferatur, & præferri debeat. Et ad obuiandum simulationibus, & fictionibus, quæ plerumque in similibus instrumentis venditionum, etiam forsitan ad eludendum huiusmodi nostras, & nostrorum prædecessorum ordinationes, inter venditores, & emptores præcipue exprimendo maius pretium in instrumento, quàm vere, & realiter sit solutum, vel conuentum intercedere consueuerunt, volumus, quòd venditiones, in quibus huiusmodi simulationes, præsertim circa pretij quantitatem interuenerint, omnino nullæ sint; & nihilominus tam pretium per emptorem solutum, vel promissum, quàm res sic vendita ad nos, & sedem apostolicam eo ipso deuoluatur, pro vna fabricæ Ciuitatis nostræ Piæ, seu illius murorum, & pro altera medietatibus Camerario, & Magistris præfatis irremissibiliter applicanda, prout ex nunc applicamus. Et insuper pro maiori officij dilectorum filiorum Horatij Nari, & Hieronymi Pichi, modernorum, & successorum suorum pro tempore existentium Magistrorum viarum dicte Urbis dignitate, simul & auctoritate: Ac ad obuiandum cauillationibus, quæ in dies super eorum officio, & priuilegiis, ac facultatibus suis subinde emergere possent: omnia, & singula, ac quacumque priuilegia, facultates, gratias, prærogatiuas, & indulta magistris viarum Urbis, eorumque officio huiusmodi per præfatos, & quosuis alios Roman. Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos, & dictam sedem hæcenus quomodolibet, & specialiter per vnâ Motus proprii schedulam à piæ me. Paulo Papa I I I. similiter prædecessore nostro editam, incipientem, Inter alias innumerabiles, & graues concessa; in primis, & ante omnia eisdem auctoritate, & tenore approbanes: similiter perpetuo statuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quòd qualibet pars, & clausula, siue constructio tam supradictorum per Sixtum, & Leonem, ac Paulum, ac quorumuis aliorum per quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores, & etiam respectiue successores nostros: ac nos, & Sedem eandem editorum, & quandoque edendorum

dorum litterarum, & etiam pari motu signatorum rescriptorum, officium, & facultates Magistrorum viarum Urbis huiusmodi quomodolibet concernentium, respicientium, sicubi sensus erit, vel videbitur esse dubius, semper in dicte Urbis fauorem, & ornatum intelligatur, accipiatur, & interpretetur, ac intelligi, accipi, & interpretari, & ita à Camerario, & Magistris præfatis in causis coram eis vertentibus iudicari, & diffiniri debeat; iusque ipsum in litteris, & rescriptis præfatis, si opus sit, fauorabile, non autem odiosum sit, & esse censeatur, & etiam ad effectum præfatum casus dicatur comprehensus, potius quàm extensus, quacumque interpretatione, sensu, intelligentia, opinione, aut alia re in contrarium quomodolibet faciente non obstante. Et præterea ne fabricare, suaque ædificia ad Urbis ornatum ampliare volentes, propter loci defectum (cum interdum domos vicinas, locari solitas, quas eis vigore litterarum prædictarum emere liceat, non habeant, sed domus ipsæ vicinæ à propriis illarum dominis sint habitata) à suo proposito abstrahantur, & non possint propter situs carentiam fabricas, & palatia, siue domos, vt aiunt requadrare; ideo statutum dicti Sixti prædecessoris super domorum locari solitarum dominis, ad illarum venditionem vicino seu vicinis fabricæ, domumque, seu domos suas ampliare volentibus faciendam compellendis, vt præfertur editam, ad quascumque domos, hortos, terrena, etiam per proprios eorum dominos inhabitari solita; casu quo videlicet vicinus palatium, aut aliquam magni momenti fabricam, domum hortum, seu terrenum vicini à duobus lateribus ad minus circumdantem, & domus, horti, vel terreni conuicini pretium, seu valorem quadruplo excedentem inchoauerit, seu inchoatum perficere voluerit, etiam si tales domus, horti, & terrena quorumuis Monasteriorum, Ecclesiarum, vel Hospitalium, vel aliorum piorum locorum, extra tamen septa Monasteriorum, Ecclesiarum, aut piorum locorum huiusmodi, dictisque monasteriis, & aliis locis piis minime contingua existant; ita quòd statutum Sixti huiusmodi non solum in locari, sed etiam casu prædicto in proprios eorum dominos habitari solitis, domibus, hortis, & terrenis locum omnino habeat, & ad vnguem obseruari debeat: Ac domini domorum, hortarum, & terrenorum ipsorum etiam per eos habitatorum, ad illorum venditionem vicino, seu vicinis huiusmodi fabricam construere, seu perficere volenti, seu volentibus, & etiam in domo fabricanda, seu amplianda non habitantibus, nec habitare solitis, per Camerarium, & Magistros Viarum præfatos pro pretio æstimando, & plus decima illius parte, & aliàs iuxta litterarum Sixti, & Leonis huiusmodi formam, & tenorem faciendam arbitrio dictorum Camerarij, & Magistrorum, per eos etiam manu Regia cogi, & compelli possint. Et insuper idem Sixti prædecessoris Statutum ad Casalena per plures pro indiuiso possessa, & in maximum Urbis detrimentum plerumque diruta, vel discooperta, ita quòd ipsi omnes consortes eorumdem Casalenorum possessores ad dicta Casalena restarandum, & cooperiendum, ac inibi, Magistrorum præfatorum arbitrio fabricandum, vel si, & prout eisdem Magistris melius videbitur, vno, vel pluribus ipsorum consortum fabricare volente, seu volentibus, reliqui consortes fabricare volentes, vel differentes, ad suas portiones consorti, vel consortibus fabricare volenti, seu volentibus, pro pretio per peritos æstimando vendendum, & consors, seu consortes fabricare volens, seu volentes ad portiones prædictas

M m

emendum:

emendum: aut si nullus ipsorum fabricare uoluerit, ipsi omnes ad dicta Casale-
na uicino, seu uicinis domorum contiguarum pro pretio, ut praefertur aestiman-
do uendendum, ac idem uicinus, seu uicini ad illa emendum per Camerarium,
& Magistros praefatos eorum arbitrio, etiam manu Regia sub poenis sibi bene-
uicis respectiue compelli possint: & nihilominus contrauenientes caducitatis,
& alias in praesentibus appositae poenas incurrant, perpetuo extendimus, & am-
pliamus. Et cum multae viae in eadem Vrbe iam pridem de nouo inchoatae im-
perfectae remaneant, ac in pluribus earundem viarum locis non solum illa do-
mus, sed ne parites quidem, seu muri constructi reperiantur, & uariis in locis
domus ad inuicem diuisae distantes separatae, & truncatae remaneant, in eiusdem
Vrbis non modicam deformitatem, & locorum eorumdem deturpationem, &
(quod peius est) in dictis locis sic desertis, sordes, & immunditiae passim proii-
ciantur: Nos huiusmodi incommodis obuiare cupientes, volumus, & ordina-
mus, ut in omnibus, & singulis huiusmodi locis unusquisque dominus, siue dire-
ctus, siue utilis in domo a se possessa, vel Casaleno sic truncata, vel truncato, aut
in situ, vel solo, aut alio loco suo proprio, saltem muro, seu pariete claudere, il-
lamque, illud, vel illum infra sex menses a die publicationis praesentium pro
tempore faciendae, in domibus uero de nouo incidendis pro uicis seu plateis con-
struendis, infra sex menses a die integrae satisfactionis a Magistris, vel aliis ipsis
dominis domorum factae computando, muris, seu parietibus, saltem usque ad
primum solare, includere debeat, & teneatur sub poena ad arbitrium eorumdem
Magistrorum viarum imponenda, per quemlibet contrauenientem eo ipso to-
ties quoties contrauenientem incurrenda. Et si loca ipsa sint censuaria, siue em-
phyteutica, & Ecclesiis, Monasteriis, seu aliis locis, vel personis quibusuis res-
poudentia, ipsa dictis sex mensibus elapsis, ad suos directos dominos cum eo-
dem onere fabricandi, seu muro claudendi, dummodo si personae Ecclesiasticae
sint, eorum liberationem, siue affrancationem iuxta formam praedictarum litte-
rarum facie admodum non impedierint deuoluta sint, & esse censentur: etiam si do-
mus, situs, & Casaleno praedicta sint Ecclesiarum, Monasteriorum, seu piorum
locorum quorumcumque: Et ita per quoscumque iudices iudicari debere man-
damus. Possint tamen dicti viarum Magistri eundem terminum sex mensium
pro qualitate locorum, & personarum, ubi eis videbitur prorogare. Et nihilomi-
nus ex nunc quibusuis locorum praefatorum inquilinis, seu afflictuariis, ne fa-
cta prius ipsis simplici dictorum Magistrorum inhibitione, locorum eorum-
dem pensiones, vel census dominis suis sub poena iterandae solutionis persol-
uant, sed eas, & eos etiam inuitis dominis, in expensis pro praemissis necessariis
conuertant; & muros ad dictam altitudinem, si laterit, perficiant, donec, &
quousque in eisdem locis, ut praefertur, fabricatum fuerit, inhibemus pariter, &
interdicimus: quodque deinceps domini conductoribus ipsis illas bonas facere
teneantur: & in euentum contrauentionis, ac soluta per ipsos inquilinos, seu
conductores pensione, & dicto pariete ad minus usque ad primum solare non
perfecto, eisdem inquilinos, seu conductores de suo proprio ad dictam con-
structionem teneri, & obligatos esse volumus, & etiam declaramus. Et cum in
domibus ita incisae, siue de nouo incidendis earum domini per nos ita sint gra-
uati ad fabricandum, vel muro claudendum, ut praefertur ad minus usque ad pri-

mum

imum solare, & multoties ipsi domini inhabitantes ex hac causa maximam reci-
pianz incommoditatem, cum ex ipsa incisione domus ipsorum remaneant inco-
modae; idcirco in casu, & in casibus praefatis, ubi domus per dominos inhabitatae
pro uicis, seu plateis construendis incisae fuerint, & sic incommodae effectae, & re-
sarcitae, ibidemque intra sex menses, vel postea fabricatum fuerit; domos conti-
guas etiam per dominos inhabitatas, qui non fabricauerint praefatis dominis,
qui fabricauerint sic domos incisae dominos praefatos uicinos, etiam habitantes,
ad uendendum pro pretio per duos peritos, & in euentum discordiae, per Magi-
stros praefatos estimando, & plus decima illius parte, ut praefertur per Camera-
riū, & Magistros praefatos eorum arbitrio, etiam a tribus lateribus domos uicinarum
non circumdantes, nec duplum, nec triplum in valore excedentes manu Regia
compelli posse volumus, & etiam mandamus. Cumque tam inde Populo, & de Por-
tugallo, ac Sanctissimae Trinitatis, & Pie nūcupatis, quam aliis dictae Vrbis uicis,
quae plurimi situs, seu praedia reperiantur muris, domibusque omnino vacuis; quod
fit, ut uiae ipsae lateribus sterna, seu pauimentari, & ad ornatum reduci nequeant;
pariter sub poenis praefatis volumus, statuimus, & ordinamus, quod situum praedi-
ctorum domini infra eisdem sex menses in dictis sitibus, vel muros, ut praefertur,
vel aedificia construere, seu construui facere debeant, & teneantur. Ita quod lapsa
sex mensium termino praefati Magistri viarum situs praefatos, in quibus, ut pra-
fertur fabricatum non fuerit, quibuscumque personis, ac pro pretio reperibili lo-
care, & concedere: seu, si Camerario, & Magistris ipsis melius videbitur, situs
psos quibuscumque personis pro pretio huiusmodi in manibus eorum deposti-
tiorum ad effectum illud postmodum dominis dictorum situum consignandi
(facta tamen per dominos praefatos ratificatione uenditionis praefatae per Ma-
gistros factae, & datis idoneis cautionibus in forma, iuxta formam Statutorum
Vrbis) deponendo uendere, & alienare libere, & licite, ac valide etiam possint
ad effectum praedictum. Et quoniam in Alma Vrbe quam plurimi adsunt uiculi
latitudinis duorum vel trium palmorum, aut circa, in quibus uariae sordes & im-
munditiae continuo iniiciuntur, & muri circumcirca existentes putrefactione
corrupti, foetorem cum pestiferi, & mali aeris generatione inducunt, adeo ut
tempore procedente, dicti muri corruant, & collabantur, & collapsi eiciantur, ut
deinceps uiculus murus pro utroque latere domorum contiguarum inferuiat:
sub eisdem poenis, quod de caetero nemo cuiuscumque dignitatis, status, gradus,
ordinis, vel conditionis existens, in, vel super muris huiusmodi trabes, aut tigna,
seu quid aliud apponere, caminos, vel quidpiam aliud construere, uel murum dicti
uiculi eleuare, seu aliquod ibi aedificium fulcire, aut alias illis uti, uel inuti queat
nec debeat. Muratoribus uero quibuscumque, ne de caetero sub exilij a toto Sta-
tu Ecclesiastico, & bonorum suorum confiscationis poena, in dictis muris pro
illarum reparatione, aut de nouo extinctione manum, & operam apponere, uel
quicquam operis ibidem facere, seu fabricare audeant uel praesumant: Et ulterius
ad tollendos dictos muros, & uiculos; volumus, quod ille ex uicinis, qui
primus uoluerit fabricare, possit (habita tamen a praefatis Magistris licentia,
etiam absque alicuius pretij solutione cuiquam facienda) eisdem uiculos si-
bi assumere, appropriare, & uendicare, super muro sui uicini tigna, lapides,
cemente, & trabes, aliaque ad fabricam suam necessaria apponere, suamque fa-

M m 2

bricam

bricam desuper adaptare, & ut dicitur appodiare, & aliàs eodem muro cõmuniter cum vicino per eundem fabricare volentem medietate dicti muri ad extinctionem duorum peritorum per partes ipsas eligendorum, & in euentum discordiæ per Magistros viarum taxandi: Et quia quàm plurimę domus eiusdem Urbis quasdam paruas habent Cloacas, Clauichectas vulgariter nuncupatas, in viis publicis respondentes, & ab ipsis domibus aquam, & immunditias in vias, & loca publica euomentes, quibuscumque personis, ut infra eosdem sex menses sub dictę caducitatis, & aliis pœnis præfatis tam Cloacas, quàm etiam viculos prædictos, necnon quascumque larrinas, seu cantaras, & siccatoria, vulgo sciaquatoria nuncupata, & piscinas in vias publicas, & vicos, seu viculos, aut plateas exeuntes, & respondentes obstruere, Et si velint Cantaras in eorum Cortibus seu cortilibus, & cancis, non autem in, vel super viis publicis, seu plateis fabricare debeant: ita quòd inquilini domorum, & locorum huiusmodi præmissa ex pecuniis eorum pensionis etiam inuitis dominis, & contra eorum voluntatem facere possint; & non facientes ad pœnam arbitrio præfatorum Magistrorum Viarum imponendam teneantur: Et nihilominus omnes pensiones decursas, & præfatis dominis interim contra inhibitionem eis faciendam solutas consignare teneantur Depositario dictorum Magistrorum Viarum, ad effectum Cloacas, aliisque præmissa claudendi, & cantaras, ut præfertur faciendi; inhihemus, præcipimus, atque mandamus. Et cum in viarum, quę pro tempore sunt, constructione, ordinatione, & ampliatione, ac in domorum, casalenorum, & situum, siue partium eorum applicatione, seu uenditione, in omnibus casibus prædictis, & aliis quomodolibet ex causis præfatis occurrentibus, interdum sit necesse domorum, seu locorum ad usum viarum huiusmodi incisorum, seu diuisorum partes remanentes adiudicare, & multoties propter fideicommissa apposita dubitetur, ne lites, & controuersię oriantur: ad tollendum igitur litium materiam, huiusmodi fideicommissa ad effectum præmissorum, ita tamen, quòd ea quę fideicommissis subiecta erunt, sic adiudicentur, quòd pretia illorum in tot bonis stabilibus reinuestiantur, quę bona remaneant eidem fideicommissis subiecta eodem modo, prout dicta bona sic adiudicata antea subiecta erant, penitus & omnino tollimus, cassamus, & amouemus, illisque ad hunc effectum sufficienter, & expresse harum serie derogamus. Et cum Vrbs ipsa edificiis, & uiridariis ornata, & splendida esse debeat, intus uero, & extra, ac prope illam adsint quamplurima Canneta deformitatem Vrbi generantia, aerisque serenitatem, & salubritatem, ac clarum fluminis conspectum impediunt, & etiam male agendi opportunitatem, locumque subministrant; quòd quicumque tam extra per centum & quinquaginta cannarum distantiam prope, quàm intra mœnia eiusdem Urbis, necnon etiam in Angelica, & uersus flumen in Pontis Miluij uis nuncupatis, ac per uiginti cannarum distantiam iuxta quascumque alias uias publicas Canneta habent, illa, ac omnia Canneta inuis Vrbs existentia, præter ea, quę sunt extra uias publicas in locis absconditis seu remotis, infra præfatos sex menses sub pœnis prædictis funditus extirpare, euellere, atque tollere, ac ad terrenum, & culturam uinearum, seu uiridariorum reducere debeant: Necnon cum Angelicam, ac Castellam nuncupatas uias per uineas, & prata ad maximum Ciuitatis nostrę Pij per nos nouiter constru-

struere ornatum fecerimus, intellexerimusque quòd nonnulli prata prædicta ad Canneta, uineas, ac hortos facienda impudenter claudere cogitant, ideo quòd nullus in posterum, etiam si proprietarius existat, dicta prata ad alium usum, præterquam ad pascua, scœnumque colligendum destinare possit, Quòdque omnes, & quicumque, qui ab eo tempore, quo diuina fauente clementia ad summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, huiusmodi prata restrinxerunt, ac ibi uineas, Canneta, siue hortos fecerunt, ad illa in pristinum statum, nempe ad pratum reducendum, per Camerarium, & Viarum Magistros præfatos cogi, & compelli possint, & debeant præcipimus, & ordinamus. Et similiter, quia horti prope Urbem consistentes propter aquarum irrigationem malum, & pestiferum solent generare aerem, & maxime in Burgo nostro sancti Petri, ac dicta Ciuitate nostra Pia, ad cuius ornamentum, decorem & aeris salubritatem summo opere intendimus: desiderantes igitur, ut quemadmodum dictam Ciuitatem Piam muris, & propugnaculis cinximus, & ab hostilibus offensionibus securam reddidimus, ita quoque aeris salubritate non careat: statuimus, quòd omnes horti existentes in pratis extra Portam Angelicam (exceptis dumtaxat cardorum vulgo carciofolorum hortis, in quibus aquarum irrigatio nullo modo fit) penitus tollantur, & aboleantur, ac ad uinearum, & pratorum usum reducantur: sub caducitatis, quoad dominos, & quoad inquilinos, seu affictuarios, sub exilij, & bonorum confiscationis, aliisque dictorum Magistrorum viarum arbitrio infligendis pœnis. Et quoniam in variis Alme Vrbs locis uie publicę diuersis modis sunt impeditę, & inter alia à certis scalis à Bastoni, ut vulgariter dicitur factis, quę multis in locis uias publicas fere per unam cannam, & ultra occupant, in maximū, earūdem uiarū præiudiciū, & obstaculum, adeo ut duo currus concutientes cõmode pertransire nequeant: idcirco sub præmissis, & aliis arbitrio Camerarij, & Magistrorum præfatorum imponendis pœnis districte præcipiendo mandamus, ut in posterum nemo quominus uia pro duabus rhedis, Cochiis vulgariter nuncupatis, concurrentibus, lata, spacioaque remaneat, dictas scalas audeat ita componere, sed tantummodo duos, vel tres palmos ultra ianuam excedere: factas uero scalas præmissas ad dictos duos, vel tres palmos infra eosdem sex menses sub similibus pœnis reducere, & restringere unusquisque debeat. Muratores autem ibi aliter operantes, exilij & bonorum confiscationis pœnas incurere, & exoluere uolumus. Præterea cupientes non solum ipsam Urbem interiorem, sed etiam illius suburbia, & circuitum, ac uineas decorari, cum nobis innotuerit nonnullos pulchras, & deliciosas uineas, ac possessiones facere, & ampliare uolentes à uicinis illis terrenum, aut uineas, locari tamē, seu ad medietatem fructuum, vel aliàs dari, & concedi soliras, ad id vendere nolentibus impediri: præfatis Camerario, & uiarum Magistris, ut quoscumque, siue sæculares, siue Ecclesiasticos etiam si Monasteria quorumuis, etiam mendicantium ordinum, necnon Ecclesię, hospitalia, aut alia pia loca fuerint, terrena, uineas, aut canneta, locari tamen, aut ad medietatem fructuum, uel aliàs, ut supra dari solita, ab una; non solita uero locari à tribus, seu duabus partibus circumdata, extra tamen septa monasteriorum eorundem habentes, uel habentia; ad illorum in toto, uel parte, etiam pro uialium directura, & accommodatione faciendam, arbitrio dictorū dicti Camerarij, & Magistrorū uenditionē uicinis illa

fic circumstantibus, & ampliare uolentibus pro iusto & rationabili pretio per duos peritos per partes eligendos, & in euentum discordiæ per præfatos Magistros, habita dictorum electorum relatione, æstimando faciendam etiam manu Regia cogere possint, & debeant, etiam si loca ipsa non sint vel fuerint locari solita, & absque vlla difficultate; id etiam procedere volumus in vinea, canneto, vel terreno sic conuicino, vbi domus commoda pro domini habitatione non fuerit, concedimus, & ordinamus. Necnon huiusmodi nostram ordinationem non solū ad vineas, sed etiā ad casalia intra duodecim milliaria ab Vrbe consistentia, ad dictæ Urbis ornatum, & commoditatem dominorum casalium extendimus, ac extendi debere præcipimus, & mandamus. Cumque intellexerimus multa casalia magnæ quantitatis Rubrorum habere incorporata nonnullas terrarum portiones, aut petia modicæ quætitatis Pedicæ vulgariter nominata: volumus etiā, & ordinamus, vt quicumque casale habuerit centum Rubrorum, aut minus, & hoc maxime vbi aliquod nobile, siue commodū ædificium pro habitatione existat, & aliquam pedicham vicinam, & contiguam habeat; si ab vno latere tantū rubra centum, decem; & si à duobus, viginti; si à tribus, triginta: & si casale excedat summam centum, ad dictam ratam, vt supra, Et si aliquod etiam multorum rubrorum casale in alio incorporatum existat, videlicet cum aliqua lingua, quatenus dicta lingua sit incorporata, illam sibi arbitrio dictorum Camerarij, & Magistrorum pro pretio per peritos æstimando, & aucta decima parte pluris, vendicare possit. Et insuper eisdem viarum Magistris, vt quoscumque ad scalas quaslibet extra domos, & in viis, seu plateis publicis existentes, quarum præsertim in Regionibus Transyberinis, & Triuij maxima adest copia, & quæ vias publicas non parum impediunt, & occupant; necnon ad mœniana, aliàs Curritoria lignea, nignani vulgo nuncupata, extra muros domorum multum, vel modicum se porrigentia, & eminentia in vias publicas prospectum habentia, infra annum à die publicationis præsentium destruendum, & tollendum arbitrio Camerarij, & Magistrorum eorundem cogere, & compellere: Necnon domorum inquilinis, vt pensiones per eos pro tempore debitas etiam inuitis dominis retinere, & in expensas pro destructione scalarum, & Curritoriorum huiusmodi necessarias, absque eo quod ad iteratam dominis suis solutionem teneantur, cõuertere valeant, & debeant: quinimo inquilini ipsi dictas pensiones, donec scalæ, & Curritoria huiusmodi ablata fuerint, post simplicem inhibitionem eis faciendā suis dominis sub pœna solutionis dictis Magistris viarum iterato faciendæ nullatenus persolvere possint, quod tamen vnicuique ferrea, seu lapidea mœniana, quæ vulgo Arengherias, aut Balaustras vocant, habere liceat impune permittentes: Quodque quilibet infra annū prædictū suas porticus, seu porticalia penitus, & omnino destruere, & demoliri, aut muris claudere habeant; Dummodo porticus ipsæ non sint modernæ, & insignes iudicandæ & dignoscendæ iudicio eorundem Magistrorum viarum. Illæ vero porticus, quæ pro viarum dilatatione incidendæ erunt, ita manere tolerantur, quousque per præfatos viarum Magistros excisæ fuerint. Et præterea, quod inter casamenta, seu in locis eiusdem Urbis habitatis non liceat cuique habere hortos seu viridaria sepibus conclusa, sed illorum domini sub pœnis prædictis illa muris circumdare teneantur. Omnesque pontes lignei per vias publicas transuersi cum situm publicum occupent, & dictæ Urbis

ornatum

ornatum offendant, infra eiusdem anni terminum, exceptis tantum illis, qui nō in principalibus, sed transuersalibus viis, aut in viculis consistentes visum, & lucem non impediunt, iudicio eorundem Magistrorum dignoscendis: Et ulterius omnes pontelli in quibusuis domibus ruinosis in viis, siue plateis existentes, infra sex menses à die publicationis præsentium per illorum respectiue dominos, seu inquilinos sub pœnis præmissis omnino tollantur, & auferantur, auferrique debeant. Et quoniam ad dictæ Urbis decorem, & ornatum non parum cederet, si unaquæque Ars ab aliis artibus separata, & in vnum collecta, ac vnita suis locis, & ordine collocaretur; & præcipue illa, quæ ad victum sic sparsa non est necessaria, cum artifices ipsius Urbis quasi absque ulla distinctione inuicem confusi, absque maxima ordinis perturbatione, ornatuque, & decoris publici præiudicio habitare noscantur; qui, quorumque tabernæ, & officinæ, si in suis quique locis, & vicis segregatis ordinarentur, tam Urbis ornatui, quàm etiam illorum cõmoditatibus non parū consuleretur; vt omnis inter eos cõfusio amoueat, & ipsi ab inuicē iuxta species suas separati, in quantum poterit, decorē Vrbi adferant, simul & commoditatē: Ideo quod quoties, & postquā per Cameraariū, & Magistros viarū huiusmodi Artium diuisio, & situatio statuta, & ordinata fuerit, quicumque artifex cuiuscumque artis & exercitij in aliquo vico, via, aut platea dictæ Urbis, vbi suæ artis exercitium magis vigeat, & cõstitutum fu erit, vt præfertur, habitare voluerit: possit quemcumque alium cuiuscumque alterius à suo diuersi exercitij artificē inibi commorantē, seu commorari volentem expellere, & eiicere, ac expelli, & eiici, facere, & in illius locationes (dūmodo ad longū tempus, seu ad vitam, vel generationē non sint factas) subintrare pro eodemmet pretio; data tamen cautione de exercendo dictā suam artē in dicto loco ad minus per annum & ultra arbitrio Camerarij & Magistrorum viarum præfatorū: exceptis tamen semper dominis in propriis domibus habitantibus. Et ad euitandas controversias, possint ipsi Camerarius, & viarum Magistri semper & quancumque arbitrio suo decernere, & declarare, quæ ars in vno loco magis vigeat, quàm altera ac etiam artifices inquilinos sic pro tempore expellendo vnus mensis, aut longiorem ipsis Magistris beneuisum terminum ad euacuandum præfigere. Et insuper fines, limites, & vicos infra quos vnaquæque ars, & illius artifices suo ordine stare, & consistere debeant, constituere, & declarare: prout & quando eis videbitur, & placuerit, perpetuo statuimus, mandamus, & ordinamus. Et quia aeris putrefactio non solum ex malis humoribus, & immundiciis, sed etiam ex malis odoribus, & fœtoribus generatur: sicque ars Candelariorum diffusa per Urbem tetrum putorem reddens, multum noceat Ciuitati: idcirco quemadmodum artes vacinariorum, seu coriariorum, necnon artificum chordas musicales ex animalium fibris facientium malum reddētes odorem, ad fluminis ripam separata reperiuntur; ita & dictam Candelariorum artē, ut is putor exalationem habeat, prope flumen ad Sixti, siue Quatuor capitum, aut Sanctæ Mariæ nuncupatos Pontes, vbi Camerario, & viarum Magistris præfatis magis videbitur expedire, infra mensem à die publicationis præsentium sub confiscationis omnium bonorum ipsorum Candelariorum, & aliis etiam in eorum personam arbitrio Camerarij, & Magistrorum præfatorum infligendis pœnis reduci; ac in locationes aliis personis ibi factas, prout eisdem Magistris videbitur, subintrare debe-

debere, volumus, & mandamus. Et quoniam vrbs ipsa nimium est humiditati subiecta, sicque in certis partibus silicibus strata humidior efficiatur: propterea omnibus & singulis muratoribus sub exilij, aliisque pecuniariis, & etiam corporalibus dictorum Magistrorum arbitrio infligendis pœnis, dominis vero subducentorum ducatorum, ut præfertur applicandorum pœna, ne deinceps viam silicibus sternere, seu aliquas silicatas ante domos suas facere audeant, seu præsumant, inhibemus. Volumus autem, quod omnes viæ ipsius Urbis coctilibus sternentur lateribus, vnà cum suis interlineis, quas guidas vocant, piperino, tiburtinis, aut siliceo lapide, arbitrio dictorum Magistrorum, nec sint aliquo pacto interuisatæ, sed in unaquaque via sint omnes guidæ ex piperino, tiburtino, aut siliceo lapide. Et insuper præfatis Magistris viarum in perpetuum, & pro decore eiusdem Urbis, ac structura viarum principalium, præsertim intus & extra Urbem in via Flaminia de Populo nuncupata, infra vnum milliare, domos vinearum, & aliarum possessionum viis ipsis contiguarum, ad muros, & alia pro dictarum viarum principalium structura, & decore, arbitrio Camerarij, & Magistrorum eorundem necessaria conficiendum, fabricandum, & reparandum, vel ratam expensarum ipsos dominos, & quemlibet ipsorum pro prædictis, & eorum singulis respectiue quomodolibet tangentem, soluendum, & seu depositandum, prout ipsis Magistris videbitur. Et si aliquis, vel aliqui dictorum dominorum muros construere, aut alia ut præfertur facere, vel dictam ratam soluere recusauerint, præfati viarum Magistri pro celeriori expeditione ipsos dominos sic renitentes, & morosos ad suas vineas, siue possessiones in toto, vel parte alteri, seu aliis, pro iusto, & rationabili pretio, ut supra dictum est, extimando, vendendum, etiam manu Regia cogere & compellere: Ac ad tollendas disputationes iidem Camerarius, & Magistri viarum omnes, & singulas, ac quascumque difficultates, & dubia, quæ super præmissis, aliisque omnibus, & singulis in præsentibus contentis, & descriptis, ac illorum sensu, intelligentia, vel significatione oriri quandocumque contigerit: interpretari, & dissoluere arbitrio suo libere, & licite possint, & valeant, licentiam, facultatem, potestatem, & auctoritatem omnimodam impartimur. Præterea statuimus, & de nouo etiam ordinamus, quod in causa sternendarum viarum huiusmodi præfati Magistri sint meri Iudices, & executores, & ab eorum decretis, & mandatis in hac parte, sicuti in causa mercedis, non possit quoquomodo, nisi factò actualiter deposito penes Notarium ipsorum Magistrorum in pecunia numerata consignando, postea actori, vel restituendo reo, prout deinde per Camerarium, seu viarum Præsidentem, ad quem recursus fuerit, esset, vel erit iudicatum appellari, uel recursus ad quempiam, etiam pro tempore existentes Camerarium, Clericos, vel Præsidentes Cameræ Apostolicæ, aut quoslibet alios Iudices haberi: sed mandata præfata executioni demandari debeant, non obstantibus quibuscumque significationibus per prædictos, uel quoscumque alios forsan faciendis. Et ut eorundem Magistrorum viarum Officium in sua auctoritate, & dignitate, prout decet, habeatur, illorumque mandata diligentius executioni demandentur, & causæ super arte muratoria pro tempore nascentes sagacius & maturius veluti per expertos, & pro minori partium dispendio decendantur, omnes, & quascumque causas, lites, quæstiones, contro-

uerfias,

uerfias, & differentias tam inter quoscumque muratores, & fornaciarios, quàm eos; & quosuis alios Artifices, aut aliàs tam Ecclesiasticas, quàm sæculares personas super dicta arte muratoria, & rebus ad illam quomodolibet pertinentibus, ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus, tam actiue quàm passiuè mouendas, cum omnibus, & singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & cõnexis, ac toto negotio principali per præfatos Horatium Natum, & Hieronymum Pichum, modernos, & pro tempore existentes Magistros viarum dictæ almæ Urbis, qui coniunctim procedere debeant, simpliciter & de plano ac sola facti ueritate inspecta, etiam si, & quando eis videbitur sine strepitu, & figura iudicij, nullaque tela iudiciaria seruata, etiam manu Regia procedendo, audiendas, cognoscendas, decidendas, sinequæ debito terminandas esse, & fore decernimus, volumus, statuimus, declaramus, & ordinamus. Non præiudicando tamen, nec derogando prædictarum artium Consulatus: ita tamen quod à Sententiis ipsorum Consulium non possit ad aliquod aliud Tribunal appellari, nec recursus haberi, præterquam ad Magistros viarum præfatos, & dictæ Urbis Conseruatores seu Camerarium nostrum. Cum potestate citandi & inhibendi quos, quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam per edictum publicum, constito summarie, & extraiudicialiter de non tuto accessu, uel absentia, aut latitatione, sub pecuniariis, aliisque ipsorum Magistrorum viarum, & Conseruatorum respectiue arbitrio imponendis, & moderandis pœnis. Et in euentum non paritionis, inobedientes pœnas ipsas incurrisse vnica tantum citatione præuia, declarandi, & ab eis exigendi; dictasque causas in quomodolibet opportuna faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequendi: ita tamen quod neque Gubernator, neque Vicarius dictæ Urbis; neque curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, neque eiusdem Urbis Senator, nec Præsidentis Ripæ, seu Ripettæ, neque (præter tamen Camerarium nostrum dumtaxat) quicumque alius, vel alij eiusdem Urbis, vel extra eam vbilibet constituti Iudices ordinarij, vel extraordinarij, delegati, uel subdelegati, aut quæuis aliæ personæ cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, uel conditionis existant, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, & etiam habeant priuilegia, vel indulta, quod ipsi sint Iudices, vel Protectores aliquarum societatum, vel locorum etiam piorum, aut causarum illorum Auditores, quatenus ipsi viarum Magistri in causarum huiusmodi cognitione præuenerint, causas Artis muratoriæ huiusmodi nullatenus in toto, vel parte audire, cognoscere, decidere, seu se in illis quomodolibet, & quouis pretextu intromittere possint, neque debeant: & quicquid secus factum fuerit, irritum sit, & inane, ac pro infecto habeatur: & per prædictos viarum Magistros, si præuenerint, ut præfertur, omnino reuocari quandocumque possit: Saluo tamen, quod Clerici, & Præsidentes Cameræ Apostolicæ se in huiusmodi causis iuxta Pauli III. Litteras prædictas dumtaxat, & non aliàs, intromittere possint, perpetuo committimus, & mandamus: ac eosdem Magistros viarum, causarum, & litium huiusmodi Iudices, & executores speciales, & generales, ita quod in eis, ut præfertur alte, & basse procedere, & decidere valeant; constituimus, & deputamus: Saluo tamen recursum, si partes voluerint, ad ipsum Camerarium. Mandantes propterea dilectis filiis Vi-

N n

tellotio

telotio Sanctæ Mariæ in via lata, Diacono Cardinali Vitellio nuncupato, moderno, & pro tempore existenti Camerario, & Præsidentibus, & Clericis præfatis, quatenus statim visis præsentibus nullo alio desuper à nobis, vel successoribus nostris, aut dicta Sede, seu aliundecumque expectato mandato, omni mora, dilatione, & contradictione cessantibus, eisdem præsentibus in dicta Camera recipiant, & admittant, ac in illius libris registrari mandent, illasque inuolabiliter, & ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuo obseruent, ac ab omnibus, & singulis obseruari faciant realiter, & cum effectu: ac præsentibus litteras perpetuo durare, & valere, perpetuæque roboris firmitate subsistere, neque de surreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis, aut quod præmissa, & quodlibet præmissorum non fuerint vsu recepta, aut alio quocumque vitio, seu etiam intentionis nostræ, vel eiusdem Sedis, aut quouis alio defectu notari, vel impugnari, neque etiam per nos, vel successores nostros, aut dictam Sedem reuocari, alterari, suspendi, modificari, aut illis in aliquo derogari vnquam posse. Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & ipsius Ecclesiæ Romanæ Cardinales, etiam Legatos de latere, subblata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus, & declaramus. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Ostiensi, & Portuensi, ac Tusculanen. Episcopis per Apostolica scripta Motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentibus litteras, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quæ opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem Magistrorum viarum fuerint requisiti, solèmniter publicantes, eisque in præmissis omnibus, & singulis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciatur auctoritate nostra eisdem viarum Magistros approbationibus, extensionibus, ampliationibus, mandatis, præceptis, inhibitionibus, interdictis, concessionibus, indultis, commissionibus, deputationibus, decretis, declarationibus, reuocatione, aliisque præmissis, iuxta præsentium tenorem pacifice frui, & gaudere, Non permittentes eos, vel ab eis causam habentes per Camerarium, Præsidentes, & Clericos præfatos, aut quosuis alios quacumque auctoritate fungentes, contra præmissa, vel eorum aliquod quomodolibet indebite molestari, inquietari, vel perturbari. Contradictores quoslibet, inobedientes, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac alia Iuris opportuna remedia, appellatione postposita, cõpescendo: Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac cetera per nos dudum Motu simili edita super pœnarum per elufores, qui fabricas præmissas non fecerunt, neque faciunt incurfarum applicatione impressioni librorum de ordine nostro à Ciuitate Venetiarum ad Urbem traductæ facta, siue concessa, quam tenore præsentium, quoad præmissa, omnino reuocamus: Ac etiam nostra de non tollendo iure quæsito, Necnon recolendæ memoriæ Pauli II. & Pauli III. de rebus Ecclesiasticis non alienandis, ac alienatis recuperandis: Necnon Bonifacii VIII. etiam Roman. Pontificum prædecessorum nostrorum, de vna, & duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, necnon aliis quibusuis Apostolicis, ac in generalibus, prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, & edendis,

dis, constitutionibus & ordinationibus, ac Urbis, & Curie Romanæ, ac Camera Apostolicæ, eiusdemque Curie Tribunalium, ac quorumuis Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, & aliorum piorum locorum, necnon ordinum, Consulatuum, & societatum, ac vniuersitatum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis Statutis, & consuetudinibus, stilibus, visibus, naturis, decretis, capitulis, & etiam nouis reformationibus, legibus Pontificiis, & Imperialibus, sacris Canonibus, Priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis, illis, illorumque respectiue Populo, Ciuibus, Incolis, & Superioribus, ac tam supranominatis, quam quibusuis aliis personis, & etiam Iudicibus Ecclesiasticis, & sæcularibus, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu, & scientia similibus, vel ad quorumuis instantiam in genere, & specie, ac etiam cõsistorialiter & aliis quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis: Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficiency derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa, indiuidua, nõ autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret: illorum tenores, formas, & decreta in eis apposita, ac si de uerbo ad uerbum nihil penitus omisso, & forma in eis tradita obseruata, inserti forent præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliis in suo robore permanentibus, hac vice dumtaxat, motu & scientia similibus specialiter, & expresse derogamus, ac sufficienter derogatum fore, & censi volumus, & decernimus: necnon omnibus illis, quæ Sixtus, Leo, & Paulus III. prædecessores præfati in eisdem suis litteris non obtinere voluerunt, contrariis quibuscumque: Aut si aliquibus communiter, vel diuim ab ea eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari nõ possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret, præsentibus ad singula quæque loca deferri: volumus, & etiam declaramus, quod illarum transumptis, seu copiis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & alicuius Prælati sigillo munitis, eadem prorsus fides, etiam in iudicio, adhibeatur, quæ præsentibus, si vbi cumque forent exhibitæ, vel ostensæ, adhiberetur. Et ne quispiam vllò vnquam tempore præsentium ignorantiam prætere possit, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod ipsæ præsentibus litteræ in Camera Apostolicæ, & Curie Capitoli valuis, ac in acie Campi Floræ de Vrbe, per aliquem ex Curforibus nostris affixæ, copia illarum ibi dimissa, vniuersos & singulos, quorum interest, intra mensem à die affixionis huiusmodi computandum, perinde afficiant, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cõfirmationis, approbationis, innouationis, decreti, statuti, ordinationis applicationis, declarationis, extensionis, ampliationis, mandati, interdicti, ablationis, cassationis, amotionis, reuocationis, præcepti, intentionis, permissionis, concessionis, inhibitionis, impartitionis, commissionis, cõstitutionis, deputationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ

apud Sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Quinto, Decimo Kl. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Cæ. Glorierius

H. Cumyn.

P. Episcopus Narnien. Sumista:

Anno à Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo Quinto, Indictione octaua, Die vero Quinta mensis Decembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Pij diuina prouidentia Papæ III. Anno Sexto, Præfentes litteræ Apostolicæ in quinterno foliorum in totum (computato præfenti) triginta duorum publice affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Camera Apostolicæ, Curie Capitolij, & in Acie Campi Floræ, dimissis ibidem in singulis locis præfatis respectiue, præsentium litterarum copiis (vt moris est) affixis, per nos Bernardinum Andreutium, & Iulium Parinum, prælibati Sanctiss. D.N. Papæ, & Apostolicæ Sedis Cursores.

Philibertus Chapuis Magister Cursorum.

LITTERÆ S. D. N. D. PII QVINTI

Pont. Max. Per quas reducuntur ad viam iuris com-

munis ea quæ à Sixto III. Leone X. Pio III.

& aliis Rom. Pont. edita fuerunt

super iure congrui.

MOTU proprio, &c. Ad hoc nos Deus militanti Ecclesiæ præficere dignatus est, vt singulorum prædecessorum nostrorum gesta (eo inspirante, qui dat spiritum bonum petentibus se) reuoluentes, ea quæ certis tunc suadentibus rationabilibus causis emanarunt, ex aliis non minus attendendis rationibus ad rationis tramitem reducamus, prout rerum & temporum qualitate digesta salubriter in Domino conspiciamus expedire. Sane licet aliàs fel. re. Sixtus Papa III. Motu proprio, & ex eius certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine statuerit, & ordinauerit, quod tunc, & pro tempore existentes Romanæ Ecclesiæ Camerarius, & Magistri ædificiorum, & stratarum dicte Urbis ad requisitionem dominorum quorumcumque domorum, & aliorum bonorum, tenerentur in certis expressis casibus compellere vicinos ad domos, & alia bona expressa vendendum, pro pretio per peritos extimando, quodque vicini vendere volentes, non nisi vicinis emere volentibus vendere possent, & aliàs ac latius prout in dicti prædecessoris litteris continetur sub dat. Romæ apud

apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ, millesimo quadringentesimo septuagesimo pridie Kalend. Iulij, Pontificatus sui anno nono, Et successiue Leo decimus sub dat. Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis prædictæ, millesimo quingentesimo decimo sexto, quarto Nonas Nouembris, Pontificatus sui anno quarto, Ac Pius Quartus, sub dat. Romæ apud sanctum Marcum anno Incarnationis prædictæ, millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, decimo Kalend. Septembris, Pontificatus sui anno sexto, & alij Romani Pontifices prædecessores nostri litteras prædictas Sixti confirmauerint, innouauerint, declarauerint, ampliauerint, & extendiderint, & aliàs prout latius in dictis litteris continetur. Cum tamen, sicut accepimus, occasione litterarum prædictarum diuersæ lites, quæstiones, & controuersie ortæ, ac diuersa grauamina, læsiones, perturbationes, & incommoda diuersis personis generata & illata, ac litteræ huiusmodi quæ correctoriæ iuris communis existunt, & secundum propriam significationem stricte interpretari deberent, rigorosæ executioni etiam in casibus illis forsitan non expressis demandatæ fuerint, & in dies demandentur, in earumdem personarum animorum molestiam non modicam, ac propterea plurimorum ad nos querelæ delatæ fuerint, & in dies deferantur, conquerentium potissimum de rigore, vel potius iniustitia litterarum prædictarum, Nos attendentes quod ea quæ iuri communi, & sacris Canonibus contrariantur, & ex certis necessitatibus imminentibus, & ita forsitan requirentibus statuta & admissa sunt, perpetua esse non debent, & quod si legi ciuili multa rigorosa admittenti grauis uisa est iniuria, quæ inani honestatis colore velatur, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, neque suo arbitratu vendenda distrahere possint; & propterea constitutiones cassauerit, quæ liberum arbitrium distrahendi res proprias impedirent, multo grauior nobis esse videtur, qui sanctorum patrum decretis inhærentes nitimur, vt non nisi ea quæ ad pietatem & æquitatem, ac liberam disponendi de rebus suis facultatem, & ad quietem & tranquillitatem subditorum nostrorum, & querelarum, ac litium præfatarum amputationem tendunt, admittamus: litterarum omnium præfatarum veriores, necnon processuum desuper formarum tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur, necnon quarumcumque litium desuper forsitan motarum, & in quacumque instantia etiam super iustitiæ, vel iniustitiæ reuisione penden. status, merita ac nomina, & cognomina iudicum, & collitigantium præsentibus pro expressis habent. illasque ad nos harum ferie aduocantes, & extinguentes, perpetuumque super præmissis silentium imponentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera animi nostri deliberatione, & de apostolicæ potestatis plenitudine litteras, & constitutiones Sixti, Leonis, Pij, & aliorum prædecessorum nostrorum huiusmodi, quo ad pendentes in quacumque instantia, relictis tamen expensis illis qui sub prætextu dictarum bullarum iustam hucusque habuerunt causam litigandi, & futuras causas, ac si numquam emanassent, ad ius commune, & terminos, & viam iuris communis

e omnis omnino reducimus, reuocamusque, cassamus, & annullamus, ac viribus vacuamus. Ita quod in causis huiusmodi secundum iuris communis dispositionem, posthabitis litteris praefatis, procedi, sententiarum, & diffiniri debeat. Excipimus tamen a praesenti nostra reductione, & cassatione, quod si pro vna, vel pluribus aedibus sacris, aedificiis, viis, & plateis publicis construendis ampliandis, vel dirigendis, aliqua domus, vel alia aedificia, & bona essent in totum vel in partem incorporanda, demolienda, vel restringenda, quod in casibus praefatis, & non in aliis possint vicini, & habentes domos, sedimina, plateolas, & alia quaecumque bona, etiam si aliter vendituri non essent, compelli ad ea vendendum. Ita tamen quod compulsi praefati ultra aestimationem domus, sediminis, plateolae, & aliorum bonorum praedictorum faciendam per duos peritos communiter eligendos, & in casu discordiae per Magistros viarum loco tertij, quartam partem pretij ultra valorem vt supra aestimandum consequantur. Districtius inhibentes quibusuis &c. ne aliter quam vt praemittitur iudicare, vel contra praemissa sententiarum, aut lites praedictas prosequi quouis quaesito colore audeant, vel praesumant. Decernentes quoque omnes & singulas aliter quam vt praefertur ferendas sententias nullas, irritas, inanes, nulliusque roboris vel momenti, & tamquam tales nemini suffragari, nec a quoquam exequi quouis praetextu debere. Praesentes vero vim perpetuae constitutionis, & legis habere, & inter extraneas constitutiones nostras registrari, ac publicari debere. Nec vlllo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio notari, impugnari, inuaditari, ad terminos iuris reduci, in ius vel controuersiam vocari quacumque occasione, vel causa minime posse, minusque sub quibusuis similibus, vel dissimilibus gratiarum reuocationibus, suspensionibus, & limitationibus comprehendi nullatenus posse, sed semper ab illis exceptas, & quoties illae emanabunt, toties in pristinum, & eum in quo ante praemissa quomodolibet erant statum, restitutas, repositas, & plenarie reintegratas esse. Sicque ab omnibus censerem, & ita per quoscumque iudices quacumque auctoritate fungentem, etiam causarum sacri palatii apostolici Auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, sublata eis aliter iudicandi potestate, iudicari, & diffiniri debere: Irritum quoque, & inane si secus a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Mandamusque propterea dilectis filiis Aloysio tituli Sancti Marci presbytero Cardinali Cornelio nuncupato, moderno ac pro tempore existenti Camerario, & Magistris viarum in virtute sanctae obedientiae, ac excommunicationis poenis, vt praesentes nostras inuiolabiliter, & ad vnguem in omnibus, & per omnia perpetuo obseruent, & ab omnibus, & singulis realiter, & cum effectu obseruari faciant. Non obstantibus litteris Sixti, Leonis, & Pij praefatis, & aliis apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, ac quibusuis etiam iuramento &c. statutis, ac legibus etiam municipalibus, ac quibusuis clausulis etiam praeseruatius in dictis litteris apposis, necnon regula nostra, & aliorum Romanorum Pontificum de non tollendo

tollendo iure quaesito: quibus omnibus etiam si de illis &c. illorum tenores &c. hac vice latissime derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis, & consuetis. Et quod litterarum praefatarum tenores, ac litium status, & merita habeantur pro expressis &c. seu &c. & de auocatione illarum, & extensione, necnon reductione, reuocatione, cassatione, annullatione, & viribus euacuatione, exceptione, inhibitione, decreto, & aliis praefatis, quae hic pro repetitis habeantur, & ad partem perpetuo in forma gratiosa, & cum alia si videbitur deputatione iudicum &c. qui assistant, & praemissa obseruari faciant &c. & sub censuris &c. cum potestate citandi &c. inhibendi &c. inuocato &c. saecularis, & cum derogatione quorumcumque contrariorum, quorum omnium tenores &c. latissime exprimi possint. Et cum decreto quod litterae, vt ad omnium notitiam deducantur, imprimi debeant per impressorem nostrum Cameralem, quae sic impressae in valuis basilicae Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariae Apostolicae, ac acie Campi Florae affigantur, ipsaeque sic affixae perinde afficiant, ac si essent omnibus personaliter intimatae. Et nihilominus earundem transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius in dignitate ecclesiastica constituti munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Et quod praesentis Motus proprii sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat tam in iudicio quam extra, attento quod in Vrbe, seu, si videbitur, litterae desuper cum maiori praemissorum expressione, etiam per breue expediri possint.

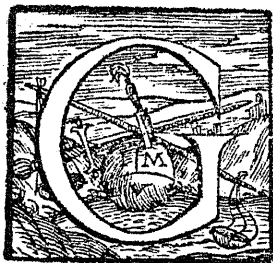
Placet motu proprio. M.

Datum Romae apud sanctum Petrum, Quarto idus Aprilis, Anno Sexto.

Anno a Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Indictione decimaquarta, Die vero vigesima prima Aprilis, Pontificatus Sanctiss. in Christo patris & D. N. D. Pij Papae Quinti, Anno Sexto, supradictae litterae affixae & publicatae fuerunt ad valuas basilicae Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariae Apostolicae, & in acie Campi Florae, dimissis in locis supradictis copiis affixis, per me Alexandrum Astancollum Curf.

Antonius Clerici magister Curf.

L I T T E R A E S. D. N. D. G R E G O R I I
Papæ XIII. Constitutionis de Ædifi-
ciis & Iure congrui.

REGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei ,
Ad perpetuam rei memoriam. Quę publice utilia
& decora esse huic almę Vrbi ratio ipsa atque
vñs docuit, ea priuatis cupiditatibus, ac commo-
dis preferenda censemus. Cum itaque sc̄l. memor.
Pius Papa Quintus p̄decessor noster nonnullas
per sc̄l. record. Sixtum Quartum, Leonem Deci-
mum, & Pium etiam Quartum, similiter p̄de-
cessores nostros ad ornatum Vrbi editas constitu-
tiones, vnā cum decreto Camerę Apostolicę de Inquilinis in emptioni-
bus domorum preferendis, tamquam iuris communis correctorias, & quę
nimis late à Iudicibus interpretatę causam iniurię quamplurimis paupe-
ribus inferendę p̄berent, duobus editis scriptis, quorum solam signa-
turam sufficere voluit, motu proprio abrogasset, & ad viam iuris commu-
nis reduxisset: Dilecti filij Senatus Populusque Romanus abrogationem &
reductionem huiusmodi egreferentes, initio Pontificatus nostri, & aliàs
p̄sepe publico decreto à nobis enixe postularunt supplices, vt litteras
p̄fatas Pij Quinti, vti decori publico, ac multorum ciuium commodita-
ti infensas tollere pro nostro erga hanc almam Urbem paterno amore di-
gnaremur. Quam rem dum nos diutius differimus, plurimorum eandem
ob causam querimonias exostulantium sustinimus: quin etiam intelle-
ximus publicum ipsius Vrbi ornatum deferi, & magnifica ædificia iam-
pridem inchoata, propter nimiam quorundam cupiditatem interrupta
pendere, plurimosque ea de causa ædificandi consilium abiēcisse. Quibus
malis, quod minimo Ciuium nostrorum, ac Curialium detrimento fieri
possit, mederi cupientes, cum etiam in litteris Sixti, ac Leonis, ac Pij
Quarti huiusmodi multa addenda, & minuenda, ac aliàs animaduersione
digna apparet, opportunum arbitrati sumus, omnibus p̄dictis
Sixti, Leonis, & Piorum litteris antiquatis, & abrogatis, quę ab illis ad-
publicum Vrbi illiusque districtus ornatum, aeris salubritatem, ac pri-
uatorum etiam commoditatem prouide tunc ordinata fuerant, ea magis
accommoda his temporibus ratione moderata, simulque ea quę nos de nouo
statuenda duximus, vnica constitutione complecti omnia, ne publicum bonum,
ac decus iacere diutius pateremur.

1 Itaque dictas ac quascumque alias p̄decessorum litteras, quate-
nus ad aliquod eorum, quę his nostris litteris continebuntur, pertinent,
deque aliquo eorum statuunt, aut disponunt, antiquantes & abrogantes,
atque penitus reuocantes & tollentes, De potestatis nobis tributę pleni-
tudine statuimus, quod qui pro tempore fuerint Sanctę Romanę Ecclesię
Camerarius, atque ædificiorum, & viarum Vrbi Magistri, quacumque
Vrbi

Vrbi parte necessarium atque vtile fore cognouerint, possint pro viis
areis, plateis, aliisque locis publicis, siue veteribus dirigendis, & am-
pliandis, siue nouis ducendis, & constituendis, cogere dominos domo-
rum, & locorum quorumlibet, tam ecclesiasticos quàm seculares quacum-
que dignitate p̄ditos, vt vendant Conseruatoribus, aut Syndico eius-
dem Vrbi domos & loca, quę Camerarius & Magistri p̄dicti ad id necessa-
ria duxerint, siue illa domini ipsi inhabitent, siue aliis locare soliti sint, pretio à
Magistris p̄dictis statuendo.

2 Vbi vero aliquas ruinas esse perceperint, locaue aperta viis publicis hæ-
rentia, ne laceræ atque inhabitatæ domus, interruptaque spatiis interfacenti-
bus viarum septa, Vrbi deformitatem atque incommoditatem afferant, curent
ipsi Camerarius & Magistri eas celeriter sarciri.

3 Itaque quoscumque dominos, siue directos, siue vtilis domorum
dirutarum, vel arearum aliorumue locorum vacuorum, secus vias
publicas iacentium, grauibus p̄nis propositis, breuique ipsorum arbitrio
p̄finito tempore, cogant domos dirutas, vel areas, aliaue loca huius-
modi ab eis possessa, muro saltem claudere, murumque ipsum ad eam
altitudinem, quę proxima ædificia proximisque muros æquet, vel ad aliam,
quam ipsi p̄scripserint, attollere. Eamque ob causam iidem Camera-
rius, & Magistri, si ipsis visum fuerit, interdican interim inde dominis
exactionem, ac conductoribus, si qui forte fuerint, solutionem pensio-
num, seu canonum, aut censuum, easque faciant in huiusmodi opus ipsos-
met conductores impendere, quas cum conductores ita impenderit, do-
mini acceptas ferre debeant: cum vero impendere iussi neglexerint, opus
quod in tempore iuxta huiusmodi p̄scriptum factum non fuerit, sua ipsi
impensa perficiant. Quod si vel nulli sint conductores, vel pensiones in-
terea temporis debitæ satis operi non sint, neque tamen domini possiden-
tes domos dirutas aut areas locaue aperta huiusmodi sic clauerint, ex
tunc p̄finito tempore elapso, si vtilis tantum domini sint, ab vtili eor-
um dominio, omnique iure, quod inde eis competebar, cecidisse intel-
ligantur, locaue ipsa ad directos dominos libere, cum onere tamen il-
la ita claudendi, deuoluta sint eo ipso. Si vero etiam directum domi-
nium, siue per proxime dictam deuolutionem siue aliàs habeant, liceat
p̄dictis Camerario, & Magistris, postquam sic p̄finitum ipsis domi-
nis tempus effluxerit, tum exigendis propositis p̄nis, tum aliis crescen-
te contumacia etiam grauioribus, & sepius incutiendis, eos plectere, tum
vero etiam captis ex aliis illorum bonis pignoribus, eisque per subha-
stationem de more distractis, pecuniam cogere, vnde murus, & p̄scri-
ptum opus omnino perficiatur. Vel si hac quoque ratione non profecer-
int, loca eadem, modo domini ipsi illa non incolant, propositis ad hoc
semel, vel pluries edictis, quibuscumque personis illa nouis ædificiis in-
staurare, vel saltem sic claudere volentibus, locare, aut in emphyreusum
etiam ad longum tempus, vel ad vnus, aut plurium personarum siue succes-
surarum, siue nominandarum vitas, atque etiam perpetuò concedere, vel etiam
vendere, aut aliàs alienare pro pensione, aut canone, aut pretio quod reperiri poterit

ri poterit, ita quidem ut ex pluribus, hoc casu, oblatoribus, si quis rei particeps, aut confors fuerit, is præ omnibus obtineat, nisi forsitan & ipse in claudendo negligens fuerit: præter hunc autem, vicini ceteris, & inter vicinos qui magis indiget, vel qui vicinus est à pluribus partibus, inter ceteros vero qui plus, qui que ad maiorem Urbis ornatum ædificare voluerit, præferatur, iudicio eorundem Camerarij, & Magistrorum.

4 Pro privatis autem ædificiis similiter aut novis construendis, aut veteribus ampliandis, liceat cuicumque quovis muro sibi propinquo libere uti, eique tigna, lapides, aliamque materiam ædificij sui, totumque ipsum ædificium iniungere, & annectere etiam si murus is ad vicinum suum totum pertineat, persoluto tamen eiusdem muri dimidio pretio, ad eam estimationem, quam duo periti, quorum singulos singulæ partes elegerint, vel illis discordibus ipsi viarum Magistris declaraverint.

5 Et si inter duas domos viculus fortè suæ intercapedo trium circiter, ut solet, palmorum intersit, liceat ei qui primus in altera earundem domorum ædificare cœperit, habita tamen ab ipsis Magistris licentia, totum sibi viculum nullo persoluto pretio occupare, ac domui suæ adiungere, domumque ad vicini murum producere, muroque, ut supra dictum est, communiter uti.

6 At si quis domum, fundum, solumve habens, ibi ædificare voluerit, illi Camerarius & Magistris præfati cogant vendi domos aliaque loca eidem domui, fundo, solo vicina, quæ eorum domini non incolunt, sed locare solent, quæque iidem Camerarius & Magistris huiusmodi ædificio utilia, & necessaria putaverint, pretio tamen aucto duodecima eius parte, ultra estimationem modo prædicto faciendam. Et nihilominus si ædificium ipsum insigne futurum sit, eique perficiendo aliqua domus etiam à domino habitata, vel hortus aliusve locus muris clausus opportunus cohæreat, eo casu (dummodo ædificium iam cœptum sit, idque à duobus saltem lateribus cohæreat domui, horto, vel loco huiusmodi, illiusque estimationem quadruplo sit excessurum) cogant dominum etiam sic habitantem, ut domum, hortum, vel locum vendat, aucto tamen dicto pretio ad quintam eius partem; dataque ipsi domino sex mensium dilatione post factam venditionem, quo interim ibidem permanens aliam sibi habitationem parare possit.

7 Præterea cum ob ducendam siue dirigendam viam, vel ob aliud opus publicum aliqua pars alicuius domus, quam dominus sine vlla fraude tunc habitaret, mandato dictorum Magistrorum diruta fuerit, unde domus habitationi domini incommoda efficiatur ut familiam non capiat, si iuxta illam fuerit alia domus annua pensione, vel aliàs locari solita, cuius coniunctione huiusmodi incommoditati subveniri possit, ut id fiat, cogant eam domino domus dirutæ, si ibi deinceps habitaturus sit, vendi pretio, quod supradicto modo æstimatum fuerit. Quod si diversorum dominorum domus huiusmodi iacturam passæ, locari solebant, non autem habitari, alio ipsorum dominorum petente, cogatur alius domum suam sic dirutam vel excisam vendere, constituto pretio ad estimationem prædictam, hac tamen distinctione habita, ut detur optio illi, qui minorem iacturam in sua passus fuerit,

an

an ipse velit aliam emere. Quin etiam, si quis post huiusmodi ruinas propter publicum aliquod opus factas propriam domum ea de causa aliqua parte dirutam vel excisam, quam ipse habitare solebat, sarferit, eique alia domus similem passa iacturam contigua sit, quam dominus similiter habitans intra tempus à Magistris præfinitum neque sarferit, neque muro clausit, sed deformem reliquerit, velitque is, qui suam sarfit, truncam illam sibi contiguam suæ coniungere, & ædificare, ac propterea pretio, ut supradictum est, æstimando, & amplius addita eiusdem pretij quinta parte emere, cogatur eius dominus, licet habitans, ita vendere.

8 Sed & cum aliqua domus, siue fundus, aut solum volente sua sponte domino vendendum erit, teneatur venditor perquirere à vicinis, quotquot erunt, qui rem aliquam immobilem illi contiguam habuerint (etiam si se empturos nullo modo antea professi sint) an aliquis eorum velit rem vendendam emere, eisque pretium atque omnia pacta & conditiones quibus cum alio vere, omnique procul fictione contraxit, intimare: perquisitio autem & intimatio fiant per unum ex Cursoribus, seu Mandatariis personarum diligenter si reperti fuerint; sin autem duorum Cursorum seu Mandatariorum diligentia reperiri commode non poterint, fiant domi dimissa copia: absentibus autem ab Urbe, docto extrajudicialiter, & summarie coram eisdem Camerario, & Magistris eos abesse, fiant per publicum edictum locis, quibus in Urbe consuetum est, assignandum. Quibus ita factis, iurent tam venditor quem emptor, apud acta Notarij dictorum Magistrorum, venditionem de huiusmodi re iam factam & intimatam esse veram, & in ea eiusque pretio non intercessisse dolum, fraudem, simulationemve aliquam. Post hæc si vicini prædicti se eisdem pretio ac pactis, & conditionibus empturos non declaraverint, & ibi ædificaturos non promiserint, presentes scilicet intra quindecim dies, absentes vero intra triginta, à die præstitorum huiusmodi iuramentorum: Rursus si tam presentes quam absentes intra alios quindecim dies ab huiusmodi declaratione, & promissione (si fiat) omnia iuxta ea quæ in venditione intimata continebuntur, non præstiterint, pretiumque si quod in illa solutum fuerat, non persoluerint, & de ædificando ibi ad certam summam, certumque tempus, ac sub certa pœna, prout ab eisdem magistris præscriptum fuerit, se non obligaverint, illis posthabitis, venditio cuicumque alij facta maneat & rata sit. Qui vero intra utrumque dictorum terminorum prædicta impleverit, ei ceteris exclusis venditio sic fieri debeat. At si perquisitio, & intimatio ita factæ, iuramentaque ita præstita non fuerint, quæcumque venditio de ea domo, siue solo cuicumque alij facta nullum ius emptori tribuat, & quo ad illum profecta sit, quamdiu vicini intra annum à die quo illam resciverint, se opposuerint. Siquidem aliquo ipsorum intra dictum annum petente, seque, ut prædictum est, obligante ad ædificandum, & pretium emptori (si is illud accipere, & emptori suæ renunciare, ac ratione illius, prout Camerarius & Magistris mandauerint, cauere voluerit) restituyente, alioqui pretium ipsum deponente, venditio ei facta censeatur, & perinde ex illa in rei possessionem inducatur expulso inde dicto primo emptore, ac si cum eo, & ad eiu

O o 2

commo dum

commodum celebrata esset. Rescivisse autem, quod ad hoc attinet, intelligatur quocumque modo perceperint, vel hoc solum rem scilicet fuisse venditam, licet neque pretium neque alias condiciones aut qualitates perceperint. Post dictum vero annum maneat prima venditio, neque hac de causa à quoquam amplius impetatur. Cæterum eo casu quo perquisitio, & intimatio prædictæ fient; si in illa venditione aliqua simulatio præsertim circa pretium augendum admissa fuerit, tum venditio nulla sit, tum simulatores ipsi alter re, alter pretio privati sint, ipsumque pretium ipsaque res Camera Apostolicæ applicentur eo ipso. Et præterea iidem simulatores pœnis falsi, & si iuraverint, etiam periurij puniantur.

9 Eadem omnia & cum inquilino locum habeant, cum domus volente domino venalis erit, videlicet ut etiam ipsius domus inquilino (si quis erit) perquisitio & intimatio fiant modo prædictis; ipseque, si emere voluerit, tum intrâ eosdem terminos, tum deinceps eadem faciat, quæ vicini facere debent, excepta dumtaxat oblatione, & obligatione de ædificando. Etenim inter inquilinum & vicinos ea sit distinctio, ut volentibus ædificare vicinis, inquilini nulla ratio habeatur: sed tantum vicinorum. At illis non promittentibus ædificare, inquilino, etiam si ædificaturus non sit, idem ius in emptione competat, quod vicinis, si ædificare vellent, secundum prædicta competeret.

10 Verumtamen quando in singulis casibus prædictis siue coactæ siue spontaneæ venditionis duo vicini fuerint, quorum ædificiis vendenda res opportuna existat, & propterea illam sibi quisque ex hac constitutione vendi postulet, is obtineat, qui magis illa indigerit. Aut si uterque æque indigeat, inter utrumque diuidatur, quatenus utriusque commoda portio tribuatur. At si huiusmodi portiones utriusque forent inutiles, tota illi detur, cuius ædificatio à pluribus partibus vel aliâs magis adhæserit. Si vero alteri tantum diuisio inutilis futura sit, nihil illi, sed tota alteri detur. Quod si nulla fuerit ædificantium indigentia, is præferatur, qui magis fuerit vicinus, vel in vicinitate pari, is qui plus, quique ad maiorem Urbis ornatum iudicio eorumdem Camerarij, & Magistrorum ædificare voluerit.

11 Præter supradictos autem vicinitatis casus, si quis domum, aliumve fundum, aut solum in emphyteusim, aliumve titulum, perpetuo, vel ad unius aut plurium personarum vitam pro annuo canone aliaue responsione concessum habeat, ibique ædificare velit, liceat eisdem Camerario & Magistris eo petente, domum, fundum, aut solum huiusmodi ab eius directi domini, licet nolentis, proprietate, dominio, ac iure, necnon à canonis seu responsionis præstatione eximere, & liberare; alia re stabili prius constituta, pretij, commoditatis, redditus, ac bonitatis saltem paris, quæ loco illius liberatæ sit quoad omnia, & ad eundem directum dominum ratione proprietatis, dominij, devolutionis, & aliâs cuiusque iuris, & oneris eisdem modo, & forma pertineat, quibus illa pertinebat: translato quoque ad istam huiusmodi canone siue responsione, cum augmento quintæ illius partis: & insuper præstita idonea cautione, & etiam facta per illum qui ædificaturus est obligatione omnium suorum bonorum, tum quod res, in quam facta est hu-

est huiusmodi translatio, libera est; tum etiam de euiditione in ea forma, qua in Vrbe præstari solet.

12 In rusticis quoque prædiis, ut & illorum nitore ad honestam in illis hominum commoditatem, salutaremque siue animi siue corporis refectionem aliqua ratione consulatur, illud obseruetur: Ut qui vineas, aut canneta intra tria ab Vrbe milliaria, siue partiariis colonis aliqua parte fructuum, siue aliis pecunia solent locare, cogi possint eadem vendere pretio æstimando, ut supra dictum est, & amplius duodecima ipsius pretij parte iis, qui prope illa vineas possident, quas colunt sua impensa; dummodo emptorum vinearum sint non solum maioris pretij, & mensuræ, sed magis etiam & culturæ, & ædificiorum structuris conspicue; hisque omnibus illa tantopere superent, ut magna inter utraque adsit inæqualitas, iudicio eorumdem Camerarij, & Magistrorum. Non possint autem cogi, ut partem tantummodo earum vendant.

12 Ii vero qui vsque ad duodecim ab Vrbe milliaria habent prædialia mensuræ decem dumtaxat, vel pauciorum rubrorum (quas linguas seu pedichas dicunt) contigua maioribus aliorum prædiis, quæ casalia appellantur: Item ij quoque ex quorum Casalibus similes linguæ seu pedichæ eiusdem mensuræ, in aliorum intra idem spatium duodecim milliarium constituta casalia excurrunt, eaque interfecant, ut à duobus, ut minus, lateribus linguæ ipsæ à vicinis casalibus circudentur, cogi possint (siue ipsi colant, siue aliis locent), illas vendere, constituto pretio ad æstimationem de qua supradictum est, adiectaque eiusdem pretij quinta parte.

14 Quæcumque autem supra statuta sunt, tum de urbanis tum de rusticis prædiis aut sponte aut coacte vendendis, vel etiam à directis dominis liberandis, ea locum habeant omnino, siue prædialia ipsa sint ecclesiastica, & ad quascumque ecclesias, & basilicas, etiam dictæ Urbis, etiam Patriarchales, aut cuiusvis ordinis monasteria, & etiam mendicantium domos, aliaque loca religiosa, necnon hospitalia etiam nationum, aut regularium, militiarum, sodalitatesque, aut confraternitates, cæteraque pia loca pertinentia, dummodo neque contigua ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, religiosisque, ac piis locis huiusmodi, neque intra illorum septa consistant: siue sint priuatarum personarum capellæ, & oratoria, vel domus, aut loca seruandæ hospitalitati destinata, modo hospitalitas inibi iam neque exerceatur actu, neque amplius exerceri debeat: siue sint laicalia, & cuiuscumque fideicommissi, substitutioni, successioni vel dispositioni obnoxia: & tam hæc laicalia, quam illa ecclesiastica, eorum qui illa reliquerunt seu dederunt vltima vel alia voluntate alienari prohibita, ac quocumque onere gravata.

15 Sed quoties casus euenerit, quod res aliqua hac constitutione vendi debeat, si is ad quem pertinet eam vendere bis monitus à Camerario & Magistris, cum assignatione conuenientis termini ad vendendum, id recusauerit, vel malitiose distulerit, tunc Camerarius & Magistri vice ac nomine recusantis, vel differentis rem ipsam vendant, cum promissionibus, obligationibus, renunciationibus, pactis etiam pœnalibus, & clausulis consuetis, pretiumque quod inde cum eius augmento proueniet, apud ad eam sacram, vel personam fidei, & facultatibus idoneam deponant. Deinde si res ecclesiastica erat, vel etiam si laicalis, sed (quod sciatur) fideicommissi, siue dispositioni subiecta, alienariue prohibita, aut

ta, aut onere grauaa; antequam emptor eius possessionem assequatur, pretium ipsum totum in aliquorum bonorum immobilium emptionem, vtiliter conuertatur, cauente de euictione etiam ipso emptore, & ad id omnia bona obligante. Denturque bona inde empta domino rei venditæ. Quo factò venditio rei illius nequaquam rescindi, aut etiam impugnari possit, prætextu quarumuis obstantium dispositionum, siue etiam inutilitatis ecclesiæ, aut loci, vel personæ cuiusquam. Et insuper res illa vendita libera sit & exempta ab omnibus huiusmodi dispositionibus, prohibitionibus, & oneribus, eaque ad bona, in quæ illius pretium conuersum est, sint translata. Et exinde bona ipsa dictæ venditæ rei loco maneant, eisdemque prorsus dispositionibus, prohibitionibus, & oneribus subiaceant, quibus illa subiacebat: sintque nihilominus de euictione illius emptori obligata eo ipso. Sin autem res vendita neque ecclesiastica erat, neque eiusmodi vinculis obnoxia habebatur, & qui eius dominus fuerat, venditioni ita factæ consentire velit, ac fideiussores de euictione præstare, pretium illi soluatur. Quod si huiusmodi fideiussores præstare noluerit, vel etiam non potuerint, emantur ex ipso pretio arbitrio eorundem Camerarij, & Magistrorum, vel loca montium non vacabilium, vel alia bona immobilia de quorum euictione idoneis fideiussoribus sit cautum, eaque dicto domino tradita, sint loco similis cautionis pro re vendita, donec aliter emptori idonee caueatur, & interim vendi, aut aliàs alienari nullo modo possint. Verum vsquequo pretium, vel ex pretio alia res empta, vt præfertur, domino tradatur, pensio, quæ ex ipsius rei venditæ locatione percipi solebat, vel percipi verisimiliter potuisset, eidem ab emptore persoluantur.

16 Curent autem Camerarius, & Magistri, vt quisquis per causam ædificandi huius constitutionis fauore vti voluerit, ei ante omnia, consideratis tum ipsius, tum loci qualitatibus, summam, quam ædificando, vt minimum, impendere, ac tempus quo inchoasse quoque perfecisse debeat, propofitis quas voluerint pœnis præscribant. Isque ad prædictum huiusmodi promittat, & se bonaque sua omnia arctissime obliget, subirurus omnino pœnas ipsas nisi promissa præstiterit, omni purgatione moræ ex quocumque iure, & etiam canonica equitate competenti penitus sublata. Et nihilominus compellendus ab eisdem Camerario & Magistris vel promissa perficere, vel quæ propterea emit, & etiam illis vicina, quorum occasione emit, & in quibus se ædificaturum proposuerat, loca, & domos aliis ædificare volentibus, iusto pretio, sicut supradictum est, æstimando, absque vllò augmento vendere.

17 Sed ne aliquorum impunitas, qui (vt accepimus) beneficio litterarum Sixti, & Leonis ac Pij Quarti dum illæ vigerent abusi, domos, & loca ex illarum dispositione acquisita infabricata adhuc retinent, aliis admittendi similia audaciam præbeat, iidem Camerarius & Magistri illos omnes qui à viginti annis citra loca aliqua ex dictarum litterarum dispositione emerunt, seque in illis ædificaturos promiserunt, nec præstiterunt, cogant ea omnia quæ tunc facere debebāt, intra spatium sex mensium, à die præcepti eis hac de re faciendi implere: alioqui pœnas præmissas ab iis exigant omnino. Et præter illas, loca eadem dominis quibus ablata fuerunt, si ipsi velint, eodem pretio quod tunc solutum fuit restitui, vel illis nolentibus, aliis qui ibi ædificaturi sint, pretio,

tio, vt supradictum est, æstimando vendi compellant.

18 Cæterum pœnæ omnes quas incurrent qui aduersus constitutionem hanc, seu Camerarij & Magistrorum pro ipsius constitutionis executione mandata, vel decreta admiserint, locis piis dictæ Urbis ita applicata sint, vt illi ex locis ipsis irreuocabiler debeantur, pro quo primum pœnæ ipsæ post illarum incursum petita fuerint; ad quam petitionem, lapsis ab huiusmodi incursum triginta diebus, (nisi dicti Camerarius, & Magistri illas iam pro eorum debito exegerint) quilibet in dicta Vrbe, vel in Romana Curia Iudex ad illarum exactiorem indefinenter procedat, donec eidem loco vere & integre persolutæ fuerint. Nullo autem dictorum locorum petente, noster in Vrbe Vicarius eas de manu dictorum Camerarij, & Magistrorum acceptas, vel eis ab ipso interpellatis negligentibus, ab eorum debitoribus exactas, inter dicta loca, iuxta eorum indigentiam, arbitrio suo distribuat.

19 Nos enim ad supradicta omnia, & singula faciendum, & exequendum, inque illis, & pro illis summarie, simpliciter & de plano, solaque veritate inspecta, ac manu regia, etiam ex officio, procedendum, plenam, expeditam, liberamque auctoritatem, & potestatem, Camerario scilicet in ecclesiasticas, eidemque & Magistris viarum prædictis in laicas, ac quoad pœnas prædictas Vicario, ac singulis Urbis, vel Curie Iudicibus huiusmodi, in quascumque personas, de eadem potestatis plenitudine presentis constitutionis auctoritate tribuimus, & demandamus.

20 Decerne ntes eadem omnia, & singula quæ supra statuta sunt, si quando in aliquo ea de eorum sensu controuersia continget, in eam partem interpretanda esse, quæ ad Urbis ornatum magis facere videbitur. Ac semper & vbique siue in iudicio siue extra iudicium fauorabilia censerit. Et ita ab omnibus Iudicibus etiam Palatij Apostolici Auditoribus & Cardinalibus, sublata quauis aliter interpretandi, & iudicandi potestate, interpretari & iudicari debere. Et si secus fiat, fore irritum & inane.

21 Non obstantibus præmissis, ac felicitis record. Simmachi, & Pauli II. de rebus ecclesiæ non alienandis, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, legibus etiam Imperialibus, dictæque Urbis, atque ecclesiarum, monasteriorum, & locorum religiosorum, siue piorum, ordinumque, quorum bona huiusmodi fuerint, statutis & consuetudinibus, necnon testantium voluntatibus, aliisque dispositionibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque & litteris Apostolicis eisdem ecclesiis, monasteriis, & locis, eorumque superioribus, capitulis & conuentibus, seu Populo Romano, aliisque quibuscumque concessis, & quibusuis aliis Sedis Apostolicæ indulgentiis, per quæ presentium executio, & per eas tribuere iurisdictionis explicatio posset quomodolibet impediri, vel tardari: quibus omnibus, eorum tenores pro plene, & integre expressis habentes, de potestatis plenitudine prædicta derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

22 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ antiquationis, abrogationis, reuocationis, sublationis, statuti, tributionis, deman-

dationis, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud Sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicae, Millesimo quingentesimo Septuagesimo Quarto, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

M. Datarius.

Ca. Glorierius

A. de Alexiis.

Anno à Natiuitate D.N. Iesu Christi Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Indictione secunda, Die vero Decimaquinta mensis octobris, Pont. Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Gregorij diuina prouidentia Papae XIII. Anno eius tertio, retroscriptae litterae affixae, & publicatae fuerunt ad valuas Basilicarum Ecclesiarum Lateranen. & Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariae Apostolicae, & acie Campi florae, vt moris est, per nos Petrum Aloysium Gaytam, & Io. Guerardi Curs.

Alexander Astancollus Magister Curs.

LITTERAE PAULI PAPAE III. IN
fauorem seruorum libertatem in Palatio Conseruatorum acclamantium.

AVLV S Papa III. Motu proprio &c. Nouimus, quod in hac Alma Vrbe nostra, quae caput Ecclesiae existit, sicut haecenus ante Christianam Religionem totius orbis sibi, & merito, caput obtinebat, ob reuerentiam Christianae religionis asperum seruitutis iugum penitus extinctum fuerit: quinimo ex causa praedicta mancipia quaeq. ad sacri Senatus Camerae Urbis officium, & eiusdem nostrae Urbis Conseruatores confugientia, & libertatem acclamantia, libertatem consequi, veteri instituto consueuerunt, ac forsitan etiam Magistratus praefati ex speciali Priuilegio Pontificali, seu Imperiali potestate mancipia huiusmodi ab aspero seruitutis nexu liberandi habeant priuilegia, quae huiusmodi tam temporis diuturnitate, quam etiam in Urbis direptione deperdita esse potuerunt: Nos volentes dignitatem Conseruatoriam praedictam in praemissis speciali fauore proficere, & ambiguitates tollere, harum serie, motu, & scientia similibus de Apostolicae potestatis plenitudine iurisdictionem, potestatem, & facultatem, per quam mancipia quaecumque sub iugo seruitutis quoquomodo obligata ad sacri Senatus Camerae Urbis officium, & pro tempore existentes Urbis Conseruatores, confugientia, & libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertate donari, & Romani ciues, liberi que homines effici possint, & debeant, reins.

reintegramus, & quatenus opus sit, de nouo damus, concedimus, & gratiose impartimur, ita quod mancipia quaecumque quae ab eisdem Conseruatoribus liberata haecenus fuerunt, & in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique habeantur, teneantur, & reputentur, & tractentur, & facultatem habeant in iudiciis standi, contrahendi, & alia faciendi, sicut ceteri Ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ita ex nunc prout ex tunc, & econtra, libera esse volumus, & mandamus, ac liberamus, omni iuris cuiuslibet statuti, consuetudinum vel aliorum contrariorum rigore penitus reiecto, irritum, & inane decernenti. quicquid scienter, & ignoranter contra praesentium tenorem factum, & attentatum fuerit, & ab omnibus iudicibus tam ordinariis, quam delegatis, etiam quacumque iurisdictione fungentibus aliter iudicandi, sententiandi, & diffinendi potestate, & facultate sublata. Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, stylo palatii, priuilegiis, indultis, statutisque etiam iuramento firmatis in specie, vel in genere editis, cum quibusuis clausulis, & derogationibus derogatoriis, & per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros etiam per litteras sub plumbo, & cum derogationibus quibuscumque emanatis, aliisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores &c. pro expressis habentes, & alias latissime extendendi derogamus.

Fiat, vt petitur. A.

Et cum absolute à censuris ad effectum praesentium & quod litterae etiam in forma Breuis expediri possint, & obstantiae habeantur pro expressis.

Et cum derogationibus solitis, & potestate, & facultate latius extendendis.
Fiat A.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Iulij, Anno primo.

LITTERAE S. D. N. D. PII PAPAE
Quinti Constitutionis super forma
creandi Census.

IV S Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Cum onus apostolicae seruitutis obeuntes cognouerimus innumeros celebratos fuisse, & in dies celebrari censuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à nostris antecessoribus eisdem contractibus statutos, verum etiam, quod deterius est, contrariis omnino praedictionibus propter ardentem auaritiae stimulum, legum etiam diuinarum manifestum contemptum praesc ferunt, non potuimus animarum,

Pp

prout

prout tenemur, salutem consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfaciendum, tam graui morbo, letiferoque veneno salutari antidoto non mederi. Hac igitur nostra constitutione statuimus, censum seu annum redditum creari, constitui nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit. Rursum nisi vere in pecunia numerata, presentibus testibus, ac notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, iustoque pretio. Solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conuentiones directe, aut indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non teneatur, nullo modo valere volumus. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, & libere, ac sine solutione laudemij, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, uel rei, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari. Vbi autem vendenda sit, volumus dominum census aliis omnibus præferri, eique denuntiari condiciones quibus vendenda sit, & per mensem expectari. Pacta continentia morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem censui subiectam, siue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla. Immo & censum augeri, & nouum creari super eadem, vel alia re in fauorem eiusdem, aut personæ per eum suppositæ pro censibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus. Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de iure, & ex natura contractus non spectarent. Postremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui: non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe, aut indirecte talem facultatem auferentibus, quibuscumque verbis, aut clausulis concepta sint. Cum vero traditione pretij redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & post denuntiam, intra annum tamen, etiam ab inuito pretium repeti posse, & vbi pretium nec volens intra bimestre soluat, nec ab inuito intra annum exigatur; volumus nihilominus quando-cumque redditus extingui posse, præiudicia tamen semper denuntia, de qua supra: & non obstantibus his de quibus supra, idque obseruari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuisset, nec vnquam effectus secutus fuisset. Pacta etiam continentia pretium census extra casum prædictum, ab inuito aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus: Contractusque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus. Et ita illis propterea non obstantibus, quicquid vel expresse,

vel

vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fisco volumus posse vendicari. Hanc autem salutiferam functionem nedum in censu nouiter creando, verumetiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuo, & in omnibus seruari volumus. Declarantes pretium semel censui constitutum numquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui vel augeri. Et licet legem ipsam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos sub alia forma peruenerunt census, hortamur in Domino, vt singulos contractus censuræ bonorum religiosorum subiiciant, & animarum salutem consulant. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis, & consuetudinibus, necnon priuilegiis, & litteris etiam per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriis derogatoriis, necnon irritantibus decretis, ex quavis causa etiam per modum legis vniuersalis, aut alias quomodolibet editis, siue in fauorem vniuersitatum, communitatum, collegiorum, congregationum, ciuitatum, & locorum concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis, illorum tenores presentibus pro expressis habentes, quatenus directe vel indirecte presenti nostræ constitutioni in toto, vel in parte contrariantur, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod presentes in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extrauagantes perpetuo valituras conscribantur. Et quia difficile foret presentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius Prelati munitis, eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, annullationis, statuti, mandati, iudicij, hortationis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, quartodecimo Kalendas Februarij, Pontificatus Nostri Anno quarto.

Cæ. Glorierius
H. Cumin.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

Anno à natiuitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Indictione duodecima, die vero vigesima nona mensis Ianuarij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri Domini Pij diuina prouidentia Patris Quinti Anno eius quarto, retrospectæ litteræ apostolicæ affixæ & publicatæ fuerunt Romæ in locis retrospectis, videlicet ad valuas basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ apostolicæ, & in acie Campi Floræ, per nos

P p 2

Camillum

Camillum Cherubinum, & Christianum de Mont, prælibati sanctissimi domini nostri Papæ Cursores.

Ioannes Guerardus Magister Cursorum.

Lectæ, & publicatæ fuerunt retrospectæ litteræ Romæ in Cancellaria apostolica, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, die vero Sabbati vigesima nona mensis Ianuarij. Pontificatus D. N. D. Pij Papæ Quinti Anno Quarto,

A. Lomelinus Custos.

LITTERÆ S. D. N. D. GREGORII
Papæ XIII. Constitutionis super Doctoribus Romanis ad lecturam in studio, seu gymnasio
almæ vr̄bis in quacumque facultate eligendis.

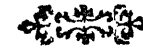
REGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes vniuersos Almæ Vr̄bis nostræ origine ciuium filios ad bonarum litterarum cognitionem, & doctrinam pro communi, & publica utilitate, & dictæ Vr̄bis ornamento & honore paterna charitate, & Sedis Apostolicæ munificentia, atque liberalitate allicere, vt ipsis & etiam cæteris ad virtutem calcar honorificum, & fructuosum addatur; Motu proprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de mera nostra liberalitate, dilectis filiis Senatui, & Populo Romano, quod ex nunc deinceps, & perpetuis futuris temporibus omnes, & singuli adolescentes, & iuuenes doctores ex patre, & auo Romæ natis Romani excedentes vigesimum secundum suæ ætatis annum, qui in studio, seu gymnasio publico dictæ Vr̄bis in quacumque facultate pro tempore legere voluerint, ad lecturam huiusmodi, facta tamen prius per eos coram dilectis filiis nostris S. R. E. Cardinalibus super eodem studio, seu gymnasio deputatis, ac illius Rectore, & Reformatoribus pro tempore existentibus vna lectione, admitti debeant, cum salario viginti quinque scutorum quolibet anno pro vnoquoque, qui, vt præfertur, legere voluerit, apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo concedimus, & elargimur. Necnon eisdem doctoribus, vt præfertur, qui in eodem Gymnasio munus legendi subibunt, dictum salarium annuum viginti quinque scutorum ipsis, & eorum cuilibet debitis, & consuetis in eodem studio, seu gymnasio temporibus, ac de, & ex eiusdem studij, seu gymnasij redditibus, prouentibus, vectigalibus, & aliis emolumentis vniuersis per eos, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, persoluum, motu, & auctoritate similibus constituimus, & assignamus, ipsosque ad lecturam huiusmodi recipi, & admitti, ac salarium eis, & eorum singulis persolui debere, vt præfertur, decernimus. Mandantes propterea dilectis filiis

illis Conseruatoribus Camera dictæ Vr̄bis, ac Rectori, & Reformatoribus dicti studij, seu gymnasij, præsentibus, & futuris, aliisque omnibus, & singulis, ad quos id quomodolibet spectat, & pro tempore spectabit, quatenus præsentibus nostras litteras recipiant, & admittant, ac inuiolabiliter obseruent, & ab omnibus, quos ea quomodolibet concernunt, & concernent, obseruari mandent, & faciant: necnon doctoribus legentibus huiusmodi de dicto salario debitis, vt præfertur, temporibus annuatim respondeant, & etiam faciant ab aliis responderi: realiter, & cum effectu: & si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignorâter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac studij, seu gymnasij, necnon vr̄bis huiusmodi iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & litteris apostolicis quibusuis superioribus, & personis in genere, vel in specie sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam motu simili ac consistorialiter, & aliâs in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliâs in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, Die xij. Octobris. M. D. LXXIIII. Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Cz. Glorierius.

INDEX
MATERIARVM QVAE
IN VOLUMINE
STATVTORVM
CONTINENTVR.

ORDINE ALPHABETICO.

PRIMI LIBRI.

- A**
B S E N S extra districtum non est ad sententiã citandus, sed sufficit citasse procuratorem. cap. 52
 Absente vel infirmo aliquo ex collateralibus quis vices suas fungatur, & in quibus actibus. cap. 11
 Absentes ciues in districtu habitantes quomodo citentur. cap. 56
 Actor in ordinariis post litis contestationem libello siue positioni nil addere potest, nisi resectis expensis. cap. 59
 Actor cessans respondere positionibus rei poenam de qua hic incurrit. cap. 68
 Actio personalis eum priorem facit qui habet causam priuilegiatam. cap. 128
 Actio spoliij, vide Spoliij actio.
 Actorum transportatio & repetitio coram Capitaneo parte citata facta preuia appellatione facit causam esse instructam. cap. 182
 Adiunctus in examine si venire cesset hora deputata, solus notarius examinabit. cap. 27
 Admissio productorum si & in quantum facta, disputationem ad merita referuat, & si non erant admittenda, pro non admisis habentur. cap. 70
 Aduocati Camerae officium. cap. 19
 Aduena siue districtualis Romae apprehensus, si citatus ad domicilium eligendum, non elegerit, procedetur per affixionem in omnibus causis, & ad sententiam incli siue, & si constituerit procuratorem, illum citasse sat erit. cap. 55
 Alienatio bonorum minorum, vide Venditio.
 Alimenta si per viduam petantur, quomodo, quando, & à quibus debeantur. cap. 138
 Alimenta viduae debentur etiam pendente termino ad conficiendum Inuentarium. cap. 138
 Alimenta si petantur per patrem à filio, vel è contrario, quomodo procedatur. cap. 140
 Alimenta si per vxorem à viro petantur quomodo, & quando debeantur. cap. 139
 Alimentorum causa summaria est à quocumque petantur vel debeantur. cap. 140
 Alimenta semel decreta non suspenduntur per exceptionem, nisi actuali deposito facto. cap. 140
 Altius tollere parietem communem socio licet. cap. 107
 Apocharum exequutio quomodo petatur, vide Exequutio apocharum.
 Apocha etiam si careant tempore, loco, & partis praesentia valent & exequi debent. cap. 83
 Apocha habetur pro recognita si Reus citatus illam recognoscere cesset. cap. 84
 Apostolos petens quando pro illis redire teneatur, & quando representare. cap. 168. & 169
 Appellare non licet in causis infra summam scutoium

INDEX LIBRI PRIMI

scutorum decem à Senatore & Iudicibus tantum. cap. 96
Appellatio totam causam ad iudicem appellationum deuoluit ita vt ipse possit de tota cognoscere. cap. 167
Appellatio intra octo dies à die latę sententię interponi debet aliās deseritur. ca. 168
Appellatio iudici ad quem intra quinque dies à die appellationis interpositę cum apostolis repręsentare debet, aliās remanet deserta. cap. 168, 169, & 170
Appellationes ab exequutionibus facti etiam personalibus non recipiuntur. cap. 169
Appellans à sententia lata super exequutione instrumenti Apochę testamenti, laudi, arbitrij vel sententię nisi faciat intra triduum depositum vt hic, illi renunciaffe censetur. cap. 169
Appellatio ab interlocutoria an & quando admittatur. cap. 171
Appellatio ab interlocutoria quomodo & quando facta deposito audiatur. cap. 171
Appellans à sententia lata super desertione appellationis, quid agere debeat, & quomodo vtrique consulatur. cap. 176
Appellatio à sententia lata super reiectione appellationis, vide supra proxime.
Appellans à Taxatione expensarum non auditur nisi facta deposito intra triduum, & interquisitus de quo constet in actis. ca. 173
Appellans à sententia arbitratorum quid agere debeat, & intra quantum tempus causam expedire. cap. 176
Appellans à confessione debiti seu mandati relaxatione in vim obligationis Cameralis auditur exequutione non suspensa. cap. 177
Appellationes omnes ante diffinitiuam debent per Notarium causę vel alium ipso impedito interponi, & eo casu parti intimari. cap. 172
Appellationes subditorum Pop. Ro. ad Conseruatores deferuntur. cap. 188
Appellationū Capitaneus, vide Capitaneus.
Arbitri qui eligi possint in compromissis ex forma statutorum faciendis. cap. 100
Arbitri tertius debent esse periti secundum subiectam materiam. cap. 100
Arbitri electi iuxta formam statutorum iurare tenentur. cap. 100
Arthę datio perficit emptionem nec emptor volens artham perdere, nec reus illam red-

dere duplicatam liberantur. cap. 112
Articuli super quibus desideratur à parte aduersa responsio non debent à Notario alteri parti ostendi. cap. 168
Articuli qui petuntur haberi pro confessis debent esse dispositiue concepti, & medio iuramento dati. cap. 168
Articulis simpliciter respondere cessans per verbum credit vel non credit pro confessio haberi debet. cap. 168
Articuli, iura, Exceptiones, & similia parte citata producta ipso iure habetur pro admissis cognitione ad merita referuata. cap. 70
Articulis medio iuramento datis alia materialium specificatio non requiritur. cap. 70
Articuli in summarijs sunt loco petitionis, alia petitione cessante. cap. 89
Aspectus seruitus, vide Seruitus.
Assettamentum saltim ter in hebdomada congregari debet. cap. 79
Assettamenti votum in quibus articulis & causis peti possit & adhiberi debeat. ca. 79
Assettamenti votum petatum & non admissum, in quibus faciat sententiam & interlocutoriam nullam. cap. 79

B

B Arones molestantes aut perturbantes ciues habentes in eorum territoriis contiguas possessiones quomodo cauere compellantur. cap. 165
Biretum viride, vide Petens.
Biretum viride non deferens capi potest etiam in vim mandati, aliās contra eum relaxati. cap. 161
Bolonenum quatenorū est quattuor. c. 195
Bonorum minorum, seu pupillorum alienatio à Curatoribus vel tutoribus cum iudicis & coniunctorum interuentu si constet alienata in vtilitatem ipsorum reuocari non possunt. cap. 113
Bona subhastata habent obligata de emptione bona debitoris. cap. 192

C

C ampana Turris Capitolinę pulsari debet ante audientiam per quartam horę partem. cap. 57
Cameralis obligatio admittit appellationem ad

STATVTO-RVM VRBIS.

ad effectum deuolutiuum tantum. cap. 177
Cancellaturę instrumentorum de partium consensu factę ita demum probant si in margine cum testium annotatione scriptum sit. cap. 34
Canones non nisi per decem decurſis annis peti possunt. cap. 159
Capitaneus appellationum quomodo eligatur & quę ad personam illius pertineant. cap. 5
Capitanei appellationum iuramentum. ca. 8
Capitanei appellationum iurisdictionio. ca. 166
Capitaneus appellationum vltra taxatas sportulas recipiens, potest ab officio remoueri, & sententia est nulla. cap. 46
Capitaneus appellationum pronuntians de voto consultoris sportulas suas ordinarias habet. cap. 46
Capitaneus appellationum de mane per duas horas ad tribunal sedere debet. cap. 166
Capitanei appellationum officium circa admissionem vel non appellationem, actorumque receptionem, inhibitionem, confirmationem, vel infirmationem sententiarum. cap. 167
Capitaneus appellationum causam intra preſixta tempora non terminans pœnam incurrit. cap. 167
Capitaneus appellationum adhibito consultore cognoscit de causa de qua prius cognouerat si ad eum à Senatore in casu permissio appelletur. cap. 182
Capitaneus appellationum suspecto vt hic dicitur allegato consultor eligitur. cap. 185
Capitanei appellationum vacante officio Consultores appellationes recipiunt & inhibent. cap. 187
Capitanei appellationum officio vacante nulla statutaria tempora currunt. cap. 187
Capitum Regionum officia circa suas Regiones, & assistentiam Conseruatoribus per eorum Priorem. cap. 18. & lib. 3. cap. 8 vbi reliqua.
Carceratus à non habente iurisdictionem si se obligauit iuramento fecisse creditur. cap. 99
Carolenus est Bolonenorum septem cum dimidio. cap. 195
Causę summam decem ducatorum auri non excedentes reſsumi non possunt. cap. 41
Causę Capitolinis iudicibus & Capitaneis per Apostolica rescripta commissę, quę

aliās ad Capitolinum forum spectassent, si certa procedendi forma per rescriptum tradita non sit, secundum formam statutorum cognosci & decidi debent. cap. 43
Causę quibus ferię non obstant. cap. 58
Causę ordinarię quę dicantur & quomodo in illis procedatur. cap. 59
Causę ordinarię, vide Ordinarię.
Causę Executię quę sunt, & quomodo in eis procedatur. cap. 82. vsque ad 87.
Causę summarie quę sunt, & quomodo tractantur. cap. 88
Causę mercedum vide, Mercedum causę.
Causę infra summam scutorum decem per Senatorem & illius iudices appellatione remota cognoscuntur. cap. 96
Causa appellationis ex Testibus de nouo repertis si producantur iustificari potest. cap. 183
Census & tributa Camerę vrbis debita, & census super bonis stabilibus, aut æquipollentibus constituti, & venditi non comprehenduntur sub statuto de præscriptionibus. cap. 158
Census siue annuę præstationes non nisi pro decem proxime præteritis annis peti possunt. cap. 159
Cessio bonorum non recipitur ad effectum beneficij cedentis nisi damna fatalia cedentes passi sint & de consensu maioris partis creditorum enumeratorum. ca. 161
Chirographarij creditores in consentiendo quod quis ad bonorum cessionem admittatur, non connumerantur nisi vt hic. cap. 161
Ciauantie sunt illicitę. cap. 159
Ciauantie quomodo cognoscantur & iudicentur. cap. 153
Citatio si domi fiat, citatum non afficit, nisi copia dimissa in manibus cohabitantium, vel in ostio affixa vt hic. cap. 51
Citatio per iudicem in sequentē diem iudicam diffundi potest. cap. 51
Citatio in intermedijs sufficit, si vel contra procuratorem qui acceptauit vel principalem facta sit. cap. 52
Citatio vna die pro alia fieri debet. cap. 51
Citatio etiam aliter quàm pro alia die fieri potest si mora sit periculum allatura, & id iudici videatur. cap. 51
Citationis copia dimissa, quid continere debeat, & quomodo. cap. 51

INDEX LIBRI PRIMI

- Citationes per Mandatarios curiæ Capitolij in quibuscumque actis fieri, exceptis causis ab initio commissariis, quia tunc per cursores fieri debent. cap. 51. & 39
- Citati ad sententiã in causis ordinarijs & possessorijs & in Executijs, & ad videndum aliquem haberi pro confesso non valēt, nisi dominus & procurator citentur. cap. 53
- Citatio ad sententiam etiam vbi dominus & procurator citandi sint, si actor vel reus habitent extra districtum, & Romæ non habent neque elegerunt domicilium, facta contra solum procuratorem, sufficit. cap. 52
- Citatio ad sententiam contra eum, qui lite pendente ab Vrbe recessit quomodo facta sufficiat. cap. 53
- Citationes & relationes in scriptis quibus casibus & causis fieri debeant. cap. 54
- Citatio contra aduenam, vel districtualem Romæ apprehensum, vt possit contra eum ad subsequentes actus procedi, quid continere debeat. cap. 55
- Citatio per edictum Senatus contra ciues habitantes in districtu, vel ipsos districtuales quid continere debeat. cap. 56
- Citatio non requiritur ad copiam recipientem. cap. 60
- Ciues & incolæ, non nisi in curia Capitolij conueniri possunt & si alibi conueniantur, & eorum declinatoria non admittatur, causa reassumitur, exceptis causis & personis de quibus hic. cap. 41
- Ciuis ciuem vel incolam alibi quam in curia Capitolina in ius vocans (obligatione Camentali excepta) punitur vt hic. cap. 41
- Ciues statuta vbique seruare tenentur, sicut & incolæ & districtuales. cap. 42
- Colonus partianus in vindemijs dominum requirere debet. cap. 123
- Collateralium absentia vel infirmitate ultra dies decem durante, quomodo prouideri debeat. cap. 11
- Collegij Notariorum officiales quomodo, vbi, & quando, vocentur. cap. 37
- Collegium procuratorum & Notariorum sua potest condere statuta. cap. 37
- Compromissum amplius quam ter fieri peti non potest. cap. 100
- Compromissum quando, in quibus causis, & inter quas personas peti possit. cap. 100
- Communium rerum diuisio quo ordine petatur, & à quibus. cap. 102
- Communium rerum resectio ab altero ex socijs peti potest. cap. 108
- Communem rem vendere volens consortem requirere tenetur. cap. 110
- Communem rei negans articulis respondendo punitur vt hic. cap. 69
- Communitates locorū de districtu possunt cogi ad compellendum eorum conciuem vt releuet indemnem fideiussorem sub pena. cap. 157
- Communitates turbantes ciues in eorum possessionibus quomodo coerceantur. cap. 165
- Conductor qui per plures annos pensionem soluit dominij quæstionem rescicare non potest. cap. 121
- Confessus reputatur, qui monitus articulis respondeat, id facere cesset. cap. 68
- Confessio articulis facta partis aduersæ absentia non vitiat. cap. 68
- Consentiens in iurisdictionem iudicis, causam reassumi facere non potest. cap. 41
- Consentiens in iurisdictionem, si iurisdictione sit prorogabilis, forum declinare non potest. cap. 61
- Conseruatorum officium circa iurisdictionem & reliqua, vide Officium Conseruatorum.
- Conseruatores de quibus syndicari possint. cap. 16
- Conseruatores vacante Sede Senatoris pro Senatore se gerunt. cap. 17
- Conseruatores sede Capitanei appellationum vacante, appellationes recipiunt, & inhibere possunt tantum. cap. 187
- Conseruatores de appellationibus interpositis a subditis castrorum Populo Romano cognoscunt. cap. 188
- Consortis volens vendere rem communem, consortem requirere tenetur, & per certa tempora expectare debet. cap. 110
- Consultor tantumdem pro sportulis habere debet quantum Capitaneus. cap. 46
- Consultor Senatori quando detur. cap. 185
- Consultor capitaneo cognoscenti in tertia instantia eligatur. cap. 180
- Consultor Capitaneo suspectus. cap. 184
- Consultor quando eligendus est, quo ordine, & quibus seruatis eligi debent. c. 185
- Consultoris electi officium. cap. 186
- Consultor

STATVTORVM VRBIS.

- Consultor electus suum consilium traditum notario, reuocare non potest. cap. 186
- Consultoris sportulæ sunt tantumdem quantum pro Capitaneo est taxatum. cap. 186
- Constante matrimonio quomodo dos repetatur, vide Dos.
- Cōsules Artium in his in quibus iurisdictionem habent formam traditam procedendi in summarijs seruare tenentur. cap. 90
- Contestatio litis in ordinarijs est de forma. cap. 59
- Contumax in opponendo declinatoriã non debet remitti nisi resectis expensis. c. 61
- Contumacia in respondendo positionibus quousque & quō prorogari possit. cap. 68
- Conuentus pro re mobili si non satisfidet, nec possideat sequestrum patietur. cap. 97
- Conuentus ratione rei Romæ existentis vel contractus, aut delicti Romæ initi & perpetrati forum capitolinum declinare non potest, nisi in casibus exceptis. cap. 41
- Contractus illiciti, vide Ciuantia.
- Copiam petens si cesset illam recipere intra terminum datum notario ad tradendum sibi imputetur. cap. 60
- Credimus & profitemur sanctam Catholicam, & Apostolicam fidem, & Symbolum quo S. Romana Ecclesia vtitur. cap. 1
- Creditores chirographarij, vide Chirographarij.
- Creditor quilibet in possessionem rei hypothecata immitti potest adiudicationem prioribus, & posterioribus fieri debet. c. 128
- Creditor si de iure probetur, non habetur pro respondente. cap. 68
- Curatores minoribus contra quos litigandum est, qua forma ad instantiam actoris deputentur. cap. 49
- D
- Debitor de fuga suspectus, vide Suspecti de fuga.
- Declinatoria fori quando non admittatur. cap. 61
- Depositum facere debet appellans in executiuis alijs appellatio deseritur. cap. 171
- Depositum ab appellatione ab interlocutoria, vide Appellatus ab interlocutoria.
- Depositum fieri debet in causis mercedum. cap. 95
- Dilationes tres dari debent in ordinarijs, si petantur. cap. 59
- Dilatio tertia prorogatur actori vel reo quando altera pars in vltima dilacione iura producit. cap. 77
- Dilatio ad soluendam dotem data si pendeat tempore obitus alterius coniugum debetur. cap. 132
- Diffidati non audiuntur agentes nisi satisfecerint. cap. 63
- Diffidationis exceptionem, vide Exceptionem excommunicationis.
- Districtus Urbis passibus quadragint amilibus circumquaque finitur. cap. 195
- Districtuales, vide Ciues.
- Diuisio rerum communium. cap. 102
- Diuisiones factæ semper ratæ esse debent. cap. 102
- Diuisio rerum emphyteoticarum recte fit sine consensu & præiudicio domini. c. 103
- Dominus & Procurator coniunctim quibus casibus citandi sint. cap. 53
- Domino causæ ab vrbe se absentante cum sua familia lite pendente sufficit citatio ad sententiam quo ad ipsum efficax in domo solitæ habitationis, vno teste præsentefaciente fidem Nuntio audiuisse ipsum ab Vrbe recessisse. cap. 53
- Domini locorum, vide Communitates.
- Donatio propter nuptias est pars quarta dotis. cap. 131
- Donationem propter nuptias lucratur coniux superstes altero prædefuncto sine liberis. cap. 131
- Donationem propter nuptias lucratur vxor prædecedentibus maritorum liberis ad vsumfructum tantum. cap. 131
- Donationis propter nuptias pactum censetur semper appositum, nisi sit expresse à contrahentibus prohibitum. cap. 131
- Donationi propter nuptias ita demum locus est, si dos sit soluta, siue satisfacta, aut pendeat dilatio ad soluendum data. cap. 132
- Donatio propter nuptias matrimonio soluto per mortem, ante sex menses repeti non potest. cap. 133
- Donationes inter virum & vxorem sponsum & sponsam non valent excepto annulo subharrationis. cap. 135
- Donationes inter virum & vxorem iuramento non validantur, quod dolo extortum præsumitur. cap. 135
- Donatio

INDEX LIBRI PRIMI

Donatio inter virum & uxorem siue inter viuos, siue causa mortis sine subscriptione donantis, & testium & alias pro vt hic non valet. cap. 149
 Donationes quæ debeant insinuari quo ordine, quo ve modo insinuentur. cap. 150
 Donationes factæ à mulieribus & minoribus non subsistunt nisi seruatis solemnitatibus de quibus hic. cap. 151
 Dos constante matrimonio quomodo repetatur, & quomodo repeti possit. ca. 129
 Dos data à fratribus de bonis propriis ad fratres reuerti debet lucro dotali marito reseruato. cap. 130
 Dos & donatio propter nuptias non subiicitur statuto de præscriptionibus. cap. 158
 Dotis quarta pars, vide Donatio propter nuptias.
 Dos si sit in pecunia ante sex menses per uxorem superstitem repeti non potest, sed debetur interim ali. cap. 133
 Dos in immobilibus aut se mouentibus consistens, illico soluto matrimonio restitui debet uxori. cap. 133
 Dotis fructus sunt taxati ad rationem septem cum dimidio pro centenario. cap. 137
 Dotis fructus debentur viduæ post interpellationem iudicalem pro dotis restitutione. cap. 137
 Dubitans ad suam professionem accedere sibi per iudicem Marefcallum aut mandatarium associantem dari debere, recte petet. cap. 93
 Ducatus auri est iuliorum vndecim. cap. 195
 Duæ sententiæ conformes habent vim trium in quibuscumque tribunalibus inter ciues, incolas, & Districtuales. cap. 178
 Duplum in euictionibus debetur & stipulari potest. cap. 120

E

Edicto Senatus qui & quomodo citentur, vide Citatio per edictum.
 Electionem habens in exequendo realiter vel personaliter potest de vna ad aliam viam transire. cap. 192
 Emere nullus cogitur bona Cameræ. c. 116
 Emens bona Cameræ per Camerarium defendi debet. cap. 117
 Emphyteoticæ res diuidi possunt sine domini consensu & præiudicio. cap. 103

Emphyteota non potest questionem dominij domino referre. cap. 121
 Emphyteoticæ res pro dote sine domini consensu obligari possunt iure domini integro remanente. cap. 122
 Emphyteosis per generationem finita seu tempor e finita renouari debet successoribus de sanguine vel agnatione. cap. 124
 Emptor pretium cogitur soluere re habita, vel oblata. cap. 111
 Euictione sequuta duplum à vendente si promissa sit debetur & exigi potest. cap. 120
 Exceptiones quæ possunt contra publica instrumenta quorum executio est petita opponi. cap. 82
 Exceptiones contra publica instrumenta in exequutiuis intra decem dies vtilis opponi & probari debent. cap. 82
 Exceptiones quæ possunt contra instrumenta dotalia exequutioni mandari petita, & intra quæ tempora opponi possint. c. 85
 Exceptiones quæ possint opponi à marito uxori alimenta petenti, & quid agendum. cap. 139
 Exceptio declinatoria quando, & quomodo opponi possit. cap. 61
 Exceptiones litis ingressum impediētes enumerantur. cap. 62
 Exceptionem litis ingressum impediētem opponens, eam infra quinque dies probare tenetur aliàs poterit per iudicem ad vltiora procedi. cap. 62
 Exceptiones quæ merita concernere possunt & possunt esse dilatoriæ, si vt dilatoriæ nõ probentur ad merita censentur reseruata. cap. 62
 Exceptionem excommunicationis aut diffidationis in persona iudicis vel aduersarij opponens per lapsum duarum dilationum non auditur nisi deposito facto. cap. 64
 Exceptionem noui pacti liberationis, satisfactionis, aut alibi pendens litis opponens post lapsum trium dilationum statutariorum aut ad impediendam exequutionem non auditur nisi deposito facto. cap. 64
 Excommunicati excommunicatione maiori non audiuntur agentes nisi absoluti. ca. 63
 Exemplandi instrumenti notarij defuncti forma, vide Transumptandi.
 Exequutionem publicorum instrumentorum etiam à cessionario peti potest. cap. 82
 Exequutio instrumentorum ad instantiam hæredum

STATVTORVM VRBIS.

hæredum & contra hæredes concedi potest & debet. cap. 82
 Exequutio instrumentorum, vide Instrumentorum exequutio.
 Exequutio apocharum eodem modo & ordine quo instrumentorum exequutio petitur & conceditur. cap. 83
 Exequutio Testamentorum fideicommissorum & vltimarum voluntatum quo ordine & contra quos petatur. cap. 86
 Exequutio Sententiarum quo ordine & forma petatur. cap. 87
 Exequutio laudorum quo ordine petatur. cap. 87
 Exequutio rei iudicatæ in his in quibus dictum est realiter & personaliter exequendum quomodo fieri debeat. cap. 193
 Exequutio iuris ordine seruato quomodo fit. cap. 193
 Exequutores curiæ Capitolij cauere tenentur de stando syndacati. cap. 40
 Exequutores mandata sibi tradita infra triiduum omni sinceritate & diligentia exequi tenentur poena imminente. cap. 40
 Exequutores sine mandato sigillato neminem capere possunt, nisi in fragranti crimine repertum. cap. 40
 Expromissor, vide Fideiussor.
 Exequutorum in perquirendis reis, & de delicto informantis officium. cap. 40
 Expensæ litis quo ordine, & quibus seruatis petantur, & coram quo. cap. 194
 Extractus quando & in quibus casibus fieri debeat. cap. 26
 Extractus cuius formæ esse debent, qua littera scribi debet, quot dictionibus & verbis, & quot versuum folium esse debeat. cap. 26
 Extractus non debet partibus commodari, sed tantum Procuratoribus causæ ad tres vel quattuor dies. cap. 26

F

Factum promittens quod impleri potest, vide obligatus ad factum.
 Fatalia in secunda instantia sunt mensum sex à die appellationis interpositæ. ca. 81
 Fatalia in tertia instantia vbi contigerit est mensum quattuor. cap. 81
 Fatalibus elapsis appellatio deserta remanet. cap. 81

Fatalibus elapsis iudex ad instantiam appellati causam terminare potest & debet. cap. 81
 Fatalia reductionis laudi ad arbitrium boni viri, vel appellantis à sententiis arbitratorum, vel etiam de nullitate dicentium sunt mensum trium. cap. 176
 Feriæ in honorem Dei, & aliæ quibus ius non redditur in ciuilibus ordinariis enumerantur. cap. 58
 Feuda quando ad suos, & quando ad extraneos hæredes transire possint & transeant; cap. 125
 Feudi controuersia quando, & coram quo cognosci debeat. cap. 126
 Feudum pro dote obligari potest, non obstante quod non reperitur inuestitura, si modo vt feudum per annos triginta fuerit possessum. cap. 127
 Fideiussor petens sibi dari indemnitate fideiussorem, aut se ab obligatione eximi, quo ordine procedere debeat. cap. 94
 Fideiussor etiam si non renunciauerit beneficio authenticæ præsentis tacite vel expresse, potest ante principalem excussum conueniri. cap. 155
 Fideiussor insimul cum principali vno eodemque tempore conueniri potest. ca. 156
 Fideiussor etiam si diu non steterit in obligatione, petere potest se eximi à fideiussione, vel alium indemnitate fideiussorem. cap. 157
 Fideiussor, qui pro reo soluit nulla præscriptionis exceptione inueitur. ca. 157. & 158
 Filiæ femine vel mares paterno testamento acquiescere debent, nec possunt ab hæredibus patris de agnatione etiam transfuersali aliquid aliud quàm relictum petere. cap. 141
 Filiæ foeminæ & neptes, quas fratres sunt parati dotare de paragio stantibus filiis masculis vel patris ab intestato excluduntur. cap. 145
 Filiæ foeminæ, & neptes nuptæ & dotata superstitibus masculis ab intestato non succedunt. cap. 145
 Filiæ foeminæ dotata à patre vel auo, vel à fratre vel patruo, vel quas vna ex dictis personis est dotare parata, nec matri nec auix ab intestato succedunt. ca. 145
 Filiæ foeminæ cum masculis in bonis matris fratris prædefuncti succedunt pro parte matris

INDEX LIBRI PRIMI

- iura disponunt. cap. 146
 Filij in conditione positi censentur ad fidei-
 commissum tacite vocati. cap. 142
 Filiis illegitimis quantum possit per partem
 legitimis non extantibus relinqui. c. 143
 Filii legitimatedi quantum ab intestato capere
 possint stantibus legitimis. cap. 144
 Filij legitimatedi quantum consequi possunt
 ex testamento paterno stantibus legitimis
 cap. 144
 Filij familias nullo ex contractu etiam iura-
 to, & quo uis obligationis vinculo firma-
 to obligari non possunt, nisi in casibus de
 quibus hic. cap. 152
 Filii familias obligatio non cõualescit etiam
 si pater familias fiat. cap. 152
 Filii familias quibus casibus se obligari pos-
 sunt, vide Filii familias nullo.
 Florenus constat ex bolonenis triginta se-
 ptem, & vno quarto. cap. 195
 Forma procedendi in syndicatu Senatoris &
 Iudicum. cap. 14
 Forma procedendi in ordinariis, qua non ser-
 uata processus est nullus. cap. 59
 Forma processus faciendi in causis summa-
 riis. cap. 89
 Forma procedendi coram Consulibus artiu.
 vide Consules Artium.
 Forma procedendi in causis interdictorum.
 cap. 91
 Forma procedendi in interdicto retinendæ,
 si plures rem vnam contendunt possidere.
 cap. 92
 Forma subhastationis bonorũ immobilium,
 & mobilium. cap. 192
 Forma exequendi super nominibus debito-
 rum debitoris. cap. 192
 Fratres tam vtrique coniuncti quàm ex patre
 tantũ, fratri ab intestato succedunt, exclu-
 sa matre præterquam à legitima. cap. 146
 Fratres in successione fratrum ab intestato
 sorores, & amitas etiam vtrisque coniu-
 ctas excludunt etiam si ipsi sint ex patre
 tantum coniuncti defuncto, dummodo
 sint congrue dotata, aut fratres sint eas do-
 tare parati. cap. 146
 Fratritatem negans respondendo articulis.
 vide Negans articulis.
 Fraudatores ad cessionis bonorũ beneficium
 non admittuntur. cap. 161
 Fructus dotis, vide Dotis fructus & vide ali-
 menta.
- Fructus percepti ex pignore dotali in fortem
 non computantur nec marito nec vxori.
 cap. 137
 Funeris impensa, vide Impensa funeris.
- H
- H**æretici illorumque fautores & creden-
 tes perpetuo sunt diffidati, & bona pu-
 blicata, & hostes publici. cap. 2
 Hereditatum diuisio, vide Communium.
 Hæreditas fratris ab intestato exclusis ma-
 tre præterquam à legitima ac sororibus,
 & amitis fratri debetur. cap. 146
 Hypothecata res à pluribus possideri iudicis
 auctoritate potest, sed in adiudicatione is
 præferendus, qui prior, & potior. c. 128
- I
- I**gnorare respondens non habetur pro re-
 spondente. cap. 68
 Impensa funeris æs alienum dotis est. c. 136
 Impuberibus aut infantibus quomodo ad in-
 stantiam actoris curator ad eam litem de-
 putetur. cap. 49
 Incola, vide Ciuis, quia à pari procedunt.
 In integrum restitutio, vide Restitutio.
 Inhibitio Iudicis appellationũ in causis nul-
 litatum sententiarum in exequutiis non
 facto deposito intra triduum nullum præ-
 stat iuris impedimentum. cap. 170
 Insinuationi donationis, & iuraturæ, si iuramen-
 to renunciatum sit non tenet. cap. 150
 Insinuatio debet fieri per alium notarium,
 quàm de donatione rogatum. cap. 150
 Instantia causæ vertentis coram arbitris, &
 forma statutorum electis. cap. 100
 Instantia causarum omnium ciuiliũ etiam
 executiuarum, & summariarum coram
 quibuscunque Capitulinis iudicibus est
 biennalis. cap. 81
 Instantia perempta actor debet condemnari
 in expensis. cap. 81
 Instatia perempta iudex potest ad rei instan-
 tiam causam expedire. cap. 81
 Instantia incipit à die litis contestatæ, vel
 pro contestata habita. cap. 81
 Instantia perempta omnia acta præsertim or-
 dinatoria fidem faciunt in quocumque
 iudicio. cap. 81
 Instantia coram arbitris perempta res ad iu-
 dicem

STATUTORVM VRBIS.

- dicem in suo statu redit. cap. 100
 Instrumentorum transumptorũ merces quo-
 modo distribuatur. cap. 35
 Instrumentum celebratum à notario diffida-
 to vel excõmunicato non vitatur. cap. 64
 Instrumentorum publicorum exequutio quo-
 modo, & quo ordine petatur. cap. 82
 Instrumentorum dotalium exequutio, quo
 ordine & modo petatur. cap. 85
 Instrumenta dotalia contra quas personas &
 bona, & pro quibus exequi possint, & de-
 beant. cap. 85
 Instrumenta vi vel metu extorta, vide Vi vel
 metu.
 Instrumenta debiti, & crediti non probant
 post sexdecim annos lapsos nisi in casu-
 bus. cap. 158
 Interloquutoriarum appellatio, vide Appel-
 latio.
 Interdictum causæ quomodo introducatur,
 & quo ordine in eis procedatur. cap. 95
 Interdictum retinendæ pluribus asserenti-
 bus se possidere quomodo introducatur,
 & expediatur. cap. 92
 Interrogatoria pro testibus examinandis, si
 non dẽtur ad primam & sequentem post
 habitam copiam articulorum, poterunt
 examinari sine. cap. 74
 Interrogatoria quocumque tempore den-
 tur, examine durante, recipi debent, &
 iuxta illos testes examinari, & interro-
 gari. cap. 74
 Iter & actus, vide Viæ publicæ.
 Iudicis appellationum, vide Capitaneus ap-
 pellationum.
 Iudex recipiens vltra permissas sportulas pri-
 uari debet arbitrio Conseruatorum. cap. 44
 Iudices sedere debent ad Tribunal per horas
 duas continuas. cap. 57
 Iudices post audientiam in reliquis diebus
 informantibus partibus, aures exhibe-
 re debent & mentem. cap. 57
 Iudices in die qua Assettamentum præce-
 dit à curia Capitolij recedere non debent
 poena imminente. cap. 57
 Iudex in ordinariis totam causam expedire
 debet absoluendo vel condemnando pro-
 ut iustum fuerit, poena illi imminente.
 cap. 59
 Iudex omittens condemnare negantem re-
 spondendo positionibus filiationem, &
 reliqua ac satisfactiõnem ipse tenetur in
 syndicatu. cap. 69
 Iudex inhibitus à iudice qui præuenit ad vl-
 teriora procedere non potest. cap. 61
 Iudices votum in Assettamento petito etiam
 ab altero tantum iudice gratis præbere te-
 netur, alioqui poenam de qua hic incur-
 rit. cap. 79
 Iudex confirmans sententiam ipse eam exe-
 qui potest. cap. 87
 Iulius est bolonenorum decem. cap. 195
 Iurisdictio Capitanei appellationum, vide
 Capitanei appellationum.
 Iura producta conseruari debent à Notariis,
 vide Notarij actuarij.
 Iuramentum calumniæ in causis ordinariis
 est de forma. cap. 59
 Iuramentum calumniæ quomodo & quibus
 præstetur. cap. 66
 Iuramentum calumniæ quando per procura-
 torem præstari possit. cap. 66
 Iuramenti calumniæ capita. cap. 66
 Iuramentum calumniæ si petatur à procura-
 tore etiam aduersæ partis præstari debet.
 cap. 66
 Iuramenti calumniæ capitula debent per
 notarium partibus iurantibus enumera-
 ri, & declarari sub poena. cap. 66
 Iuramenti calumniæ receptionem ab egre-
 giis, & impeditis personis etiam ex-
 tra Urbem per viginti milliaria potest
 per iudicem notario committi. ca-
 pit. 66
 Iuramenti testium admissio fieri debet à iu-
 dice. cap. 71
 Iuramentum calumniæ in ordinariis non de-
 bet omitti, si ab altera partium petetur.
 cap. 89
 Iuramentum litis decisum in summaris an-
 te termini probatorij præfixionem offerri
 potest. cap. 89
 Iura coram arbitris producta semper, & vbi-
 que fidem faciunt. cap. 100
 Iuramentum appositum in donationibus in-
 ter virum & vxorem dolo, & metu extor-
 tum præsumitur. cap. 135
 Iuramentum appositum in donationibus,
 quietationibus, refutationibus, & pa-
 ctis de non petendo, vi & metu extor-
 tum præsumitur, nisi sint adhibita solem-
 nitates de quibus hic. cap. 135
 Iuramea-

INDEX LIBRI PRIMI

Iuramentum in ciuantiis præsumitur dolo extortum. cap. 153
 Iuramentum quo ad taxationem interesse in instrumento appositum dolo & metu extortum censetur. cap. 163
 Iura de nouo reperta tam publica quam priuata in secunda instantia produci possunt. cap. 183

L

Laudorum exequutio, vide Exequutio laudorum:
 Laudum latum ab arbitro excommunicato non vitiatur nisi Arbitrator publice vitabatur. cap. 64
 Læsioltra tertiam partem in omnibus contractibus rescissionem parat iuramento, vt pote dolo extortum, non obstante. cap. 154
 Libellus, & alia in causa appellationis non requiruntur. cap. 184
 Liberationis exceptionem opponens, vide Exceptionem noui pacti.
 Libra prouisionum est bolonenorum quindecim. cap. 195
 Lis habetur pro contestata si citatus aduersarius cesset comparere. cap. 59
 Litis expensæ, vide Expensæ litis.
 Litis pendentis exceptionem opponens vide Exceptionem noui pacti.
 Litis redemptores, vide Redemptores litium.
 Luminibus vicinis altius extollendo officii potest. cap. 107
 Lusores ad cessionem bonorum non admittuntur. cap. 161

M

Macellarij siue arrham dederint, siue animalia signauerint, emisse intelliguntur. cap. 112
 Maiores viginti annis in quolibet contractu, actu, & negotio pro maioribus viginti quinque annis habentur. cap. 47
 Mandatum de parendo, si exequutio sententiarum seu laudorum petatur. cap. 87
 Mandatariorum officium. cap. 39
 Mandatarij in manibus Conseruatorum iurare, & cauere tenentur. cap. 39
 Mandatarij fidem citato de citatione facere

debent. cap. 39
 Mandatarij pro copia citationum nihil recipere debent. cap. 39
 Mandatarij littera copias citationum & subscriptiones facere debent. cap. 39
 Mandatarij tenentur cauere cum fideiussore vsque ad summam centum aureorum. cap. 39
 Matricula Notariorum penes Secretarium Conseruatorum retinetur. cap. 31
 Matrimonium negans respondendo articulis, vide Negans Articulis.
 Menses triginta dierum singuli computantur. cap. 195
 Mercedum causæ ibi cognosci debent vbi ab actore facta est præuentio. cap. 41
 Mercedum causæ quomodo cognoscantur. cap. 95
 Metu facta instrumenta, vide Vi vel metu.
 Minorum ad lites Curatores, vide Curatores.
 Molestans aliquem contra factam diuisionem cauere tenetur de non molestando. cap. 101. & 102
 Monitio iudicis partibus presentibus vna die pro alia fieri debet. cap. 51
 Monitorium de respondendo articulis sufficit vt domi dimissa copia exequatur. cap. 68
 Monitorium in summaris est loco petitionis. cap. 89

N

Negans articulis respondendo filiationem, fraternitatem Matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem vel vitam, si contrarium probetur, puniatur vt hic. cap. 69
 Negans apocham sua manu scriptam, si contrarium probetur, poenam de qua hic incurrit. cap. 83
 Negligens in petendo debitum per annos sexdecim a petitione arceatur, quia satisfactus præsumitur. cap. 158
 Neptes ex filio præmortuo acquiescere debent aut testamento, & quando, vide Filia forning.
 Nescire respondens non habetur pro respondente articulis. cap. 68
 Notarij actuarij quomodo, & cuius qualitatibus eligantur. cap. 21

Notarij

STATUTORVM VRBIS.

Notarij actuarij per substitutum exercere non possunt. cap. 22
 Notariorum habitus & mores. cap. 23
 Notarij actuarij ad tribunal iudicis assistant, silentium præstent, absentis partis iudici partes suppleant. cap. 24
 Notarij actuarij iura producta conseruare tenentur. cap. 25
 Notarij actuarij cessantes sine causa intra biduum testes examinari, ab illa causa remouentur. cap. 27
 Notario actuario in examine suspecto datur adiunctus. cap. 27
 Notarij actuarij examinantis officium circa testium interrogationem, & descriptionem dictorum. cap. 27
 Notarius actuarius cessans super circumstantiis, & aliis de quibus hic, testes examinare, potest a tota causa remoueri. cap. 27
 Notarij actuarij copias petitas dare ad primam vel ex causa intra duos aut tres dies dare tenentur, & diem traditionis in libro annotare. cap. 28
 Notarij actuarij ter remoti a scribendo in causa ipso iure officio priuati intelligantur. cap. 29
 Notarij actuarij quomodo & quando suspecti allegari possint, & in causa non scribant, & quid agendum. cap. 29
 Notarius Capitanei appellationum ea omnia seruare debet quæ alij notarij, & potest habere vnum vel plures coadiutores. cap. 30
 Notarij non matriculati non possunt se in Vrbe de instrumentis, aut testamentis, aut aliis actibus rogari, poena falsi actus inuoluitate imminente. cap. 31
 Notarij Archiuij, & aliorum Tribunalium vrbis, possunt rogari de instrumentis sicuti matriculati in matricula Capitolij. cap. 31
 Notarij qui & quomodo in matricula describi possunt. cap. 32
 Notarius matriculatus debet nomen & signum suum in matricula describere sua manu. cap. 32
 Notarij protocollum instrumentorum solemniter vt hic facere tenentur annis singulis, & præsentare pro consulibus. cap. 33
 Notarius rogatus antequam de loco recedat substantiam actus, testium nomina & locum describat. cap. 34
 Notarij si in solidum quod in dubio præsumatur, sint rogati antequam de loco discedant vnus alterius notam describere debet, & reliqua hic contenta implere. cap. 34
 Notarij publica instrumenta ab eis rogata intra octo dare tenentur. cap. 34
 Notarius instrumenta etiam de partium consensu cancellata nullo modo de protocollis deleant, sed ea petentibus vt iacet dent publicata. cap. 34
 Notarius testium iuramenta non exigens saltem tempore examinis, punitur vt hic. cap. 71
 Notarius testes interrogare debet de circumstantiis etiam non datis interrogatoriis, & quodcumque dentur tenetur illos recipere. cap. 74
 Notarius causæ debet se de voto assertamenti rogare. cap. 79
 Notarius Capitanei appellationum. cap. 166
 Notario de donatione subscripta rogato, licet donationem publicare modo de quo hic. cap. 149
 Nouam conuentionem opponens, vide exceptionem noui pacti.
 Noui operis nunciatio, vide Nunciatio.
 Nullitatem principaliter deducens coram Capitaneo, si concernat sententiam in executiuis laram non auditur, nisi factio deposito vt hic. cap. 170
 Nullitatis causa principaliter in iudicio deducta coram Capitaneo per actorum transportatione iustificata censetur. cap. 189
 Nullitatis causæ principaliter intentatæ inhibetur, & inhibitum censetur sine præiudicio legitimæ exequutionis. cap. 189
 Nullitatis causæ expediri debent intra communem instantiam. cap. 189
 Nullitas sententiæ post annum, neque agendo, neque replicando deduci potest. cap. 189
 Nullitatem laudi Arbitratoris sententiæ Arbitri deducens, vide Reductionem laudi.
 Nullitas vnus, & eiusdem sententiæ, non nisi semel principaliter deduci potest, etiam si ex diuersis capitibus prætendatur. cap. 189
 Nullitatem cum appellatione deducens, si sententia fuerit confirmata, vterius super illius sententiæ nullitatem non auditur. cap. 190
 Numerus testium est septem super quolibet

R r

bet

INDEX LIBRI PRIMI

bet articulo. cap. 73
Nunciatio noui operis, quo ordine
cognoscatur, & terminetur. ca-
pit. 148

O

OBLIGATIONES Camerales ibi
exequi debent; ubi ab actore fa-
cta est præuentio, inter Capitolium
scilicet, & Auditorem Camerae.
cap. 41
Obligatus ad factum, si factum ad-
implere potest præcise tenetur, alias
arbitrio iudicis ad interesse, saluis
his, quæ de vendente dicta sunt.
cap. 164
Obligatus ad factum appellans in exe-
cutiuis, quid deponere debeat.
cap. 169
Officium syndicatorum Senatoris, & iu-
dicum, vide Syndicorum Senato-
ris.
Officium Conseruatorum circa Ciuitates,
opera publica, custodiam antiquitatum,
& ecclesiarum, ac collationem officio-
rum, & de eorum iurisdictione, & reli-
qua: cap. 15
Officium capitum regionum circa regimen
suæ Regionis, & assistentiam Conser-
uatorum, vide Capitum Regionum offi-
cium.
Officium Aduocati Camerae, vide Aduo-
cati.
Officium Procuratoris Camerae, vide Pro-
curatoris Camerae.
Officium Notariorum Actuariorum, vide
Notarij Actuarij.
Officium negans respondendo Articulis, vi-
de Negans.
Officio Notariorum. cap. 34
Ordinariæ causæ dicuntur ubi de summa aut
re valorem viginti quinque ducatorum au-
ri excedente agitur, nisi aliud obstat.
cap. 59

P

PActum de quota litis prohibitum, & pu-
nibile. cap. 118
Pacta de non petendo, facta à minori-
bus, & mulieribus quando valeant.
cap. 151
Pacifens cum altero ex debitoribus pro par-
te debiti consequenda, censetur idem pa-
ctum cum reliquis debitoribus ex ea cau-
sa fecisse. cap. 162
Parieti communi licet trabem immittere,
& eum altius tollere, etiam si vicini lumi-
nibus officiantur. cap. 107
Parietis communis refectio, vide Commu-
nium rerum.
Pater naturalis, quantum possit illegi-
timis relinquere, vide Filiis illegi-
timis.
Poenæ conuentionales eo usque peti possunt
quatenus interfit iuramento iudicis taxa-
tione præcedente, exceptis casibus hic ex-
pressis. cap. 163
Pensiones domorū, aut Prædiorum pro de-
cem proxime præteritis annis tantum pe-
ti possunt. cap. 159
Personalis exequutio, ubi iuris forma seruan-
da est, nisi prius constet non esse mobilia
vel immobilia fieri non potest, vt hic.
cap. 193
Petens se admitti ad cessionem bonorum in-
terim biretum viride deferre tenetur.
cap. 161
Petens se ab eo quo fideiusserat, à fideiuf-
sione eximi, quo ordine procedere de-
beat. cap. 94
Petitio in scriptis in ordinariis dari debet.
cap. 59
Pignus prætorium quo ordine vendi debeat,
& quæ forma seruanda sit. cap. 192
Pignus conuentionale rei immobilis quo-
ordine quibusue seruatis vendi debeat.
cap. 192
Pontis communis refectio, vide Com-
munium.

Pontes

STATVTORVM VRBIS.

Pontes publici uel priuati occupari non pos-
sunt. cap. 105
Possessio bonorum defuncti testati, vel in-
testati in suos tantum hæredes continua-
ta intelligitur. cap. 147
Præscribitur spatio annorum sexdecim
omne debitum etiam hypothecarium,
nisi de iudiciali vel extraiudiciali inter-
pellatione doceatur, exceptis certis ca-
sibus. cap. 158
Præsumptio solutionis contraria præscri-
ptione tollitur. cap. 158
Præueniens iudex in cognitione, ipse cau-
sam terminare debet. cap. 61
Primus Collateralis quomodo eligatur,
& quæ ad eius personam pertinent. cap. 4
Primi Collateralis iuramentum. capi-
tul. 8
Primi, & Secundi Collateralis officium.
cap. 9
Primus Collateralis si ægrotet vel absit quid
agendum. cap. 11
Primus & Secundus Collateralis non pos-
sunt se absentare sine licentiâ Conserua-
torum. cap. 11
Primus loco Secundi absentis, vel ægroti
sedens, vel contra, quæ decreta valeat
interponere, & quæ non. capitulum
11
Primo, vel Secundo Collaterali suspecto,
quomodo, & quando prouideatur. cap. 12
Priuilegia transumptandi aliter quàm ex
statuto, omnia sunt sublata. capi-
tulum 36
Priuilegiatus in foro, qui ab initio de-
claratoriam non opponit, non remit-
titur, nisi refectis expensis. cap. 61
Processus in causis summariis forma. cap. 89
Procuratoris Camerae officium. ca-
pit. 19
Proconsules quomodo, & quando creentur,
vide Collegij Notarij.
Proconsules, & Correctores de differen-

tiis vententibus inter Notarios, etiam
alios de rebus ad eorum officium spe-
ctantibus cum Senatore, vel altero ex
Collateralibus cognoscunt in casibus
non decisis per statuta. cap. 38
Procurator minoribus à iudice certo casu
dari potest. cap. 48
Procurator quando ad respondendum arti-
culis admittitur. cap. 68
Producta iura, articuli, & cæt. censentur
ipso iure admissa, parte citata, &
cognitio ad merita referuata: ca-
pit. 70
Producens iura in vltima dilatione, non
priuat aduersarium quo minus habeat,
& ipsæ terminum ad replicandum, &
se defendendum. cap. 77
Prothonotarij officium. cap. 20
Prothonotarius coadiutorem habere potest.
cap. 20
Prothocollorum Notariorum forma. ca-
pit. 33
Prothocollo Notariorum defunctorum scri-
pturæ & abbreviaturæ, quomodo, &
apud quos custodiantur. cap. 35
Prospectus seruitus, vide Seruitus.
Proxenetæ Ciauantiarum puniuntur. cap. 153
Prouisus est quatenorum trium. ca-
pit. 195
Publicatio testium, vide Testium publi-
catio.
Pupilli diuisionem rerum communium pe-
tere possunt. cap. 101
Pupillorum bona, vide Bona mino-
rum.
Pacti communis refectio, vide Commu-
nium.

R 2

Quicta

INDEX LIBRI PRIMI

Q

Quietationes factæ à mulieribus non valent, nisi seruatis seruandis . cap. 111

R

Reassumi non possunt quæ causæ, cap. 41
 Reconuentio ad hoc, vt pari passu procedatur, fieri debet ante litem contestationem, vel habitam pro contestata. cap. 67
 Recognitio instrumentorum, & aliarum publicarum scripturarum, sufficit fieri per duos testes, qui scripturam recognoscant, etiam si subscriptioni præsentis non fuerint. cap. 84
 Recognitio apocharum per tres testes facta, etiam si illi præsentis non fuerint scripturæ, sufficit. cap. 84
 Recognitio instrumentorum & apocharum etiam per comparationem litterarum, iuris forma seruata fieri potest. cap. 84
 Reductionum laudi ad arbitrium boni viri petens, aut de nullitate dicens quid, & intra quantum tempus facere debeat. cap. 178
 Redemptores litium qui dicantur & quomodo puniuntur. c. 118
 Refutationes factæ à mulieribus, & minoribus non subsistunt, nisi seruatis solennitatibus, de quibus hic. cap. 151
 Relatio verbalis nuntij quibus casibus sufficiat. cap. 54
 Relatio nuntij in scriptis quando, & quibus casibus fieri debeat. c. 54
 Reintegrandi sunt locatores & domini ad possessionem etiã si emphyteota, aut conductor neget. c. 121
 Remoti notarij, vide Notarius actuarius remotus.
 Rescripta in causis quæ de foro Capitolino sunt formata procedendi, aut decidendi nõ alterant, si in rescripto forma data non sit. c. 43
 Responsum habere ab aduersario suis articulis desiderans, vide Articuli.
 Restitutio in integrum principaliter intentata, habet processum prout in ordinariis. c. 50
 Restitutio in integrum aduersus duas conformes, aut rem iudicatam principaliter pe-

titata, non impedit executionem, quoniã illa sine præiudicio legitimæ executionis facta cenletur, nisi in casu, vt hic. cap. 50
 Restitutio in integrum petita proceditur summarie. cap. 50
 Restitutio in integrum incidenter petita superferitur in executione per dies vtilis decem, qui prorogari poterunt ad alios quinque, quibus elapsis iudex ad vltiora procedere debet. cap. 50
 Rerum communium diuisio, vide Communium.
 Res ad longum tempus conductæ pro dote & donatione propter nuptias obligari potest sine domini consensu domini iure illegato remanente. c. 122
 Retinenda interdictum, vide Interdictum retinenda.
 Reus si vult responsum dari suis articulis, ab actore petere potest. cap. 68
 Reus si contumax sit in recognoscendo apocham manu sua scriptam, illa habetur pro recognita. cap. 84
 Rogatoriæ litteræ pro testibus extra districtum examinandis. cap. 76

S

Satisfactionis exceptionem opponens vide exceptionem noui pacti.
 Satisfactionem aut solutionem negans articulis respondendo si contrarium probetur, punitur. cap. 169
 Scientes se soluendo non esse, & debita contrahentes ad cessionem bonorum non admittuntur. cap. 161
 Scutum est iuliorum decem. cap. 195
 Secundus Collateralis quomodo eligatur, & quæ ad illius personam pertinent. cap. 6
 Secundi Collateralis iuramentum. cap. 8
 Secundi Collateralis officium. cap. 9
 Secundus Collateralis si absit, vel ægroter, quid agendum. cap. 11
 Secundo prouocare in vna eademque causa nemini licet. cap. 178
 Senator in primo edicto hereticos diffidatos & eorum bona publicata declarare debet. cap. 2
 Senator quomodo eligatur, & quæ ad eum pertinent, & de illius salario. cap. 3
 Senatoris

STATVTORVM VRBIS.

Senatoris iuramentum. cap. 7
 Senator quomodo, & quando, ac de quibus syndicetur. cap. 13
 Senatoris officio vacante, Conservatores loco Senatoris sedent. cap. 17
 Senator quando ad eum appellatur à Capiteo in casu permissio, si sit is, aut eius collateralis, qui primam sententiam tulit, consultor eligitur. cap. 180
 Senator in appellationibus ad eum à Capiteo deuolutis, quando illa Capitolij fuit vnica vel prima vt iudex appellationum de causa cognoscit, & in omnibus, & per omnia procedit. cap. 181
 Senator sportulas indebitas recipiens priuari potest arbitrio Conservatorum, facto verbo cum Sanctissimo. cap. 44
 Sententia lata à iudice excommunicato nisi publice vitabatur non vitatur. cap. 64
 Sententia absque voto petiti Assettamenti, nulla est. cap. 79
 Sententia confirmata, à iudice confirmante exequi potest. cap. 87
 Sententiarum executio, vide Executio sententiarum.
 Sententia lata super reiectione appellationis, aut super desertione appellationem certis modis admittit. cap. 176
 Sententia Syndicorum vnica rem facit iudicatam, vide Syndicorum sententia.
 Sententia quæ non est conformis cum prima, appellationem admittit. cap. 180
 Sententia Capituli, si sit vnica vel prima, appellationem ad Senatorem recipit. c. 179
 Sequestratur res mobilis petita, si possessor non possideat, vel caueat de non barattando, & de exhibendo. cap. 97
 Seruitus aspectus impediri non potest. c. 104
 Societatem negans respondendo articulis, vide Negans.
 Societatis diuisio ab altero ex Sociis peti potest, vide Communium.
 Solutio matrimonio intra quantum tempus dos, & donatio propter nuptias solui debeat. cap. 133
 Sorores fratribus non succedunt ab intestato, si fratres adsint, vide Fratres.
 Spolij actio spatio triginta annorum tollitur, nisi de spolio cũ violentia doceatur. c. 160
 Sportulæ ab ordinariis non recipiuntur, etiã si iurisdicctio excitaretur, vel alteraretur, nisi inter personas quarum saltem altera

non sit subiecta statutis. cap. 44
 Sportulæ in causis mere commissariis quomodo & quando debeantur, & deponantur. cap. 44
 Sportulæ Iudicum quando debentur, quæ, & pro quauis summa debeantur. cap. 45
 Sportulæ Capitolij Appellationum quæ sint. cap. 46
 Sportulæ non debentur in causis pauperum, & miserabilium personarum, ac mercedis. cap. 46
 Statuta vrbis inter ciues, incolas, & districtuales, Primo, Secundo ius ciuile, Tertio ius canonicum seruandum est. cap. 42
 Statuta omnia artificum dates formam procedendi aliter quàm per generalia statuta in summaris cassantur. cap. 90
 Stilus quomodo probetur. cap. 75
 Stillicidia siue canales proiicientes aquam pluuiam, iuxta alicuius ianuam haberi non possunt, nisi de seruitute constet. cap. 106
 Subhastatio, vide Forma subhastationis.
 Summariarum causarum cognitio est summaria. cap. 88
 Summaria causæ quæ sint, & quo ordine in eis procedatur. cap. 88
 Suspecti de fuga quomodo, & quando capi possint, & cuius sumptibus. cap. 98
 Suspecti existentibus Collateralibus, quomodo prouideatur. cap. 12
 Suspectus de fuga, & captus, quando cum cauere de stando iuri & se representando, liberandus est. cap. 98
 Syndici Senatoris, & familiae, quomodo eligantur, & cuius qualitatis esse debeant. cap. 13
 Syndicorum Senatoris, & iudicum officium. cap. 14
 Syndici Conservatorum. cap. 16
 Syndicorum sententia appellationem non habet. cap. 175
 Sententia diffinitiuæ omnes incidentes quæstiones absorbet. cap. 70

T

Tempora dandarum, & recipiendarum copiam in dilationibus non computantur. cap. 60
 Tempus redeundi pro apollis est dierum quinque à die interpositæ appellationis. c. 168
 Tempora

INDEX LIBRI PRIMI

- Tempora ad appellandum, redeundum pro apostolis, representandum appellationem ad iudicem ad quem, depositi, & sequenti faciendi, ubi eis locus sit, & reliqua exceptis fatalibus in omnibus instantiis sunt conformia. cap. 181
- Tempora à die petitionis consultoris vsque ad diem illius acceptationis in fatalibus non computantur. cap. 185
- Terminus, vide Tempus.
- Terminus ad dicendum contra rescriptum est ad primam diem post habitam copiam, & si opponatur quid legitime, est ad probandum dierum duorum. cap. 61
- Terminus ad probandum opposita contra rescriptum Apostolicum est dierum duorum vtilium datus ab hac lege. c. 65
- Terminus ad dandum interrogatoria, vide Interrogatoria.
- Terminus ad opponendum contra testes post publicationem petita in summiis est iudicis arbitrio. cap. 78
- Terminus ad opponendum, & probandum contra publica instrumenta, quorum est executio petita, est peremptorie etiam ad probatum habendum, & sine iudicantis ministerio currit. cap. 82
- Termino iuris siue apostolorum pendente, nihil debet innovari, alias attentatur. cap. 167
- Terminus iuris datus à iudice appellanti est dierum quinque. cap. 168
- Tertius arbiter ab initio in compromissis ex forma statutorum faciendis eligi debet. cap. 100
- Testamentorum executio, vide Executio testamentorum.
- Testamentum patris, vel aui semper attendendum est à filiabus nepotibus, & agnatis, etiam de linea transversali institutis. c. 141
- Testes affuturi aut infirmi, si notarius causam sit impeditus, per alium Notarium iudice mandante examinari poterunt. cap. 27
- Testes producti, seu nominati habentur pro iuratis, dummodo tempore examinis in manibus notarij iurent. cap. 71
- Testes si non iurauerint, non probant. cap. 71
- Testis de collegio, non probat pro collegio, nisi sit persona grauis & nullum particula re habeat interesse. c. 72
- Testis de communitate diffidat non repellitur à testimonio pro alio exhibendo. cap. 72
- Testes vltra septem super quolibet articulo recipi non possunt. c. 73
- Testis extra districtum examinari petens, quid implere teneatur. cap. 76
- Testium publicatione petita terminus dierum quinque vtilium in ordinariis, & executiuis ad opponendum, & opposita probandum, ipso iure currit. cap. 78
- Testes examinati coram Arbitris sine interrogatoriis partis, debent repeti, si petatur cum interrogatoriis expensis petentis coram iudice. cap. 100
- Testes de nouo reperti, tam super nouis, quam antiquis articulis induci, & examinari possunt, dummodo pars iuret de nouo reperisse in secunda instantia. cap. 183
- Testes examinati aut diffidati in instrumento adhibiti, non vitiant instrumentum. c. 64
- Testes examinati coram quibusvis arbitris, parte citata, semper & vbiq; fidem faciunt. cap. 100
- Transumptorum instrumentorum merces, vide Instrumentorum.
- Transumptandi siue exemplandi instrumenti notarij defuncti forma. c. 36
- Tresdecim & vigintifex Consiliarij creandi. cap. 18
- Tributa Camerae Urbis, vide Censur.
- Tutores, & curatores possunt dari à quolibet Capitolino iudice petentibus, vt hic. cap. 48

V

- V**endita re duobus, illa praeualeat venditio per quam primo vere vel sicte possessio tradita est. cap. 109
- Vendens rem duobus, poenam quinquaginta aureorum incurrit. cap. 109
- Venditor rem tradere tenetur pretio soluto vel oblato, & praecise cogi potest, alias ad duplum tenetur. cap. 111
- Venditio bonorum pupillorum, seu minorum, quibus concurrentibus valeat. c. 115
- Venditor tenetur facere vt emptor libere possideat, & molestias facere consentire, alias tenetur, et lite pendente pretium si maluerit auctori solvere vel cauere. c. 119
- Venditiones

STATVTORVM VRBIS.

- Venditiones factae à ciuibus bonorum immobilium propter molestias illatas à baronibus vel communitatibus quomodo rescindantur. cap. 165
- Vestimenta lugubria quae, quomodo, & de quibus bonis superstiti coniugi debeantur. cap. 136
- Vi vel metu facta instrumenta quomodo & quando rescindantur. cap. 99
- Vis vel metus adhibita in obligando vel liberando per quinq; viros idoneos testes deponentes de publica fama probatur. c. 99
- Viae vicinales in rusticis praediis debent esse palmorum decem Senatus, nisi aliter sit conuentum. cap. 105
- Via publica à quoquam occupari non possunt. cap. 105
- Viduae volentes venire ad cohabitandum cum fratribus vel patris in domo paterna debent ibi tradere condecencia alimentum dummodo fructus dotis conferant, donec alantur. cap. 145
- Vini periculum praevia degustatione, & arrhae datione transit in emptorem. c. 112
- Vindemiare non debet colonus domino irrequisito, vide Colonus.
- Votum in Affettamento pro causis criminalibus facièdo gratis ab aliis iudicibus dari debet. cap. 80
- Votum per corruptelam traditum facit sententiam nullam tam in civili, quam in criminali. cap. 79. & 80
- Vxor decedens de qua parte dotis statibus liberis disponere possit. c. 134

S E C V N D I L I B R I .

A

- A**BSENTES ab Vrbe quomodo in accusationibus citentur, vide Forma citationis.
- Accusare nemini licet, nisi suam aut de quibus hic iniuriam profequatur, aut in casibus de quibus hic. cap. 1
- Accusationis libellus siue scriptura quid continere debeat. cap. 2
- Accusati de delicto comparentes, quando in carceribus retinere debent, & quando si de iustis committunt. cap. 2
- Accusans aliquem de delicto capitali non ante audiendus est quam cauerit soluere quingentos aureos si in accusatione succubuerit. cap. 3
- Accusans de delicto supra capitalem poenam, quomodo cauere teneatur. cap. 3
- Accusans aliquem eo ipso quod accusatus est absolutus, ipse ad poenam condemnatus censetur. cap. 3
- Accusans destituens accusationem, aut eam aboleri petens, poenam iuris incurrit, exceptis casibus hic enumeratis. cap. 4
- Accusata mulier, vide Mulier.
- Accusati vel inquisiti de aliis criminibus, quam hic expressis, torqueri non possunt ante formatam inquisitionem, & alias prout hic. cap. 13
- Accusati vel inquisiti confitentes delictum, torqueri non possunt. cap. 13
- Accusans debet se in accusatione subscribere, & de calumnia iurare. cap. 2
- Accusans falsarios monetarum praemiat. cap. 44
- Accusare de vi mulieri nuptae vel innuptae, intra quantum tempus liceat. cap. 53
- Accusator quartam poenae pecuniariae consequi debet. cap. 83
- Accusationes à professoribus ceptas iudices prosequi tenentur. cap. 84
- Aduocatos Urbis iniuriosis offendens ratione officij, quomodo puniatur. cap. 41
- Adulterium cum incestu committens cum muliere eum attinente vsque in quartum gradum, de iure Canonico inclusiue computandum, igne cum muliere punitur. cap. 50
- Adulterium cum muliere honesta committens qualiter puniatur. cap. 50
- Adultera mulier honesta quomodo puniatur. cap. 50
- Adulterium simplex non nisi per accusationem cognoscitur.

INDEX LIBRI PRIMI

cognosci potest, quæ fiat à viro, patre, filio, & germano fratre mulieris. cap. 50
 Album diffidatorum quomodo, & quando in publicum edi debeat, & quam fidem faciat. cap. 15
 Alapa ex proposito aliquem percutiens qua poena puniri debeat. cap. 67
 Aggressores, & primi offensores grauius puniuntur. cap. 62
 Aggressor quilibet impune cum armis auxiliium ferre potest. cap. 62
 Aggressor durante conflictu impune ab aggressore, & sociis offendi potest. c. 62
 Aggressores ad domum de die, vel de nocte cum armis, puniuntur ad mortem. cap. 62
 Aggrediens aliquem cum armis vel sine de die, & extra domum, si delictum non sequitur, siue sit solus, siue associatus, qua poena ipsi & socij puniantur. cap. 62
 Appellare non licet à sententiis paceriorum. cap. 85
 Arbitri testes contraria deponentes Senatori denuntiare tenentur. cap. 47
 Arbitrium Senatoris, vbi cessant similia, quousque se extendi possit. cap. 89
 Archibus ad rotam minoris summae deferri aut retineri non possunt, poena læsæ maiestatis imminente. cap. 75
 Armatorum collecta tumultuosam facientes qua poena puniantur. cap. 34
 Armatorum collecta tumultuosa quando facta intelligantur, à quo hominum numero, & de poena. cap. 35
 Arma ad domos brigolorum deferri prohibitum est sub poena. cap. 40
 Arma siue insignia alicuius ad ignominiam corruptens, qua poena puniatur. cap. 73
 Arma defensiva neque offensiva à nemine per urbem deferri possunt, nisi à personis hic enumeratis. cap. 75
 Arma defensiva deferendi licentia datur illi, cui securitas de non offendendo ab aduersario negatur. cap. 29
 Arundine aliquem percutiens ad ignominiam, vide percutiens.
 Aures pro auribus quando amputentur. cap. 64

B

B Anditi, vide Diffidati.
 Bastone aliquem ad ignominiam percutiens, vide Percutiens. cap. 70
 Barba alicuius apprehensa. cap. 70
 Barones receptantes fractorem pacis post diffidationem, quomodo puniantur. cap. 25
 Birruarj blasphemantes acrius puniri debent. cap. 42
 Blasphematores, qua poena puniantur. cap. 42
 Bona sumentium vindictam cum homicidio in innocuos publicantur & diuiduntur ut hic. cap. 33
 Bona confiscata pro homicidio, quomodo inter Cameram, & agnatos diuidantur. cap. 17
 Brigosi quos domi retineri armatos possint, & quando. cap. 38
 Brigosi non permittentes exequutores perquirere per eorum domos, qua poena puniantur. cap. 39
 Brigosi ab amicis consanguineis, & vicinis visitari non prohibentur, si ex charitate hoc faciunt. cap. 40

C

C Adere faciens aliquem in terra, vel de aliquo animali, qua poena puniatur. cap. 70
 Capillos alicui apprehendens. cap. 70
 Capillos mulieris abscindens siue sit honesta, siue meretrix. cap. 70
 Capi possunt ab initio rei inquirendi ante formatam inquisitionem. cap. 26
 Capita Regionum tenentur singulis tribus mensibus iussu Senatoris & Conseruatorum suam regionem recensere, ut ignauia inertis iuuentutis corrigatur, & iuuenes monere. cap. 87
 Capparū raptores, supra Raptores nocturni.
 Cauere de non offendendo cessans, qua poena puniatur. cap. 31
 Cauere de non offendendo recusans minas intulisse, si id allegetur, à præsentate præsumitur. cap. 31
 Cauere tenetur accusans, vide Accusans.
 Carcerem priuatum exercens, qua poena puniatur, & per quæ tempora. cap. 56
 Citationis

STATVTORVM VRBIS.

D

Citationis forma in accusationibus, vide Forma citationis.
 Citationis forma contra inquisitum absentem, vide Forma citationis.
 Collecta armatorum, vide Armatorum.
 Communitas receptans delinquentes, quomodo puniatur. cap. 37
 Communitas tenetur cogere ibi habitantem ad cauendum de non offendendo ciuem, vel incolam sub poena. cap. 30
 Communitates, & domini castrorum de iniuriis illatis nuntijs, & mandatariis tenentur. cap. 32
 Communitas consentiens quod suus ciuis Papæ rebelletur, vel Populo, quomodo puniatur. cap. 43
 Communitas receptans, aut sciens falsam monetam cudi, qua poena puniatur. c. 44
 Communitas terminos mouens, vide Terminos.
 Communitas vim expulsuam contra ciues committens, qua poena puniatur. cap. 77
 Communitas prohibens directe vel indirecte ciuem de bonis suis immobilibus percipere, qua poena puniatur. cap. 77
 Communitas vel Baro expellens exequutorem, qua poena puniatur. cap. 41
 Concubinam retinens maritus per Senatorem separatur, & cauere cogitur, ut hic. cap. 54
 Congregatio pro statutorum obseruatione singulis mensibus per Conseruatores conuocatis, qui in consilijs secretis interuenire solent, fieri debet poena imminente. cap. 88
 Consanguinei offensorū quomodo, & quando inter se securitatem præstare teneantur. cap. 29
 Conseruatores & Senator studere debent, ut ignari iuuenes corrigantur, vide Capita Regionum tenentur.
 Constituens se in carceribus infra annum non obstante diffidatione, & sententia, auditur intra terminum sibi præfixum. cap. 14
 Corrigere familiam suam, quando & quibus liceat. cap. 86
 Cornua proiciens, vide Stercora.
 Corruptens iudicem, assessorem, vel notarium, qua poena puniatur. cap. 60

D Enuntiator quartam partem poenæ pecuniariae consequi debet. cap. 83
 Denuntiare, & per denuntiam non procedi in quibus casibus possit, vide Inquisitio.
 Deū aut Sanctos blasphemans, vide Blasphematores.
 Digito vno vel duobus abscissis, quomodo abscindens puniatur. cap. 64
 Diffidato capitaliter, si intra annum sponte se constituerit, terminus ad probandum innocentiam vel nullitatem dari debet. c. 14
 Diffidati pro poena capitali impune offendi possunt. cap. 16
 Diffidati pro causa non capitali nec ad mortem, nec in minimo offendi possunt. c. 16
 Diffidati etiam capitaliter, postquam ad manus curiæ deuenierunt, offendi non possunt. cap. 16
 Diffidati ciuilitate vel citra mortem, quando possunt in iudicio ciuili, vel criminali esse. cap. 16
 Diffidati pro ciuili vel criminali causa ad aliud officium admitti non debent. c. 16
 Diffidata Communitate, clerici, religiosi, pupilli, & mulieres diffidati non censentur. cap. 18
 Domus homicidarum sumendo vindictam certo casu, de quo hic, diruuntur. cap. 33
 Domus homicidæ dirui non debent. cap. 17

E

E Nsem occultum bordoncellum deferens, qua poena puniatur. cap. 75
 Exequutores impediens aut offendens exequendo, quomodo puniatur. cap. 41
 Exequutores omnes Paceris obedire, & eorum mandata exequi tenentur. cap. 85
 Expendentes vel erogantes falsam monetam, quomodo puniatur. cap. 45
 Estimatio iniuriarum, quando ciuilitate fieri possit. cap. 74

F

F Aciem alicuius aggrediendo vulnerans, qua poena puniatur, vide Vulnerans.
 Facies hominis, quæ esse intelligatur ad effectum puniendi percutiens in facie. c. 64
 Falsam monetam cudens ultimo supplicio puniri

INDEX LIBRI SECUNDI

puniri debet. cap. 44
 Falsi testes quomodo puniantur. cap. 46
 Falsa instrumenta, vel priuatas scripturas fabricans aut fabricari mandans, qua pœna puniatur. cap. 48
 Famofos libellos, vide Libellos famofos.
 Familiam corrigere, vide Corrigere familiã.
 Ficu faciens alicui, qua pœna puniatur. c. 70
 Fideiuffio de non offendēdo, vide Securitas.
 Filij in parentes delinquentes, parentum arbitrio puniri debent, & parentum voluntas per Senatorem exequi debet. cap. 78
 Forma accusationis, & modus procedendi in accusationibus. cap. 2
 Forma citationis in accusatione criminali. cap. 2
 Forma procedendi per inquisitionem. cap. 6
 Forma citationis cōtra inquisitū absentē. c. 6
 Forma citationis ad sententiam contra accusatum vel inquisitum. cap. 6
 Forma procedendi contra cessantem cauere de non offendendo. c. 29
 Forma citationis in accusationibus contra aduenam, & districtuales, qui forum Romæ fortiuntur. cap. 2
 Franchitiæ prohibitæ. cap. 39
 Fugans aliquem cū armis qua pœna puniatur. cap. 69
 Fures quomodo pro primo, secundo, & tertio furto puniantur. cap. 59

H

Homicida capite naturali, si capi potest, puniri debet; alioqui in pœnam capitis, & bonorum confiscationem damnari debet. cap. 17
 Homicidium commissum à communitate, vel castro, quomodo puniatur. cap. 18
 Homicidij pœna sine pace nullatenus remitti potest. cap. 19

I

Incendiarij qua pœna puniantur. cap. 36
 Incestum cum attinēte muliere in secundo gradu committens punitur. cap. 50
 Includēs se domi ad brigam, armatos, retinere non debet sine licentia. cap. 38
 Incisio vitium, & pergularum per testes de fama probatur. cap. 72
 Iniuriam inferens Nuntiis, vide Nuntiis.

Iniuria in personam factæ quomodo puniatur, & quæ sint enumerantur. cap. 70
 Iniuriarum extimatio, vide Extimatio.
 Iniuria inertis iuuentutis corrigēda est. c. 87
 Inquisitiones cœptas à præfessoribus, iudices prosequi tenentur. cap. 84
 Inquisitio in quibus casibus, & causis formari possit, & per inquisitionem procedi. c. 5
 Inquisitionis forma. cap. 6
 Inquisitus comparens quando carcerandum & quādo fideiussoribus cōmittendus. c. 6
 Inquisitio aliter formata, quàm hic, potest dici nulla vique ad sententiam exclusiue. c. 6
 Instrumenta confecta à notario de falso damnato non probantur. cap. 48
 Iudex formata accusatione potest etiam ex officio, testes etiam alios post publicationem examinare. cap. 2
 Iudices offendens, vide Magistratus.
 Iudices testes contraria deponentes Senatori denuntiare tenentur. cap. 47
 Iudices si se corrumpi sinant, qua pœna puniri debeant. cap. 60
 Iudex inquirere volens receptis testibus causam in Assertamento proponere tenetur, & discutere, an per inquisitionem sit procedendum. cap. 6
 Iudex inquirens potest etiam à captura incipere iuxta formam iuris. cap. 6
 Iuramentum de non petendo pacem, vel fideiussionem de non offendendo tamquam contra bonos mores non ligat. cap. 19

L

Lato gladio percutiens ad ignominiam, vide Percutiens.
 Latrones viarum quomodo puniantur. c. 58.
 Læiæ maiestatis crimen committens, quomodo puniatur. cap. 43
 Legitima filiorum vel nepotum confiscatis bonis homicidæ referuatis ipsis filiis, & nepotibus. cap. 17
 Libellos famofos, carmina, picturas ad iniuriam honestarum personarum facientes, capitaliter puniri debent. cap. 68
 Libri diffidatorum forma. cap. 15
 Liberati semel à carceribus gratiose in solennitatibus festiuitatum, non possunt ulterius similiter gratiam obtinere. cap. 22
 Lutum in facie alicuius iniiciens, vide Iniuriæ in personam.

Mandata

STATVTORVM VRBIS.

M

Mandata de capiēdo delinquentes Senatoris sigillo munita esse debent. c. 15
 Mandans mediante pecunia delictum, vide Assassinium.
 Magistratum ratione officij etiam pendente syndicatu offendens, quō puniatur. c. 41
 Mandatariis iniuriam inferens, vide Nuntiis.
 Membri pro membro quando debeatur. c. 64
 Membro aliquo debilitato, quid agendum contra debilitantem. cap. 64
 Meretricum ostia incendentes, qua pœna puniantur. cap. 36
 Meretricem per vim recipiens, aut inuitam retinens, qua pœna puniatur. cap. 52
 Meretrici trentunum facientes, vide Trentunum.
 Minores annis decem & septem in criminalibus absque legitimo curatore in iudicio stare non possunt, & eorum confessiones non valent. cap. 11
 Minæ præcedentes sunt in causa, vt quis cauere debeat de non offendendo. cap. 29
 Minas inferens per se, vel alium alicui in personam vel in bonis quomodo puniatur. cap. 31
 Minores annis quatuordecim si deliquerint, etiã capitaliter, quomodo in pecunia puniri debent. cap. 79
 Monetam falsam, vide Falsam monetam.
 Mulier adulterium cum incestu, vel incestum tantum committens, vide Adulterium, & vide Incestum.
 Mulier quādo inhonesta esse intelligatur ad effectum minuendi pœnam adulterij. cap. 50
 Mulier nupta accusans de violentia sibi illata, vltra duos menses non auditur. cap. 53
 Mulieri nuptæ, si uis illata dicatur, quibus, & infra quæ tempora accusare liceat. c. 53
 Muliere de delicto accusata quomodo procedatur, & quando carcerari, aut fideiussoribus committi debeat. cap. 7

N

Nasum abscindens alicui ex proposito, Nasum amittere debet. cap. 64
 Notarius, qui falsum instrumentum fabricauit, & de falso condemnatus est, in perpetuum est inhabilis ad cōficiendum instru-

menta. cap. 48
 Notarij criminales dicta testium pro innocentia à quocumque producta integre describere debent, pœna falsi imminente cap. 9
 Nuntians mi nas alicui, qua pœna puniatur. cap. 31
 Nuntiis iniuriam inferens in officio eorum exequendo, quomodo puniantur. cap. 31
 Nuntio de iniuria sibi facta cum iuramento vno teste idoneo creditur. cap. 32
 Nuntij missi ad communitates monēdas per Senatorem solui debeat de pecuniis Cameræ. cap. 37

O

Oculus pro oculo, quādo debeatur. c. 64
 Offensi, & ad brigā prouocati possunt se domi includere cum repagulis, habita licentia Senatoris, & paceriorum. cap. 38
 Offensores quando possint se domi includere ad brigam sustinendam, cap. 30
 Offensor quando, & quibus casibus securitatem ab offenso petere possit. cap. 29
 Operæ quibus vulneratus caruit, aut cariturus est, ciuilitate extimantur, & debentur. cap. 74
 Ostia meretricum incendentes, vide Meretricum ostia.

P

Paceriorum officium circa quæ versetur, & quomodo eligantur. cap. 85
 Paceriorū pecuniariæ condemnationes pro iniuriarum satisfactione tenent. cap. 85
 Pacerio suspecto allegato Gubernator est loco recusati. cap. 85
 Pacerij, si discordent, Gubernator vrbis est tertius. cap. 85
 Pannos mulieri supra genu tondens, qua pœna puniatur. cap. 70
 Parietes aut ianuas fodens, qua pœna puniatur. cap. 68
 Pater ex filiis etiam emancipatis delicto nullatenus grauari potest. cap. 80
 Pax habita à marito mulieris adulteratæ, medietatem pœnæ remittit. cap. 50
 Pax pro homicidio ab hæredibus sanguinis si extant, sin autem à testamentariis peti potest. cap. 19

St 2

Pax pro

INDEX LIBRI SECUNDI

Pax pro secundo homicidio nihil suffragari potest. cap. 19
 pax quibus casibus non suffragetur. cap. 19
 Pax facta intra dies decem pro delicto, pro quo venit pecuniaria imponenda, quartam medietatem poenae minuit. cap. 19
 Pax per metum extorta obtinenti non suffragatur. cap. 23
 Pax etiam per metum extorta vim securitatis de non offendendo non amittit. cap. 23
 Pacem frangens per se vel alium capitaliter ad mortem punitur, & bona publicantur ut hic, si de pace constet per publicum instrumentum. cap. 25
 Pacis securitas, vide Securitas pacis.
 Pacem siue reconciliationem osculo oris factam frangens, quomodo puniatur. c. 28
 Poena verborum iniuriosorum, vide Verba iniuriosa.
 Poenae delinquentibus in hoc statutorum volumine impositae ratione locorum & temporum hic enumeratorum duplicantur. c. 81
 Poenae arbitrio Senatoris quando, & quibus casibus augeri possint. cap. 82
 Poenarum pecuniarum dimidia applicatur parti offensa, si ea voluerit, sin autem, tota est fisci. cap. 83
 Poenam pecuniariam non soluens, luat in corpore, vide Reus poenam.
 Percutiens aliquem ad ignominiam lato gladio, fuste, vel bastone, aut arundine, qua poena puniatur. cap. 65
 Percutiens aliquem ad ignominiam sine sanguinis effusione, qua poena puniatur. c. 65
 Percussio facta lato gladio, baculo, seu arundine ad ignominiam facta praesumitur, nisi contrarium probetur. cap. 66
 Pergularum vites incidens, qua poena puniatur. cap. 72
 Picturas alicuius corrumpens ad ignominiam, qua poena puniatur. cap. 73
 Piratae qua poena puniatur. cap. 58
 Plagiarium committens, furca suspenditur. c. 55
 Plumbatam ferens, aut iacens contra aliquem, qua poena puniatur. cap. 76
 Ponens manum ad arma contra aliquem, qua poena puniatur. cap. 69
 Positiones, quibus reus respondere cogatur in criminalibus fieri non possint, exceptis casibus de quibus hic. cap. 12
 Priuatum carcerem exercens, vide Carcerem priuatum.

Procuratores ratione officij etiam verbis iniuriis offendi, quomodo puniantur. c. 41
 Procurator in capitalibus post factam responsionem ab accusato vel inquisito admittitur in omnibus actibus. cap. 8
 Procurator infra capitalem poenam, etiam ad respondendum inquisitioni vel accusationi cum speciali mandato admittitur. cap. 8
 Proditores qua poena puniantur. cap. 57
 Producent falsum instrumentum, vel eo utentes qua poena puniatur. cap. 48
 Producent falsam scripturam priuatam, vide Producent falsum instrumentum.
 Prothonotarius de voto Affectamenti pro tortura danda rogari debet. cap. 13
 Prouocati ad brigam possunt se domi includere, vide Offensi.
 Puerum aut puellas abducens aut abscondens ut vendat, aut redimat, furca suspenditur. cap. 55
 Pugionem deferens, punitur. cap. 75
 Pugno in facie ad ignominiam percutiens, qua poena puniatur. cap. 67
 Puntarolum vel cultellum cum cuspidem, supra menturam palmi deferens, qua poena puniatur. cap. 75

Q

Qualitas armorum, & vulnerum animum occidendi vel non, demonstrant. c. 82
 Qualitas personae offensa est causa, ut poena per Senatorem augeri possit. cap. 82
 Qualitates delictorum omnes in inquisitione a iudice opponendae sunt sub poena. c. 6

R

Rapiens puerum vel mulierem stuprandi causa cum stupro non sequato, capitaliter punitur. cap. 51
 Raptores nocturni, qui transeuntes spoliant per urbem, qua poena puniatur. cap. 58
 Rebelles Papae, Sedis Apostolicae, & Urbis per terram tracti, laqueo suspenduntur, & eorum bona publicantur. cap. 43
 Receptatores eudentium falsam monetam, quomodo puniatur. cap. 44
 Receptatores delinquentium, qua poena puniatur, & quomodo contra eos procedatur. cap. 37
 Reus

STATVTORVM VRBIS.

Reus accusatus comparens libello respondere tenetur. cap. 2
 Reus accusatus vel inquisitus, cui terminum ad defendendum datus est, debet ad largam poni, ut habeat facultatem se defendendi. cap. 10
 Reus poenam pecuniariam non soluens, quia nolit, aut non possit, in corpus arbitrio Senatoris luat. cap. 83
 Rixae subitaneae non habent eadem poenam quam factae ex proposito aggressiones. c. 64

S

Saxa ad fenestras, & specularia vel ianuas proiicientes iniuriae causa, qua poena puniri debent. cap. 68
 Sbarras aut repagula nulli facere licet in Urbe, poena facienti artificij & mandati imminente, de qua hic. cap. 63
 Scientes cussiores falsae monetae & non reuelantes, qua poena puniatur. cap. 44
 Scindens pannos de dorso alicuius, qua poena puniatur. cap. 70
 Scripturas priuatas falsificans, qua poena puniatur. cap. 48
 Securitas de non offendendo quomodo, quove ordine ab aliquo in districtu habitante petatur. cap. 30
 Securitas pacis quomodo, & quibus casibus fracta intelligatur. cap. 27
 Securitas de non offendendo etiam perpetuo vim pacis non habet quo ad effectum gratiae vel remissionis partis poenae. cap. 23
 Securitas de non offendendo etiam ex officio dari debet. cap. 31
 Securitatem perpetuam, aut ad tempus vel treugam frangens, capitaliter punitur ad mortem, si de ea instrumento constet. c. 26
 Securitas pacis verbis iniuriis non frangitur. cap. 27
 Securitas de non offendendo a quibus, & quibus casibus peti possit. c. 29
 Senator potest cogere partes ad cauendum de se inuicem non offendendo, etiam si neutra partium petat. cap. 31
 Senator monere debet communitates receptantes delinquentes. c. 37
 Senator praemium capientibus aut occidentibus dissidatos constituere potest per Cameram soluendam. cap. 15
 Senator arbitrium augendi poenas in quo ca-

su habeat, & de uoto Affectamenti. c. 82
 Senator potest cogere consanguineos, & alios ad cauendum de se inuicem non offendendo. cap. 29
 Senator, & Conseruatores studere debent, ut ignauia inertis iuuentutis corrigatur, vide Capita Regionum tenentur.
 Sententia lata contra fractorem pacis, & securitas ipso iure fideiussori nocet. cap. 25
 Similes casus per similes deciduntur, & sufficit similitas in genere, qua cessante, arbitrio Senatoris & iudicum, adhibitis paciis, si opus fuerit, procedatur. cap. 89
 Socij aggredientium aliquem cum armis, qua poena puniatur. cap. 62
 Spoliatores capparum, vide Raptores nocturni.
 Spolians aliquem vi adhibita, vel sine vi, qua poena puniatur. cap. 77
 Spolians loca pia, vel viduas, aut pupillos, qua poena puniri debet. cap. 77
 Stercora proiicientes ad ignominiam ad limina, & ostia domorum, qua poena puniatur. cap. 68
 Stercus in faciem alicui iniiciens, vide Iniuriam in personam.
 Stipendium recipiens contra Papam, Cardinales, Urbem, & Senatorem, aut machinans contra eam, capitaliter puniri debet. cap. 43
 Stuprum cum violentia etiam attentatum cum muliere, vel puero, quomodo puniatur. cap. 51
 Sumptus facti in curandis vulneribus, ciuilitate peti possunt. cap. 74

T

Terminus reo accusato, vel inquisito ante rigorosum dari debet, etiam si non petatur a parte. cap. 10
 Terminos siue fines agrorum vel possessionum amouens, auellens, vel corrumpens, aut mutans, qua poena puniatur. cap. 61
 Testes falsi, vide Falsi testes.
 Testes falsos scienter producent, quam poenam incurrat. cap. 46
 Testes contraria deponentes, quomodo puniuntur. cap. 47
 Testium dicta pro informatione curiae receptorum debent per notarium ad extesum describi. cap. 6
 Testes

INDEX LIBRI SECVNDI

Testes de innocentia accusati vel inquisiti à quocumque producantur per iudicē à notario examinari debent, & dicenda per eos ad extensum describere. cap. 9
 Tondens monetam quomodo puniatur. c. 45
 Torqueri qui possint ab initio torturæ. c. 13
 Tortura sine Affectamenti voto dari non potest, de quo constat in actis; aliàs confessio extorta non nocet. cap. 13
 Trahens aliquem per terram, aliter quàm per capillos, & barbam, qua poena puniatur. cap. 70
 Treugam frangens, vide Securitatē perpetuam.
 Turbatus in possessione querelam vis turbatiuæ etiam criminaliter introducere potest, & mixtum etiam ciuilitate. cap. 77
 Tumultuosa collecta, vide armatorum collectam.

V

V Aghi in accusationibus quomodo citentur. cap. 2
 Venenata arma deferentes, qua poena puniantur. cap. 75
 Verberans mulierem vel puerum libidinis causa, vel ei aliquod vestimentū auferens, quomodo puniatur. cap. 51
 Verba iniuriosa proferēs libidinis causa conpueros, aut honestas mulieres, quomodo puniantur. cap. 51

Verba iniuriosa, qua poena puniantur. c. 71
 Verba iniuriosa si contra aliquem sint prolata, & criminaliter vel ciuilitate agatur, quæ poena imponatur. cap. 27
 Verba iniuriosa prouocatus proferens, mitius punitur. cap. 27
 Viles personæ percussa baculo, non iudicantur ad ignominiam offensæ. cap. 66
 Vindictam sumens contra innocuos. s. con sanguineos, aut affines, vulnerando, mutilando, aut occidendo. cap. 33
 Vis illata mulieri vel puero stuprandi causa, etiam si stuprum non sequatur, capitalem poenam habet. cap. 51
 Vis armata & simplex, qua poena puniatur. cap. 77
 Vites incidens in vinea, qua poena puniatur. cap. 72
 Vulnerans aliquem cum sanguinis effusione & armis, quando ab eo securitatē de non offendendo petere possit. cap. 29
 Vulneras aliquem in facie ex proposito, qua poena puniatur. cap. 64
 Vulnerans aliquem ex proposito vel in rixa, cum quouis armorum genere cum sanguinis effusione, vel sine, qua poena puniatur. cap. 65
 Vulnerati sumptus, & interesse etiam operarum ciuilitate petere possunt. cap. 74
 Vxore interfecta, si in vicinia habebatur promeretrice, pax habitata suffragari potest. cap. 19

TERTII LIBRI.

A

A DVENÆ habentes priuilegium Ciuilitatis, quando ciuium Romanorum priuilegio, quo ad dohanam pecudum, gaudere possint. cap. 57
 Aduenæ mercatores quando in vestigialibus ciuium Romanorum priuilegio vti possint. cap. 57
 Aduocatorum salaria taxantur. cap. 92
 Annonam quoquomodo ementes extra loca Urbis deputata puniuntur. cap. 50
 Annonam libere ad Urbem deferri potest, & toto districtu, & prohibentes debent seuerissime puniri. cap. 54
 Animalia, vt boues, equi, &c. reperta mortua in territorio alicuius communitatis, præsumuntur ab illius hominibus occisa. cap. 64
 Animalia aliena occidens, vide Occidens.
 Animalia, vt boues, &c. non possunt emi à pastoribus, vel ab incertis personis, poena imminente, vt hic. cap. 71
 Antiqua Urbis ædificia non dirui, sed conseruari

STATVTORVM VRBIS.

feruari, & custodiri debent, & tam intra, quàm extra Urbem, etiam si sint intra propria prædia. cap. 81
 Annulus in festo Agonis, & Testaciæ quo ordine deferatur. cap. 88
 Appellatur à Magistris viarum in ordinariis ad Capitaneum, in aliis ad Camerā. c. 39
 Appellatur à Magistris Iustitiariis ad Capitaneum. cap. 40
 Aqua Circi, vel aliæ quæcumque, quæ ad urbem veniunt, à nemine deriuari, neque eorum cursus corrumpi debent, sub poena. cap. 82
 Aquæ Marianæ alueus si corrumpantur, ab adiacentium prædiorum dominis restitui & purgari debent, & de latitudine, & profunditate ipsius aluei. cap. 83
 Aquæ ductus fontis Virginis conseruandus, & corrumpi non debet, & quid circa illius conseruationem agendum. cap. 84
 Aqua fontis Virginis, vide Aquæ ductus.
 Aquarij, cuius mensuræ cupas deferre debeant. cap. 47
 Arma in consiliis, tam publicis quàm priuatis à nemine deferri possunt. cap. 3
 Atomarij, quomodo se in pharmacis versari debeant. cap. 64
 Artificum delicta in ponderibus & pretio, quomodo deprehensa deferantur, vide Inuentiones.
 Artificum statuta, vide Statuta Artificum.
 Artifices habitatores Urbis ab aduenis portantibus venalia in nundinis debent esse discreti. cap. 49
 Artifices non possunt emi ab aduenis afferentibus bona pro nundinis, nisi certo modo, de quo hic. cap. 49
 Artifices discurrentes in aduenas in nundinis, & aduenæ inter artifices puniuntur vt hic. cap. 49
 Artifices die nundinarum, & præcedenti cauere debent, ne emant pullos, & cetera vtenilia sub poena de qua hic. cap. 49
 Artifices obuiantes annonam afferentes ad urbem, & ementes ab illis, puniuntur. c. 50
 Artifices prohibentur annonam emere certis locis & temporibus. cap. 50
 Artifices vel negotiatores vendentes in apothecis diebus festis, puniuntur vt hic. c. 65
 Arundines de arundineto furans, vide Damnum dantes in vineis.
 Assensus vbi præstari debet, vide Populi assensus.
 Assessorum viatica taxantur. cap. 91
 Associare magistratū qui officiales debeant, vide Officiales.
 Auium portio, vide Portio.
 Aues & animalia siluestria vbique per Urbem libere vendi possunt. cap. 68

B

B Anditorum officium, vide Præconum.
 Banna Magistrorum Iustitiariorum, vide Edicta.
 Barilarij, & phalangarij, & omnes qui illis etiam in vindemiis vruntur barilibus, signatos signo dohanæ habere debent. cap. 47. §. Barilarij.
 Barones quomodo, & per quæ verba in manibus Senatoris iurare debent. cap. 59
 Bobatteriorum ars nobilis & antiqua, sua habet statuta, quæ attendi debent. cap. 41
 Bona naufragium eripiens, subripiens, & occultans, capitali poena puniri debet. cap. 85
 Brauia quæ donantur populo in festo carnis priuij enumerantur. cap. 88

C

C Alcis Rubitella cuius est marmorea formula in Capitolio, debet sigillo dohanæ esse signata. cap. 47. §. Calcis.
 Camerarij Cameræ Urbis officium, & ad quid teneatur, & quando, & quibus computa reddere debeat, & qualia sint emolumenta quæ dare tenetur. cap. 12
 Capitum regionum officium, & de Comestabilium numero, & quid omnino facere teneantur, & de eorum Priore. cap. 8
 Capita piscium, vide Piscium capita.
 Capitaneus curiæ Senatoris, vide Executores
 Carcerati pro relaxatione quantum soluere teneantur. c. 98. §. pro relaxatione.
 Carretteriorum solutiones pro tertia parte sunt Magistrorū viatum. c. 39. §. Pecuniæ.
 Cerarij, & ceram tractantes, quomodo se in faculis versari debeant. cap. 64. §. Nullus.
 Ciuium Romanorum immunitas. cap. 56
 Ciues Romani habentes possessiones in castris, & territorio Urbis sunt exempti ab omni collecta per Communitates. cap. 56
 Ciues

INDEX LIBRI TERTII

- Ciues vinum, oleum, frumentum, ordeum, li-
num, & canabim, &c. quæ colligunt in
eorum possessionibus in districtu sine ali-
qua gabellæ etiam in vrbe solutione affer-
re possunt. cap. 56. §. liceatque.
- Ciues possunt merces extrahere causa illa
ad Urbem afferendi à toto districtu sine
aliqua solutione gabellæ, præterquam in
vrbe. cap. 56. §. possint.
- Ciues Romani etiam in districtu delinquen-
tes debet ad Senatorem remitti, nec alibi
puniri, nec de eorum causis cognosci.
cap. 58
- Ciues Romani & eorum famuli sunt in toto
vrbs districtu à gabellis quibusuis exem-
pti cum eorum bonis, animalibus, & mer-
cibus transeunt. cap. 56. §. nulla.
- Clerici ad Capitolina officia admitti nõ de-
bent. cap. 37
- Congitella vini, & olei signo dohanæ signa-
ta esse debent. cap. 47. §. Congitella.
- Comites stabiles quomodo eligantur, & quot
sint pro qualibet regione, & de eorum of-
ficio, & emolumentis, & qui esse possint.
cap. 8. §. habeant, cum sequen.
- Communitas vel Baro prohibes etiam suos
ciues vel vassallos annonam ad Urbem af-
ferre, seuerissime puniuntur. cap. 54
- Communitates vias omni tempore custodi-
re à latronibus tenentur, aliàs ad damni
emendationem, & poenâ incurrunt. c. 60
- Communitates quæ delinquentes in suo ter-
ritorio exhibent, à damni emendatione li-
berantur, non tamè à poena custodiæ non
adhibita. cap. 60
- Communitas tenetur de animalibus ciuium
in eorum territorio occisis, aut excoriatis
reperitis. cap. 69
- Commissarij Campi Floræ non possunt pro
aliis frumenta, & fruges pacisci. cap. 51
- Computistæ siue ratiocinatoris officium. c. 21
- Conseruatores in multandis artificibus, edi-
cta circa eorum delicta apposita diligen-
ter seruare tenentur. cap. 4
- Conseruatores quando terras Romani Pop.
visitare possint, & quos secum ducere. cap.
4. §. Terras.
- Conseruatores pecunia publica uti non pos-
sunt. c. 4. §. Non possunt.
- Conseruatorum alter à mane ad vesperam re-
sistere tenetur in Palatio. c. 4. §. Teneatur.
- Conseruatores sine mazziis, & fidelibus non
possunt per Urbem incedere, nisi ut hic.
cap. 4. §. Non licere.
- Conseruatores in consiliis publicis, & secre-
tis in teresse debent, nisi ex causa. cap. 4. §.
Consiliis.
- Conseruatores cauere debent, ne mandent
scribi aliquod decretum Populo contra-
rium, & quod litteræ missiua inuicem nõ
pugnent. cap. 4. §. Cauent.
- Conseruatores computa Depositarij, inuen-
tarium bonorum Populi singulis mensi-
bus reuidere debent. c. 4. §. Computa. & seq.
- Conseruatores successionibus in die ingres-
sus, & quæ ad ipsorum officium pertinent
legi facere tenentur. cap. 4. §. Teneantur
quoque.
- Consilium secretum quomodo celebretur, &
quando, qui in eo interuenire debeant,
de quibus rebus in eo tractetur, quomodo
resolutiones in negociis præpositis capi
debeant. cap. 2
- Consiliarij secreti consilij in eorum initio in-
rent. cap. 2
- Consilium publicum quãdo congregari de-
beat, per quos, & qui in eo interuenire
possint, quæ in eo sint tractanda, & quo or-
dine, & quomodo resoluenda. cap. 3
- Consules artium duo quotannis, & vnus Ca-
merarius creari debeant, qui sint cõditio-
nis, vt hic. cap. 41. & reformari non pos-
sunt. cap. 44
- Consules artium inter homines de arte, &
de rebus spectantibus ad artem tantum
cognoscere possunt. c. 42. & in motu pro-
prio S. D. Greg. xiiij. Datum Romæ nonis
Iulij Anno x.
- Consules & officiales artium annum in offi-
cio exercere non possunt. cap. 44
- Consules artium vbi ius dicant, & quod ali-
bi quàm in tribunali cognoscere non pos-
sunt. cap. 45
- Copias instrumentorum notarij Rogati tra-
dere debent, vide Notarij copias.
- Coria boum, vel aliorum animalium si quis
à pastoribus, vel incognitis emerit, qua pe-
na puniatur. cap. 71
- Cuparij, siue fabrilignarij cuius mensuræ
barilia pro vino, & cupas pro aqua face-
re debeant. cap. 47. §. Cuparij.
- Curus siue carrotæ, quæ præcipitantur ex
monte Testaceo. cap. 89
- Custodis carcerum merces taxatur. cap. 99
custodes

STATVTORVM VRBIS.

- Custodes fontium. cap. 84
- Custos carcerum Romanus ciuis esse debet,
& illius officij collatio spectat ad populû,
& quomodo ipse in officio versari debeat
cap. 86
- officium circa quæ versetur, & de inuen-
tionibus quæ carent fide vel non. cap. 2
- Extraordinarij possunt de artificibus venden-
tibus diebus festis inquirere. cap. 65

F

- F**acchini siue salangarij non possunt se in-
tromittere in vendendis, & emendis in
platea Campi Floræ frumento, & cæteris
frugibus. cap. 51
- Famuli & famulæ tempus seruitij conuen-
tum obseruare tenentur, si domini causam
non probent, aliàs tertiam partem salarij
amittere debent. cap. 76
- Festis diebus de præcepto S. Matris Ecclesiæ
videntes puniri debent. cap. 65
- Foeni noui salma quot librarum, vide Mu-
liones.
- Fons Triuij, vide Aquæductus fontis Vir-
ginis.
- Forma seruanda in venditionibus reddituum
Po. Ro. hic exprimitur. c. 31
- Frumentum in platea Campi Floræ, qui sint
emere prohibiti. cap. 52
- Fructuarij, vide Pomarij.
- Furnariorum delicta quomodo puniantur.
cap. 5

E

- E**dicta siue statuta Magistrorum Iustitiorum
c. vltimo.
- Electores officialium Po. Ro. siue Imbussula-
tores, quo modo eligantur. cap. 27
- Electus ad aliquod officium, dignitatem aut
administrationem, si recuset absque cau-
sa, poenam quinquaginta ducatorum in-
currit. cap. 38
- Emerere non licet linum in districtu ad effe-
ctum illud minutatim in Vrbe vendendi.
cap. 50
- Ementes in locis prohibitis puniuntur vt hic.
cap. 50
- Ementes res furtiuas, vide Regatterij.
- Equis mortuis in prælio in subiugadis rebel-
libus, aut aliàs in seruitio Po. Ro. per Ca-
meram pretium dño est soluendum. c. 73
- Exequutoris Palatij Conseruatorum officium
circa ea quæ versatur, & quomodo expe-
diri debeat. cap. 25
- Exequutorum mercedes, vide Mercedes Exe-
quutorum.
- Exequutores, quæ obseruare debeant circa
bona mercatorum, & domos vbi perqui-
runt. cap. 100. §. Non audeant.
- Exequutoris Palatij Conseruatorum merces,
vide Merces Marescalli.
- Extraordinariorum Gabellarij maioris offi-
cium. cap. 11. §. Ipsi.
- Extraordinariorum maiorum, & minorum

G

- G**abellarij maioris officium, & de suis
extraordinariis, & notario. c. 11
- Grafcia siue vectigal ad Urbem, & quomodo
que afferri potest sine solutione vectigalis
præterquam in Vrbe. cap. 55
- Gymnasium Almæ Urbis visitandum à con-
seruatoribus, & reformatoribus, & curan-
dum, vt priuilegia conseruentur. cap. 1

I

- I**mbussulatores officialium Po. Ro. quomo-
do eligantur. c. 27. & quod sit in eligendo
eorum officium. cap. 28
- Immunditiæ in locis publicis, & riuus aqua-
rum proici non debent, poena imminen-
te. cap. 75
- Inuentiones delictorum artificum, quò, & per
quos fiat, & quæ valeant, vel non. cap. 19
- Instrumentorum publicorum mercedes taxan-
tatur. cap. 93

INDEX LIBRI TERTII

- Iudæi à collectis pro festo Agonis & Testaciæ exempti non sunt. cap. 77
 Iudæi consulibus artium non subiiciuntur. cap. 77
 Iudæi in campis eis assignatis Transiberim & non aliàs sepeliri debent. cap. 78
 Iudæi soluere tenentur annis singulis florenos mille centum triginta pro Iudis Agonis & Testaciæ distribuendos vt hic. c. 87
 Iudicum viatica taxantur. cap. 91
 Iuramentum à Baronibus in manibus Senatoris præstandum. cap. 59
- L
- Loca quæ remanent vacua ex direptionibus viarum quomodo, & ad quem effectum vendantur. cap. 39
 Ludi illiciti vbi cumque in Vrbe sunt prohibiti, & tam ludores, quàm loca ad videndum præbentes puniendi sunt. cap. 74
 Ludi Agonis, & Testaciæ. c. 87. 88. & 89
 Lupum interficiens quid lucretur. cap. 70
- M
- Macellariorum delicta quomodo puniantur. cap. 6
 Magistri massarij officium. cap. 24
 Magistratus in solemnitatibus associari debet ab officialibus hic enumeratis. cap. 29
 Magistrorum viarum officium in quibus versetur, & quid facere teneantur, & quid facere sint prohibiti. cap. 39
 Magistrorum Iustitiariorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & de eorum iurisdictione. cap. 40
 Matriculandi sunt artifices gratis, excepto lario Notarij. c. 43. §. item prohibemus.
 Merces ad annonam pertinētēs non possunt in ripis fluminis à venalitiariis ante triiduum emi. cap. 52
 Mercedes Notariorum, vide Notariorum merces.
 Mercedes Custodis carcerum, vide Custodis Mercedes exequutoris siue capitanei Curiaæ Capitolij taxatur. cap. 100
 Merces marescalli siue Exequutoris Palatij Conseruatorum. cap. 108
 Merces custodis portarum, & portium. c. 110
 Merces præconum siue bandimentorum, vide Præconum.
 Mercedes indecisæ per præsentia statuta ex similibus decisis terminari debent, si sint similia, aliàs arbitrio Senatoris, & Conseruatorum respectiue terminari debent. cap. 111
- N
- Negotiatores, vide Artifices.
 Nobiles duo Magistri viarum adducti in taxis. cap. 39. §. opus.
 Notarij Gabellarij maioris officium. cap. 11
 Notarij Conseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur. cap. 20
 Notarij Camerae officium quod sit, & circa quæ versetur. cap. 22
 Notarij Magistrorum Iustitiariorum officium. cap. 4. §. Notarius.
 Notarius Magistrorum Iustitiariorum scripturas successori, in officio tradere debet. cap. 40. §. fi.
 Notarij copias instrumentorum, de quibus rogati sunt tradere partibus tenentur, satisfacta mercede de qua hic. cap. 93. §. fi.
 Notariorum merces pro instrumentis publicis, rogibus, & copiis taxatur. cap. 93
 Notariorum merces pro sententiis tam definitiuis, quàm interlocutoriis taxantur. cap. 94
 Notariorum merces pro iudicialibus actibus. cap. 95
 Notarij Magistrorum viarum merces in ordinariis. cap. 97. & coram Reuendissimo Camerario, ibidem.
 Notarij Maleficiorum merces. cap. 98
 Notarij merces pro relaxatione carceratorum. cap. 98. §. Pro relaxatione.
 Notarij Conseruatorum merces. cap. 102
 Notarii camerae merces. cap. 105
 Notarij Gabellarij maioris merces. cap. 107

STATVTORVM VRBIS.

- Notarij taxam mercedum in propatulis suspensam legibilem, & vulgari sermone Notarij mercedibus taxatis contenti esse debent sub poena. cap. 112
 conceptam in eorum officiis haberi debent. cap. 113
 Nouam apothecam aperire prope alias eiusdem exercitij nemo prohibetur. c. 43. inf.
 Nundinae Romae singulis diebus Mercurij celebrantur in Campo Agonis, in quocerta loca singulis artificibus sunt assignata, & seruanda quæ hic dicuntur. cap. 49
- O
- Oblatores in venditionibus bonorum Populi Rom. qui admittantur, quive non. cap. 31
 Occidētēs animalia aliena data opera, quomodo puniantur. cap. 69
 Olearij quas mensuras, & quomodo signatas habere debeant. c. 47. §. Olearij.
 Officialibus terrarum Po. Rom. patentes litteræ dari non debent, nisi fideiusserint. cap. 4. §. Patentes.
 Officium Conseruatorum plene. c. 4. 5. 67. & lib. primo. c. 15.
 Officium Capitem Regionum, vide Capitem Regionum.
 Officium scribarum Senatus quod sit, & qui esse possint, & quos libros, & vbi retinere debeant. cap. 9
 Officium Procuratoris Camerae, vide Procuratoris Camerae officium.
 Officium Gabellarij maioris, vide Gabellarij maioris.
 Officium Camerarij, vide Camerarij.
 Officium defensorum decretorum. cap. 13
 Officium Secretarij, vide Secretarij.
 Officium scriptoris Conseruatorum, vide Scriptoris.
 Officium Depositarij Populi. cap. 16
 Officium Depositarij Palatij, vide Depositarij.
 Officium Reuisoris Palatij, vide Reuisoris.
 Officium Extraordinarium maiorum, vide Extraordinarium.
 Officium Notarij Conseruatorum, vide Notarii Conseruatorum.
 Officium Cōputistæ siue ratiocinatoris. c. 21
 Officium Incontri, vide Incontri.
 Officium Notarii Camerae, vide Notarii Camerae.
 Officium scriptoris Camerae, vide Scriptoris Camerae.
- P
- Palos furans ex vineis, vide Dānum dantes in vineis.
 Pecuniæ quæ soluitur per Iudæos pro Iudis Agonis, & Testaciæ, quomodo, per quos, & inter quos distribuantur. cap. 87
 Poenæ imponendæ aut comminadæ per Magistros Iustitiarios non excedunt summā xxv. ducatorum, & applicatur vt hic. c. 40 §. In poenis.
 Poenæ, quæ imponuntur per statuta artificum locis piis, & non consulibus applicari debent. c. 43. §. Cassamus item.
 Poenæ pecuniariæ inflictae contra non obseruantes

INDEX LIBRI TERTII

- uātes officiales ex hoc tertio statuto, quæ non sunt certo loco applicatæ, hic applicantur ornamentis palatij. cap.30
- Penfiles stateræ omnes vendētes ad pondus habere debent, vide Stateræ.
- Piscari licet cuilibet in mari, & flumine dūmodo à continentibus ædificiis, & piscariis ac prodiis aliorū & ripis quibusdam regionis arenulæ se abstineant. cap.66
- Piscari per riuos cum instrumentis corruptentibus riuos, aut nocentibus dominis, vel cōtra domini volūtatē nō licet. c.66
- Piscium portio, vide Portio.
- Piscium maioris mensuræ capita Conseruatoribus debentur. cap.67
- Pisces vbique per Urbem libere vendi possunt, pœna impediētibus imminēte. c.68
- Pizzicaroli, vide Salfamentarij.
- Plura officia administrationem habentia, nemo potest retinere. cap.32
- Pomarij quas licentias petere debēt à Magistris Iustitiaris, & qñ. c.40. §. Pro licētis.
- Pondera vna, & eadem omnibus esse debēt, nempe libra vnciarum duodecim, quæ signo dohanæ signata esse debēt vt hic. c.46
- Pontium custodum merces, vide Portarum.
- Pōderibus de quibus in Vrbe vtimur omnes de districtu vti debent. cap.46
- Populi assensus vbi requiritur, præstari non potest per Conseruatores c.4. §. Vbi.
- Porci discurrētes per Urbem amittuntur, & pœna ab illorum dominis soluitur. c.72
- Portio Piscium vel auium, quæ solui consuevit quibusdam ciuibus non est sublata. cap.55
- Præconum siue banditorum merces. c.109
- Præconum siue banditorum officium. c.26
- Procuratoris Cameræ Urbis officium quod sit, & circa quæ versetur. c.10. & lib.1. c.19
- Procuratoris fiscalis officium, vide procuratoris.
- Procuratorum salaria taxantur. cap.92
- Protonotarij merces pro iudicialibus actibus taxantur. cap.96
- Prior Capitum Regionum quando eligatur, & vbi. cap.8. §. Prior.
- Priuilegia Ciuitatis per scribas Senatus expediuntur. cap.9
- Proxenetarum pannorum, & pellicarum, vide Sartores.
- Publicum consilium, vide Consiliū publicū.
- Puteolanarij cuius mensuræ salmam puteolanæ deferre debeāt. c.47. §. Puteolanarij.
- R
- Regatterij siue venalitij ementes res futiuas sine certa solemnitate illas dñis restituerē, & pœnam soluere tenentur. c.61
- Relaxatio carceratorum, vide Carcerati pro relaxatione.
- Reuitoris palatij Conseruatorum officium, ad quid teneatur. cap.18
- Rogituum instrumentorum merces taxatur. cap.93
- Rubitella, quæ est medietas rubli in vendendis frugibus sigillo dohanæ signata esse debet sub pœna. cap.47
- Rubitella Romana cuius est in Capitolio marmorea formula, omnes de districtu vti debent sub pœna. cap.47
- S
- Salarium Comestabilium per Priorem solui debet. cap.8. §. Prior.
- Salarium pro viaticis, vide Iudicum viatica
- Salma vini & musti quot sit congittellarum. cap.47. §. Salma.
- Salis rubitella debet esse signata sigillo Cameræ Apostolicæ, & Pop. Rom. cap.47. §. Calcis.
- Salfamentariorum delicta quomodo puniantur. cap.7
- Sartores non possunt aliquid ratione proxenetici ab emptore, vel venditore, & sponte dante recipere sub pœna. cap.63
- Scribarum Senatus officium, vide Officiū Scribarum.
- Scriba Senatus tenetur legere Capitula conseruentia officium Capitum Regionum, statim electo Priore. c.8. §. Electo.
- Scribarum Senatus merces. cap.101
- Scriptoris Cōseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & quid scribere, aut non scribere debeat. cap.15
- Scriptoris Cameræ officium quod sit, & circa quæ versetur. cap.23
- Scriptoris Conseruatorum merces. c.104
- Scriptoris Cameræ merces. cap.106
- Secretum Consilium, vide Cōsiliū secretū.
- Secretarij Cōseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & quid scribere, aut non scribere debeat. cap.15
- Secretarij Conseruatorum merces. cap.103
- Sententiarum merces, vide Notariorum merces pro sententiis.
- Situs qui remanēt vacui ex viarum directionibus

STATVTORVM VRBIS.

- nibus, vide Loca quæ remanent.
- Stateras pēfiles cum substinate annulo, omnes qui in mensis, aut scannis vendunt habere debent sub pœna. c.48. §. Lanij.
- Stateræ maiores ad maiora pondera quatuor pro centenarij emptori tribuere debent. cap.46. §. Lanij.
- Statuta Magistrorum Iustitiariorum sunt edita eis tradita, & descripta in fine statutorum. c.40. §. Statuta.
- Statuta artificum Senatori & Conseruatoribus exhiberi debent, nec confirmari, nisi quæ contineant ut hic. cap.43
- Statuta artificum quæ sunt cassa, & prohibita fieri. c.43. §. Cassamus.
- Studia liberalia Urbis Romæ habent priuilegia. cap.1
- Substitutum nemo potest retinere in officio sibi concessio, nisi sit à statutis permiffum. cap.33
- T
- Tabernarij, qui non distant à Pullarolorum apothecis maiori spatio cannarum quinquaginta, non possunt muliones afferentes pullos, vel oua hospitari, sub pœna. c.49. §. Nullus.
- Tabernarij, & qui vinum vèdunt, quas mensuras, & qua forma vti debeant. cap.47 §. Tabernarij.
- Taxa per Magistros viarum pro viis & pontibus, quo ordine fieri debeat. cap.39
- Testaciæ Campus est Ro. Po. pro quo soluit centum Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Montis Auentini. cap.90
- Testaciæ Campus est iuris publici, & à nemi ne occupari debet. cap.90
- V
- Vassalli Ro. Po. Baronibus vassallagium iurare non possunt, nec baronum arma in eorum domibus habere depicta, pœna imminente vt hic. cap.80
- Vestigal aut pedagium nullus Ciuis, Baro, vel Communitas ab afferentibus ad Urbem gratiam exigere potest. cap.53
- Venditio introituum Ro. Po. non valet, nisi seruata forma hic tradita. cap.31
- Vendens rem pro re, pœna falsi puniri debet. cap.48
- Venditores omnes certiorare debent emptorem petentem de qualitatibus rei venditæ vere: alioqui falsi pœnam incurrunt, & pretium emptori restitunt. cap.48
- Venditores ordei aut aliorum in platea Campi Floræ non possunt in custodiam recipere ab aduenis vendenda aduecta. cap.51
- Venalitarij, vide Regatterij.
- Venalitarij, & reuenditores nō possunt quæ ad annonam per flumen deferuntur ante tres dies emere. cap.52
- Vix si dirigantur, quod sit Magistrorum officium. cap.39
- Vix si sint lapidibus aut silicibus struendæ, quomodo procedendū sit. c.39. §. Insuper.
- Vix publicæ in toto Urbis districtu sunt à baronibus, & communitatibus reaptandæ, & à latronibus custodiendæ. cap.60
- Vinæ non debēt inuadi aut in eis damnnum dari, neque per eas discurrere aut venari vel aucupari inuitis dominis. cap.79
- Viatica Iudicum & Assessorum, vide Iudicum, & Assessorum viatica.

INDEX GRATIARVM, IMMUNITATVM, ET FACVL- tatum per Summos Rom. Pont. Almæ Urbis Romæ Pop. Rom. concessarum.

- B
- BEVE super iurisdictione Curie Capitoli. 248
- L
- Litteræ Bonifacij Papæ Octauij in fauorē Magistrorum, & Scholasticorum in Gymnasio Almæ Urbis profitentium 189
- Litteræ Eugenij Papæ iij. in quibus salariū Magistris in Gymnasio Almæ Urbis profitentibus de vini forensis vestigali assignatur. 191
- Litteræ
- C
- Capitula declaratoria iurisdictionem Curie Urbis per Sixtum Papam iij. 233
- Confirmatio reintegrationis ac reformatio

INDEX LIB. III. STATVT. VRBIS.

- Litteræ Iulii Papæ II. per quas vini vectigal quod à salario Magistrorum profitentium superest, in refectionem murorum Almæ Urbis Romano Pop. assignatur. 193
- Litteræ Leonis Papæ X. de conducendis Magistris de cessantibus, de Bidello, de Rectore, Reformatoribus, & reliquis. 196
- Litteræ Sixti Papæ IIII. contra fumentes vindictam contra innocuos, necnon & contra Brigosos, & in fauoré Paceriorū. 201
- Litteræ Innocentii Papæ VIII. contra fumentes vindictam in personam tertii, ac contra Brigosos, & quod à sententiis Paceriorum non appelletur. 205
- Litteræ Innocentii Papæ VIII. aliorum confirmatorie contra homicidas, & fumentes vindictam ac minantes, & nuntiantes minas. 208
- Litteræ Pii Papæ V. confirmatorie aliorum Summorum Pontificum contra homicidas, bannitos, & alios facinorosos. 212
- Litteræ Pii Papæ V. confirmatorie aliarum Leonis, & prædecessorum contra Barones, & communitates non custodientes eorum territoria. 226
- Litteræ Pii Papæ II. quod antiqua ædificia Urbis, & eius districtus nō diruantur. 230
- Litteræ Sixti Papæ IIII. contra subtrahentes aut asportantes lapides porphyricos & alios, Nec non reliqua ornamenta ex ecclesiis. 232
- Litteræ Iulii Papæ II. distinctionis iurisdictionum, & Tribunalium. 235
- Litteræ Iulii Papæ II. per quas Ro. Po. ad superioritatem quam habet in ciuitate Tyburtina reintegretur, & statuta, & nouæ reformationes confirmantur. 238
- Litteræ Leonis Papæ X. Gratiarum Populo Romano concessarum. 249
- Litteræ Sixti Papæ IIII. de ædificiis & nouis operibus construendis ad decorem Ciuitatis. 253
- Litteræ Leonis Papæ X. facultatis testandi de rebus ædificatis seu etiam emptis in Vrbe etiam in fauorem incapacium, necnon & iuris congrui. 259
- Litteræ Pii Papæ IIII. confirmationis iurisdictionis, & facultatum DD. Magistrorum viarum, cum pluribus aliarum litterarum declarationibus, ac ampliacionibus ad vtilitatem & decorem almæ Urbis. 266
- Litteræ Pii Papæ V. per quas reducantur ad viam iuris communis ea quæ à Sixto IIII. Leone X. Pio IIII. & aliis Rom. Pont. edita fuerunt super iure congrui. 284
- Litteræ Gregorii Papæ XIII. constitutionis de ædificiis & iure congrui. 288
- Litteræ Pauli Papæ III. in fauorem seruorum libertatem in palatio Conseruatorum acclamantium. 296
- Litteræ Pii Papæ V. constitutionis super forma creandi census. 297
- Litteræ Greg. Papæ XIII. constitutionis super Doctoribus Romanis ad lecturam in studio, seu Gymnasio Almæ Urbis in qua cumque facultate eligendis, 300

M

- Motus proprius iurisdictionum & gratiarum Ro. Po. concessarum per Paulum Papam IIII. 244
- Motus proprius Pii Papæ IIII. Po. Rom. concessus super reintegracione iurisdictionū Curie Capitolii. 247

O

- Ordinatio Pii Papæ V. & eius litteræ contra homicidas, & Bannitos, & alios facinorosos, eorumque receptatores editæ, singulis annis publice legantur. 225

Nota quod Capitula Libri primi, scilicet 166. & 167. sunt duplicata.

FINIS LAUS DEO.

REGESTVM

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt.

Omnia folia..

R O M A E

In Aedibus Populi Rom. M. D. XC.

APVD GEORGIVM FERRARIVM.

